

Službeni list

Europske unije

Hrvatsko izdanje

Posebno izdanje 2013.

08. Politika tržišnog natjecanja

Cijena: 10 EUR

HR

Svezak 03

Sadržaj

Uvodna napomena 1

		<i>Referenca</i>		
Godina	SL	Stranica		
1962.	13	204		31962R0017
			Uredba br. 17 Prva uredba o provedbi članka 85. i 86. Ugovora	3
1979.	C 1	2		31979Y0103(01)
			Obavijest Komisije od 18. prosinca 1978. o ocjeni određenih ugovora o nalogu u odnosu na članak 85. stavak 1. Ugovora o EEZ-u	6
1991.	L 143	1		31991R1534
			Uredba Vijeća (EEZ) br. 1534/91 od 31. svibnja 1991. o primjeni članka 85. stavka 3. Ugovora na određene kategorije sporazuma, odluka i usklađenih djelovanja u sektoru osiguranja	8
1995.	C 312	8	(95/C 312/07)	51995XC1123(01)
			Obavijest o suradnji između nacionalnih sudova i Komisije u području državnih potpora	11
1997.	C 273	3	(97/C 273/03)	51997XC0909(01)
			Obavijest Komisije o načinu utvrđivanja referentnih stopa i diskontnih stopa (Ova obavijest zamjenjuje prethodne obavijesti o načinu utvrđivanja referentnih stopa i diskontnih stopa, a posebno obavijest Komisije od 10. kolovoza 1996.) ⁽¹⁾	17
	C 372	5	(97/C 372/03)	31997Y1209(01)
			Obavijest Komisije o utvrđivanju mjerodavnog tržišta za potrebe prava tržišnog natjecanja Zajednice ⁽¹⁾	18
1998.	C 39	2	(98/C 39/02)	31998Y0206(01)
			Obavijest Komisije o primjeni pravila o tržišnom natjecanju na poštanski sektor i o ocjeni određenih državnih mjera u vezi s poštanskim uslugama ⁽¹⁾	27
2000.	C 291	1	(2000/C 291/01)	32000Y1013(01)
			Obavijest Komisije Smjernice za vertikalna ograničenja ⁽¹⁾	44
2001.	C 320	5	(2001/C 320/04)	52001XC1115(01)
			Komunikacija Komisije o primjeni pravila o državnim potporama na javne radiodifuzijske usluge ⁽¹⁾	88
2002.	C 70	8	(2002/C 70/04)	52002XC0319(03)
			Komunikacija Komisije Višesektorski okvir regionalnih potpora za velike investicijske projekte (<i>prijavljeno kao dokument br. C(2002) 315</i>) ⁽¹⁾	95

⁽¹⁾ Tekst značajan za EGP.

		<i>Referenca</i>		
Godina	SL	Stranica		
2002.	C 70	21	(2002/C 70/05)	52002XC0319(04)
			Komunikacija Komisije Potpore za sanaciju i restrukturiranje i potpore za zatvaranje poslovanja u sektoru čelika (<i>priopćeno pod brojem dokumenta C(2002) 315</i>) ⁽¹⁾	108
	C 119	22	(2002/C 119/12)	52002XC0522(04)
			Obavijest Komisije o utvrđivanju pravila koja se primjenjuju na ocjenu nezakonite državne potpore (<i>objavljeno pod brojem dokumenta C(2002) 458</i>) ⁽¹⁾	110
2003.	C 116	3	(2003/C 116/03)	52003XC0516(02)
			Obrazac za pritužbu na navodno nezakonitu državnu potporu	111
	C 263	3	(2003/C 263/03)	52003XC1101(02)
			Komunikacija Komisije o izmjeni Višesektorskog okvira regionalnih potpora za velike investicijske projekte (2002.) s obzirom na stvaranje popisa sektora suočenih sa struk- turalnim poteškoćama, kao i o prijedlogu primjerenih mjera prema članku 88. stavku 1. Ugovora o EZ-u, o sektoru motornih vozila i sektoru sintetičkih vlakana ⁽¹⁾	115
	C 297	6	(2003/C 297/03)	52003XC1209(02)
			Komunikacija Komisije C(2003) 4582 od 1. prosinca 2003. o profesionalnim tajnama u odlukama o državnim potporama	117
2004.	C 244	2	(2004/C 244/02)	52004XC1001(01)
			Komunikacija Komisije Smjernice Zajednice o državnim potporama za sanaciju i restrukturiranje poduzeća u teškoćama ⁽¹⁾	121
	C 307	12	(2004/C 307/04)	52004XC1211(03)
			Komunikacija Komisije o produženju Komunikacije Komisije državama članicama u skladu s člankom 93. stavkom 1. Ugovora o EZ-u o primjeni članaka 92. i 93. Ugovora na osiguranje kratkoročnih izvoznih kredita ⁽¹⁾	137
2005.	C 237	3	(2005/C 237/03)	52005XC0927(01)
			Detalji postupaka elektroničke dostave prijava državnih potpora uključujući adrese i postupke za zaštitu tajnosti podataka <i>Članak 3. stavak 6. Uredbe Komisije (EZ) br. 794/2004 od 21. travnja 2004. o provedbi Uredbe Vijeća (EZ) br. 659/1999 o utvrđivanju detaljnih pravila o primjeni članka 93. Ugovora o EZ</i> ⁽¹⁾	138
2006.	C 54	13	(2006/C 54/08)	52006XC0304(02)
			Smjernice za nacionalne regionalne potpore za 2007.–2013. ⁽¹⁾	139
	C 323	1	(2006/C 323/01)	52006XC1230(01)
			Okvir Zajednice za državne potpore za istraživanje i razvoj i inovacije	171
	L 379	5		32006R1998
			Uredba Komisije (EZ) br. 1998/2006 od 15. prosinca 2006. o primjeni članaka 87. i 88. Ugovora na <i>de minimis</i> potpore	197
2008.	C 82	1	(2008/C 82/01)	52008XC0401(03)
			Smjernice Zajednice o državnim potporama za zaštitu okoliša ⁽¹⁾	203

⁽¹⁾ Tekst značajan za EGP.

		<i>Referenca</i>		
Godina	SL	Stranica		
2008.	L 162	20		32008L0063
			Direktiva Komisije 2008/63/EZ od 20. lipnja 2008. o tržišnom natjecanju na tržištima telekomunikacijske terminalne opreme (Kodificirana inačica) ⁽¹⁾	236
	L 171	3		32008R0622
			Uredba Komisije (EZ) br. 622/2008 od 30. lipnja 2008. o izmjeni Uredbe (EZ) br. 773/2004 o provođenju postupaka nagodbe u kartelnim predmetima ⁽¹⁾	243
2009.	L 79	1		32009R0246
			Uredba Vijeća (EZ) br. 246/2009 od 26. veljače 2009. o primjeni članka 81. stavka 3. Ugovora na određene kategorije sporazuma, odluka i usklađenih djelovanja između brodara u linijskom pomorskom prometu (konzorciji) (kodificirana verzija)	246
	L 256	31		32009R0906
			Uredba Komisije (EZ) br. 906/2009 od 28. rujna 2009. o primjeni članka 81. stavka 3. Ugovora na određene kategorije sporazuma, odluka i usklađenih djelovanja između brodara u linijskom pomorskom prometu (konzorciji) ⁽¹⁾	250
	L 308	5		32009R1125
			Uredba Komisije (EZ) br. 1125/2009 od 23. studenoga 2009. o izmjeni Uredbe (EZ) br. 794/2004 o provedbi Uredbe Vijeća (EZ) br. 659/1999 o utvrđivanju detaljnih pravila za primjenu članka 93. Ugovora o EZ-u, u vezi s dijelom III.2., dijelom III.3. i dijelom III.7. Priloga I.	254
2010.	L 83	1		32010R0267
			Uredba Komisije (EU) br. 267/2010 od 24. ožujka 2010. o primjeni članka 101. stavka 3. Ugovora o funkcioniranju Europske unije, na određene kategorije sporazuma, odluka i usklađenih djelovanja u sektoru osiguranja ⁽¹⁾	263
	L 102	1		32010R0330
			Uredba Komisije (EU) br. 330/2010 od 20. travnja 2010. o primjeni članka 101. stavka 3. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na kategorije vertikalnih sporazuma i usklađenih djelovanja ⁽¹⁾	270
	L 129	52		32010R0461
			Uredba Komisije (EU) br. 461/2010 od 27. svibnja 2010. o primjeni članka 101. stavka 3. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na kategorije vertikalnih sporazuma i usklađenih djelovanja u sektoru motornih vozila ⁽¹⁾	277
	L 336	24	(2010/787/EU)	32010D0787
			Odluka Vijeća od 10. prosinca 2010. o državnim potporama za zatvaranje nekonkurentnih rudnika ugljena	283
2012.	L 7	3	(2012/21/EU)	32012D0021
			Odluka Komisije od 20. prosinca 2011. o primjeni članka 106. stavka 2. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na državne potpore u obliku naknade za pružanje javnih usluga koje se dodjeljuju određenim poduzetnicima kojima je povjereno obavljanje usluga od općeg gospodarskog interesa (<i>priopćeno pod brojem dokumenta C(2011) 9380</i>) ⁽¹⁾	289
	L 114	8		32012R0360
			Uredba Komisije (EU) br. 360/2012 od 25. travnja 2012. o primjeni članaka 107. i 108. Ugovora o funkcioniranju Europske Unije na potpore <i>de minimis</i> koje se dodjeljuju poduzetnicima koji pružaju usluge od općeg gospodarskog interesa ⁽¹⁾	297

⁽¹⁾ Tekst značajan za EGP.

Uvodna napomena

U skladu s člankom 52. Akta o uvjetima pristupanja Republike Hrvatske i prilagodbama Ugovora o Europskoj uniji, Ugovora o funkcioniranju Europske unije i Ugovora o osnivanju Europske zajednice za atomsku energiju, potpisanog 9. prosinca 2011., tekstovi akata institucija donesenih prije pristupanja koje su te institucije sastavile na hrvatskom jeziku od dana pristupanja vjerodostojni su pod istim uvjetima kao i tekstovi sastavljeni na sadašnjim službenim jezicima. Tim se člankom također predviđa da se tekstovi objavljuju u *Službenom listu Europske unije* ako su tekstovi na sadašnjim jezicima tako objavljeni.

U skladu s tim člankom objavljuje se posebno izdanje *Službenog lista Europske unije* na hrvatskom jeziku, koje sadržava tekstove obvezujućih općih akata. To izdanje obuhvaća akte usvojene u razdoblju od 1952. godine do dana pristupanja.

Objavljeni tekstovi podijeljeni su na 20 poglavlja koja slijede raspored iz Registra važećeg zakonodavstva Europske unije, i to:

- 01 Opća, financijska i institucionalna pitanja
- 02 Carinska unija i slobodno kretanje robe
- 03 Poljoprivreda
- 04 Ribarstvo
- 05 Sloboda kretanja radnika i socijalna politika
- 06 Pravo poslovnog nastana i sloboda pružanja usluga
- 07 Prometna politika
- 08 Politika tržišnog natjecanja
- 09 Porezi
- 10 Ekonomska i monetarna politika i slobodno kretanje kapitala
- 11 Vanjski odnosi
- 12 Energetika
- 13 Industrijska politika i unutarnje tržište
- 14 Regionalna politika i koordinacija strukturnih instrumenata
- 15 Okoliš, potrošači i zaštita zdravlja
- 16 Znanost, informiranje, obrazovanje i kultura
- 17 Pravo poduzeća
- 18 Zajednička vanjska i sigurnosna politika
- 19 Područje slobode, sigurnosti i pravde
- 20 Europa građana

Spomenuti registar, koji vodi Ured za publikacije, dostupan je na internetu (eur-lex.europa.eu) na službenim jezicima Europske unije. Bibliografskoj bilješci svakog akta može se pristupiti putem registra, gdje se mogu pronaći upućivanja na posebno izdanje i na ostale analitičke metapodatke.

Akti objavljeni u posebnom izdanju, uz određene iznimke, objavljuju se u obliku u kojem su bili objavljeni u *Službenom listu* na izvornim službenim jezicima. Stoga pri uporabi posebnog izdanja treba uzeti u obzir naknadne izmjene, prilagodbe ili odstupanja koje su usvojile institucije, Europska središnja banka ili su predviđene u Aktu o pristupanju.

Iznimno, kad se opsežni tehnički prilozi poslije zamijene novim priložima, navodi se samo upućivanje na posljednji akt koji zamjenjuje prilog. Takav je slučaj u pojedinim aktima koji sadržavaju popise carinskih oznaka (poglavlje 02), aktima o prijevozu opasnih tvari, aktima o pakiranju i označavanju tih tvari (poglavlja 07 i 13) te nekima od protokola i priloga Sporazumu o Europskom gospodarskom prostoru.

Također, Pravilnik o osoblju objavljuje se kao pročišćeni tekst koji obuhvaća sve izmjene do kraja 2012. godine. Daljnje izmjene objavljuju se u izvornom obliku.

Posebno izdanje sadržava dva sustava numeracije stranica:

- i. izvorna numeracija stranica, zajedno s datumom objave francuskog, talijanskog, njemačkog i nizozemskog izdanja Službenog lista, engleskog i danskog izdanja od 1. siječnja 1973., grčkog izdanja od 1. siječnja 1981., španjolskog i portugalskog izdanja od 1. siječnja 1986., finskog i švedskog izdanja od 1. siječnja 1995., češkog, estonskog, latvijskog, litavskog, mađarskog, malteškog, poljskog, slovačkog i slovenskog izdanja od 1. svibnja 2004. te bugarskog i rumunjskog izdanja od 1. siječnja 2007.

U numeraciji stranica postoje praznine jer svi akti objavljeni u to vrijeme nisu objavljeni u posebnom izdanju. Kada se prilikom citiranja akata upućuje na Službeni list, potrebno je navesti stranicu sukladno izvornoj numeraciji;

- ii. numeracija stranica posebnog izdanja neprekinuta je i ne smije se navoditi prilikom citiranja akata.

Do lipnja 1967. numeracija stranica u Službenom listu počinjala je iznova svake godine. Od tada nadalje svaki broj Službenog lista počinje na prvoj stranici.

Od 1. siječnja 1968. Službeni list podijeljen je na dva dijela:

- Zakonodavstvo („L”),
- Informacije i objave („C”).

Od 1. veljače 2003. prijašnje ime „Službeni list Europskih zajednica” promijenjeno je, na temelju Ugovora iz Nice, u „Službeni list Europske unije”.

31962R0017

204/62

SLUŽBENI LIST EUROPSKIH ZAJEDNICA

21.2.1962.

UREDBA br. 17**Prva uredba o provedbi članka 85. i 86. Ugovora**

VIJEĆE EUROPSKE EKONOMSKE ZAJEDNICE,

uzimajući u obzir Ugovor o osnivanju Europske ekonomske zajednice, a posebno njegov članak 87.,

uzimajući u obzir prijedlog Komisije,

uzimajući u obzir mišljenje Gospodarskog i socijalnog odbora,

uzimajući u obzir mišljenje Europskog parlamenta,

budući da je potrebno osigurati uravnoteženu i ujednačenu primjenu članka 85. i 86. u državama članicama kako bi se uspostavio sustav koji će sprečavati narušavanje tržišnog natjecanja na zajedničkom tržištu;

budući da se pri utvrđivanju pravila za primjenu članka 85. stavka 3. mora uzeti u obzir potreba za uspostavljanjem učinkovitog nadzora te za najvećim mogućim pojednostavljenjem upravnih postupaka;

budući da je stoga kao opće načelo potrebno uvesti obvezu prema kojoj poduzetnici koji zahtijevaju primjenu odredbi članka 85. stavka 3. moraju prijaviti Komisiji svoje sporazume, odluke i usklađena djelovanja;

budući da su vjerojatno s jedne strane takvi sporazumi, odluke i usklađena djelovanja vrlo brojni, pa se stoga ne mogu svi istodobno pregledati te da s druge strane neki od njih imaju posebne značajke zahvaljujući kojima manje dovode u pitanje razvoj zajedničkog tržišta;

budući da stoga postoji potreba da se u ovome trenutku sklapaju fleksibilniji sporazumi u vezi s određenim kategorijama sporazuma, odluka i usklađenog djelovanja, ne dovodeći u pitanje njihovu valjanost na temelju odredbi članka 85.;

budući da bi moglo biti u interesu poduzetnika da znaju mogu li bilo koji sporazumi, odluke ili djelovanja u kojima su stranka, ili predlažu da budu stranka, dovesti do toga da Komisija poduzme radnje u skladu s člankom 85. stavkom 1. ili člankom 86.;

budući da je s ciljem osiguranja ujednačene primjene članaka 85. i 86. na zajedničkom tržištu potrebno izraditi pravila prema kojima Komisija, u uskoj i stalnoj suradnji s nadležnim tijelima država članica, može poduzeti potrebne mjere s ciljem primjene tih članaka;

budući da u tu svrhu Komisija mora uživati suradnju nadležnih tijela država članica i mora biti ovlaštena na cijelom području zajedničkog tržišta zahtijevati dostavljanje informacija i pokrenuti istražne radnje, koje su potrebne radi razotkrivanja svakog sporazuma, odluke ili usklađenog djelovanja koji su zabranjeni člankom 85. stavkom 1., odnosno svaka zlouporaba vladajućeg položaja zabranjena člankom 86.;

budući da, s ciljem izvršavanja svoje dužnosti osiguravanja primjene odredbi Ugovora, Komisija mora biti ovlaštena uputiti poduzetnicima ili udruženjima poduzetnika prijedloge i odluke kojima je cilj postići prestanak povreda članaka 85. i 86.;

budući da poštovanje članaka 85. i 86. te ispunjenje obveza nametnutih poduzetnicima i udruženjima poduzetnika na temelju ove Uredbe mora biti predmet provedbe putem novčanih kazni i obročnih plaćanja kazni;

budući da se dotičnim poduzetnicima mora osigurati pravo da ih Komisija sasluša, trećim stranama na čije interese može utjecati donesena odluka mora se pružiti prilika da unaprijed dostave svoje primjedbe te je nužno pobrinuti se da s donesenom odlukom bude upoznata šira javnost;

budući da sve odluke koje Komisija donosi na temelju ove Uredbe podliježu postupku preispitivanja od strane Suda u skladu s uvjetima iz Ugovora; budući da je, štoviše, Sudu, u skladu s člankom 172., poželjno dati neograničenu nadležnost u vezi s odlukama na temelju kojih Komisija nameće novčane kazne ili periodične penale;

budući da ova Uredba može stupiti na snagu ne dovodeći u pitanje bilo koje druge odredbe koje se naknadno mogu donijeti u skladu s člankom 87.,

DONIJELO JE OVU UREDBU:

Članak 8.

(c) ako se odluka temelji na netočnim informacijama ili je posljedica prijevare;

Trajanje i opoziv odluka na temelju članka 85. stavka 3.

3. Komisija može opozvati ili izmijeniti svoju odluku ili zabraniti određene radnje stranaka:

(a) ako nastupi promjena bilo kojih činjenica koje su bile osnova za donošenje odluke;

(d) ako stranke zlouporabe izuzeće od primjene odredbi članka 85. stavka 1. Ugovora koje im je dodijeljeno na temelju odluke.

(b) ako stranke povrijede bilo koju obvezu iz odluke;

U slučajevima na koje se primjenjuju točke (b), (c) ili (d), odluka se može opozvati s retroaktivnim učinkom.

Ova je Uredba u cijelosti obvezujuća i izravno se primjenjuje u svim državama članicama

Sastavljeno u Bruxellesu 6. veljače 1962.

Za Vijeće
Predsjednik
M. COUVE DE MURVILLE

31979Y0103(01)

C 1/2

SLUŽBENI LIST EUROPSKIH ZAJEDNICA

3.1.1979.

**Obavijest Komisije od 18. prosinca 1978. o ocjeni određenih ugovora
o nalogu u odnosu na članak 85. stavak 1. Ugovora o EEZ-u**

1. U ovoj obavijesti Komisija Europskih zajednica daje svoj stav o ugovorima o nalogu u odnosu na članak 85. stavak 1. Ugovora o osnivanju Europske ekonomske zajednice. Trenutno, ova vrsta ugovora predstavlja oblik raspodjele poslova kojim se koriste poduzetnici bez obzira na svoju veličinu, no ponajprije pruža mogućnosti razvoja malim i srednjim poduzećima.

Komisija smatra da ugovori na temelju kojih jedno poduzeće „nalogodavatelj”, neovisno o tome temelje li se na prethodnoj narudžbi treće osobe ili ne, povjeri drugom poduzetniku „nalogoprimcu”, proizvodnju robe, pružanje usluga ili obavljanje poslova po uputama nalogodavatelja, koje on treba izvršiti za nalogodavatelja ili u njegovo ime i za račun trećega, nisu kao takvi obuhvaćeni zabranom iz članka 85. stavka 1.

U svrhu izvršenja određenih ugovora o nalogu u skladu s uputama nalogodavatelja, nalogoprimca se može obvezati na korištenje određene tehnologije ili opreme koju mu nalogodavatelj mora staviti na raspolaganje. Radi zaštite ekonomske vrijednosti takve tehnologije ili opreme, nalogodavatelj može ograničiti njihovo korištenje od strane nalogoprimca u opsegu u kojem je to potrebno za potrebe ugovora. Postavlja se pitanje, jesu li takva ograničenja obuhvaćena zabranom iz članka 85. stavka 1. U ovoj se obavijesti ta ograničenja ocjenjuju uzimajući u obzir svrhu takvih ugovora prema kojoj se oni razlikuju od uobičajenih sporazuma o licenciranju patenata i sporazuma o licenciranju tehnološkog znanja i iskustva (*know-how*).

2. Stajalište je Komisije da se zabrana iz članka 85. stavka 1. ne primjenjuje na klauzule kojima se:

- tehnologija ili oprema koju ustupa nalogodavatelj smije koristiti samo za potrebe ugovora o nalogu,
- tehnologija ili oprema koju ustupa nalogodavatelj ne smije stavljati na raspolaganje trećim osobama,
- roba, usluge ili poslovi koji su rezultat korištenja te tehnologije ili opreme smiju isporučivati samo nalogodavatelju ili se proizvoditi, pružati odnosno obavljati u ime i za račun nalogodavatelja,

pod uvjetom da, i ako je ta tehnologija ili oprema neophodna nalogoprimcu da pod realnim uvjetima proizvodi robu, pruža usluge ili obavlja poslove u skladu s uputama nalogodavatelja. U

tom primjeru nalogoprimac osigurava robu, usluge ili poslove, za koje se na tržištu ne pojavljuje kao samostalni dobavljač.

Gore navedena odredba ispunjena je, u pravilu, ako je izvršenje ugovora o nalogu uvjetovano korištenjem od strane nalogoprimca:

- prava industrijskog vlasništva nalogodavatelja ili koja su nalogodavatelju ustupljena u obliku patenata, konsenzualnih patenata, dizajna zaštićenih autorskim pravima, registriranih dizajna ili drugih prava, ili
- tajnog tehnološkog znanja ili iskustva (*know-how*) nalogodavatelja ili koje je nalogodavatelju ustupljeno, ili
- studija, planova ili dokumenta koji prate podatke koje je izradio nalogodavatelj ili koji su izrađeni u ime i za račun nalogodavatelja, ili
- matrica, uzoraka ili alata i dodatne opreme koja neosporno pripada nalogodavatelju,

koji, iako nisu obuhvaćeni pravom industrijskog vlasništva i ne sadrže element tajnosti, omogućavaju proizvodnju proizvoda koji se po svojem obliku, namjeni ili sastavu razlikuju od drugih proizvoda koji se proizvode ili nude na tržištu.

Međutim, nametanje gore navedenih ograničenja nije opravdano kada nalogoprimac raspolaže ili bi pod realnim uvjetima mogao ostvariti pristup tehnologiji i opremi koja je potrebna za proizvodnju robe, pružanje usluga ili obavljanje poslova. Općenito, to je slučaj kada nalogodavatelj pruži samo opće informacije koje se odnose samo na opis posla koji treba obaviti. U takvim bi okolnostima ograničenja mogla lišiti nalogoprimca mogućnosti razvoja vlastitog poslovanja u području koje je obuhvaćeno ugovorom.

3. Prema mišljenju Komisije, sljedeća ograničenja koja se odnose na ustupanje tehnologije od strane nalogodavatelja

moгу također biti nametnuta u ugovorima o nalogu ne dajući temelja za prigovor prema članku 85. stavku 1.:

- obveza bilo koje ugovorne stranke da ne otkriva trećim stranama podatke vezane za proizvodne procese ili druga znanja i iskustva (*know-how*) koja imaju obilježje tajnosti, ili povjerljive informacije koje razmijene s drugom ugovornom stranom tijekom pregovaranja i izvršenja ugovora, pod uvjetom da predmetna znanja i iskustva (*know-how*) ili informacije nisu prethodno javno objavljene i poznate,
- obveza nalogoprimca da ne koristi, čak i nakon isteka ugovora, proizvodne procese ili ostala znanja i iskustva (*know-how*) koja imaju obilježje tajnosti, a koje je u tijeku važenja ugovora dobio od nalogodavatelja, pod uvjetom da isto nije javno objavljeno i poznato,
- obveza nalogoprimca da na nalogodavatelja na neisključivoj osnovi prenese sva tehnička poboljšanja koja je ostvario tijekom važenja ugovora, ili, u slučaju da se radi o izumu koji se može zaštititi patentom a otkrio ga je nalogoprimac, da ustupi neisključivu licencu koja se odnosi na izum u smislu poboljšanja i novu primjenu originalnog otkrića nalogodavatelju u razdoblju u kojem je zaštićen patentom od strane nalogodavatelja.

Ova obveza nalogoprimca može biti isključivo u korist nalogodavatelja ako poboljšanja i izumi za koje je zaslužan nalogoprimac tijekom važenja ugovora nije moguće koristiti neovisno od tajnih znanja i iskustva (*know-how*) ili patenta nalogodavatelja, s obzirom da to ne predstavlja značajno ograničenje tržišnog natjecanja.

Međutim, svaka obveza nalogoprimca koja se odnosi na pravo raspolaganja budućim rezultatima njegovog vlastitog istraživanja

i razvoja može ograničiti tržišno natjecanje, u slučaju kada je te rezultate moguće koristiti samostalno. U takvim okolnostima cilj ugovora o nalogu nije dovoljan za odstupanje od uobičajenih pravila o tržišnom natjecanju koja se odnose na stjecanje odnosno ustupanje prava industrijskog vlasništva ili tajnog znanja i iskustva (*know-how*).

4. Kada je nalogoprimac ugovorom o nalogu ovlašten koristiti određeni robni žig, trgovački naziv ili izradu, nalogodavatelj može istodobno zabraniti nalogoprimcu korištenje istih za proizvode, usluge ili poslove koji nisu namijenjeni nalogodavatelju.

5. Iako je svrha ove obavijesti u pravilu otkloniti potrebu poduzetnika za dodatnim objašnjenjima o njihovom pravnom položaju putem pojedinačnih odluka Komisije, ona ne dovodi u pitanje pravo predmetnih poduzetnika da od Komisije zatraže negativno rješenje kako je određeno u članku 2. Uredbe br. 17. ili da prijave predmetni ugovor Komisiji prema članku 4. stavku 1. navedene Uredbe ⁽¹⁾.

Obavijest iz 1968. godine o suradnji između poduzetnika ⁽²⁾ koja navodi listu sporazuma koji se po svojoj prirodi ne smatraju sporazumima koji proizvode negativne učinke na tržišno natjecanje, ovime se nadopunjuje u području podugovaranja (ugovora o nalogu). Komisija također ukazuje poduzetnicima da je u svrhu poticanja suradnje između malih i srednjih poduzetnika objavila i obavijest o sporazumima male vrijednosti koji nisu obuhvaćeni zabranom iz članka 85. stavka 1. Ugovora o osnivanju Europske ekonomske zajednice ⁽³⁾.

Ova obavijest ne dovodi u pitanje stavove koje donosi Sud Europskih zajednica u odnosu na ugovore o nalogu.

⁽¹⁾ Prva Uredba o provedbi članaka 85. i 86. Ugovora o EEZ-u (SL br. 13, 21.2.1962., str. 204/62.).

⁽²⁾ Obavijest o sporazumima, odlukama i usklađenim djelovanjima u vezi sa suradnjom između poduzetnika (SL C 75, 29.7.1968., str. 3.).

⁽³⁾ SL C 313, 29.12.1977., str 3.

31991R1534

7.6.1991.

SLUŽBENI LIST EUROPSKIH ZAJEDNICA

L 143/1

UREDBA VIJEĆA (EEZ) br. 1534/91**od 31. svibnja 1991.****o primjeni članka 85. stavka 3. Ugovora na određene kategorije sporazuma, odluka i usklađenih djelovanja u sektoru osiguranja**

VIJEĆE EUROPSKIH ZAJEDNICA,

uzimajući u obzir Ugovor o osnivanju Europske ekonomske zajednice, a posebno njegov članak 87,

uzimajući u obzir prijedlog Komisije ⁽¹⁾,uzimajući u obzir mišljenje Europskog parlamenta ⁽²⁾,uzimajući u obzir mišljenje Ekonomskog i socijalnog odbora ⁽³⁾,

budući da se članak 85. stavak 1. Ugovora može proglasiti u skladu s člankom 85. stavkom 3, neprimjenjivim na kategorije sporazuma, odluka i usklađenih djelovanja kada ispunjavaju uvjete iz članka 85. stavka 3.;

budući da se uredbom na temelju članka 87. Ugovora moraju usvojiti detaljna pravila za primjenu članka 85. stavka 3. Ugovora;

budući da je suradnja među poduzetnicima u sektoru osiguranja, do određene mjere, poželjna kako bi se osiguralo pravilno funkcioniranje ovog sektora, a istodobno može promicati interese potrošača;

budući da primjena Uredbe Vijeća (EEZ) br. 4064/89 od 21. prosinca 1989. o kontroli koncentracije među poduzetnicima ⁽⁴⁾ omogućuje Komisiji obavljanje uskog nadzora nad pitanjima koja proizlaze iz koncentracija u svim sektorima, uključujući sektor osiguranja;

budući da izuzeća odobrena člankom 85. stavkom 3. Ugovora ne mogu sama po sebi utjecati na Zajednicu i nacionalne odredbe koje štite interese potrošača u ovom sektoru;

budući da sporazumi, odluke i usklađena djelovanja koja služe tim ciljevima mogu, u onoj mjeri u kojoj se na njih odnosi

zabrana sadržana u članku 85. stavku 1. Ugovora, biti izuzeti iz njih pod određenim uvjetima; budući da se ovo posebno odnosi na sporazume, odluke i usklađena djelovanja vezano uz utvrđivanje premija rizika utemeljenih na kolektivno utvrđenoj statistici ili broju zahtjeva, utvrđivanju standardnih uvjeta police osiguranja, zajedničkom pokriću određenih vrsta rizika, namirenju potraživanja, testiranju i prihvaćanju jamstava i evidencija, i informacijama o povećanim rizicima;

budući da, s obzirom na velik broj obavijesti dostavljenih u skladu s Uredbom Vijeća br. 17 od 6. veljače 1962.: Prva uredba o provedbi članaka 85. i 86. Ugovora ⁽⁵⁾, kako je zadnje izmijenjena Aktom o pristupanju Španjolske i Portugala, poželjno je, kako bi joj se olakšala zadaća, Komisiji omogućiti da uredbom proglasi odredbe članka 85. stavka 1. Ugovora neprimjenjivim na određene kategorije sporazuma, odluka i usklađenih djelovanja;

budući da bi trebalo biti utvrđeno pod kojim uvjetima Komisija, u bliskoj i kontinuiranoj suradnji s nadležnim tijelima država članica, može izvršavati takve ovlasti;

budući da će Komisija, pri izvršavanju takvih ovlasti, voditi računa ne samo o tome da je u znatnom dijelu mjerodavnog tržišta uklonjen rizik od konkurencije i o svim povlasticama koje bi zbog sporazuma mogle biti dodijeljene osiguranicima, već i o riziku koji bi mogao nastati za osiguranike zbog porasta broja restriktivnih klauzula i djelovanja tzv. poduzetnika s poštanskim sandučićem;

budući da vođenje evidencije i postupanje s informacijama o povećanim rizicima treba obavljati tako da bude podložno pravilnoj zaštiti tajnosti podataka;

⁽¹⁾ SL C 16, 23.1.1990., str. 13.⁽²⁾ SL C 260, 15.10.1990., str. 57.⁽³⁾ SL C 182, 23.7.1990., str. 27.⁽⁴⁾ SL L 395, 30.12.1989., str. 1.⁽⁵⁾ SL 13, 21.2.1962., str. 204/62.

budući da, u skladu s člankom 6. Uredbe br. 17, Komisija može predvidjeti da se odluka donesena u skladu s člankom 85. stavkom 3. Ugovora primjenjuje s retroaktivnim učinkom; budući da bi Komisiji također trebalo biti omogućeno usvajanje odredbe s takvim učinkom u uredbi;

budući da prema članku 7. Uredbe br. 17, sporazumi, odluke i usklađena djelovanja mogu biti izuzeti odlukom Komisije od zabrane, posebno ako su preinačeni na takav način da ispunjavaju uvjete iz članka 85. stavka 3. Ugovora; budući da je poželjno omogućiti Komisiji da uredbom odobri slično izuzeće takvim sporazumima, odlukama i usklađenim djelovanjima ako su oni preinačeni na takav način da se ubrajaju u kategoriju definiranu uredbom kojom se odobrava izuzeće;

budući da u određenim primjerima nije moguće isključiti mogućnost, da uvjeti iz članka 85. stavka 3. Ugovora ne bi mogli biti ispunjeni; budući da Komisija mora imati ovlasti regulirati takve primjere na temelju Uredbe br. 17 kroz odluku koja bi imala učinak za budućnost,

DONIJELO JE OVU UREDBU:

Članak 1.

1. Ne dovodeći u pitanje primjenu Uredbe br. 17, Komisija može kroz uredbu i u skladu s člankom 85. stavkom 3. Ugovora proglasiti da se članak 85. stavak 1. ne primjenjuje na kategorije sporazuma između poduzetnika, odluka udruženja poduzetnika i usklađenih djelovanja u sektoru osiguranja koji imaju za svoj cilj suradnju u pogledu:

- (a) utvrđivanja premija rizika na temelju kolektivno utvrđene statistike ili broja potraživanja;
- (b) utvrđivanja zajedničkih uvjeta standardne police osiguranja;
- (c) zajedničke pokrivenosti određenih vrsta rizika;
- (d) namirivanja potraživanja;
- (e) testiranja i prihvaćanja jamstava;
- (f) evidencija i informacija o povećanim rizicima, pod uvjetom da vođenje tih evidencija i postupanje s tim informacijama podliježe odgovarajućoj zaštiti povjerljivosti podataka.

2. Uredbom Komisije navedene u stavku 1., određuju se kategorije sporazuma, odluka i usklađenih djelovanja na koje se ona primjenjuje, a posebno se detaljno navode:

- (a) ograničenja ili klauzule koje se mogu, ili ne mogu, pojaviti u sporazumima, odlukama ili usklađenim djelovanjima;

- (b) klauzule koje moraju biti sadržane u sporazumima, odlukama i usklađenim djelovanjima ili drugi uvjeti koji moraju biti ispunjeni.

Članak 2.

Svaka uredba donesena na temelju članka 1. ograničenog je trajanja.

Ona se može staviti izvan snage ili izmijeniti u slučajevima kada su se okolnosti promijenile u odnosu na bilo koju od činjenica koje su bile od suštinske važnosti za njezino usvajanje; u takvom slučaju potrebno je utvrditi razdoblje za izmjenu sporazuma, odluka ili usklađenih djelovanja na koje se primjenjuje ranija uredba.

Članak 3.

Uredba donesena u skladu s člankom 1. može predvidjeti njezinu primjenu s retroaktivnim učinkom na sporazume, odluke i usklađena djelovanja na koje bi se, na dan stupanja navedene uredbe na snagu, primijenila odluka donesena s retroaktivnim učinkom u skladu s člankom 6. Uredbe br. 17.

Članak 4.

1. Uredba donesena u skladu s člankom 1. može predvidjeti neprimjenjivanje zabrane iz članka 85. stavka 1. Ugovora, u onome roku koji se utvrđuje u toj uredbi, na sporazume, odluke i usklađena djelovanja koja su već postojala dana 13. ožujka 1962. godine, a koja ne ispunjavaju uvjete iz članka 85. stavka 3. ako:

- su izmijenjeni u roku od šest mjeseci od stupanja na snagu navedene uredbe tako da ispunjavaju navedene uvjete u skladu s odredbama navedene uredbe, i
- je Komisija obaviještena o izmjeni u roku koji je utvrđen u navedenoj uredbi.

Odredbе iz prvog podstavka na isti se način primjenjuju na one sporazume, odluke i usklađena djelovanja koja su postojala na dan pristupanja novih država članica na koje se zbog pristupanja primjenjuje članak 85. stavak 1. Ugovora i koje ne ispunjavaju uvjete iz članka 85. stavka 3.

2. Stavak 1. primjenjuje se na sporazume, odluke i usklađena djelovanja o kojima se moralo obavijestiti prije 1. veljače 1963. godine, u skladu s člankom 5. Uredbe br. 17, samo ako su bili obaviješteni prije toga datuma.

Stavak 1. ne primjenjuje se na sporazume, odluke i usklađena djelovanja koja su postojala na dan pristupanja novih država članica na koje se zbog pristupanja primjenjuje članak 85. stavak 1. Ugovora i o kojima se moralo obavijestiti u roku od šest mjeseci od dana pristupanja u skladu s člancima 5. i 25. Uredbe br. 17, ako se o njima nije obavijestilo unutar navedenog roka.

3. U postupcima koji su, na dan stupanja na snagu uredbe usvojene u skladu s člankom 1., u tijeku nije moguće pozivati se na pogodnosti odredaba usvojenih prema stavku 1., a isto tako se na njih ne može pozivati kao razlog za potraživanja za naknadu štete protiv trećih osoba.

Članak 5.

U slučajevima kada Komisija predloži usvajanje uredbe, ona objavljuje njezin nacrt kako bi omogućila dostavljanje svojih komentara svim zainteresiranim osobama i organizacijama u vremenskom roku koji ona utvrđuje i koji nije kraći od mjesec dana.

Članak 6.

1. Komisija se savjetuje sa Savjetodavnim odborom za ograničavajuća djelovanja i monopole:

- (a) prije objavljivanja nacrta uredbe;
- (b) prije donošenja uredbe.

2. Primjenjuje se članak 10, stavci 5. i 6. Uredbe br. 17, koji se odnose na savjetovanje sa Savjetodavnim odborom. Međutim,

zajednički sastanci s Komisijom zakazuju se najmanje mjesec dana nakon slanja obavijesti o njihovom sazivanju.

Članak 7.

Ako Komisija na vlastitu inicijativu ili na zahtjev države članice ili fizičke ili pravne osobe koja iskazuje legitimni interes, ustnovi da sporazumi, odluke i usklađena djelovanja, na koje se primjenjuje uredba donesena prema članku 1., u bilo kojem primjeru, ipak imaju određene učinke koji su nespojivi s uvjetima iz članka 85. stavka 3. Ugovora, Komisija može povući pogodnost primjene navedene uredbe i donijeti odluku u skladu s člancima 6. i 8. Uredbe br. 17, pri čemu nije potrebna obavijest iz članka 4. stavka 1. Uredbe br. 17.

Članak 8.

U roku od šest godina nakon stupanja na snagu uredbe Komisije iz članka 1., Komisija podnosi izvješće Europskom parlamentu i Vijeću o funkcioniranju ove Uredbe, uz koje se prilažu oni prijedlozi za izmjenama uredbe koji su se u svjetlu iskustva pokazali potrebnim.

Ova je Uredba u cijelosti obvezujuća i izravno se primjenjuje u svim državama članicama.

Sastavljeno u Bruxellesu 31. svibnja 1991.

Za Vijeće
Predsjednik
A. BODRY

51995XC1123(01)

C 312/8

SLUŽBENI LIST EUROPSKIH ZAJEDNICA

23.11.1995.

Obavijest o suradnji između nacionalnih sudova i Komisije u području državnih potpora

(95/C 312/07)

Svrha je ove Obavijesti ponuditi smjernice o suradnji između nacionalnih sudova i Komisije na području državne potpore. Obavijest ni na koji način ne ograničava prava koja zakonodavstvo Zajednice daje državama članicama, pojedincima ili poduzetnicima. Ona ne dovodi u pitanje nijedno tumačenje prava Zajednice koje mogu dati Sud i Prvostupanjski sud Europskih zajednica. Konačno, ne želi se ni na koji način uplitati u ispunjenje obveza nacionalnih sudova.

I. UVOD

1. Uklanjanje unutarnjih granica između država članica omogućuje poduzetnicima u Zajednici da prošire svoje aktivnosti po cijelom unutarnjem tržištu, a potrošačima da imaju koristi od ojačanog tržišnog natjecanja. Ove prednosti ne smiju biti ugrožene narušavanjem tržišnog natjecanja koje uzrokuje potpora neopravdano dana poduzetnicima. Dovršenje uspostave unutarnjeg tržišta stoga ponovno potvrđuje važnost provođenja politike tržišnog natjecanja Zajednice.
2. Sud je donio niz važnih presuda o tumačenju i primjeni članaka 92. i 93. Ugovora o EZ-u. Prvostupanjski sud sada ima nadležnost nad postupcima fizičkih osoba protiv odluka Zajednice o državnoj potpori i na taj način pridonosi razvoju sudske prakse na ovom području. Komisija je odgovorna za svakodnevnu primjenu pravila o tržišnom natjecanju pod nadzorom Prvostupanjskog suda i Suda. Javna tijela i sudovi u državama članicama, zajedno sa sudovima Zajednice i Komisijom, preuzimaju svoje vlastite zadatke i odgovornosti za provedbu pravila o državnoj potpori iz Ugovora o EZ-u, u skladu s načelima određenim sudskom praksom Suda.
3. Pravilna primjena politike tržišnog natjecanja na unutarnjem tržištu može zahtijevati učinkovitu suradnju između Komisije i nacionalnih sudova. Ova obavijest objašnjava kako Komisija namjerava pomoći nacionalnim sudovima uvođenjem tješnje suradnje u primjeni članaka 92. i 93. u pojedinačnim slučajevima. Često se izražava zabrinutost da se konačne odluke Komisije u slučajevima državne potpore donose nakon što je narušavanje tržišnog natjecanja naštetilo interesima trećih strana. Komisija nije uvijek u mogućnosti djelovati u najkraćem roku kako bi zaštitila interese trećih strana u pitanjima državnih potpora, pa nacionalni sudovi mogu biti u boljem položaju za osiguravanje rješavanja i otklanjanja povreda zadnje rečenice članka 93. stavka 3.

II. OVLAŠTI (1)

4. Komisija je upravno tijelo odgovorno za provedbu i razvoj politike tržišnog natjecanja u javnom interesu Zajednice.

(1) Sud je opisao uloge Komisije i nacionalnih sudova na sljedeći način:

- „9. U odnosu na ulogu Komisije, Sud je u svojoj presudi u predmetu 78/96, Steinlike i Weinlig protiv Njemačke (1977.), ECR (European Court Reports, Izvješća Europskog suda) 595, istaknuo u paragrafu 9. da je svrha Ugovora, osiguravajući člankom 93. stalnu provjeru potpore i njezin stalni nadzor od strane Komisije, da se do nalaza da potpora može biti nespojiva sa zajedničkim tržištem treba doći, podložno provjeri Suda, koristeći pravilan postupak čije je pokretanje odgovornost Komisije.
10. U odnosu na uloge nacionalnih sudova, Sud je u istoj presudi zaključio da pred nacionalnim sudovima mogu biti pokrenuti postupci kojima se od tih sudova zahtijeva tumačenje i primjena načela potpore iz članka 92. kako bi utvrdili je li državna potpora, provedena bez poštivanja prethodnog postupka ispitivanja predviđenog u članku 93. stavku 3., morala biti predmetom ovog postupka.
11. Uključenje nacionalnih sudova rezultat je izravnog učinka za koji se smatra da ga ima zadnja rečenica članka 93. stavka 3. Ugovora. U tom je smislu Sud naveo u svojoj presudi od 11. prosinca 1973. u predmetu 120/73, Lorenz protiv Njemačke (1973.), ECR str. 1471., da se trenutno izvršenje zabrane provedbe koja se navodi u tom članku proteže na sve potpore koje se provode bez podnošenja prijave, one koje se, u slučaju da su prijavljene, provode tijekom prethodnog razdoblja ili se, ako Komisija pokrene postupak, provode do donošenja pravomoćne odluke.
14. ... Glavna i isključiva uloga dana Komisiji člancima 92. i 93. Ugovora, a to je da potporu smatra nespojivom sa zajedničkim tržištem gdje je to moguće, u osnovi se razlikuje od uloge nacionalnih sudova u zaštiti prava koja pojedinci imaju kao rezultat izravnog učinka zabrane predviđene u zadnjoj rečenici članka 93. stavka 3. Ugovora. Komisija mora ispitati sukladnost predložene potpore sa zajedničkim tržištem, čak i kada je država članica djelovala kršeći zabranu primjene potpore, dok nacionalni sudovi moraju do konačne odluke Komisije samo štititi prava pojedinaca suočenih s mogućim kršenjem zabrane predviđene u zadnjoj rečenici članka 93. stavka 3 od državnih tijela.”

Predmet C-354/90, Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires i Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon protiv Francuske (1991.), ECR I-5505, paragrafi 9., 10., 11. i 14., str. 5527. i 5528.

Nacionalni su sudovi odgovorni za zaštitu prava i izvršenje obveza, obično na zahtjev privatnih stranaka. Komisija mora ispitati sve mjere potpora iz članka 92. stavka 1. kako bi procijenila njihovu sukladnost sa zajedničkim tržištem. Nacionalni sudovi moraju osigurati da se države članice pridržavaju svojih postupovnih obveza.

5. Posljednja rečenica članka 93. stavka 3. (dolje istaknuta masnim slovima) ima izravan učinak u pravnom poretku država članica.

Komisiju je potrebno pravovremeno izvještavati o svim planovima za odobravanje ili izmjenu potpora kako bi se o njima mogla očitovati. Ako smatra da je neki plan, na temelju članka 92., nespojiv s unutarnjim tržištem, Komisija bez odlaganja pokreće postupak iz stavka 2. ovog članka. **Predmetna država članica ne smije započeti s primjenom predloženih mjera sve dok se taj postupak ne okonča pravomoćnom odlukom.**

6. Zabrana provedbe iz zadnje rečenice članka 93. stavka 3. proteže se na sve potpore koje se provode bez podnošenja prijave⁽²⁾, one koje se, u slučaju da su prijavljene, provode tijekom prethodnog razdoblja ili se, ako Komisija pokrene postupak, provode do donošenja pravomoćne odluke⁽³⁾.
7. Sud naravno mora razmotriti čine li „predložene mjere” državnu potporu u smislu članka 92. stavka 1⁽⁴⁾, prije donošenja odluke u skladu sa zadnjom rečenicom članka

93. stavka 3. Odluke Komisije i sudska praksa Suda posvećuju znatnu pažnju ovom važnom pitanju. U skladu s tim pojam državne potpore mora se široko tumačiti kako bi obuhvatio ne samo subvencije, nego i porezne olakšice i ulaganja javnih sredstava dana u okolnostima u kojima bi privatni ulagatelj uskratio potporu⁽⁵⁾. Potpora mora doći od „države”, što uključuje sve razine, oblike i utjelovljenja javnih tijela⁽⁶⁾. Potpora mora pogodovati određenom poduzetništvu ili proizvodnji određenih dobara: svrha je toga razlikovanje državne potpore na koju se primjenjuje članak 92. stavak 1. od općih mjera na koje se on ne primjenjuje⁽⁷⁾. Primjerice, mjere koje nemaju ni za cilj ni za učinak pogodovanje određenim poduzetnicima ili proizvodnji određenih dobara, ili koje se odnose na osobe u skladu s objektivnim mjerilima bez obzira na položaj, sektor ili poduzetnika kod kojeg je korisnik zaposlen, ne smatraju se državnom potporom.

8. Samo Komisija može odlučiti da je državna potpora „sukladna sa zajedničkim tržištem”, tj. odobrena.

9. Primjenjujući članak 92. stavak 1. nacionalni sudovi mogu, naravno, uputiti prethodna pitanja Sudu u skladu s člankom 177. Ugovora o EZ-u i u nekim okolnostima to zaista i moraju učiniti. Također moraju zahtijevati pomoć od Komisije tražeći od nje „pravne ili ekonomske podatke”, u skladu s presudom Suda u predmetu *Delimits*⁽⁸⁾ u smislu članka 85. Ugovora o EZ-u.

⁽²⁾ Uz izuzetak „zatečene” potpore. Takva potpora može se provoditi dok Komisija ne odluči da je ona nespojiva sa zajedničkim tržištem: vidjeti predmet C-387/92, *Banco de Crédito Industrial*, sada *Banco Exterior de España*, protiv *Ayuntamiento de Valencia* (1994.), ECR I-877 i predmet C-44/93, *Namur – Les Assurances du Crédit* protiv *Office National du Ducroire* i Belgije (1994.), ECR I-3829.

⁽³⁾ Predmet C-354/90, naveden u bilješci 1., paragraf 11., na str. 5527.

⁽⁴⁾ Vidjeti presudu Suda EZ-a u predmetu 78/76, *Steinlike* i *Weinlig* protiv Njemačke (1977.), ECR 595, paragraf 14.: „... nacionalni sud može imati razloga tumačiti i primijeniti pojam potpore iz članka 92. kako bi utvrdio je li državna potpora, provedena bez poštivanja postupka prethodnog ispitivanja iz članka 93. stavka 3., morala biti predmetom tog postupka.”

⁽⁵⁾ Za noviju formulaciju vidjeti mišljenje nezavisnog odvjetnika EU-a *Jacoba* u spojenim predmetima C-278/92, C-279/92 i C-280/92, *Španjolska protiv Komisije*, stavak 28: „...državna se potpora daje kad god država članica poduzetnicima čini dostupnima sredstva koja u uobičajenom tijeku događaja privatni ulagatelj ne bi dao primjenjujući uobičajena komercijalna mjerila i zanemarujući druge razloge društvene, političke ili filantropske prirode.”

⁽⁶⁾ Sud EZ-a zaključio je u predmetu 290/83, *Komisija protiv Francuske* (1985.), ECR str. 439., da „... zabrana iz članka 92. pokriva sve potpore države članice ili državnih sredstava i nema potrebe raditi razliku u smislu je li potporu dala izravno država odnosno javna ili privatna tijela koja je ona osnovala ili imenovala kako bi pružala potporu” (stavak 14. na str. 449.).

⁽⁷⁾ Jasno iznošenje ove razlike nalazi se u mišljenju nezavisnog odvjetnika EU-a *Darmona* u spojenim predmetima C-72 i C-73/91, *Sloman Neptun* (1993.), ECR I-887.

⁽⁸⁾ Predmet C-234/89, *Delimitis protiv Henninger Bräu* (1991.), ECR I-935. Obavijest Komisije o suradnji između nacionalnih sudova i Komisije u primjeni članaka 85. i 86. Ugovora o EZ-u (SL C 39, 13.12.1993., str. 6.). Vidjeti mišljenje nezavisnog odvjetnika EU-a *Lenza* u predmetu C-44/93, navedeno u bilješci 2. (paragraf 106.). Vidjeti također predmet C-2/88, *Imm, Zwartveld* (1990.), ECR I-3365 i I-4405: „institucije Zajednice imaju obvezu iskrene suradnje sa sudskim vlastima država članica, čija je odgovornost osigurati primjenu i poštivanje prava Zajednice u nacionalnom pravnom sustavu” (paragraf 1. na str. I-3366 i paragraf 10. na str. 4410. i 4411., tim redoslijedom).

10. Uloga je nacionalnog suda štiti prava koja uživaju pojedinci kao rezultat izravnog učinka zabrane iz zadnje rečenice članka 93. stavka 3. Sud mora koristiti sva primjerena sredstva i mjere i primijeniti sve odgovarajuće odredbe nacionalnog prava kako bi ostvario izravan učinak ove obveze koju Ugovor postavlja državama članicama⁽⁹⁾. Nacionalni sud mora u predmetu u svojoj nadležnosti primijeniti pravo Zajednice u cijelosti i zaštititi prava koja pravo Zajednice daje pojedincima; on stoga mora zanemariti bilo koju odredbu nacionalnog prava koja s njim može biti u sukobu, bez obzira je li ona donesena prije ili nakon pravila Zajednice⁽¹⁰⁾. Sudac može, po potrebi i u skladu s važećim pravilima nacionalnog prava i sudske prakse Suda koja se razvija⁽¹¹⁾, odobriti privremenu mjeru, primjerice nalažanjem zamrzavanja ili povrata nezakonito plaćenog novčanog iznosa, i dodijeliti odštete strankama čiji su interesi ugroženi.

da je u predmetu koji se odnosi na pravo Zajednice jedina prepreka u davanju privremene mjere pravilo nacionalnog prava, mora to pravilo zanemariti⁽¹⁴⁾.

12. Ova se načela primjenjuju u slučaju kršenja pravila o tržišnom natjecanju Zajednice. Pojedinci i poduzetnici moraju pod jednakim uvjetima imati pristup svim postupovnim pravilima i pravnim sredstvima koja su predviđena u nacionalnom pravu i koja bi se primijenila da je riječ o usporedivoj povredi nacionalnog prava. Ova se jednakost u postupku ne odnosi samo na konačan nalaz povrede izravno primjenjivog prava Zajednice, nego i na sva pravna sredstva koja mogu pridonijeti učinkovitoj pravnoj zaštiti.

11. Sud je zaključio da bi puna učinkovitost pravila Zajednice bila smanjena, a zaštita prava koja ona daju oslabljena, kada pojedinci ne bi mogli dobiti obeštećenje u slučaju ugrožavanja njihovih prava povredom prava Zajednice, za što se državu članicu može smatrati odgovornom⁽¹²⁾; načelo po kojem država mora biti odgovorna za gubitak i štetu nanесenu pojedincima kao rezultat povrede prava Zajednice, za što se državu može smatrati odgovornom, sadržano je u sustavu Ugovora⁽¹³⁾; nacionalni sud koji smatra

III. OGRANIČENE OVLAŠTI KOMISIJE

13. Primjena prava tržišnog natjecanja Zajednice ima znatne prednosti za pojedince i poduzetnike. Komisija ne može dodijeliti odštete za gubitak pretrpljen kao rezultat povređivanja članka 93. stavka 3. Takav se zahtjev može podnijeti samo pred nacionalnim sudovima. Nacionalni sudovi obično brzo mogu donijeti privremene mjere i naložiti prestanak povrede. Pred nacionalnim je sudovima moguće kombinirati zahtjev u skladu s pravom Zajednice sa zahtjevom u skladu s nacionalnim zakonodavstvom. To nije moguće u postupku pred Komisijom. Uz to sudovi mogu priznati troškove uspješnom podnositelju. To nikada nije moguće u upravnom postupku pred Komisijom.

IV. PRIMJENA ČLANKA 93. STAVKA 3.

14. Države članice moraju obavijestiti Komisiju o svim planovima za dodjeljivanje potpore ili mijenjanje već odobrene potpore. To se također primjenjuje na potporu koja može ispuniti uvjete za automatsko odobrenje u skladu s

⁽⁹⁾ Sud EZ-a u predmetu C-354/90 zaključio je, navedeno u bilješci 1., paragraf 12. na str. 5528.: "... valjanost mjera kojima se potpora primjenjuje ugrožena je ako nacionalne vlasti djeluju povređujući zadnju rečenicu članka 93. stavka 3. Ugovora. Nacionalni sudovi moraju ponuditi pojedincima, koji su u situaciji da se oslanjaju na takvu povredu, određene izgleda da će u skladu sa svojim nacionalnim pravom izvesti sve nužne zaključke u pogledu valjanosti mjera kojima se potpora primjenjuje, povrata financijske potpore dane nepoštivanjem te odredbe i mogućih privremenih mjera."

⁽¹⁰⁾ Predmet 106/77, *Amministrazione delle Finanze dello Stato protiv Simmenthala* (1978.), ECR 629 (stavak 21. na str. 644.). Vidjeti također predmet C-213/89, *Kraljica protiv ministra prometa, ex parte; Factortame Ltd. i dr.* (1990.), ECR I-2433, na str. 2475.

⁽¹¹⁾ Spojeni predmeti C-6/90 i C-9/90, *Andrea Francovich i dr. protiv Italije* (1991.), ECR I-5357. Drugi važni predmeti još su neriješeni pred Sudom, a tiču se odgovornosti nacionalnih sudova u primjeni prava Zajednice: predmet C-48/93, *Kraljica protiv ministra prometa, ex parte; Factortame Ltd. i drugi* (SL C 94, 3.4.1993., str. 13.); predmet C-46/93, *Brasserie du Pêcheur SA protiv Njemačke* (SL C 92, 2.4.1993., str. 4.); predmet C-312/93, *SCS Peterbroeck, Van Campenhout & Cie protiv belgijske države* (SL C 189, 13.7.1993., str. 9.); predmeti C-430 i C-431/93, *J. Van Schindel i J. N. C. Van Veen protiv Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten* (SL C 338, 15.12.1993., str. 10.).

⁽¹²⁾ Predmet *Francovich*, naveden u bilješci 11., paragraf 33. na str. 5414.

⁽¹³⁾ Predmet *Francovich*, naveden u bilješci 11., paragraf 35. na str. 5414.

⁽¹⁴⁾ *Kraljica protiv ministra prometa, ex parte; Factortame Ltd. i dr.*, navedeno u bilješci 10.

člankom 92. stavkom 2. budući da Komisija mora provjeriti jesu li ispunjeni svi potrebni uvjeti. Jedina iznimka od obveze prijave odnosi se na potporu klasificiranu kao *de minimis* jer ne utječe znatno na trgovinu između država članica i stoga nije predmetom članka 92. stavka 1. ⁽¹⁵⁾.

15. Komisija prima obavijest o općim planovima ili programima potpore, kao i o planovima dodjeljivanja potpore pojedinačnim poduzetnicima. Kada Komisija odobri plan, o pojedinim dodjelama potpore prema tom planu obično nije potrebno dati obavijest. Međutim, prema nekim pravilima ili okvirima potpore za pojedine djelatnosti ili posebne vrste potpore zahtijeva se pojedinačna prijava svih dodjela potpore odnosno dodjela koje prelaze određeni iznos. Pojedinačna prijava može također biti zahtijevana u nekim slučajevima prema uvjetima Komisije za odobrenje tog plana. Države članice moraju dati obavijest o potpori koju žele dati izvan okvira odobrenog plana. Obavijest je nužna vezano uz planirane mjere, uključujući planove financijskih transfera javnih sredstava poduzetnicima u javnom ili privatnom sektoru, što može uključiti potporu u smislu članka 92. stavka 1.
16. Prvo pitanje koje nacionalni sudovi moraju razmotriti u postupanju u skladu sa zadnjom rečenicom članka 93. stavka 3. jest čini li mjera novu ili postojeću državnu potporu u smislu potpore iz članka 92. stavka 1. Drugo pitanje na koje je potrebno odgovoriti jest je li za mjeru dostavljena prijava bilo pojedinačno, bilo prema planu i, ako jest, je li Komisija imala dovoljno vremena da donese odluku ⁽¹⁶⁾.
17. Vezano uz programe potpora Sud smatra da je rok od dva mjeseca „dostatno vrijeme” nakon kojeg predmetna država članica može, nakon dostave prethodne prijave Komisiji, provesti prijavljenu mjeru ⁽¹⁷⁾. Ovaj rok Komisija dobrovoljno smanjuje na 30 radnih dana za pojedinačne slučajeve i 20 radnih dana prema „ubrzanom” postupku. Rok počinje teći od trenutka kada se Komisija uvjeri da su podaci koje je dala država članica dostatni kako bi joj omogućili donošenje odluke ⁽¹⁸⁾.
18. Ako je Komisija odlučila započeti postupak iz članka 93. stavka 2., rok tijekom kojeg je zabranjena provedba mjere potpore teče dok Komisija ne donese pozitivnu odluku. Za mjere potpore za koje nije dostavljena prijava ne postoji

rok za postupak donošenja odluke Komisije, iako Komisija postupaju što je brže moguće. Potpora ne može biti dodijeljena prije konačne odluke Komisije.

19. Ako Komisija nije donijela odluku o mjeri potpore, nacionalni se sudovi u tumačenju prava zajednice uvijek mogu voditi sudskom praksom Prvostupanijskog suda i Suda, kao i odlukama koje je donijela Komisija. Komisija je objavila veliki broj općih obavijesti koje mogu pomoći u tom smislu ⁽¹⁹⁾.
 20. Nacionalni bi sudovi stoga morali moći odlučiti je li mjera u pitanju nezakonita prema članku 93. stavku 3. Kada nacionalni sudovi imaju sumnje, oni mogu, a u nekim slučajevima i moraju, zahtijevati prethodnu odluku od Suda u skladu s člankom 77.
 21. Kada nacionalni sudovi donesu presudu u kojoj zaključuju da nije ispunjen članak 93. stavak 3., moraju presuditi da predmetna mjera povrjeđuje pravo Zajednice i poduzeti prikladne mjere kako bi se zaštitila prava pojedinaca i poduzetnika.
- V. UČINCI ODLUKA KOMISIJE
22. Sud je zaključio ⁽²⁰⁾ da nacionalni sud obvezuje odluka Komisije upućena državi članici u skladu s člankom 93. stavkom 2. kada korisnik predmetne potpore želi dovesti u pitanje valjanost odluke o kojoj ga je pismeno obavijestila predmetna država članica i kada ona nije pokrenula postupak za poništenje odluke u roku iz članka 173. Ugovora o EZ-u.

VI. SURADNJA IZMEĐU NACIONALNIH SUDOVA I KOMISIJE

23. Komisija uviđa da su gore navedena načela za primjenu članka 92. i 93. na nacionalnim sudovima složena i da ponekad mogu biti nedovoljno razvijena da bi im omogućila ispravno izvršenje njihove sudske obveze. Nacionalni sudovi stoga mogu zahtijevati pomoć Komisije.

⁽¹⁵⁾ Vidjeti točku 3.2 Smjernica Zajednice o državnim potporama za male i srednje poduzetnike (SL C 213, 19.8.1992., str. 2.) i pismo državama članicama broj IV/D/06878 od 23. ožujka 1993., Pravo tržišnog natjecanja u Europskim zajednicama, svezak II.

⁽¹⁶⁾ Predmet 120/73, Lorenz protiv Njemačke (1973.), ECR 1471.

⁽¹⁷⁾ Predmet 120/73, Lorenz protiv Njemačke, naveden u bilješci 16., paragraf 4. na str. 1481.; vidjeti također predmet 84/42, Njemačka protiv Komisije (1984.), ECR 1451, paragraf 11. na str. 1488.

⁽¹⁸⁾ Komisija je izdala upute o svojim postupcima u predmetima državne potpore; vidjeti Pravo tržišnog natjecanja u Europskim zajednicama, svezak II.

⁽¹⁹⁾ Komisija objavljuje i ažurira s vremena na vrijeme pregled pravila o tržišnom natjecanju (Pravo tržišnog natjecanja u Europskim zajednicama, svezak II.).

⁽²⁰⁾ Predmet C-188/92, TWD Textilwerke Deggendorf GmbH protiv Njemačke (1994.), ECR I-833; vidjeti također predmet 77/72, Capolongo protiv Maye (1973.), ECR 611.

24. Članak 5. Ugovora o EZ-u utvrđuje načelo pouzdane i stalne suradnje između institucija Zajednice i država članica s ciljem postizanja ciljeva Ugovora, uključujući provedbu članka 3. točke (g), koji predviđa utvrđivanje sustava koji osigurava da tržišno natjecanje na unutarnjem tržištu nije narušeno. Ovo načelo uključuje obveze i dužnosti obostrane pomoći, i za države članice i za institucije Zajednice. Prema članku 5. Komisija ima obvezu suradnje sa sudskim tijelima država članica koja su odgovorna za osiguravanje primjene prava Zajednice i njegovo poštivanje u nacionalnom pravnom poretku.
25. Komisija smatra da je takva suradnja ključna kako bi se jamčila stroga, učinkovita i dosljedna primjena prava tržišnog natjecanja Zajednice. Uz to, sudjelovanje nacionalnih sudova u primjeni prava tržišnog natjecanja na području državne potpore nužno je za provođenje članka 93. stavka 3. Ugovor obvezuje Komisiju da prati postupak određen u članku 93. stavku 2. prije nego što odredi povrat potpore koja nije sukladna sa zajedničkim tržištem⁽²¹⁾. Sud je presudio da članak 93. stavak 3. ima izravan učinak i da nezakonitost mjere potpore, kao i posljedice koje iz nje proizlaze, ne može biti ozakonjena retroaktivno pozitivnom odlukom Komisije o mjeri potpore. Primjena pravila o obavješćivanju na području državne potpore stoga čini ključnu kariku u lancu mogućeg sudskog postupka koji pokreće pojedinac ili poduzetnik.
26. U svjetlu ovih razmatranja Komisija namjerava djelovati prema tješnjoj suradnji s nacionalnim sudovima na sljedeći način.
27. Komisija je predana politici otvorenosti i transparentnosti. Komisija provodi svoju politiku kako bi zainteresiranim strankama dala korisne podatke o primjeni pravila o tržišnom natjecanju. U tu će svrhu nastaviti objavljivati što je moguće više podataka o predmetima i politici državne potpore. Sudska praksa Suda i Prvostupanjskog suda, opći tekstovi o državnoj potpori koje je objavila Komisija,
- odluke Komisije, godišnja izvješća Komisije o politici tržišnog natjecanja i mjesečni Bilten Europske unije mogu pomoći nacionalnim sudovima u ispitivanju pojedinačnih slučajeva.
28. Ako su ovi opći putokazi nedostatni, nacionalni sudovi mogu unutar okvira svog nacionalnog postupovnog prava zatražiti od Komisije podatke postupovne prirode koji bi im omogućili da otkriju je li koji predmet neriješen pred Komisijom, je li o predmetu dana obavijest odnosno je li Komisija službeno započela postupak ili donijela neku drugu odluku.
29. Nacionalni se sudovi mogu također savjetovati s Komisijom kada primjena članka 92. stavka 1. ili članka 93. stavka 3. uzrokuje određene poteškoće. U odnosu na članak 92. stavak 1. ove poteškoće mogu se posebno odnositi na karakterizaciju mjere kao državne potpore, na moguće narušavanje tržišnog natjecanja koje ona može uzrokovati i na učinak na trgovinu između država članica. Sudovi se stoga mogu savjetovati s Komisijom o njezinoj običajnoj praksi vezanoj uz ta pitanja. Mogu dobiti podatke od Komisije vezano uz činjenične podatke, statistike, istraživanja tržišta i ekonomske analize. Kada je to moguće, Komisija priopćava te podatke ili ukazuje na izvor od kojeg se podaci mogu dobiti.
30. U svom odgovoru Komisija ne ulazi u sadržaj pojedinog slučaja ili sukladnost mjere sa zajedničkim tržištem. Odgovor koji daje Komisija nije obvezujući za sud koji ga zahtijeva. Komisija jasno daje do znanja da njezin stav nije konačan i da je nepromijenjeno pravo suda da zahtijeva prethodnu odluku od Suda u skladu s člankom 177.
31. U interesu je urednog provođenja pravde da Komisija odgovori na zahtjeve za pravnim i činjeničnim podacima u najkraćem mogućem vremenu. Komisija, međutim, ne može udovoljiti takvim zahtjevima ako nije ispoštovano nekoliko uvjeta. Zahtijevani podaci moraju joj biti na raspolaganju i Komisija može priopćiti samo podatke koji nisu povjerljivi.

⁽²¹⁾ Komisija je obavijestila države članice da "... u odgovarajućim slučajevima ona može – nakon što da dotičnoj državi članici mogućnost da se očituje i razmotri drugačiju dodjelu potpore za sanaciju, kako je određeno u smjernicama Komisije – donijeti privremenu odluku kojom se državi članici nalaže da vrati sve novčane iznose isplaćene povredom postupovnih uvjeta. Potpora bi morala biti vraćena u skladu s uvjetima domaćeg prava; vraćeni bi iznos nosio kamatu koja bi tekla od vremena kada je potpora isplaćena." (Komunikacija Komisije državama članicama kao dodatak pismu Komisije br. SG(91) D/4577 od 4. ožujka 1991. vezano uz postupke prijave programa potpora i uz postupke primjenjive kada se potpora daje suprotno pravilima članka 93. stavka 3. Ugovora o EZ-u), još nije objavljeno.

32. Člankom 214. Ugovora o EZ-u propisano je da Komisija ne otkriva podatke povjerljive prirode. Uz to, dužnost pouzdane suradnje u skladu s člankom 5. primjenjuje se na odnos između sudova i Komisije i ne uključuje stranke u sporu čije se rješenje čeka pred tim sudovima. Komisija je obvezna poštivati pravnu neutralnost i objektivnost. U skladu s tim neće udovoljiti zahtjevima za podatkom, osim ako oni ne dolaze od nacionalnog suda, odnosno izravno ili neizravno kroz stranke kojima je predmetni sud naredio da zahtijevaju određene podatke.

VII. ZAVRŠNE NAPOMENE

33. Ova Obavijest primjenjuje se na odgovarajući način na mjerodavna pravila o državnim potporama, u mjeri u kojoj ona imaju izravan učinak u pravnom poretku država članica, na:

— Ugovor o osnivanju Europske zajednice za ugljen i čelik i odredbi donesenih na temelju tog Ugovora, i

— Sporazum o Europskom gospodarskom prostoru.

34. Ova se Obavijest izdaje kao smjernica i ni na koji način ne ograničava prava koja pravo Zajednice daje državama članicama, pojedincima ili poduzetnicima.

35. Ova Obavijest ne dovodi u pitanje nijedno tumačenje prava Zajednice koje može dati Sud i Prvostupanjski sud Europskih zajednica.

36. Sažetak odgovora kojeg Komisija daje u skladu s ovom obavijesti objavljuje se godišnje u Izvješću o politici tržišnog natjecanja.

51997XC0909(01)

9.9.1997.

SLUŽBENI LIST EUROPSKIH ZAJEDNICA

C 273/3

OBAVIJEST KOMISIJE**o načinu utvrđivanja referentnih stopa i diskontnih stopa**

(97/C 273/03)

(Tekst značajan za EGP)

(Ova obavijest zamjenjuje prethodne obavijesti o načinu utvrđivanja referentnih stopa i diskontnih stopa, a posebno obavijest Komisije ⁽¹⁾ od 10. kolovoza 1996.)

Za potrebe praćenja državnih potpora na razini Zajednice, kako je predviđeno Ugovorom o EZ-u, Komisija primjenjuje različite parametre, uključujući referentne stope i diskontne stope.

Te se stope primjenjuju za mjerenje ekvivalenta potpore u obliku subvencije koja je isplaćena u više obroka te za izračun elementa potpore koji nastaje na temelju programa subvencioniranih kamata na zajmove. Također se koriste prilikom primjene pravila *de minimis* ⁽²⁾ te za povrat nezakonite potpore ⁽³⁾.

Referentne stope moraju odražavati prosječnu razinu kamatnih stopa koje se u različitim državama članicama zaračunavaju na srednjoročne i dugoročne zajmove (pet do deset godina) osigurane uobičajenim jamstvima.

Komisija je odlučila zamijeniti trenutni sustav utvrđivanja referentnih stopa te umjesto njega primjenjivati sustav temeljen na petogodišnjim međubankovnim zamjenskim stopama i premiji.

Od 1. kolovoza 1997. utvrđuju se referentne stope kako slijedi:

— za sve države članice, osim Italije, Portugala i Grčke, okvirna se stopa utvrđuje kao petogodišnja međubankovna zamjenska stopa, u odgovarajućoj valuti, uvećana za premiju od 0,75 bodova (75 baznih bodova),

Za Italiju i Portugal utvrđuje se okvirna stopa kao petogodišnja međubankovna zamjenska stopa, u odgovarajućoj valuti, uvećana za premiju od 200 baznih bodova.

Za Grčku se utvrđuje okvirna stopa kao jednogodišnja međubankovna stopa (Athibor), u drahmama, uvećana za premiju od 300 baznih bodova;

— referentna stopa smatra se jednakom prosjeku okvirnih stopa zabilježenih u prethodnom rujnu, listopadu i studenom,

— referentna stopa ponovno se prilagođava tijekom godine ako se za više od 15 % razlikuje od prosjeka okvirnih stopa zabilježenih kroz posljednja tri mjeseca za koje su poznati podaci.

Također je potrebno napomenuti da:

— je tako utvrđena referentna stopa najniža kamatna stopa koja se može povisiti u situacijama koje uključuju posebne rizike (na primjer, u slučaju poduzetnika u teškoćama ili ako nije dano osiguranje koje banka uobičajeno traži). U takvim slučajevima premija može iznositi do 400 baznih bodova ili više ako niti jedna privatna banka ne bi pristala odobriti taj zajam,

— Komisija zadržava pravo, ako je to potrebno za preispitivanje pojedinih slučajeva, primjenjivati kratkoročniju osnovnu stopu (na primjer, jednogodišnji Libor) ili dugoročniju osnovnu stopu (na primjer, stopu na vrijednosne papire s dospijecem od deset godina) od petogodišnje međubankovne zamjenske stope,

— u slučajevima kada petogodišnja međubankovna zamjenska stopa nije na raspolaganju, osnovna se stopa određuje na razini stope prinosa državnih vrijednosnih papira s dospijecem od pet godina, uvećane za premiju od 25 baznih bodova.

Komisija objavljuje referentne stope na sljedećoj internetskoj adresi:

<http://europa.eu.int/en/comm/dg04/aid/tauxref.htm>

⁽¹⁾ SL C 232, 10.8.1996., str. 10.

⁽²⁾ SL C 68, 6.3.1996., str. 9.

⁽³⁾ SL C 156, 22.6.1995., str. 5.

31997Y1209(01)

9.12.1997.

SLUŽBENI LIST EUROPSKIH ZAJEDNICA

C 372/5

OBAVIJEST KOMISIJE**o utvrđivanju mjerodavnog tržišta za potrebe prava tržišnog natjecanja Zajednice**

(97/C 372/03)

(Tekst značajan za EGP)

I. UVOD

1. Svrha ove obavijesti je dati naputak o tome kako Komisija primjenjuje koncept mjerodavnog tržišta u proizvodnom smislu i u zemljopisnom smislu u kontinuiranoj provedbi prava Zajednice koje se odnosi na tržišno natjecanje, posebno u primjeni Uredbe Vijeća br. 17 i Uredbe (EEZ) br. 4064/89, istovrijednih odredbi u drugim sektorskim područjima primjene kao što su promet, ugljen i čelik i poljoprivreda, te odgovarajućih odredbi Sporazuma o EGP-u⁽¹⁾. U cijelom tekstu ove obavijesti sva upućivanja na članke 85. i 86. Ugovora te na kontrolu koncentracija treba tumačiti kao upućivanja na istovrijedne odredbe Sporazuma o EGP-u te Ugovora o EZUČ-u.

2. Utvrđivanje tržišta omogućuje utvrđivanje i određivanje granica tržišnog natjecanja među poduzetnicima. Ono služi za određivanje okvira unutar kojeg Komisija primjenjuje politiku tržišnog natjecanja. Glavna svrha definicije tržišta je sustavno utvrđivanje ograničavanja tržišnog natjecanja s kojim se suočavaju uključeni poduzetnici⁽²⁾. Cilj je utvrđivanja tržišta, kako u smislu proizvoda tako i u smislu zemljopisne dimenzije, identificirati one stvarne konkurente uključenih poduzetnika koji bi mogli ograničiti ponašanje tih poduzetnika i spriječiti ih da se ponašaju neovisno o stvarnom pritisku konkurencije. Upravo s tog stajališta definicija tržišta omogućuje, između ostalog, izračun tržišnog udjela što bi pružilo važne podatke o tržišnoj snazi radi ocjene vladajućeg položaja ili primjene članka 85.

3. Iz točke 2. slijedi kako se koncept „mjerodavnog tržišta” razlikuje od drugih definicija tržišta koje se često koriste u drugim kontekstima. Primjerice, poduzetnici često koriste

izraz „tržište” da bi označili područje na kojem se prodaju njihovi proizvodi ili, u širem smislu, gospodarsku granu ili sektor kojem to tržište pripada.

4. Utvrđivanje mjerodavnog tržišta u smislu proizvoda i u smislu zemljopisne dimenzije često ima odlučujući utjecaj na ocjenu nekog predmeta u području tržišnog natjecanja. Javnošću postupaka kojih se Komisija drži u razmatranju definicije tržišta i naznačivanjem kriterija i dokaza na koje se oslanja pri donošenju odluke Komisija želi povećati transparentnost svoje politike i procesa odlučivanja u području politike tržišnog natjecanja.

5. Veća transparentnost ujedno će pomoći poduzetnicima i njihovim savjetnicima da bolje predvide mogućnost da u konkretnom slučaju Komisija izrazi sumnje po pitanju tržišnog natjecanja. Poduzetnici bi, prema tome, mogli uzeti takvu mogućnost u obzir pri donošenju vlastitih internih odluka, primjerice, kad razmatraju stjecanja, zajedničke pothvate ili sklapanja određenih sporazuma. Namjera je također da se poduzetnici bolje upoznaju s onim podacima koje Komisija drži važnima za utvrđivanje tržišta.

6. Tumačenjem Komisije izraza „mjerodavno tržište” ne dovodi se u pitanje tumačenje koje bi eventualno dao Sud ili Prvostupanjski sud Europskih zajednica.

II. UTVRĐIVANJE MJERODAVNOG TRŽIŠTA**Utvrđivanje mjerodavnog tržišta u proizvodnom smislu i mjerodavnog tržišta u zemljopisnom smislu**

7. Uredbe donesene na temelju članka 85. i 86. Ugovora, posebno u odjeljku 6. obrasca A/B u odnosu na Uredbu br. 17, kao i u odjeljku 6. obrasca CO u odnosu na Uredbu (EEZ) br. 4064/89 o kontroli koncentracija s dimenzijom Zajednice sadržavaju sljedeće definicije, pri čemu se „mjerodavna tržišta u proizvodnom smislu” definiraju kako slijedi:

⁽¹⁾ U središtu ocjene predmeta državne potpore jest primatelj potpore i dotična industrija/sektor, a ne utvrđivanje ograničenja tržišnog natjecanja s kojima se suočava primatelj potpore. Kada se u pojedinačnom slučaju postavi pitanje tržišne snage, a time i mjerodavnog tržišta, elementi ovdje opisanog pristupa mogu poslužiti kao osnova za ocjenu u predmetima državne potpore.

⁽²⁾ Za potrebe ove Obavijesti, uključeni poduzetnici bit će, u slučaju koncentracije, sudionici te koncentracije; pri istražnim radnjama u smislu članka 86. Ugovora, poduzetnik koji je predmet istrage ili podnositelj inicijative; za istražne radnje u smislu članka 85., stranke sporazuma.

„Mjerodavno tržište u proizvodnom smislu obuhvaća sve one proizvode i/ili usluge koje potrošač smatra zamjenjivim ili nadomjestivim zbog karakteristika proizvoda, njihove cijene i načina uporabe.”

8. „Mjerodavno tržište u zemljopisnom smislu” definira se kako slijedi:

„Mjerodavno tržište u zemljopisnom smislu obuhvaća područje na kojemu su dotični poduzetnici uključeni u ponudu i potražnju proizvoda ili usluga, na kojem su uvjeti tržišnog natjecanja dovoljno ujednačeni i koje se može razlikovati od susjednih područja jer su uvjeti tržišnog natjecanja znatno različiti u tim područjima.”

9. Mjerodavno tržište unutar kojega valja ocijeniti određeno pitanje tržišnog natjecanja utvrđuje se kombinacijom tržišta u proizvodnom i zemljopisnom smislu. Komisija tumači definicije u stavcima 7. i 8. (koje odražavaju praksu Suda i Prvostupanskog suda te vlastitu praksu Komisije pri donošenju odluka) na temelju usmjerenja utvrđenih u ovoj obavijesti.

Koncept mjerodavnog tržišta i ciljevi politike tržišnog natjecanja Zajednice

10. Koncept mjerodavnog tržišta tijesno je povezan s ciljevima kojima teži politika tržišnog natjecanja Zajednice. Primjerice, u okviru kontrole Zajednice nad koncentracijama cilj kontrole strukturnih promjena u ponudi nekog proizvoda/ usluge jest spriječiti stvaranje ili jačanje vladajućeg položaja zbog kojeg bi djelotvorno tržišno natjecanje bilo znatno narušeno u znatnom dijelu zajedničkog tržišta. Prema pravilima Zajednice o tržišnom natjecanju vladajući položaj znači da bi neki poduzetnik ili skupina poduzetnika bila u mogućnosti u znatnoj mjeri djelovati neovisno o svojim konkurentima, kupcima i u krajnjem slučaju o svojim potrošačima⁽³⁾. Takav bi položaj obično nastao kada bi na nekog poduzetnika ili skupinu njih otpao

veliki dio ponude na bilo kojem danom tržištu, pod uvjetom da u istom pravcu ukazuju i ostali čimbenici analizirani u ocjeni (kao što su prepreke ulasku na tržište, sposobnost kupaca da reagiraju itd.).

11. Istog se pristupa Komisija drži u njezinoj primjeni članka 86. Ugovora na poduzetnike koji pojedinačno ili zajednički imaju vladajući položaj. U smislu Uredbe br. 17 Komisija ima ovlasti istražiti i okončati zloporabu takvog vladajućeg položaja, što također treba utvrditi upućivanjem na mjerodavno tržište. Tržište se također mora utvrditi prilikom primjene članka 85. Ugovora, a posebno prilikom odlučivanja, postoji li značajnije ograničenje tržišnog natjecanja ili kad se utvrđuje je li prema članku 85. stavku 3. točki (b) ispunjen uvjet za izuzeće od primjene članka 85. stavka 1.
12. Kriteriji za utvrđivanje mjerodavnog tržišta općenito se primjenjuju u analizi određenih vrsta ponašanja na tržištu te u analizi strukturnih promjena u ponudi proizvoda. Ta bi metodologija, međutim, mogla dovesti do različitih rezultata ovisno o prirodi razmatranog pitanja tržišnog natjecanja. Primjerice, opseg zemljopisnog tržišta u analizi neke koncentracije koja je u bitnome okrenuta budućnosti, može biti različit od analize nekog prijašnjeg ponašanja. Različiti vremenski okviri razmatrani u svakom pojedinačnom slučaju mogu dovesti do toga da su različita zemljopisna tržišta definirana za iste proizvode ovisno o tome ispituje li Komisija promjenu u strukturi ponude, kao što je koncentracija ili ugovorni zajednički pothvat, ili razmatra pitanja vezana za određeno prijašnje ponašanje.

Osnovna načela utvrđivanja tržišta

Ograničenja tržišnog natjecanja

13. Poduzetnici su izloženi trima glavnim izvorima ili ograničenjima tržišnog natjecanja: zamjenjivost potražnje, zamjenjivost ponude i potencijalna konkurencija. S ekonomskog stajališta, za definiciju mjerodavnog tržišta, zamjenjivost potražnje najizravniji je i najučinkovitiji stegovni učinak na dobavljače određenog proizvoda, posebno u odnosu na njihove cjenovne odluke. Poduzetnik ili skupina poduzetnika ne može značajno utjecati na prevladavajuće uvjete prodaje, kao što su cijene, ako kupci imaju mogućnost jednostavnog prebacivanja na raspoložive zamjenske proizvode ili dobavljače s drugih područja. U osnovi, utvrđivanje tržišta sastoji se od identifikacije djelotvornih alternativnih izvora opskrbe za klijente predmetnih poduzetnika, u odnosu kako na proizvode/usluge tako i na zemljopisni smještaj dobavljača.

⁽³⁾ Definicija koju je dao Sud u presudi od 13. veljače 1979. godine u predmetu 85/76, *Hoffman-La Roche* [1979] ECR 461, koja je potvrđena u kasnijim sudskim odlukama.

14. Ograničenja tržišnog natjecanja koja proistječu iz zamjenjivosti ponude, osim onih opisanih u stavcima 20. do 23., i iz potencijalne konkurencije općenito su manje izravna, a u svakom slučaju iziskuju analizu dodatnih čimbenika. Stoga se takva ograničenja uzimaju u obzir u analizi tržišnog natjecanja, i to u fazi ocjenjivanja.

Zamjena potražnje

15. Ocjena zamjene potražnje povlači za sobom utvrđivanje asortimana proizvoda koje potrošač smatra nadomjescima. Jedan od načina takvog utvrđivanja može biti zamišljena provjera kojom se pretpostavlja neka mala, trajna promjena relativnih cijena i procjenjuju vjerojatne reakcije potrošača na takvo povećanje. Utvrđivanje tržišta usmjerava se na cijene iz operativnih i praktičnih razloga, ili, točnije, na zamjenu ponude što proizlazi iz malih, trajnih promjena u relativnim cijenama. Taj koncept može pružiti jasne naznake u vezi s dokaza važnih u utvrđivanju tržišta.

16. Konceptijski, taj pristup znači da će, polazeći od vrste proizvoda koje određeni poduzetnici prodaju i od područja u kojem ih prodaju, dodatni proizvodi i područja biti pridodani ili isključeni iz definicije tržišta ovisno o tome utječe li ili ograničava konkurencija tih drugih proizvoda i područja u dovoljnoj mjeri cjenovnu politiku proizvoda dotičnih stranaka u kratkom roku.

17. Pitanje na koje valja odgovoriti jest bi li se kupci stranaka prebacili na lako dostupne zamjenske proizvode ili na dobavljače locirane negdje drugdje reagirajući na hipotetički malo (u rasponu od 5 do 10 %), ali trajno povećanje relativne cijene proizvoda u analiziranim područjima. Ako bi zamjena bila dovoljna da povećanje cijene učini neisplativim zbog posljedičnog gubitka prodaje, tada se dodatni zamjenski proizvodi i područja uključuju u mjerodavno tržište. To bi se odigralo sve dok skup proizvoda i zemljopisnih područja ne postane takvim da bi mala, trajna povećanja relativnih cijena postala isplativima. Ista je analiza primjenjiva u slučajevima koncentracije kupovne moći, kad bi dobavljač bio polazište, a takav cjenovni test poslužio za identifikaciju alternativnih načina distribucije ili prodajnih mjesta za proizvode dobavljača. Pri primjeni tih načela valja s posebnom pozornošću uzeti u obzir izvjesne specifične situacije opisane u stavcima 56. i 58.

18. Praktični primjer tog testa može se dati njegovom primjenom na koncentraciju, primjerice, punionica bezalkoholnih pića. U takvom bi slučaju trebalo ispitati pripadaju li različite arome bezalkoholnih pića istom tržištu. U praksi, temeljno je pitanje bi li se potrošači arome A prebacili na druge arome u slučaju trajnog povećanja cijene arome A od 5 % do 10 %. Ako bi se dovoljan broj potrošača prebacio, recimo, na aromu B, i to u mjeri koja bi povećanje cijene arome A učinila neisplativim zbog posljedičnog gubitka prodaje, onda bi tržište obuhvaćalo barem obje arome, A i B. Uz to, postupak bi se morao proširiti i na druge raspoložive arome dok se ne identificira skup proizvoda kod kojih povećanje cijene ne bi izazvalo dovoljnu zamjenu u potražnji.

19. Općenito, a posebno u analizi koncentracija, cijena koja se uzima u obzir je prevladavajuća tržišna cijena. To ne mora biti slučaj ako je prevladavajuća tržišna cijena utvrđena u nedostatku dovoljne konkurencije. Osobito u slučaju ispitivanja zlorabe vladajućeg položaja uzimat će se u obzir činjenica da je prevladavajuća cijena možda već znatno povećana.

Zamjena ponude

20. Zamjenjivost ponude može se također uzeti u obzir pri utvrđivanju tržišta u situacijama u kojima su po djelotvornosti i neposrednosti njezine posljedice istovrsne onima pri zamjeni potražnje. To znači da dobavljači mogu prebaciti proizvodnju na odgovarajuće proizvode i u kratkom ih roku plasirati na tržište⁽⁴⁾ bez izlaganja većim dodatnim troškovima ili rizicima kao reakcija na male i trajne promjene relativnih cijena. Kad se ti uvjeti ispune, dodatna proizvodnja koja se plasira na tržište imat će stegovni učinak na konkurentsko ponašanje dotičnih poduzetnika. Takav je učinak po djelotvornosti i neposrednosti jednak učinku zamjene potražnje.

21. Takve situacije obično nastaju kada tržišni plasmani poduzetnika obuhvaćaju širok raspon kvaliteta ili klasa istog proizvoda; čak ako, za određenog krajnjeg kupca ili skupinu kupaca, različite kvalitete nisu zamjenjive, različite kvalitete svrstat će se u tržište jednog proizvoda, uz pretpostavku da većina dobavljača može ponuditi i prodavati

⁽⁴⁾ Riječ je o razdoblju koje ne povlači za sobom znatnu prilagodbu postojeće materijalne i nematerijalne imovine (vidjeti stavak 23.).

različite kvalitete odmah i bez značajnijih povećanja gore opisanih troškova. U takvim slučajevima, mjerodavno tržište u proizvodnom smislu obuhvatit će sve proizvode koji su zamjenjivi u potražnji i ponudi, a tekući prihodi od prodaje tih proizvoda skupa će dati ukupnu vrijednost ili opseg tržišta. Po istoj se logici mogu svrstavati i različita zemljopisna područja.

22. Kao praktični primjer pristupa zamjenjivosti ponude pri utvrđivanju tržišta u proizvodnom smislu može poslužiti slučaj papira. Papir se obično isporučuje u različitom rasponu kvaliteta, od standardnog pisaćeg papira do visokokvalitetnog papira kakav se koristi, primjerice, za tiskanje knjiga s područja umjetnosti. Sa stajališta potražnje različite kvalitete papira ne mogu se koristiti za bilo kakvu namjenu, primjerice, knjiga s područja umjetnosti ili neka visokokvalitetna publikacija ne može se tiskati na papiru niže kvalitete. Međutim, tvornice papira spremne su proizvoditi različite kvalitete, te se proizvodnja može u kratkom roku prilagoditi uz neznatne troškove. Ako dakle nema osobitih teškoća u distribuciji, proizvođači papira u stanju su konkurirati za narudžbe različitih kvaliteta, posebno ako se narudžbe upute dovoljno pravodobno kako bi se izvršile potrebne preinake proizvodnih planova. U takvim okolnostima Komisija ne bi definirala posebno tržište za svaku kvalitetu papira i njegovu namjenu. Različite kvalitete papira uključene su u mjerodavno tržište, a njihova se prodaja dodaje u procjenu ukupne tržišne vrijednosti i obujma.

23. Ako bi zamjenjivost ponude iziskivala značajnu prilagodbu postojeće materijalne i nematerijalne imovine, dodatna ulaganja, strateške odluke ili zastoje, ona se neće razmatrati u fazi utvrđivanja tržišta. Primjeri u kojima zamjena ponude nije potaknula Komisiju da poveća tržište mogu se naći u području proizvoda široke potrošnje, posebno pića određenih marki. Premda punionice pića mogu u načelu puniti u boce različita pića, to iziskuje dodatne troškove i vrijeme od narudžbe do isporuke (za oglašavanje, ispitivanje i distribuciju proizvoda) prije stvarne prodaje proizvoda. U takvim se slučajevima učinci zamjenjivosti ponude i drugi oblici potencijalne konkurencije trebaju ispitati u kasnijoj fazi.

Potencijalna konkurencija

24. Treći izvor ograničavanja tržišnog natjecanja, potencijalna konkurencija, ne uzima se u obzir pri utvrđivanju tržišta jer uvjeti pod kojima će potencijalna konkurencija stvarno predstavljati djelotvorno ograničenje tržišnog natjecanja ovise o analizi specifičnih čimbenika i okolnosti vezanih za uvjete ulaska na tržište. Ta se analiza prema potrebi obavlja tek u nekoj idućoj fazi, uglavnom nakon što je već ustanovljen položaj poduzetnika uključenih u mjerodavno tržište i kada takav položaj izaziva zabrinutost sa stajališta tržišnog natjecanja.

III. DOKAZI TEMELJEM KOJIH SE UTVRĐUJU MJERODAVNA TRŽIŠTA

Postupak utvrđivanja mjerodavnog tržišta u praksi

Proizvodna dimenzija

25. Postoji niz dokaza koji omogućuju ocjenu razmjera zamjene. U pojedinačnim slučajevima određene vrste dokaza bit će odlučujuće, što će u velikoj mjeri ovisiti o značajkama i posebnosti industrije i proizvoda ili usluga koji se ispituju. Ista vrsta dokaza može biti potpuno nevažna u drugim slučajevima. U većini slučajeva odluka će se morati temeljiti na razmatranju niza kriterija i različitih pojedinačnih dokaza. Komisija primjenjuje otvoreni pristup iskustvenim dokazima radi učinkovitog korištenja svih raspoloživih podataka koji bi mogli biti važni u pojedinačnim slučajevima. Komisija ne slijedi krutu hijerarhiju različitih izvora podataka ili vrsta dokaza.

26. Postupak utvrđivanja mjerodavnih tržišta može se sažeti kako slijedi: na temelju raspoloživih preliminarnih podataka ili podataka koje su dostavili uključeni poduzetnici Komisija će obično biti u stanju u općim crtama utvrditi moguća mjerodavna tržišta unutar kojih, primjerice, valja ocijeniti neku koncentraciju ili ograničenje tržišnog natjecanja. Općenito, i radi praktičnosti pri obradi pojedinačnih slučajeva, pitanje će se obično svoditi na donošenje odluke o nekoliko alternativno mogućih mjerodavnih tržišta. Primjerice, kad je riječ o tržištu proizvoda, pitanje će se često svoditi na to da se utvrdi pripadaju li proizvod A i proizvod B istom tržištu proizvoda. Često je slučaj da bi uključivanje proizvoda B bilo dovoljno za uklanjanje svih dvojbi oko tržišnog natjecanja.

27. U takvim slučajevima nije potrebno razmatrati uključuje li tržište dodatne proizvode niti donijeti konačan zaključak o preciznom utvrđenju tržišta u proizvodnom smislu. Ako u okviru mogućih alternativnih definicija tržišta predmetna transakcija ne budi sumnje s aspekta tržišnog natjecanja, pitanje utvrđivanja tržišta ostavit će se otvorenim, što će smanjiti opterećenje poduzetnika u smislu dostave podataka.

Zemljopisna dimenzija

28. Pristup Komisije utvrđivanju tržišta u zemljopisnom smislu može se sažeti kako slijedi: zauzet će preliminarno stajalište o opsegu tržišta u zemljopisnom smislu na temelju općih pokazatelja o raspodjeli tržišnog udjela među strankama i njihovim konkurentima, kao i preliminarne analize cjenovne politike i cjenovnih razlika na nacionalnoj razini i na razini Zajednice ili prostora EGP-a. Taj se početni stav u osnovi koristi kao radna hipoteza kako bi se ispitivanje Komisije usmjerilo na nalaženje preciznog utvrđenja tržišta u zemljopisnom smislu.

29. Valja istražiti razloge što stoje iza svake određene strukture cijena i tržišnih udjela. Poduzetnici mogu imati visoke tržišne udjele na svojim domaćim tržištima samo zahvaljujući dobrom položaju na tržištu u prošlosti, i, obratno, ujednačena prisutnost poduzetnika diljem EGP-a može biti u skladu s nacionalnim ili regionalnim tržištima u zemljopisnom smislu. Početna radna hipoteza provjerit će se, dakle, analizom značajki potražnje (važnost nacionalnih ili lokalnih sklonosti, postojećih kupovnih navika potrošača, diferencijacije proizvoda/marki, ostalih čimbenika) kako bi se utvrdilo tvore li doista poduzetnici u različitim područjima stvaran alternativni izvor ponude za potrošače. Teoretski eksperiment i u ovom se slučaju temelji na zamjeni koja proizlazi iz promjene relativnih cijena, pa opet valja odgovoriti na pitanje bi li klijenti stranaka svoje narudžbe u kratkom roku i uz neznatan trošak preusmjerili na poduzetnike smještene negdje drugdje.

30. Prema potrebi izvršit će se dodatna provjera čimbenika ponude kako bi se osiguralo da se poduzetnici iz drugih područja ne suoče s preprekama u širenju prodaje pod konkurentskim uvjetima na cijelom zemljopisnom tržištu. Ta će analiza obuhvatiti ispitivanje uvjeta za lokalnu prisutnost radi prodaje u tom području, uvjeta pristupa

distribucijskim kanalima, troškova povezanih s uspostavljanjem distribucijske mreže te prisutnosti regulatornih prepreka što proistječu iz javnih nabava, regulacije cijena, kvota i tarifa koje ograničavaju trgovinu ili proizvodnju, tehničkih standarda, monopola, slobode nastana, zahtjeva za izdavanje službenih dozvola, propisa o ambalaži itd. Ukratko, Komisija će utvrditi moguće smetnje i prepreke koje izdvajaju poduzetnike smještene u nekom području od konkurentskog pritiska poduzetnika smještenih izvan tog područja kako bi se utvrdio točan stupanj međusobnog tržišnog prožimanja na nacionalnoj, europskoj ili globalnoj razini.

31. Stvarna struktura i odvijanje trgovinskih tokova nudi korisne dopunske pokazatelje o gospodarskom značenju svakog gore spomenutog čimbenika ponude i potražnje te razmjere u kojima mogu predstavljati stvarne prepreke kojima se tvore različita tržišta u zemljopisnom smislu. Analiza trgovinskih tokova uglavnom će se baviti pitanjem prijevoznih troškova i razmjera u kojem oni mogu ometati trgovinu među različitim područjima, uz vođenje računa o lokaciji pogona, troškovima proizvodnje i relativnim razinama cijena.

Tržišna integracija u Zajednici

32. Naposljetku, pri utvrđivanju tržišta u zemljopisnom smislu Komisija također uzima u obzir kontinuirani proces tržišne integracije, posebno u Zajednici, a posebno kad je riječ o koncentracijama i strukturnim zajedničkim pothvatima. Mjere koje su donesene i provedene prema programu unutarnjeg tržišta radi uklanjanja trgovačkih prepreka i daljnje integracije tržišta Zajednice ne mogu se zanemariti kad se ocjenjuju učinci koncentracija ili strukturnog zajedničkog pothvata na tržišno natjecanje. Situacija u kojoj su nacionalna tržišta na umjetan način međusobno izolirana zbog postojanja zakonodavnih prepreka koje su sada uklonjene, uglavnom će biti razlogom opreznosti u ocjeni dosadašnjih dokaza vezanih uz cijene, tržišne udjele ili strukturu trgovine. Proces tržišne integracije koji bi kratkoročno doveo do širih tržišta u zemljopisnom smislu može se, dakle, uzeti u obzir pri utvrđivanju tržišta u zemljopisnom smislu radi ocjene koncentracija i zajedničkih pothvata.

Postupak prikupljanja dokaza

33. Kada se precizno utvrđivanje tržišta smatra potrebnim, Komisija često kontaktira glavne potrošače i glavne poduzetnike iz dotične industrijske grane kako bi saznala njihova stajališta o granicama tržišta u proizvodnom i zemljopisnom smislu i pribavila činjenične dokaze potrebne za donošenje zaključka. Komisija također može stupiti u vezu s odgovarajućim strukovnim udrugama i poduzetnicima koji posluju na uzlaznim („uzvodnim”) tržištima kako bi mogla definirati, u mjeri u kojoj je to potrebno, zasebna tržišta u proizvodnom i zemljopisnom smislu, za različite razine proizvodnje ili distribucije dotičnih proizvoda odnosno usluga. Ona također može zatražiti dodatne podatke o uključenim trgovačkim društvima.

34. Ako je to primjereno, Komisija će pismeno zatražiti podatke od gore spomenutih sudionika na tržištu. Ti će zahtjevi obično sadržavati pitanja o stajalištima poduzetnika o reakcijama na hipotetička povećanja cijena te o njihovom mišljenju o granicama mjerodavnog tržišta. Također će tražiti pružanje činjeničnih podataka koje Komisija drži nužnima za donošenje zaključka o opsegu mjerodavnog tržišta. Komisija također može razgovarati s direktorima marketinga ili drugim čelnicima tih poduzetnika radi stjecanja boljeg uvida u način pregovaranja između dobavljača i kupaca i boljeg razumijevanja pitanja vezanih uz utvrđivanje mjerodavnog tržišta. Ako je to primjereno, može posjetiti ili obaviti očevid u prostorijama stranaka, njihovih kupaca i/ili konkurenata kako bi se temeljitije upoznala s načinom proizvodnje i prodaje proizvoda.

35. Vrste dokaza važnih za donošenje zaključka o tržištu u proizvodnom smislu mogu se klasificirati kako slijedi:

Dokazi na temelju kojih se utvrđuje tržište — proizvodna dimenzija

36. Analiza značajki proizvoda i njegovog načina uporabe omogućuje Komisiji da, kao prvi korak, ograniči područje ispitivanja mogućih zamjena. Međutim, značajke proizvoda i način uporabe nisu dostatni da bi se pokazalo jesu li na strani potražnje dva proizvoda međusobno zamjenjiva. Funkcionalna međuzamjenjivost ili sličnost obilježja ne moraju sami po sebi pružati dovoljno kriterija jer se

način reagiranja potrošača na promjene relativnih cijena može odrediti i pomoću drugih čimbenika. Primjerice, mogu postojati različita tržišna ograničenja na tržištu originalne opreme za autodijelove i rezervne dijelove, što može rezultirati odvojenim razgraničenjem dvaju mjerodavnih tržišta. Obratno, razlike u obilježjima proizvoda po sebi nisu dovoljne da isključe zamjenjivost potražnje jer će to uvelike ovisiti o tome kako potrošači vrednuju različita obilježja.

37. Vrste dokaza koje Komisija drži važnima za ocjenu zamjenjivosti dvaju proizvoda na strani potražnje mogu se klasificirati kako slijedi:

38. *Dokazi o zamjeni u nedavnoj prošlosti.* U određenim slučajevima moguće je analizirati podatke koji se odnose na nedavne prošle događaje ili poremećaje na tržištu koji pružaju stvarne primjere zamjene između dvaju proizvoda. Kada su raspoloživi, takvi će podaci u pravilu biti ključni za definiranje tržišta. Ako je u prošlosti bilo promjena u relativnim cijenama (a sve drugo ostalo isto), reakcije u vezi s traženim količinama bit će odlučujuće u utvrđivanju zamjenjivosti. Prijašnji plasmani novih proizvoda na tržište također mogu pružiti korisne podatke kada je moguće precizno analizirati kojim se proizvodima smanjila prodaja u korist novog proizvoda.

39. Postoji niz kvantitativnih testova koji su posebno osmišljeni u svrhu razgraničenja tržišta. Ti se testovi sastoje od različitih ekonometrijskih i statističkih metoda procjene elastičnosti i križnih cjenovnih elastičnosti⁽⁵⁾ vezanih uz potražnju za nekim proizvodom, testova temeljenih na sličnosti kretanja cijena tijekom vremena te analiza uzročnosti između cjenovnih serija i sličnosti u razinama cijena i/ili njihovoj konvergenciji. Komisija uzima u obzir raspoložive kvantitativne dokaze koji mogu proći strogu provjeru radi utvrđivanja kako se zamjena odvijala u prošlosti.

40. *Mišljenja kupaca i konkurenata.* Komisija često kontaktira glavne kupce i konkurente poduzetnika koji su predmet njezinog ispitivanja, kako bi saznala njihova gledišta o granicama tržišta u proizvodnom smislu te prikupila veći

⁽⁵⁾ Vlastita cjenovna elastičnost potražnje za proizvodom X mjera je razine reakcije potražnje za proizvodom X na postotnu promjenu njegove vlastite cijene. Križna cjenovna elastičnost između proizvoda X i Y jest razina reakcije potražnje za proizvodom X na postotnu promjenu cijene proizvoda Y.

dio činjenica potrebnih za donošenje zaključka o opsegu tržišta. Obrazloženi odgovori kupaca i konkurenata o tome što bi se dogodilo ako bi se relativne cijene potencijalnih proizvoda u potencijalnom zemljopisnom području povećale u nekom malom iznosu (primjerice, za 5 % do 10 %) uzimaju se u obzir ako ih u dovoljnoj mjeri potkrepljuju činjenični dokazi.

41. *Sklonosti potrošača.* U slučaju robe široke potrošnje, Komisija može naići na teškoće u prikupljanju izravnih gledišta krajnjih potrošača o zamjenskim proizvodima. *Marketinške studije* koje su poduzetnici naručivali u prošlosti i koje poduzetnici koriste pri odlučivanju o cijenama svojih proizvoda i/ili prodajnim akcijama mogu Komisiji pružiti korisne podatke za precizno razgraničenje mjerodavnog tržišta. Ankete provedene među potrošačima o uporabnim navikama i stavovima, podaci o kupovnim navikama potrošača, mišljenja trgovaca na malo i, općenito, studije ispitivanja tržišta koje dostavljaju stranke i njihovi konkurenti uzimaju se u obzir kako bi se utvrdilo smatra li ekonomski značajan dio potrošača dva proizvoda zamjenjivima, uzimajući također u obzir važnost marke dotičnih proizvoda. Metodologija korištena u *ad hoc* anketiranjima potrošača koja su poduzetnici ili njihovi konkurenti provodili za potrebe postupka koncentracije ili postupka prema Uredbi br. 17 u pravilu će se ispitati s krajnjom pozornošću. Za razliku od već postojećih studija, one se ne izrađuju u uobičajenom tijeku poslovanja radi donošenja poslovnih odluka.
42. *Prepreke i troškovi vezani za prelazak potražnje na moguće zamjenske proizvode.* Postoji niz prepreka i troškova koji mogu spriječiti Komisiju da dva na prvi pogled zamjenska proizvoda na strani potražnje tretira kao da pripadaju jednom jedinom tržištu u proizvodnom smislu. Nije moguće dati iscrpan popis svih mogućih prepreka zamjenjivanju ili pak svih troškova prebacivanja. Te smetnje ili prepreke imaju najrazličitija izvorišta te se u svojim odlukama Komisija suočavala s regulatornim preprekama ili drugim oblicima državne intervencije, ograničenjima nastalima na silaznim tržištima, s potrebom izlaganja specifičnim kapitalnim ulaganjima ili gubicima u tekućoj proizvodnji radi prebacivanja na alternativne proizvodne ulaze, s lokacijom kupaca, specifičnim ulaganjima u proizvodni proces, ulaganjem u obrazovanje i ljudske resurse, troškovima zamjene strojeva ili drugim ulaganjima, nesigurnošću u vezi s kvalitetom i ugledom nepoznatih dobavljača i dr.

43. *Različite kategorije kupaca i cjenovna diskriminacija.* Opseg tržišta u proizvodnom smislu može se suziti zbog prisutnosti posebnih skupina kupaca. Posebna skupina kupaca određenog proizvoda može tvoriti neko uže, posebno tržište kada bi se takva skupina podvrgnula cjenovnoj diskriminaciji. Do toga obično dolazi kad se ispune dva uvjeta: (a) moguće je jasno definirati skupinu kojoj pripada pojedinačni kupac u trenutku kada mu se prodaju određeni proizvodi; i (b) trgovina među kupcima ili arbitraža trećih ne bi trebala biti izvediva.

Dokazi na temelju kojih se utvrđuje tržište — zemljopisna dimenzija

44. Vrste dokaza koje Komisija smatra važnim za donošenje zaključka o tržištu u zemljopisnom smislu mogu se klasificirati kako slijedi:
 45. *Dosadašnji dokazi o preusmjeravanju narudžbi u druga područja.* U određenim slučajevima na raspolaganju mogu biti podaci o promjenama cijena u različitim područjima i posljedičnim reakcijama kupaca. Općenito, isti kvantitativni testovi korišteni za utvrđivanje tržišta u proizvodnom smislu mogu se koristiti pri utvrđivanju tržišta u zemljopisnom smislu, imajući na umu da bi međunarodne usporedbe cijena mogle biti složenije zbog određenog broja čimbenika poput tečajnih kretanja, oporezivanja i diferencijacije proizvoda.
 46. *Osnovne značajke potražnje.* Sama priroda potražnje za određenim proizvodom može odrediti opseg tržišta u zemljopisnom smislu. Čimbenici, kao što su nacionalne sklonosti ili sklonosti prema nacionalnim robnim markama, jezik, kultura i način života te potreba za lokalnom prisutnošću, vrlo će vjerojatno odrediti granice zemljopisnog obuhvata tržišnog natjecanja.
 47. *Mišljenja kupaca i konkurenata.* Ako je to primjereno, Komisija će u svojim ispitivanjima kontaktirati glavne kupce i konkurente stranaka kako bi prikupila njihova gledišta o granicama tržišta u zemljopisnom smislu, kao i najveći dio činjeničnih dokaza potrebnih za donošenje zaključka o opsegu tržišta, ako ih u dovoljnoj mjeri podupiru činjenični dokazi.

48. *Trenutan zemljopisni raspored kupnji.* Ispitivanje trenutačnog zemljopisnog rasporeda kupnji kupaca pruža korisne podatke o mogućem opsegu tržišta u zemljopisnom smislu. Kada kupci pod sličnim uvjetima kupuju od poduzetnika smještenih bilo gdje u Zajednici ili EGP-u, ili vrše nabavu putem natječajnih postupaka u kojima poduzetnici s bilo kojeg prostora Zajednice ili EGP-a podnose ponude, tržištem u zemljopisnom smislu obično će se smatrati cijelo područje Zajednice.

49. *Trgovinski tokovi/struktura isporuka.* Kada je broj kupaca tako velik da preko njih nije moguće steći jasnu sliku o zemljopisnom rasporedu kupnji, alternativno se mogu koristiti podaci o trgovinski tokovima, pod uvjetom da trgovinski statistički podaci sadržavaju dovoljno pojedinosti o određenim proizvodima. Trgovinski tokovi i, ponajprije, logika trgovinskih tokova pružaju koristan uvid i podatke za utvrđivanje opsega tržišta u zemljopisnom smislu, ali sami po sebi nisu odlučujući.

50. *Prepreke i troškovi prebacivanja povezani s preusmjeravanjem narudžbi na poduzetnike smještene u drugim područjima.* Nepostojanje prekograničnih kupnji ili trgovinskih tokova, primjerice, ne mora nužno značiti da je tržište pretežno nacionalno. Ipak, prepreke koje izoliraju nacionalno tržište moraju se utvrditi prije donošenja zaključka kako je u takvu slučaju mjerodavno tržište u zemljopisnom smislu nacionalnog karaktera. Možda je za kupca najizrazitija prepreka pri preusmjeravanju njegovih narudžbi na druga područja posljedica prijevoznih troškova i prijevoznih ograničenja koja proizlaze iz zakonodavstva ili prirodi određenih proizvoda. Utjecaj troškova prijevoza obično ograničava opseg tržišta u zemljopisnom smislu za glomazne proizvode male vrijednosti, imajući na umu da se nepovoljni aspekt prijevoznih troškova može kompenzirati komparativnom prednošću drugih troškovnih stavki (troškova rada ili sirovina). Pristup distribuciji u danom području, regulatorne prepreke koje još uvijek postoje u nekim sektorima, kvote i carinske tarife također mogu tvoriti prepreke koje izoliraju neko zemljopisno područje od konkurentskog pritiska poduzetnika smještenih izvan tog područja. Značajni troškovi povezani s prebacivanjem na nabavu od poduzetnika smještenih u drugim zemljama čine dodatne izvore takvih prepreka.

51. Na temelju prikupljenih dokaza Komisija će potom utvrditi tržište u zemljopisnom smislu u mogućem rasponu od lokalne do globalne dimenzije; u dosadašnjim odlukama Komisije ima primjera i lokalnih i globalnih tržišta.

52. U prethodnim stavcima opisuju se različiti čimbenici koji mogu biti značajni za utvrđivanje tržišta. To ne znači da će u svakom pojedinačnom slučaju biti nužno prikupiti

podatke i ocijeniti svaki od tih čimbenika. U praksi će često podaci dobiveni od podskupova tih čimbenika biti dovoljni za donošenje zaključka, što je razvidno iz dosadašnjih odluka Komisije.

IV. IZRACUN TRŽIŠNOG UDJELA

53. Utvrđivanje mjerodavnog tržišta u njegovoj proizvodnoj i zemljopisnoj dimenziji omogućuje utvrđivanje dobavljača i kupaca/potrošača koji su aktivni na tom tržištu. Na toj osnovi ukupna veličina tržišta i tržišni udjeli svakog dobavljača mogu se izračunati na temelju njihove prodaje određenih proizvoda u određenom području. U praksi se često ukupna veličina tržišta i tržišnih udjela može dobiti iz tržišnih izvora, tj. procjena poduzetnika, studija naručenih od savjetnika i/ili poslovnih udruga određene industrijske grane. Kada to nije slučaj, ili kada raspoložive procjene nisu pouzdane, Komisija obično traži od svakog dobavljača s mjerodavnog tržišta da dostavi vlastite podatke o prodaji kako bi se izračunala ukupna veličina tržišta i tržišnih udjela.

54. Dok je u većini slučajeva prodaja temelj za izračun tržišnog udjela, postoje, međutim, i drugi pokazatelji koji, ovisno o konkretnim proizvodima ili dotičnoj industriji, mogu pružiti korisne podatke kao što su, prije svega, kapacitet, broj sudionika na tržištima ponude, jedinice flote kao u slučaju zračnih kompanija ili zalihe koje se drže u sektorima poput rudarstva.

55. Praktično je pravilo da i prodaja na veliko i prodaja na malo pružaju korisne podatke. U slučajevima diferenciranih proizvoda prihodi od prodaje na malo i pripadajući im tržišni udjel obično će se smatrati da bolje odražavaju relativan položaj i snagu svakog dobavljača.

V. DODATNA RAZMATRANJA

56. Gore navedena načela u nekim se područjima moraju pomnivo provoditi. To je slučaj kad se razmatraju primarna i sekundarna tržišta, posebno kad u određenom trenutku valja analizirati ponašanje poduzetnika u skladu s člankom 86. Metoda definiranja tržišta u tim slučajevima ista je, tj. sastoji se u procjeni reakcija kupaca na promjene relativnih cijena na temelju njihovih kupovnih odluka, ali s time da se također uzmu u obzir ograničenja zamjene proizvoda zbog uvjeta na povezanim tržištima. Do uže se definicije tržišta sekundarnih proizvoda, primjerice rezervnih dijelova, može doći kada je važna kompatibilnost s

primarnim proizvodom. Problemi nalaženja kompatibilnih sekundarnih proizvoda uz postojanje visokih cijena i dugog vijeka trajanja primarnih proizvoda mogu učiniti isplativima relativna povećanja cijena sekundarnih proizvoda. Do različitog se utvrđivanja tržišta može doći ako su moguće značajne zamjene između sekundarnih proizvoda ili ako obilježja primarnih proizvoda učine mogućima brze i izravne reakcije potrošača na relativna povećanja cijena sekundarnih proizvoda.

57. U nekim slučajevima postojanje lanaca zamjene može dovesti do utvrđivanja mjerodavnog tržišta na kojem proizvodi ili područja na krajnjim točkama tržišta nisu izravno zamjenjivi. Kao primjer može poslužiti zemljopisna dimenzija proizvoda sa znatnim prijevoznim troškovima. U takvim slučajevima isporuke iz neke tvornice ograničene su zbog prijevoznih troškova na određeno područje oko tvornice. U načelu takvo bi područje moglo tvoriti

mjerodavno tržište u zemljopisnom smislu. Međutim, ako je raspoređenost tvornica takva da postoje znatna preklapanja između područja oko različitih tvornica, moguće je da određivanje cijena tih proizvoda bude ograničeno učinkom lančane zamjene i dovede do utvrđivanja nekog šireg tržišta u zemljopisnom smislu. Ista logika može vrijediti ako je na strani potražnje proizvod B zamjena za proizvode A i C. Čak i ako proizvodi A i C nisu izravne zamjene na strani potražnje, mogu se naći na istome mjerodavnom tržištu u proizvodnom smislu jer njihove cijene mogu biti ograničene zamjenom u korist proizvoda B.

58. S praktičnog stajališta koncept lanaca zamjene mora biti potkrijepljen stvarnim dokazima, primjerice onima vezanima uz međuovisnost cijene na krajnjim točkama lanaca zamjene, kako bi se u pojedinačnom slučaju došlo do proširenja mjerodavnog tržišta. Razine cijena na krajnjim točkama lanca također bi morale biti istog reda veličine.

31998Y0206(01)

C 39/2

SLUŽBENI LIST EUROPSKIH ZAJEDNICA

6.2.1998.

OBAVIJEST KOMISIJE**o primjeni pravila o tržišnom natjecanju na poštanski sektor i o ocjeni određenih državnih mjera u vezi s poštanskim uslugama**

(98/C 39/02)

(Tekst značajan za EGP)

UVOD

Nakon što je Komisija predložila Zelenu knjigu o razvoju jedinstvenog tržišta poštanskih usluga ⁽¹⁾ i komunikaciju Europskom parlamentu i Vijeću, u kojem navodi rezultate savjetovanja o Zelenoj knjizi i mjerama za koje se Komisija ⁽²⁾ zalaže, održana je opsežna rasprava o budućem regulatornom okviru poštanskog sektora u Zajednici. Vijeće je, Rezolucijom od 7. veljače 1994. o razvoju poštanskih usluga Zajednice ⁽³⁾, pozvalo Komisiju da predloži mjere za utvrđivanje usklađene univerzalne usluge i poštanskih usluga koje bi se mogle rezervirati. U srpnju 1995. godine Komisija je predložila paket mjera za poštanske usluge koji se sastojao od prijedloga za Direktivu Europskog parlamenta i Vijeća o zajedničkim pravilima za razvoj poštanskih usluga Zajednice te poboljšanje kakvoće usluge ⁽⁴⁾ i nacrtu ove obavijesti o primjeni pravila o tržišnom natjecanju ⁽⁵⁾.

Ova obavijest, koja dopunjuje mjere usklađivanja koje je predložila Komisija, temelji se na rezultatima navedenih rasprava u skladu s načelima utvrđenim u Rezoluciji od 7. veljače 1994. Ona uzima u obzir komentare izložene tijekom javnog savjetovanja o nacrtu ove obavijesti objavljenom u prosincu 1995. godine, Rezoluciju ⁽⁶⁾ Europskog parlamenta o navedenom nacrtu koja je donesena 12. prosinca 1996., kao i rasprave o predloženoj direktivi u Europskom parlamentu i Vijeću.

Komisija smatra kako su poštanske usluge od vitalne važnosti za sve gospodarske i društvene djelatnosti jer čine bitno sredstvo komunikacije i trgovine. Pojavljuju se nove poštanske usluge te je, stoga, potrebna tržišna sigurnost za poticanje ulaganja i stvaranje novih radnih mjesta u tom sektoru. Kako je utvrdio Sud Europskih zajednica, u poštanskom sektoru primjenjuje se pravo Zajednice, a posebno pravila o tržišnom

natjecanju iz Ugovora o EZ-u ⁽⁷⁾. Sud je naveo da „u slučaju javnih poduzeća kojima države članice dodjeljuju posebna ili isključiva prava, oni ne smiju donijeti nove niti zadržati važeće mjere u suprotnosti s pravilima iz Ugovora, a odnose se na tržišno natjecanje” te da se ta pravila „moraju tumačiti u vezi s člankom 90. stavkom 2. koji predviđa da za poduzetnike kojima je povjereno pružanje usluge od općeg gospodarskog interesa važe pravila o tržišnom natjecanju u mjeri u kojoj primjena tih pravila pravno ili činjenično ne sprečava, obavljanje određenih zadataka koji su im dodijeljeni.” Stoga se Komisiji često upućuju pitanja o stavu koji namjerava zauzeti za potrebe provedbe pravila o tržišnom natjecanju iz Ugovora, s obzirom na ponašanje poštanskih operatera te s obzirom na državne mjere za javna poduzeća i poduzetnike kojima države članice dodjeljuju posebna ili isključiva prava u poštanskom sektoru.

U ovoj se obavijesti utvrđuje način na koji Komisija tumači odgovarajuće odredbe Ugovora i vodeća načela u skladu s kojima Komisija namjerava primjenjivati pravila o tržišnom natjecanju iz Ugovora na pojedinačne primjere iz poštanskog sektora, a pri tome se istodobno osigurava potrebna zaštita pružanja univerzalne usluge, a poduzetnicima i državama članicama daju se jasne smjernice s ciljem izbjegavanja povrjeđivanja Ugovora. Ova obavijest ne dovodi u pitanje tumačenja Suda Europskih zajednica.

Nadalje, ova obavijest utvrđuje pristup koji Komisija namjerava koristiti kod primjene pravila o tržišnom natjecanju na ponašanje poštanskih operatera te kod ocjenjivanja usklađenosti državnih mjera kojima se ograničava sloboda pružanja usluge i/ili tržišnog natjecanja na poštanskim tržištima s pravilima o tržišnom natjecanju i ostalim pravilima Ugovora. Ona se pored toga odnosi i na pitanje nediskriminirajućeg pristupa poštanskoj mreži i potrebne zaštite kako bi se osiguralo pravedno tržišno natjecanje u sektoru.

⁽¹⁾ COM(91) 476 završni tekst.

⁽²⁾ „Smjernice za razvoj poštanskih usluga Zajednice” (COM(93) 247 od 2. lipnja 1993.).

⁽³⁾ SL C 48, 16.2.1994., str. 3.

⁽⁴⁾ SL C 322, 2.12.1995., str. 22.

⁽⁵⁾ SL C 322, 2.12.1995., str. 3.

⁽⁶⁾ SL C 20, 20.1.1997., str. 159.

⁽⁷⁾ Posebno u spojenim predmetima C-48/90 i C-66/90, Nizozemska i Koninklijke PTT Nizozemska i PTT Post BV protiv Komisije [1992] ECR I-565 i predmet C-320/91 Procureur du Roi protiv Paul Corbeau [1993] ECR I-2533.

S obzirom na razvoj novih poštanskih usluga koje pružaju privatni i javni operateri, neke države članice revidiraju ili su već revidirale njihovo poštansko zakonodavstvo s ciljem ograničavanja monopola njihovih poštanskih organizacija u mjeri u kojoj se to smatra potrebnim za ostvarivanje ciljeva od javnog interesa. Istodobno, Komisija se suočava sa sve većim brojem pritužbi i predmeta iz područja prava tržišnog natjecanja o kojima ona treba zauzeti stajalište. U ovom trenutku, obavijest je stoga primjereni instrument kojim se savjetuju države članice i poštanski operateri, uključujući i one koji uživaju posebna ili isključiva prava, kako osigurati pravilnu provedbu pravila tržišnog natjecanja. Cilj je ove obavijesti, iako ona ne može biti potpuna, osigurati potrebne upute za pravilno tumačenje, posebno članaka 59., 85., 86., 90. i 92. Ugovora u pojedinačnim primjerima. Objavljivanjem ove obavijesti, Komisija poduzima korake u poboljšavanju transparentnosti te poštanskim operaterima olakšava donošenje ulagačkih odluka, što je u interesu korisnika poštanskih usluga u Europskoj uniji.

U skladu s objašnjenjem Komisije iz komunikacije od 11. rujna 1996. o „Uslugama od općeg interesa u Europi”⁽⁸⁾, solidarnost i jednakost postupanja u okviru tržišnog gospodarstva temeljni su ciljevi Zajednice. Usluge od općeg interesa doprinose ostvarivanju tih ciljeva. Europljani očekuju usluge visoke kakvoće po dostupnim cijenama, a mnogi od njih usluge od općeg interesa čak poistovjećuju sa socijalnim pravima.

Posebno, u slučaju poštanskog sektora, potrošači su sve odlučniji u ostvarivanju svojih prava i želja. Tržišno natjecanje na svjetskoj razini prisiljava poduzetnike koji koriste takve usluge da zahtijevaju povoljnije cijene od onih koje su odobrene njihovim konkurentima. Nove tehnologije, kao što su faks ili elektronička pošta vrše ogroman pritisak na tradicionalne poštanske usluge. Takva kretanja uzrokuju sve veću zabrinutost za budućnost tih usluga kao i zabrinutost za radna mjesta te gospodarsku i socijalnu koheziju. Gospodarska važnost tih usluga je velika. Stoga je potrebna modernizacija i razvoj usluga od općeg interesa budući da one doprinose europskoj konkurentnosti, socijalnoj solidarnosti i kakvoći života.

Cilj je Zajednice podržati konkurentnost europskog gospodarstva u sve konkurentnijem svijetu te potrošačima pružiti veći izbor, bolju kakvoću i niže cijene, a istodobno svojim politikama osnažiti gospodarsku i društvenu koheziju među

državama članicama te doprinijeti smanjenju određenih nejednakosti. Poštanske usluge ovdje imaju ključnu ulogu. Zajednica se obvezuje promicati funkcije koje su od općeg gospodarskog interesa kako je svečano potvrđeno u novom članku 7.d Ugovora iz Amsterdama, poboljšavajući njihovu učinkovitost. Tržišne silnice omogućuju bolju raspodjelu resursa i bolju učinkovitost u ponudi usluga čiji je osnovni korisnik potrošač koji dobiva višu kakvoću po nižoj cijeni. Međutim, ti mehanizmi ponekad imaju svoja ograničenja; moglo bi se desiti da potencijalne koristi ne obuhvate stanovništvo u cijelosti, i da se cilj promicanja društvene i teritorijalne kohezije Unije možda ne ostvari. U tom slučaju tijela vlasti moraju osigurati poštovanje općeg interesa.

Tradicionalne strukture nekih usluga od općeg gospodarskog interesa, organizirane na temelju nacionalnih monopola, predstavljaju izazov za europsku gospodarsku integraciju. To se odnosi na poštanske monopole, čak i kada su opravdani, koji bi mogli predstavljati prepreku nesmetanom funkcioniranju tržišta, posebno izolacijom određenog tržišnog sektora.

Istinski izazov predstavlja osiguranje nesmetane interakcije između zahtjeva jedinstvenog tržišta kao što su sloboda kretanja, gospodarska učinkovitost i dinamika, slobodno tržišno natjecanje te ciljeva od općeg interesa. Od ove interakcije moraju imati koristi kako pojedinci tako i društvo u cjelini. Teško je postići takvu ravnotežu budući da se situacija neprestano mijenja: jedinstveno tržište se i dalje širi, a javne usluge, ne samo da nisu stalne, već se moraju prilagođavati novim zahtjevima.

Osnovnim konceptom univerzalne usluge, koji je uvela Komisija⁽⁹⁾, osigurava se pružanje usluge visoke kakvoće po cijenama koje su svima dostupne. Univerzalna usluga definira se pomoću načela: jednakosti, univerzalnosti, stalnosti i prilagodljivosti; te pomoću dobrih praksi: otvorenosti upravljanja, određivanja cijena i financiranja te nadzora koji obavljaju tijela neovisna od onih koja pružaju usluge. Sva ova mjerila nisu uvijek ispunjena na nacionalnoj razini, ali ako su uvedena uporabom koncepta europske univerzalne usluge, onda imaju pozitivne

⁽⁸⁾ COM(96) 443 završni tekst.

⁽⁹⁾ Vidjeti bilješku 8.

učinke na razvoj usluga od općeg interesa. Univerzalna usluga u Europi izraz je zahtjeva i posebnih značajki europskog modela društva u okviru politike kojom se kombiniraju dinamično tržište, kohezija i solidarnost.

Univerzalne poštanske usluge visoke kakvoće imaju veliku važnost i za privatne i za poslovne korisnike. S obzirom na razvoj elektroničke trgovine, njihova važnost rast će i dalje u vrlo bliskoj budućnosti. Poštanske usluge imat će važnu ulogu u tome.

U odnosu na poštanski sektor, Europski parlament i Vijeće donijeli su Direktivu 97/67/EZ (dalje u tekstu „Poštanska direktiva“). Njezin je cilj uvođenje zajedničkih pravila za razvoj poštanskog sektora i poboljšanje kakvoće usluge, kao i postupno otvaranje tržišta na kontroliran način.

Cilj je Poštanske direktive dugoročno osigurati poštanske usluge kao univerzalnu uslugu. Državama članicama nalaže najniži usklađeni standard univerzalnih usluga uključujući visoku kakvoću usluge u cijeloj državi uz redovite zajamčene isporuke po cijenama koje su svima dostupne. To uključuje skupljanje, prijevoz, razvrstavanje i uručivanje pisama kao i kataloga i paketa uz određena ograničenja cijene i težine. Također, obuhvaća i preporučene te pošiljke s označenom vrijednosti (*valeur déclarée*), a primjenjuje se na domaće kao i međunarodne isporuke. Potrebna pozornost posvećuje se zahtjevima za stalnost, tajnost, neutralnost i jednakost postupanja kao i prilagodljivost.

Kako bi se osiguralo financiranje univerzalne usluge, sektor se može rezervirati za operatere koji obavljaju ovu univerzalnu uslugu. Opseg rezerviranog sektora usklađen je u Poštanskoj direktivi. Sukladno Poštanskoj direktivi, države članice mogu dodijeliti isključiva prava za pružanje poštanskih usluga samo u mjeri u kojoj je to potrebno za obavljanje univerzalne usluge. Nadalje, Poštanskom direktivom utvrđuje se najveći obuhvat koji države članice mogu rezervirati za postizanje ovog cilja. Ako je potrebno dodatno financiranje za univerzalnu uslugu, u franšize komercijalnih operatera moguće je ugraditi određene obveze; na primjer, od njih se mogu zahtijevati financijski doprinosi u kompenzacijski fond kojim u ovu svrhu upravlja tijelo neovisno od korisnika kako je predviđeno u članku 9. Poštanske direktive.

Poštanska direktiva utvrđuje najniži zajednički standard univerzalnih usluga i utvrđuje zajednička pravila za rezervirano područje. Ona stoga povećava pravnu sigurnost s obzirom na

zakonitost nekih isključivih i posebnih prava u poštanskom sektoru. Međutim, neke države primjenjuju mjere koje nisu uređene tom Direktivom, a postoji mogućnost da su u suprotnosti s pravilima iz Ugovora koja su namijenjena državama članicama. Na autonomna postupanja poštanskih operatera i dalje se primjenjuju pravila tržišnog natjecanja iz Ugovora.

Članak 90. stavak 2. Ugovora predviđa da pružatelji usluga od općeg interesa mogu biti izuzeti od pravila iz Ugovora, u mjeri u kojoj bi primjena tih pravila narušavala izvršavanje zadataka od općeg interesa za koje su oni odgovorni. Za takvo izuzeće od pravila Ugovora, primjenjuje se načelo proporcionalnosti. Cilj je ovog načela osigurati takav odnos između obveze pružanja usluga od općeg interesa i načina na koji se te usluge zapravo pružaju, tako da su rabljena sredstva razmjerna postavljenim ciljevima. Načelo je formulirano tako da dozvoljava ravnotežu koja je prilagodljiva i osjetljiva na kontekst te uzima u obzir tehnička i proračunska ograničenja koja se mogu razlikovati od jednog do drugog sektora. Njime se postiže i najbolja moguća interakcija učinkovitosti tržišta i uvjeta koje nameće opći interes, osiguravajući da sredstva rabljena za ispunjavanje uvjeta ne narušavaju nesmetano funkcioniranje jedin-stvenog europskog tržišta i da ne utječu na trgovinu u mjeri u kojoj bi to bilo u suprotnosti s interesima Zajednice⁽¹⁰⁾.

Primjena pravila iz Ugovora, uključujući moguću primjenu izuzeća iz članka 90. stavka 2., s obzirom na ponašanje poduzetnika kao i državne mjere, može se provesti samo od slučaja do slučaja. Međutim, vrlo je poželjno, s ciljem povećanja pravne sigurnosti u vezi s mjerama koje nisu obuhvaćene Poštanskom direktivom, objasniti tumačenja Ugovora od strane Komisije i pristup koji ona namjerava zauzeti za buduću primjenu tih pravila. Posebno, Komisija smatra, da bi u skladu s odredbama članka 90. stavka 2. u odnosu na pružanje univerzalne usluge, primjena pravila iz Ugovora potaknula konkurentnost poduzetnika koji djeluju u poštanskom sektoru, koristila korisnicima i doprinijela na pozitivan način ciljevima od općeg interesa.

Poštanskom sektoru Europske unije svojstvena su područja koja su države članice rezervirale s ciljem zajamčenog pružanja univerzalne usluge i koja se sada usklađuju pomoću Poštanske direktive kako bi se ograničili štetni učinci među državama članicama. Komisija mora, u skladu s Ugovorom, osigurati da

⁽¹⁰⁾ Vidjeti presudu od 23.10.1997. u predmetima C-157/94 do C-160/94 „Obveze država članica - električna energija” Komisija protiv Nizozemske (157/94), Italije (158/94), Francuske (154/94), Španjolske (160/94).

ti poštanski monopoli udovoljavaju pravilima iz Ugovora, a posebno pravilima o tržišnom natjecanju, s ciljem osiguranja maksimalne koristi i ograničavanja svih štetnih učinaka za potrošače. Ostvarujući ovaj cilj primjenom pravila o tržišnom natjecanju na sektor, u pojedinačnim primjerima, Komisija će osigurati da se monopolska moć ne rabi za širenje zaštićenog vladajućeg položaja na liberalizirane djelatnosti ili za neopravdanu diskriminaciju u korist velikih poduzetnika na štetu malih korisnika. Komisija će osigurati i da se odobreni poštanski monopoli u području međunarodnih usluga ne koriste za stvaranje ili održavanje nedopuštenih cjenovnih kartela koji štete interesu poduzetnika i potrošača u Europskoj uniji.

Ova obavijest sudionicima na tržištu objašnjava praktične posljedice primjene pravila o tržišnom natjecanju na poštanski sektor kao i moguća odstupanja od načela. Ona utvrđuje stajalište koje će Komisija zauzeti, u kontekstu koji je definiran neprestanim postojanjem posebnih i isključivih prava usklađenih u Poštanskoj direktivi, kod ocjenjivanja pojedinačnih primjera ili pred Sudom u predmetima koje mu upute nacionalni sudovi na temelju članka 177. Ugovora.

1. DEFINICIJE

U kontekstu ove obavijesti, primjenjuju se sljedeće definicije ⁽¹⁾:

„*poštanske usluge*“: usluge koje uključuju prijam, razvrstavanje, prijevoz i uručivanje poštanskih pošiljaka;

„*javna poštanska mreža*“: sustav organizacije i sredstava svih vrsta koje koriste pružatelji univerzalne usluge posebno za potrebe:

- prijama poštanskih pošiljaka obuhvaćenih obvezom univerzalne usluge iz sabirnih mjesta na cijelom državnom području,
- usmjeravanja i rukovanja tim pošiljkama od sabirnih mjesta poštanske mreže do distribucijskog centra,
- distribucije do adresa navedenih na pošiljkama;

„*sabirna mjesta*“: objekti, uključujući poštanske kovčezice namijenjene javnosti, bilo uz javne ceste ili u okviru prostorija pružatelja univerzalne usluge, kroz koje korisnici mogu predati svoje poštanske pošiljke javnoj poštanskoj mreži;

„*prijam*“: radnja prikupljanja poštanskih pošiljaka predanih na sabirnim mjestima;

„*distribucija*“: proces od razvrstavanja u distribucijskom centru pa do isporuke poštanskih pošiljaka na njihove adrese;

„*poštanska pošiljka*“: pošiljka adresirana u završnom obliku u kojem je pružatelj univerzalne usluge treba isporučiti. Uz pošiljke koje se odnose na dopisivanje, takve pošiljke odnose se, na primjer, i na knjige, kataloge, novine, periodične publikacije i poštanske pakete koji sadrže robu sa ili bez trgovačke vrijednosti;

„*pismovna pošiljka*“: komunikacija u pisanom obliku na bilo kojoj vrsti fizičkog medija koju je potrebno prenijeti i isporučiti na adresu koju je pošiljatelj naveo na pošiljci ili na njenom omotu. Knjige, katalogi, novine i periodične publikacije se ne smatraju pismovnim pošiljkama;

„*izravna pošta*“: komunikacija koja se sastoji samo od oglašnih, marketinških ili reklamnih materijala koji imaju istovjetnu poruku, osim imena primatelja, adrese, identifikacijskog broja kao i drugih promjena koje ne mijenjaju prirodu poruke, a šalje se na veliki broj adresa te se mora prenijeti i isporučiti na adresu koju je na pošiljci ili njenom omotu naveo pošiljatelj. Nacionalno regulatorno tijelo unutar svake države članice trebalo bi protumačiti pojam „veliki broj adresa“ i objaviti odgovarajuću definiciju. Računi, fakture, financijska izvješća i druge neistovjetne poruke ne smatraju se izravnom poštom. Komunikacija koja kombinira izravnu poštu s drugim pošiljkama unutar istog omota ne bi se trebala smatrati izravnom poštom. Izravna pošta uključuje međunarodnu kao i domaću izravnu poštu;

„*razmjena dokumenata*“: osiguravanje sredstava, uključujući *ad hoc* objekte i prijevoz koji obavljaju treće stranke, koja

⁽¹⁾ Definicije se tumače s obzirom na Poštansku direktivu i sve promjene proizašle iz preispitivanja te Direktive.

omogućuju samostalnu dostavu međusobnom razmjenom poštanskih pošiljaka među korisnicima pretplaćenim na ovu uslugu;

„*usluga žurne pošte*“: usluga čija su obilježja uz veću brzinu i pouzdanost prijama, distribucije i uručivanja pošiljaka, sve ili neke od dodatnih pogodnosti: zajamčeno uručivanje do određenog datuma; prijam na mjestu porijekla; osobno uručivanje primatelju; mogućnost promjene odredišta i primatelja tijekom prijenosa; potvrda o primitku pošiljatelju otpremljene pošiljke; nadzor i praćenje poslanih pošiljaka; osobna usluga korisnicima i osiguranje *à la carte* usluge, prema potrebi. Korisnici su u načelu spremni platiti višu cijenu za ovu uslugu;

„*pružatelj univerzalne usluge*“: javno ili privatno tijelo koje pruža opću poštansku uslugu ili njene dijelove u državi članici, o čijem je identitetu obaviještena Komisija;

„*isključiva prava*“: prava koja dodjeljuje država članica, a kojima se pružanje poštanskih usluga rezervira za jednog poduzetnika putem nekog zakonskog, regulatornog ili upravnog instrumenta te mu se pridržava pravo pružanja poštanske usluge ili obavljanje djelatnosti, unutar određenog zemljopisnog područja;

„*posebna prava*“: prava koja država članica dodjeljuje ograničenom broju poduzetnika zakonodavnim, regulatornim ili upravnim instrumentom koji, unutar određenog zemljopisnog područja:

— ograničava, na diskrecijskoj osnovi, na dva ili više broj takvih poduzetnika ovlaštenih za pružanje usluga ili obavljanje djelatnosti, na način koji ne uključuje objektivne, razmjernje i nediskriminacijske kriterije ili

— određuje, na način koji ne uključuje takve kriterije, nekoliko konkurentskih poduzetnika koji su ovlašteni za pružanje usluga ili obavljanje djelatnosti, ili

— daje poduzetniku ili poduzetnicima, na način koji ne uključuje takve kriterije, zakonske ili regulatorne prednosti koje znatno utječu na sposobnost bilo kojeg

drugog poduzetnika za pružanje iste takve usluge ili obavljanje iste djelatnosti u istom zemljopisnom području pod uvjetima koji su u bitnome usporedivi;

„*terminalna naknada*“: naknada pružateljima univerzalne usluge za distribuciju ulazne međunarodne pošte koja se sastoji od poštanskih pošiljaka iz druge države članice ili treće države;

„*posrednik*“: svaki gospodarski operater koji djeluje između pošiljatelja i pružatelja univerzalne usluge, prijamom, usmjeravanjem i/ili pred-razvrstavanjem poštanskih pošiljaka, prije njihova upućivanja u javnu poštansku mrežu iste ili druge države;

„*nacionalno regulatorno tijelo*“: tijelo ili tijela u svakoj državi članici kojima država članica povjeri, između ostalog, regulatorne funkcije iz područja primjene Poštanske direktive;

„*osnovni zahtjevi*“: opći negospodarski razlozi zbog kojih država članica može nametnuti uvjete za obavljanje poštanskih usluga ⁽¹²⁾. Ti razlozi su: tajnost dopisivanja, sigurnost mreže s obzirom na prijevoz opasne robe i, ako je opravdano, zaštita podataka, zaštita okoliša i regionalno planiranje.

Zaštita podataka može obuhvaćati zaštitu osobnih podataka, tajnost podataka koji se prenose ili pohranjuju i zaštita privatnosti.

2. **UTVRĐIVANJE TRŽIŠTA I POLOŽAJ NA POŠTANSKOM TRŽIŠTU**

(a) **Utvrđivanje tržišta u zemljopisnom i proizvodnom smislu**

2.1. Članci 85. i 86. Ugovora zabranjuju na temelju nesukladnosti zajedničkom tržištu svako postupanje jednog ili više poduzetnika koje bi moglo negativno utjecati na trgovinu među državama članicama, u što se ubraja sprečavanje, ograničavanje ili narušavanje tržišnog natjecanja i/ili zlouporaba vladajućeg položaja na zajedničkom tržištu ili

⁽¹²⁾ Značenje ovog važnog izraza u kontekstu prava tržišnog natjecanja Zajednice objašnjava se u točki 5.3.

njegovu znatnom dijelu. Državna područja država članica čine odvojena tržišta u zemljopisnom smislu s obzirom na uručivanje domaće pošte kao i s obzirom na domaće uručivanje ulazne međunarodne pošte, prvenstveno zbog isključivih prava operatera iz točke 4.2. i ograničenja nametnutih pružanju poštanskih usluga. Svako od tržišta u zemljopisnom smislu čini znatan dio zajedničkog tržišta. Za određivanje „mjerodavnog tržišta” država porijekla ulazne međunarodne pošte nije bitna.

2.2. U slučaju tržišta u proizvodnom smislu, razlike u praksi među državama članicama pokazuju da je u nekim slučajevima potrebno priznati nekoliko različitih tržišta. Razdvajanje različitih tržišta u proizvodnom smislu potrebno je, između ostalog, zbog dodijeljenih posebnih ili isključivih prava. U svojoj ocjeni pojedinačnih primjera na temelju različitih tržišnih i regulatornih situacija u državama članicama te na temelju usklađenog okvira utvrđenog Poštanskom direktivom, Komisija će, u načelu, priznati da postoji više različitih tržišta u proizvodnom smislu, poput prijama, razvrstavanja, prijenosa i uručivanja pošte, kao i na primjer izravne pošte te međunarodne pošte. Komisija će uzeti u obzir činjenicu da su ta tržišta u cijelosti ili djelomično liberalizirana u mnogim državama članicama. Komisija će razlikovati sljedeća tržišta kod ocjenjivanja pojedinačnih primjera.

2.3. Opća poštanska usluga obuhvaća uručivanje pismovnih pošiljaka na adrese navedene na pošiljkama.

Ona ne obuhvaća samostalno pružanje usluga, to jest pružanje poštanskih usluga koje obavlja fizička ili pravna osoba (uključujući sestrinsko ili kćerinsko društvo) koja je sastavljač pošiljke.

Isključene su, u skladu s praksom u mnogim državama članicama, također i poštanske pošiljke koje se ne smatraju pismovnim pošiljkama, budući da se radi o istovjetnim preslikama iste pisane komunikacije koje nisu promijenjene dodanim, ispuštenim ili naznačenim stavkama osim imena primatelja i njegove adrese. Takve pošiljke su časopisi, novine, tiskani periodični katalozi, kao i roba ili popratni dokumenti povezani s takvim pošiljkama.

Izravna pošta je obuhvaćena pojmom pismovnih pošiljki. Međutim, izravna pošta ne sadrži osobne poruke. Izravna pošta je namijenjena potrebama posebnih operatera za usluge tržišnih komunikacija, kao dopuna oglašavanju u medijima. Nadalje, pošiljatelji izravne pošte ne zahtijevaju uvijek kratko vrijeme isporuke, po cijenama poštanskih tarifa prve klase, poput korisnika koji te usluge zahtijevaju na tržištu kako je već prije navedeno. Činjenica da se te dvije usluge ne mogu uvijek izravno zamijeniti naznačuje mogućnost različitih tržišta.

2.4. Ostala zasebna tržišta uključuju, na primjer, tržište žurne pošte, tržište razmjene dokumenata kao i tržište za nove usluge (usluge koje su dosta različite od konvencionalnih usluga). Djelatnosti koje kombiniraju nove telekomunikacijske tehnologije i neke elemente poštanskih usluga, mogle bi, ali ne nužno, postati nove usluge u smislu Poštanske direktive. Zapravo, one mogu odražavati sposobnost prilagodavanja tradicionalnih usluga.

Razmjena dokumenata razlikuje se od tržišta iz točke 2.3. budući da ne uključuje prijam i uručivanje prevezenih poštanskih pošiljaka primatelju. Ono obuhvaća samo sredstva, uključujući *ad hoc* objekte kao i prijevoz koji obavlja treća stranka, omogućavajući samostalnu dostavu međusobnom razmjenom poštanskih pošiljaka između korisnika pretplaćenih na ovu uslugu. Korisnici razmjene dokumenata su članovi zatvorene skupine korisnika.

Usluga žurne pošte razlikuje se također od tržišta iz točke 2.3. zbog dodane vrijednosti u usporedbi s osnovnom poštanskom uslugom⁽¹³⁾. Uz brži i pouzdaniji prijam, prijenos i uručivanje poštanskih pošiljaka, značajke pošiljaka žurne pošte su neke ili sve od sljedećih dodatnih usluga: zajamčeno uručivanje do određenog datuma; prijam na adresi pošiljatelja; uručivanje osobno primatelju; mogućnost promjene odredišta ili primatelja tijekom prijenosa; potvrda pošiljatelju o uručivanju; praćenje; osobni pristup korisnicima i ponuda širokog opsega usluga prema zahtjevima. Korisnici su u načelu spremni platiti višu cijenu za ovu uslugu. Rezervirane usluge kako su određene u Poštanskoj direktivi mogu obuhvaćati žurno uručivanje domaćih pismovnih pošiljaka obuhvaćenih propisanom cijenom i ograničenjem težine.

⁽¹³⁾ Direktiva Komisije 90/16/EEZ (SL L 10, 12.1.1990., str. 47.) i 90/456/EEZ (SL L 233, 28.8.1990., str. 19.).

2.5. Ne dovodeći u pitanje definiciju rezerviranih usluga iz Poštanske direktive, moguće je identificirati različite djelatnosti u okviru opće poštanske usluge, koje udovoljavaju različitim potrebama i, stoga bi se u načelu trebalo smatrati različitim tržištima; tržište prijama i razvrstavanja pošte, tržište prijenosa pošte i, na kraju, uručivanja pošte (domaće ili ulazne međunarodne). Sukladno toj podjeli mogu se razlikovati različite kategorije korisnika. Privatni korisnici traže različite proizvode ili usluge u obliku jedne cjelovite usluge. Međutim, poslovni korisnici, koji operaterima iz točke 4.2. donose najviše prihoda, aktivno koriste mogućnosti zamjene različitih komponenti zamjenskih rješenja krajnje usluge (s obzirom na kakvoću razina usluge i/ili nastale troškove) koja u nekim slučajevima pružaju ili podugovaraju različiti operateri. Poslovni korisnici nastoje uravnotežiti prednosti i nedostatke samostalnog pružanja usluga u odnosu na usluge koje pružaju poštanski operateri. Postojeći monopoli ograničavaju vanjsku ponudu tih pojedinačnih usluga, koje bi se u drugačijim uvjetima pružale na individualan način u skladu s tržišnim uvjetima. Takva tržišna stvarnost potiče na stav da prijam, razvrstavanje, prijenos i uručenje poštanskih pošiljaka čine različita tržišta⁽¹⁴⁾. Sa stajališta prava tržišnog natjecanja, razlika između ovih četiriju tržišta mogla bi biti važna.

To se događa s međunarodnom poštom gdje prijam i prijenos izvršavaju poštanski operateri koji nisu zaduženi za distribuciju. To se odnosi i na domaću poštu, budući da većina poštanskih operatera omogućava glavnim korisnicima da na sebe preuzmu razvrstavanje većih pošiljaka za što dobivaju popust na temelju javnih tarifa. U takvim okolnostima mijenjaju se i predaja i prijam pošte te načini plaćanja. Danas veći poduzetnici upravljanje pripremom i predrazvrstavanjem pošte u vlastitim prostorijama često povjeravaju posrednicima prije predaje poštanskim operaterima zaduženim za krajnju distribuciju. Štoviše, svi poštanski operateri dozvoljavaju neku vrstu silaznog pristupa distribuciji. Nadalje, svi poštanski operateri dopuštaju neku vrstu silaznog pristupa njihovoj poštanskoj mreži, na primjer dozvoljavaju ili čak zahtijevaju predaju (razvrstane) pošte u otpremni centar ili centar za razvrstavanje. To u većini slučajeva omogućuje veću pouzdanost (kakvoću usluge) izbjegavanjem mogućih pogrešaka u prethodnim fazama uzlazne poštanske mreže.

⁽¹⁴⁾ Vidjeti Obavijest Komisije o utvrđivanju mjerodavnog tržišta u svrhu primjene prava tržišnog natjecanja Zajednice (SL C 372, 9.12.1997., str. 5.).

(b) Vladajući položaj

2.6. Budući da je u većini država članica operater iz točke 4.2., na temelju dodijeljenih isključivih prava, jedini operater koji nadzire javnu poštansku mrežu kojom je obuhvaćeno cijelo državno područje države članice, takav operater ima vladajući položaj u smislu članka 86. Ugovora na svom nacionalnom tržištu distribucije pismovnih pošiljaka. Distribucija je usluga korisniku koja omogućava znatne ekonomije obujma, a u većini slučajeva operater koji pruža tu uslugu ima vladajući položaj na tržištima prijama, razvrstavanja i prijenosa pošte. Nadalje, poduzetnik koji obavlja distribuciju, posebno ako uz to i upravlja objektima poštanskog ureda, ima važnu prednost jer ga korisnici smatraju glavnim poštanskim poduzetnikom, budući da je najpoznatiji te stoga prirodno predstavlja prvi izbor. Nadalje, ovaj vladajući položaj u većini država članica uključuje i usluge kao što su preporučena pošta ili posebne usluge dostave i/ili neke dijelove tržišta paketa.

(c) Obveze vladajućih poštanskih operatera

2.7. U skladu s člankom 86. stavkom 2. točkom (b) Ugovora, zlorabica može biti ograničavanje obavljanja mjerodavne usluge na štetu njezinih korisnika. Kada država članica dodijeli isključiva prava jednom operateru iz točke 4.2. za usluge koje on ne nudi, ili ih nudi pod uvjetima koji ne zadovoljavaju potrebe korisnika na isti način na koji bi te iste usluge mogli ponuditi konkurentski gospodarski operateri, država članica omogućuje tim operaterima da jednostavnim ostvarivanjem dodijeljenog isključivog prava, ograniče ponudu odgovarajuće usluge budući da, u ovom slučaju, privatnim poduzetnicima nije omogućeno djelotvorno obavljanje te usluge. To se posebno odnosi na slučajeve kada mjere donesene za zaštitu poštanske usluge ograničavaju pružanje drugih različitih usluga na različitim ili srodnim tržištima kao što je, na primjer, tržište pošte žurnih pošiljaka. Komisija je nekolicini država članica naložila ukidanje ograničenja koja proizlaze iz isključivih prava da međunarodne kurirske službe pružaju usluge žurne pošte⁽¹⁵⁾.

⁽¹⁵⁾ Vidjeti bilješku 13.

Druga vrsta moguće zlouporabe odnosi se na pružanje vrlo neučinkovite usluge i neuspjelo iskorištavanje prednosti tehničkog razvoja. To šteti korisnicima koji ne mogu birati među zamjenskim pružateljima usluga. Na primjer, izvješće pripremljeno za Komisiju ⁽¹⁶⁾ 1994. godine pokazalo je da, kada nisu bili izloženi tržišnom natjecanju, javni poštanski operateri država članica nisu postigli nikakav značajniji napredak od 1990. godine u normizaciji dimenzija i težina. Izvješće je također pokazalo da su neki poštanski operateri primjenjivali prikriveno unakrsno financiranje između rezerviranih i nerezerviranih usluga (vidjeti točke 3.1. i 3.4.) što objašnjava, prema tom istraživanju, većinu razlika u cijenama među državama članicama 1994. godine, posebno na štetu domaćih korisnika koji nemaju pravo na programe popusta budući da rabe rezervirane usluge čije su cijene više nego što je to potrebno.

Izloženi primjeri ilustriraju mogućnost da, u slučaju kada im se dodijele posebna ili isključiva prava, poštanski operateri mogu dopustiti opadanje kakvoće usluge ⁽¹⁷⁾ te ne poduzimaju potrebne mjere za poboljšanje kakvoće usluge. U takvim slučajevima, Komisija se odlučuje na djelovanje vodeći pritom računa o uvjetima iz točke 8.3.

U odnosu na međunarodne poštanske usluge, naprijed navedeno istraživanje pokazalo je da se kakvoća tih usluga mora znatno popraviti kako bi se zadovoljile potrebe korisnika, a posebno domaćih korisnika koji si ne mogu priuštiti da umjesto njih koriste usluge kurirskih službi ili se koriste faksiranjem. Neovisna mjerenja provedena 1995. i 1996. godine pokazuju poboljšanje kakvoće usluge od 1994. godine. Međutim, ta se mjerenja odnose samo na poštu prve klase, dok najnovija mjerenja pokazuju da je kakvoća ponovno u laganom padu.

⁽¹⁶⁾ UFC – Que Choisir, Poštanske usluge u Europskoj uniji, travanj 1994.

⁽¹⁷⁾ U mnogim državama članicama korisnici su se mogli, prije nekoliko desetljeća, osloniti na tu uslugu te poslije podne primiti standardna pisma predana ujutro. Od tada, primijećeno je stalno opadanje kvalitete usluge, a posebno broja dnevnih obilazaka poštara, koji su smanjeni s pet na jedan (ili dva u nekim gradovima Europske unije). Isključiva prava poštanskih organizacija uzrokovala su opadanje kvalitete, budući da su drugim poduzetnicima spriječili ulazak na tržište. Zbog toga, poštanske organizacije nisu uspjele rast plaća i smanjenje radnih sati nadoknaditi uvođenjem moderne tehnologije, kao što su to učinili poduzetnici u sektorima koji su izloženi tržišnom natjecanju.

Većina javnih poštanskih operatera Zajednice podnijela je Komisiji sporazum o terminalnim naknadama radi ocjene s obzirom na pravila o tržišnom natjecanju iz Ugovora. Stranke ovog sporazuma objasnile su da je njihov cilj utvrđivanje pravedne naknade za isporuku međunarodne pošte koja će jasnije odražavati stvarno nastale troškove te poboljšati kvalitetu međunarodnih poštanskih usluga.

2.8. Neopravdano odbijanje pružanja usluge također je zlouporaba zabranjena člankom 86. Ugovora. Takvo postupanje dovelo bi do ograničenja usluga u smislu članka 86. drugog podstavka točke (b) i, ako se primjenjuje samo na neke korisnike, do diskriminacije koja je u suprotnosti s člankom 86. drugim podstavkom točkom (c), koji zabranjuje primjenu nejednakih uvjeta na jednake transakcije. U većini država članica, operateri iz točke 4.2. osiguravaju pristup posrednicima na različitim pristupnim točkama njihovih poštanskih mreža. Međutim, uvjeti pristupa, a posebno, tarife koje se primjenjuju, često su tajne i mogu olakšati primjenu diskriminatornih uvjeta, stoga države članice trebaju osigurati da njihova poštanska zakonodavstva ne potiču poštanske operatere na neopravdanu primjenu različitih uvjeta s ciljem isključivanja određenih poduzetnika.

2.9. Iako poduzetnik u vladajućem položaju ima pravo braniti svoj položaj natječući se sa svojim konkurentima, on ima i posebnu odgovornost spriječiti dodatno snižavanje stupnja preostalog tržišnog natjecanja. Postupanja usmjerena na isključivanje konkurenata mogu biti usmjerena protiv već postojećih konkurenata na tržištu ili je njihova namjera spriječiti pristup tržištu novim konkurentima. Primjeri takvog nezakonitog ponašanja su: kada poduzetnik koji je jedini ili vladajući dobavljač proizvoda ili nadzire pristup osnovnoj tehnologiji ili infrastrukturi odbija poslovanje s ciljem uklanjanja konkurenta; predatorske cijene i selektivno snižavanje cijena (vidjeti odjeljak 3); poslovni sporazumi s učinkom isključivanja; diskriminacija kao dio šireg uzorka monopolističkog ponašanja čija je namjera isključivanje konkurenata; i programi rabata s jednakim ciljem.

3. UNAKRSNO SUBVENCIONIRANJE

(a) Temeljna načela

3.1. Unakrsno financiranje znači da poduzetnik snosi ili određuje dio ili ukupni iznos troškova od svoje djelatnosti na jednom tržištu u zemljopisnom ili proizvodnom smislu za svoju djelatnost na drugom tržištu u zemljopisnom ili proizvodnom smislu. U određenim okolnostima, unakrsno financiranje u poštanskom sektoru, ako gotovo svi operateri pružaju rezervirane i nerezervirane usluge, može narušiti tržišno natjecanje te dovesti do situacije u kojoj pobjeđuju ponude koje se ne temelje na učinkovitosti (uključujući ekonomiju obujma) i radnim rezultatima nego na unakrsnom subvencioniranju. Izbjegavanje unakrsnog financiranja koje bi izazvalo nepravedno tržišno natjecanje izuzetno je važno za razvoj poštanskog sektora.

3.2. Unakrsno financiranje ne narušava tržišno natjecanje ako su troškovi rezerviranih djelatnosti financirani prihodima nastalim iz pružanja drugih rezerviranih usluga, budući da kod tih usluga nije moguće tržišno natjecanje. Ovaj oblik financiranja može ponekad biti nužan, kako bi se operaterima iz točke 4.2. omogućilo ispunjavanje njihove obveze pružanja univerzalnih usluga pod jednakim uvjetima za svakoga⁽¹⁸⁾. Primjerice, neprofitabilno uručivanje pošte u seoskim područjima financirano je prihodom od profitabilnog uručivanja pošte u gradskim područjima. Isto bi se moglo reći i za subvencioniranje pružanja rezerviranih usluga pomoću prihoda nastalog djelatnostima koje su otvorene za tržišno natjecanje. Nadalje, unakrsno financiranje između nerezerviranih djelatnosti samo po sebi nije narušavanje tržišnog natjecanja.

3.3. Suprotno tome, subvencioniranje djelatnosti otvorenih za tržišno natjecanje prebacivanjem njihovih troškova na rezervirane usluge vjerojatno će narušiti tržišno natjecanje i prekršiti odredbe članka 86. To bi moglo dovesti do zlorabe vladajućeg položaja nekog poduzetnika u Zajednici. Osim toga, korisnici djelatnosti pod monopolom morali bi snositi troškove koji nemaju veze s pružanjem tih usluga. Međutim, i poduzetnici u vladajućem položaju mogu se natjecati snižavanjem cijena ili poboljšavanjem svoje likvidnosti te tako osigurati djelomično pokriće

svojih fiksnih (neizravnih) troškova, osim ako su cijene pretjerano niske ili ako nisu u skladu s nacionalnim propisima ili propisima Zajednice.

(b) Posljedice

3.4. Upućivanje na unakrsno financiranje je navedeno u točki 2.7.; obveze vladajućih poštanskih operatera. Operateri iz točke 4.2. ne bi smjeli koristiti prihod od rezerviranih usluga za unakrsno financiranje djelatnosti u područjima koja su otvorena za tržišno natjecanje. Takva bi praksa mogla spriječiti, ograničiti ili narušiti tržišno natjecanje u području nerezerviranih usluga. Ipak, u nekim opravdanim slučajevima, a podložno odredbama iz članka 90. stavka 2., unakrsno financiranje se može smatrati zakonitim, na primjer u slučaju pošte u području kulture⁽¹⁹⁾, sve dok se primjenjuje na nediskriminirajući način, ili za određene usluge osobama koje su socijalno, medicinski ili ekonomski u nepovoljnijem položaju. Prema potrebi, Komisija će navesti koja su sve izuzeća dopuštena odredbama Ugovora. U svim ostalim slučajevima, uzimajući u obzir što je navedeno u točki 3.3., cijena konkurentnih usluga koje nudi operater iz točke 4.2., trebala bi, zbog poteškoća pri određivanju zajedničkih troškova, u načelu biti barem jednaka prosječnim ukupnim troškovima pružanja usluga. To znači da je potrebno pokrivati izravne troškove i određeni udio zajedničkih i neizravnih troškova operatera. Objektivni kriteriji, poput obujma, korištenja vremena (radne snage) ili intenziteta korištenja trebali bi se koristiti pri određivanju odgovarajućeg razmjera. Kada se promet ostvaren od predmetne usluge koristi kao kriterij u slučaju unakrsnog financiranja, potrebno je uzeti u obzir da se u takvom slučaju promet od relevantne djelatnosti zadržava na umjetno niskoj razini. Činitelji na koje utječe potražnja, poput prihoda ili dobiti, i sami su pod utjecajem predatorske cjenovne politike. Ako se usluge pružaju sustavno i selektivno po cijeni koja je ispod ukupne prosječne cijene, Komisija će u tom slučaju pojedinačnim pristupom istražiti to pitanje u skladu s člankom 86., ili u skladu s člankom 86. i člankom 90. stavkom 1., ili u skladu s člankom 92.

4. JAVNA PODUZEĆA I POSEBNA ILI ISKLJUČIVA PRAVA

4.1. Ugovor obvezuje države članice da, s obzirom na javna poduzeća i poduzetnike kojima one daju posebna ili isključiva prava, ne donose i ne stavljaju na snagu bilo kakve

⁽¹⁸⁾ Vidjeti Poštansku direktivu, uvodne izjave 16. i 28. te poglavlje 5.

⁽¹⁹⁾ Svjetska poštanska unija (UPU) takvu poštu naziva „intelektualne tvorevine” poput knjiga, novina, periodike i časopisa.

mjere koje bi bile u suprotnosti s pravilima iz Ugovora (članak 90. stavak 1.). Izraz „poduzetnik” obuhvaća svaku pravnu ili fizičku osobu koja obavlja gospodarsku djelatnost, bez obzira na pravni status osobe i na način na koji se ona financira. Prijam, razvrstavanje, prijenos i distribucija poštanskih pošiljaka gospodarske su djelatnosti, a te se usluge obično obavljaju uz novčanu naknadu.

Izraz „javno poduzeće” obuhvaća svakog poduzetnika na kojeg tijela javne vlasti mogu izravno ili neizravno utjecati putem vlasništva nad njim, financijskim sudjelovanjem u njegovu radu ili putem propisa koji uređuju njegov rad⁽²⁰⁾. Smatra se da tijela javne vlasti imaju prevladavajući utjecaj ako ona izravno ili neizravno posjeduju većinu upisanog kapitala poduzetnika, nadziru većinu glasačkih prava povezanih s dionicama koje poduzetnik izdaje ili ako mogu imenovati više od polovine članova upravnog, rukovodećeg ili nadzornog tijela. Tijela koja čine dio javne uprave države članice i koja organizirano pružaju poštanske usluge trećim stranama uz novčanu naknadu moraju se smatrati takvim poduzetnicima. Poduzetnici kojim su dana posebna ili isključiva prava mogu, u skladu s odredbama članka 90. stavka 1., biti javni i privatni.

- 4.2. Nacionalni propisi koji uređuju djelovanje poštanskih operatera kojima su države članice dale posebna ili isključiva prava za pružanje određenih poštanskih usluga jesu „mjere” u smislu članka 90. stavka 1. Ugovora i moraju biti promatrani u skladu s odredbama Ugovora na koje se taj članak odnosi.

Osim obveza država članica u skladu s člankom 90. stavkom 1., javna poduzeća i poduzetnici kojima su dana posebna ili isključiva prava podliježu primjeni odredaba članaka 85. i 86.

- 4.3. U većini država članica, posebna i isključiva prava primjenjuju se na usluge poput prijama, prijenosa i distribucije određenih poštanskih pošiljaka te na način na koji se te

usluge pružaju, poput isključivog prava na postavljanje poštanskih kovčežića uz javnu prometnicu ili na izdavanje maraka s imenom države.

5. SLOBODA PRUŽANJA USLUGA

(a) Temeljna načela

- 5.1. Dodjeljivanje posebnih ili isključivih prava jednome ili većem broju operatera iz točke 4.2. za obavljanje prijama, uključujući javno prikupljanje, prijenos i distribuciju određenih kategorija poštanskih pošiljaka neminovno ograničava pružanje takvih usluga, kako za poduzetnike s nastanom u drugim državama članicama, tako i za poduzetnike s nastanom u predmetnoj državi članici. Ovo ograničenje poprima prekogranični karakter kada primatelji ili pošiljatelji poštanskih pošiljaka kojima rukuju ti poduzetnici imaju nastan u drugim državama članicama. U praksi, ograničenja pružanja poštanskih usluga, u smislu članka 59. Ugovora⁽²¹⁾, obuhvaćaju zabranu slanja određenih kategorija poštanskih pošiljaka u druge države članice, uključujući i putem posrednika te zabranu prekogranične distribucije pošte. Poštanska direktiva utvrđuje opravdana ograničenja na pružanje poštanskih usluga.

- 5.2. Članak 66., u vezi s člancima 55. i 56. Ugovora, utvrđuje izuzetke od primjene članka 59., a budući da je riječ o izuzecima od primjene temeljnog načela, oni se moraju restriktivno tumačiti. Kad je riječ o poštanskim uslugama, izuzetak iz članka 55. primjenjuje se samo na slanje i distribuciju posebne vrste pošte, a to je pošta nastala tijekom sudskih ili upravnih postupaka, koja je povezana, čak i ako je to samo povremeno, s obavljanjem službene dužnosti, a posebno uključuje obavijesti u okviru nekog sudskog ili upravnog postupka. Slanje i distribucija takvih pošiljaka na državnom području države članice može stoga biti podložno obvezi pribavljanja posebnog dopuštenja (vidjeti točku 5.5.) s ciljem zaštite javnog interesa. Uvjeti za ostala odstupanja od primjene Ugovora, navedeni u tim odredbama, obično neće biti ispunjeni kad je riječ o poštanskim uslugama. Takve usluge ne mogu, same po sebi, ugroziti javnu politiku i ne mogu ugroziti zdravlje ljudi.

- 5.3. Praksa Suda u načelu dopušta dodatna odstupanja na temelju obveznih uvjeta, ako oni ispunjavaju najvažnije negospodarske preduvjete od općeg interesa, primjenjuju se bez diskriminacije te su prikladni i razmjerni cilju koji

⁽²⁰⁾ Direktiva Komisije 80/723/EEZ o transparentnosti financijskih odnosa između država članica i javnih poduzeća, SL L 195, 29.7.1980., str. 35.

⁽²¹⁾ Za opće objašnjenje načela koja proizlaze iz članka 59., vidjeti Obavijest s tumačenjem Komisije o slobodnom prekograničnom pružanju usluga (SL C 334, 9.12.1993., str. 3.).

se nastoji postići. Kad je riječ o poštanskim uslugama, najvažniji preduvjeti koje bi Komisija smatrala opravdanim ograničenjima za slobodu pružanja poštanskih usluga jesu zaštita podataka koja podliježe mjerama usklađivanja u tom području, povjerljivost poštanskih pošiljaka, sigurnost mreže s obzirom na prijevoz opasne robe te, ako je opravdana u skladu s odredbama Ugovora, zaštita okoliša i prostornog planiranja. Suprotno, Komisija ne bi smatrala opravdanim nametanje ograničenja za slobodu pružanja poštanskih usluga zbog zaštite potrošača jer se ovaj uvjet poštovanja općeg interesa može postići općim zakonodavnim mjerama o dobrim poslovnim običajima i zaštiti potrošača. Slobodno pružanje poštanskih usluga pogoduje potrošačima, pod uvjetom da su na temelju Poštanske direktive dobro utvrđene obveze vezane uz univerzalnu uslugu, te da ih se može ispuniti.

5.4. Komisija stoga smatra da zadržavanje bilo kakvih posebnih ili isključivih prava koja ograničavaju međunarodno pružanje poštanskih usluga mora biti opravdano u svjetlu odredaba članka 90. i 59. Ugovora. Trenutno su posebna ili isključiva prava, čiji opseg ne prelazi rezervirane usluge kako su određene u Poštanskoj direktivi, *prima facie* opravdana na temelju članka 90. stavka 2. Izlazna međunarodna pošta jest pravno ili činjenično liberalizirana u nekim državama članicama poput Danske, Nizozemske, Finske, Švedske i Ujedinjene Kraljevine.

(b) Posljedice

5.5. Donošenje mjera sadržanih u Poštanskoj direktivi zahtijeva od država članica da reguliraju poštanske usluge. Ako države članice ograničavaju poštanske usluge kako bi osigurale ostvarenje univerzalne usluge i ključnih uvjeta, sadržaj takvog propisa mora odgovarati cilju koji se nastoji postići. Obveze bi trebalo, u pravilu, provoditi u okviru dozvola za određene kategorije pošiljaka i deklaracijskih postupaka prema kojima operateri poštanskih usluga dostavljaju svoj naziv, pravni oblik, adresu te kratki opis usluga koje nude javnosti. Izdavanje pojedinačne dozvole potrebno je primjenjivati samo na posebne poštanske usluge, ako je dokazano da manje ograničavajući postupci ne mogu osigurati te ciljeve. Od država članica može se zatražiti da, pojedinačnim pristupom

svakom predmetu, obavijeste Komisiju o mjerama koje donose kako bi joj omogućile ocjenu njihove razmjernosti.

6. MJERE KOJE DONOSE DRŽAVE ČLANICE

(a) Temeljna načela

6.1. Države članice mogu slobodno utvrditi koje su usluge od općeg interesa, dodijeliti posebna ili isključiva prava potrebna za pružanje tih usluga, regulirati upravljanje tim uslugama i, ako je to potrebno, financirati pružanje tih usluga. Međutim, u skladu s člankom 90. stavkom 1. Ugovora, države članice ne smiju, ako je riječ o javnim poduzećima i poduzetnicima kojima su dodijelile posebna ili isključiva prava, donositi ili zadržavati na snazi mjere koje su u suprotnosti s pravilima iz Ugovora, a posebno pravilima tržišnog natjecanja.

(b) Posljedice

6.2. Korištenje univerzalne mreže za primanje i distribuciju omogućuje značajne prednosti za operatera iz točke 4.2., ne samo pri pružanju rezerviranih ili liberaliziranih usluga koje su obuhvaćene definicijom univerzalne usluge, nego i za ostale (neuniverzalne poštanske) usluge. Zabrana iz članka 90. stavka 1., povezanog s odredbama članka 86.(b), primjenjuje se na korištenje, bez objektivnog opravdanja, vladajućeg položaja na jednom tržištu kako bi se postigla prevlast na povezanim ili susjednim tržištima koja se razlikuju od prvog tržišta, uz opasnost od uklanjanja konkurencije na tim tržištima. U državama u kojima je lokalna isporuka poštanskih pošiljaka liberalizirana, poput Španjolske, a monopol je ograničen na međugradski prijenos i isporuku, korištenje vladajućeg položaja za proširivanje monopola s jednog tržišta na drugo bez posebnog opravdanja stoga ne bi bilo u skladu s odredbama Ugovora ako funkcioniranje usluga od općega gospodarskog interesa nije prethodno ugroženo. Komisija smatra da bi bilo dobro da je države članice obavijeste o svakom proširivanju posebnih ili isključivih prava i o opravdanju za takvo proširivanje.

6.3. Ograničenja pružanja poštanskih usluga mogu imati učinak na trgovinu između država članica, budući da poštanske usluge koje pružaju operateri koji nisu oni iz točke 4.2.

moгу pokrивati pošiljke upućene u države članice ili iz njih, a ograničenja mogu onemogućiti međunarodne djelatnosti operatera u drugim državama članicama.

- 6.4. Kao što je objašnjeno u točki 8.(b)vii., države članice moraju kontrolirati uvjete pristupa tržištu te služenje posebnim i isključivim pravima. One ne moraju nužno uspostaviti nova tijela u tu svrhu, ali ne bi smjele dati njihovom operateru ⁽²²⁾ kako je navedeno u točki 4.2., ili tijelu koje je povezano (pravno, upravno i strukturno) s tim operaterom, ovlast nadzora nad isključivim pravima koja se daju te općenito nad djelatnošću poštanskih operatera. Poduzetniku sa vladajućim položajem ne smije biti dopušteno da ima takve ovlasti nad svojim konkurentima. Izuzetno je važna neovisnost, kako u teoriji tako i u praksi, nadzornog tijela od svih poduzetnika koje ono nadzire. Sustav nenarušenog tržišnog natjecanja, kakav zahtijeva Ugovor, može biti osiguran samo ako su zajamčene jednake mogućnosti za razne gospodarske operatere, uključujući povjerljivost osjetljivih poslovnih podataka. Omogućavanje operateru da provjeri izjave svojih konkurenata ili davanje ovlasti nekom od poduzetnika da nadzire djelatnosti svojih konkurenata ili da bude povezan s davanjem odobrenja, znači da je takvom poduzetniku dan poslovni podatak o njegovim konkurentima pa on ima mogućnost utjecaja na djelatnost tih konkurenata.

7. POŠTANSKI OPERATERI I DRŽAVNE POTPORE

(a) Načela

Dok nekolicina operatera iz točke 4.2. ostvaruje visoku dobit, čini se da većina njih poštansku djelatnost obavlja uz financijski deficit ili blizu najnižeg praga isplativosti, iako su podaci o financijskim rezultatima ograničeni jer samo nekolicina operatera redovito objavljuje relevantne informacije u skladu s mjerilima koja omogućuju revizijsku provjeru. Unatoč tome, izravno financijsko podupiranje u obliku subvencija ili neizravno podupiranje u obliku poreznih olakšica se daje za financiranje nekih poštanskih usluga, iako se često ne zna o kojim je točno iznosima riječ.

Komisija je, u skladu s odredbama Ugovora, odgovorna za provođenje članka 92., u kojem stoji da su državne potpore koje utječu na trgovinu između država članica

Zajednice nespojive sa zajedničkim tržištem, osim u određenim okolnostima u kojima se omogućava izuzimanje od pravila. Ne dovodeći u pitanje članak 90. stavak 2., članci 92. i 93. primjenjuju se na poštanske usluge ⁽²³⁾.

U skladu s člankom 93. stavkom 3., zahtijeva se od država članica da Komisiji dostave, s ciljem odobrenja, sve planove za davanje potpora ili za izmjenu postojećih programa potpora. Nadalje, Komisija je zadužena za praćenje potpora koje je ona prethodno odobrila ili koje postoje iz vremena prije stupanja na snagu Ugovora ili prije pristupanja dotične države članice.

Svi pružatelji univerzalnih usluga trenutačno su obuhvaćeni područjem primjene Direktive Komisije 80/723/EEZ od 25. lipnja 1980. o transparentnosti financijskih odnosa između država članica i javnih poduzeća ⁽²⁴⁾, kako je zadnje izmijenjena Direktivom 93/84/EEZ ⁽²⁵⁾. Osim općeg zahtjeva transparentnosti računovodstva operatera iz točke 4.2., kako je navedeno u točki 8.(b)vi., države članice moraju osigurati transparentnost svojeg financijskog odnosa s operaterima kako to nalaže Direktiva, kako bi se jasno moglo prikazati sljedeće:

- (a) javna sredstva koja su izravno stavljena na raspolaganje, uključujući porezna izuzeća ili porezne olakšice;
- (b) javna sredstva stavljena na raspolaganje putem drugih javnih poduzeća ili financijskih ustanova;
- (c) stvarno korištenje tih javnih sredstava.

Komisija, posebno, smatra stavljanjem na raspolaganje javnih sredstava sljedeće:

- (a) podmirivanje gubitaka nastalih poslovanjem;
- (b) opskrba kapitalom;

⁽²²⁾ Vidjeti posebno predmet C-18/88 RTT protiv GB-Inno-BM [1991] ECR I-5981, točke 25. do 28.

⁽²³⁾ Predmet C-387/92 Banco de Credito Industrial protiv Ayuntamiento Valencia [1994] ECR I-877.

⁽²⁴⁾ SL L 195, 29.7.1980., str. 35.

⁽²⁵⁾ SL L 254, 12.10.1993., str. 16.

(c) bespovratna sredstva ili zajmove pod povlaštenim uvjetima;

(d) davanje financijskih pogodnosti u obliku odustajanja od dobiti ili povrata dugova;

(e) odustajanje od uobičajenog povrata na uložena javna sredstva;

(f) naknade za financijske obveze prema javnim tijelima.

(b) Primjena članka 90. i 92.

Od Komisije je zatraženo da ispita niz poreznih olakšica danih poštanskom operateru u skladu s člankom 92., a u vezi s člankom 90. Ugovora. Komisija je nastojala provjeriti može li povlašten položaj s obzirom na oporezivanje biti korišten za unakrsno financiranje poslovanja tog operatera u sektorima otvorenima za tržišno natjecanje. Tada, poštanski operater nije posjedovao analitički sustav računovodstvene provjere troškova koji bi Komisiji omogućio razlikovanje rezerviranih djelatnosti od onih koje su otvorene tržišnom natjecanju. U skladu s tim Komisija je, na temelju rezultata studija koje su obavljene u tom području, procijenila dodatne troškove zbog obveza pružanja univerzalnih usluga tog operatera i usporedila te troškove s poreznim olakšicama. Komisija je zaključila da su troškovi veći od poreznih olakšica i stoga zaključila da porezni sustav koji je razmatran ne može dovesti do unakrsnog financiranja poslovanja tog operatera u područjima otvorenima tržišnom natjecanju ⁽²⁶⁾.

Potrebno je istaknuti da je Komisija u svojoj odluci pozvala dotične države članice da osiguraju da je poštanski operater uveo analitički računovodstveni sustav i zatražila podnošenje godišnjeg izvješća koje će omogućiti praćenje poštovanja prava Zajednice.

Prvostupanjski sud je podržao odluku Komisije i izjavio da su porezne olakšice tom poštanskom operateru državna

potpora za koju postoji mogućnost izuzeća od zabrane iz članka 92. stavka 1. na temelju članka 90. stavka 2 ⁽²⁷⁾.

8. USLUGA OD OPĆEGA GOSPODARSKOG INTERESA

(a) Temeljna načela

8.1. Članak 90. stavak 2. Ugovora omogućuje izuzeće od primjene pravila iz Ugovora ako primjena tih pravila sprječava, pravno ili činjenično, obavljanje određene zadaće povjerene operaterima iz točke 4.2. za pružanje usluga od općega gospodarskog interesa. Ne dovodeći u pitanje prava država članica da utvrde posebne uvjete za usluge od općeg interesa, ova se zadaća uglavnom sastoji od osiguravanja i održavanja opće javne poštanske usluge, jamčenja pristupa javnosti poštanskoj mreži u cijeloj državi uz pristupačne, financijski održive i transparentne cijene, na razumnoj udaljenosti i tijekom odgovarajućih radnih sati, uključujući prijam poštanskih pošiljaka iz pristupačnih poštanskih kovčezica ili mjesta za prikupljanje na cijelom području te njihovu isporuku na naznačenu adresu u određenom roku, kao i povezane usluge povjerene tim operaterima putem mjera regulativne prirode s ciljem osiguravanja univerzalne isporuke određene kvalitete. Univerzalna usluga mora se razvijati u skladu s društvenim, gospodarskim i tehničkim okruženjem kako bi zadovoljila potrebe korisnika.

Opći interes zahtijeva raspoloživost istinski povezane javne poštanske mreže u Zajednici, koja će omogućiti učinkovit protok informacija i time jačati, s jedne strane, konkurentnost europske industrije i razvoj trgovine te bolju povezanost regija u državama članicama, a s druge strane poboljšanje društvenih kontakata građana Unije. Kod definiranja rezerviranih područja moraju se uzeti u obzir financijska sredstva potrebna za pružanje usluga od općega gospodarskog interesa.

8.2. Financijska sredstva za održavanje i poboljšavanje te javne mreže i dalje se uglavnom osiguravaju djelatnostima iz točke 2.3. Trenutno je, zbog nepostojanja usklađenosti na razini Zajednice, većina država članica utvrdila granice monopola na temelju težine poštanske pošiljke. Neke

⁽²⁶⁾ Predmet NN 135/92, SL C 262, 7.10.1995., str. 11.

⁽²⁷⁾ Predmet T-106/95 *FFSA protiv Komisije* [1997] ECR II-229.

države članice primjenjuju kombiniranu granicu na temelju težine i cijene, dok jedna država članica primjenjuje samo granicu na temelju cijene. Na temelju podataka koje je prikupila Komisija o prihodima od poštanskog prometa u državama članicama, čini se da bi zadržavanje posebnih ili isključivih prava na tom tržištu, u odsutnosti iznimnih okolnosti, bilo dovoljno za jamčenje poboljšavanja i održavanja javne poštanske mreže.

Usluga za koju države članice mogu zadržati isključiva ili posebna prava, u onoj mjeri u kojoj je to nužno za održavanje univerzalne usluge, usklađena je s Poštanskom direktivom. U onoj mjeri u kojoj države članice daju posebna ili isključiva prava za takvu uslugu, usluga se mora smatrati zasebnim tržištem u proizvodnom smislu kod ocjene u pojedinačnim primjerima, posebno ako je riječ o izravnoj pošti, distribuciji međunarodne ulazne i izlazne pošte te o prijemu, razvrstavanju i prijenosu pošte. Komisija će uzeti u obzir činjenicu da su ta tržišta u potpunosti ili djelomice liberalizirana u brojnim državama članicama.

8.3. Kod primjene pravila tržišnog natjecanja i drugih pravila iz Ugovora relevantnih za poštanski sektor, Komisija, postupajući na temelju nečije inicijative ili vlastite inicijative, uzima u obzir usklađenu definiciju iz Poštanske direktive pri ocjenjivanju može li opseg rezerviranog područja biti opravdan u skladu s člankom 90. stavkom 2. Polazište će biti pretpostavka da će, u onoj mjeri u kojoj se ona nalaze u granicama rezerviranog područja kako je određeno u Poštanskoj direktivi, posebna ili isključiva prava biti na prvi pogled opravdana u skladu s člankom 90. stavkom 2. No, ta pretpostavka može biti odbačena ako činjenice pokazuju da u određenom slučaju ograničenje ne ispunjava uvjete iz članka 90. stavka 2⁽²⁸⁾.

8.4. Brzina kojom se razvija poštansko tržište i dalje je vrlo različita u državama članicama, a to Komisiji trenutačno otežava općenito utvrđivanje obveza država članica u vezi

⁽²⁸⁾ U vezi s ograničenjima na primjenu izuzeća iz članka 90. stavka 2., vidjeti stajalište Suda u sljedećim predmetima: Predmet C-179/90 *Merci convenzionali porto di Genova* protiv *Siderurgica Gabrielli* [1991] ECR I-1979; Predmet C-41/90 *Klaus Höfner i Fritz Elser protiv Macroton* [1991] ECR I-5889.

s tom uslugom. Dva glavna problema povezana s izravnom poštom jesu moguća zlouporaba tarifiranja i liberalizacije od strane korisnika (rezervirane pošiljke dostavljaju zamjenski operateri kao da je riječ o pošiljkama nerezervirane izravne pošte) s ciljem izbjegavanja rezerviranih usluga iz točke 8.2. Dokazi iz država članica koje ne ograničavaju usluge izravne pošte, poput Španjolske, Italije, Nizozemske, Austrije, Švedske i Finske i dalje nisu dostatni za zaključak i još uvijek ne omogućavaju donošenje konačne opće ocjene. Zbog takve nesigurnosti, smatra se da je bolje privremeno nastaviti s pristupom na pojedinačnoj osnovi. Ako to bude potrebno zbog određenih okolnosti, ne dovodeći u pitanje točku 8.3., države članice mogu zadržati određena postojeća ograničenja za usluge izravne pošte ili uvesti izdavanje dozvola kako bi se izbjegla umjetno stvorena narušavanja prometa i ozbiljno narušavanje prihoda.

8.5. Kad je riječ o distribuciji međunarodne ulazne pošte, sustav terminalnih naknada koje prima poštanski operater države članice u kojoj se međunarodna pošta isporučuje od operatera države članice u kojoj je pošiljka nastala trenutačno se preispituje kako bi se prilagodile terminalne naknade, koje su često premale, stvarnim troškovima isporuke.

Ne dovodeći u pitanje točku 8.3., države članice mogu zadržati određena postojeća ograničenja na distribuciju ulazne međunarodne pošte⁽²⁹⁾ kako bi se izbjeglo umjetno preusmjeravanje prometa koje bi povećalo udjel međunarodne pošte u prometu Zajednice. Ova ograničenja mogu se odnositi samo na pošiljke obuhvaćene područjem usluga koje se može rezervirati. Pri ocjenjivanju situacije u okviru pojedinačnih slučajeva, Komisija će uzeti u obzir relevantne, posebne okolnosti u državama članicama.

8.6. Prijam, razvrstavanje i prijenos poštanskih pošiljaka aktivnosti su koje su poštanski operateri već otvorili ili ih sada sve više otvaraju trećim stranama u brojnim državama članicama. Budući da utjecaj takvog otvaranja na prihode može varirati, ovisno o situaciji u različitim državama

⁽²⁹⁾ Ovo se može posebno odnositi na poštu iz jedne države koju prenose komercijalni poduzetnici u drugu državu s ciljem unošenja u javnu poštansku mrežu posredstvom poštanskog operatera te druge države.

članicama, neke države članice mogu, ako je to potrebno zbog posebnih okolnosti, a ne dovodeći u pitanje odredbe točke 8.3., zadržati neka postojeća ograničenja za prijam, razvrstavanje i prijenos poštanskih pošiljaka koje obavljaju posrednici⁽³⁰⁾ kako bi se omogućilo potrebno restrukturiranje operatera iz točke 4.2. Unatoč tome, takva bi se ograničenja, u načelu, trebala primjenjivati samo na poštanske pošiljke koje pokrivaju postojeći monopoli, ne bi trebala ograničavati ono što je već prihvaćeno u predmetnoj državi članici i trebala bi biti u skladu s načelom nediskriminirajućeg pristupa poštanskoj mreži, kako je utvrđeno u točki 8.(b) podtočki vii.

(b) Uvjeti za primjenu članka 90. stavka 2. na poštanski sektor

Sljedeći uvjeti trebaju se primjenjivati s obzirom na izuzeće iz članka 90. stavka 2.:

i. Liberalizacija drugih poštanskih usluga

Osim u slučaju usluga za koje je nužno da budu rezervirane i za koje Poštanska direktiva dopušta rezerviranje, države članice trebaju povući sva posebna ili isključiva prava za pružanje poštanskih usluga u onoj mjeri u kojoj obavljanje određene zadaće, povjerene operaterima iz točke 4.2. za pružanje usluge od općega gospodarskog interesa, nije spriječeno pravno ili činjenično, uz izuzetak pošte koja je povezana s obavljanjem službene dužnosti te trebaju donijeti sve potrebne mjere kako bi se zajamčilo pravo svih gospodarskih operatera na pružanje poštanskih usluga.

Ovim države članice nisu spriječene da, prema potrebi, podvrgnu pružanje takvih usluga deklaracijskim postupcima deklariranja ili izdavanju dozvola za određene kategorije pošiljaka i, kada je to potrebno, postupcima pojedinačnog odobravanja čiji je cilj provedba ključnih uvjeta te očuvanje univerzalne usluge. Stoga države članice moraju,

u tom slučaju, osigurati da uvjeti utvrđeni u tim postupcima budu transparentni, objektivni i bez diskriminacije te da postoje učinkovita pravna sredstva pred sudovima u slučaju negativnih odluka.

ii. Nepostojanje manje ograničavajućih sredstava za osiguravanje usluga od općega gospodarskog interesa

Isključiva prava mogu biti dodijeljena ili zadržana samo ako su nužna za osiguravanje obavljanja zadaća od općega gospodarskog interesa. U mnogim područjima ulazak novih društava na tržište mogao bi, zbog njihovih posebnih vještina i stručnosti, doprinijeti ostvarivanju usluga od općega gospodarskog interesa.

Ako operater iz točke 4.2. ne osigurava, na zadovoljavajući način, sve elemente univerzalne usluge u skladu sa zahtjevima Poštanske direktive (poput mogućnosti za svakoga građanina u dotičnoj državi članici, a posebno za one koji žive u udaljenim krajevima, da ima pristup novinama, časopisima i knjigama), unatoč prednostima univerzalne poštanske mreže te posebnih ili isključivih prava, u tom slučaju dotična država članica mora donijeti odgovarajuće mjere⁽³¹⁾. Umjesto proširivanja prava koja su već dana, države članice trebaju stvoriti mogućnost da usluge daju konkurenti te u tu svrhu mogu, osim ključnih uvjeta nametnuti konkurentima dodatne obveze. Sve te obveze trebale bi biti objektivne, nediskriminirajuće i transparentne.

iii. Proporcionalnost

Nadalje, države članice trebaju osigurati da opseg svih dodijeljenih posebnih i isključivih prava bude proporcionalan općem gospodarskom interesu koji se nastoji zadovoljiti davanjem tih prava. Primjerice, zabrana da se samostalno dostavlja, odnosno da pravna ili fizička osoba (uključujući sestrinsko ili kćerinsko društvo) koja je sastavljač pošiljke pruža poštanske usluge, ili prijam i prijenos

⁽³⁰⁾ Čak i u situaciji u kojoj postoji monopol, pošiljatelj će moći slobodno koristiti posebne usluge koje daje posrednik, poput (pred)razvrstavanja prije predaje poštanskom operateru.

⁽³¹⁾ U skladu sa člankom 3. Poštanske direktive, države članice moraju osigurati da korisnici uživaju pravo na univerzalnu uslugu.

takvih pošiljaka koje obavlja treća strana koja posluje isključivo za svoj račun, ne bi bilo proporcionalno cilju jamčenja odgovarajućih sredstava za javnu poštansku mrežu. Države članice moraju prilagoditi i opseg tih posebnih ili isključivih prava, u skladu s promjenama potreba i uvjetima prema kojima se pružaju poštanske usluge te uzimajući u obzir sve državne potpore dane operateru iz točke 4.2.

iv. Praćenje koje obavlja neovisno regulatorno tijelo

Proces praćenja obavljanja zadataka javne usluge povjerenih operateru iz točke 4.2. i otvorenog pristupa javnosti poštanskoj mreži te, gdje je primjenjivo, dodjeljivanje dozvola ili kontrola deklaracija, kao i poštovanje od strane gospodarskih operatera posebnih ili isključivih prava operatera iz točke 4.2., treba osigurati tijelo ili tijela neovisna o tim operaterima ⁽³²⁾.

To tijelo treba posebno osigurati sljedeće: da ugovori o pružanju rezerviranih usluga budu u potpunosti transparentni, da se za te usluge vodi posebno fakturiranje i da se razlikuju od nerezerviranih usluga poput tiskanja, označivanja i stavljanja u omotnice; da ugovorni uvjeti za usluge koje su djelomice rezervirane, a djelomice liberalizirane, budu odvojeni; da rezervirani dio bude otvoren svim poštanskim korisnicima bez obzira na to je li nerezervirana komponenta predmet kupnje.

v. Djelotvorno praćenje rezerviranih usluga

Država članica mora djelotvorno provoditi praćenje zadaća koje su isključene iz opsega tržišnog natjecanja, u skladu s objavljenim ciljevima usluge i radnim rezultatima, a o njihovom se ostvarivanju treba redovito i javno izvještavati.

vi. Transparentnost računovodstva

Svaki operater iz točke 4.2. koristi jedinstvenu poštansku mrežu za konkuriranje na različitim tržištima. Operateri

koji koriste jednu, univerzalnu mrežu lako mogu vršiti diskriminaciju s obzirom na cijene i usluge između ili unutar raznih kategorija korisnika, zbog velikih neizravnih troškova koji se ne mogu pripisati samo jednoj usluzi. Zbog toga je izuzetno teško utvrditi postojanje unakrsnog financiranja, kako između različitih faza postupanja s poštanskim pošiljkama u javnoj poštanskoj mreži, tako i između rezerviranih usluga i usluga koje se pružaju u skladu s uvjetima tržišnog natjecanja. Nadalje, određeni broj operatera nudi povlaštene tarife za pošiljke povezane s područjem kulture, a posve je jasno da te tarife ne pokrivaju ukupne prosječne troškove. Članci 5. i 90. obvezuju države članice da osiguraju potpuno poštovanje prava Zajednice. Komisija smatra da bi najprikladniji način ispunjavanja te obveze bio da države članice od operatera iz točke 4.2. zatraže odvojeno vođenje financijskih izvješća, pri čemu bi se odvojeno vodili, između ostalog, troškovi i prihodi povezani s davanjem usluga na temelju isključivih prava i onih koji se daju u uvjetima tržišnog natjecanja i kako bi se omogućila cjelovita ocjena uvjeta koji se primjenjuju na raznim mjestima pristupa javnoj poštanskoj mreži. Kod usluga koje se sastoje od elemenata koji pripadaju rezerviranim i konkurentskim uslugama potrebno je također razlikovati troškove svakog dijela. Interni računovodstveni sustavi se trebaju temeljiti na sustavnoj i objektivno opravdanoj primjeni načela analitičkog računovodstva. Potrebno je sastavljati financijska izvješća, koja revizora neovisni revizor kojeg može imenovati nacionalno regulatorno tijelo te ih objavljivati u skladu s relevantnim zakonodavstvom Zajednice i nacionalnim zakonodavstvom koje se primjenjuje na komercijalne organizacije.

vii. Zabrana diskriminacije s obzirom na pristup poštanskoj mreži

Operateri trebaju pružiti univerzalnu poštansku uslugu nediskriminirajućim osiguravanjem pristupa odgovarajućim javnim pristupnim točkama za klijente ili posrednike, u skladu s potrebama tih korisnika. Uvjeti pristupa, uključujući ugovore (ako se nude), trebaju biti transparentni, objavljeni na odgovarajući način i ponudeni bez diskriminacije.

Čini se da povlaštene tarife koje neki operateri nude određenim skupinama korisnika nisu transparentne. Države članice trebaju nadzirati uvjete za pristup mreži kako bi osigurale da nema diskriminacije kod uvjeta korištenja ili kod plaćanja troškova. Posebno bi se trebalo osigurati da

⁽³²⁾ Vidjeti posebno članke 9. i 22. Poštanske direktive.

posrednici, uključujući i operatere iz drugih država članica, mogu birati između raspoloživih sabirnih mjesta javne poštanske mreže i dobiti pristup u razumnom roku uz tarifu koja se temelji na troškovima, a uzima u obzir usluge koje su zaista zatražene.

Obveza osiguravanja nediskriminirajućeg pristupa javnoj poštanskoj mreži ne znači da se od država članica zahtijeva da osiguraju pristup za pošiljke koje izlaze s njezinog državnog područja, a prenose ih komercijalni poduzetnici u drugu državu, kršeći time poštanski monopol, ne bi li ih uveli u javnu poštansku mrežu posredstvom poštanskog operatera te druge države, isključivo s ciljem iskorištavanja nižih poštanskih tarifa. Drugi gospodarski razlozi poput proizvodnih troškova i opreme, dodane vrijednosti ili razine usluge koju nude druge države članice ne smatraju se neprikladnima. U slučaju prijevara, neovisno regulatorno tijelo može izreći kazne.

Trenutno se prekogranični pristup poštanskim mrežama povremeno odbija ili se dopušta samo pod određenim uvjetima za poštanske pošiljke čiji proizvodni proces uključuje prekogranični prijenos podataka prije nego što te poštanske pošiljke dobiju fizički oblik. Takvi se slučajevi najčešće nazivaju „nematerijalna pošta”. U trenutnim okolnostima, za poštanskog operatera koji dostavlja poštu zaista može postojati ekonomski problem, zbog razina

terminalnih naknada koje međusobno primjenjuju poštanski operateri. Operateri taj problem nastoje riješiti uvođenjem odgovarajućeg sustava terminalnih naknada.

Komisija od država članica može zatražiti, u skladu s odredbama prvog stavka iz članka 5. Ugovora, da ju se obavijesti o uvjetima za pristup koji se koriste te o njihovim razlozima. Komisija ne smije objaviti dobivene informacije na temelju takvih zahtjeva u onoj mjeri u kojoj one podliježu obvezi čuvanja poslovne tajne.

9. PREISPITIVANJE

Ova se obavijest donosi na razini Zajednice kako bi se olakšalo ocjenjivanje određenog postupanja poduzetnika i određenih državnih mjera koje se odnose na poštanske usluge. Nakon određenog razdoblja razvoja, po mogućnosti do 2000. godine, bilo bi primjereno da, Komisija izvrši evaluaciju poštanskog sektora u odnosu na pravila iz Ugovora kako bi se utvrdilo trebaju li se promijeniti stajališta iznesena u ovoj obavijesti zbog društvenih, gospodarskih ili tehnoloških razloga te na temelju iskustva u poštanskom sektoru. U dogledno vrijeme Komisija će izvršiti globalnu evaluaciju situacije u poštanskom sektoru u svjetlu ciljeva iznesenih u ovoj obavijesti.

32000Y1013(01)

13.10.2000.

SLUŽBENI LIST EUROPSKIH ZAJEDNICA

C 291/1

OBAVIJEST KOMISIJE**Smjernice za vertikalna ograničenja**

(2000/C 291/01)

(Tekst značajan za EGP)

SADRŽAJ

	Stavak	Stranica
I. UVOD	1-7	46
1. Svrha Smjernica	1-4	46
2. Primjena članka 81. na vertikalne sporazume	5-7	46
II. VERTIKALNI SPORAZUMI KOJI OPĆENITO NISU OBUHVAĆENI ČLANKOM 81. STAVKOM 1.	8-20	47
1. Sporazumi male vrijednosti i malo i srednje poduzetništvo	8-11	47
2. Ugovori o zastupanju	12-20	47
III. PRIMJENA UREDBE O SKUPNIM IZUZEĆIMA	21-70	49
1. „Sigurna luka” (oborive zakonske pretpostavke) stvorena Uredbom o skupnim izuzećima	21-22	49
2. Područje primjene Uredbe o skupnim izuzećima	23-45	49
3. Apsolutno zabranjena ograničenja koja predviđa Uredba o skupnim izuzećima	46-56	54
4. Uvjeti predviđeni Uredbom o skupnim izuzećima	57-61	56
5. Nepostojanje pretpostavke nezakonitosti sporazuma izvan Uredbe o skupnim izuzećima	62	57
6. Nepostojanje obveze podnošenja prethodne prijave	63-65	57
7. Princip djelomične ništavosti sporazuma	66-67	58
8. Asortiman (portfelj) proizvoda koji se distribuira kroz isti sustav distribucije	68-69	58
9. Prijelazno razdoblje	70	58

IV.	OPOZIV SKUPNOG IZUZEĆA I NEPRIMJENJIVOST UREDBE O SKUPNIM IZUZEĆIMA ..	71-87	59
1.	Postupak opoziva	71-79	59
2.	Neprimjenjivost Uredbe o skupnim izuzećima	80-87	60
V.	ODREĐIVANJE TRŽIŠTA I IZRAČUNAVANJE TRŽIŠNOG UDJELA	88-99	61
1.	Obavijest Komisije o definiranju mjerodavnog tržišta	88	61
2.	Mjerodavno tržište za izračunavanje 30 % praga tržišnog udjela iz Uredbe o skupnim izuzećima	89-95	61
3.	Mjerodavno tržište za pojedinačnu ocjenu sporazuma	96	62
4.	Izračun tržišnog udjela iz Uredbe o skupnim izuzećima	97-99	63
VI.	PROVEDBENA POLITIKA U POJEDINAČNIM SLUČAJEVIMA	100-229	63
1.	Okvir za analizu	103-136	64
1.1.	Negativni učinci vertikalnih ograničenja	103-114	64
1.2.	Pozitivni učinci vertikalnih ograničenja	115-118	65
1.3.	Opća pravila pri ocjeni vertikalnih ograničenja	119	67
1.4.	Metodologija analize vertikalnih ograničenja	120-136	69
1.4.1.	Relevantni čimbenici ocjene vertikalnog sporazuma na temelju članka 81. stavka 1.	121-133	69
1.4.2.	Mjerodavni čimbenici za ocjenu na temelju članka 81. stavka 3.	137-229	71
2.	Analiza određenih vertikalnih ograničenja	137-229	71
2.1.	Nametanje robne marke (<i>single branding</i>)	138-160	71
2.2.	Isključiva distribucija	161-177	75
2.3.	Isključiva dodjela kupaca	178-183	78
2.4.	Selektivna distribucija	184-198	79
2.5.	Sporazumi o <i>franchisingu</i>	199-201	82
2.6.	Isključiva opskrba	202-214	83
2.7.	Vezana prodaja	215-224	85
2.8.	Preporučene i najviše (pre)prodajne cijene	225-228	87
2.9.	Ostala vertikalna ograničenja	229	87

I. UVOD

1. Svrha Smjernica

(1) Ove Smjernice utvrđuju načela za ocjenjivanje vertikalnih sporazuma na temelju članka 81. Ugovora o EZ-u. Ono što se smatra vertikalnim sporazumima određeno je člankom 2. stavkom 1. Uredbe Komisije (EZ) br. 2790/1999 od 22. prosinca 1999. o primjeni članka 81. stavka 3. Ugovora na kategorije vertikalnih sporazuma i usklađenih djelovanja⁽¹⁾ (Uredba o skupnim izuzećima) (vidjeti točke 23.-45.). Ove Smjernice ne dovode u pitanje moguću paralelnu primjenu članka 82. Ugovora na vertikalne sporazume. Smjernice se sastoje od:

— odjeljka II. (točke 8. do 20.) koji opisuje vertikalne sporazume koji općenito nisu obuhvaćeni člankom 81. stavkom 1.,

— odjeljka III. (točke 21. do 70.) koji daje komentar na primjenu Uredbe o skupnim izuzećima,

— odjeljka IV. (točke 71. do 87.) koji opisuje načela koja se tiču opoziva skupnog izuzeća i nemogućnost primjene Uredbe o skupnim izuzećima,

— odjeljka V. (točke 88. do 99.) koji obuhvaća definiciju tržišta i pitanja izračunavanja tržišnog udjela,

— odjeljka VI. (točke 100. do 229.) koji opisuje opći sustav analize i provedbenu politiku Komisije u pojedinim slučajevima vertikalnih sporazuma.

(2) U ovim se Smjernicama analiza primjenjuje i na robu i na usluge, iako se određena vertikalna ograničenja uglavnom koriste u distribuciji robe. Na sličan se način vertikalni sporazumi mogu sklopiti za polugotovu i gotovu robu i usluge. Ako nije drukčije naznačeno, analiza i navodi u tekstu primjenjuju se na sve vrste robe i usluge te na sve razine trgovine. Pojam „proizvodi” uključuje i robu i usluge. Pojmovi „dobavljač” i „kupac” koriste se za sve razine trgovine.

(3) Komisija izdavanjem ovih Smjernica želi pomoći poduzećima da sama ocjene vertikalne sporazume prema pravilima tržišnog natjecanja EZ-a. Standardi utvrđeni ovim Smjernicama moraju se primjenjivati u uvjetima specifičnima za svaki slučaj. To isključuje makinalnu primjenu. Svaki se slučaj mora ocjenjivati s obzirom

na samo za njega specifične činjenice. Komisija će odgovarajuće i fleksibilno primjenjivati ove Smjernice.

(4) Ove Smjernice ne dovode u pitanje moguću interpretaciju Prvostupanskog suda i Suda Europskih zajednica u odnosu na primjenu članka 81. na vertikalne sporazume.

2. Primjena članka 81. na vertikalne sporazume

(5) Članak 81. Ugovora o EZ-u primjenjuje se na vertikalne sporazume koji mogu utjecati na trgovinu između država članica, i koji sprječavaju, ograničavaju ili narušavaju tržišno natjecanje (dalje u tekstu: vertikalna ograničenja)⁽²⁾. Za vertikalna ograničenja članak 81. predstavlja prikladan zakonski okvir za ocjenu i prepoznavanje razlike između negativnih i pozitivnih učinaka na tržišno natjecanje: članak 81. stavak 1. zabranjuje one sporazume koji značajno ograničavaju ili narušavaju tržišno natjecanje, dok članak 81. stavak 3. dopušta izuzeće za one sporazume koji pružaju razmjerno veće pogodnosti od protutržišnih učinaka.

(6) Za većinu vertikalnih ograničenja problem za tržišno natjecanje nastaje samo u slučaju nedostatnog tržišnog natjecanja između različitih robnih marki (dalje u tekstu: *inter-brand* tržišno natjecanje), odnosno ako postoji neki stupanj tržišne snage na razini dobavljača ili kupca ili na obje razine. Ako je tržišno natjecanje između različitih robnih marki nedostavno, zaštita *inter-brand* i tržišnog natjecanja između distributera ili maloprodajnih trgovaca u prodaji proizvoda unutar iste robne marke (dalje u tekstu: *intra-brand* tržišno natjecanje) postaje važna.

(7) Zaštita tržišnog natjecanja primarni je cilj politike tržišnog natjecanja EZ-a jer ono povećava dobrobit za kupca i učinkovito raspodjeljuje resurse. Primjenjujući pravila tržišnog natjecanja EZ-a, Komisija usvaja ekonomski pristup koji se temelji na učincima na tržištu pa se vertikalni sporazumi moraju analizirati u svom pravnom i ekonomskom kontekstu. No, u slučaju ciljanih ograničenja, kako je navedeno u članku 4. Uredbe o skupnim izuzećima, Komisija nije dužna ocjenjivati stvarne učinke na tržištu. Integracija tržišta dodatni je cilj politike tržišnog natjecanja EZ-a. Integracija tržišta jača tržišno natjecanje u Zajednici. Poduzeća nemaju pravo ponovno stvarati privatne granice između država članica tamo gdje su državne granice uspješno uklonjene.

⁽²⁾ Vidjeti, između ostalog, presudu Suda Europskih zajednica u spojenim predmetima 56/64 i 58/64 *Grundig-Consten protiv Komisije* [1966] ECR 299; predmet 56/65 *Technique Minière protiv Maschinenbau Ulm* [1966] ECR 235; i Prvostupanskog suda Europskih zajednica u predmetu T-77/92 *Parker Pen protiv Komisije* [1994] ECR II 549.

⁽¹⁾ SL L 336, 29.12.1999., str. 21.

II. VERTIKALNI SPORAZUMI KOJI OPĆENITO NISU OBUHVAĆENI ČLANKOM 81. STAVKOM 1.

1. Sporazumi male vrijednosti i malo i srednje poduzetništvo

(8) Sporazumi koji ne mogu znatno utjecati na trgovinu između država članica ili ne mogu u znatnoj mjeri kao cilj ili kao učinak imati ograničavanje tržišnog natjecanja nisu obuhvaćeni člankom 81. stavkom 1. Uredba o skupnim izuzećima primjenjuje se samo na sporazume koji su obuhvaćeni područjem primjene iz članka 81. stavka 1. Ove Smjernice ne dovode u pitanje primjenu sadašnje ili bilo koje buduće obavijesti o sporazumima male vrijednosti (*de minimis*)⁽¹⁾.

(9) Podložno uvjetima utvrđenima u točkama 11., 18., i 20. iz obavijesti o sporazumima male vrijednosti, koji se odnose na apsolutno zabranjena ograničenja i pitanja kumulativnog učinka, vertikalni sporazumi između poduzeća čiji tržišni udjel na mjerodavnom tržištu ne premašuje 10 % općenito nisu obuhvaćeni člankom 81. stavkom 1. No, ne pretpostavlja se da vertikalni sporazumi koje sklapaju poduzeća s tržišnim udjelom većim od 10 % automatski krše odredbe članka 81. stavka 1. Sporazumi između poduzeća čiji je prag tržišnog udjela veći od 10 % još uvijek ne moraju imati znatan učinak na trgovinu između država članica ili ne moraju predstavljati značajno ograničavanje tržišnog natjecanja⁽²⁾. Takvi sporazumi moraju se ocjenjivati u svojem pravnom i ekonomskom kontekstu. Kriteriji za ocjenjivanje pojedinačnih sporazuma navedeni su u točkama 100. do 229.

(10) Što se tiče apsolutno zabranjenih ograničenja koja su definirana u obavijesti o sporazumima male vrijednosti, članak 81. stavak 1. može se primijeniti ispod praga od 10 % pod uvjetom da postoji znatan učinak na trgovinu između država članica i na tržišno natjecanje. U takvim slučajevima mjerodavne su odluke primijenjene sudske prakse Suda i Prvostupanjskog suda⁽³⁾. Pozornost se pridaje i posebnoj situaciji stavljanja novog proizvoda na tržište ili ulaska na novo tržište koje također opisuju ove Smjernice (točka 119. podtočka 10.).

(11) Nadalje, Komisija smatra da su sporazumi između malih i srednjih poduzeća prema kumulativnom učinku i

apsolutno zabranjenim ograničenjima, kao što je definirano u Prilogu preporuci Komisije 96/280/EZ⁽⁴⁾, rijetko sposobni znatno utjecati na trgovinu između država članica ili znatno ograničavati tržišno natjecanje u smislu članka 81. stavka 1. te stoga uglavnom nisu obuhvaćeni člankom 81. stavkom 1. U slučajevima u kojima takvi sporazumi usprkos navedenom ispunjavaju uvjete za primjenu iz članka 81. stavka 1. Komisija općenito neće pokrenuti postupak, zbog nepostojanja dovoljnog interesa Zajednice, osim ako navedena poduzeća zajedno ili pojedinačno imaju vladajući položaj na znatnom dijelu zajedničkog tržišta.

2. Ugovori o zastupanju

(12) Točke 12. do 20. zamjenjuju Obavijest o ugovorima o isključivoj distribuciji s trgovačkim zastupnicima iz 1962.⁽⁵⁾ Moraju se čitati zajedno s Direktivom Vijeća 86/653/EEZ⁽⁶⁾.

Ugovori o zastupanju odnose se na slučajeve u kojima je pravna ili fizička osoba (zastupnik) ovlaštena pregovarati i/ili sklapati ugovore u korist druge osobe (nalogodavca), bilo u ime zastupnika ili u ime nalogodavca za:

— kupnju robe ili usluga od strane nalogodavca, ili

— prodaju robe ili usluga koje dobavlja nalogodavac.

(13) U slučaju pravih ugovora o zastupanju, obveze zastupnika koje se tiču pregovaranja i/ili zaključivanja ugovora u ime nalogodavca nisu obuhvaćene područjem primjene članka 81. stavka 1. Odlučujući čimbenik u ocjeni je li članak 81. stavak 1. primjenjiv financijski je ili komercijalni rizik koji snosi zastupnik u odnosu na aktivnosti za koje je imenovan zastupnikom od strane nalogodavca. U odnosu na rečeno, za ocjenu nije bitno zastupa li zastupnik jednog ili više nalogodavaca. Tzv. „nepravi” ugovori o zastupanju mogu biti obuhvaćeni člankom 81. stavkom 1. i u tom se slučaju primjenjuje Uredba o skupnim izuzećima, kao i drugi odjeljci ovih Smjernica.

⁽¹⁾ Vidjeti obavijest o sporazumima manje vrijednosti od 9. prosinca 1997., SL C 372, 9.12.1997., str. 13.

⁽²⁾ Vidjeti presudu Prvostupanjskog suda u predmetu T-7/93 *Langnese-Iglo protiv Komisije* [1995] ECR II-1533, paragraf 98.

⁽³⁾ Vidjeti presudu Suda u predmetu 5/69 *Völk protiv Vervaecke* [1969] ECR 295; Predmet 1/71 *Cadillon protiv Hoss* [1971] ECR 351 i predmet C-306/96 *Javico protiv Yves Saint Laurenta* [1998] ECR I-1983 paragrafe 16 i 17.

⁽⁴⁾ SL L 107, 30.4.1996., str. 4.

⁽⁵⁾ SL 139, 24.12.1962., str. 2921/62.

⁽⁶⁾ SL L 382, 31.12.1986., str. 17.

- (14) Postoje dvije vrste financijskog ili komercijalnog rizika koje su bitne pri ocjeni prave prirode ugovora o zastupanju, kako je to predviđeno člankom 81. stavkom 1. Prvo, to su rizici koji se izravno odnose na sklopljene ugovore i/ili pregovore o ugovorima zastupnika u korist nalogodavca, primjerice, financiranje skladišnih zaliha. Zatim, to su rizici koji se odnose na tržišno specifična ulaganja. To su ulaganja specifično potrebna za vrstu djelatnosti za koju je zastupnik imenovan od strane nalogodavca, odnosno koja su potrebna da bi omogućila zastupniku da sklopi takav ugovor i/ili pregovora o takvoj vrsti ugovora. Takva su ulaganja najčešće izgubljena (tzv. *sunk costs* — jednom učinjeni troškovi koji su nenadoknadivo izgubljeni) ako se nakon napuštanja određenog područja djelatnosti ulaganje ne može upotrijebiti za druge djelatnosti ili prodati bez većeg gubitka.
- (15) Ugovor o zastupanju smatra se pravim ugovorom o zastupanju i kao takav ne podliježe odredbama članka 81. stavka 1. ako zastupnik uopće ne snosi ili u neznatnoj mjeri snosi rizike koji se odnose na sklopljene ugovore i/ili ugovore o kojima se pregovaralo u korist nalogodavca i u odnosu na tržišno specifična ulaganja za to područje djelatnosti. U takvoj situaciji funkcija prodaje ili kupnje predstavlja dio djelatnosti nalogodavca, usprkos činjenici da je zastupnik poseban poduzetnik. Nalogodavac prema tome snosi odgovarajuće financijske i komercijalne rizike, a zastupnik ne obavlja samostalnu gospodarsku djelatnost povezanu s djelatnostima za koje je imenovan kao zastupnik od strane nalogodavca. U suprotnom slučaju ugovor o zastupanju smatra se nepravim ugovorom o zastupanju i može biti obuhvaćen člankom 81. stavkom 1. U tom slučaju zastupnik snosi takve rizike i smatrat će se samostalnim zastupnikom (distributerom) koji mora imati potpunu slobodu pri utvrđivanju svoje tržišne strategije kako bi mogao povratiti svoja ugovorna ili tržišno specifična ulaganja. Rizici koji su općenito povezani s djelatnošću pružanja usluga zastupanja, poput rizika da zarada zastupnika ovisi o njegovoj poslovnoj uspješnosti kao zastupnika ili općim ulaganjima u na primjer poslovni prostor ili kadrove, nisu bitni za tu ocjenu.
- (16) Pitanje rizika mora se ocjenjivati za svaki slučaj posebno, i to s obzirom na stvarne gospodarske uvjete, a ne samo na pravni oblik. Usprkos tome, Komisija smatra da se članak 81. stavak 1. općenito neće primjenjivati na obveze koje snosi zastupnik u odnosu na pregovore i/ili zaključene ugovore u korist nalogodavca kad zastupnik ne raspolaže vlasništvom robe iz ugovora koja je kupljena ili prodana, ili kad zastupnik sam ne pruža usluge iz ugovora, i kad zastupnik:
- ne sudjeluje u troškovima koji se odnose na opskrbu/kupnju robe ili usluga iz ugovora, uključujući troškove prijevoza robe. Navedeno ne sprječava zastupnika da izvrši uslugu prijevoza, pod uvjetom da troškove pokriva nalogodavac,
 - nije izravno ili neizravno obvezan ulagati u promotivne aktivnosti koje se tiču prodaje, poput sudjelovanja u promidžbenim troškovima nalogodavca,
 - ne stvara skladišne zalihe robe iz ugovora o vlastitom trošku ili riziku, uključujući troškove financiranja zaliha i troškove gubitka zaliha, i može vratiti neprodanu robu nalogodavcu bez naknade, osim kada je zastupnik odgovoran za štetu (na primjer, ako nije primijenio primjerene sigurnosne mjere kako bi izbjegao gubitak zaliha),
 - ne stvara i/ili ne pruža poslijeprodajne usluge, usluge popravka ili usluge servisiranja u jamstvenom roku, osim ako mu za navedene usluge nalogodavac osigurava puni povrat sredstava,
 - ne provodi tržišno specifična ulaganja u opremu, poslovni prostor ili obrazovanje kadrova, kao što je to spremnik za gorivo u slučaju maloprodaje goriva ili specifični softver za prodaju polica osiguranja u slučaju zastupnika osiguranja,
 - ne preuzima odgovornost prema trećim osobama za štetu koju je prouzročio prodani proizvod (odgovornost za štetnost proizvoda), osim ako je kao zastupnik sam odgovoran za štetu,
 - ne preuzima odgovornost za neizvršenje ugovora od strane kupca, izuzimajući pri tome gubitak zastupnikove provizije, osim ako sam zastupnik nije odgovoran za štetu (na primjer, u slučaju nedostatnih sigurnosnih i protuprovalnih mjera ili nepoštovanja pravila prijave krađe nalogodavcu ili policiji, ili neobavješćivanja nalogodavca o svim dostupnim pojedinostima o financijskoj pouzdanosti kupca).
- (17) Navedena lista nije konačna. No, kada zastupnik snosi jedan ili više gore navedenih rizika ili troškova, može se primijeniti članak 81. stavak 1., kao i na ostale vertikalne sporazume.

(18) Ako ugovor o zastupanju nije obuhvaćen člankom 81. stavkom 1., tada ni sve obveze zastupnika u odnosu na pregovore o ugovorima i/ili sklopljene ugovore u ime nalogodavca ne podliježu primjeni članka 81. stavka 1. Sljedeće se obveze zastupnika općenito smatraju bitnim dijelovima ugovora o zastupanju jer se svaka od njih odnosi na sposobnost nalogodavca da odredi područje djelovanja zastupnika u odnosu na robu ili usluge iz ugovora, što je bitno ako nalogodavac preuzima rizike i u skladu s time određuje poslovnu strategiju:

— ograničenja područja na kojem zastupnik smije prodavati navedenu robu ili usluge,

— ograničenja kupaca kojima zastupnik smije prodavati navedenu robu ili usluge,

— cijene i uvjeti po kojima zastupnik mora prodavati ili kupovati navedenu robu ili usluge.

(19) Osim što određuju uvjete prodaje ili kupnje robe ili usluga iz ugovora od strane zastupnika u korist nalogodavca, ugovori o zastupanju često sadrže odredbe koje se tiču odnosa između zastupnika i nalogodavca. Posebno mogu sadržavati odredbu koja sprječava nalogodavca da imenuje druge zastupnike za tu određenu vrstu poslovne transakcije, kupce ili područja (odredbe o isključivom zastupanju), i/ili odredbu kojom se sprječava zastupnik da bude zastupnik ili distributer poduzetnicima koji konkuriraju nalogodavcu (odredbe o obvezi nenatjecanja). Odredbe o isključivom zastupanju odnose se samo na *intra-brand* tržišno natjecanje i općenito ne prouzrokuju učinke negativne za tržišno natjecanje. Odredbe o obvezi nenatjecanja, uključujući odredbe nenatjecanja nakon isteka ugovora, odnose se na *inter-brand* tržišno natjecanje i mogu kršiti odredbe članka 81. stavka 1. ako time stvaraju zapreke ili isključivanja na mjerodavnom tržištu gdje se prodaju ili kupuju robe ili usluge iz ugovora (vidjeti odjeljak VI.2.1.).

(20) Ugovor o zastupanju može također biti obuhvaćen člankom 81. stavkom 1., čak i ako nalogodavac snosi sve financijske i tržišne rizike, gdje pogoduje nastanku prešutnih sporazuma (koluzija). To je, na primjer, slučaj kada nekoliko nalogodavaca koristi iste zastupnike i pri tome zajednički onemogućava ostale da koriste te zastupnike, ili kada koriste zastupnike da bi se prešutno

dogovarali o tržišnoj strategiji ili da bi izmjenjivali osjetljive informacije o tržištu između nalogodavaca.

III. PRIMJENA UREDBE O SKUPNIM IZUZEĆIMA

1. „Sigurna luka” (oborive zakonske pretpostavke) stvorena Uredbom o skupnim izuzećima

(21) Uredba o skupnim izuzećima stvara zakonsku pretpostavku za vertikalne sporazume, ovisno o tržišnom udjelu dobavljača ili kupca. Prema članku 3. Uredbe o skupnim izuzećima, općenito je to tržišni udjel dobavljača na tržištu na kojem prodaje robu ili usluge iz ugovora koji određuje primjenu skupnih izuzeća. Taj tržišni udjel ne smije prelaziti prag od 30 % da bi se primijenilo skupno izuzeće. Samo kada sporazum sadržava odredbu o obvezi isključive opskrbe, kao što je to definirano u članku 1. točki (c) Uredbe o skupnim izuzećima, u obzir se uzima tržišni udjel kupca na tržištu gdje on kupuje robe ili usluge iz sporazuma, koji ne smije premašiti prag od 30 % da bi se primijenilo skupno izuzeće. Za pitanja koja se odnose na tržišni udjel vidjeti odjeljak V. (točke 88. do 99.).

(22) S gospodarskog stajališta, vertikalni sporazum može imati učinke ne samo na tržište između dobavljača i kupca već na silazna („nizvodna”) tržišta od kupca. Pojednostavnjeni pristup Uredbe o skupnim izuzećima koji uzima u obzir samo tržišni udjel dobavljača ili kupca (ovisno o slučaju) na tržištu između te dvije strane opravdan je činjenicom da ispod praga od 30 % tržišnog udjela postoje ograničeni učinci na silazna tržišta. Nadalje, ako se razmatra samo tržište između dobavljača i kupca, olakšava se primjena Uredbe o skupnim izuzećima i povećava se razina pravne sigurnosti, dok instrument opoziva (vidjeti točke 71. do 87.) ostaje na raspolaganju za rješavanje mogućih problema na drugim povezanim tržištima.

2. Područje primjene Uredbe o skupnim izuzećima

i. Definicija vertikalnih sporazuma

(23) Vertikalni sporazumi definirani su u članku 2. stavku 1. Uredbe o skupnim izuzećima kao „sporazumi ili usklađena djelovanja sklopljeni između dva ili više poduzetnika koji u svrhu sporazuma djeluju na različitim razinama proizvodnog ili distribucijskog lanca, a u odnosu na uvjete po kojima poduzetnici mogu kupovati, prodavati ili preprodavati određenu robu ili usluge”.

(24) Tri su glavna elementa gore navedene definicije:

— sporazum ili usklađeno djelovanje sklapa se između dva ili više poduzetnika. Vertikalni sporazumi s krajnjim potrošačima koji ne posluju kao poduzetnici nisu obuhvaćeni. Općenitije, sporazumi s krajnjim potrošačima ne podliježu odredbama članka 81. stavka 1. jer se taj članak primjenjuje samo na sporazume između poduzetnika, odluke udruženja poduzetnika i usklađena djelovanja. To ne dovodi u pitanje moguću primjenu članka 82. Ugovora,

— sporazum ili usklađeno djelovanje sklapa se između poduzetnika koji u svrhu sporazuma djeluju na različitim razinama proizvodnog ili distribucijskog lanca. To znači da, na primjer, jedan poduzetnik proizvodi sirovinu koju drugi poduzetnik koristi kao sirovinu za proizvodnju (dalje u tekstu: proizvodni unos ili *input*), ili da je prvi poduzetnik proizvođač, drugi veletrgovac, a treći trgovac na malo. Navedeno ne sprječava jednog poduzetnika da djeluje na više razina proizvodnog ili distribucijskog lanca,

— sporazumi ili usklađena djelovanja odnose se na uvjete pod kojima stranke sudionici sporazuma, dobavljač i kupac „mogu kupovati, prodavati ili preprodavati određenu robu ili usluge”. Navedeni elementi ističu svrhu Uredbe o skupnim izuzećima da obuhvati sporazume o kupnji i sporazume o distribuciji. To su sporazumi koji se odnose na uvjete kupnje, prodaje ili preprodaje robe ili usluga kojima je opskrbio dobavljač i/ili koji se odnose na uvjete prodaje za kupca robe ili usluga koji ugrađuje tu robu ili usluge u druge proizvode. Za primjenu Uredbe o skupnim izuzećima, i roba i usluge kojima opskrbljuje dobavljač, kao i iz njih nastala roba ili usluge smatrat će se robom ili uslugama koje su predmet ugovora. Obuhvaćeni su vertikalni sporazumi koji se odnose na sve gotove i polu-gotove proizvode (roba i usluge). Jedinu iznimku predstavlja sektor motornih vozila, sve dok je taj sektor obuhvaćen posebnim skupnim izuzećem poput onog određenog Uredbom Komisije (EZ) br. 1475/95⁽¹⁾. Robu ili usluge kojima opskrbljuje dobavljač kupac može preprodati ili ih može koristiti kao proizvodni *input* kako bi proizveo svoju vlastitu robu ili usluge.

(25) Uredba o skupnim izuzećima također se primjenjuje na robu koja je prodana i kupljena da bi se iznajmljivala trećoj osobi. No, ugovori o najmu i ugovori o zakupu

kao takvi nisu obuhvaćeni jer dobavljač ne prodaje kupcu nikakvu robu ni usluge. Općenitije, Uredba o skupnim izuzećima ne obuhvaća ograničenja ili obveze koje se ne odnose na uvjete kupnje, prodaje i preprodaje, poput obveze koja sprječava stranke da samostalno provode istraživanje i razvoj koje su stranke eventualno mogle uključiti u inače vertikalni sporazum. Nadalje, članak 2. stavci 2. do 5. izravno ili neizravno isključuju određene vertikalne sporazume od primjene Uredbe o skupnim izuzećima.

ii. *Vertikalni sporazumi između konkurenata*

(26) Članak 2. stavak 4. Uredbe o skupnim izuzećima izričito isključuje iz svojeg područja primjene „vertikalne sporazume koje sklapaju dva konkurentna poduzetnika”. O vertikalnim sporazumima između konkurenata govorit će se, a vezano uz moguće učinke prešutnih sporazuma, u Smjernicama o primjeni članka 81. na horizontalnu suradnju⁽²⁾. Međutim, u ovim se Smjernicama mora ocijeniti vertikalni aspekt takvih sporazuma. Članak 1. točka (a) Uredbe o skupnim izuzećima definira konkurentne poduzetnike kao „stvarne ili potencijalne dobavljače na tržištu istog proizvoda”, neovisno o tome jesu li oni ili nisu konkurenti na istom zemljopisnom tržištu. Konkurentni poduzetnici su poduzetnici koji su stvarni ili potencijalni dobavljači robe ili usluga iz ugovora, ili zamjenske robe ili usluga za robu i usluge iz ugovora. Potencijalni dobavljač je poduzetnik koji zapravo ne proizvodi konkurentski proizvod, ali bi to mogao učiniti ako ne bi postojao sporazum kao odgovor na malo i stalno povećanje relativnih cijena. To znači da bi poduzetnik mogao i bio sposoban napraviti potrebna dodatna ulaganja i osigurati opskrbu tržišta u roku od jedne godine. Ta se ocjena mora temeljiti na stvarnoj osnovi; nije dovoljna samo teoretska mogućnost ulaska na tržište⁽³⁾.

(27) Postoje tri iznimke općem izuzimanju vertikalnih sporazuma između konkurenata, a sve tri navode se u članku 2. stavku 4. i odnose se na nerecipročne sporazume (sporazume koji ne jamče jednaka prava i obveze svakoj od strana). Nerecipročan znači, primjerice, kada jedan proizvođač postane distributer proizvoda drugog proizvođača, međutim, taj drugi proizvođač ne postane distributer proizvoda prvog proizvođača. Nerecipročni sporazumi između konkurenata obuhvaćeni su Uredbom o skupnim izuzećima ako: 1. kupac ima

⁽²⁾ Nacrt teksta objavljen u SL C 118, 27.4.2000., str. 14.

⁽³⁾ Vidjeti Obavijest Komisije o definiciji mjerodavnog tržišta za potrebe prava tržišnog natjecanja u Zajednici, SL C 372, 9.12.1997., str. 5. u točkama 20.-24., Trinaesto izvješće Komisije o politici tržišnog natjecanja, točka 55., i Odluku Komisije 90/410/EEZ u predmetu br. IV/32.009 - *Elopak/Metal Box - Odin*, SL L 209, 8.8.1990., str 15.

⁽¹⁾ SL L 145, 29.6.1995., str. 25.

prihod koji ne prelazi 100 milijuna eura; ili 2. dobavljač proizvodi i distribuira robu, dok kupac samo distribuira ali ne i proizvodi konkurentnu robu; ili 3. dobavljač pruža usluge na nekoliko razina trgovine, dok kupac ne daje konkurentne usluge na razini trgovine na kojoj kupuje usluge iz ugovora. Druga iznimka obuhvaća situacije dvojne distribucije, odnosno kad je proizvođač određene robe također distributer robe koja konkurira neovisnim distributerima njegove robe. Distributer koji proizvođaču nabavlja specifikacije prema kojima on može proizvoditi određenu robu pod zaštićenim imenom distributera ne smatra se proizvođačem takve robe pod vlastitim zaštićenim imenom. Treća iznimka obuhvaća slične situacije dvojne distribucije, ali u tom slučaju za usluge kada dobavljač također pruža usluge na razini kupca.

iii. *Udruženja trgovaca na malo*

(28) Članak 2. stavak 2. Uredbe o skupnim izuzećima uključuje u svojoj primjeni vertikalne sporazume koje sklapa udruženje poduzetnika koje ispunjava određene uvjete i time izuzima od primjene Uredbe o skupnim izuzećima one vertikalne sporazume koje sklapaju sva ostala udruženja. Vertikalni sporazumi koje sklapaju udruženje i njegovi članovi, ili udruženje i njegovi dobavljači, obuhvaćeni su Uredbom o skupnim izuzećima samo ako su svi članovi trgovci robe na malo (ne usluga) i ako svaki pojedini član udruženja nema prihod veći od 50 milijuna eura. Trgovci na malo su distributeri koji preprodaju robu krajnjim potrošačima. Ako samo ograničeni broj članova udruženja ima prihod koji neznatno prelazi prag od 50 milijuna eura, to načelno neće promijeniti ocjenu kako je to predviđeno u članku 81.

(29) Udruženje poduzetnika može uključivati i horizontalne i vertikalne sporazume. Horizontalni sporazumi moraju se ocjenjivati u skladu s načelima koja su navedena u Smjernicama o primjeni članka 81. na horizontalnu suradnju. Ako ta ocjena dovede do zaključka da je suradnja između poduzetnika na području kupnje ili prodaje prihvatljiva, bit će potrebna dodatna ocjena kako bi se ispitali vertikalni sporazumi koje je udruženje sklopilo sa svojim dobavljačima ili pojedinim članovima. Ta zadnje spomenuta ocjena bit će provedena u skladu s pravilima Uredbe o skupnim izuzećima i ovoj Smjernici. Primjerice, horizontalni sporazumi sklopljeni između članova udruženja ili odluke koje je udruženje usvojilo, poput odluke da se od članova zahtijeva da kupuju od udruženja ili odluke da se članovima dodijele isključiva područja, najprije se moraju ocijeniti kao horizontalni sporazum. Samo ako je ta ocjena pozitivna, postaje relevantno ocijeniti i vertikalne sporazume između udruženja i pojedinačnih članova ili između udruženja i dobavljača.

iv. *Vertikalni sporazumi koji sadrže odredbe o pravima intelektualnog vlasništva*

(30) Članak 2. stavak 3. Uredbe o skupnim izuzećima uključuje u svojoj primjeni vertikalne sporazume koji sadrže određene odredbe koje se odnose na ustupanje ili korištenje prava intelektualnog vlasništva od strane kupca, a čime isključuje sve ostale vertikalne sporazume koji sadrže odredbe o pravu intelektualnog vlasništva iz Uredbe o skupnim izuzećima. Uredba o skupnim izuzećima primjenjuje se na vertikalne sporazume koji sadrže odredbe o pravima intelektualnog vlasništva kada je ispunjeno pet uvjeta:

— odredbe o pravima intelektualnog vlasništva moraju biti sadržane u vertikalnom sporazumu, odnosno sporazumu koji određuje uvjete pod kojima stranke mogu kupovati, prodavati ili preprodavati određenu robu ili usluge,

— prava intelektualnog vlasništva moraju biti ustupljena ili dana na korištenje kupcu,

— odredbe o pravima intelektualnog vlasništva ne smiju predstavljati osnovni predmet odnosno cilj sporazuma,

— odredbe o pravima intelektualnog vlasništva moraju se direktno odnositi na korištenje, prodaju ili preprodaju robe ili usluga od strane kupca ili njegovih naručitelja. U slučaju ugovora o franšizi, gdje plasman robe predstavlja cilj korištenja prava intelektualnog vlasništva, robu ili usluge distribuira glavni korisnik ili korisnici franšize,

— odredbe o intelektualnom vlasništvu u odnosu na robu ili usluge iz ugovora, ne smiju sadržavati ograničenja tržišnog natjecanja koja imaju isti cilj ili učinak kao i vertikalna ograničenja koja nisu obuhvaćena izuzećem kao što je to predviđeno Uredbom o skupnim izuzećima.

(31) Navedeni uvjeti osiguravaju da se Uredba o skupnim izuzećima primjenjuje na vertikalne sporazume gdje se korištenje, prodaja ili preprodaja robe ili usluga može učinkovitije izvršavati s obzirom na prava intelektualnog vlasništva koja su ustupljena kupcu ili prenesena na korištenje. Drugim riječima, ograničenja koja se odnose na ustupanje ili korištenja prava intelektualnog vlasništva mogu biti obuhvaćena kada je glavni predmet sporazuma kupnja ili distribucija robe ili usluga.

(32) Iz prvog navedenog uvjeta razvidno je da se prava intelektualnog vlasništva ustupaju u okviru sporazuma o kupnji ili distribuciji robe, ili sporazuma o kupnji ili pružanju usluga, a ne u okviru sporazuma o ustupanju ili licenciranju prava intelektualnog vlasništva za proizvodnju robe ni u okviru čistog sporazuma o licenciranju. Uredba o skupnim izuzećima ne obuhvaća na primjer:

- sporazume kojima jedna stranka drugoj daje recepturu i ustupa drugoj stranci licencu za proizvodnju pića po toj recepturi,
- sporazume koji predviđaju da jedna stranka daje drugoj stranci kalup ili original, glavnu kopiju (*master copy*) i licencu za proizvodnju i distribuciju kopija,
- čistu licencu za korištenje žiga ili bilo kakvog znaka u trgovačke svrhe,
- ugovore o sponzoriranju koji se odnose na pravo vlastite promidžbe i isticanja kao službenog pokrovitelja nekog događaja,
- licenciranje autorskih prava poput ugovora o javnom emitiranju koji se odnose na pravo snimanja i/ili pravo emitiranja određenog događaja.

(33) Iz drugog navedenog uvjeta razvidno je da se Uredba o skupnim izuzećima ne primjenjuje kada kupac ustupa prava intelektualnog vlasništva dobavljaču, bez obzira na to odnose li se prava intelektualnog vlasništva na način proizvodnje ili distribucije. Sporazum koji se odnosi na prijenos prava intelektualnog vlasništva na dobavljača i koji sadrži moguća ograničenja na prodaju koja vrši dobavljač, nije obuhvaćen Uredbom o skupnim izuzećima. To posebno znači da podugovaranje koje uključuje prijenos tehnološkog znanja i iskustva (dalje u tekstu: *know-how*) na podugovaratelja⁽¹⁾ nije obuhvaćeno područjem primjene Uredbe o skupnim izuzećima. No, vertikalni sporazumi prema kojima kupac dobavljaču ustupa samo specifikacije koje opisuju robu ili usluge kojima se treba opskrbiti obuhvaćeni su Uredbom o skupnim izuzećima.

(34) Iz trećeg navedenog uvjeta razvidno je da glavni cilj sporazuma ne smije biti ustupanje ili licenciranje prava intelektualnog vlasništva kako bi isti bio obuhvaćen Uredbom o skupnim izuzećima. Glavni cilj mora biti kupnja ili distribucija robe ili usluga, a odredbe koje se tiču prava intelektualnog vlasništva moraju služiti provedbi vertikalnog sporazuma.

(35) Četvrti uvjet pretpostavlja da odredbe o pravima intelektualnog vlasništva trebaju olakšati korištenje, prodaju ili preprodaju robe ili usluga od strane kupca ili njegovih naručitelja. Robu ili usluge za korištenje ili

preprodaju obično nabavlja davatelj licence, ali ih također i korisnik licence može kupiti od trećeg dobavljača. Odredbe o pravima intelektualnog vlasništva najčešće se odnose na plasman robe ili usluga na tržište. To je, primjerice, slučaj u sporazumu o franšizi gdje davatelj franšize korisniku franšize prodaje robu za daljnju prodaju i ujedno mu daje licencu da koristi njegov žig i *know-how* s ciljem plasmata robe. To se također odnosi i na slučaj u kojem dobavljač koncentrata daje kupcu licencu za razrjeđivanje i punjenje u boce tako proizvedenog pića prije nego što ga pusti u prodaju.

(36) Peti uvjet posebno upućuje na činjenicu da odredbe o pravima intelektualnog vlasništva ne smiju imati isti cilj ili učinak kao bilo koje od apsolutno zabranjenih ograničenja navedenih u članku 4. Uredbe o skupnim izuzećima ili bilo koje ograničenje koje nije obuhvaćeno člankom 5. Uredbe o skupnim izuzećima (vidjeti točke 46. do 61.).

(37) Prava intelektualnog vlasništva za koja se može smatrati da služe provedbi vertikalnih sporazuma u smislu članka 2. stavka 3. Uredbe o skupnim izuzećima, općenito se odnose na tri glavna područja: žigove, autorska prava i *know-how*.

Žig

(38) Licenca žiga može se dati distributeru u svrhu distribucije proizvoda davatelja licence na određenom teritoriju. Ako se radi o isključivoj licenci, sporazum se zapravo odnosi na isključivu distribuciju.

Autorska prava

(39) Preprodavatelje robe koja je obuhvaćena autorskim pravima (knjige, programska oprema-sofтвер itd.) nositelj autorskih prava može obvezati samo na preprodaju pod uvjetom da kupac, bilo da se radi o nekom drugom preprodavatelju ili krajnjem korisniku, ne krši autorska prava. Takve obveze preprodavatelja, u opsegu u kojem su, i ako uopće uređene člankom 81. stavkom 1., obuhvaćene su Uredbom o skupnim izuzećima.

(40) Sporazumi kojima se uređuje opskrba trajnim zapisima softvera namijenjenog daljnjoj prodaji i gdje preprodavatelj licencom ne stiče nikakva prava na softver, nego samo ima pravo daljnje prodaje trajnih zapisa, u smislu Uredbe o skupnim izuzećima smatraju se sporazumima za opskrbu robom s ciljem daljnje prodaje. Pri navedenom obliku distribucije u odnosu licenciranja nalaze se samo vlasnik autorskog prava i korisnik softvera. Tu se može raditi o *shrink wrap* licenci, odnosno nizu upozorenja sadržanih na omotu trajnog zapisa, o uvjetima koje krajnji korisnik mora prihvatiti u trenutku otvaranja tog omota.

⁽¹⁾ Vidjeti Obavijest o podugovaranju, SL C 1, 3.1.1979., str. 2.

(41) Nositelj autorskog prava može obvezati kupce hardvera (računalne opreme) koji uključuje softver (programsku opremu) zaštićenu autorskim pravom da ne krše autorsko pravo, na primjer, da ne umnožavaju i dalje ne prodaju softver, ili da ga ne umnožavaju i ne koriste u kombinaciji s nekim drugim hardverom. Takva ograničenja korištenja, ako su, i u mjeri u kojoj su obuhvaćena člankom 81. stavak 1., obuhvaćena su Uredbom o skupnim izuzećima.

Know-how

(42) Sporazumi o franšizi, izuzimajući sporazume o industrijskom *franchisingu*, najočiti su primjer gdje se *know-how* u marketinške svrhe prosljeđuje kupcu. Sporazumi o franšizi sadrže licence prava intelektualnog vlasništva koja se odnose na žigove ili znakove i *know-how* za korištenje i distribuciju robe ili pružanje usluga. Za vrijeme trajanja sporazuma uz licencu prava intelektualnog vlasništva davatelj franšize uobičajeno dodatno daje korisniku franšize komercijalnu ili tehničku pomoć, kao što su to usluge nabave, izobrazba, savjeti o nekretninama, financijsko planiranje itd. Licenca i pomoć su sastavne komponente načina poslovanja koji je obuhvaćena franšizom.

(43) Licenciranje sadržano u sporazumima o franšizi obuhvaćeno je Uredbom o skupnim izuzećima ako je ispunjeno svih pet uvjeta navedenih pod točkom 30. To je obično i slučaj, jer u većini sporazuma o franšizi, uključujući temeljne sporazume o franšizi, davatelj franšize nudi korisniku franšize robu i/ili usluge, posebno komercijalnu ili tehničku pomoć. Prava intelektualnog vlasništva pomažu korisniku franšize u daljnjoj prodaji proizvoda kojima ga je opskrbio davatelj franšize ili dobavljač kojeg je imenovao davatelj franšize, ili u korištenju tih proizvoda i prodaji iz njih nastale robe ili usluga. Kada se u sporazumu o franšizi isključivo ili prije svega radi o licenciranju prava intelektualnog vlasništva, takav sporazum nije obuhvaćen Uredbom o skupnim izuzećima, premda će se obrađivati na sličan način kao i oni sporazumi o franšizi koji su obuhvaćeni Uredbom o skupnim izuzećima.

(44) Sljedeće obveze vezane uz prava intelektualnog vlasništva smatraju se potrebnima da bi se zaštitila prava intelektualnog vlasništva davatelja franšize i također su, ako su obuhvaćene člankom 81. stavkom 1., obuhvaćene također i Uredbom o skupnim izuzećima:

(a) obveza korisnika franšize da se izravno ili neizravno ne bavi sličnom poslovnom djelatnošću;

(b) obveza korisnika franšize da ne sudjeluje u stjecanju dijela kapitala konkurentnog poduzetnika, koje bi mu omogućilo da utječe na poslovno ponašanje tog poduzetnika;

(c) obveza korisnika franšize da ne odaje trećoj osobi *know-how* koje je mu je ustupio davatelj franšize sve dok se taj *know-how* javno ne obznani odnosno, tj. ne postane javno dobro;

(d) obveza korisnika franšize da davatelju franšize prenese sva iskustva stečena za vrijeme korištenja franšize te da davatelju franšize i drugim korisnicima franšize dodijeli neisključivu licencu za korištenje *know-how* stečenog na temelju tih iskustava;

(e) obveza korisnika franšize da obavijesti davatelja franšize o povredama licenciranih prava intelektualnog vlasništva, da pokrene sudski postupak protiv prekršitelja tog prava ili da davatelju franšize pruži pomoć u sudskim postupcima protiv prekršitelja;

(f) obveza korisnika franšize da *know-how* koji mu je licencirao davatelj franšize ne koristi u druge svrhe osim korištenja franšize;

(g) obveza korisnika franšize da ne ustupa prava i obveze iz sporazuma o franšizi bez pristanka davatelja franšize.

v. Odnos prema drugim uredbama o skupnim izuzećima

(45) Članak 2. stavak 5. predviđa da se Uredba o skupnim izuzećima „ne primjenjuje na one vertikalne sporazume čiji je predmet obuhvaćen bilo kojom drugom uredbom o skupnim izuzećima.” To znači da se Uredba o skupnim izuzećima ne primjenjuje na one vertikalne sporazume koji su obuhvaćeni Uredbom Komisije (EZ) br. 240/96 ⁽¹⁾ o transferu tehnologije, Uredbom Komisije (EZ) br. 1475/1995 ⁽²⁾ za distribuciju motornih vozila ili uredbama (EEZ) br. 417/85 ⁽³⁾ i (EEZ) br. 418/85 ⁽⁴⁾ koje izuzimaju vertikalne sporazume sklopljene zajedno s horizontalnim sporazumima, kako su zadnje izmijenjene Uredbom (EZ) br. 2236/97 ⁽⁵⁾, ili bilo kojim budućim uredbama te vrste.

⁽¹⁾ SL L 31, 9.2.1996., str. 2.

⁽²⁾ SL L 145, 29.6.1995., str. 25.

⁽³⁾ SL L 53, 22.2.1985., str. 1.

⁽⁴⁾ SL L 53, 22.2.1985., str. 5.

⁽⁵⁾ SL L 306, 11.11.1997., str. 12.

3. **Apsolutno zabranjena ograničenja koja predviđa Uredba o skupnim izuzećima**

(46) Uredba o skupnim izuzećima sadrži u članku 4. popis apsolutno zabranjenih ograničenja koja izuzimaju cijeli vertikalni sporazum iz područja primjene Uredbe o skupnim izuzećima. Taj popis apsolutno zabranjenih ograničenja primjenjuje se na vertikalne sporazume koji se odnose na trgovinu unutar Zajednice. Što se tiče vertikalnih sporazuma koji se odnose na izvoz izvan Zajednice ili uvoz/ponovni uvoz u Zajednicu, vidjeti presudu u Predmetu *Javico protiv Yves Saint Laurenta*. Pojedinačno izuzeće vertikalnih sporazuma koji sadrže takva apsolutna ograničenja također je malo vjerojatno.

(47) Apsolutno zabranjena ograničenja navedeno u članku 4. točki (a) Uredbe o skupnim izuzećima odnose se na sporazume o određivanju prodajne cijene proizvoda, tj. sporazume ili usklađena djelovanja kojima je izravni ili neizravni cilj utvrđivanje fiksne ili minimalne prodajne cijene ili fiksne ili minimalne razine cijene koje se kupac mora držati. U slučaju odredbi ugovora ili usklađenog djelovanja koja izravno utvrđuju prodajnu cijenu ograničenje je jasno određeno. Međutim, određivanje prodajne cijene može se također postići i neizravnim sredstvima. Primjeri takvog ponašanja su sporazum koji utvrđuje distribucijsku maržu, određuje maksimalnu razinu popusta koji distributer može odobriti na propisanu razinu cijene, uvjetovanje rabata ili povrata novca iz promotivnih troškova dobavljača pridržavanjem zadane razine cijene, vezanje propisane prodajne cijene za prodajne cijene konkurenata, prijetnje, zastrašivanje, upozorenja, kazne, kašnjenje ili suspenzija isporuke ili raskid ugovora u slučaju nepridržavanja zadane razine cijene. Izravna ili neizravna sredstva utvrđivanja cijene mogu biti učinkovitija u kombinaciji s mjerama pomoću kojih se prepoznaju distributeri koji režu cijene, poput provedbe sustava nadzora cijena, ili obveze trgovaca na malo da prijave i izvještavaju o onim članovima distribucijske mreže koji odstupaju od standardne razine cijene. Na sličan način, izravno ili neizravno utvrđivanje cijene može biti učinkovitije u kombinaciji s mjerama koje mogu umanjiti poticaje kupca da smanji prodajnu cijenu, kao u slučaju kada dobavljač tiska preporučenu prodajnu cijenu na proizvod ili kada dobavljač obavezuje kupca da primijeni klauzulu najpovoljnijeg naručitelja. Ista neizravna sredstva i iste „zaštitne” mjere mogu se koristiti kako bi najviše ili preporučene cijene izgledale kao određivanje prodajne cijene. Međutim, stvaranje popisa preporučenih ili maksimalnih cijena za kupca od strane dobavljača ne smatra se da samo po sebi dovodi do određivanja prodajne cijene.

(48) U slučaju ugovora o zastupanju, nalogodavac obično utvrđuje prodajnu cijenu jer zastupnik ne postaje vlasnik robe. Međutim, ako je ugovor o zastupanju obuhvaćen člankom 81. stavkom 1. (vidjeti točke 12. do 20.), obveza kojom se sprječava ili ograničava zastupnika da dijeli svoju proviziju, fiksnu ili promjenljivu, s kupcem, bilo bi apsolutno zabranjeno ograničenje iz članka 4. točke (a) Uredbe o skupnim izuzećima. Zastupnik stoga mora imati slobodu da spusti stvarnu cijenu koju plaća kupac, a da se pri tom ne smanjuje ukupni prihod nalogodavca⁽¹⁾.

(49) Apsolutno zabranjeno ograničenje utvrđeno u članku 4. točki (b) Uredbe o skupnim izuzećima, odnosi se na sporazume ili usklađena djelovanja kojima je izravni ili neizravni cilj da kupac ograniči svoju prodaju, u mjeri u kojoj se ta ograničenja odnose na područje na kojem, ili na potrošače kojima kupac može prodati robu ili usluge iz ugovora. To apsolutno zabranjeno ograničenje odnosi se na diobu tržišta po području ili po potrošaču. To može biti posljedica izravnih obveza, poput obveze da se ne prodaje određenim potrošačima ili potrošačima na određenim područjima ili obveza da se narudžbe tih potrošača upute drugim distributerima. To također može proizlaziti iz neizravnih mjera kojima je cilj navesti distributera da ne prodaje takvim potrošačima, kao što su odbijanje ili smanjenje premija ili popusta, odbijanje opskrbe, smanjenje dobavljene količine ili ograničenje dobavljene količine prema potražnji unutar dodijeljenog područja ili skupine potrošača, prijetnja raskidom ugovora ili obveze prijenosa dobiti. Slično se može dogoditi i kad dobavljač ne pruža jamstvo servisiranja unutar cijele Zajednice, pri čemu su svi distributeri obvezni osigurati jamstvo servisiranja, a dobavljač im za to vraća novac, čak i u odnosu na proizvode koje prodaju drugi distributeri na njihovom području. Još je vjerojatnije da će se ti postupci smatrati ograničenjem prodaje kupca kada se koriste zajedno s provedbom sustava nadzora od strane dobavljača čiji je cilj provjera stvarnog odredišta dobavljene robe, kao što je to korištenje razlikovnih etiketa ili serijskih brojeva. No, zabrana nametnuta svim distributerima da prodaju određenim krajnjim korisnicima ne smatra se apsolutno zabranjenim ograničenjem ako postoji objektivno opravdanje koje se odnosi na dotični proizvod, poput opće zabrane prodaje opasnih tvari određenim potrošačima iz sigurnosnih ili zdravstvenih razloga. Obveza također pretpostavlja da i sam dobavljač ne prodaje tim potrošačima. Također se ni obveze preprodavača koje se odnose na prikaz zaštitnog imena dobavljača ne smatraju apsolutno zabranjenima.

⁽¹⁾ Vidjeti, primjerice, Odluku Komisije br. 91/562/EEZ u predmetu br. IV/32.737 - *Eirpage*, SL L 306, 7.11.1991., str. 22. posebno točku 6.

(50) Četiri su izuzeća od apsolutno zabranjenog ograničenja iz članka 4. točke (b) Uredbe o skupnim izuzećima. Prvo izuzeće dopušta dobavljaču da ograniči aktivnu prodaju svojih izravnih kupaca na područje ili na skupinu potrošača koja je isključivo dodijeljena drugom kupcu ili koju je dobavljač rezervirao za sebe. Područje ili skupina potrošača smatraju se isključivo dodijeljenima kada dobavljač pristane prodavati svoj proizvod samo jednom distributeru za distribuciju na određenom području ili određenoj skupini potrošača, a isključivi je distributer zaštićen od aktivne prodaje na svojem području ili svojoj skupini potrošača od strane dobavljača i svih ostalih kupaca tog dobavljača unutar Zajednice. Dobavljaču je dopušteno kombinirati dodjelu isključivog područja i isključive skupine potrošača na primjer tako da imenuje isključivog distributera za određenu skupinu potrošača na određenom području. Međutim, ta zaštita isključivo dodijeljenih područja ili skupina potrošača mora dopustiti pasivnu prodaju na takvim područjima ili tim skupinama potrošača. Za primjenu članka 4. točke (b) Uredbe o skupnim izuzećima Komisija tumači „aktivnu” i „pasivnu” prodaju kako slijedi:

— „Aktivna” prodaja znači aktivan pristup pojedinačnim potrošačima unutar isključivog područja ili skupine potrošača drugog distributera, primjerice izravnim slanjem pošte ili posjetima; ili aktivan pristup specifičnoj skupini potrošača ili potrošačima na određenom području koji su isključivo dodijeljeni drugom distributeru putem oglašavanja u medijima ili drugih promotivnih aktivnosti posebno usmjerenih prema toj skupini potrošača ili prema potrošačima na tom području; ili uspostavljanjem skladišta ili distribucijskog mjesta prodaje na isključivom području drugog distributera.

— „Pasivna” prodaja znači odgovaranje na nezatražene zahtjeve pojedinačnih potrošača, uključujući isporuku robe ili usluga takvim potrošačima. Opće promotivne ili promotivne aktivnosti u medijima ili na internetu koje dopiru do potrošača ili skupina potrošača na isključivim područjima drugih distributera, ali koje predstavljaju prihvatljiv način dolaženja do potrošača izvan tih područja ili skupina potrošača, primjerice da se dopre do potrošača na neisključivim područjima ili na vlastitom području, čine pasivnu prodaju.

(51) Svaki distributer mora biti slobodan koristiti se internetom kako bi oglašavao ili prodavao proizvode. Ograničenje korištenja internetom od strane distributera može jedino biti u skladu s Uredbom o skupnim izuzećima u onoj mjeri u kojoj bi promotivne aktivnosti na internetu ili prodaja putem interneta doveli do aktivne prodaje na isključivim područjima drugih distributera ili njihovim skupinama potrošača. Općenito se korištenje internetom ne smatra oblikom aktivne prodaje na područjima isključivo dodijeljenima drugim distributerima ili skupinama potrošača. Općenito uzevši, upotreba

interneta ne smatra se oblikom aktivne prodaje na tim područjima ili tim skupinama potrošača jer je to prihvatljiv način da se uspostavi kontakt sa svakim potrošačem. Činjenica da korištenje internetom može imati učinak izvan vlastitog područja ili skupine potrošača rezultat je tehnologije, tj. laganog pristupa, bez obzira na to gdje se čovjek nalazi. Ako potrošač posjeti internetsku stranicu distributera i kontaktira s njime te ako takav kontakt rezultira prodajom, uključujući i dostavu, tada se to smatra pasivnom prodajom. Jezik koji se koristi na internetskoj stranici ili u komunikaciji obično ne igra u tom pogledu nikakvu ulogu. U mjeri u kojoj internetska stranica nije izričito namijenjena potrošačima koji se uglavnom nalaze unutar područja ili skupini potrošača koja je isključivo dodijeljena drugom distributeru, na primjer upotrebom velikih natpisa ili linkova za stranice internetskog poslužitelja koji su izričito dostupni tim isključivo dodijeljenim potrošačima, internetska stranica ne smatra se oblikom aktivne prodaje. No, nezatražena elektronička pošta koja se šalje pojedinim potrošačima ili određenim skupinama potrošača smatra se aktivnom prodajom. Ista pravila primjenjuju se i na katalošku prodaju. Neovisno o svemu što je prije rečeno, dobavljač može zahtijevati određeni standard kvalitete internetske stranice putem koje prodaje svoju robu, isto kao što može zahtijevati održavanje standarda kvalitete trgovine ili općenito promidžbe i promotivnih aktivnosti. To potonje može biti bitno posebno za selektivnu distribuciju. Izravna zabrana prodaje preko interneta ili kataloške prodaje moguća je samo ako za to postoji objektivno opravdanje. U svakom slučaju, dobavljač ne može za sebe rezervirati prodaju i/ili oglašavanje putem interneta.

(52) Tri su daljnja izuzeća od drugog apsolutno zabranjenog ograničenja iz članka 4. točke (b) Uredbe o skupnim izuzećima. Sva tri izuzeća dopuštaju ograničenje i aktivne i pasivne prodaje. Stoga je dopušteno ograničiti trgovca na veliko da prodaje krajnjim korisnicima, dopušteno je ograničiti imenovanog distributera u sustavu selektivne distribucije da prodaje na bilo kojoj razini trgovine neovlaštenim distributerima na tržištima na kojima djeluje takav sustav i ograničiti kupca komponenti dobavljenih za ugrađivanje u drugi proizvod u prodaji tih komponenti konkurentima dobavljača. Pojam „komponenta” podrazumijeva svu polugotovu robu a pojam „ugrađivanje” odnosi se na korištenje bilo kojeg proizvodnog unosa potrebnog za proizvodnju robe.

(53) Apsolutno zabranjeno ograničenje iz članka 4. točke (c) Uredbe o skupnim izuzećima odnosi se na ograničenje aktivne i pasivne prodaje krajnjim korisnicima, bilo profesionalnim krajnjim korisnicima ili krajnjim potrošačima, od strane članova selektivne distribucijske mreže. To znači da se distributerima selektivnog distribucijskog sustava, kako su određeni u članku 1. točki (d) Uredbe o skupnim izuzećima, ne mogu ograničiti korisnici ili zastupnici koji kupuju u ime tih korisnika

kojima oni mogu prodavati. Tako, primjerice, i u selektivnom distribucijskom sustavu distributer trgovac treba imati slobodu oglašavanja i prodaje putem interneta. Selektivna distribucija može se kombinirati s isključivom distribucijom pod uvjetom da aktivna i pasivna prodaja nisu nigdje ograničene. Dobavljač se dakle može obvezati da opskrbljuje samo jednog distributera ili ograničeni broj distributera na određenom području.

(54) Dodatno, u slučaju selektivne distribucije mogu se nametnuti ograničenja na mogućnost distributera trgovca da odredi lokaciju svojeg poslovnog prostora. Odabrani distributeri mogu biti spriječeni da svoje poslove vode iz različitih poslovnih prostora ili da otvaraju nova mjesta prodaje na drugome mjestu. Ako je prodajno mjesto distributera trgovca pokretno („prodavaonica na kotačima“), može se odrediti područje izvan kojeg pokretno prodajno mjesto ne smije djelovati.

(55) Apsolutno zabranjeno ograničenje iz članka 4. točke (d) Uredbe o skupnim izuzećima odnosi se na ograničenje međusobne opskrbe između imenovanih distributera unutar selektivnog distribucijskog sustava. To znači da sporazum ili usklađeno djelovanje ne smije kao izravni ili neizravni cilj imati sprečavanje ili ograničavanje aktivne i pasivne prodaje proizvoda koji su predmet ugovora između odabranih distributera. Odabrani distributeri moraju imati slobodu kupnje proizvoda iz ugovora od ostalih imenovanih distributera unutar distribucijske mreže koji djeluju bilo na istoj ili različitoj razini trgovine. To znači da se selektivna distribucija ne može kombinirati s vertikalnim ograničenjima kojima je cilj prisiliti distributere da kupuju proizvode iz ugovora isključivo od određenog izvora, kao što je to isključiva kupnja. To također znači da se unutar selektivne distribucijske mreže ne mogu nametati nikakva ograničenja na imenovane trgovce na veliko u vezi s njihovom prodajom proizvoda imenovanim trgovcima na malo.

(56) Apsolutno zabranjeno ograničenje iz članka 4. točke (e) Uredbe o skupnim izuzećima odnosi se na sporazume koji sprečavaju ili ograničavaju krajnje korisnike, neovisne serviseri i pružatelje usluga u nabavljanju rezervnih dijelova izravno od proizvođača tih rezervnih dijelova. Sporazum između proizvođača rezervnih dijelova i kupca koji ugrađuje te dijelove u svoj proizvod (proizvođač izvornog proizvoda - opreme) ne smije, bilo izravno ili neizravno, spriječiti ili ograničiti prodaju tih rezervnih dijelova proizvođača krajnjim korisnicima, neovisnim serviserima ili pružateljima usluga. Neizravna ograničenja mogu osobito nastati

kada je dobavljač rezervnih dijelova ograničen u opskrbljivanju tehničkim informacijama i posebnom opremom koji su potrebni korisnicima, neovisnim serviserima ili pružateljima usluga za uporabu rezervnih dijelova. Međutim, sporazum može nametnuti ograničenja na opskrbu rezervnih dijelova serviserima ili pružateljima usluga kojima je proizvođač originalne opreme povjerio popravak ili servis njegove vlastite robe. Drugim riječima, proizvođač originalne opreme može zahtijevati od svoje vlastite mreže za popravke i servis da od njega kupuje rezervne dijelove.

4. **Uvjeti predviđeni Uredbom o skupnim izuzećima**

(57) Člankom 5. Uredbe o skupnim izuzećima izuzimaju se određene obveze od primjene Uredbe o skupnim izuzećima premda prag tržišnog udjela nije premašen. No, Uredba o skupnim izuzećima i dalje se primjenjuje na preostali dio vertikalnog sporazuma ako se taj dio može odijeliti od obveza koje nisu izuzete.

(58) Prvo izuzeće od primjene je predviđeno u članku 5. točki (a) Uredbe o skupnim izuzećima i odnosi se na obveze nenatjecanja. Obveze nenatjecanja su obveze koje od kupca traže da kupuje od dobavljača ili nekog drugog poduzetnika kojeg je odredio dobavljač više od 80 % ukupne vrijednosti nabave kupca robe i usluga iz ugovora i njihovih zamjenskih proizvoda - supstituta (vidjeti definiciju u članku 1. točki (b) Uredbe o skupnim izuzećima) tijekom prethodne godine, pri tome sprečavajući kupca da kupuje konkurentsku robu ili usluge ili ograničavajući takvu kupnju na manje od 20 % ukupne nabave. Ako nisu dostupni relevantni podaci o nabavi kupca za godinu koja je prethodila sklapanju ugovora, može se koristiti kupčeva najbolja procjena njegovih ukupnih godišnjih potreba. Takve obveze nenatjecanja nisu obuhvaćene Uredbom o skupnim izuzećima kada je njihovo trajanje neograničeno ili kada prelazi pet godina. Obveze nenatjecanja koje se prešutno obnavljaju kad prođe rok od pet godina također nisu obuhvaćene Uredbom o skupnim izuzećima. Međutim, obveze nenatjecanja obuhvaćene su Uredbom kada je njihovo trajanje ograničeno na pet godina ili manje, ili kada obnavljanje obveze nakon isteka roka od pet godina zahtijeva izričit pristanak obiju stranaka i kada ne postoje nikakve prepreke koje bi spriječile kupca da uspješno raskine obvezu nenatjecanja nakon isteka petogodišnjeg razdoblja. Ako, na primjer, sporazum određuje petogodišnju obvezu nenatjecanja, a dobavljač kupcu osigura zajam, otplaćivanje tog zajma ne smije priječiti kupca da uspješno raskine obvezu nenatjecanja na kraju petogodišnjeg razdoblja; otplaćivanje zajma treba biti strukturirano na jednake ili sve manje rate otplate koje se tijekom vremena ne smiju povećavati. To ne dovodi u pitanje mogućnost, u slučaju, primjerice, novog

prodajnog mjesta, da se odgodi otplata zajma prvih godinu dana ili dviju godina, sve dok prodaja ne postigne određenu razinu. Kupac mora imati mogućnost otplaćivanja preostalog duga ako i na kraju razdoblja obveze nenatjecanja još uvijek ima neplaćeno dugovanje. Na sličan način, kada dobavljač opskrbljuje kupca opremom koja nije specifična za njihov ugovorni odnos, kupac treba imati mogućnost preuzeti tu opremu po njezinoj tržišnoj vrijednosti imovine na kraju obveze nenatjecanja.

(59) Petogodišnje se ograničenje trajanja ne primjenjuje kada kupac dalje prodaje robu ili usluge „u poslovnom prostoru i na zemlji koji su u vlasništvu dobavljača ili koje je dobavljač uzeo u zakup od treće strane koja nije povezana s kupcem”. U takvim slučajevima obveza nenatjecanja može trajati jednako kao i razdoblje obitavanja kupca na mjestu prodaje (članak 5. točka (a) Uredbe o skupnim izuzećima). Razlog tog izuzeća je činjenica da je obično nerazumno očekivati od dobavljača da dopusti prodaju konkurentskih proizvoda iz poslovnog prostora i na zemlji čiji je on vlasnik, bez njegovog pristanka. Sastavljanje lažnog vlasništva kojim se pokušava izbjeći petogodišnje ograničenje ne može biti obuhvaćeno tim izuzećem.

(60) Drugo izuzeće od primjene skupnih izuzeća predviđeno je u članku 5. točki (b) Uredbe o skupnim izuzećima i odnosi se na obveze nenatjecanja nakon prestanka sporazuma. Takve vrste obveza obično nisu obuhvaćene Uredbom o skupnim izuzećima, osim ako je obveza nužna da bi se zaštitio *know-how* koji se prenosi s dobavljača na kupca, i ograničena je na mjesto prodaje na kojem je kupac obavljao djelatnost tijekom trajanja ugovora, te je ograničena na razdoblje od najviše jedne godine. Prema definiciji u članku 1. točki (f) Uredbe o skupnim izuzećima, *know-how* mora biti „značajan”, što znači da „uključuje informacije koje su nužne da bi kupac mogao koristiti, prodavati ili preprodavati robu ili usluge koje su predmet ugovora”.

(61) Treće izuzeće od primjene skupnih izuzeća predviđeno je u članku 5. točki (c) Uredbe o skupnim izuzećima i odnosi se na prodaju konkurentne robe u sustavu selektivne distribucije. Uredba o skupnim izuzećima obuhvaća kombinaciju selektivne distribucije i obveze nenatjecanja, pri čemu se distributeri obvezuju da općenito ne preprodavaju konkurentne marke proizvoda. Međutim, ako dobavljač sprječava svoje imenovane distributere, bilo izravno ili neizravno, da od određenih konkurentnih dobavljača kupuju proizvode namijenjene preprodaji, takva vrsta obveze ne može uživati pogodnosti Uredbe o skupnim izuzećima. Cilj je izuzimanja te

obveze izbjeći situaciju u kojoj određeni broj dobavljača koji koriste ista prodajna mjesta sprječava određenog konkurenta ili određene konkurente da koriste ta prodajna mjesta za distribuciju svojih proizvoda (isključivanje konkurentnog dobavljača koje bi predstavljalo oblik kolektivnog bojkota) ⁽¹⁾.

5. Nepostojanje pretpostavke nezakonitosti sporazuma izvan Uredbe o skupnim izuzećima

(62) Vertikalni sporazumi koji nisu obuhvaćeni Uredbom o skupnim izuzećima neće se smatrati nezakonitim, ali moguće je da će se trebati pojedinačno ispitati. Poduzeća se potiču da izrade vlastitu ocjenu bez prijavljivanja sporazuma. U slučaju pojedinačnog ispitivanja od strane Komisije potonji će snositi teret dokaza u smislu dokazivanja da dotični sporazum krši odredbe iz članka 81. stavka 1. Dokažu li se pritom značajni protutržišni učinci, poduzetnici mogu potkrijepiti tvrdnje o učinkovitosti takvog djelovanja dokazima i objasniti zašto bi neki distribucijski sustav mogao donijeti koristi koje bi bile bitne za ispunjenje uvjeta za izuzeće iz članka 81. stavka 3.

6. Nepostojanje obveze podnošenja prethodne prijave

(63) Na temelju članka 4. stavka 2. Uredbe Vijeća br. 17 od 6. veljače 1962., Prva uredba o provedbi članka 85. i 86. Ugovora ⁽²⁾, kako je zadnje izmijenjena Uredbom (EZ) br. 1216/1999 ⁽³⁾, vertikalni sporazumi mogu uživati pogodnosti izuzeća iz članka 81. stavka 3. od dana njihovog stupanja na snagu, čak i ako se prijava podnese nakon tog datuma. To u praksi znači da ne postoji obveza prethodne prijave sporazuma. U slučaju spora poduzetnik još uvijek može izvršiti prijavu, pri čemu Komisija može izuzeti vertikalni sporazum s retroaktivnim učinkom od dana stupanja na snagu sporazuma ako su sva četiri uvjeta iz članka 81. stavka 3. ispunjena. Podnositelj prijave ne mora objašnjavati zašto sporazum nije bio prije prijavljen i neće mu se osporiti retroaktivno izuzeće samo zato što nije prije podnio prijavu. Svaka će se prijava ispitati sama po sebi. Ta izmjena članka 4. stavka 2. Uredbe br. 17 treba eliminirati umjetne parnice pred nacionalnim sudovima i time ojačati građanskopravnu provedbenost ugovora. Ista također uzima u obzir situaciju u kojoj poduzetnici nisu prijavili sporazum jer su pretpostavljali da je sporazum bio obuhvaćen Uredbom o skupnim izuzećima.

⁽¹⁾ Primjer neizravnih mjera koje imaju isključive učinke nalazi se u Odluci Komisije 92/428/EEZ u predmetu br. IV/33.542 - *Parfium Givenchy* (SL L 236, 19.8.1992., str. 11.).

⁽²⁾ SL 13, 21.2.1962., str. 204/62.

⁽³⁾ SL L 148, 15.6.1999., str. 5.

(64) Budući da datum prijave više ne ograničava mogućnost izuzeća od strane Komisije, nacionalni sudovi moraju procijeniti vjerojatnost da će se članak 81. stavak 3. primijeniti na vertikalne sporazume obuhvaćene člankom 81. stavkom 1. Ako takva vjerojatnost postoji, nacionalni sudovi trebaju obustaviti postupke do usvajanja stava Komisije. Međutim, nacionalni sudovi mogu propisati privremene mjere sve dok Komisija ne izvrši ocjenu u smislu primjene članka 81. stavka 3., na isti način kao što to čine pri upućivanju prethodnog pitanja Sudu kao što je to predviđeno u članku 234. Ugovora o EZ-u. Obustava privremenih mjera nije potrebna ondje gdje sami nacionalni sudovi imaju ovlasti za ocjenu vjerojatnosti primjene članka 81. stavka 3. ⁽¹⁾

(65) Prijavama vertikalnih sporazuma neće se davati prioritet u provedbenoj politici Komisije ako se pri nacionalnim sudovima ne vode parnice i nema tužbi. Prijave kao takve ne osiguravaju privremenu pravovaljanost za izvršenje sporazuma. Ako poduzetnici nisu prijavili sporazum jer su u dobroj vjeri pretpostavljali da nije premašen prag tržišnog udjela, kako je to uređeno Uredbom o skupnim izuzećima, Komisija neće propisati novčane kazne.

7. Princip djelomične ništavosti sporazuma

(66) Uredba o skupnim izuzećima izuzima vertikalne sporazume pod uvjetom da i ne sadrže apsolutno zabranjena ograničenja iz članka 4., niti da se ista primjenjuju u praksi. Ako u vertikalnom sporazumu postoji jedno ili više apsolutno zabranjenih ograničenja, cijeli vertikalni sporazum ne može koristiti pogodnosti Uredbe o skupnim izuzećima. Za apsolutno zabranjena ograničenja ne primjenjuje se načelo djelomične ništavosti sporazuma.

(67) No, načelo djelomične ništavosti primjenjuje se na uvjete navedene u članku 5. Uredbe o skupnim izuzećima. Stoga se pogodnosti Uredbe o skupnim izuzećima ne mogu koristiti u odnosu na onaj dio vertikalnog sporazuma koji nije usklađen s uvjetima navedenima u članku 5.

8. Asortiman (portfelj) proizvoda koji se distribuira kroz isti sustav distribucije

(68) Ako dobavljač koristi isti distribucijski sporazum za distribuciju nekoliko vrsta robe/usluga, neke od njih

smiju, u smislu praga tržišnog udjela, biti obuhvaćene Uredbom o skupnim izuzećima, dok druge ne smiju. U tom se slučaju Uredba o skupnim izuzećima primjenjuje na onu robu i usluge za koju su ispunjeni uvjeti za primjenu.

(69) U odnosu na robu ili usluge koje nisu obuhvaćene Uredbom o skupnim izuzećima primjenjuju se uobičajena pravila tržišnog natjecanja, što znači:

— ne primjenjuje se skupno izuzeće, ali ni pretpostavka nezakonitosti,

— ako postoji povreda odredbi iz članka 81. stavka 1. koja ne može biti izuzeta, može se preispitati postoje li mogućnosti ispunjenja odgovarajućih mjera i uvjeta u smislu rješavanja problema tržišnog natjecanja unutar postojećeg sustava distribucije,

— ako ne postoje takve mogućnosti ispunjenja odgovarajućih mjera i uvjeta, dobavljač o kojem se radi morat će drukčije urediti svoje poslove distribucije.

Takva se situacija može isto tako pojaviti u slučaju kada se članak 82. primjenjuje samo na neke proizvode, a na ostale proizvode ne.

9. Prijelazno razdoblje

(70) Uredba o skupnim izuzećima primjenjuje se od 1. lipnja 2000. Članak 12. Uredbe o skupnim izuzećima predviđa prijelazno razdoblje za vertikalne sporazume koji su već stupili na snagu prije 1. lipnja 2000., a koji ne udovoljavaju uvjetima za izuzeće propisanim u Uredbi o skupnim izuzećima, ali koji udovoljavaju uvjetima za izuzeće kako je to predviđeno Uredbom o skupnim izuzećima koja je prestala vrijediti 31. svibnja 2000. (uredbe Komisije (EEZ) br. 1983/83, (EEZ) br. 1984/83 i (EEZ) br. 4087/88). Obavijest Komisije koja se odnosi na uredbe (EEZ) br. 1983/83 i 1984/83 također se prestaje primjenjivati od 31. svibnja 2000. Zadnje spomenuti sporazumi mogu i dalje uživati pogodnosti tih uredbi kojima ističe rok primjene do 31. prosinca 2001. Sporazumi dobavljača s tržišnim udjelom koji ne premašuje 30 %, koji su sa svojim kupcima sklopili sporazume s obvezom nenatjecanja u trajanju dužem od pet godina, obuhvaćeni su Uredbom o skupnim izuzećima ako 1. siječnja 2002. ti sporazumi koji sadrže obvezu nenatjecanja nemaju vijek trajanja dulji od pet godina.

⁽¹⁾ Predmet C-234/89 *Delimitis protiv Henninger Bräu* [1991] ECR I-935, u paragrafu 52.

IV. OPOZIV SKUPNOG IZUZEĆA I NEPRIMJENJIVOST UREDBE O SKUPNIM IZUZEĆIMA**1. Postupak opoziva**

- (71) Pretpostavka zakonitosti koju daje Uredba o skupnim izuzećima može biti opozvana ako je vertikalni sporazum, pojedinačno ili u kombinaciji sa sličnim sporazumima koje provode konkurentni dobavljači ili kupci, obuhvaćen područjem primjene odredbi članka 81. stavka 1., a ne udovoljava svim uvjetima iz članka 81. stavka 3. To se može dogoditi kada dobavljač, ili kupac u slučaju sporazuma o isključivoj opskrbi, koji ima tržišni udjel koji ne prelazi prag od 30 %, sklopi vertikalni sporazum koji nema objektivne prednosti koje bi nadoknadile štetu prouzročenu tržišnom natjecanju. To je osobito slučaj u odnosu na distribuciju robe krajnjim potrošačima koji su obično u puno slabijoj poziciji nego profesionalni kupci polugotove robe. U slučaju prodaje krajnjim potrošačima, štete koje prouzrokuje vertikalni sporazum mogu imati jači učinak nego u slučaju prodaje ili kupnje polugotove robe. Kada uvjeti iz članka 81. stavka 3. nisu ispunjeni, Komisija može opozvati pogodnosti Uredbe o skupnim izuzećima iz članka 6. i ustanoviti povredu odredbi iz članka 81. stavka 1.
- (72) U postupku opoziva teret dokaza snosi Komisija, u smislu podnošenja dokaza da se na sporazum primjenjuju odredbe članka 81. stavka 1. i da sporazum ne ispunjava sva četiri uvjeta iz članka 81. stavka 3.
- (73) Uvjeti za izuzeće iz članka 81. stavka 3. posebno se mogu smatrati neispunjenima kada je pristup mjerodavnom tržištu ili tržišnom natjecanju na njemu znatno ograničen kumulativnim učinkom paralelnih mreža sličnih vertikalnih sporazuma koje provode konkurentni dobavljači ili kupci. Paralelne mreže vertikalnih sporazuma smatraju se sličnima ako sadrže ograničenja koja proizvode slične učinke na tržištu. Slični učinci obično će se pojavljivati pri provedbi vertikalnih sporazuma od strane konkurentnih dobavljača ili kupaca unutar jedne od četiriju skupina koje su navedene u točkama 104. do 114. Takva se situacija može pojaviti, na primjer, kad na nekom tržištu, određeni dobavljači provode čisto kvalitativnu selektivnu distribuciju, dok drugi dobavljači provode kvantitativnu selektivnu distribuciju. U takvim uvjetima, pri donošenju ocjene moraju se uzeti u obzir protutržišni učinci koji se mogu pripisati svakoj pojedinoj mreži sporazuma. Kada je to primjereno, opoziv se može odnositi samo na kvantitativna ograničenja nametnuta nekolicini ovlaštenih distributera. Ostali slučajevi u kojima se može donijeti odluka o opozivu uključuju situacije kada kupac, na primjer u kontekstu isključive opskrbe ili isključive distribucije, ima znatnu tržišnu snagu na mjerodavnom silaznom tržištu na kojem preprodaje robu ili pruža usluge.
- (74) Odgovornost za protutržišni kumulativni učinak može se pripisati samo onim poduzetnicima koji tome značajno pridonose. Sporazumi koje su sklopili poduzetnici čiji je doprinos kumulativnom učinku neznatan nisu obuhvaćeni zabranom iz članka 81. stavka 1. ⁽¹⁾ i time ne podliježu mehanizmu opoziva. Ocjena takvog doprinosa vršit će se u skladu s kriterijima navedenim u točkama 137. do 229.
- (75) Odluka o opozivu može imati jedino *ex nunc* učinak, što znači da taj učinak neće imati nikakav utjecaj na status izuzetosti dotičnih sporazuma sve do dana stupanja opoziva na snagu.
- (76) Kao što je to predviđeno u članku 7. Uredbe o skupnim izuzećima, nadležno tijelo države članice može ukinuti pogodnosti Uredbe o skupnim izuzećima za vertikalne sporazume čiji se učinci ponašanja suprotnih tržišnom natjecanju javljaju na području države članice ili na nekom njezinom dijelu, a koji ima sva obilježja određenog zemljopisnog tržišta. Gdje država članica nije uredila zakonodavstvo kojim se omogućuje nacionalnom tijelu nadležnom za tržišno natjecanje da primijeni pravo tržišnog natjecanja Zajednice ili da barem ukine pogodnosti Uredbe o skupnim izuzećima, država članica može tražiti od Komisije da pokrene postupak da bi se to ostvarilo.
- (77) Komisija ima isključivu ovlast da ukine pogodnosti Uredbe o skupnim izuzećima za vertikalne sporazume kojima se ograničava tržišno natjecanje na mjerodavnom zemljopisnom tržištu koje je šire od državnog područja pojedine države članice. Kada državno područje pojedine države članice ili nekog njezinog dijela čini mjerodavno zemljopisno tržište, Komisija i dotična država članica ravnopravno su nadležne u odnosu na opoziv. Često su takvi slučajevi prikladni za decentraliziranu provedbu od strane nacionalnih tijela nadležnih za tržišno natjecanje. Međutim, Komisija zadržava pravo da se bavi određenim slučajevima koji su od posebnog interesa za Zajednicu, primjerice u slučajevima koji otvaraju nova pravna pitanja.

⁽¹⁾ Presuda u predmetu *Delimitis*.

(78) Nacionalne odluke o opozivu moraju se donositi u skladu s postupcima utvrđenima nacionalnim zakonom i imat će učinak samo unutar državnog područja dotične države članice. Takve nacionalne odluke ne smiju dovesti u pitanje jedinstvenu primjenu pravila tržišnog natjecanja Zajednice i potpuni učinak usvojenih mjera u provedbi tih pravila ⁽¹⁾. Usklađenost s tim načelom podrazumijeva da nacionalna tijela nadležna za tržišno natjecanje moraju izvršiti svoju ocjenu iz članka 81., u svjetlu relevantnih kriterija koje je razvio Sud i Prvostupanjski sud te u svjetlu obavijesti i prethodnih odluka koje je usvojila Komisija.

(79) Mišljenje je Komisije da se konzultantski mehanizmi predviđeni u Obavijesti o suradnji između nacionalnih tijela nadležnih za tržišno natjecanje i Komisije ⁽²⁾ trebaju koristiti kako bi se izbjegao rizik proturječnih odluka i udvostručavanja postupaka.

2. Neprimjenjivost Uredbe o skupnim izuzećima

(80) Članak 8. Uredbe o skupnim izuzećima omogućuje Komisiji da iz područja primjene Uredbe o skupnim izuzećima uredbom izuzme paralelne mreže sličnih vertikalnih ograničenja kada one pokrivaju više od 50 % mjerodavnog tržišta. Takva mjera nije usmjerena na pojedinačne poduzetnike, već se odnosi na sve poduzetnike čiji su sporazumi definirani u uredbi o neprimjenjivosti Uredbe o skupnim izuzećima.

(81) Budući da ukidanje pogodnosti iz Uredbe o skupnim izuzećima iz članka 6. podrazumijeva usvajanje odluke kojom se ustanovljava kršenje odredbi iz članka 81. od strane pojedinačnog poduzeća, učinak uredbe iz članka 8. je da se u odnosu na ograničenja i dotična tržišta samo uklone pogodnosti primjene Uredbe o skupnim izuzećima i da se ponovno uspostavi potpuna primjena članka 81. stavaka 1. i 3. Nakon usvajanja uredbe kojom se proglašava neprimjenjivost Uredbe o skupnim izuzećima u odnosu na određena vertikalna ograničenja na određenom tržištu, primjena odredbi članka 81. na pojedinačne sporazume bit će vođena kriterijima koji su razvijeni u okviru relevantnih slučajeva iz sudske prakse Suda i Prvostupanjskog suda te obavijestima i prethodnim odlukama koje je usvojila Komisija. Kada je to primjereno, Komisija će odlučivati o pojedinačnom slučaju, a po toj će se odluci moći ravnati svi poduzetnici koji djeluju na dotičnom tržištu.

(82) Za izračunavanje pokazatelja pokrivenosti tržišta od 50 % mora se uzeti u obzir svaka pojedinačna mreža

vertikalnih sporazuma koji sadrže ograničenja ili kombinacije ograničenja koja proizvode slične učinke na tržištu. Slični učinci obično nastaju kada se ograničenja pojavljuju u jednoj od četiriju skupina koje su navedene u točkama 104. do 114.

(83) Članak 8. ne sadrži obvezu Komisije da intervenira ondje gdje pokazatelj pokrivenosti tržišta prelazi 50 %. Općenito, odluka o neprimjenjivosti primjerena je kada postoji vjerojatnost za ograničenje pristupa mjerodavnom tržištu ili tržišnog natjecanja na njemu. To se posebno može dogoditi kada paralelne mreže selektivne distribucije koje pokrivaju više od 50 % tržišta koriste selektivne kriterije koji ne proizlaze iz prirode dotične robe, ili koji diskriminiraju određene oblike distribucije putem kojih se takva roba može prodavati.

(84) Prilikom ocjenjivanja potrebe da se primijeni članak 8. Komisija će razmotriti mogućnost primjene pojedinačnog opoziva kao primjerenije mjere. To može ovisiti posebno o broju konkurentnih poduzetnika koji pridonose kumulativnom učinku na tržištu ili o broju zahvaćenih zemljopisnih tržišta unutar Zajednice.

(85) Svaka uredba usvojena kako je to predviđeno u članku 8. mora jasno utvrditi svoje područje primjene. To kao prvo znači da Komisija mora definirati mjerodavni proizvod i zemljopisno tržište ili tržišta, a kao drugo da mora ustanoviti vrstu vertikalnog ograničenja na koje se Uredba o skupnim izuzećima više neće primjenjivati. Što se tiče tog zadnje spomenutog aspekta, Komisija može prilagoditi područje primjene svoje uredbe u skladu s problemom tržišnog natjecanja na koji je ona usmjerena. Primjerice, dok će se sve paralelne mreže ograničenja sporazuma kojima se kupac, u pravilu preprodavatelj, obvezuje sve svoje potrebe za određenim proizvodom zadovoljavati narudžbama isključivo od jednog dobavljača robne marke (dalje u tekstu *single branding*) uzimati u obzir u izračunavanju pokrivenosti tržišta od 50 %, Komisija može, usprkos tome, ograničiti područje na koje se uredba neće primjenjivati samo na obveze nenatjecanja koje prelaze određeno trajanje. Prema tome, to možda neće imati utjecaja na sporazume s kraćim trajanjem ili s manje ograničenja, uzimajući u obzir manji stupanj sprječavanja tržišnog natjecanja koji sadrže takva ograničenja. Slično, kad se na određenom tržištu provodi selektivna distribucija u kombinaciji s dodatnim ograničenjima poput odredbe o obvezi nenatjecanja ili nametanja odredbe o minimalnoj količini prodanih proizvoda kupcu (dalje u tekstu *quantity forcing*), uredba o neprimjenjivosti Uredbe o skupnim izuzećima može se odnositi samo na takva dodatna ograničenja. Kad se za to ukaže potreba, Komisija također može dati upute u smislu navođenja razine tržišnog udjela koji se, u kontekstu specifičnog tržišta može smatrati nedovoljnim da bi došlo do značajnog doprinosa jednog poduzetnika kumulativnom učinku.

⁽¹⁾ Presuda Suda u predmetu 14/68 *Walt Wilhelm and Others protiv Bundeskartellamt* [1969] ECR I, paragraf 4., i presuda u slučaju *Delimitis*.

⁽²⁾ SL C 313, 15.10.1997., str. 3., točke 49. do 53.

(86) Prijelazno razdoblje koje Komisija mora utvrditi kao što je to predviđeno u članku 8. stavku 2. ne može biti manje od šest mjeseci i treba omogućiti dotičnim poduzetnicima da prilagode svoje sporazume uzimajući u obzir uredbu o neprimjenjivosti Uredbe o skupnim izuzećima.

(87) Uredba o neprimjenjivosti Uredbe o skupnim izuzećima neće utjecati na status izuzeća sporazuma za razdoblje prije njenog stupanja na snagu.

V. ODREĐIVANJE TRŽIŠTA I IZRAČUNAVANJE TRŽIŠNOG UDJELA

1. Obavijest Komisije o definiranju mjerodavnog tržišta

(88) Obavijest Komisije o definiranju mjerodavnog tržišta za potrebe prava tržišnog natjecanja Zajednice⁽¹⁾ utvrđuje smjernice o pravilima, kriterijima i dokumentaciji koje Komisija koristi kada se bavi pitanjima definiranja tržišta. Navedena Obavijest neće se podrobnije objašnjavati u ovim smjernicama i treba poslužiti kao osnova za pitanja definiranja tržišta. Ove Smjernice bavit će se samo specifičnim problemima koji nastaju u kontekstu vertikalnih ograničenja i koji nisu sadržani u općoj obavijesti o definiranju tržišta.

2. Mjerodavno tržište za izračunavanje 30 % praga tržišnog udjela iz Uredbe o skupnim izuzećima

(89) Sukladno članku 3. Uredbe o skupnim izuzećima tržišni je udjel dobavljača općenito odlučujući za primjenu skupnog izuzeća. Kod vertikalnih sporazuma koji se sklapaju između udruženja trgovaca na malo i pojedinačnih članova, udruženje je dobavljač i treba uzeti u obzir svoj tržišni udjel kao dobavljač. Samo u slučaju isključive opskrbe kao što je to utvrđeno u članku 1. točki (c) Uredbe o skupnim izuzećima to je tržišni udjel kupca, i samo je taj tržišni udjel odlučujući za primjenu Uredbe o skupnim izuzećima.

(90) Da bi se izračunao tržišni udjel, potrebno je utvrditi mjerodavno tržište. Stoga treba odrediti mjerodavno tržište proizvoda i mjerodavno zemljopisno tržište. Mjerodavno tržište proizvoda obuhvaća svu robu ili usluge koje kupac smatra međusobno zamjenjivima u odnosu na njihove značajke, cijenu i način uporabe

Mjerodavno zemljopisno tržište obuhvaća područje na kojem djeluju dotični poduzetnici u ponudi i potražnji mjerodavne robe ili usluga, na kojemu su uvjeti tržišnog natjecanja dovoljno homogeni i koji se mogu razlikovati od susjednih zemljopisnih područja jer su posebno uvjeti tržišnog natjecanja značajno različiti na tim područjima.

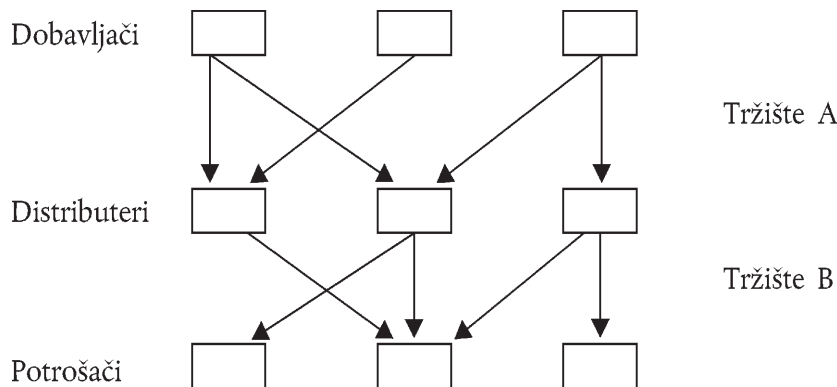
(91) Za primjenu Uredbe o skupnim izuzećima tržišni udjel dobavljača je njegov udjel na mjerodavnom tržištu proizvoda i mjerodavnom zemljopisnom tržištu na kojemu prodaje svojim kupcima⁽²⁾. U primjeru navedenom u točki 92. to je tržište A. Tržište proizvoda prvenstveno ovisi o zamjenjivosti iz perspektive kupaca. Kada se dobavljeni proizvod koristi kao *input* za proizvodnju drugih proizvoda i općenito nije prepoznatljiv u finalnom proizvodu, tržište proizvoda obično se određuje prema izravnim sklonostima kupaca. Korisnici kupca obično neće imati izražene sklonosti davanja prednosti u odnosu na *inpute* za proizvodnju koje koriste kupci. Obično se vertikalna ograničenja sklopljena između dobavljača i kupca *inputa* odnose samo na prodaju i kupnju polugotovog proizvoda, a ne na prodaju iz njega nastalog proizvoda. U slučaju distribucije gotovih proizvoda, određivanje što je to zamjenski proizvod za izravnog kupca općenito će ovisiti o navici davanja prednosti krajnjih potrošača. Distributer kao preprodavatelj ne može zanemariti sklonosti krajnjih potrošača kada kupuje gotovu robu. Nadalje, vertikalna ograničenja na razini distribucije odnose se ne samo na prodaju proizvoda između dobavljača i kupca nego i na njihovu daljnju prodaju. Budući da su različiti oblici distribucije uobičajeno u odnosu tržišnog natjecanja, tj. konkuriraju, tržišta se općenito ne određuju oblikom distribucije koji se primjenjuje. Gdje dobavljači uglavnom prodaju asortiman (portfelj) proizvoda, cijeli portfelj može odrediti tržište proizvoda kada kupac zamjenskim proizvodom smatra cijele portfelje, a ne pojedinačne proizvode. Budući da su kupci na tržištu A profesionalni kupci, zemljopisno je tržište obično šireg opsega od tržišta na kojem se proizvod dalje prodaje krajnjim potrošačima. To će često dovesti do određivanja nacionalnih tržišta ili širih zemljopisnih tržišta.

(92) U slučaju isključive opskrbe, tržišni udjel kupca je njegov udio u svim kupnjama na mjerodavnom tržištu nabave⁽³⁾. U dolje navedenom primjeru to je također tržište A.

⁽²⁾ Primjerice, nizozemsko tržište novih zamjenskih guma za kamione i autobuse u slučaju Michelin (predmet 322/81 *Nederlandsche Banden-Industrie Michelin protiv Komisije* [1983] ECR 3461), različita tržišta mesom u slučaju danskih klaonica: Odluka Komisije 2000/42/EC u predmetu br. IV/M.1313 - *Danish Crown/Vestjyske Slagterier*, SL L 20, 25.1.2000., str. 1.

⁽³⁾ Kao primjer tržišta nabave vidjeti Odluku Komisije 1999/674/EZ u predmetu br. IV/M.1221 - *Rewe/Meinl*, SL L 274, 23.10.1999., str. 1.

⁽¹⁾ SL C 372, 9.12.1997., str. 5.

- (93) U slučaju kada vertikalni sporazum uključuje tri stranke, a svaka od njih djeluje na različitoj razini trgovine, njihovi tržišni udjeli moraju biti ispod praga tržišnog udjela od 30 % na obje razine da bi se koristile pogodnosti skupnog izuzeća. Ako se, primjerice, u sporazumu između proizvođača, trgovca na veliko (ili udruženja trgovaca na malo) i trgovca na malo ugovori obveza nenatjecanja, tada zajednički tržišni udjel i proizvođača i trgovca na veliko (ili udruženja trgovaca na malo) ne smije prelaziti 30 % kako bi se mogle koristiti pogodnosti skupnog izuzeća.
- (94) U slučaju kada dobavljač istodobno proizvodi i izvorni proizvod/opremu i rezervne dijelove ili pribor za popravak te opreme, dobavljač će često biti jedini ili glavni dobavljač na poslijeprodajnom tržištu rezervnih dijelova i dijelova za popravak. To se također može dogoditi kada dobavljač (dobavljač izvornog proizvoda/opreme) s kooperantom podugovorno uređuje proizvodnju rezervnih dijelova ili dijelova za popravak. Da bi se primijenila Uredba o skupnim izuzećima, mjerodavno tržište mogu činiti tržište izvornog proizvoda/opreme uključujući rezervne dijelove, ili posebno tržište izvornog proizvoda/opreme i poslijeprodajno tržište, ovisno o okolnostima pojedinog slučaja, kao što su to učinci nastalih ograničenja, vijek trajanja opreme i visina troškova popravka ili zamjene dijelova ⁽¹⁾.
- (95) U slučaju kada vertikalni sporazum osim opskrbe robom koja je predmet ugovora također sadrži odredbe o pravima intelektualnog vlasništva - poput odredbe koja se odnosi na korištenje dobavljačevog

žiga - što pomaže kupcu pri prodaji robe iz ugovora, tržišni udjel dobavljača na tržištu na kojem prodaje robu iz ugovora odlučujući je čimbenik za primjenu Uredbe o skupnim izuzećima. Kada davatelj franšize nije dobavljač robe namijenjene daljnjoj prodaji, nego daje na raspolaganje paket usluga u kombinaciji s odredbama o pravima intelektualnog vlasništva koji skupa čine način poslovanja koji je obuhvaćen franšizom, davatelj franšize mora u obzir uzeti svoj tržišni udjel kao davatelj načina poslovanja. Za tu namjenu davatelj franšize treba izračunati svoj tržišni udjel na tržištu na kojem se koristi način poslovanja, a to je tržište na kojem primatelji franšize koriste način poslovanja u opskrbi krajnjih korisnika robom ili uslugama. Davatelj franšize mora zasnivati svoj tržišni udjel na vrijednosti robe ili usluga kojom primatelji franšize opskrbljuju to tržište. Na takvom tržištu konkurenti mogu biti davatelji drugih načina poslovanja obuhvaćenih franšizom, ali i dobavljači zamjenske robe ili usluga koje nisu obuhvaćene franšizom. Na primjer, ne dovodeći u pitanje definiranje takvog tržišta, ako bi postojalo tržište usluga brze hrane, davatelj franšize koji djeluje na takvom tržištu morao bi izračunati svoj tržišni udjel na temelju relevantnih podataka o prodaji svojih primatelja franšize na tom tržištu. Ako davatelj franšize osim ustupanja načina poslovanja također opskrbljuje određenim inputima, primjerice mesom i začinima, tada davatelj franšize mora također izračunati svoj tržišni udjel i na tržištu gdje se ta roba prodaje.

3. Mjerodavno tržište za pojedinačnu ocjenu sporazuma

- (96) Za pojedinačnu ocjenu vertikalnih sporazuma koji nisu obuhvaćeni Uredbom o skupnim izuzećima može se pokazati nužnim da se istraže dodatna tržišta povrh mjerodavnog tržišta koje je određeno za primjenu Uredbe o skupnim izuzećima. Vertikalni sporazum ne mora imati učinke samo na tržištu između dobavljača i kupca već i na silaznim tržištima. U svrhu pojedinačne ocjene vertikalnog sporazuma ispitivat će se mjerodavno tržište na svim razinama trgovine na koja utječu ograničenja koja su sadržana u sporazumu:

⁽¹⁾ Vidjeti, na primjer, *Pelikan/Kyocera* u XXV. izvještaju o politici tržišnog natjecanja, točka 87., i Odluku Komisije 91/595/EEZ u predmetu br. IV/M.12 - *Varta/Bosch*, SL L 320, 22.11.1991., str. 26., Odluku Komisije u predmetu br. IV/M.1094 - *Caterpillar/Perkins Engines*, SL C 94, 28.3.1998., str. 23., Odluku Komisije u predmetu br. IV/M.768 - *Lucas/Varity*, SL C 266, 13.9.1996., str. 6. Također vidjeti *Eastman Kodak Co protiv Image Technical Services, Inc et al*, Vrhovni Sud SAD-a, br. 90 1029. Također vidjeti točku 56. u Obavijesti Komisije o određivanju mjerodavnog tržišta u svrhu prava tržišnog natjecanja Zajednice.

- i. Za „polugotovu robu ili usluge” koje kupac ugrađuje u svoju vlastitu robu ili usluge, vertikalna ograničenja obično imaju učinak samo na tržištu između dobavljača i kupca. Obveza nenatjecanja koja je nametnuta kupcu primjerice može isključiti ostale dobavljače, ali neće dovesti do smanjenja tržišnog natjecanja unutar jednog prodajnog mjesta na silaznom tržištu. Međutim, u slučajevima isključive opskrbe položaj kupca na njegovom silaznom tržištu je također relevantan jer isključivo ponašanje kupca može imati samo značajno negativne učinke ako on ima tržišnu snagu na silaznom tržištu.
- ii. Za „gotove proizvode” vjerojatno neće biti dovoljna analiza koja je ograničena na tržište između dobavljača i kupca jer vertikalna ograničenja mogu imati negativne učinke koji se odražavaju u smanjenju tržišnog natjecanja između različitih robnih marki (*inter-brand*) i/ili unutar iste robne marke (*intra-brand*) na tržištu daljnje prodaje, tj. na tržištu silazno od kupca. Na primjer, isključiva distribucija ne samo da može prouzročiti sprečavanje tržišnog natjecanja na tržištu između dobavljača i kupca, već prije svega smanjiti tržišno natjecanje unutar iste robne marke na području daljnje prodaje distributera. Tržište daljnje prodaje posebno je važno ako je kupac robe trgovac na malo koji prodaje krajnjim potrošačima. Obveza nenatjecanja dogovorena između proizvođača i veletrgovca može spriječiti pristup tog veletrgovca do drugih proizvođača, ali gubitak tržišnog natjecanja unutar jednog prodajnog mjesta nije vjerojatan na veleprodajnoj razini. No, isti sporazum zaključen s trgovcem na malo može uzrokovati dodatni gubitak tržišnog natjecanja između različitih robnih marki unutar jednog prodajnog mjesta na tržištu daljnje prodaje.
- iii. U slučajevima pojedinačne ocjene „poslijeprodajnog tržišta” mjerodavno tržište može biti tržište izvornog proizvoda/opreme ili poslijeprodajno tržište, ovisno o okolnostima samog slučaja. U svakom slučaju, situacija na posebnom poslijeprodajnom tržištu će se ocijeniti uzimajući u obzir situaciju na tržištu izvornog proizvoda/opreme. Manje značajan položaj na tržištu izvornog proizvoda/opreme obično će umanjiti moguće učinke koji su u suprotnosti s tržišnim natjecanjem na poslijeprodajnom tržištu.
4. **Izračun tržišnog udjela iz Uredbe o skupnim izuzećima**
- (97) Izračun tržišnog udjela treba se u načelu temeljiti na podacima o vrijednosti. U slučaju kada podaci o vrijednosti nisu raspoloživi, mogu se izraditi procjene zasnovane na drugim pouzdanim podacima. Takve se procjene mogu temeljiti na drugim pouzdanim podacima o tržištu poput podataka o količini prodane robe (vidjeti članak 9. stavak 1. Uredbe o skupnim izuzećima).
- (98) Vlastita proizvodnja, odnosno proizvodnja polugotovog proizvoda za vlastitu uporabu, može biti jako važna u analizi tržišnog natjecanja kao jedno od ograničenja tržišnog natjecanja ili u jačanju položaja poduzeća na tržištu. No, u svrhu određivanja tržišta i izračuna tržišnog udjela za polugotovu robu i usluge, vlastita se proizvodnja neće uzimati u obzir.
- (99) Međutim, pri dvojnoj distribuciji gotove robe, tj. u slučaju kada proizvođač gotove robe također djeluje kao distributer na tržištu, određivanje tržišta i izračun tržišnog udjela trebaju uključivati robu koju prodaje proizvođač i njegovi konkurenti preko svojih udruženih distributera i zastupnika (vidjeti članak 9. stavak 2. točku (b) Uredbe o skupnim izuzećima). „Udruženi distributeri” su povezani poduzetnici u smislu članka 11. Uredbe o skupnim izuzećima.
- VI. **PROVEDBENA POLITIKA U POJEDINAČNIM SLUČAJEVIMA**
- (100) Vertikalna ograničenja općenito su manje štetna od horizontalnih ograničenja. Glavni razlog blažeg tretiranja vertikalnih od horizontalnih ograničenja leži u činjenici da se horizontalno ograničenje može odnositi na sporazum između konkurenata koji proizvode istovjetnu ili zamjenjivu robu ili pružaju istovjetne ili zamjenjive usluge. U takvim horizontalnim odnosima, iskazivanje tržišne snage od strane jednog poduzeća (određivanjem više cijene za svoj proizvod) može koristiti njegovim tržišnim konkurentima. To može potaknuti konkurente i navesti ih na ponašanje suprotno tržišnom natjecanju. Kod vertikalnih odnosa proizvod jednog je proizvodni unos drugog. To znači da bi korištenje tržišne snage bilo od strane poduzeća na uzlaznom („uzvodnom”) ili poduzeća na silaznom tržištu u pravilu štetilo potražnji za proizvodom onog drugog. Poduzetnici obuhvaćeni sporazumom su zbog toga obično potaknuti da spriječe iskorištavanje tržišne snage ostalih strana u sporazumu.
- (101) Međutim, to samoograničavajuće obilježje ne bi trebalo precijeniti. Kad poduzeće nema tržišnu snagu, ono može samo pokušati povećati svoju dobit optimiziranjem procesa proizvodnje i distribucije, uz pomoć ili bez pomoći vertikalnih ograničenja. No, kad posjeduje tržišnu snagu, ono također može pokušati povećati svoju dobit na štetu svojih izravnih konkurenata povećavajući njihove troškove te na štetu svojih kupaca i konačno potrošača, i to tako da pokuša prisvojiti dio njihovog viška. To se može dogoditi kada poduzeće na uzlaznom i poduzeće na silaznom tržištu dijele dodatnu dobit ili kada jedno od ta dva poduzeća koristi vertikalna ograničenja kako bi prisvojilo svu dodatnu dobit.

(102) Pri ocjeni pojedinačnih slučajeva Komisija će polaziti od ekonomskog pristupa u primjeni članka 81. na vertikalna ograničenja. To će ograničiti područje primjene članka 81. na poduzetnike koji imaju određeni stupanj tržišne snage ondje gdje tržišno natjecanje između različitih robnih marki nije dovoljno. U tim slučajevima je zaštita *inter-brand* i *intra-brand* tržišnog natjecanja važna kako bi se osigurala učinkovitost i pogodnosti za potrošače.

1. Okvir za analizu

1.1. Negativni učinci vertikalnih ograničenja

(103) Negativni učinci na tržištu koji proizlaze iz vertikalnih ograničenja, a koje pravo tržišnog natjecanja EZ-a ima cilj spriječiti, jesu sljedeći:

- i. isključivanje s tržišta ostalih dobavljača ili ostalih kupaca stvaranjem prepreka pristupu tržištu;
- ii. smanjivanje *inter-brand* tržišnog natjecanja između poduzeća koja djeluju na tržištu, uključujući pogodovanje nastanku prešutnih sporazuma (koluzija) između dobavljača ili kupaca; pod koluzijom podrazumijevaju se kako izričiti tako i prešutni sporazumi (svjesno paralelno djelovanje);
- iii. smanjivanje *intra-brand* tržišnog natjecanja između distributera iste robne marke;
- iv. stvaranje prepreka integraciji tržišta, uključujući prije svega ograničavanje slobode potrošača da kupe robu ili usluge u bilo kojoj državi članici koju izaberu.

(104) Takvi negativni učinci mogu proizlaziti iz različitih vertikalnih ograničenja. Sporazumi koji se razlikuju po obliku mogu imati isti bitni utjecaj na tržišno natjecanje. Kako bi se analizirali takvi mogući negativni učinci, prikladno je podijeliti vertikalna ograničenja u četiri skupine: *single branding* skupina; skupina ograničene distribucije (tj. sporazumi poduzetnika kojima se proizvođač obvezuje da će svoje proizvode prodavati samo jednom ili veoma malom broju kupaca); skupina utvrđivanja preprodajne cijene (tj. sporazumi gdje prodavatelj obvezuje kupca da od njega kupljene proizvode prodaje po točno utvrđenoj cijeni) i skupina sporazuma o podjeli tržišta. Vertikalna ograničenja unutar svake kategorije imaju uglavnom slične negativne učinke na tržišno natjecanje.

(105) Ta podjela u četiri skupine temelji se na osnovnim elementima vertikalnih ograničenja. U točkama 103. do 136. analiziraju se te četiri skupine. U točkama 137. do 229. analiziraju se vertikalni sporazumi onako kako se u praksi koriste jer mnogi vertikalni sporazumi sadrže više od jednog od navedenih elemenata.

Skupina *single branding*

(106) Pod naslovom *single branding* obuhvaćeni su oni sporazumi čiji je osnovni element da se kupac obvezuje da svoje narudžbe koje se odnose na određeni tip proizvoda usmjeri na jednog dobavljača. Taj se element, između ostalog, može naći u obvezi nenatjecanja i nametanju nabave minimalne količine robe od strane kupca ondje gdje je između dobavljača i kupca dogovorena obveza kupca ili sustav stimulacije kupca koji ga navodi da svoje potrebe za određenim proizvodom i njegovim zamjenskim proizvodima (supstitutima) pokriva samo ili uglavnom pri jednom dobavljaču. Isti je element prisutan u vezanoj prodaji, kad se obveza ili sustav stimulacije odnosi na proizvod čija je kupnja uvjetovana kupnjom nekog drugog, različitog proizvoda. Prvi se proizvod smatra „vezanim proizvodom“, a drugi „vezajućim“ proizvodom.

(107) Ova kategorija sporazuma ima četiri glavna negativna učinka na tržišno natjecanje: 1. drugi dobavljači na tom tržištu ne mogu prodavati određenim kupcima i to može dovesti do isključivanja s tržišta, ili u slučaju vezane prodaje, do isključivanja vezanog proizvoda s tržišta; 2. tržišni udjeli postaju rigidniji i to može pogodovati nastanku prešutnih sporazuma ako ih primjenjuje nekoliko dobavljača; 3. što se tiče distribucije gotove robe, određeni trgovci na malo prodavat će samo jednu marku proizvoda i stoga neće biti *inter-brand* tržišnog natjecanja u njihovim trgovinama (nepostojanje tržišnog natjecanja između proizvoda različitih proizvođača unutar jednog prodajnog mjesta odnosno prodavaonice); i 4. u slučaju vezane prodaje može se dogoditi da kupac mora platiti veću cijenu za vezani proizvod nego što je inače njegova cijena. Svi ti učinci mogu dovesti do smanjivanja *inter-brand* tržišnog natjecanja.

(108) Smanjivanje *inter-brand* tržišnog natjecanja može biti ublaženo jakim početnim natjecanjem između dobavljača da dobiju ugovore koji sadrže odredbu kojom se kupac obvezuje da određeni proizvod naručuje pri isključivo jednom dobavljaču (*single-branding*), ali što dulje traje obveza nenatjecanja, veća je vjerojatnost da taj učinak neće moći predstavljati kompenzaciju za smanjenje *inter-brand* tržišnog natjecanja.

Skupina ograničene distribucije

(109) Pod naslovom „ograničena distribucija“ obuhvaćeni su oni sporazumi čiji je glavni element u tome da proizvođač prodaje samo jednom ili ograničenom broju kupaca. To može biti s ciljem ograničavanja broja kupaca na određenom području ili skupine potrošača, ili odabiranja određenog tipa kupaca. Taj se element nalazi, između ostalog, u:

- isključivoj distribuciji i isključivoj dodjeli potrošača, u slučaju kada dobavljač svoju prodaju ograničava na samo jednog kupca na određenom području ili skupinu potrošača,

- isključivoj opskrbi i nametanju određene količine robe dobavljaču (*quantity forcing*), u slučajevima kada obveza ili sustav stimulacije dogovoren između dobavljača i kupca obvezuje prvog da prodaje samo ili uglavnom jednom kupcu,
- selektivnoj distribuciji, u slučaju kada uvjeti koji su nametnuti ili koji su dogovoreni s odabranim distributerima u pravilu ograničava njihov broj,
- ograničenjima na poslijeprodajnom tržištu koja dobavljaču ograničavaju prodaju komponenti.

(110) Tri su glavna negativna učinka na tržišno natjecanje: 1. određeni kupci unutar tog tržišta više ne mogu kupovati od tog određenog dobavljača, i to može osobito u slučaju isključive opskrbe dovesti do sprječavanja pristupa tržištu nabave; 2. kad većina ili svi konkurentni dobavljači ograniče broj trgovaca na malo, to bi moglo pogodovati nastanku prešutnih sporazuma bilo na razini distributera ili dobavljača; i 3. budući da će manje distributera nuditi proizvod, time će također doći do smanjenja *intra-brand* tržišnog natjecanja. U slučaju širokih isključivih područja ili isključive dodjele potrošača, rezultat može biti potpuna eliminacija *intra-brand* tržišnog natjecanja. To smanjenje tržišnog natjecanja između distributera unutar jedne robne marke može zauzvrat dovesti do slabljenja *inter-brand* tržišnog natjecanja.

Skupina utvrđivanja preprodajne cijene

- (111) Pod naslovom „utvrđivanje preprodajne cijene” obuhvaćeni su oni sporazumi čiji je osnovni element da je kupcu nametnuta obveza ili mu je dan poticaj da ne preprodaje ispod određene cijene, po određenoj cijeni ili iznad nje. Ta skupina dakle obuhvaća najniže, fiksne, najviše i preporučene preprodajne cijene. Najviše i preporučene preprodajne cijene, koje nisu apsolutno zabranjena ograničenja, ipak bi mogle svojim učinkom dovesti do ograničenja tržišnog natjecanja.
- (112) Dva su glavna negativna učinka utvrđivanja preprodajnih cijena na tržišno natjecanje: 1. smanjenje *intra-brand* tržišnog natjecanja zbog konkuriranja cijenom; i 2. povećanje transparentnosti cijena. U slučaju utvrđivanja fiksne ili najniže preprodajne cijene, distributeri više ne mogu konkurirati cijenom za tu robnu marku, što dovodi do potpune eliminacije *intra-brand* tržišnog

natjecanja zbog konkuriranja cijenom. Najviše ili preporučena cijena može poslužiti kao polazna točka za preprodavatelje, što dovodi do više-manje jedinstvene primjene te razine cijene. Povećana transparentnost cijene i odgovornost za promjene cijene olakšava horizontalne prešutne sporazume između proizvođača ili distributera, barem na više koncentriranim tržištima. Smanjenje *intra-brand* tržišnog natjecanja može, jer dovodi do smanjenja pritiska na cijenu za određenu robu, kao posredni učinak imati smanjenje *inter-brand* tržišnog natjecanja.

Skupina podjele tržišta

- (113) Pod naslovom „podjela tržišta” obuhvaćeni su oni sporazumi čiji je osnovni element da je kupcu ograničena sloboda izbora pri nabavi ili daljnjoj prodaji određenog proizvoda. Taj se element može pronaći pri isključivoj kupnji kada obveza ili neka poticajna shema dogovorena između dobavljača i kupca primorava kupca da određeni proizvod, na primjer pivo marke X, nabavlja isključivo od određenog mu dobavljača, pritom uživajući potpunu slobodu da kupuje i prodaje konkurentne proizvode, na primjer konkurentne marke piva. Tu su također uključena teritorijalna ograničenja daljnje prodaje, dodjela područja od primarne odgovornosti, ograničenja područja sjedišta distributera i ograničenja koja se odnose na daljnju prodaju potrošaču.
- (114) Glavni negativni učinak na tržišno natjecanje je smanjenje *intra-brand* tržišnog natjecanja koje može pomoći dobavljaču da podijeli tržište i tako spriječi njegovu integraciju. Time se može olakšati diskriminacija cijena. Kada većina ili svi konkurentni dobavljači ograniče nabavu izvorne robe ili mogućnosti daljnje prodaje svojih kupaca, to može pogodovati tajnim sporazumima (koluzijama) bilo na razini distributera, bilo na razini dobavljača.

1.2. Pozitivni učinci vertikalnih ograničenja

- (115) Važno je uvidjeti da vertikalna ograničenja često imaju pozitivne učinke, osobito pri promoviranju drugih oblika tržišnog natjecanja osim u odnosu na cijene i poboljšanje kvalitete usluga. Kada poduzeće nema tržišnu snagu, ono može svoju dobit jedino povećati tako da optimizira proizvodne ili distribucijske procese. U tom pogledu vertikalna ograničenja mogu pomoći u brojnim situacijama jer uobičajeni sporazumi neovisnih ugovarača, dobavljača i kupca, kojima se određuje samo cijena i količina određene transakcije, mogu dovesti do gotovo optimalne razine ulaganja i prodaje.

(116) Iako je cilj ovih smjernica dati pravedan pregled raznih opravdavajućih razloga za vertikalna ograničenja, to ne znači da je on potpuno i sveobuhvatan. Sljedeći razlozi mogu opravdati primjenu određenih vertikalnih ograničenja:

1. Kako bi se „riješio problem ‚slijepog putnika‘ (*free-rider*)”, jedan distributer može biti slijepi putnik koji koristi pogodnosti promotivnih nastojanja drugog distributera. Taj tip problema najčešće se javlja na razini veletrgovine i trgovine na malo. Isključiva distribucija ili slična ograničenja mogu pomoći da se izbjegnu takvi slijepi putnici. Problem slijepog putnika može se također pojaviti, primjerice, između dobavljača, kada jedan ulaže u promotivne aktivnosti na poslovnom prostoru kupca, u pravilu na razini trgovine na malo, što može privući potrošače na kupnju proizvoda od konkurentnih dobavljača. U tom slučaju rješenje problema slijepog putnika mogu biti ograničenja koja sadrže obvezu nenatjecanja.

Da bi se ovdje moglo govoriti o problemu, treba postojati stvarni problem postojanja slijepog putnika. Slijepi putnici koji se javljaju u odnosu između kupaca mogu se očitovati samo u uslugama prije prodaje, ali ne i u servisnoj usluzi nakon prodaje. Proizvod treba pritom biti relativno nov ili tehnički složen jer potrošač inače može dobro znati što želi na temelju proizvoda kupljenih u prošlosti. Proizvod također mora imati prilično visoku vrijednosti jer inače nije ni toliko privlačan kupcu da bi išao u jednu prodavaonicu po informacije o proizvodu, a u drugu da bi taj proizvod kupio. Konačno, dobavljaču zasigurno nije praktično da svim kupcima ugovorno nameće učinkovitu prijedprodajnu uslugu.

Problem slijepog putnika između dobavljača isto je tako ograničen na specifične situacije, naime na slučajeve kada se promotivne aktivnosti obavljaju u prostoru kupca i pri čemu se radi o općoj promociji, a ne o promociji vezanoj za određenu robnu marku.

2. Da bi se „otvorila nova ili ušlo na nova tržišta”. Kada proizvođač želi ući na novo zemljopisno tržište, na primjer tako da prvi put izvozi u drugu zemlju, to uključuje posebna „početna ulaganja” distributera da bi na tržištu stvorio svijest o robnoj marki. Kako bi se lokalni distributer uvjerio da učini ta ulaganja, može se dogoditi da mu je potrebno osigurati zaštitu područja tako da može nadoknaditi ulaganja zaračunavanjem privremeno više cijene proizvoda. Distributerima koji se nalaze na drugim tržištima treba na određeni vremenski

rok ograničiti prodaju na novom tržištu. To je poseban slučaj problema slijepog putnika koji je opisan u podtočki 1.

3. „Problem renomiranog slijepog putnika” (*certification free-rider*). U nekim sektorima određeni trgovci na malo čuveni su po tome što na zalihima imaju samo „kvalitetne” proizvode. U takvom slučaju prodaja putem takvih trgovaca na malo mogla bi biti presudna pri uvođenju novog proizvoda. Ako proizvođač u početku ne može ograničiti svoju prodaju na te renomirane trgovine, može se dovesti u situaciju da ga se izostavi s liste dobavljača i time da propadne uvođenje proizvoda na tržište. To znači da može postojati razlog za dopuštanje ograničenja u obliku isključive ili selektivne distribucije na ograničeni rok. To ograničeno vrijeme mora biti dovoljno da jamči uvođenje novog proizvoda, ali koje nije toliko dugo da bi spriječilo širenje velikih razmjera. Vjerojatnije je da će roba s „iskustvom” ili složeni proizvodi za čiju kupnju krajnji potrošač mora platiti razmjerno mnogo novca imati više koristi od navedenih pogodnosti.

4. Takozvani „*hold-up* problem ili problem zadržavanja”. Ponekad dobavljač ili kupac moraju ostvariti specifična ulaganja koja se odnose na posebnost naručitelja, usmjerena, primjerice, u posebnu opremu ili obuku. Na primjer, proizvođač komponenti proizvoda koji mora izraditi nove strojeve i alat kako bi udovoljio određenom zahtjevu jednog od svojih naručitelja. Pritom se navedena potrebna ulaganja odobravaju tek nakon ugovaranja sporazuma o opskrbi.

Međutim, kao i u drugim primjerima problema slijepog putnika, postoji niz uvjeta koji trebaju biti zadovoljeni prije nego što rizik nedovoljnog ulaganja postane stvaran ili značajan. Prvo, ulaganje mora biti uređeno ugovorom. Za ulaganje koje čini dobavljač smatra se da je ugovorno uređeno kad, nakon isteka ugovora, dobavljač isto ulaganje ne može koristiti u svrhu opskrbe drugih naručitelja i može ga prodati samo uz znatan gubitak. Za ulaganje koje vrši kupac smatra se da je ugovorno uređeno kada, nakon isteka ugovora, kupac ne može koristiti isto u svrhu kupnje i/ili korištenja proizvoda kojima opskrbljuju drugi dobavljači, i može se prodati samo uz znatan gubitak. Ulaganje je, prema tome, ugovorno uređeno zato što se, primjerice, može koristiti samo za proizvodnju komponente koja je specifična za tu robnu marku, ili za skladištenje određene robne marke, a ne smije se koristiti za proizvodnju ili daljnju prodaju drugih proizvoda tako da to donosi dobit. Drugo, mora se raditi o dugoročnom ulaganju koje se u kraćem vremenu ne može nadoknaditi. Treće, ulaganje mora biti asimetrično, tj. ulaganje jedne

- ugovorne stranke veće je nego druge. Kada se ti uvjeti ispune, obično postoji dobar razlog za vertikalno ograničenje na vremensko razdoblje koje je potrebno da se ulaganje amortizira. Primjereno vertikalno ograničenje bit će ili odredba o obvezi nenatjecanja ili o određivanju količine robe kad ulaganje vrši dobavljač, odnosno odredba o isključivoj distribuciji, isključivoj podjeli potrošača ili isključivoj opskrbi kad ulaganje vrši kupac.
5. Rješavanje „specifičnog problema zadržavanja koji se može javiti u slučaju prijenosa značajnog *know-how*”. Jednom ustupljen *know-how* ne može se više uzeti natrag, no njegov davatelj može tražiti da se to znanje ne koristi u korist ili od strane njegovih konkurenata. U mjeri u kojoj *know-how* nije bio jednostavno dostupan kupcu, značajan je i prijeko potreban za izvršenje sporazuma, takav prijenos može opravdati ograničenje u obliku odredbe o obvezi nenatjecanja. Pod normalnim okolnostima takav slučaj ne bi bio obuhvaćen zabranom iz članka 81. stavka 1.
6. „Ekonomije obujma u distribuciji”. Kako bi se ostvarile pogodnosti koje nudi ekonomija obujma te s ciljem snižavanja maloprodajne cijene svojeg proizvoda, proizvođač može usredotočiti daljnju prodaju svojih proizvoda na ograničen broj distributera. Za to se može koristiti odredbama o isključivoj distribuciji, odredbom o određenoj količini proizvoda u obliku obveze kupca da će nabavljati određenu minimalnu količinu robe, selektivnom distribucijom koja sadrži takav zahtjev ili obvezu isključive kupnje.
7. Uklanjanje „nedostataka tržišta kapitala”. Uobičajeni davatelji kapitala (banke, tržišta dionica) mogu raspolagati kapitalom ispod optimalnih uvjeta kada imaju netočne informacije o bonitetu zajmoprimca ili u slučaju neadekvatne osnove za osiguranje zajma. Kupac ili dobavljač mogu raspolagati boljim informacijama i zahvaljujući poslovnom odnosu zasnovanom na odredbama o isključivosti, time dobiti dodatnu sigurnost za svoja ulaganja. Kada dobavljač daje zajam kupcu, može se dogoditi da mu nametne i obvezu nenatjecanja ili odredbu o kupnji minimalne količine robe. Kada kupac daje zajam dobavljaču, to može biti razlog za nametanje odredbe o isključivoj opskrbi ili obveze dobavljača o prodaji minimalne količine robe.
8. „Jedinstvenost i standardizacija kvalitete”. Vertikalno ograničenje može povećati prodaju stvaranjem imidža robne marke i time utjecati na privlačnost dotičnog proizvoda za krajnjeg potrošača tako da se nametnu određene mjere očuvanja jedinstvenosti i standardizacije kvalitete. To je, primjerice, slučaj kod selektivne distribucije i sporazumima o *franchisingu*.
- (117) Iz osam situacija navedenih u točki 116. razvidno je da vertikalni sporazumi pod određenim uvjetima mogu doprinijeti razini učinkovitosti i razvoju novih tržišta i time nadvladati moguće negativne učinke. To se uglavnom odnosi na sporazume koji sadrže vertikalna ograničenja s ograničenim vremenskim trajanjem koja pridonose uvođenju novih složenih proizvoda ili štite ugovorno uređena ulaganja. Vertikalno je ograničenje ponekad potrebno sve dok dobavljač prodaje svoj proizvod kupcu (vidjeti posebno situacije opisane u točki 116. podtočkama 1., 5., 6. i 8.).
- (118) Postoji visok stupanj zamjenjivosti između različitih vertikalnih ograničenja. To znači da se isti problem neučinkovitosti može riješiti različitim vertikalnim ograničenjima. Primjerice, ekonomije obujma u distribuciji mogu se postignuti korištenjem isključive distribucije, selektivne distribucije, nametanjem minimalne količine proizvoda ili isključivom kupnjom. To je važno jer se negativni učinci na tržišno natjecanje mogu razlikovati pri različitim vertikalnim ograničenjima. To se posebno odnosi na slučajeve utvrđivanja nedopuštenosti ograničenja na temelju članka 81. stavka 3.
- ### 1.3. Opća pravila pri ocjeni vertikalnih ograničenja
- (119) Pri ocjeni vertikalnih ograničenja sa stajališta politike tržišnog natjecanja mogu se utvrditi neka opća pravila:
1. Za većinu vertikalnih ograničenja problemi tržišnog natjecanja mogu se javiti samo ako ne postoji dovoljna razina *inter-brand* tržišnog natjecanja, odnosno ako postoji određena tržišna snaga na razini dobavljača ili kupca, ili na obje razine. Pojam tržišne snage odnosi se na sposobnost podizanja cijene iznad konkurentne razine i, barem kratkoročno, postizanja veće dobiti od uobičajene. Poduzeća mogu imati tržišnu snagu ispod razine vladajućeg položaja na tržištu, koji predstavlja prag za primjenu članka 82. U slučaju kada na jednom nekoncentriranom tržištu postoji puno poduzetnika koji se međusobno natječu, može se pretpostaviti da vertikalna ograničenja koja ne predstavljaju teška ograničenja tržišnog natjecanja neće imati značajne negativne učinke. Tržište se smatra nekoncentriranim kada je HHI indeks, odnosno zbroj kvadrata pojedinačnih tržišnih udjela svih poduzeća na mjerodavnom tržištu niži od 1 000.

2. Vertikalna ograničenja koja za posljedicu imaju smanjivanje *inter-brand* tržišnog natjecanja općenito su štetnija od vertikalnih ograničenja koja za posljedicu imaju smanjivanje *intra-brand* tržišnog natjecanja. Primjerice, obveze nenatjecanja vjerojatnije će imati više neto negativnih učinaka nego obveza isključive distribucije. Obveze nenatjecanja mogu eventualnim zatvaranjem tržišta drugim robnim markama spriječiti istima ulazak na tržište. S druge strane, isključiva distribucija ograničavajući *intra-brand* tržišno natjecanje ne sprječava robu da stigne do krajnjeg potrošača.
3. Vertikalna ograničenja iz skupine ograničene distribucije, s obzirom na nedovoljnu razinu *inter-brand* tržišnog natjecanja, mogu značajno ograničiti izbor dostupan potrošačima. Osobito su štetna kada su učinkovitiji distributeri ili distributeri koji primjenjuju drukčije načine distribucije isključeni s tržišta. To može smanjiti primjenu inovacija u distribuciji i uskratiti potrošačima određenu uslugu ili kombinaciju cijena-usluga tih distributera.
4. Sporazumi o isključivom poslovanju općenito značajnije negativno utječu na tržišno natjecanje od onih koji ne sadrže odredbe o isključivosti. Isključivo poslovanje primorava izričitim i jasnim jezikom ugovora ili njegovim praktičnim učincima jednu stranku da ispuni sve ili gotovo sve u njemu navedene zahtjeve druge stranke. Tako, na primjer, obveza nenatjecanja obvezuje kupca da kupuje samo jednu robnu marku. S druge strane, odredba koja se odnosi na određivanje količine robe ostavlja kupcu slobodu da kupuje konkurentnu robu. Iz tog razloga stupanj isključenja s tržišta može biti manji u slučaju određivanja količine proizvoda.
5. Vertikalna ograničenja dogovorena za robu i usluge koje ne predstavljaju robnu marku općenito su manje štetna nego ograničenja koja utječu na distribuciju robe ili usluga koje nose robnu marku. Status robne marke povećava razliku između proizvoda i smanjuje zamjenjivost proizvoda i tako dovodi do smanjenja elastičnosti potražnje i povećanja mogućnosti podizanja cijene. Razlika između proizvoda ili usluga s markom i onih koji ne nose marku često će se podudarati s razlikom između polugotove robe i usluga i gotove robe i usluga.

Polugotova roba i usluge prodaju se poduzećima koje ih koriste kao proizvodni unos za proizvodnju druge robe ili usluga, i općenito se ne prepoznaju u gotovoj robi ili uslugama. Kupci polugotovih proizvoda obično su dobro informirani potrošači, znaju procijeniti kvalitetu i time se manje oslanjaju na robnu marku i imidž. Gotovi proizvodi posredno se ili neposredno prodaju krajnjim potrošačima koji se često više oslanjaju na marku i imidž proizvoda. Budući da distributeri (trgovci na malo i

veletrgovci) moraju udovoljiti potražnji krajnjih potrošača, negativan utjecaj na tržišno natjecanje može se više osjetiti u slučaju kada su distributeri isključeni iz prodaje jedne ili više robnih marki nego kada su kupci polugotovih proizvoda spriječeni kupovati konkurentne proizvode od određenih izvora opskrbe.

Poduzetnici koji kupuju polugotovu robu ili usluge obično imaju posebne odjele ili savjetnike koji nadziru promjene na tržištu opskrbe. Budući da su njihove transakcije velike, troškovi istraživanja tržišta nisu u pravilu visoki. Gubitak *intra-brand* tržišnog natjecanja je stoga na toj razini polugotovih proizvoda manje važan.

6. Općenito uzevši, kombinacija vertikalnih ograničenja povećava njihove negativne učinke. Međutim, određene kombinacije vertikalnih ograničenja bolje su za tržišno natjecanje od njihovih samostalnih, pojedinačnih učinaka. Primjerice, u sustavu isključive distribucije distributer može doći u kušnju da poveća cijenu proizvoda kao odgovor na smanjenje *intra-brand* tržišnog natjecanja. Odredbe o određenoj količini prodanih proizvoda ili utvrđivanju najviše preprodajne cijene mogu ograničiti takvo povećanje cijene.
7. Mogući negativni učinci vertikalnih ograničenja pojačavaju se ako nekoliko dobavljača i njihovih kupaca organiziraju svoje poslovanje na sličan način. Ti takozvani kumulativni učinci mogu predstavljati problem u mnogim gospodarskim djelatnostima.
8. Što je vertikalno ograničenje više povezano s prijenosom *know-how*, to je više razloga za očekivati povećanje učinkovitosti, i to više vertikalno ograničenje može biti potrebno da bi se zaštitili preneseni *know-how* ili troškovi ulaganja.
9. Što je vertikalno ograničenje više povezano s ulaganjima koja su ugovorno uređena, to je više mjesta opravdanju za određena vertikalna ograničenja. Opravdano trajanje ovisit će o vremenu koje je potrebno da bi se ulaganje amortiziralo.
10. U slučaju novog proizvoda, ili kada se postojeći proizvod prvi put prodaje na drugom zemljopisnom tržištu, poduzeću može biti teže odrediti tržište ili se može dogoditi da ima visoki tržišni udjel. Međutim, to ne treba smatrati velikim problemom jer vertikalna ograničenja koja su povezana s otvaranjem

novih tržišta proizvoda ili novih zemljopisnih tržišta općenito ne ograničavaju tržišno natjecanje. To pravilo vrijedi, bez obzira na tržišni udjel poduzeća, u razdoblju od dvije godine nakon što se proizvod prvi put stavi na tržište. Primjenjuje se na sva vertikalna ograničenja osim apsolutno zabranjenih teških ograničenja, a u slučaju otvaranja novog zemljopisnog tržišta, na ograničenja koja dobavljač nameće izravnim kupcima na drugim tržištima u odnosu na aktivnu i pasivnu prodaju posrednicima na novom tržištu. Pri pravom testiranju novog proizvoda na nekom ograničenom uzorku tržišta ili pri ograničenoj skupini potrošača, distributerima odabranima da prodaju novi proizvod na tržištu na kojem se provodi testiranje može se ograničiti aktivna prodaja izvan testiranog tržišta na vremensko razdoblje od najviše jedne godine a da ne budu obuhvaćeni odredbama iz članka 81. stavka 1.

1.4. Metodologija analize vertikalnih ograničenja

(120) Ocjena vertikalnih ograničenja uključuje, u pravilu, sljedeća četiri koraka:

1. Prvo, poduzetnici sudionici vertikalnog sporazuma trebaju definirati mjerodavno tržište kako bi se utvrdio tržišni udjel dobavljača ili kupca, ovisno o vrsti vertikalnog ograničenja (vidjeti stavke 88. do 99., posebno 89. do 95.).
2. Ako prag tržišnog udjela na mjerodavnom tržištu ne premašuje 30 %, vertikalni sporazum je obuhvaćen Uredbom o skupnim izuzećima, podložno teškim apsolutno zabranjenim ograničenjima i ispunjavanjem uvjeta predviđenim u toj Uredbi.
3. Ako prag tržišnog udjela na mjerodavnom tržištu premašuje 30 %, potrebno je ocijeniti je li vertikalni sporazum obuhvaćen člankom 81. stavkom 1.
4. Ako je vertikalni sporazum obuhvaćen člankom 81. stavkom 1., potrebno je ispitati ispunjava li uvjete za izuzeće iz članka 81. stavka 3.

1.4.1. Relevantni čimbenici ocjene vertikalnog sporazuma na temelju članka 81. stavka 1.

(121) Pri ocjeni slučajeva gdje prag tržišnog udjela premašuje 30 %, Komisija će izvršiti potpunu analizu odnosa tržišnog natjecanja. Sljedeći čimbenici su najvažniji u ocjenjivanju vertikalnog sporazuma i određivanju uzrokuje li on značajno ograničavanje tržišnog natjecanja na temelju članka 81. stavka 1:

(a) položaj dobavljača na tržištu;

(b) položaj konkurenata na tržištu;

(c) položaj kupca na tržištu;

(d) prepreke pristupu tržištu;

(e) zrelost tržišta;

(f) razina trgovine;

(g) svojstva proizvoda;

(h) ostali čimbenici.

(122) Važnost pojedinačnih čimbenika može varirati od slučaja do slučaja i ovisi o svim ostalim čimbenicima. Primjerice, veliki tržišni udjel dobavljača obično je dobar pokazatelj tržišne snage, no ako se radi o tržištu niskih prepreka pristupu tržištu, veliki tržišni udjel ne mora bezuvjetno značiti tržišnu snagu. Stoga nije moguće dati stroga pravila o važnosti pojedinih čimbenika. Međutim, može se reći sljedeće:

Položaj dobavljača na tržištu

(123) Položaj dobavljača na tržištu se prvenstveno utvrđuje prema njegovom tržišnom udjelu na mjerodavnom tržištu proizvoda i mjerodavnom zemljopisnom tržištu. Što je veći njegov tržišni udjel, to je vjerojatnije da je veća i njegova tržišna snaga. Tržišni položaj dobavljača dodatno jača ako pred svojim konkurentima ima određene prednosti u odnosu na troškove. Te kompetitivne prednosti rezultiraju iz prednosti prvog poteza (prvi ponuđač s prednošću najpovoljnijeg položaja itd.), posjedovanja važnih patenata, prestižne tehnologije, vodstva među robnim markama ili posjedovanja superiornog asortimana - portfelja proizvoda.

Položaj konkurenata na tržištu

(124) Isti pokazatelji, dakle tržišni udjel i moguće kompetitivne prednosti, koriste se da bi se opisao položaj konkurenata na tržištu. Što su postojeći konkurenti jači i što je veći njihov broj, to je manji rizik da će pojedini dobavljač ili kupac moći pojedinačno stvoriti zapreke na tržištu i to je manji rizik smanjenja *inter-brand* tržišnog natjecanja. Međutim, ako se broj konkurenata znatno smanji i njihov položaj na tržištu (veličina, troškovi, potencijal istraživanja i razvoja itd.) postane prilično sličan, takva struktura tržišta može povećati rizik koluzije. Nestalni iznosi tržišnih udjela ili njihove nagle promjene općenito su pokazatelj intenzivnog tržišnog natjecanja.

Položaj kupca na tržištu

- (125) Kupovna snaga proizlazi iz položaja kupca na tržištu. Prvi pokazatelj kupovne snage je tržišni udjel kupca na tržištu nabave. Taj tržišni udjel odražava važnost koju njegova potražnja ima za potencijalne dobavljače. Drugi pokazatelji usredotočuju se na tržišni položaj kupca na njegovom tržištu preprodaje i uključuju obilježja kao što su široka zemljopisna rasprostranjenost njegovih prodajnih mjesta, vlastite robne marke kupca/distributera i njegov imidž kod krajnjih potrošača. Utjecaj kupovne snage na vjerojatnost stvaranja učinaka suprotnih tržišnom natjecanju nije isti pri različitim vertikalnim ograničenjima. Kupovna snaga posebno može povećati negativne učinke u slučaju ograničenja iz kategorija ograničene distribucije i podjele tržišta, kao što su isključiva opskrba, isključiva distribucija i kvantitativno selektivna distribucija.

Prepreke pristupu tržištu

- (126) Prepreke pristupu tržištu obično se mjere pomoću intenziteta kojim već postojeća poduzeća na tržištu mogu povećati svoje cijene iznad konkurentne razine, najčešće iznad prosječnih minimalnih ukupnih troškova, i ostvarivati neuobičajeno visoku dobit a da ne privuku ulazak novih ponuđača na tržište. Bez prepreka pristupu tržištu, lagan i brz pristup tržištu drugih poduzetnika eliminirao bi takvu vrstu dobiti. Prepreke pristupu tržištu mogu se smatrati niskima ako se u vremenu unutar jedne ili dvije godine može očekivati uspješan ulazak na tržište koji bi neuobičajeno visoku dobit već na tržištu prisutnih poduzetnika spriječio ili znatno umanjio.
- (127) Prepreke pristupu tržištu mogu biti rezultat različitih čimbenika poput ekonomija obujma i obuhvata, propisa državnih tijela, osobito ondje gdje reguliraju isključiva prava, državne potpore, uvozne carine, prava intelektualnog vlasništva, vlasništva nad resursima kada je opskrba ograničena, primjerice, zbog prirodnih ograničenja⁽¹⁾, osnovnih kapaciteta, prednosti prvog poteza i odanosti potrošača trgovačkoj marki koja je ostvarena jakim oglašavanjem. Vertikalna ograničenja i vertikalne integracije mogu također djelovati kao prepreke pristupu tržištu otežavajući pristup tržištu i isključujući (potencijalne) konkurente. Prepreke pristupu tržištu mogu postojati samo na razini dobavljača ili na razini kupca ili na obje te razine.
- (128) Pitanje trebaju li neki od tih čimbenika biti opisani kao prepreke pristupu tržištu ovisi o tome jesu li oni povezani s nenadoknadivim troškovima (*sunk costs*). Nenadoknadivi troškovi su ona vrsta troškova koje

poduzetnik nužno snosi kad želi pristupiti nekom tržištu ili na tom tržištu djelovati, ali koji će biti nenadoknadivo izgubljeni ako s tog tržišta istupi. Troškovi oglašavanja kojima se stvara lojalnost potrošača obično su nenadoknadivi troškovi, osim ako poduzetnik koji istupa s tržišta može ili prodati svoju robnu marku ili je koristiti negdje drugdje bez gubitka. Što je više nenadoknadivih troškova, to više potencijalni poduzetnici koji žele pristupiti tržištu moraju uzeti u obzir rizik ulaska na tržište i to više već postojeća poduzeća mogu prijetiti novim konkurentima jer im je zbog nenadoknadivih troškova skupo napustiti tržište. Ako su, primjerice, distributeri vezani za proizvođača obvezom nenatjecanja, učinak isključenja s tržišta bit će značajniji ako se uspostavljanjem vlastitih distributera nameću nepovratni troškovi potencijalnom novom poduzetniku koji želi pristupiti tržištu.

- (129) Općenito, pristup na tržište traži nenadoknadle troškove, ponekad manje, ponekad veće. Stoga je općenito u ocjeni svakog slučaja stvarna, postojeća konkurencija učinkovitija i značajnija nego ona potencijalna.

Zrelost tržišta

- (130) Zrelo tržište je ono tržište koje već postoji neko vrijeme, koje se koristi dobro poznatom i rasprostranjenom tehnologijom koja se puno ne mijenja, pri kojoj nema velikih inovacija robnih marki i na kojem je potražnja relativno stabilna ili u opadanju. Negativni učinci vjerojatniji su na takvom tržištu nego na dinamičnijim tržištima.

Razina trgovine

- (131) Razina trgovine povezana je s razlikom između poluproizvoda i gotovih proizvoda (robe i usluga). Kao što je ranije prikazano, manja je vjerojatnost za negativne učinke na razini poluproizvoda.

Svojstva proizvoda

- (132) Svojstva proizvoda značajna su posebno kod gotovih proizvoda pri ocjeni mogućih negativnih, ali i mogućih pozitivnih učinaka. Kada se ocjenjuju mogući negativni učinci, važno je jesu li proizvodi na tržištu više istovrsni ili raznovrsni, je li proizvod skup, opterećuje li značajno proračun potrošača, ili nije skup, kupuje li se samo jednokratno ili više puta. Općenito uzevši, kada je proizvod raznovrsniji, jeftiniji i kupuje se jednokratno, vertikalna ograničenja će vjerojatnije imati negativne učinke.

⁽¹⁾ Vidjeti Odluku Komisije 97/26/EZ (predmet br. IV/M.619 - *Gencor/Lonrho*), (SL L 11, 14.1.1997., str. 30.).

Ostali čimbenici

(133) Pri ocjeni određenih ograničenja može se dogoditi da se u obzir moraju uzeti i drugi čimbenici. Među njima je i kumulativni učinak, tj. pokrivenost tržišta sličnim sporazumima, trajanje tih sporazuma, činjenica je li sporazum „nametnut” (uglavnom je jedna strana podložna ograničenjima ili obvezama) ili „dogovoren” (obje strane prihvaćaju ograničenja ili obveze), koji je zakonski okvir i koje ponašanje upućuje na postojanje ili pogodovanje nastanku prešutnih sporazuma, poput vodstva u cijenama, najavljenih promjena cijena i diskusija o „pravoj” cijeni, krutost cijena, kao odgovor na prekomjerne kapacitete, diskriminaciju cijena i tajne sporazume u prošlosti.

1.4.2. Mjerodavni čimbenici za ocjenu na temelju članka 81. stavka 3.

(134) Postoje četiri kumulativna uvjeta za primjenu članka 81. stavka 3.:

— vertikalni sporazum mora doprinijeti unapređenju proizvodnje ili distribucije ili promicanju tehnološkog ili gospodarskog razvoja,

— vertikalni sporazum mora potrošačima osigurati razmjernu korist u nastaloj dobiti,

— vertikalni sporazum ne smije nametnuti dotičnim poduzetnicima vertikalna ograničenja koja nisu nužna za postizanje tih pogodnosti,

— vertikalni sporazum ne smije dopustiti tim poduzetnicima mogućnost isključivanja konkurencije s tržišta u odnosu na znatni dio proizvoda koji su predmetom sporazuma.

(135) Posljednji kriterij isključivanja s tržišta konkurencije za značajan dio dotičnih proizvoda odnosi se na pitanje vladajućeg položaja. Kada je neki poduzetnik u vladajućem položaju ili poprma vladajući položaj zahvaljujući vertikalnom sporazumu, vertikalno ograničenje koje ima značajne negativne učinke na tržišno natjecanje u pravilu se ne može izuzeti. No, vertikalni sporazum ne mora biti obuhvaćen člankom 81. stavkom 1. ako za to postoji objektivno opravdanje, primjerice, ako je to potrebno radi zaštite ugovorno utvrđenih ulaganja ili za prijenos značajnog *know-how* bez kojeg se opskrba ili kupnja određene robe ili usluga ne bi mogla izvršiti.

(136) Kada dobavljač i kupac nisu u vladajućem položaju, na važnosti dobivaju ostala tri kriterija. Prvi, koji se odnosi na unapređenje proizvodnje ili distribucije i promicanje tehnološkog ili gospodarskog razvoja, odnosi se na vrstu pozitivnih učinaka opisanih u točkama 115. do

118. Ta učinkovitost mora biti dokazana i mora proizvoditi neto pozitivni učinak. Neutemeljene tvrdnje o izbjegavanju pojave slijepog putnika ili opće izjave o uštedi troškova neće biti prihvaćene. Isto tako ne mogu se prihvatiti uštede troškova koje se javljaju samim korištenjem tržišne snage ili djelovanja suprotnog pravilima tržišnog natjecanja. Drugo, ekonomske pogodnosti moraju uživati ne samo stranke u sporazumu nego i potrošači. Općenito će prenošenje pogodnosti na potrošače ovisiti o intenzitetu tržišnog natjecanja na mjerodavnom tržištu. Pritisak konkurencije obično će osigurati da se uštede troškova prenesu uz pomoć nižih cijena ili davanjem poticaja poduzećima da što prije iznesu nove proizvode na tržište. Stoga, ako se na tržištu održi dovoljna razina konkurencije, koja učinkovito ograničava stranke u sporazumu, konkurentni odnosi u procesu tržišnog natjecanja osigurat će u pravilu da potrošači uživaju odgovarajući dio ekonomskih pogodnosti. Treći kriterij treba osigurati da se odabere ograničenje koje najmanje negativno utječe na tržišno natjecanje s ciljem postizanja određenih pozitivnih učinaka.

2. Analiza određenih vertikalnih ograničenja

(137) Vertikalni se sporazumi mogu sastojati od dvije ili više komponenti vertikalnih ograničenja opisanih u točkama 103. do 114. Najuobičajenija vertikalna ograničenja i kombinacije vertikalnih ograničenja analiziraju se u tekstu koji slijedi, a u skladu s metodologijom analize vertikalnih ograničenja koja je iznesena u točkama 120. do 136.

2.1. Nametanje robne marke (*single branding*)

(138) Sporazum koji sadrži odredbu o obvezi nenatjecanja temelji se na obvezi ili poticajnoj shemi koja primorava kupca da sve svoje potrebe za određenim proizvodom zadovoljava narudžbama isključivo od jednog dobavljača. To ne znači da kupac može kupovati samo neposredno od dobavljača, nego i da ne smije kupovati ni preprodavati ni ugrađivati konkurentnu robu ili usluge u svoje proizvode. Mogući rizici za tržišno natjecanje sastoje se u isključivanju s tržišta konkurentnih dobavljača i potencijalnih dobavljača, pogodovanju nastanka prešutnih sporazuma između dobavljača u slučaju kumulativnih učinaka, i ondje gdje je kupac trgovac na malo koji prodaje krajnjim potrošačima, u gubitku *inter-brand* tržišnog natjecanja između proizvoda različitih proizvođača unutar jednog prodajnog mjesta. Sva tri ograničavajuća učinka imaju izravan utjecaj na *inter-brand* tržišno natjecanje.

(139) Nametanje robne marke obuhvaćeno je izuzećem na temelju Uredbe o skupnim izuzećima kada tržišni udjel dobavljača ne prelazi 30 % i podliježe vremenskom ograničenju od pet godina za obvezu nenatjecanja. Za viši prag tržišnog udjela ili dulji vremenski rok od pet godina primjenjuju se sljedeće smjernice u ocjeni pojedinačnih slučajeva.

- (140) „Položaj dobavljača na tržištu” najvažniji je pri ocjenjivanju mogućih protutržišnih učinaka, a koji proizlaze iz obveze nenatjecanja. Općenito, tu vrstu obveze nameće dobavljač, a isti ima slične sporazume s drugim kupcima.
- (141) Nije važan samo položaj dobavljača na tržištu već i opseg i trajanje obveze nenatjecanja koju primjenjuje. Što je dobavljaču veći vezani tržišni udjel, tj. onaj dio njegovog tržišnog udjela - proizvoda koji se prodao pod obvezom nametanja robne marke, to je više moguće izazvati značajnije isključenje s tržišta. Isto tako, što je vrijeme trajanja obveza nenatjecanja dulje, očekivat će se i značajnije isključenje s tržišta. Obveze nenatjecanja koje traju manje od jedne godine, a koje dogovaraju poduzeća koja nisu u vladajućem položaju, općenito se ne smatraju da imaju značajne protutržišne učinke ili neto negativne učinke. Obveze nenatjecanja u trajanju između jedne i pet godina, koje su dogovorila poduzeća koja nisu u vladajućem položaju, obično treba pravilno ocijeniti u smislu odmjeravanja pozitivnih i negativnih učinaka na tržišno natjecanje, dok se obveze nenatjecanja koje traju dulje od pet godina za većinu ulaganja ne smatraju potrebnima za postizanje navodne učinkovitosti ili ta učinkovitost nije dovoljna da bi prevladala svoj učinak isključenja s tržišta. Poduzeća u vladajućem položaju ne smiju nametati obveze nenatjecanja svojim kupcima, osim u slučaju da takvu poslovnu praksu mogu objektivno opravdati u kontekstu odredbi iz članka 82.
- (142) Pri ocjeni tržišne snage dobavljača također je važan „tržišni položaj njegovih konkurenata”. Sve dok postoji dovoljan broj konkurenata i dovoljno su jaki, ne očekuju se znatni protutržišni učinci. Vjerojatnost da će konkurentni dobavljači biti isključeni postoji jedino ako su znatno manji od dobavljača koji primjenjuje obvezu nenatjecanja. Isključenje konkurenata s tržišta nije vjerojatno kada oni imaju slične položaje na tržištu i mogu ponuditi proizvode koji su jednako atraktivni. U takvom slučaju isključenje s tržišta se ipak može dogoditi potencijalnim ponuđačima koji ulaze na tržište kada nekoliko velikih dobavljača sklopi ugovore koji sadrže odredbu o obvezi nenatjecanja sa značajnim brojem kupaca na mjerodavnom tržištu (situacija kumulativnog učinka). To se također događa kada sporazumi koji sadrže odredbu o obvezi nenatjecanja pogoduju nastanku prešutnih sporazuma između konkurentnih dobavljača. Ako su ti dobavljači pojedinačno obuhvaćeni Uredbom o skupnim izuzećima, može se dogoditi da izuzeće treba opozvati da bi se spriječio takav negativan kumulativni učinak. Ako je vezani tržišni udjel prema dotičnom sporazumu manji od 5 %, općenito se ne smatra da će znatno doprinijeti kumulativnom učinku isključenja s tržišta.
- (143) U slučajevima gdje je tržišni udjel najvećeg dobavljača ispod 30 %, a tržišni udjel pet najvećih dobavljača (pokazatelj koncentriranosti (CR) 5) je ispod 5 %, nije vjerojatno da će nastati pojedinačan ili kumulativni negativni učinak na tržišno natjecanje. Ako se potencijalni novi sudionik na tržištu ne može profitabilno probiti na tržište, razlog tome su vjerojatno drugi čimbenici, a ne obveze nenatjecanja, na primjer sklonost i odabir potrošača. Problem tržišnog natjecanja neće se dakle pojaviti ako, primjerice, 50 poduzetnika od kojih ni jedan nema značajan tržišni udjel, žestoko konkurira na određenom tržištu.
- (144) „Prepreke pristupu tržištu” značajne su za utvrđivanje postoji li stvarno isključenje s tržišta. Kad god je konkurentnim dobavljačima razmjerno lako doći do novih kupaca ili pronaći alternativne kupce za proizvod, isključenje s tržišta najvjerojatnije ne postoji kao stvaran problem. Međutim, često postoje prepreke pristupu tržištu, kako na razini proizvodnje tako i na razini distribucije.
- (145) „Snaga suprotstavljanja” je važna jer si snažni kupci neće olako dopustiti da budu odsječeni od opskrbe konkurentnom robom ili uslugama. Isključenje s tržišta koje se ne temelji na učinkovitosti i koje ima štetne učinke na krajnje potrošače predstavlja stoga uglavnom rizik za kupce koji se povremeno pojavljuju na tržištu. Međutim, gdje se sporazumi koji sadrže obvezu nenatjecanja sklapaju s velikim, značajnim kupcima, to može imati jaki učinak isključivanja potencijalnih konkurenata s tržišta.
- (146) Konačno, tu je i „razina trgovine” koja je važna u isključivanju s tržišta. U slučaju poluproizvoda manja je vjerojatnost isključivanja s tržišta. Kada dobavljač poluproizvoda nije u vladajućem položaju, konkurentni dobavljači još uvijek imaju znatan dio „slobodne” odnosno nevezane potražnje. No, ozbiljan učinak isključenja s tržišta stvarnih ili potencijalnih konkurenata ipak se može javiti iako ne postoji vladajući položaj, i to u slučaju kumulativnog učinka. Ozbiljni kumulativni učinak se vjerojatno neće pojaviti sve dok je manje od 50 % tržišta vezano. Kada je dobavljač u vladajućem položaju, bilo koja obveza da kupuje proizvode samo ili uglavnom od dobavljača u vladajućem položaju može lako dovesti do značajnih učinaka isključenja na tržištu. Što je jači njegov vladajući položaj, to je veći rizik isključivanja ostalih konkurenata s tržišta.
- (147) Kada se sporazum odnosi na opskrbu gotovim proizvodom na razini veleprodaje, pitanje vjerojatnosti pojave problema tržišnog natjecanja ako se ne radi o vladajućem položaju, dakle ispod razine dominacije, uvelike ovisi o vrsti veleprodaje i preprekama pristupu tržištu na razini veleprodaje. Ne postoji stvarni rizik od isključenja ako konkurentni proizvođači mogu lako uspostaviti svoju vlastitu veleprodajnu djelatnost. Veličina prepreka pristupu tržištu ovisi djelomično o vrsti veleprodaje, odnosno o tome mogu li veletrgovci učinkovito poslovati sa samo jednim proizvodom koji je

- predmet sporazuma (primjerice sladoledom) ili je učinkovitije trgovati nizom proizvoda (primjerice smrznutom hranom). U potonjem slučaju za proizvođača koji prodaje samo jedan proizvod nije učinkovito uspostavljanje vlastite veleprodajne djelatnosti. U tom slučaju protutržišni učinci se mogu pojaviti i ispod razine vladajućeg položaja, dakle ispod razine dominacije. Usto se mogu pojaviti problemi kumulativnog učinka ako nekoliko dobavljača veže za sebe većinu raspoloživih veletrgovaca.
- (148) Kad se radi o gotovim proizvodima, isključenje s tržišta je općenito vjerojatnije na razini maloprodaje, s obzirom na značajne prepreke pristupu tržištu na koje nailazi većina proizvođača koji žele otvoriti maloprodajna mjesta samo za svoje vlastite proizvode. Dodatno, sporazumi koji sadrže obvezu nenatjecanja upravo na razini maloprodaje mogu dovesti do smanjenja *inter-brand* tržišnog natjecanja unutar jednog prodajnog mjesta. Upravo se iz tih razloga, kad se radi o gotovim proizvodima na razini maloprodaje, mogu javiti značajni protutržišni učinci, uzimajući u obzir sve ostale relevantne čimbenike, ako dobavljač koji nije u vladajućem položaju veže 30 % ili više mjerodavnog tržišta. Ako se pak radi o poduzeću u vladajućem položaju, čak i najskromniji vezani tržišni udjel može proizvesti značajne protutržišne učinke. Što je jači vladajući položaj, to je veći rizik isključenja ostalih konkurenata s tržišta.
- (149) Kumulativni učinak isključenja s tržišta može se pojaviti i na razini maloprodaje. Kada sva poduzeća imaju tržišni udjel manji od 30 %, kumulativni učinak isključenja vjerojatno se neće pojaviti ako je ukupan vezani tržišni udjel manji od 40 % pa je, prema tome, opoziv skupnog izuzeća malo vjerojatan. Navedena vrijednost može biti veća kada se uzmu u obzir drugi čimbenici poput broja konkurenata, prepreka pristupu tržištu itd. Ako je tržišni udjel pojedinih poduzeća ispod praga propisanog Uredbom o skupnim izuzećima, ali ako ni jedno od tih poduzeća nije u vladajućem položaju, mala je vjerojatnost kumulativnog učinka isključenja s tržišta ako je ukupni vezani tržišni udjel ispod 30 %.
- (150) Kada kupac djeluje s poslovnog prostora i zemljišta čiji je vlasnik dobavljač ili su oni u zakupu dobavljača od treće osobe koja nije povezana s kupcem, mogućnost nametanja učinkovitih mjera i uvjeta za otklanjanje mogućeg učinka isključivanja s tržišta bit će ograničena. U tom slučaju intervencija od strane Komisije, ako se ne radi o vladajućem položaju, nije vjerojatna.
- (151) U pojedinim sektorima može se dogoditi da je teško prodavati više od jedne robne marke s jednog mjesta prodaje, pa se u takvom slučaju eventualni problem isključivanja s tržišta bolje može riješiti ograničenjem stvarnog trajanja ugovora.
- (152) Takozvana „engleska klauzula” odredba je koja obvezuje kupca da izvijesti o bilo kojoj ponudi koju pod povoljnijim uvjetima nude drugi dobavljači i kojom mu se dopušta da ju prihvati samo ako mu dobavljač odbije prodavati robu pod tim povoljnijim uvjetima; za očekivati je da će takva odredba imati isti učinak kao i obveza nenatjecanja, posebno kada kupac mora otkriti ime dobavljača koji mu je dao bolju ponudu. Nadalje, povećanjem transparentnosti tržišta ujedno se pogoduje nastanku prešutnih sporazuma između dobavljača. Engleska klauzula također može djelovati kao odredba o nametanju određene količine robe kupcu od strane dobavljača. Nametanje određene količine robe kupcu predstavlja blaži oblik obveze nenatjecanja, pri čemu su stimulacije ili obveze dogovorene između dobavljača i kupca takve da kupac mora u velikoj mjeri usredotočiti svoju nabavu na jednog dobavljača. Nametanje određene količine robe može, primjerice, poprimiti oblik nametanja obveze minimalne nabave ili nelinearnog određivanja cijena (uvjeta da ako kupac ne nabavi tu minimalnu količinu robe, da će mu dobavljač istu isporučivati po višoj cijeni), poput shema količinskih rabata, rabata za odanost dobavljaču ili dvodijelnih tarifa, (koje se sastoje od fiksne naknade i cijene po jedinici proizvoda). Nametanje određene količine robe kupcu ima slične, ali slabije učinke isključenja s tržišta u usporedbi s obvezom nenatjecanja. Ocjena svih tih različitih oblika ovisit će o njihovom učinku na tržištu. Članak 82. izričito zabranjuje da poduzeća u vladajućem položaju primjenjuju engleske klauzule ili sheme rabata za vjernost dobavljaču.
- (153) U slučaju kada se utvrdi postojanje znatnih protutržišnih učinaka, ostaje odluka o pitanju mogućnosti izuzeća, kako je to predviđeno u članku 81. stavku 3., pod pretpostavkom da dobavljač nije u vladajućem položaju. Kod obveza nenatjecanja učinci iz točke 116. podtočaka 1. (pojava slijepog putnika između dobavljača), 4., 5., (problemi zadržavanja) i 7. (nedostaci tržišta kapitala) mogu biti posebno relevantni.
- (154) U slučaju učinkovitosti kako je opisana u točki 116. podtočkama 1., 4. i 7. nametanje određene količine robe kupcu moglo bi predstavljati manje ograničavajuću alternativu. Obveza nenatjecanja može biti jedini mogući način da se postigne učinkovitost u smislu točke 116. podtočke 5. (rješavanje problema zadržavanja koji se odnosi na prijenos *know-how*).
- (155) U slučaju ugovorom uređenog ulaganja od strane dobavljača (vidjeti učinkovitost pod br. 4. u točki 116.), sporazumi koji sadrže obvezu nenatjecanja ili nametanja određene količine robe za trajanja razdoblja amortizacije ulaganja, u pravilu ispunjavaju uvjete za izuzeće iz članka 81. stavka 3. U slučaju velikih ugovorom uređenih ulaganja, obveza nenatjecanja u

trajanju duljem od pet godina može biti opravdana. Ugovorom uređeno ulaganje može se, primjerice, odnositi na ugradnju ili prilagođavanje opreme od strane dobavljača kada se ta oprema poslije može koristiti samo za proizvodnju komponenti za određenog kupca. Opća ili tržišno specifična ulaganja u (dodatne) kapacitete obično se ne smatraju ugovorom uređenim (ugovorno specifičnim) ulaganjima. No, kada dobavljač stvara nove kapacitete specifično vezane za djelatnost i aktivnosti određenog kupca, na primjer, kad poduzeće koje je proizvođač limenki stvara nove kapacitete za proizvodnju limenki na poslovnom prostoru ili u blizini postrojenja za konzerviranje proizvođača hrane, ti novi kapaciteti mogu biti ekonomski održivi samo u proizvodnji za tog određenog kupca i u tom će se slučaju smatrati da je ulaganje uređeno ugovorom.

- (156) Kada dobavljač kupcu daje zajam ili ga opskrbljuje opremom koja nije uređena ugovorom, ta sama činjenica u pravilu nije dovoljna da se bi se opravdalo izuzeće djelovanja s učinkom isključenja s tržišta. Slučajevi nepravilnosti tržišta kapitala pri čemu je učinkovitije dobavljaču proizvoda nego banci dati zajam, bit će ograničeni (vidjeti učinkovitost pod br. 7. u točki 116.). Ipak, čak i u slučaju da je dobavljač učinkovitiji davatelj kapitala, zajam bi mogao opravdati obvezu nenatjecanja samo ako se kupca ne sprječava da raskine takvu obvezu i vrati preostalo dugovanje u bilo koje vrijeme i bez prijetnje plaćanja ikakve kazne. To znači da vraćanje zajma treba biti strukturirano na načelu jednakih ili sve manjih obročnih otplata i da se tijekom vremena one ne smiju povećavati te da kupac treba imati mogućnost preuzeti opremu koju je nabavio dobavljač po tržišnoj vrijednosti. Time se ne dovodi u pitanje mogućnost da se, na primjer u slučaju otvaranja novog mjesta distribucije, odgodi otplata duga za prvih godinu ili dvije dana, sve dok prodaja ne dostigne određenu razinu.
- (157) Prijenos značajnog *know-how* (učinkovitost pod br. 5. u točki 116.) obično opravdava obvezu nenatjecanja za sve vrijeme trajanja sporazuma o opskrbi, kao što je to slučaj pri sporazumu o *franchisingu*.
- (158) Ako se ne radi o vladajućem položaju, kombinacija obveze nenatjecanja i isključive distribucije također može opravdati trajanje obveze nenatjecanja za sve vrijeme trajanja sporazuma. U tom potonjem slučaju vjerojatno je da će obveza nenatjecanja potaknuti isključivog distributera u njegovim nastojanjima poboljšanja distribucije na svojem području (vidjeti točke 161. do 177.).
- (159) Primjer djelovanja obveze nenatjecanja

Uzmimo da tržišni lider (vodeće poduzeće) na nacionalnom tržištu nekog proizvoda široke potrošnje koji

se spontano kupuje, uz tržišni udjel od 40 %, prodaje većinu svojih proizvoda (90 %) preko vezanih trgovaca na malo (pri čemu vezani tržišni udjel iznosi 36 %). Sporazumi obvezuju trgovce na malo da najmanje četiri godine kupuju isključivo od tržišnog lidera. Tržišni lider je izrazito zastupljen na gušće naseljenim područjima poput glavnoga grada. Njegovi konkurenti, njih 10, od kojih su neki zastupljeni samo na pojedinim područjima, svi imaju manje tržišne udjele, pri čemu najveći ima udjel od 12 %. Tih 10 konkurenata zajedno opskrbljuju daljnjih 10 % tržišta putem vezanih prodajnih mjesta. Tržište se odlikuje izraženom razlikovnošću robnih marki i proizvoda. Tržišni lider posluje s najjačim robnim markama i jedini je koji provodi redovite kampanje oglašavanja na nacionalnoj razini. Svoje vezane trgovce na malo opskrbljuje posebnim ormarićima za izlaganje svojeg proizvoda.

Rezultat gore opisane situacije na tržištu je taj da je ukupno 46 % tržišta (36 % + 10 %) isključeno za potencijalne nove sudionike i za već etablirane poduzetnike koji ne raspolažu vezanim prodajnim mjestima. Potencijalnim sudionicima je ulazak na tržište još više otežan na gušće naseljenim područjima, gdje je isključenje još veće, iako je to upravo tržište na koje bi oni željeli ući. Dodatno, zahvaljujući velikoj različitosti robnih marki i proizvoda i velikih troškova opskrbe informacijama koje se odnose na cijenu proizvoda, nedostatak *inter-brand* tržišnog natjecanja dovodi do dodatnog gubitka pogodnosti za potrošače. Mogući pozitivni učinci ekskluzivnih prodajnih mjesta, za koje tržišni lider tvrdi da potiču iz smanjenih troškova prijevoza i mogući problem zadržavanja koji se odnosi na ormariće za izlaganje proizvoda, ograničeni su i ne mogu nadvladati negativne učinke na tržišno natjecanje. Učinkovitost je ograničena jer su troškovi prijevoza vezani za količinu, a ne za ekskluzivnost, a ormarići za izlaganje proizvoda ne sadrže posebni *know-how* i nisu specifični za robnu marku. Stoga postoji mala vjerojatnost da će uvjeti za izuzeće biti ispunjeni.

- (160) Primjer djelovanja odredbe kojom se kupcu od strane dobavljača nameće određena količina robe (*quantity forcing*)

Proizvođač X koji ima 40 % tržišnog udjela, prodaje 80 % svojih proizvoda putem ugovora kojima je uređeno da preprodavatelj mora kupiti najmanje 75 % svojih potreba za tom vrstom proizvoda od proizvođača X. Za uzvrat proizvođač X nudi financiranje i opremu po povoljnim uvjetima. Ugovori su sklopljeni na rok od pet godina, tijekom kojeg je predviđeno vraćanje zajma u jednakim obrocima. Međutim, nakon prve dvije godine kupci imaju mogućnost raskinuti ugovor, uz otkazni rok od šest mjeseci, ako vrate preostali dug i preuzmu opremu po tržišnoj vrijednosti. Na kraju petogodišnjeg razdoblja oprema postaje vlasništvo kupca. Većina

konkurentnih proizvođača su mali poduzetnici, ima ih ukupno dvanaest, a najveći ima tržišni udjel od 20 % i sklapa slične ugovore različitog vremena trajanja. Proizvođači koji imaju tržišni udjel manji od 10 % često sklapaju ugovore duljeg trajanja i nepovoljnijih klauzula o raskidu ugovora. Ugovori proizvođača X prepuštaju kupcima slobodno zadovoljavanje ostalih 25 % potreba opskrbe od drugih konkurentnih dobavljača. U posljednje tri godine na tržište su ušla dva nova proizvođača i stekla zajednički tržišni udjel od oko 8 %, djelomično preuzimanjem dugova (zajmova) od nekolicine preprodavatelja kao protuuslugu za ugovore s tim preprodavateljima.

Vezani tržišni udjel proizvođača X je 24 % ($0,75 \times 0,80 \times 40$ %). Vezani tržišni udjel ostalih proizvođača je oko 25 %. Prema tome, time je ukupno oko 49 % tržišta isključeno za potencijalne nove sudionike i za već postojeće etablirane ponuđače koji nemaju vezana mjesta prodaje u vremenu od najmanje prve dvije godine trajanja ugovora o opskrbi. Tržište pokazuje da je preprodavateljima često teško dobiti zajam od banke i općenito su premaleni da bi stekli kapital nekim drugim putem, npr. izdavanjem dionica. Proizvođač X je ujedno sposoban dokazati da ako koncentrira svoju prodaju na ograničeni broj preprodavatelja, on može bolje planirati svoju prodaju i uštedjeti na troškovima prijevoza. S obzirom na 25 % nevezanog djela, tj. dijela kojim se kupac prema ugovorima proizvođača X može opskrbiti negdje drugdje, stvarnu mogućnost za rani raskid ugovora, nedavni ulazak novih proizvođača na tržište i činjenicu da gotovo polovica preprodavatelja nije vezana, nametanje određene količine robe od strane proizvođača X od 75 % vjerojatno će ispuniti uvjete za izuzeće.

2.2. Isključiva distribucija

(161) U sporazumu o isključivoj distribuciji dobavljač se obvezuje prodavati svoje proizvode samo jednom distributeru koji će ih preprodavati na određenom području. Istodobno distributer je obično ograničen u svojoj aktivnoj prodaji na drugim isključivo dodijeljenim područjima. Mogući rizici za tržišno natjecanje su uglavnom smanjeno *intra-brand* tržišno natjecanje i podjela tržišta, što posebno može pogodovati diskriminaciji cijena. Kada većina ili svi dobavljači primjenjuju isključivu distribuciju, to može pogodovati nastanku prešutnih sporazuma kako na razini dobavljača tako i na razini distributera.

(162) Isključiva distribucija izuzeta je na temelju Uredbe skupnim izuzećima kada tržišni udjel dobavljača ne prelazi 30 %, čak i kada se kombinira s drugim ograničenjima koja se ne smatraju zabranjenima teškim

vertikalnim ograničenjima, poput obveze nenatjecanja ograničene na pet godina, nametanja određene količine robe ili isključive kupnje. Kombinacija isključive distribucije i selektivne distribucije izuzeta je Uredbom o skupnim izuzećima samo ako aktivna prodaja na drugim područjima nije ograničena. Za slučajeve gdje tržišni udjel prelazi prag od 30 %, daju se sljedeće smjernice za ocjenu isključive distribucije u pojedinačnim slučajevima.

(163) Položaj dobavljača i njegovih konkurenata na tržištu je veoma važan jer gubitak *intra-brand* tržišnog natjecanja može stvarati problem ako je ograničeno *inter-brand* tržišno natjecanje. Što je jači „položaj dobavljača“, to je ozbiljniji gubitak *intra-brand* tržišnog natjecanja. U slučaju tržišnog udjela koji premašuje prag od 30 % povećava se rizik znatnog smanjenja *intra-brand* tržišnog natjecanja. Gubitak *intra-brand* tržišnog natjecanja može biti obuhvaćen izuzećem samo ako je moguće dokazati njegovu stvarnu učinkovitost.

(164) „Položaj konkurenata na tržištu“ može imati dvojno značenje. Jaki konkurenti obično će značiti da je smanjenje *intra-brand* tržišnog natjecanja kompenzirano dostatnim *inter-brand* tržišnim natjecanjem. No, ako broj konkurenata postane manji i njihov položaj na tržištu sličan u odnosu na tržišni udjel, kapacitet i distribucijsku mrežu, postoji rizik od nastajanja prešutnih sporazuma. Gubitak *intra-brand* tržišnog natjecanja može povećati taj rizik, posebno kada nekoliko dobavljača djeluje u sličnim distribucijskim sustavima. Višestruka isključiva distribucija, odnosno kada različiti dobavljači odrede istog isključivog distributera na određenom području, može još dalje povećati rizik nastajanja prešutnih sporazuma. Ako je distributeru dano isključivo pravo distribucije za dva ili više važna konkurentna proizvoda na istom području, *inter-brand* tržišno natjecanje vjerojatno će biti znatno ograničeno za te robne marke. Što je veći kumulativni tržišni udjel robnih marki koje distribuira višestruki distributer, to je veći rizik od prešutnih sporazuma i veće smanjenje *inter-brand* tržišnog natjecanja. Kumulativni učinak kakav je upravo opisan može biti razlogom da se opozove primjena pogodnosti iz Uredbe o skupnim izuzećima u slučaju kada tržišni udjeli dobavljača ne prelaze prag kakav je određen Uredbom o skupnim izuzećima.

(165) „Prepreke pristupu tržištu“ koje mogu spriječiti dobavljače da stvaraju nove distributere ili nalaze alternativne distributere manje su važne pri ocjeni mogućih protutržišnih učinaka isključive distribucije. Isključenje drugih dobavljača s tržišta ne pojavljuje se sve dok se isključiva distribucija ne kombinira s obvezom *single brandinga*.

- (166) Isključenje drugih distributera s tržišta ne predstavlja problem ako dobavljač koji upravlja sustavom isključive distribucije imenuje veliki broj isključivih distributera na istom tržištu i ti isključivi distributeri nisu ograničeni u prodaji drugim neimenovanim distributerima. No, isključenje drugih distributera s tržišta može postati problem kada kupci na silaznom tržištu imaju „kupovnu snagu” i tržišnu snagu, posebno kada se tu radi o velikim područjima na kojima je isključivi distributer istodobno i isključivi kupac na cjelokupnom tržištu. Primjer za to bio bi lanac samoposluživanja koji postaje jedini distributer vodeće robne marke na nacionalnom tržištu maloprodaje hrane. Isključenje drugih distributera može biti pojačano u slučaju višestruke isključive distribucije. Takav slučaj, koji je obuhvaćen Uredbom o skupnim izuzećima kada tržišni udjel svakog dobavljača ne premašuje 30 %, može postati razlogom za opoziv skupnog izuzeća.
- (167) „Kupovna snaga” također može povećati rizik nastajanja prešutnih sporazuma od strane kupaca kada važni kupci, koji se mogu nalaziti na različitim područjima, nameću sporazume o isključivoj distribuciji jednom ili nekoliko dobavljača.
- (168) „Zrelost tržišta” je važna jer gubitak *intra-brand* tržišnog natjecanja i diskriminacija cijena mogu biti ozbiljni problemi na zrelom tržištu, no manje važni na tržištu na kojem raste potražnja, koje je podložno tehnološkim promjenama i promjenama tržišnih položaja sudionika.
- (169) „Razina trgovine” je važna jer se mogući negativni učinci mogu razlikovati na veleprodajnoj i maloprodajnoj razini. Isključiva distribucija uglavnom se primjenjuje u distribuciji gotove robe i usluga. Gubitak *intra-brand* tržišnog natjecanja posebno je moguć na razini maloprodaje ako je uz to povezan s velikim područjima jer će krajnji potrošači imati malu mogućnost izbora između distributera koji pruža prvorazrednu uslugu po visokoj cijeni i onoga koji pruža slabiju uslugu po niskoj cijeni u distribuciji neke važne robne marke.
- (170) Proizvođač koji odabire trgovca na veliko za isključivog distributera normalno će to učiniti za veće područje, primjerice za cijelu državu članicu. Sve dok veletrgovac može prodavati proizvode bez ograničenja trgovcima na malo na silaznom tržištu, neće se očekivati značajni protutržišni učinci ako proizvođač nije u vladajućem položaju. Mogući gubitak *intra-brand* tržišnog natjecanja na razini veleprodaje može biti prevladan učinkovitostima dobivenim logistikom, promotivnim aktivnostima itd., posebno kada se proizvođač nalazi u drugoj državi. Isključivanje s tržišta drugih veletrgovaca unutar tog područja je malo vjerojatno jer dobavljač koji ima tržišni udjel koji premašuje 30 % obično ima takvu snagu pregovaranja da ne izabere manje sposobnog veletrgovca. No, mogući rizici višestruke isključive distribucije za *inter-brand* tržišno natjecanje veći su na razini veleprodaje nego maloprodaje.
- (171) Kombinacija isključive distribucije i *single brandinga* može predstavljati dodatni problem u smislu isključivanja s tržišta drugih dobavljača, posebno u slučaju guste mreže isključivih distributera na malom području ili u slučaju kumulativnog učinka. To može dovesti do potrebe primjene gore navedenih načela *single brandinga*. Međutim, kada ta kombinacija ne dovodi do značajnog isključenja s tržišta, kombinacija isključive distribucije i *single brandinga* može imati protutržišne učinke povećavanjem poticaja isključivom distributeru da se usredotoči na određenu robnu marku. Stoga, ako ne postoji takav učinak isključenja s tržišta, kombinacija isključive distribucije i obveze nenatjecanja moći će biti izuzeta za sve vrijeme trajanja sporazuma, posebno na razini veleprodaje.
- (172) Kombinacija isključive distribucije i isključive kupnje povećava moguće rizike smanjenja *intra-brand* tržišnog natjecanja i podjele tržišta, što posebno može olakšati diskriminaciju cijena. Isključiva distribucija već sama po sebi ograničava kupčevu mogućnost izbora jer ograničava broj distributera i također obično ograničava slobodu distributera u odnosu na aktivnu prodaju. Isključiva kupnja, koja zahtijeva od isključivih distributera da se opskrbljuju određenom robnom markom neposredno pri proizvođaču, dodatno sprječava mogućnost izbora isključivih distributera, kojima je onemogućeno kupovati od drugih distributera u tom sustavu. To povećava mogućnost dobavljača da ograniči *intra-brand* tržišno natjecanje dok istodobno primjenjuje različite uvjete prodaje. Stoga je malo vjerojatno da će kombinacija isključive distribucije i isključive kupnje biti izuzeta u slučaju dobavljača koji imaju tržišni udjel koji premašuje 30 %, osim ako postoje jasne i znatne učinkovitosti koje dovode do nižih cijena za sve krajnje potrošače. Nedostatak takvih učinkovitosti također može dovesti do opoziva skupnog izuzeća ondje gdje je tržišni udjel dobavljača ispod 30 %.
- (173) „Svojstva proizvoda” nisu toliko relevantna pri ocjeni mogućih protutržišnih učinaka isključive distribucije. No, ona postaju relevantna kada se razmatra pitanje mogućih učinkovitosti, dakle nakon što se ustanovio značajan protutržišni učinak.
- (174) Isključiva distribucija može proizvesti učinkovitosti, posebno kada su potrebna ulaganja distributera da bi se zaštitio ili izgradio imidž robne marke. Općenito,

učinkovitosti su najjače izražene kod novih proizvoda, složenih proizvoda, kod proizvoda čiju je kvalitetu teško procijeniti prije same uporabe (tzv. iskustveni proizvodi) ili kod proizvoda čiju je kvalitetu teško procijeniti čak i nakon uporabe (tzv. proizvodi povjerenja). Dodatno, isključiva distribucija može doprinijeti uštedi troškova logistike jer se pri prijevozu i distribuciji koriste ekonomije obujma.

(175) Primjer djelovanja isključive distribucije na razini veleprodaje

Na tržištu trajne potrošne robe poduzetnik A je tržišni lider. A prodaje svoj proizvod putem isključivih veletrgovaca. Područja veletrgovaca su cijela država članica za male države članice, a regija za veće države članice. Ti isključivi distributeri obuhvaćaju prodaju svim trgovcima na malo na svojim područjima. Oni ne prodaju krajnjim potrošačima. Veletrgovci su zaduženi za promotivne aktivnosti na svojim tržištima. To uključuje sponzoriranje lokalnih događanja, ali i opisivanje i promoviranje novih proizvoda trgovcima na malo na svojim područjima. Tehnologija i inovacije proizvoda razvijaju se relativno brzo na tom tržištu, a pružanje prijedajnih usluga trgovcima na malo i krajnjim potrošačima igra značajnu ulogu. Veletrgovci nisu obvezni zadovoljavati sva svoja potraživanja za robnom markom dobavljača A od samog proizvođača te je veletrgovcu ili trgovcu na malo ostavljena mogućnost izbora jer su troškovi prijevoza relativno mali u odnosu na vrijednost proizvoda. Veletrgovci nisu ograničeni obvezom nenatjecanja. Trgovci na malo također prodaju nekoliko robnih marki konkurentnih dobavljača i na razini maloprodaje ne postoje nikakvi sporazumi o isključivoj ili selektivnoj distribuciji. Na europskom tržištu prodaje veletrgovcima poduzetnik A drži oko 50 % tržišnog udjela. Njegov tržišni udjel na različitim nacionalnim maloprodajnim tržištima varira između 40 % i 60 %. Poduzetnik A ima između 6 i 10 konkurenata na svakom nacionalnom tržištu; B, C i D su njegovi najveći konkurenti i također su prisutni na svakom nacionalnom tržištu, a njihovi tržišni udjeli kreću se između 20 % i 5 %. Preostali proizvođači su nacionalni proizvođači s manjim tržišnim udjelima. B, C i D imaju slične distribucijske mreže, dok lokalni proizvođači obično prodaju svoje proizvode izravno trgovcima na malo.

Na gore opisanom tržištu veleprodaje rizik smanjenog *intra-brand* tržišnog natjecanja i diskriminacije cijena je nizak. Mogućnost izbora nije ograničena, a izostajanje *intra-brand* tržišnog natjecanja nema veliko značenje na razini veleprodaje. Na razini maloprodaje nije ograničeno ni *intra-brand* niti *inter-brand* tržišno natjecanje. Dodatno, na *inter-brand* tržišno natjecanje uglavnom ne utječu isključivi sporazumi na razini veleprodaje. Stoga je vjerojatno, kod postojanja protutržišnih učinaka, da su uvjeti za izuzeće ispunjeni.

(176) Primjer djelovanja višestruke isključive distribucije na oligopolnom tržištu

Na nacionalnom tržištu za gotov proizvod, postoje četiri tržišna lidera od kojih svaki ima tržišni udjel od oko 20 %. Ta četiri tržišna lidera prodaju svoj proizvod putem isključivih distributera na razini maloprodaje. Trgovcima na malo dano je isključivo područje koje odgovara gradu u kojem se nalaze ili djelu grada u slučaju većih gradova. Na većini područja četiri tržišna lidera imenuju istog isključivog trgovca na malo („višestruka distribucija”, tj. isključiva distribucija više robnih marki), koji je obično smješten u središtu područja i koji se specijalizirao za taj proizvod. Preostalih 20 % nacionalnog tržišta sastoji se od malih lokalnih proizvođača, pri čemu najveći od njih ima tržišni udjel od 5 % na nacionalnom tržištu. Ti lokalni proizvođači obično prodaju svoje proizvode putem drugih trgovaca na malo, posebno zato što isključivi distributeri četiri najveća dobavljača uglavnom pokazuju mali interes za prodaju manje poznatih i jeftinijih robnih marki. Na tržištu postoji snažna razlikovnost robnih marki i proizvoda. Četiri tržišna lidera imaju velike nacionalne promidžbene kampanje i jake imidže robnih marki, za razliku od malih, rubnih proizvođača, koji ne oglašavaju svoje proizvode na nacionalnoj razini. Tržište je u znatnoj mjeri zrelo, potražnja je stabilna i nema velikih inovacija proizvoda i tehnologije. Proizvod je relativno jednostavan.

Na takvom oligopolnom tržištu postoji rizik od nastajanja prešutnih sporazuma između četiri tržišna lidera. Rizik se povećava postojanjem višestruke isključive distribucije. *Intra-brand* tržišno natjecanje ograničeno je isključivošću dodijeljenog područja. Tržišno natjecanje između četiri vodeće robne marke smanjeno je na razini maloprodaje jer jedan trgovac na malo određuje cijenu za sve četiri robne marke na svakom području. Višestruka distribucija podrazumijeva da ako jedan proizvođač snizi cijenu svoje robne marke, trgovac na malo nevoljko će prenijeti to sniženje cijene na krajnjeg potrošača jer bi mu to smanjilo prodaju i dobit stečenu preko drugih robnih marki. Stoga je interes proizvođača da se međusobno natječu u odnosu na cijene znatno smanjen. *Inter-brand* natjecanje u odnosu na cijene uglavnom je prisutno kad je riječ o robi slabog imidža robne marke malih, rubnih proizvođača. Moguća opravdanja učinkovitosti (zajedničkih) isključivih distributera su ograničena, s obzirom na činjenicu da je proizvod relativno jednostavan, da daljnja prodaja ne zahtijeva nikakva specifična ulaganja ili obuku i da se oglašavanje uglavnom provodi na razini proizvođača.

Iako svaki od tržišnih lidera ima tržišni udjel ispod dopuštenog praga, izuzeće iz članka 81. stavka 3. možda neće biti opravdano, pri čemu se može pokazati potrebnim da se skupno izuzeće opozove.

- (177) Primjer djelovanja isključive distribucije u kombinaciji s isključivom kupnjom

Proizvođač A je europski tržišni lider u proizvodnji glomazne trajne potrošne robe, s tržišnim udjelom između 40 % i 60 % na većini nacionalnih maloprodajnih tržišta. U svakoj državi članici on ima oko sedam konkurenata s puno manjim tržišnim udjelom, pri čemu je tržišni udjel najvećih od tih konkurenata 10 %. Ti su konkurenti prisutni na samo jednom ili dva nacionalna tržišta. Proizvođač A prodaje svoj proizvod putem svojih nacionalnih podružnica (društva-kćeri) isključivim distributerima na razini maloprodaje, a kojima nije dopušteno aktivno prodavati na područjima drugih isključivih distributera. Nadalje, trgovci na malo obvezni su kupovati proizvode proizvođača A isključivo od nacionalne podružnice (društva-kćeri) proizvođača A u zemlji trgovca na malo. Trgovci na malo koji prodaju robnu marku proizvođača A su glavni preprodavatelji te vrste proizvoda na svojem području. Bave se i konkurentnim markama, ali s različitim stupnjem uspjeha i entuzijazma. Poduzetnik A primjenjuje razlike u cijenama od 10 % do 15 % između tržišta, i male razlike unutar tržišta. To se odražava u manjim razlikama u cijenama na razini maloprodaje. Tržište je u odnosu na ponudu i potražnju relativno stabilno i nema nikakvih značajnih promjena u tehnologiji.

Na takvim tržištima gubitak *intra-brand* tržišnog natjecanja rezultat je ne samo isključivosti područja na razini maloprodaje, nego je također pojačan obvezom isključive kupnje koja je nametnuta trgovcima na malo. Obveza isključive kupnje doprinosi odvojenosti tržišta od područja jer isključivim trgovcima na malo ne dopušta mogućnost izbora. Isključivi trgovci na malo također ne smiju aktivno prodavati na područjima drugih trgovaca na malo i u praksi izbjegavaju isporučivati robu izvan svojeg područja. Time se omogućava mogućnost diskriminacije cijena. Možnost izbora od strane potrošača ili neovisnih trgovaca je ograničena zbog glomaznosti proizvoda.

Moguća razmatranja učinkovitosti tog sustava povezanih s ekonomijama obujma u odnosu na transport i promotivna nastojanja na razini trgovaca na malo vjerojatno neće prevagnuti nad negativnim učincima diskriminacije cijena i smanjenja *intra-brand* tržišnog natjecanja. Stoga je malo vjerojatno da će uvjeti za izuzeće biti ispunjeni.

2.3. Isključiva dodjela kupaca

- (178) U sporazumu koji sadrži odredbe o isključivoj dodjeli kupaca, dobavljač pristaje prodavati svoje proizvode samo jednom distributeru koji će ih dalje prodavati određenoj skupini kupaca. Istodobno distributer je obično ograničen u aktivnoj prodaji drugim isključivo dodijeljenim skupinama kupaca. Mogući rizici za tržišno

natjecanje uglavnom su smanjenje *intra-brand* tržišnog natjecanja i podjela tržišta, što posebno može pogodovati diskriminaciji cijena. Kada većina ili svi dobavljači primjenjuju odredbu o isključivoj dodjeli kupaca, to može pogodovati nastajanju prešutnih sporazuma, kako na razini dobavljača, tako i na razini distributera.

- (179) Odredba o isključivoj dodjeli kupaca obuhvaćena je izuzećem iz Uredbe o skupnim izuzećima, kada tržišni udjel dobavljača ne prelazi prag tržišnog udjela od 30 %, čak i kada se kombinira s ostalim vertikalnim ograničenjima koja nisu apsolutno zabranjena ograničenja tržišnog natjecanja, poput odredbe o obvezi nenatjecanja, odredbe o nametanju određene količine proizvoda ili odredbe o isključivoj kupnji. Kombinacija isključive dodjele kupaca i selektivne distribucije smatra se u pravilu apsolutno zabranjenim ograničenjem tržišnog natjecanja jer ograničava slobodu aktivne prodaje od strane imenovanih distributera krajnjim korisnicima. Za ocjenu sporazuma o isključivoj dodjeli kupaca kada tržišni udjel prelazi prag od 30 %, primjenjuje se *mutatis mutandis* smjernice iz točaka 161. do 177., podložno sljedećim specifičnim uvjetima.
- (180) Isključiva dodjela kupaca obično kupcima smanjuje mogućnost izbora. Nadalje, budući da svaki imenovani distributer ima svoju skupinu kupaca, neimenovani distributeri koji ne pripadaju takvoj skupini, mogu imati teškoća pri opskrbi određenim proizvodom. To će smanjiti mogućnost izbora neimenovanim distributerima. Dakle, ako je premašen prag od 30 % tržišnog udjela iz Uredbe o skupnim izuzećima, nije vjerojatno da će sporazum koji sadrži odredbu o isključivoj dodjeli kupaca biti obuhvaćen izuzećem, osim ako ne postoje očiti i značajni učinci učinkovitosti.
- (181) Isključiva dodjela kupaca uglavnom se primjenjuje na polugotove proizvode i na razini veleprodaje kada se odnosi na gotove proizvode, gdje se mogu razlikovati skupine kupaca s različitim specifičnim zahtjevima u odnosu na proizvod.
- (182) Isključiva dodjela kupaca može dovesti do učinkovitosti, posebno kada distributeri moraju ulagati, na primjer, u određenu opremu, vještine ili *know-how* da bi se prilagodili zahtjevima svoje skupine kupaca. Vrijeme amortizacije tih ulaganja upućuje na to koliko će biti opravdano trajanje takvog sustava isključive dodjele kupaca. Općenito je takva odredba najopravdanija ako se radi o novim ili složenim proizvodima i proizvodima koje treba prilagoditi potrebama pojedinačnih kupaca. Te će se različite potrebe vjerojatnije dati odrediti kod polugotovih proizvoda, odnosno proizvoda koji se prodaju različitim vrstama profesionalnih kupaca. Dodjela krajnjih potrošača vjerojatno neće dovesti do stvarnih učinkovitosti te je malo vjerojatno da će biti obuhvaćena izuzećem.

(183) Primjer isključive dodjele kupaca

Neko poduzeće razvilo je tehnički složeni sustav raspiskivanja. Poduzeće trenutno ima udjel na tržištu prskalica od 40 %. U trenutku kada je počelo s prodajom tehnički složene prskalice imalo je tržišni udjel od 20 % sa starijom verzijom proizvoda. Ugradnja novog tipa prskalice ovisi o vrsti zgrade u koju se ugrađuje i načinu korištenja zgrade (ured, tvornica kemijskih proizvoda, bolnica itd.). Poduzeće je imenovalo nekoliko distributera za prodaju i ugradnju prskalice. Svaki distributer morao je obučiti svoje zaposlenike o svim općenitim i specifičnim zahtjevima ugradnje prskalice za određenu skupinu kupaca. Da bi osiguralo specijalizaciju distributera, poduzeće je svakom distributeru dodijelilo jednu isključivu skupinu kupaca i zabranilo aktivnu prodaju drugim isključivo dodijeljenim skupinama potrošača. Nakon pet godina, svim isključivim distributerima bit će dopuštena aktivna prodaja svim skupinama kupaca, čime će prestati djelovati sustav isključive dodjele kupaca. Dobavljač tada može i sam početi prodavati novim distributerima. Tržište je prilično dinamično, ima dva nova sudionika na tržištu i brojna tehnološka poboljšanja. Konkurenti koji imaju tržišni udjel između 25 % i 5 % također poboljšavaju svoje proizvode.

Budući da je odredba o isključivosti ograničena u trajanju i da pomaže da distributeri povrate svoja ulaganja i usredotoče svoju prodaju najprije na određenu skupinu kupaca da bi se upoznali s poslovanjem i s obzirom da izgleda da su mogući protutržišni učinci ograničeni na dinamičnom tržištu, uvjeti za izuzeće bi mogli biti ispunjeni.

2.4. **Selektivna distribucija**

(184) Sporazumi o selektivnoj distribuciji, poput sporazuma o isključivoj distribuciji, ograničavaju, s jedne strane, broj ovlaštenih distributera, a s druge mogućnosti daljnje prodaje. Razlika je pri isključivoj distribuciji u tome što ograničenje broja distributera ne ovisi o broju područja, nego o kriterijima odabira koji su ponajprije povezani sa svojstvima proizvoda. Još jednu razliku pri isključivoj distribuciji čini to što ograničenje daljnje prodaje nije ograničenje aktivne prodaje na nekom području, nego je to ograničenje bilo kakve prodaje neovlaštenim distributerima, što znači da su jedini

mogući kupci imenovani distributeri i krajnji kupci. Selektivna distribucija se gotovo uvijek koristi za distribuciju gotovog proizvoda koji nosi robnu marku.

(185) Mogući rizici za tržišno natjecanje su smanjenje *intra-brand* tržišnog natjecanja i, posebno u slučaju kumulativnog učinka, isključenje s tržišta određenih vrsta distributera i pogodovanje nastanku prešutnih sporazuma između dobavljača ili kupaca. Da bi se ocijenili mogući protutržišni učinci selektivne distribucije, kako je to predviđeno u članku 81. stavku 1., potrebno je odrediti razliku između čisto kvalitativne selektivne distribucije i kvantitativne selektivne distribucije. Čisto kvalitativna selektivna distribucija odabire distributere samo na temelju objektivnih kriterija koje zahtijevaju svojstva proizvoda poput obuke osoblja koje sudjeluje u prodaji, usluga koje se pružaju na mjestu prodaje, određene linije asortimana proizvoda koji se prodaju itd. ⁽¹⁾ Primjena takvih kriterija izravno ne ograničava broj distributera. Čisto kvalitativna selektivna distribucija općenito nije obuhvaćena člankom 81., stavkom 1. jer nema protutržišnih učinaka, pod uvjetom da su zadovoljena tri uvjeta. Prvo, svojstva određenog proizvoda moraju uvjetovati postojanje sustava selektivne distribucije, u smislu da takav sustav mora biti legitiman u odnosu na zahtjeve koje nameću svojstva određenog proizvoda da bi se sačuvala njegova kvaliteta i osigurala njegova pravilna uporaba. Drugo, preprodavatelji se moraju birati na temelju objektivnih kriterija kvalitativne prirode koji se jedinstveno utvrđuju za sve potencijalne preprodavatelje i ne primjenjuju se na diskriminirajući način. Treće, utvrđeni kriteriji ne smiju prelaziti granicu onoga što je potrebno ⁽²⁾. Kvantitativna selektivna distribucija dodaje daljnje kriterije odabira koji neposrednije ograničavaju potencijalni broj distributera, tako da, primjerice, od njih traže određenu najnižu ili najvišu prodaju tako da se točno ograniči broj distributera itd.

(186) Kvalitativna i kvantitativna selektivna distribucija izuzeta je iz Uredbe o skupnim izuzećima ako prag tržišnog udjela ne premašuje 30 %, čak i u kombinaciji s drugim vertikalnim ograničenjima koja se ne smatraju apsolutno zabranjenima, poput obveze nenatjecanja ili obveze isključive distribucije, pod uvjetom da aktivna prodaja ovlaštenih distributera drugim ovlaštenim distributerima i krajnjim korisnicima nije ograničena. Uredba o skupnim izuzećima izuzima selektivnu distribuciju bez obzira na svojstva dotičnog proizvoda. Međutim, kada svojstva proizvoda ne zahtijevaju selektivnu distribuciju, takav distribucijski sustav obično sa sobom ne

⁽¹⁾ Vidjeti, primjerice, presudu Prvostupanjskog suda u predmetu T-88/92 *Groupement d'achat Édouard Leclerc protiv Komisije* [1996] ECR II-1961.

⁽²⁾ Vidjeti presude Suda u predmetu 31/80 *L'Oréal protiv PVBA* [1980] ECR 3775, paragrafe 15. i 16.; predmetu 26/76 *Metro I* [1977] ECR 1875, paragrafe 20. i 21.; predmetu 107/82 *AEG* [1983] ECR 3151, paragraf 35.; i presudu Prvostupanjskog suda u predmetu T-19/91 *Vichy protiv Komisije* [1992] ECR II-415, paragraf 65.

donosi dovoljne pozitivne učinke poticanja učinkovitosti koje bi predstavljale protutežu značajnom smanjenju *intra-brand* tržišnog natjecanja. Ako se pojave znatni protutržišni, za očekivati je da će pogodnosti iz Uredbe o skupnim izuzećima biti opozvane. Usto, sljedeća uputa se daje za ocjenu selektivne distribucije u pojedinačnim slučajevima koji nisu obuhvaćeni Uredbom o skupnim izuzećima ili u slučaju kumulativnih učinaka koji su rezultat usporednih mreža selektivne distribucije.

(187) Položaj dobavljača i njegovih konkurenata na tržištu od presudne je važnosti pri ocjeni mogućih protutržišnih učinaka jer gubitak *intra-brand* tržišnog natjecanja postaje problem samo ako je ograničeno *inter-brand* tržišno natjecanje. Što je jači položaj dobavljača, to je problematičniji gubitak *intra-brand* tržišnog natjecanja. Još jedan važan čimbenik predstavlja broj mreža selektivne distribucije prisutnih na istom tržištu. Kada samo jedan dobavljač primjenjuje selektivnu distribuciju na tržištu na kojem nema vladajući položaj, kvantitativna selektivna distribucija obično ne stvara negativne neto učinke pod uvjetom da roba koja je predmet sporazuma, u odnosu na svoja svojstva zahtjeva korištenje sustava selektivne distribucije i pod uvjetom da su primijenjeni kriteriji odabira potrebni da bi se osigurala učinkovita distribucija dotične robe. No, u stvarnosti izgleda da selektivnu distribuciju često primjenjuje nekoliko dobavljača na određenom području.

(188) Položaj konkurenata na tržištu može imati dvojaku važnost i posebno igra važnu ulogu u slučaju kumulativnog učinka. Podrazumijeva se da jaki konkurenti općenito znače da će se smanjenje *intra-brand* tržišnog natjecanja moći jednostavno prevladati dovoljnim *inter-brand* tržišnim natjecanjem. Međutim, kada većina glavnih dobavljača primjenjuje selektivnu distribuciju, postojat će znatni gubitak *intra-brand* tržišnog natjecanja, što će dovesti do mogućeg isključenja određenih distributera s tržišta, kao i povećati rizik nastanka prešutnih sporazuma između tih glavnih dobavljača. Rizik isključivanja s tržišta učinkovitijih distributera uvijek je bio veći u slučaju selektivne nego pri isključivoj distribuciji zbog ograničenja prodaje neovlaštenim distributerima u selektivnoj distribuciji. Na taj način je sustavu selektivne distribucije dano obilježje zatvorenosti, čime je neovlaštenim distributerima nemoguće doći do robe. To čini selektivnu distribuciju posebno primjerenom za izbjegavanje pritiscima trgovaca koji nude niske cijene, a koje oni vrše na marže proizvođača kao i na marže ovlaštenih distributera.

(189) Kada se Uredba o skupnim izuzećima primjenjuje na pojedinačne mreže selektivne distribucije, u slučaju

kumulativnih učinaka može doći do opoziva pogodnosti skupnog izuzeća ili neprimjenjivosti Uredbe o skupnim izuzećima. No, mala je vjerojatnost da će se problem kumulativnog učinka pojaviti kada udjel na tržištu koje je pokriveno selektivnom distribucijom iznosi manje od 50 %. Isto tako, problem se neće pojaviti ako pokazatelj pokrivenosti tržišta premašuje 50 %, a ukupan tržišni udjel pet najvećih dobavljača (CR5) iznosi manje od 50 %. Kada je i CR5 i udjel na tržištu koje je pokriveno selektivnom distribucijom iznad 50 %, ocjena može varirati ovisno o tomu primjenjuje li svih pet najvećih dobavljača selektivnu distribuciju. Što je jači položaj konkurenata koji ne primjenjuju selektivnu distribuciju, manja je vjerojatnost isključenja drugih distributera. Ako svih pet najvećih dobavljača primjenjuje selektivnu distribuciju, problemi za tržišno natjecanje mogu se pojaviti posebno u odnosu na one sporazume u kojima se primjenjuju kvantitativni kriteriji pristupa kojima se neposredno ograničava broj ovlaštenih distributera. Uvjeti iz članka 81. stavka 3. vjerojatno neće biti ispunjeni ako spomenuti sustavi selektivne distribucije onemogućavaju pristup novih distributera na tržište sposobnih da adekvatno prodaju dotične proizvode, posebno onih koji nude popuste na cijene i time ograničavaju distribuciju u korist određenih postojećih kanala, a na štetu krajnjih potrošača. Posredniji oblici kvantitativne selektivne distribucije, koji su rezultat primjerice kombinacije čisto kvalitativnih kriterija pristupa sa zahtjevom koji se postavlja na distributere da dostignu minimalnu količinu godišnje kupnje, manje je vjerojatno da će prouzročiti neto negativne učinke ako ta količina ne predstavlja znatan dio ukupnog godišnjeg prihoda distributera koji je ostvario spomenutom vrstom proizvoda i ne prelazi granicu onoga što je potrebno da bi dobavljač povratio svoje ugovorom uređeno ulaganje i/ili realizirao ekonomije obujma u distribuciji. Što se tiče pojedinačnog doprinos, dobavljač koji ima tržišni udjel manji od 5 % općenito se neće smatrati da značajno pridonosi kumulativnom učinku.

(190) „Prepreke pristupu tržištu” uglavnom pobuđuju interes u slučaju isključenja s tržišta neovlaštenih distributera. Te će prepreke pristupu tržištu općenito biti znatne jer selektivnu distribuciju obično primjenjuju proizvođači proizvoda koji nose robnu marku. Uglavnom će isključenim trgovcima na malo trebati dosta vremena i značajnih ulaganja da bi lansirali svoje vlastite robne marke ili se negdje drugdje opskrbili konkurentnom robom.

(191) „Kupovna snaga” može povećati rizik od nastanka prešutnih sporazuma između distributera i time znatno utjecati na analizu mogućih protutržišnih učinaka selektivne distribucije. Do isključenja s tržišta učinkovitijih trgovaca na malo može posebno doći kad jako udruženje distributera nameće selektivne kriterije dobavljaču s ciljem ograničavanja distribucije u koristi svojih članova.

- (192) Članak 5. točka (c) Uredbe o skupnim izuzećima određuje da dobavljač ne smije nametnuti obvezu, bilo posredno ili neposredno, kojom ovlašteni distributeri ne smiju prodavati robne marke određenih konkurentnih dobavljača. Cilj je tog uvjeta posebno da se izbjegnu horizontalni prešutni sporazumi kojima bi vodeći dobavljači stvaranjem tzv. ekskluzivnih klubova robnih marki isključili druge robne marke proizvoda. Malo je vjerojatno da će ta vrsta obveze biti obuhvaćena izuzećem u slučaju kada CR5 iznosi ili je iznad 50 %, osim ako ni jedan od dobavljača koji je takvu obvezu nametnuo ne pripada skupini od pet najvećih dobavljača na tržištu.
- (193) Isključenje s tržišta drugih dobavljača u pravilu ne predstavlja problem sve dok drugi dobavljači mogu koristiti iste distributere, tj. sve dok se sustav selektivne distribucije ne kombinira sa *single brandingom*. Kod guste mreže ovlaštenih distributera ili u slučaju kumulativnog učinka, kombinacija selektivne distribucije i obveze nenatjecanja može predstavljati rizik za isključenje drugih dobavljača. U tom se slučaju primjenjuju gore navedena načela *single brandinga*. Kada se selektivna distribucija ne kombinira s obvezom nenatjecanja, isključenje konkurentnih dobavljača s tržišta može još uvijek predstavljati problem kada vodeći dobavljači ne primjenjuju samo čisto kvalitativne kriterije pristupa, nego svojim distributerima nameću određene dodatne obveze poput obveze da osiguraju minimum prostora na policama za njihove proizvode ili da distributer proda njihove proizvode u vrijednosti nekog najnižeg postotka ukupnog prihoda distributera. Takav se problem vjerojatno neće pojaviti ako je udjel na tržištu koje je obuhvaćeno selektivnom distribucijom ispod 50 %, ili ondje gdje se taj pokazatelj pokrivenosti tržišta premaši ako tržišni udjel pet najvećih dobavljača ostane ispod 50 %.
- (194) Zrelost tržišta važna je jer gubitak *intra-brand* tržišnog natjecanja i moguće isključenje dobavljača ili distributera s tržišta može predstavljati ozbiljan problem na zrelom tržištu, ali je manje bitna na tržištu na kojem potražnja raste, a tehnologije i položaji na tržištu se mijenjaju.
- (195) Selektivna distribucija može biti učinkovita kada dovodi do uštede troškova logistike zbog primjene ekonomija obujma u transportu i to se može dogoditi bez obzira na svojstva proizvoda (učinkovitost pod br. 6. iz točke 116.). Međutim, to je samo neznatna učinkovitost u sustavima selektivne distribucije. Svojstva proizvoda veoma su bitna i od pomoći pri rješavanju problema slijepog putnika između distributera (učinkovitost pod br. 1. iz točke 116.) ili pri stvaranju imidža robne marke (učinkovitost pod br. 8. iz točke 116.). Općenito, taj slučaj je najizraženiji pri novim proizvodima, složenim proizvodima, proizvodima čiju je kvalitetu teško procijeniti prije uporabe (takozvani iskustveni proizvodi) ili čiju je kvalitetu teško procijeniti čak i nakon uporabe (takozvani proizvodi povjerenja). Postoji vjerojatnost da će kombinacijom selektivne i isključive distribucije doći do povrede članka 81. ako ju primijeni dobavljač čiji tržišni udjel premašuje 30 % ili u slučaju kumulativnih učinaka, iako se aktivna prodaja između područja i dalje slobodno odvija. Takva kombinacija može u iznimnim slučajevima ispunjavati uvjete iz članka 81. stavka 3. ako je nužna kako bi se zaštitila znatna i ugovorom uređena ulaganja koja su izvršili ovlašteni distributeri (učinkovitost pod br. 4. iz točke 116.).
- (196) Prilikom odabira određenog ograničenja potrebno je odabrati ono koje će najmanje negativno utjecati na tržišno natjecanje te uočiti mogu li se iste učinkovitosti postignuti usporedivo sličnim troškovima, na primjer samim postavljanjem zahtjeva koji se odnose na pružanje usluga
- (197) Primjer kvantitativne selektivne distribucije:
- Na tržištu trajne potrošne robe tržišni lider (robna marka A), koji ima tržišni udjel od 35 %, prodaje svoj proizvod krajnjim potrošačima putem mreže selektivne distribucije. Postoji nekoliko kriterija za pristup mreži: prodavaonica mora zapošljavati obučeno osoblje i pružati prijeprodajne usluge, mora postojati poseban dio prodavaonice rezerviran za prodaju dotičnog proizvoda i sličnih proizvoda visoke tehnologije, prodavaonica mora prodavati široki spektar modela dobavljača i izložiti ih na privlačan način. Nadalje, broj trgovaca na malo koji smiju pristupiti mreži neposredno je ograničen uspostavom maksimalnog broja trgovaca na malo prema broju stanovnika u svakoj regiji ili na nekom urbanom prostoru. Proizvođač A ima 6 konkurenata na tom tržištu. Njegovi najveći konkurenti, B, C i D, imaju tržišni udjel 25, 15 odnosno 10 %, dok drugi proizvođači imaju manje tržišne udjele. A je jedini proizvođač koji se koristi selektivnom distribucijom. Selektivni distributeri robne marke A uvijek se bave distribucijom nekoliko konkurentnih robnih marki. No, konkurentne robne marke također se prodaju u mnogim prodavaonicama koje ne pripadaju mreži selektivne distribucije poduzetnika A. Postoje različiti kanali distribucije: na primjer, robne marke B i C se prodaju u većini odabranih prodavaonica poduzetnika A, ali i u drugim prodavaonicama koje pružaju uslugu visoke kvalitete te u velikim robnim kućama. Robna marka D uglavnom se prodaje u prodavaonicama koje pružaju vrhunske usluge. Tehnologija se na tom tržištu razvija razmjerno brzo, a glavni dobavljači oglašavanjem održavaju vrhunski imidž svojih proizvoda.

Na tom tržištu pokazatelj pokrivenosti selektivne distribucije iznosi 35 %. Sustav selektivne distribucije poduzetnika A nema neposrednog učinka na tržišno natjecanje između različitih robnih marki proizvoda. *Intra-brand* tržišno natjecanje za robnu marku A može biti smanjeno, ali potrošači imaju pristup trgovinama na malo koje nude niski standard usluge/nisku cijenu za robne marke B i C, koje imaju usporedivi imidž kvalitete kao i robna marka A. Štoviše, pristup trgovcima na malo koji pružaju visok standard usluge za druge robne marke nije spriječen jer nema ograničenja koja bi odabranim distributerima onemogućila prodaju konkurentne robne marke, a kvantitativno ograničenje broja trgovaca na malo koji prodaju robnu marku A dopušta drugim trgovcima na malo koji pružaju visok standard usluge da slobodno distribuiraju konkurentne robne marke. U ovom slučaju, s obzirom na zahtjeve koji se odnose na pružanje usluga i učinkovitosti koje će oni vjerojatno ostvariti te s obzirom na ograničen učinak na *intra-brand* tržišno natjecanje, postoji vjerojatnost da će uvjeti za izuzeće mreže selektivne distribucije poduzetnika A biti ispunjeni.

(198) Primjer selektivne distribucije s kumulativnim učincima:

Na tržištu na kojem se prodaje određeni sportski artikl sedam je proizvođača čiji su odgovarajući tržišni udjeli: 25 %, 20 %, 15 %, 15 %, 10 %, 8 % i 7 %. Pet najvećih proizvođača distribuira svoje proizvode putem kvantitativne selektivne distribucije, dok dva najmanja koriste različite vrste sustava distribucije, što rezultira pokazateljem pokrivenosti selektivnom distribucijom od 85 %. Kriteriji za pristup mrežama selektivne distribucije izrazito su ujednačeni između proizvođača: prodavaonice moraju imati osposobljeno osoblje i pružati prijeprodajne usluge, mora postojati posebni dio prodavaonice rezerviran za prodaju dotičnog artikla i određena je minimalna površina tog prostora. Prodavaonica mora prodavati široku paletu proizvoda dotične robne marke i izložiti artikl na privlačan način, mora se nalaziti u trgovačkoj ulici i taj tip artikla mora predstavljati najmanje 30 % ukupnog prihoda prodavaonice. Uglavnom se imenuje isti distributer za selektivnu distribuciju svih pet robnih marki. Dvije marke za koje se ne koristi selektivna distribucija obično se prodaju putem manje specijaliziranih trgovaca na malo koji pružaju nižu razinu usluge. Tržište je stabilno kako na razini ponude tako i na razini potražnje te postoji jaki imidž robne marke i diferenciranje proizvoda. Pet spomenutih tržišnih lidera ima jak imidž svoje robne marke koji su stekli oglašavanjem i sponzoriranjem, dok dva manja proizvođača provode strategiju jeftinijih proizvoda koje bez jakog imidža robne marke.

Na tom tržištu diskontne prodavaonice koje daju popust na cijenu nemaju dopušten pristup do pet vodećih robnih marki. Realno, zahtjev da taj tip artikla predstavlja najmanje 30 % poslovanja distributera i kriteriji

koji obuhvaćaju njegovo prezentiranje i prijeprodajne usluge isključuju većinu diskontnih prodavaonica iz mreže ovlaštenih distributera. Zbog toga potrošači nemaju drugog izbora nego kupovati pet vodećih robnih marki u prodavaonicama koje pružaju visok standard usluga i visoke cijene. To dovodi do smanjenja *inter-brand* tržišnog natjecanja između pet vodećih robnih marki. Činjenica da se dvije najslabije robne marke mogu kupiti u prodavaonicama koje nude niže standarde usluge i niže cijene nije kompenzacija za nastalu situaciju jer je imidž robnih marki koji nosi pet vodećih proizvođača znatno jači. *Inter-brand* tržišno natjecanje ograničeno je također postojanjem višestruke distribucije. Iako postoji određeni stupanj *intra-brand* tržišnog natjecanja i broj trgovaca na malo nije neposredno ograničen, kriteriji za pristup mreži dovoljno su strogi da za posljedicu imaju malen broj trgovaca na malo koji prodaju pet vodećih robnih marki na svakom pojedinom području.

Učinkovitosti povezane s tim sustavima kvantitativne selektivne distribucije jako su male: proizvod nije jako složen i ne opravdava izrazito visokokvalitetnu uslugu. Ako proizvođači ne mogu dokazati postojanje jasnih učinkovitosti koje su povezane s njihovom mrežom selektivne distribucije, onda postoji vjerojatnost da će se skupno izuzeće morati opozvati zbog kumulativnih učinaka koji imaju negativne posljedice za potrošače — manju mogućnost izbora i više cijene.

2.5. Sporazumi o *franchisingu*

(199) Sporazumi o *franchisingu* obuhvaćaju ustupanje prava intelektualnog vlasništva koja se posebno odnose na robne ili uslužne žigove ili znakove i *know-howa* sa svrhom korištenja i distribucije robe ili usluga. Uz ustupanje prava intelektualnog vlasništva davatelj franšize za vrijeme trajanja sporazuma obično pruža korisniku franšize komercijalnu i tehničku pomoć. Ustupanje franšize i navedena pomoć sastavni su dijelovi načina poslovanja koji se prenosi franšizom. Korisnik franšize obično plaća davatelju franšize franšiznu pristojbu za iskorištavanje određenog načina poslovanja. *Franchising* može omogućiti davatelju franšize da ograničenim ulaganjem uspostavi jedinstvenu mrežu distribucije svojih proizvoda. Uz odredbu koja se odnosi na način poslovanja, sporazumi o *franchisingu* obično sadrže kombinaciju različitih vertikalnih ograničenja koja se odnose na proizvode koji se distribuiraju, posebno odredbe o selektivnoj distribuciji, i/ili obveze nenatjecanja, i/ili odredbe o isključivoj distribuciji ili slabije oblike obveza te vrste.

(200) Uredba o skupnim izuzećima obuhvaća ustupanje prava intelektualnog vlasništva u ugovorima o *franchisingu*, kako je to opisano u točkama 23. do 45. Što se tiče vertikalnih ograničenja kupnje, prodaje i daljnje prodaje

robe ili usluga obuhvaćenih sporazumom o *franchisingu*, poput selektivne distribucije, obveze nenatjecanja ili isključive distribucije, Uredba o skupnim izuzećima primjenjuje se do visine praga tržišnog udjela od 30 % davatelja franšize ili dobavljača kojega je on odredio ⁽¹⁾. Prije navedene upute koje se odnose na te vrste ograničenja također se primjenjuju i na sporazume o *franchisingu*, a podložne su sljedećim specifičnim okolnostima:

1. U skladu s općim pravilom br. 8. (vidjeti točku 119.), što je značajniji transfer *know-how*, to lakše vertikalna ograničenja ispunjavaju uvjete za izuzeće.
2. Obveza nenatjecanja za robu ili usluge koje kupuje korisnik franšize nije obuhvaćena zabranom iz članka 81. stavka 1. kada je ta obveza potrebna da bi se održao zajednički identitet i ugled mreže obuhvaćene franšizom. U takvim slučajevima trajanje obveze nenatjecanja, kako je to predviđeno u članku 81. stavku 1., također nije bitno sve dok ne prelazi trajanje samog sporazuma o *franchisingu*.

(201) Primjer *franchisinga*:

Proizvođač je razvio novi oblik prodaje bombona u takozvanim zabavnim prodavaonicama (*fun shops*), gdje se bomboni mogu posebno obojiti na zahtjev potrošača. Proizvođač bombona također je razvio strojeve koji boje te bombone. Proizvođač isto tako proizvodi i tekućine za bojenje. Kvaliteta i svježina tekućine jako je važna za proizvodnju bombona dobre kvalitete. Proizvođač je uspješno prodavao bombone na nekoliko svojih maloprodajnih mjesta koja sva djeluju pod istim poslovnim imenom i istim odlikuju se jedinstvenim zabavnim izgledom (izgledom i načinom izlaganja u prodavaonici, zajedničkim oglašavanjem itd.). Kako bi proširio prodaju, proizvođač je krenuo u sustav *franchisinga*. Korisnici franšize moraju kupiti bombone, tekućinu i stroj za bojenje od proizvođača radi istog izgleda i djelovanja pod istim poslovnim imenom, moraju platiti franšiznu pristojbu davatelju franšize, doprinostiti zajedničkom oglašavanju i osigurati tajnost korisničkog priručnika koji je sastavio davatelj franšize. Dodatno, korisnicima franšize dopušteno je prodavati samo na ugovorom određenom poslovnom prostoru i samo krajnjim potrošačima ili drugim korisnicima franšize i ne smiju prodavati druge bombone. Davatelj franšize ne smije imenovati drugog korisnika franšize niti sam voditi maloprodajno mjesto na području koje je regulirano sporazumom. Davatelj franšize također je obavezan stalno osuvremenjivati i razvijati svoje proizvode, poslovne izgleda i korisnički priručnik, te iste učiniti

dostupnim svim korisnicima franšize u maloprodaji. Sporazumi o *franchisingu* sklapaju se na 10 godina.

Trgovci bombonima na malo kupuju bombone na domaćem tržištu ili od domaćih proizvođača koji slijede ukus domaćih potrošača ili od veletrgovaca koji uvoze bombone od stranih proizvođača i ujedno prodaju proizvode domaćih proizvođača. Na tom tržištu proizvodi davatelja franšize natječu se s drugim robnim markama bombona. Davatelj franšize ima tržišni udjel od 30 % na tržištu bombona koji se prodaju trgovcima na malo. Konkurenti na tom tržištu su domaće i internacionalne robne marke koje ponekad proizvode velika poduzeća koja se bave proizvodnjom hrane i proizvode više različitih proizvoda. Postoji mnogo potencijalnih mjesta prodaje bombona, kao što su to kiosci, prodavaonice mješovitom robom, restorani-samoposluživanja i specijalizirane prodavaonice slatkisa. Na tržištu strojeva za bojenje hrane tržišni udjel davatelja franšize je ispod 10 %.

Većina obveza koje sadrže sporazumi o *franchisingu* može se ocijeniti potrebnima da bi se zaštitila prava intelektualnog vlasništva ili održao zajednički identitet i ugled mreže obuhvaćene franšizom i koje nisu obuhvaćene zabranom iz članka 81. stavka 1. Ograničenje prodaje (ugovorom ograničeno područje i selektivna distribucija) poticajno utječe na korisnike franšize da investiraju u stroj za bojenje i koncepciju franšize te da barem pripomognu održavanju zajedničkog identiteta, iako to ne mora biti u tu svrhu potrebno, i time kompenziraju za gubitak *intra-brand* tržišnog natjecanja. Klauzula o obvezi nenatjecanja kojom se iz trgovine isključuju ostale robne marke bombona za sve vrijeme trajanja sporazuma dopušta davatelju franšize da prodajna mjesta jedinstveno uredi i spriječi konkurente da se koriste pogodnostima njegovog poslovnog imena (trgovačkog znaka). To ne dovodi do ozbiljnijeg isključenja s tržišta jer je drugim proizvođačima slatiša dostupan veliki broj potencijalnih prodajnih mjesta. Postoji vjerojatnost da će sporazumi o *franchisingu* tog davatelja franšize ispunjavati uvjete za izuzeće iz članka 81. stavka 3. ako su obveze koje su u njima sadržane obuhvaćene člankom 81. stavkom 1.

2.6. **Isključiva opskrba**

- (202) Isključiva opskrba, kako je određena u članku 1. točki (c) Uredbe o skupnim izuzećima, predstavlja krajnji oblik ograničene distribucije što se tiče ograničenja broja kupaca: u sporazumu je izričito navedeno da unutar Zajednice postoji samo jedan kupac kojem dobavljač može prodavati određeni gotov proizvod. Za polugotove robe ili usluge isključiva opskrba znači da postoji samo jedan kupac unutar Zajednice ili da postoji samo jedan kupac unutar Zajednice kojem dobavljač prodaje u svrhu neke određene daljnje uporabe. Za polugotove robe ili usluge isključiva opskrba često se navodi kao industrijska opskrba.

⁽¹⁾ Također vidjeti paragrafe AEG [1983] ECR 3151, paragraf 35.; i Prvostupanijskog suda u predmetu T-19/91 *Vichy protiv Komisije* [1992] ECR II-415, paragraf 65. Također vidjeti paragrafe 89. do 95., posebno paragraf 95.

- (203) Na isključivu opskrbu kako je definirana u članku 1. točki (c) Uredbe o skupnim izuzećima primjenjuje se izuzeće iz članka 2. stavka 1. kad se čita u vezi s odredbama iz članka 3. stavka 2. iste Uredbe, kada tržišni udjel kupca ne prelazi prag od 30 %, čak i kada sporazum sadrži i druga vertikalna ograničenja poput obveze nenatjecanja. U pojedinačnim slučajevima ocjene isključive opskrbe, kada taj prag premašuje 30 %, primjenjuju se sljedeće upute.
- (204) Glavni rizik za tržišno natjecanje pri isključivoj opskrbi predstavlja isključenje drugih kupaca s tržišta. Tržišni udjel kupca na uzlaznom tržištu očito je važan za ocjenu sposobnosti kupca da „nametne” isključivu opskrbu koja isključuje pristup izvorima opskrbe drugim kupcima. No, važnost kupca na silaznom tržištu je čimbenik koji određuje hoće li se pojaviti problem za tržišno natjecanje. Ako kupac nema tržišnu snagu na silaznom tržištu, neće se očekivati znatni negativni učinci za potrošače. Međutim, negativni se učinci mogu očekivati kada je tržišni udjel kupca na silaznom tržištu opskrbe, kao i na uzlaznom tržištu kupnje iznad 30 %. Kada tržišni udjel kupca na uzlaznom tržištu ne prelazi 30 %, svedjedno može doći do značajnijih učinaka isključenja, posebno kada mu tržišni udjel na njegovom silaznom tržištu prelazi 30 %. U takvim slučajevima može biti potrebno opozvati skupno izuzeće. Kada se radi o vladajućem položaju na silaznom tržištu, svaka obveza opskrbe proizvodima samo ili uglavnom kupcu koji ima vladajući položaj lako može prouzročiti znatne protutržišne učinke.
- (205) Nije važan samo položaj kupca na uzlaznom i silaznom tržištu već i opseg i trajanje primjenjivanja obveze isključive opskrbe. Što je udjel vezane opskrbe veći i što je dulje trajanje obveze isključive opskrbe, to je vjerojatnije da će isključenje s tržišta biti značajnije. Sporazumi o isključivoj opskrbi koji su kraći od pet godina i koje su sklopila poduzeća koja nisu u vladajućem položaju obično zahtijevaju ocjenu prevage pozitivnih i negativnih učinaka na tržišno natjecanje, dok sporazumi koji traju dulje od pet godina za većinu vrsta ulaganja neće se smatrati potrebnima za ostvarenje namjeranih učinaka ili ti učinci neće biti dovoljni da bi nadvladali učinak isključenja s tržišta uzrokovanog takvim dugoročnim sporazumima o isključivoj opskrbi.
- (206) Tržišni položaj konkurentnih kupaca na uzlaznom tržištu važan je jer je jedino vjerojatno da će konkurentni kupci biti isključeni zbog protutržišnih razloga, tj. da povećaju svoje troškove, ako su znatno manji od kupca koji je isključenje uzrokovao. Isključenje konkurentnih kupaca nije vjerojatno kada ti konkurenti imaju sličnu kupovnu snagu i dobavljačima mogu ponuditi slične mogućnosti prodaje. U takvom slučaju isključiti se mogu samo potencijalni sudionici na tržištu koji možda nisu sposobni osigurati izvore opskrbe kada nekoliko glavnih kupaca zaključi ugovore o isključivoj opskrbi s većinom dobavljača na tržištu. Takav kumulativni učinak može dovesti do opoziva pogodnosti iz Uredbe o skupnim izuzećima.
- (207) Prepreke pristupu tržištu na razini dobavljača važne su da bi se utvrdilo postoji li stvarno isključenje s tržišta. Sve dok je za konkurentne kupce učinkovito da sami nabavljaju robe ili usluge putem uzlazne vertikalne integracije, nije vjerojatno da bi isključenje moglo predstavljati stvaran problem. No, često postoje značajne prepreke pristupu tržištu.
- (208) Snaga suprotstavljanja od strane dobavljača važna je jer si važni dobavljači neće dopustiti da budu odsječeni od alternativnih kupaca. Stoga rizik od isključenja s tržišta postoji uglavnom u slučaju slabih dobavljača i jakih kupaca. U slučaju jakih dobavljača, isključiva opskrba može se pojaviti u kombinaciji s obvezom nenatjecanja. Ta kombinacija s obvezom nenatjecanja donosi sa sobom primjenu pravila razvijenih za potrebe *single brandinga*. Kada postoje ugovorno određena specifična ulaganja u koja su uključene obje strane (problem zadržavanja), kombinacija isključive opskrbe i obveze nenatjecanja, tj. uzajamna isključivost u sporazumima o industrijskoj opskrbi obično je opravdana ako se ne radi o vladajućem položaju.
- (209) Konačno, za isključenje s tržišta relevantni su razina trgovine i svojstva proizvoda. Manja je vjerojatnost za isključenje u slučaju polugotovih proizvoda ili kod istorodnih, homogenih proizvoda. Prvo, proizvođač koji je isključen s tržišta i koji koristi određeni proizvodni unos obično je fleksibilniji i može bez problema udovoljiti potražnji svojih korisnika, za razliku od trgovca na malo/veletrgovaca u odgovoru na zahtjeve krajnjih potrošača koji izrazito važnost mogu pridavati robnim markama. Drugo, gubitak mogućeg izvora opskrbe nije toliko važan kupcima koji su isključeni s tržišta u slučaju istorodnih, homogenih proizvoda, nego u slučaju raznorodnih, heterogenih proizvoda različitih obilježja i kvalitete.
- (210) U slučaju homogenih, istorodnih polugotovih proizvoda, ako nema vladajućeg položaja na tržištu, protutržišni učinci će vjerojatno biti obuhvaćeni izuzećem. U slučaju gotovih proizvoda koji ujedno nose i robnu marku ili u slučaju polugotovih proizvoda izrazite razlikovnosti, kad postoje prepreke pristupu tržištu, isključiva opskrba može imati značajne negativne učinke na tržišno natjecanje kada su konkurentni kupci razmjerno mali u usporedbi s kupcem koji ih isključuje s tržišta, čak i kada taj posljednji nema vladajući položaj na silaznom tržištu.

(211) Čak i kada postoje značajni protutržišni učinci, izuzeće iz članka 81. stavka 3. je moguće pod uvjetom da poduzetnik nije u vladajućem položaju. Učinkovitosti se mogu očekivati u slučaju problema zadržavanja (točka 116. podtočke 4. i 5.), što je vjerojatnije za polugotove proizvode nego za gotove proizvode. Pojava drugih učinkovitosti manje je vjerojatna. Moguće ekonomije obujma u distribuciji (točka 116. podtočka 6.) neće vjerojatno moći opravdati isključivu opskrbu.

(212) U slučaju problema zadržavanja, a još više u slučaju ekonomija obujma u distribuciji, nametanje količine robe dobavljaču, poput obveza minimalne opskrbe, može predstavljati manje ograničavajuću alternativu isključivoj opskrbi.

(213) Primjer isključive opskrbe:

Na tržištu određene vrste komponenti (tržište polugotovih proizvoda) dobavljač A se dogovori s kupcem B da će razviti pomoću vlastitog *know-howa* i znatnog ulaganja u nove strojeve, a uz pomoć specifikacija koje će mu osigurati kupac B, različitu verziju te komponente. B će morati izvršiti znatna ulaganja da bi ugradio novu komponentu. Dogovoreno je da će A dostavljati novi proizvod samo kupcu B tijekom razdoblja od pet godina od dana prvog izlaska na tržište. B se obvezuje kupovati novi proizvod samo od A tijekom istog petogodišnjeg razdoblja. Oba poduzetnika i A i B mogu nastaviti prodavati i kupovati druge verzije te komponente na drugim mjestima. Tržišni udjel kupca B na uzlaznom tržištu komponenti i na silaznom tržištu gotovih proizvoda iznosi 40 %. Tržišni udjel dobavljača komponenti iznosi 35 %. Postoje još dva dobavljača komponenti koji imaju tržišni udjel oko 20-25 % i nekoliko malih dobavljača.

Uzimajući u obzir velika ulaganja, postoji vjerojatnost da će sporazum ispunjavati uvjete za izuzeće s obzirom na učinkovitosti koje proizvodi i ograničeni učinka isključenja s tržišta. Drugi su kupci isključeni s tržišta te određene verzije proizvoda dobavljača koji ima tržišni udjel od 35 %, a postoje drugi dobavljači komponenti koji bi mogli razviti slične nove proizvode. Isključenje s tržišta dijela potražnje kupca B za druge dobavljače ograničena je na maksimalno 40 % tržišta.

(214) Isključiva opskrba temelji na izravnoj ili neizravnoj obvezi dobavljača da prodaje samo jednom kupcu. Obveza koja sadrži nametanje određene količine robe

dobavljaču temelji se na poticajima koje su dogovorili dobavljač i kupac čime se dobavljač obvezuje svoju prodaju usmjeriti uglavnom na jednog kupca. Nametanje određene količine robe dobavljaču ima slične, ali blaže učinke od isključive opskrbe. Ocjena učinaka nametanja te obveze ovisit će o stupnju isključenja drugih kupaca na uzlaznom tržištu.

2.7. *Vezana prodaja*

(215) Vezana prodaja postoji kada dobavljač prodaju jednog proizvoda (poznatog kao vezujući proizvod) uvjetuje kupnjom drugog, različitog proizvoda (koji se naziva vezani proizvod) od istog dobavljača ili od poduzetnika kojeg on odredi. Ako vezana prodaja nije objektivno opravdana svojstvima proizvoda ili trgovačkom praksom, takva praksa može predstavljati zlorabu u smislu članka 82. (!). Članak 81. može se primijeniti na horizontalne sporazume ili usklađena djelovanja između konkurentnih dobavljača kojima se prodaja jednog proizvoda uvjetuje kupnjom drugog različitog proizvoda. Vezana prodaja može također predstavljati vertikalno ograničenje iz članka 81. kada za posljedicu ima obvezu *single brandinga* (vidjeti točke 138. do 160.) kad se radi o vezanom proizvodu. Ove smjernice bave se samo ovom zadnje spomenutom situacijom.

(216) Što se to smatra različitim proizvodom, određuje se ponajprije potražnjom kupaca. Dva su proizvoda različita ako se iz perspektive kupaca, kad ne bi bilo vezane prodaje, ti proizvodi kupuju na dva različita tržišta. Na primjer, budući da kupci žele kupiti cipele skupa s vezicama za cipele, postala je trgovačka praksa da proizvođači cipela opskrbljuju cipele vezicama. Dakle, prodaja cipela s pripadajućim vezicama ne smatra se vezanom prodajom. Često kombinacije postaju prihvaćena praksa jer svojstva proizvoda tehnički otežavaju opskrbu jednim proizvodom bez opskrbe drugim proizvodom.

(217) Glavni negativni učinak vezane prodaje na tržišno natjecanje predstavlja moguće isključenje na tržištu vezanog proizvoda. Sporazum o vezanoj prodaji znači da postoji neki oblik obveze nametanja određene količine proizvoda kupcu u odnosu na vezani proizvod. Kada se dodatno dogovori i obveza nenatjecanja u odnosu na vezani proizvod, to povećava mogući učinak isključenja s tržišta na tržištu vezanog proizvoda. Vezana prodaja također može dovesti do neuobičajeno visokih konkurentnih cijena, posebno u tri slučaja. Prvo, kada su vezujući proizvod i vezani proizvod djelomično zamjenjivi iz

(!) Presuda Suda u predmetu C-333/94 P *Tetrapak protiv Komisije* [1996] ECR I-5951, paragraf 37.

perspektive kupca. Drugo, kada vezana prodaja omogućuje diskriminaciju cijena s obzirom na način na koji kupac koristi vezujući proizvod, kao što je to vezana prodaja tonera uz prodaju fotokopirnih aparata (baždarenje). Treće, kada u slučaju dugoročnih ugovora ili u slučaju poslijeprodajnih tržišta izvornih proizvoda (opreme) koju nije potrebno u kratkom roku zamijeniti novom, za kupce postane teško izračunati posljedice vezane prodaje. Konačno, vezana prodaja može uzrokovati veće prepreke pristupu tržištu kako vezujućeg tako i vezanog proizvoda.

- (218) Vezana prodaja obuhvaćena je izuzećem iz članka 2. stavka 1. koji se čita u vezi s člankom 3. Uredbe o skupnim izuzećima kada tržišni udjel dobavljača na oba tržišta, tržištu vezanog i tržištu vezujućeg proizvoda, ne premašuje prag od 30 %. To se može kombinirati s drugim vertikalnim ograničenjima tržišnog natjecanja, koja nisu apsolutno zabranjena teška ograničenja, poput obveze nenatjecanja ili nametanja određene količine robe u odnosu na vezujući proizvod, ili isključive kupnje. Kad tržišni udjel premašuje prag od 30 %, daju se sljedeće smjernice pri procjeni vezane prodaje u svakom pojedinačnom slučaju.
- (219) Pri ocjenjivanju mogućih protutržišnih učinaka očito najvažniju ulogu igra položaj dobavljača na tržištu vezujućeg proizvoda. Obično tu vrstu sporazuma o vezanoj prodaji nameće dobavljač. Važnost dobavljača na tržištu vezujućeg proizvoda glavni je razlog zašto kupcu može biti teško odbiti obvezu vezane prodaje.
- (220) Za ocjenu tržišne snage dobavljača važan je položaj njegovih konkurenata na tržištu vezujućeg proizvoda. Sve dok su njegovi konkurenti dovoljno brojni i jaki, neće se očekivati protutržišni učinci jer kupci imaju dovoljno alternativnih izvora kupnje vezujućeg proizvoda bez vezanog proizvoda ako drugi dobavljači ne primjenjuju sličnu vezanu prodaju. Dodatno, prepreke pristupu tržištu vezujućeg proizvoda važne su za određivanje položaja na tržištu dobavljača. Kada se vezana prodaja kombinira s obvezom nenatjecanja u odnosu na vezujući proizvod, time se značajno jača položaj dobavljača.
- (221) Bitna je i kupovna snaga jer važni kupci neće olako pristati na vezanu prodaju a da pri tome nisu dobili najmanje dio mogućih učinkovitosti. Vezana prodaja koja se ne temelji na učinkovitostima stoga je uglavnom rizik kada kupci nemaju značajnu kupovnu snagu.
- (222) Kada se utvrde značajni protutržišni učinci, javlja se pitanje mogućeg izuzeća iz članka 81. točke 3. sve dok poduzetnik nije u vladajućem položaju. Obveze vezane prodaje mogu doprinijeti nastanku učinkovitosti proizašlih iz zajedničke proizvodnje ili zajedničke distribucije. Kada dobavljač ne proizvodi vezani proizvod, učinkovitost se može također pojaviti od strane dobavljača kada on kupuje velike količine vezanog proizvoda. Da bi se vezana prodaja mogla izuzeti, mora se ipak dokazati da je barem dio smanjenja tih troškova prenesen na potrošača. Stoga se vezana prodaja uglavnom neće moći izuzeti kada se trgovac na malo može redovito opskrbljivati istim ili zamjenjivim proizvodima pod istim ili boljim uvjetima od onih koje nudi dobavljač koji primjenjuje vezanu prodaju. Sljedeća učinkovitost može se pojaviti u slučaju kada vezana prodaja pridonosi osiguravanju određene jedinstvenosti i standarda kvalitete (vidjeti učinkovitost pod br. 8. iz točke 116.). Međutim, pritom valja dokazati da se pozitivni učinci mogu ostvariti jednako uspješno i tako da se kupca ne obvezuje da kupuje od dobavljača ili nekog koga je taj dobavljač odredio, da se koristi proizvodima ili ih dalje prodaje udovoljavajući pri tome minimalnim standardima kvalitete. Zahtjevi koji se odnose na standarde minimalne kvalitete obično ne bi bili obuhvaćeni člankom 81. stavkom 1. Kada dobavljač vezujućeg proizvoda kupcu nameće dobavljače od kojih kupac mora kupovati vezani proizvod, primjerice zato što je nemoguće odrediti minimalne standarde kvalitete, to također ne mora biti obuhvaćeno člankom 81. stavkom 1., posebno kada dobavljač vezujućeg proizvoda nema neposredne (financijske) koristi od određivanja dobavljača vezanog proizvoda.
- (223) Učinak neuobičajeno visokih konkurentnih cijena smatra se samim po sebi negativnim za tržišno natjecanje. Učinak isključenja s tržišta ovisi o vezanom postotku ukupne prodaje na tržištu vezanog proizvoda. Analiza za određivanje *single brandinga* može se primijeniti u dobivanju odgovora na pitanje što se može smatrati značajnim isključenjem iz članka 81. stavka 1. U slučaju praga tržišnog udjela koji je veći od 30 % mala je vjerojatnost za izuzeće vezane prodaje ako se pri tome jasne učinkovitosti, barem djelomično, ne prenose na potrošače. Izuzeće je još manje vjerojatno kada se vezana prodaja kombinira s obvezom nenatjecanja, bilo u odnosu na vezani ili u odnosu na vezujući proizvod.
- (224) Do ukidanja skupnog izuzeća može doći kada vezana prodaja ne proizvodi učinkovitosti ili kada se te učinkovitosti ne prenose na potrošača (vidjeti točku 222.). Do ukidanja pogodnosti skupnog izuzeća također može doći u slučaju kumulativnog učinka kada većina dobavljača primjenjuje slične sporazume o vezanoj prodaji pri čemu se moguće učinkovitosti, ili barem dio njih, ne prenosi na potrošače.

2.8. *Preporučene i najviše (pre)prodajne cijene*

- (225) Uvriježena praksa preporučivanja prodajne cijene prodavatelju ili zahtjeva da prodavatelj poštuje najvišu (pre)prodajnu cijenu obuhvaćena je Uredbom o skupnim izuzećima kada tržišni udjel dobavljača ne premašuje prag od 30 %, a podložno je tumačenju iz točaka 46. do 56. koje se odnose na određivanje prodajne cijene. Za slučajeve kada tržišni udjel prelazi navedeni prag i za slučajeve ukidanja skupnog izuzeća navode se sljedeće smjernice.
- (226) Prije svega, mogući rizik za tržišno natjecanje određivanja najviših i preporučenih cijena leži u činjenici da će najviša ili preporučena cijena služiti kao polazište prodavateljima koju će većina njih ili čak svi i slijediti. Drugi rizik za tržišno natjecanje sastoji se u činjenici da najviše ili preporučene cijene mogu pogodovati nastanku prešutnih sporazuma između dobavljača.
- (227) Najvažniji čimbenik pri ocjeni mogućih protutržišnih učinaka primjenom najviših ili preporučenih prodajnih cijena je položaj dobavljača na tržištu. Što je jači položaj dobavljača na tržištu, to je veći rizik da će najviša ili preporučena prodajna cijena dovesti do manje ili više jedinstvene primjene te razine cijene od strane prodavateljajer je mogu koristiti kao polaznu orijentaciju. U takvim okolnostima preprodavateljima može teško pasti da variraju od onog što smatraju poželjnom prodajnom cijenom koju je predložio tako važan dobav-

ljač na tržištu. Pod takvim uvjetima takvo ponašanje nametanja najviše prodajne cijene ili preporučene prodajne cijene može dovesti do kršenja odredbi iz članka 81. stavka 1. ako takvo ponašanje za posljedicu ima jedinstvenu razinu cijene.

- (228) Drugi važni čimbenik pri ocjeni mogućih protutržišnih učinaka pri primjeni najviših prodajnih cijena i preporučenih prodajnih cijena je položaj konkurenata na tržištu. Ponajprije u slučaju uskog oligopola (s malim brojem ponuđača na tržištu) primjena ili oglašavanje najviših ili preporučenih cijena može pogodovati nastanku prešutnih sporazuma između dobavljača koji se sastoje u razmjeni informacija o razini poželjne cijene i smanjenju vjerojatnosti primjene nižih prodajnih cijena. Praksa nametanja najviših prodajnih cijena ili preporučenih prodajnih cijena koja za posljedicu ima gore navedene učinke također može dovesti do kršenja odredbi iz članka 81. stavka 1.

2.9. *Ostala vertikalna ograničenja*

- (229) Vertikalna ograničenja i gore opisane kombinacije čine samo izbor. Postoje druga ograničenja i njihove kombinacije za koje ovdje nisu navedene izravne upute. No, na njih će se primjenjivati ista načela uz pomoć istih općih pravila i s jednakim naglaskom njihovih učinaka na tržištu.

52001XC1115(01)

15.11.2001.

SLUŽBENI LIST EUROPSKIH ZAJEDNICA

C 320/5

KOMUNIKACIJA KOMISIJE

o primjeni pravila o državnim potporama na javne radiodifuzijske usluge

(2001/C 320/04)

(Tekst značajan za EGP)

1. UVOD U PRIOPĆENJE I NJEGOVO PODRUČJE PRIMJENE

1. U protekla je dva desetljeća u radiodifuziji došlo do značajnih promjena. Ukidanje monopola, pojava novih tržišnih sudionika i brz tehnološki razvoj iz temelja su promijenili konkurentsko okruženje. Televizijsko je emitiranje tradicionalno bilo rezervirana djelatnost. Tu su djelatnost od njezinog nastanka većinom obavljala javna poduzeća kao monopolisti, uglavnom zbog ograničene raspoloživosti frekvencija emitiranja i visokih prepreka ulasku na tržište.
2. Međutim, u 1970-im je godinama gospodarski i tehnološki razvoj državama članicama sve više omogućavao da i drugim operatorima dopuste obavljati djelatnost radiodifuzije. Stoga su države članice odlučile na tržište uvesti tržišno natjecanje. To je potrošačima dalo više mogućnosti izbora jer su im postali dostupni mnogi novi kanali i usluge. Pogodovalo je i nastanku i rastu snažnih europskih operatora, razvoju novih tehnologija i većem stupnju pluralizma u sektoru. Iako su otvorile tržište konkurenciji, države su članice ipak smatrale da je javne radiodifuzijske usluge potrebno zadržati kako bi se osiguralo izvještavanje o nizu područja i zadovoljile potrebe na koje privatni operatori ne bi nužno odgovorili u optimalnoj mjeri.
3. Zbog veće konkurencije i nazočnosti operatora koje financira država rasla je zabrinutost u pogledu jednakih uvjeta, na što su Komisiju upozorili privatni operatori. U velikoj većini pritužaba navode se povrede članka 87. Ugovora o EZ-u u vezi s programima javnog financiranja uspostavljenim u korist javnih radijskih i televizijskih nakladnika.
4. U ovom su Priopćenju izložena načela koja će Komisija slijediti u primjeni članka 87. i članka 86. stavka 2. Ugovora o EZ-u na državno financiranje javnih radiodifuzijskih usluga. Ovo čini politiku Komisije na ovom području što je moguće transparentnijom.
2. ULOGA JAVNIH RADIODIFUZIJSKIH USLUGA
5. U nedavnom priopćenju Komisije o uslugama od općeg interesa u Europi kaže se: „Radiodifuzijski mediji igraju središnju ulogu u funkcioniranju modernih demokratskih društava, a posebno u razvoju i prijenosu društvenih vrijednosti. Stoga je sektor radiodifuzije od samog svog nastanka podlijezao posebnom uređenju u općem interesu. To se uređenje temeljilo na zajedničkim vrijednostima, kao što su sloboda izražavanja i pravo na odgovor, pluralizam, zaštita autorskog prava, promicanje kulturne i jezične raznolikosti, zaštita maloljetnika i ljudskog dostojanstva, zaštita potrošača” ⁽¹⁾.
6. Iako imaju jasan gospodarski značaj, javne se radiodifuzijske usluge ne mogu usporediti s javnim uslugama ni u jednom drugom gospodarskom sektoru. Niti jedna druga javna usluga istodobno ne dopire do tako širokog kruga stanovništva, pruža mu toliko puno informacija i sadržaja i na taj način prenosi i utječe kako na pojedinačno tako i na javno mišljenje.
7. Kao što je ustvrdila skupina na visokoj razini za audiovizualnu politiku kojom je tada predsjedao povjerenik Oreja, javne radiodifuzijske usluge „igraju važnu ulogu u promicanju kulturne raznolikosti u svakoj zemlji, u pružanju obrazovnih programskih sadržaja, objektivnom informiranju javnosti, jamčenju pluralizma te nudi kvalitetne zabave, na demokratski način i bez naplate” ⁽²⁾.
8. Nadalje, radiodifuzija se općenito smatra vrlo pouzdanim izvorom informacija te za nemali dio stanovništva predstavlja glavni izvor informacija. Tako obogaćuje javnu raspravu i u konačnici osigurava da svi građani mogu u pravoj mjeri sudjelovati u javnom životu.
9. Uloga javnih usluga općenito je priznata Ugovorom ⁽³⁾. Ključne odredbe u vezi s tim sadrži članak 86. stavak 2. koji glasi:
- „Poduzetnici kojima je povjereno obavljanje usluga od općeg gospodarskog interesa, ili koji su po svojoj prirodi monopoli koji ostvaruju prihod, podliježu pravilima sadržanim u ovom Ugovoru, a posebno pravilima o tržišnom natjecanju, i to u mjeri u kojoj primjena tih pravila ne sprečava obavljanje, de jure ili de facto, posebnih zadaća koje su im dodijeljene. Razvoj trgovine ne smije biti pogođen u mjeri u kojoj bi to bilo protivno interesima Zajednice.”

⁽¹⁾ COM(2000) 580 konačno, str. 35.⁽²⁾ „Europska audiovizualna politika u digitalnom dobu. Izvješće skupine na visokoj razini za audiovizualnu politiku”, 1998.⁽³⁾ U smislu ovog priopćenja, a u skladu s člankom 16. Ugovora o EZ-u i deklaracijom (br. 13) priloženom završnom aktu iz Amsterdama, izraz „javne usluge” iz Protokola o sustavu javne radiodifuzije u državama članicama treba tumačiti kao da se odnosi na izraz „usluge od općeg gospodarskog interesa” koji se upotrebljava u članku 86. stavku 2.

10. Tu odredbu potvrđuje članak 16. Ugovora o EZ-u o uslugama od općeg gospodarskog interesa, koji je uveden Amsterdamskim ugovorom, a stupio je na snagu 1. svibnja 1999. – članak 16. glasi:

„Ne dovodeći u pitanje članke 73., 86. i 87., a s obzirom na mjesto koje usluge od općeg gospodarskog interesa zauzimaju među zajedničkim vrijednostima Unije, kao i s obzirom na njihovu ulogu u promicanju socijalne i teritorijalne kohezije, Zajednica i države članice, svaka u okviru svojih ovlasti i unutar područja primjene ovog Ugovora, brinu da se te usluge obavljaju na temelju načela i uvjeta koji im omogućavaju ispunjenje njihovih zadaća.”

11. Ta su načela, u svjetlu osobite naravi sektora radiodifuzije, protumačena u interpretativnom protokolu o sustavu javne radiodifuzije u državama članicama, priloženom uz Ugovor o EZ-u (u daljnjem tekstu: „Protokol”) u kojem se, nakon mišljenja „da je sustav javne radiodifuzije u državama članicama u izravnoj vezi s demokratskim, socijalnim i kulturnim potrebama svakog društva i potrebom očuvanja medijskog pluralizma”, kaže kako:

„Odredbe Ugovora o osnivanju Europske zajednice ne dovode u pitanje nadležnost država članica da predvide financiranje javnih radiodifuzijskih usluga pod uvjetom da se to financiranje odobrava organizacijama za radiodifuziju za ispunjenje funkcije javnih usluga, koju povjerava, definira i organizira svaka država članica, te pod uvjetom da to financiranje ne utječe na uvjete trgovanja i tržišno natjecanje u Zajednici u mjeri u kojoj bi to bilo protivno zajedničkom interesu, a vodeći računa o ostvarenju funkcije tih javnih usluga”.

12. Važnost javnih radiodifuzijskih usluga za socijalni, demokratski i kulturni život u Uniji ponovno je potvrđena i Rezolucijom Vijeća i predstavnika vlada država članica koji su se okupili pod okriljem Vijeća 25. siječnja 1999. na sastanku o javnim radiodifuzijskim uslugama (dalje u tekstu: „Rezolucija”). U Rezoluciji se naglašava: „Široki javni pristup, bez diskriminacije i na temelju jednakih mogućnosti, raznim kanalima i uslugama neophodan je preduvjet za ispunjenje posebne obveze javne radiodifuzije”. Štoviše, javne radiodifuzijske usluge trebaju „koristiti tehnološki napredak”, „javnosti” donijeti „prednosti novih audiovizualnih i informacijskih usluga i novih tehnologija” te pokrenuti „razvoj i diversifikaciju aktivnosti u digitalnom dobu”. I konačno, „javna radiodifuzija mora biti u stanju i dalje osiguravati široki raspon programa u skladu sa svojom zadaćom koju definiraju države članice kako bi se obratila društvu u cjelini; u tom je kontekstu opravdano da javna radiodifuzija nastoji doprijeti do široke publike”⁽⁴⁾.

13. S obzirom na te značajke, koje su svojstvene sektoru radiodifuzije, funkcija javnih usluga koja, kako navodi Rezolucija, obuhvaća „široki raspon programa u skladu sa svojom zadaćom” u načelu se može smatrati opravdanom

jer teži proizvodnji uravnoteženih i raznovrsnih programa, sposobnih očuvati određenu razinu slušanosti odnosno gledanosti za javne nakladnike, te time osigurati ostvarenje svoje zadaće, a to je ispunjenje demokratskih, socijalnih i kulturnih potreba društva i jamčenje pluralizma.

14. Treba naglasiti kako i komercijalni nakladnici, od kojih neki podliježu zahtjevima koji se odnose na javne usluge, također imaju određenu ulogu u ostvarenju ciljeva Protokola u mjeri u kojoj pridonose pluralizmu, obogaćuju kulturnu i političku raspravu i šire izbor programa.

3. PRAVNI KONTEKST

15. Prilikom primjene pravila o državnim potporama na javne radiodifuzijske usluge potrebno je uzeti u obzir veliki broj različitih elemenata. Ugovor o EZ-u sadrži članke 87. i 88. o državnim potporama i članak 86. stavak 2. o primjeni pravila Ugovora, a posebno pravila o tržišnom natjecanju na usluge od općeg gospodarskog interesa. Ugovor iz Amsterdama uveo je posebnu odredbu (članak 16.) o uslugama od općeg gospodarskog interesa i interpretativni protokol o sustavu javne radiodifuzije, no već je i Ugovor iz Maastrichta imao članak koji je definirao ulogu Zajednice na području kulture (članak 151.) i odredbu koja omogućuje proglašenje sukladnosti državnih potpora za promicanje kulture sa zajedničkim tržištem (članak 87. stavak 3. točka (d)). Europski parlament i Vijeće donijeli su Uredbu 89/552/EEZ od 3. listopada 1989. o koordinaciji određenih odredaba predviđenih zakonima i drugim propisima u državama članicama u pogledu obavljanja djelatnosti televizijskog emitiranja⁽⁵⁾. Komisija je donijela Direktivu 80/723/EEZ od 25. lipnja 1980. o transparentnosti financijskih odnosa između država članica i javnih poduzeća te o financijskoj transparentnosti u okviru određenih poduzeća⁽⁶⁾. Ta pravila tumače Sud i Prvostupanjski sud. Komisija je donijela i priopćenje koje se spominje u točki 5., kao i nekoliko priopćenja o primjeni pravila o državnim potporama.

4. PRIMJENJIVOST ČLANKA 87. STAVKA 1.

4.1. Financiranje javnih radijskih i televizijskih nakladnika od strane države kao državna potpora

16. Članak 87. stavak 1. glasi: „Osim ako ovim Ugovorom nije drugačije utvrđeno, svaka potpora koju daje država članica ili koja je dana putem državnih sredstava u bilo kojem obliku koji narušava ili prijeti narušavanjem tržišnog natjecanja stavljajući u povoljniji položaj određene poduzetnike ili proizvodnju određenih roba, nespojiva je sa zajedničkim tržištem ako utječe na trgovinu između država članica.”

⁽⁵⁾ SL L 298, 17.10.1989., str. 23., kako je izmijenjena Direktivom 97/36/EZ (SL L 202, 30.7.1997., str. 60.).

⁽⁶⁾ SL L 195, 29.7.1980., str. 35., kako je zadnje izmijenjena Direktivom 2000/52/EZ (SL L 193, 29.7.2000., str. 75.).

⁽⁴⁾ SL C 30, 5.2.1999., str. 1.

17. U svakoj ocjeni sadržaja državne potpore u smislu članka 87. stavka 1. ono što ima odlučnu ulogu je učinak državne intervencije, a ne njezina svrha. Financiranje javnih radijskih i televizijskih nakladnika od strane države obično se smatra državnom potporom budući da ispunjava naprijed navedene kriterije. Javni radijski i televizijski nakladnici obično se financiraju iz državnog proračuna ili kroz pristojbu koju plaćaju vlasnici televizijskih prijamnika. U određenim posebnim okolnostima, država javnim radijskim i televizijskim nakladnicima pruža svježi kapital ili im otpisuje dugove. Te se financijske mjere obično mogu pripisati javnim tijelima i uključuju prijenos državnih sredstava. Osim toga, ako se prilikom primjene tih mjera ne poštuje kriterij „ulagača u tržišnom gospodarstvu”, u skladu s dokumentom „Primjena članaka 92. i 93. Ugovora o EEZ-u na sudjelovanje javnih tijela u kapitalu poduzetnika”⁽⁷⁾ i priopćenjem Komisije državama članicama pod naslovom „Primjena članaka 92. i 93. Ugovora o EEZ-u i članka 5. Direktive Komisije 80/723/EEZ na javna poduzeća u sektoru proizvodnje”⁽⁸⁾, one u većini slučajeva pogoduju samo određenim radijskim i televizijskim nakladnicima pa prema tome mogu narušiti tržišno natjecanje. Naravno, postojanje državne potpore mora se ocijeniti za svaki slučaj posebno, a ono ovisi i o specifičnoj naravi financiranja⁽⁹⁾.
18. Sud je primijetio sljedeće: „Kada potpora koju je odobrila država ili koja je odobrena iz državnih sredstava ojača položaj određenog poduzetnika u odnosu na druge poduzetnike koji se natječu pri trgovini unutar Zajednice, valja smatrati kako ta potpora utječe na takvu trgovinu”⁽¹⁰⁾. Dakle, općenito se može smatrati da financiranje javnih radijskih i televizijskih nakladnika od strane države utječe na trgovinu između država članica. To je posebno jasno kad je riječ o kupnji i prodaji programskih prava koje se često događaju na međunarodnoj razini. Oglašavanje, u slučaju javnih radijskih i televizijskih nakladnika kojima je dopušteno prodavati oglašivački prostor, također ima prekogranični utjecaj, posebno na homogena jezična područja koja prelaze državne granice. Osim toga, vlasnička struktura komercijalnih radijskih i televizijskih nakladnika može se prostirati u više država članica.
19. Sukladno praksi Suda⁽¹¹⁾, državnom se potporom treba smatrati svaki prijenos državnih sredstava određenom poduzetniku, čak i radi pokrivanja neto troškova koji proizlaze iz obveza pružanja javnih usluga (pod uvjetom da su ispunjeni svi uvjeti za primjenu članka 87. stavka 1.).
- 4.2. **Narav potpore: zatečena potpora nasuprot novoj potpori**
20. Sustavi financiranja koji trenutačno postoje u većini država članica uvedeni su prije dosta vremena. Komisija stoga mora, kao prvi korak, odrediti mogu li se ti sustavi smatrati „zatečenom potporom” u smislu članka 88. stavka 1.
21. Zatečena potpora uređena je člankom 88. stavkom 1. koji glasi: „U suradnji s državama članicama, Komisija neprestano prati sve sustave potpora koji postoje u tim državama. Komisija im predlaže sve odgovarajuće mjere koje zahtijeva postupni razvoj ili funkcioniranje zajedničkog tržišta.”
22. Na temelju članka 1. točke (b) podtočke i. Uredbe Vijeća (EZ) br. 659/1999 od 22. ožujka 1999. o utvrđivanju detaljnih pravila za primjenu članka 93. Ugovora o EZ-u⁽¹²⁾, zatečena potpora uključuje „... sve potpore koje su postojale prije stupanja na snagu Ugovora u spomenutim državama članicama, odnosno programe potpora i pojedinačne potpore čija je primjena započela prije te se nastavila i nakon stupanja Ugovora na snagu”.
23. Na temelju članka 1. točke (b) podtočke v., zatečena potpora uključuje i „potporu koja se smatra zatečenom jer je moguće ustanoviti da u trenutku kada je započela njezina primjena nije predstavljala potporu, ali je kasnije, uslijed razvoja zajedničkog tržišta, postala potporom iako ju dotična država članica nije izmijenila”.
24. U skladu s praksom Suda⁽¹³⁾, Komisija mora provjeriti je li se od uvođenja neke potpore pravni okvir u kojem se ona odobrava u međuvremenu promijenio ili nije. Komisija mora uzeti u obzir sve pravne i ekonomske elemente koji se odnose na radiodifuzijski sustav dotične države članice. Iako pravni i ekonomski elementi koji su važni za tu ocjenu imaju zajedničke osobine u svim državama članicama ili većini njih, Komisija vjeruje da je najprikladnije primijeniti pojedinačni pristup slučajevima⁽¹⁴⁾.
- 5. OCJENA SUKLADNOSTI DRŽAVNE POTPORE SA ZAJEDNIČKIM TRŽIŠTEM PREMA ČLANKU 87. STAVKU 2. I ČLANKU 87. STAVKU 3.**
25. Komisija mora ispitati državnu potporu javnim radijskim i televizijskim nakladnicima da bi odredila je li sukladna sa zajedničkim tržištem. Mogu se primijeniti izuzeća nabrojena u članku 87. stavku 2. i članku 87. stavku 3.

(7) Bilten EC 9-1984.

(8) SL C 307, 13.11.1993., str. 3.

(9) Potpora NN 88/98, „Financiranje 24-satnog informativnog kanala u kojem nema oglašavanja od strane BBC-a putem pristojbe”, SL C 78, 18.3.2000., str. 6 i potpora NN 70/98, „Državna potpora za javne televizijske kanale ‚Kinderkanal’ i ‚Phoenix’” (SL C 238, 21.8.1999., str. 3.).

(10) Predmeti 730/79, Philip Morris Holland protiv Komisije [1980] ECR 2671, paragraf 11.; C-303/88, Italija protiv Komisije [1991] ECR I-1433, paragraf 27.; C-156/98, Njemačka protiv Komisije [2000] ECR I-6857, paragraf 33.

(11) Predmeti T-106/95, FFSA i ostali protiv Komisije [1997] ECR II-229; T-46/97, SIC protiv Komisije [2000] ECR-2125 i C-332/98, Francuska protiv Komisije [2000] ECR I-4833.

(12) SL L 83, 27.3.1999., str. 1.

(13) Predmet C-44/93, Namur-Les Assurances du Crédit SA protiv Office National du Dueroire i belgijske države [1994] ECR I-3829.

(14) O nedavnoj praksi Komisije na tom području vidjeti bilješku 9.

26. U skladu s člankom 151. stavkom 4. Ugovora, u svom djelovanju prema drugim odredbama Ugovora Zajednica treba uzeti u obzir kulturne aspekte, posebno radi poštivanja i promicanja raznolikosti svojih kultura. Tako članak 87. stavak 3. točka (d) Ugovora Komisiji dopušta da potporu za promicanje kulture smatra sukladnom sa zajedničkim tržištem ako takva potpora ne utječe na uvjete trgovanja i tržišno natjecanje u Zajednici u mjeri u kojoj bi to bilo protivno zajedničkom interesu. Zadaća Komisije je odlučiti o stvarnoj primjeni te odredbe na isti način kao i u slučaju drugih odredaba o iznimkama iz članka 87. stavka 3. Potrebno je podsjetiti kako se odredbe na temelju kojih se odobrava iznimka od zabrane državne potpore trebaju strogo primjenjivati. Stoga se pojam „kulture” u smislu članka 87. stavka 3. točke (d) mora tumačiti restriktivno. Kako je Komisija utvrdila u svojoj odluci u predmetu *Kinderkanal and Phoenix*, obrazovne i demokratske potrebe države članice trebaju se smatrati odijeljenim od promicanja kulture⁽¹⁵⁾. U tom pogledu treba primijetiti kako Protokol pravi razliku između kulturnih, socijalnih i demokratskih potreba svakog društva. Obrazovanje također može imati kulturni aspekt.
27. Kad je riječ o državnoj potpori javnim radijskim i televizijskim nakladnicima, često se ne pravi razlika između tih triju potreba. Stoga, ako država članica ne predviđa posebnu definiciju i posebno financiranje u vezi s državnim potporom namijenjenom isključivo za promicanje kulture, takva se potpora, općenito govoreći, ne može odobriti prema članku 87. stavku 3. točki (d). Ipak, ona se u pravilu može ocijeniti na temelju članka 86. stavka 2. u smislu usluga od općeg gospodarskog interesa. U svakom slučaju, bez obzira na pravnu osnovu za ocjenu sukladnosti sa zajedničkim tržištem, Komisija će provesti meritornu analizu na temelju istih kriterija, a to su oni koji su navedeni u ovom priopćenju.

6. OCJENA SUKLADNOSTI DRŽAVNE POTPORE SA ZAJEDNIČKIM TRŽIŠTEM PREMA ČLANKU 86. STAVKU 2.

28. U svom je priopćenju o uslugama od općeg gospodarskog interesa u Europi, spomenutom u točki 5., Komisija u potpunosti potvrdila ulogu usluga od općeg gospodarskog interesa u ostvarenju temeljnih ciljeva Europske unije.
29. Sud je bio dosljedan u mišljenju da članak 86. predviđa iznimku i da se stoga mora tumačiti restriktivno. Pojasnio je da je, za korištenje takve iznimke za određenu mjeru, potrebno ispuniti svaki od sljedećih uvjeta:
- predmetna usluga mora biti usluga od općeg gospodarskog interesa, a država članica je kao takvu mora jasno definirati (definicija);
 - država članica mora predmetno poduzeće izričito zadužiti za pružanje te usluge (zaduženje);
- iii. primjena pravila o tržišnom natjecanju iz Ugovora (u ovom slučaju zabrana državne potpore) ometa obavljanje konkretnih zadataka povjerenih poduzeću, a iznimka od tih pravila ne smije utjecati na razvoj trgovine u mjeri u kojoj bi to bilo protivno interesima Zajednice (test razmjernosti).
30. Komisija, kao zaštitnica Ugovora, ima zadaću ocijeniti jesu li ti kriteriji zadovoljeni.
31. U konkretnom slučaju javne radiodifuzije, potrebno je naprijed opisani pristup prilagoditi u svjetlu interpretativnih odredaba Protokola koji se poziva na „funkciju javnih usluga koju povjerava, definira i organizira svaka država članica” (definicija i zaduženje) i predviđa iznimku od pravila Ugovora u slučaju financiranja javnih radiodifuzijskih usluga „pod uvjetom da je to financiranje odobreno organizacijama za radiodifuziju za ispunjenje funkcije javnih usluga ... i ... ne utječe na uvjete trgovanja i tržišno natjecanje u Zajednici u mjeri u kojoj bi to bilo protivno zajedničkom interesu, a vodeći računa o ostvarenju funkcije tih javnih usluga” (razmjernost).

6.1. Definicija funkcije javnih usluga

32. Da bi se ispunili uvjeti spomenuti u točki 29. podtočki i. za primjenu članka 86. stavka 2., potrebno je utvrditi službenu definiciju funkcije javnih usluga. Tek tada Komisija može ocijeniti s dostatnom pravnom sigurnošću je li iznimka prema članku 86. stavku 2. primjenjiva.
33. Definiranje funkcije javnih usluga potpada u nadležnost država članica, koje odluku mogu donijeti na nacionalnoj, regionalnoj ili lokalnoj razini. Općenito uzevši, u izvršenju te nadležnosti mora se voditi računa o pojmu „usluga od općeg gospodarskog interesa” koji se rabi u Zajednici. Ipak, s obzirom na specifičnu narav sektora radiodifuzije, u smislu interpretativnih odredaba Protokola, opravdanom se prema članku 86. stavku 2. može smatrati „široka” definicija koja određenog radijskog ili televizijskog nakladnika zadužuje da ponudi uravnoteženi i raznovrsni program u skladu s tom funkcijom, uz istodobno očuvanje određene razine slušanosti odnosno gledanosti. Takva bi definicija bila u skladu s ciljem ispunjenja demokratskih, socijalnih i kulturnih potreba određenog društva i jamčenja pluralizma, uključujući i kulturnu i jezičnu raznolikost.
34. Jednako tako, funkcija javnih usluga može uključivati i određene usluge koje nisu „programi” u uvriježenom smislu riječi, kao što su na primjer on-line informacijske usluge, u mjeri u kojoj one, uzimajući u obzir razvoj i diversifikaciju aktivnosti u digitalnom dobu, pridonose ispunjenju tih istih demokratskih, socijalnih i kulturnih potreba dotičnog društva.

⁽¹⁵⁾ Vidjeti bilješku 9.

35. Kad god se obuhvat funkcije javnih usluga proširi na način da uključi nove usluge, sukladno tome trebale bi se izmijeniti i zakonske odredbe koje definiraju i zadužuju funkciju javnih usluga, u granicama članka 86. stavka 2.
36. Zadaća je Komisije da provjeri poštuju li države članice odredbe Ugovora⁽¹⁶⁾. Kad je riječ o definiciji javne usluge u sektoru radiodifuzije, uloga Komisije ograničena je na provjeru s ciljem otkrivanja očitih pogrešaka. Na Komisiji nije da odlučuje treba li se određeni program nuditi kao usluga od općeg gospodarskog interesa, niti da dovodi u pitanje narav ili kakvoću određenog proizvoda. Definicija funkcije javnih usluga bi, međutim, bila očito pogrešna kad bi uključivala aktivnosti za koje se razumno ne bi moglo smatrati da, prema formulaciji Protokola, ispunjavaju „demokratske, socijalne i kulturne potrebe svakog društva”. To bi u pravilu bio slučaj primjerice s elektroničkom trgovinom. U tom kontekstu, potrebno je podsjetiti na činjenicu da izraz „funkcija javnih usluga” podrazumijeva usluge koje se javnosti nude u općem interesu. Pitanje definiranja funkcije javnih usluga ne smije se miješati s pitanjem financijskog mehanizma odabranog za pružanje tih usluga. Dakle, iako javni radijski i televizijski nakladnici mogu obavljati komercijalne djelatnosti kao što je na primjer prodaja oglašivačkog prostora radi ostvarivanja prihoda, takve se djelatnosti u pravilu ne mogu smatrati dijelom funkcije javnih usluga.
37. Definicija funkcije javnih usluga treba biti što je moguće preciznija. Ona ne bi smjela ostaviti mjesta sumnji o tome je li ili nije država članica imala namjeru određenu djelatnost koju obavlja zaduženi operator uključiti u funkciju javnih usluga. Bez jasne i precizne definicije obveza nametnutih javnom radijskom ili televizijskom nakladniku, Komisija ne bi mogla izvršiti zadaće koje su joj povjerene prema članku 86. stavku 2., pa tako ne bi mogla ni odobriti iznimku prema toj odredbi.
38. Jasno utvrđivanje djelatnosti obuhvaćenih funkcijom javnih usluga važno je i za operatore koji ne pružaju javne usluge jer im omogućuje planirati svoje aktivnosti.
39. I konačno, izrazi kojima se definira funkcija javnih usluga moraju biti precizni kako bi tijela država članica mogla djelotvorno pratiti poštivanje obveza na način opisan u sljedećem poglavlju.

6.2. Zaduženje i nadzor

40. Da bi se mogla iskoristiti iznimka iz članka 86. stavka 2., funkcija javnih usluga treba biti povjerena jednom

poduzeću ili većem broju njih, i to službenim aktom (na primjer, zakonodavstvom, ugovorom ili opisom posla).

41. Međutim, nije dovoljno da se javni radijski i televizijski nakladnik samo službeno zaduži za pružanje dobro definirane javne usluge. Potrebno je i da se javna usluga uistinu pruža na način predviđen službenim sporazumom između države i zaduženog poduzeća. Stoga je poželjno da odgovarajuće tijelo vlasti ili imenovano tijelo prati njegovu primjenu. Potreba za takvim odgovarajućim tijelom vlasti ili tijelom zaduženim za nadzor očita je u slučaju kad su zaduženom operatoru nametnuti određeni standardi kakvoće. U skladu s priopćenjem Komisije o načelima i smjernicama za audiovizualnu politiku Zajednice u digitalnom dobu⁽¹⁷⁾, ocjena ispunjenja standarda kakvoće nije posao Komisije: ona se mora moći osloniti na odgovarajući nadzor država članica.
42. U nadležnosti je država članica odabrati mehanizam za osiguranje djelotvornog nadzora nad ispunjenjem obveza pružanja javnih usluga. Čini se da bi uloga takvog tijela bila djelotvorna samo ako je tijelo vlasti neovisno o zaduženom poduzeću.

43. U odsutnosti dostatnih i pouzdanih naznaka o tome da se javna usluga uistinu pruža u skladu s povjerenom funkcijom, Komisija ne bi mogla izvršiti zadaće koje su joj povjerene prema članku 86. stavku 2., pa tako ne bi mogla ni odobriti iznimku prema toj odredbi.

6.3. Financiranje javnih radijskih i televizijskih nakladnika i test razmjernosti

6.3.1. Izbor financiranja

44. Zadaće u okviru funkcije javnih usluga mogu biti zadane kvantitativno ili kvalitativno ili na oba načina. Bez obzira na oblik, one mogu opravdati naknadu ako zbog njih radijski ili televizijski nakladnik pretrpi dodatne troškove koje inače ne bi imao.
45. Sustavi financiranja mogu se podijeliti u dvije široke kategorije: „jednostruko financiranje” i „dvojno financiranje”. Kategoriji „jednostrukog financiranja” pripadaju oni sustavi u kojima se javne radiodifuzijske usluge financiraju samo iz javnih sredstava, u bilo kojem obliku. Sustavi „dvojnog financiranja” uključuju čitav niz sustava u kojima se javne radiodifuzijske usluge financiraju kroz razne kombinacije državnih sredstava i prihoda od komercijalnih djelatnosti, kao što je prodaja oglašivačkog prostora ili programa.

⁽¹⁶⁾ Vidjeti predmet C-179/90, *Merci convenzionali porto di Genova SpA protiv Siderurgica Gabrielli SpA* [1991] ECR I-5889.

⁽¹⁷⁾ COM(1999) 657 konačno, odjeljak 3. (6).

46. Protokol predviđa sljedeće: „*Odredbе Ugovora o osnivanju Europske zajednice ne dovode u pitanje nadležnost država članica za financiranje javnih radiodifuzijskih usluga ...*”. Priopćenje Komisije o uslugama od općeg interesa u Europi, spomenuto u točki 5., sadrži dodatno pojašnjenje: „*Izbor sustava financiranja u nadležnosti je država članica i u načelu se ne može prigovoriti izboru sustava dvojnog financiranja (u kojem se kombiniraju javna sredstva i prihodi od oglašavanja) umjesto sustava jednostrukog financiranja (samo javna sredstva) dok god to ne utječe na tržišno natjecanje na odgovarajućim tržištima (npr. oglašavanje, kupnja i/ili prodaja programa) u mjeri u kojoj bi to bilo protivno interesu Zajednice*”⁽¹⁸⁾.
47. Iako države članice mogu slobodno odabrati način financiranja javnih radiodifuzijskih usluga, Komisija je dužna, prema članku 86. stavku 2., provjeriti ima li iznimka od uobičajene primjene pravila tržišnog natjecanja na obavljanje usluga od općeg gospodarskog interesa nerazmjern utjecaj na tržišno natjecanje na zajedničkom tržištu. Ta provjera ima „negativnu” narav: ispituje se nije li mjera koja je donesena nerazmjerna. Potpora ne bi smjela utjecati ni na razvoj trgovine u mjeri u kojoj bi to bilo protivno interesima Zajednice.
48. Protokol potvrđuje taj pristup i u slučaju javnih radiodifuzijskih usluga, navodeći da financiranje ne bi smjelo „*utjecati na uvjete trgovanja i tržišno natjecanje u Zajednici u mjeri u kojoj bi to bilo protivno zajedničkom interesu, a vodeći računa o ostvarenju funkcije tih javnih usluga*”.
- ### 6.3.2. Zahtjevi transparentnosti za ocjenu državne potpore
49. Za naprijed opisanu ocjenu Komisije potrebna je jasna i precizna definicija funkcije javnih usluga te postavljanje jasne i primjerene granice između djelatnosti javnih usluga i djelatnosti nejavnih usluga. Računovodstveno razdvajanje tih dvaju područja najčešće je već obvezno na nacionalnoj razini kako bi se osigurala transparentnost i odgovornost u upotrebi javnih sredstava. Računovodstveno razdvajanje potrebno je kako bi se Komisiji omogućilo da provede svoj test razmjernosti. To je sredstvo koje Komisiji omogućuje da ispita navodno prekomjerno financiranje i da obrani opravdana plaćanja naknade za poslove od općeg gospodarskog interesa. Samo se na temelju točne podjele troškova i prihoda može odrediti je li javno financiranje zapravo ograničeno na neto troškove funkcije javnih usluga, pa time i prihvatljivo na temelju članka 86. stavka 2. i Protokola.
50. Zahtjevi transparentnosti u financijskim odnosima između javnih tijela i javnih poduzeća i u okviru poduzeća kojima su dodijeljena posebna ili isključiva prava, odnosno kojima je povjereno obavljanje usluge od općeg gospodarskog interesa naznačeni su u Direktivi 80/723/EEZ.
51. Direktiva 80/723/EEZ obvezuje države članice da poduzmu mjere potrebne kako bi se osiguralo – u slučaju bilo kojeg poduzeća kojemu su dodijeljena posebna ili isključiva prava, odnosno kojemu je povjereno obavljanje usluge od općeg gospodarskog interesa, te koje prima državne potpore u bilo kojem obliku, a obavlja i druge djelatnosti, to jest, djelatnosti nejavnih usluga – da: (a) svoje unutarnje računovodstvene evidencije koje se odnose na različite djelatnosti vodi odvojeno, tj. posebno za djelatnosti javnih usluga i za djelatnosti nejavnih usluga; (b) sve troškove i prihode točno pripisuje odnosno raspoređuje na temelju dosljedno primjenjivanih i objektivno opravdanih načela troškovnog računovodstva; i (c) načela troškovnog računovodstva prema kojima se računi vode odvojeno budu jasno utvrđena.
52. Opći zahtjevi transparentnosti primjenjuju se i na radijske i televizijske nakladnike spomenute u petoj uvodnoj izjavi Direktive 2000/52/EZ. Na javne se radijske i televizijske nakladnike novi zahtjevi primjenjuju ako su primatelji državnih potpora i ako su zaduženi za obavljanje usluge od općeg gospodarskog interesa za koju državna potpora nije bila utvrđena za odgovarajuće razdoblje nakon otvorenog, transparentnog i nediskriminacijskog postupka. Obveza razdvajanja računa ne primjenjuje se na javne radijske i televizijske nakladnike čija je djelatnost ograničena na pružanje usluga od općeg gospodarskog interesa te koji ne posluju izvan obuhvata tih usluga.
53. U sektoru radiodifuzije razdvajanje računa ne predstavlja nikakav poseban problem na dohodovnoj strani, ali na troškovnoj će strani ono možda biti teško izvedivo, pa čak i nemoguće. Ovo proizlazi iz činjenice da u sektoru radiodifuzije države članice mogu cijelu programsku proizvodnju radijskih i televizijskih nakladnika smatrati obuhvaćenom funkcijom javnih usluga, a istodobno dopustiti i njezino komercijalno iskorištavanje. Drugim riječima, različite djelatnosti mogu u velikoj mjeri dijeliti iste troškovne stavke.
54. Iz tih razloga Komisija smatra da bi, kad je riječ o dohodovnoj strani, operatori koji obavljaju djelatnost radiodifuzije trebali iscrpno izvijestiti o izvorima i iznosima svakog dohotka ostvarenog obavljanjem djelatnosti nejavnih usluga.
55. Na strani izdataka potrebno je jasno definirati troškove specifične za djelatnosti nejavnih usluga. Osim toga, kad god se za obavljanje djelatnosti javnih i nejavnih usluga koriste isti resursi (osoblje, oprema, fiksne instalacije itd.), njihovi se troškovi trebaju raspodijeliti na temelju razlike u ukupnim troškovima poduzeća sa i bez djelatnosti nejavnih usluga⁽¹⁹⁾.

⁽¹⁸⁾ Vidjeti bilješku 1, str. 36.

⁽¹⁹⁾ U tu se svrhu potrebno osvrnuti na hipotetsku situaciju u kojoj bi se djelatnosti nejavnih usluga prekinule: troškovi koji bi se na taj način izbjegli predstavljaju iznos zajedničkih troškova koje treba rasporediti za djelatnosti nejavnih usluga.

56. Gore naveden postupak podrazumijeva da se, protivno pristupu koji je inače prihvaćen u drugim sektorima javnih službi, troškovi koji se u cijelosti mogu pripisati djelatnostima javnih usluga, bez obzira što će od njih imati korist i komercijalne djelatnosti, ne trebaju podijeliti između te dvije stavke, već se mogu u cijelosti rasporediti za javne usluge. To bi primjerice mogao biti slučaj produkcijskih troškova programa koji se prikazuje u okviru funkcije javnih usluga, ali se prodaje i drugim radijskim ili televizijskim nakladnicima. Ipak, glavni bi primjer bila gledanost odnosno slušanost koja se ostvaruje kako za ispunjenje funkcije javnih usluga, tako i za prodaju oglašivačkog prostora. Smatra se da postoji rizik da bi cjelovita raspodjela tih troškova između tih dviju djelatnosti mogla biti arbitrarna i nerazumna. Međutim, raspoređivanje troškova s točke gledišta transparentnosti ne bi se trebalo miješati s pokrićem troškova u određivanju politike cijena. O tome će biti više riječi u točki 58.

6.3.3. Razmjernost

57. U provedbi testa razmjernosti Komisija polazi od mišljenja da je za obavljanje zadaća javnih usluga poduzeću obično potrebno državno financiranje. Međutim, za prolaz na tom testu državna potpora ne bi smjela premašiti neto troškove funkcije javnih usluga, vodeći računa i o drugim izravnim ili neizravnim prihodima ostvarenim na temelju funkcije javnih usluga. Iz tog će se razloga u ocjeni razmjernosti potpore u obzir uzeti neto korist koju djelatnosti nejavnih usluga ostvaruju na račun djelatnosti javnih usluga.

58. S druge bi pak strane moglo doći do tržišnih poremećaja koji nisu potrebni za ispunjenje funkcije javnih usluga. Na primjer, javni radijski i televizijski nakladnik kojemu se manjak prihoda nadoknađuje iz državnih potpora mogao bi doći u iskušenje da snizi troškove oglašivanja ili drugih djelatnosti nejavnih usluga na tržištu kako bi konkurencija ostvarila manje prihode. Kad bi se takvo ponašanje dokazalo, ono se ne bi moglo smatrati svojstvenim funkciji javnih usluga povjerenoj dotičnom radijskom ili televizijskom nakladniku. Kad god javni radijski i televizijski nakladnik snizi cijene u djelatnostima nejavnih usluga ispod razine koja je potrebna za pokriće samostalnih troškova koje bi uspješni komercijalni operator u sličnim

okolnostima u pravilu trebao pokriti, takva bi praksa ukazivala na prisutnost pretjeranog kompenziranja obveza pružanja javnih usluga i u svakom bi slučaju „*utjecala na uvjete trgovanja i tržišnog natjecanja u Zajednici u mjeri u kojoj bi to bilo protivno zajedničkom interesu*“, pa bi stoga predstavljala povredu Protokola.

59. Prema tome, u provedbi testa razmjernosti Komisija razmatra može li se moguće narušavanje tržišnog natjecanja koje proizlazi iz potpore opravdati u smislu potrebe obavljanja javnih usluga definiranih od strane države članice i osiguranja njihovog financiranja. Kada to bude potrebno, Komisija poduzima mjere i u smislu ostalih odredaba Ugovora.

60. Analiza učinaka državnih potpora na tržišno natjecanje i razvoj trgovine neizbježno se mora temeljiti na specifičnostima svake pojedine situacije. U ovom se priopćenju ne može opisati stvarna struktura svakog pojedinog tržišta u smislu tržišnog natjecanja ni druge njihove značajke jer se uglavnom poprilično razlikuju. Iz istog razloga ovo Priopćenje ne može *ex ante* definirati uvjete pod kojima bi cijene javnih radijskih i televizijskih nakladnika bile u skladu s načelima objašnjenim u točki 58. Dakle, konačna ocjena sukladnosti državne potpore za javne radijske i televizijske nakladnike sa zajedničkim tržištem prema članku 86. stavku 2. može se napraviti jedino za svaki slučaj posebno, u skladu s praksom Komisije.

61. U svojoj ocjeni Komisija uzima u obzir činjenicu da bi, u slučaju kad je državna potpora potrebna za ispunjenje obveze pružanja javnih usluga, sustav u cjelini mogao imati i pozitivni učinak održavanja alternativnog izvora ponude na nekim mjerodavnim tržištima⁽²⁰⁾. Međutim, taj učinak mora se uravnotežiti s mogućim negativnim učincima potpore, kao što je sprečavanje ulaska drugih operatora na ta tržišta, čime bi se omogućilo jačanje oligopolne strukture tržišta, odnosno što bi dovelo do mogućeg protutržišnog ponašanja operatora koji pružaju javne usluge na mjerodavnim tržištima.

62. Komisija vodi računa i o poteškoćama s kojima se susreću neke manje države članice kad moraju skupiti potrebna sredstva, ako su troškovi javne usluge po stanovniku, *ceteris paribus*, viši⁽²¹⁾.

⁽²⁰⁾ To ne znači da se državna potpora može opravdati kao sredstvo koje povećava ponudu i konkurentnost na tržištu. Državna potpora koja određenom operatoru omogućuje ostati na tržištu usprkos kroničnim gubicima uzrokuje veliko narušavanje tržišnog natjecanja jer dugoročno vodi prema većoj neučinkovitosti, manjoj ponudi i višim cijenama za potrošače. Djelotvorniji instrumenti u tom pogledu su ukidanje pravnih i ekonomskih prepreka ulasku, osiguranje djelotvorne politike tržišnog natjecanja i promicanje pluralizma. Prirodni monopoli u pravilu podliježu regulaciji.

⁽²¹⁾ Na slične se poteškoće može naići i kad su javne radiodifuzijske usluge namijenjene jezičnim manjinama ili za lokalne potrebe.

52002XC0319(03)

C 70/8

SLUŽBENI LIST EUROPSKIH ZAJEDNICA

19.3.2002.

KOMUNIKACIJA KOMISIJE**Višesektorski okvir regionalnih potpora za velike investicijske projekte**

(prijavljeno kao dokument br. C(2002) 315)

(2002/C 70/04)

(Tekst značajan za EGP)

1. UVOD: OPSEG MJERE

1. Komisija je 16. prosinca 1997. donijela „Višesektorski okvir regionalnih potpora za velike investicijske projekte“⁽¹⁾. Višesektorski okvir počeo se primjenjivati 1. rujna 1998. na probno razdoblje od tri godine. U 2001. godini njegovo je važenje produljeno do 31. prosinca 2002.
2. U skladu s točkom 4.1. višesektorskog okvira Komisija je u 2001. godini provela pregled i zaključila da je okvir potrebno revidirati. Također je zaključila da posebni sektorski okviri trebaju biti integrirani u novi višesektorski okvir.
3. Ovaj se okvir primjenjuje samo na regionalne potpore, kao što je definirano „Smjernicama za nacionalne regionalne potpore“⁽²⁾, kojima je cilj poticanje početnih ulaganja, uključujući stvaranje radnih mjesta vezano uz početna ulaganja, na temelju članka 87. stavka 3. točke (a) i točke (c) Ugovora. Ovaj okvir ne dovodi u pitanje ocjenu prijedloga potpora u skladu s ostalim odredbama Ugovora, kao što je članak 87. stavak 3. točka (b) odnosno točka (d). Za sektore čelika i sintetičkih vlakana okvir se također primjenjuje na velike pojedinačne dodjele potpora malim i srednjim poduzećima koja nisu izuzeta Uredbom Komisije (EZ) br. 70/2001⁽³⁾. Ovaj se okvir ne primjenjuje na slučajeve restrukturiranja, koji će i nadalje biti obuhvaćeni Smjernicama Zajednice o državnim potporama za sanaciju i restrukturiranje poduzetnika u poteškoćama⁽⁴⁾. Jednako tako, ovaj okvir ne utječe na djelovanje postojećih horizontalnih okvira, kao što je Okvir Zajednice za državne potpore za istraživanje i razvoj⁽⁵⁾ i Smjernice Zajednice o državnim potporama za zaštitu okoliša⁽⁶⁾.
4. Ovaj okvir ne utječe na djelovanje posebnih pravila državnih potpora koja se primjenjuju na sektore poljoprivrede, ribarstva i prijevoza, kao i industriju ugljena.
5. Intenzitet regionalnih investicijskih potpora koje nisu izuzete od obveze prijave, utvrđene u članku 88. stavku 3. Ugovora o osnivanju EZ, uredbom o izuzeću koju je donijela Komisija na temelju Uredbe Vijeća (EZ)

br. 994/98⁽⁷⁾, bit će ograničen na temelju kriterija utvrđenih u ovom okviru.

6. Prema ovom okviru nije potrebna prethodna prijava za velike investicijske projekte ispod određenih vrijednosnih pragova, uz uvjet da je potpora dodijeljena u skladu sa shemom potpora koju je odobrila Komisija. Međutim, ovaj okvir ne utječe na obvezu država članica da prijavljuju novu pojedinačnu (*ad-hoc*) potporu koja nije izuzeta od obveze prijave, utvrđene u članku 88. stavku 3. Ugovora o EZ-u, uredbom o izuzeću koju je donijela Komisija na temelju Uredbe (EZ) br. 994/98. Pravila utvrđena ovim okvirom primjenjuju se također na ocjenu takvih pojedinačnih (*ad-hoc*) mjera državnih potpora.

2. POTREBA ZA POSTOJANJEM MJERE**2.1. Razlozi postojanja jednostavnog i transparentnog instrumenta**

7. U usporedbi s prethodnim višesektorskim okvirom, ovaj okvir je jednostavniji instrument. Komisija smatra da bi regionalnu investicijsku potporu velikim projektima trebalo kontrolirati na jednostavan i transparentan način. Na temelju iskustva s prethodnim višesektorskim okvirom Komisija je uvela nekoliko pojednostavljenja, promjena i pojašnjenja.
8. Kao prvo, prethodni višesektorski okvir nije imao znatni učinak na razine državnih potpora za velike investicijske projekte u Zajednici. Komisija smatra da je neophodno postojanje ograničavajućeg pristupa regionalnim potporama koje se dodjeljuju velikim projektima, uz istovremeno očuvanje privlačnosti manje razvijenih regija. Potreba za strožim pristupom regionalnim potporama za velike pokretne investicijske projekte široko je priznata posljednjih godina. Dovršetak stvaranja jedinstvenog tržišta dovodi do toga da je više nego ikad bitno zadržati čvrstu kontrolu nad državnim potporama za takve projekte, s obzirom da se narušavajući učinak potpora pojačava kako se uklanjaju druga narušavanja tržišnog natjecanja izazvana djelovanjem države, a tržišta postaju sve otvorenija i integrirana. Stoga primjerena ravnoteža između tri osnovna cilja politike EU, a to su nenarušavanje tržišnog natjecanja na unutarnjem tržištu, ekonomska i socijalna kohezija i industrijska konkurentnost, za sobom mora povlačiti stroža pravila regionalnih potpora dodijeljenih velikim projektima.

⁽¹⁾ SL C 107, 7.4.1998., str. 7.

⁽²⁾ SL C 74, 10.3.1998., str. 9.

⁽³⁾ SL L 10, 13.1.2001., str. 33.

⁽⁴⁾ SL C 288, 9.10.1999., str. 2.

⁽⁵⁾ SL C 45, 17.2.1996., str. 5.

⁽⁶⁾ SL C 37, 3.2.2001., str. 3.

⁽⁷⁾ SL L 142, 14.5.1998., str. 1.

9. Kao drugo, uključivanje više okvira u jedinstveni instrument rezultirat će pojednostavljenjem postojećeg zakonodavstva i povećanjem pouzdanosti i transparentnosti kontrole državnih potpora.
 10. Kao treće, korištenje mnogo jednostavnijeg instrumenta smanjit će administrativno opterećenje unutar upravnih struktura te će, kako za ulagače tako i za upravu, poboljšati predvidljivost odluka o dopustivim iznosima potpora.
 11. Kao četvrto, s ciljem sprečavanja ozbiljnih narušavanja tržišnog natjecanja ovaj okvir predviđa stroža pravila za sektore suočene sa strukturalnim problemima.
- 2.2. Potreba za sustavnijom kontrolom regionalnih potpora velikim pokretnim investicijskim projektima**
12. Najviše gornje granice potpora, koje je utvrdila Komisija za sva područja u kojima je dozvoljena regionalna potpora, općenito su oblikovane na način da osiguraju primjerenu razinu poticaja nužnog za razvoj regija koje primaju potporu. Međutim, kako predviđaju jedinstvenu gornju granicu, obično su preopterećene regionalnim poteškoćama kad se primjenjuju na velike projekte. Svrha je ovog okvira ograničiti poticaj raspoloživ za velike projekte na razinu koja, što je najviše moguće, izbjegava nepotrebno narušavanje tržišnog natjecanja.
 13. Velika ulaganja mogu učinkovito doprinijeti regionalnom razvoju, između ostaloga, privlačenjem drugih poduzetnika u regiju i uvođenjem naprednih tehnologija, kao i doprinosom izobrazbi radnika. Međutim, ta su ulaganja pod slabijim utjecajem bitnih regionalnih problema manje razvijenih područja. Ponajprije, velika ulaganja mogu proizvesti ekonomije razmjera koje smanjuju početne troškove specifične za određenu lokaciju. Nadalje, ona u mnogočemu nisu vezana za regiju u kojoj se fizičko ulaganje odvija. Velika ulaganja mogu lagano pribaviti kapital i kredite na globalnim tržištima, te nisu ograničena užom ponudom financijskih usluga u određenoj, manje razvijenoj regiji. Štoviše, poduzetnici koji vrše velika ulaganja mogu pristupiti zemljopisno širokom skupu radne snage te mogu lakše prebacivati kvalificirane kadrove do izabrane lokacije.
 14. Istovremeno, ako velika ulaganja primaju velike iznose državnih potpora korištenjem pune regionalne gornje granice, postoji povećani rizik utjecanja na trgovinu a time i jačeg narušavanja u pogledu takmaca u drugim državama članicama. Ovo je stoga što korisnik potpore vjerojatno igra značajnu ulogu na predmetnom tržištu i stoga ulaganje, za koje se potpora dodjeljuje, može izmijeniti uvjete tržišnog natjecanja na tom tržištu.
 15. Osim toga, poduzetnici koji vrše velika ulaganja obično posjeduju određenu pregovaračku težinu u odnosu na tijela koja odobravaju potpore. Štoviše, ulagači u velike projekte često razmatraju više mjesta u različitim državama članicama, što može završiti u vrtlogu sve velikodušnijih obećanja o potporama, vjerojatno i do mnogo više razine od one koja je nužna za nadoknađivanje regionalnih nedostataka.
 16. Kao vjerojatni ishod ovakvog nadmetanja za subvencije, velika će ulaganja primati intenzitete potpore koji premašuju dodatne troškove proizašle iz odabira smještaja ulaganja u manje razvijeno područje.
 17. Iznos potpore iznad najniže razine neophodne za nadoknađivanje regionalnih nedostataka vjerojatno će izazvati neželjene učinke (neučinkoviti odabiri lokacije), veće narušavanje tržišnog natjecanja i, s obzirom da potpora predstavlja skup prijenos sredstava poreznih obveznika primaateljima potpora, neto gubitke dobiti.
 18. Nedavna su iskustva pokazala da su veliki investicijski projekti, korisnici regionalnih investicijskih potpora, više kapitalno intenzivni od manjih investicijskih projekata. Posljedično, povoljniji tretman manjih investicijskih projekata preslikava se u povoljniji tretman u područjima koja primaju potporu za projekte koji su više radno intenzivni, te na taj način doprinosi stvaranju radnih mjesta i smanjenju nezaposlenosti.
 19. Za određene vrste ulaganja postoji vjerojatnost da će uzrokovati znatno narušavanje tržišnog natjecanja te je njihov blagotvorni učinak na predmetnu regiju upitan. Ovo posebno dolazi do izražaja kod ulaganja u sektore, u kojima jedan poduzetnik drži visoki tržišni udjel, odnosno u kojima je postojeći sektorski proizvodni kapacitet u znatnom porastu, a bez odgovarajućeg rasta potražnje za predmetnim proizvodima. Općenito, narušavanje tržišnog natjecanja za očekivati je u sektorima suočenima sa strukturalnim poteškoćama, u kojima postojeći proizvodni kapacitet već prelazi tržišnu potražnju za proizvodom, odnosno u kojima je potražnja za predmetnim proizvodima u kontinuiranom padu.
 20. U skladu s člankom 159. Ugovora o osnivanju EZ dužnu pozornost treba obratiti dosljednosti odluka o državnim potporama donesenih prema ovom okviru i aktivnosti strukturalnih fondova usmjerenih jačanju ekonomske i socijalne kohezije Zajednice, posebno onih usmjerenih na smanjenje razlika između razina razvijenosti različitih regija, kao i smanjenje zaostajanja regija s najvećim poteškoćama. Projekti koji se sufinanciraju iz strukturalnih fondova učinkovito doprinose ekonomskoj i socijalnoj koheziji unutar Zajednice, te im stoga treba obratiti odgovarajuću pozornost.

3. SMANJENJE RAZINA POTPORA ZA VELIKE INVESTICIJSKE PROJEKTE

21. Ne dovodeći u pitanje kriterije usklađenosti utvrđene smjernicama za nacionalne regionalne potpore i Uredbom (EZ) br. 70/2001 te ne dovodeći u pitanje obvezu prijave utvrđenu točkom 24. odnosno prijelazna pravila utvrđena odjeljkom 8., regionalne investicijske potpore u vezi s ulaganjima koja uključuju opravdane izdatke⁽⁸⁾ za dolje utvrđene pragove podliježu prilagođenoj nižoj gornjoj granici regionalnih potpora, na temelju sljedeće ljestvice:

Opravdani izdaci	Prilagođena gornja granica potpora
Do 50 milijuna EUR	100 posto regionalne gornje granice
Za dio između 50 milijuna i 100 milijuna EUR	50 posto regionalne gornje granice
Za dio koji prelazi 100 milijuna EUR	34 posto regionalne gornje granice

22. Dakle, dopustivi iznos potpora za projekt iznad 50 milijuna EUR izračunava se na temelju formule: najviši iznos potpora = $R \times (50 + 0,50 B + 0,34 C)$; gdje je R neprilagođena gornja regionalna granica, B je opravdani izdatak između 50 i 100 milijuna EUR, a C je opravdani izdatak iznad 100 milijuna EUR, ako takav postoji⁽⁹⁾.

⁽⁸⁾ Prema smjernicama o nacionalnim regionalnim potporama, opravdani izdatak za regionalne investicijske potpore utvrđuje se ili pravilima utvrđenima u točkama 4.5. i 4.6. (mogućnost 1) ili pravilima utvrđenim u točki 4.13. smjernica (mogućnost 2). U skladu s točkom 4.19. smjernica o nacionalnim regionalnim potporama, potpore izračunate temeljem mogućnosti 1 („investicijske potpore“) mogu se kombinirati s potporama izračunatima temeljem mogućnosti 2 („potpore za stvaranje radnih mjesta“), uz uvjet da zbrojeni iznos potpora ne premašuje gornju granicu regionalnih potpora pomnoženu višim od dvaju mogućih opravdanih izdataka. U skladu s ovim pravilom, a u svrhu ovog okvira, opravdani izdatak određenog investicijskog projekta utvrđuje se na temelju mogućnosti koja vodi do višeg iznosa. Iznos opravdanog izdatka utvrđuje se na način da ne prelazi viši investicijski iznos proizašao iz metode stvaranja radnih mjesta odnosno metode početnog ulaganja, ovisno o tome prema kojoj je metodi iznos viši, te ovisno o gornjoj granici intenziteta utvrđenoj za tu regiju.

⁽⁹⁾ Donja tablica daje daljnju ilustraciju intenziteta potpora koje bi mogle biti dozvoljene prema ljestvici smanjenja, za specifične veličine opravdanih izdataka te za specifične regionalne gornje granice.

Opravdani izdatak	Gornja granica regionalnih potpora					
	15 %	20 %	25 %	30 %	35 %	40 %
€ 50 mil.	15,00 %	20,00 %	25,00 %	30,00 %	35,00 %	40,00 %
€ 100 mil.	11,25 %	15,00 %	18,75 %	22,50 %	26,25 %	30,00 %
€ 200 mil.	8,18 %	10,90 %	13,63 %	16,35 %	19,08 %	21,80 %
€ 500 mil.	6,33 %	8,44 %	10,55 %	12,66 %	14,77 %	16,88 %

23. Iznimno, za velikog poduzetnika koji ulaže 80 milijuna EUR u područje koje prima potporu, u kojem neprilagođena gornja granica regionalnih potpora iznosi 25 posto neto ekvivalenta potpore (nge), najviši dopustivi iznos potpore bio bi 16,25 milijuna EUR nge, što odgovara intenzitetu potpore od 20,3 posto nge. Za velikog poduzetnika koji ulaže 160 milijuna EUR u isto područje, najviši dopustivi iznos potpore bio bi 23,85 milijuna EUR nge, što odgovara intenzitetu potpore od 14,9 posto nge.

24. Međutim, države članice obvezne su prijaviti svaki slučaj regionalnih investicijskih potpora ako predložena potpora iznosi više od najviše dopustive potpore koju prema ljestvici i pravilima utvrđenima u stavku 21⁽¹⁰⁾ može dobiti ulaganje od 100 milijuna EUR. Projekti koji se pojedinačno prijavljuju ne mogu dobiti investicijske potpore u bilo kojoj od sljedeće dvije situacije:

(a) korisnik potpore sudjeluje s više od 25 posto u prodaji predmetnog proizvoda prije ulaganja odnosno nakon ulaganja sudjelovat će s više od 25 posto; ili

(b) kapacitet stvoren projektom čini više od 5 posto veličine tržišta, mjereno podacima o vidljivoj potrošnji predmetnog proizvoda, osim ako je prosječna godišnja stopa rasta njegove vidljive potrošnje tijekom posljednjih pet godina iznad prosječne godišnje stope rasta BDP-a Europskoga gospodarskog prostora.

Teret dokaza o nepostojanju situacija o kojima govore točke (a) i (b) je na državi članici⁽¹¹⁾. U svrhu primjene točaka (a) i (b) vidljiva potrošnja definira se na odgovarajućoj razini Prodcom klasifikacije⁽¹²⁾ u Europskom gospodarskom prostoru odnosno, ako takvi podaci nisu raspoloživi, na temelju svake druge tržišne podjele koja je opće-prihvaćena za predmetne proizvode i za koju su statistički podaci raspoloživi.

⁽¹⁰⁾ Prijedlozi za dodjelu ad-hoc potpore moraju u svakom slučaju biti prijavljeni te će biti ocijenjeni na osnovi pravila utvrđenih u odjeljku 3. Okvira i u skladu s općim kriterijima ocjene, utvrđenima u smjernicama za nacionalne regionalne potpore.

⁽¹¹⁾ Ako država članica dokaže da korisnik potpore kroz originalnu inovaciju stvara novo proizvodno tržište, testove utvrđene pod (a) i (b) ne treba provoditi, a potpora će biti odobrena prema ljestvici iz stavka 21.

⁽¹²⁾ Uredba Vijeća (EEZ) br. 3924/91 od 19. prosinca 1991. o provođenju istraživanja Zajednice o industrijskoj proizvodnji (SL L 374, 31.12.1991., str. 1.).

25. Najviši dopustivi intenzitet potpora koji projekt koji se prijavljuje može primiti prema točki 24. može biti povećan množenjem s faktorom 1,15 ako je projekt sufinanciran iz sredstava strukturalnih fondova kao glavni projekt u smislu članka 25. Uredbe Vijeća (EZ) br. 1260/1999 od 21. lipnja 1999. o utvrđivanju općih odredbi za Strukturne fondove⁽¹³⁾, u skladu s odredbama članka 26. te Uredbe. Stopa sufinanciranja mora iznositi najmanje 10 posto ukupnog javnog izdatka ako je projekt smješten u području kojem se može dodijeliti potpora prema članku 87. stavku 3. točki (c) Ugovora i najmanje 25 posto ukupnog javnog izdatka ako je projekt smješten u području kojem se može dodijeliti potpora prema članku 87. stavku 3. točki (a) Ugovora.

26. Međutim, povećanje potpora proizašlo iz točke 25. ne smije dovesti do intenziteta potpore višeg od maksimalnog intenziteta potpore koji je dozvoljen za ulaganje od 100 milijuna EUR, tj. 75 posto od neprilagođene gornje granice regionalnih potpora.

4. ZABRANA POTPORA ZA INVESTICIJSKE PROJEKTE U INDUSTRIJI ČELIKA

27. U pogledu industrije čelika definirane u Prilogu B ovom okviru⁽¹⁴⁾, Komisija primjećuje da su tijekom prilično dugog vremenskog razdoblja čeličane Europske zajednice za ugljen i čelik poslovale bez traženja investicijskih potpora kakve su bile raspoložive ostalim industrijskim sektorima. Čeličane su taj faktor ugradile u svoje strategije i naviknute su na njega. S obzirom na specifična obilježja sektora čelika (posebno njegova struktura, postojeća prekapacitiranost na europskoj i svjetskoj razini, njegova vrlo kapitalno intenzivna priroda, smještaj većine pogona u regijama kojima se može dodijeliti regionalna potpora, značajni iznosi javnih sredstava posvećenih restrukturiranju industrije čelika, kao i konverzija područja čelika) i iskustvo stečeno tijekom primjene manje strogih pravila o državnim potporama u prošlosti, čini se opravdanim nastaviti zabranu investicijskih potpora ovom sektoru, bez obzira na veličinu ulaganja. Shodno tome, Komisija smatra da regionalne potpore industriji čelika nisu u skladu sa zajedničkim tržištem. Ta neusklađenost vrijedi i za velike pojedinačne dodjele potpora malim i srednjim poduzećima u smislu članka 6. Uredbe (EZ) br. 70/2001, koje nisu izuzete tom Uredbom.

5. INVESTICIJSKI PROJEKTI U SEKTORIMA SA STRUKTURALNIM POTEŠKOĆAMA, OSIM SEKTORA ČELIKA

28. Komisija je u prošlosti uvijek smatrala da ulaganja u sektore koji su suočeni, ili bi mogli biti suočeni s ozbiljnom

prekapacitiranošću ili kontinuiranim padom potražnje povećavaju rizik narušavanja tržišnog natjecanja, bez da predmetnoj regiji donose nužnu protutežu u obliku dobiti. Primjereni način za priznavanje da su ta ulaganja s regionalnog stajališta nepovoljnija jest smanjenje investicijskih potpora projektima u sektorima u kojima prevladavaju strukturalne poteškoće do razine ispod one koja je dozvoljena za druge sektore.

29. Do sada je nekoliko osjetljivih industrijskih sektora podlijegalo specifičnim, strožim pravilima o državnim potporama⁽¹⁵⁾. U skladu s točkom 1.3. prethodnog višesektorskog okvira, ova su se specifična sektorska pravila nastavila primjenjivati.

30. Jedan od ciljeva prethodnog višesektorskog okvira bio je pružiti mogućnost zamjene postojećih sektorskih pravila jedinstvenim instrumentom. Ovisno o prijelaznim pravilima utvrđenima u nastavku u odjeljku 8., Komisija želi ovom revizijom uključiti te osjetljive industrijske sektore u ovaj okvir.

31. Do 31. prosinca 2003. sektori u kojima prevladavaju ozbiljne strukturalne poteškoće bit će utvrđeni u popisu sektora kao prilog ovom okviru. U ovim sektorima neće biti odobravane regionalne investicijske potpore, ovisno o odredbama utvrđenima u ovom odjeljku.

32. U svrhu sastavljanja popisa sektora, ozbiljne strukturalne poteškoće u načelu će se mjeriti na temelju podataka o vidljivoj potrošnji, na primjerenoj razini CPA klasifikacije⁽¹⁶⁾ u Europskom gospodarskom prostoru odnosno, ako takvi podaci nisu raspoloživi, na temelju svake druge tržišne podjele koja je općeprihvaćena za predmetne proizvode i za koju su statistički podaci raspoloživi. Smatra se da ozbiljne strukturalne poteškoće postoje kad je predmetni sektor u opadanju⁽¹⁷⁾. Popis sektora periodično će se ažurirati, s time da će učestalost biti utvrđena u trenutku utvrđivanja popisa sektora.

⁽¹³⁾ SL L 161, 26.6.1999., str. 1.

⁽¹⁴⁾ Uključuje sektore čelika trenutno obuhvaćene Ugovorom o Europskoj zajednici za ugljen i čelik, kao i podsektore bešavnih cijevi i velikih šavnih cijevi, koji trenutno nisu obuhvaćeni tim Ugovorom, ali čine dio cjelovitog proizvodnog procesa i imaju slična svojstva kao sektor čelika obuhvaćen Ugovorom o Europskoj zajednici za ugljen i čelik.

⁽¹⁵⁾ Kodeks potpora industriji sintetičkih vlakana (SL C 94, 30.3.1996., str. 11.) i okvir Zajednice za državne potpore industriji motornih vozila (SL C 279, 15.9.1997., str. 1.); potpore brodogradnji obuhvaćene su Uredbom Vijeća (EZ) br. 1540/98 od 29. lipnja 1998. o utvrđivanju novih pravila o potporama brodogradnji (SL L 202, 18.7.1998., str. 1.).

⁽¹⁶⁾ Uredba Vijeća (EEZ) br. 3639/93 od 29. listopada 1993. o statističkoj klasifikaciji proizvoda po aktivnostima (CPA) u Europskoj ekonomskoj zajednici (SL L 342, 31.12.1993., str. 1.), kako je zadnje izmijenjena Uredbom Komisije (EZ) br. 204/2002 (SL L 36, 6.2.2002., str. 1.).

⁽¹⁷⁾ Čvrsta pretpostavka sektorskog pada može proizaći iz negativne prosječne godišnje stope rasta vidljive potrošnje u Europskom gospodarskom prostoru tijekom posljednjih pet godina.

33. Od 1. siječnja 2004. za sektore uključene u popis sektora s ozbiljnim strukturalnim poteškoćama, sve regionalne investicijske potpore u vezi s investicijskim projektom s opravdanim izdacima iznad iznosa koji će utvrditi Komisija u trenutku sastavljanja popisa sektora⁽¹⁸⁾ moraju biti pojedinačno prijavljene Komisiji, ne dovodeći u pitanje odredbe utvrđene u Uredbi (EZ) br. 70/2001. Komisija će takve prijave ispitati u skladu sa sljedećim pravilima: prvo, projekt potpore mora biti u skladu s općim kriterijima ocjene, utvrđenima u smjernicama za nacionalne regionalne potpore; drugo, opravdani izdatak definiran točkom 50. iznad iznosa koji će Komisija utvrditi u trenutku sastavljanja popisa sektora neće moći dobiti investicijsku potporu, osim u slučajevima iz točke 34.

34. Iznimno od točke 33., Komisija može odobriti investicijsku potporu sektorima s popisa sektora na temelju intenziteta potpora koji su utvrđeni u odjeljku 3. ovog okvira, uz uvjet da država članica dokaže da, iako se smatra da je sektor u opadanju, tržište predmetnog proizvoda brzo raste⁽¹⁹⁾.

6. NAKNADNO PRAĆENJE

35. Pri sastavljanju ovog okvira Komisija je pokušala osigurati da što je više moguće on bude jasan, nedvosmislen, predvidljiv i učinkovit te da dodatno administrativno opterećenje koje povlači za sobom bude na najnižoj razini.

36. S ciljem osiguranja transparentnosti i učinkovitog praćenja primjereno je uspostaviti standardni obrazac, u kojemu bi države članice trebale Komisiji dostavljati sažetke podataka u obliku utvrđenom Prilogom A, u svakom slučaju kad se slijedom ovog okvira dodjeljuje potpora za ulaganja iznad 50 milijuna EUR. U provedbi potpore koja potpada pod ovaj okvir države članice moraju u roku od 20 radnih dana, počevši od dana kad je nadležno tijelo dodijelilo potporu, Komisiji prosljediti takav sažetak podataka. Komisija ove podatke objavljuje na svojim internetskim stranicama (<http://europa.eu.int/comm/competition/>).

37. Države članice moraju održavati detaljnu evidenciju u vezi s dodjelom pojedinačnih potpora obuhvaćenih ovim

⁽¹⁸⁾ Ovaj iznos u načelu može biti utvrđen u vrijednosti od 25 milijuna EUR, no mogu postojati razlike ovisno o sektoru.

⁽¹⁹⁾ Smatra se da tržište predmetnog proizvoda brzo raste ako vidljiva potrošnja tijekom posljednjih pet godina na odgovarajućoj razini Prodcom klasifikacije u Europskoga gospodarskom prostoru, odnosno, ako takvi podaci nisu raspoloživi, na temelju svake druge tržišne podjele koja je općeprihvaćena za predmetne proizvode i za koju su statistički podaci raspoloživi, vrijednosno raste po prosječnoj stopi jednakoj ili iznad prosječnog rasta BDP-a Europskoga gospodarskog prostora.

okvirom. Takva evidencija mora sadržavati sve podatke nužne za dokazivanje da se poštuje utvrđeni maksimalni intenzitet potpora prema ovom okviru. Države članice moraju čuvati zapise vezane za pojedinačne potpore deset godina od datuma kad su potpore dodijeljene. Na pisani zahtjev predmetna država članica mora u roku od 20 radnih dana ili duljem razdoblju koji može biti utvrđen u zahtjevu Komisiji dostaviti sve podatke koje Komisija smatra neophodnima za ocjenu poštivanja odredbi ovog okvira.

7. VAŽENJE OKVIRA

38. Ovaj okvir primjenjuje se na razdoblje koje završava s 31. prosincem 2009. Prije 31. prosinca 2009. Komisija će ocijeniti okvir. Komisija može izmijeniti ovaj okvir prije 31. prosinca 2009. na temelju bitnih pitanja vezanih za tržišno natjecanje odnosno kako bi uzela u obzir druge politike Zajednice ili međunarodne obveze. Takav pregled neće, međutim, utjecati na zabranu investicijskih potpora industriji čelika.

39. U pogledu sektora čelika definiranog Prilogom B odredbe ovog okvira primjenjuju se od 24. srpnja 2002. Postojeća specifična sektorska pravila za određene sektore čelika koji nisu obuhvaćeni Ugovorom o Europskoj zajednici za ugljen i čelik⁽²⁰⁾ prestat će se primjenjivati od toga datuma. U pogledu sektora motornih vozila definiranog Prilogom C, kao i sektora sintetičkih vlakana definiranog Prilogom D, odredbe okvira primjenjivat će se od 1. siječnja 2003. Međutim, prijave koje Komisija zaprimi prije 1. siječnja 2003. za sektor motornih vozila i sektor sintetičkih vlakana bit će ispitane u svjetlu kriterija koji su bili na snazi u trenutku prijave.

40. U pogledu sektora koji nisu spomenuti u točki 39., odredbe ovog okvira primjenjivat će se od 1. siječnja 2004. Prethodni višesektorski okvir nastavit će se primjenjivati do 31. prosinca 2003. Međutim, prijave koje Komisija zaprimi prije 1. siječnja 2004. bit će ispitane u svjetlu kriterija koji su bili na snazi u trenutku prijave.

41. Komisija će ispitati usklađenost investicijskih potpora, dodijeljenih bez njenog odobrenja, sa zajedničkim tržištem:

- (a) na temelju kriterija utvrđenih u ovom okviru ako je potpora dodijeljena:

⁽²⁰⁾ SL C 320, 13.12.1988., str. 3.

- na 24. srpnja 2002. ili kasnije, za investicijske potpore sektoru čelika,
- na 1. siječnja 2003. ili kasnije, za investicijske potpore sektoru motornih vozila i sektoru sintetičkih vlakana,
- na 1. siječnja 2004. ili kasnije, za investicijske potpore svim ostalim sektorima koji podliježu ovom okviru;

(b) na temelju kriterija koji su na snazi u trenutku dodjele potpore, u svim ostalim slučajevima.

8. PRIJELAZNE ODREDBE

42. Do datuma primjenjivosti popisa sektora na koje se odnosi točka 31. i ne dovodeći u pitanje Uredbu (EZ) br. 70/2001:

(a) maksimalni intenzitet potpore za regionalne investicijske potpore u sektoru motornih vozila definiranog Prilogom C, koje su dodijeljene prema odobrenoj shemi u korist projekata koji uključuju ili opravdane troškove više od 50 milijuna EUR ili iznos potpore iznad 5 milijuna EUR izraženo bruto ekvivalentom potpore, jednak je iznosu od 30 posto odgovarajuće gornje granice regionalnih potpora ⁽²¹⁾;

(b) nijedan izdatak izvršen u kontekstu investicijskih projekata u sektoru sintetičkih vlakana definiranom Prilogom D neće biti opravdan u smislu investicijskih potpora.

43. Prije datuma primjenjivosti popisa sektora na koje se odnosi točka 31. Komisija će odlučiti moraju li i do koje mjere sektor motornih vozila definiran Prilogom C i sektor sintetičkih vlakana definiran Prilogom D biti uključeni u popis sektora.

44. U pogledu sektora brodogradnje postojeća pravila prema Uredbi (EZ) br. 1540/98 bit će na snazi do 31. prosinca 2003. Prije toga datuma Komisija će ispitati treba li potpore sektoru brodogradnje obuhvatiti ovim okvirom i uključiti u popis sektora.

9. PRIMJERENE MJERE

45. S ciljem osiguranja provedbe pravila utvrđenih ovim okvirom Komisija će predložiti primjerene mjere u smislu

⁽²¹⁾ Prijedlozi za dodjelu ad-hoc potpore moraju u svakom slučaju biti prijavljeni te će biti ocijenjeni na osnovi ovog pravila i u skladu s općim kriterijima ocjene, utvrđenima u smjernicama za nacionalne regionalne potpore.

članka 88. stavka 1. Ugovora. Te primjerene mjere uključuju sljedeće:

(a) izmjena postojećih karata regionalnih potpora prilagodbom:

- postojećih gornjih granica regionalnih potpora intenzitetima potpora proizašlima iz pravila utvrđenih u odjeljku 4. ovog okvira, od 24. srpnja 2002.,

- postojećih gornjih granica regionalnih potpora intenzitetima potpora proizašlima iz pravila utvrđenih u odjeljku 8., od 1. siječnja 2003.,

- postojećih gornjih granica regionalnih potpora intenzitetima potpora proizašlima iz pravila utvrđenih u odjeljku 3., od 1. siječnja 2004.;

(b) prilagođavanje svih postojećih shema regionalnih potpora, definiranih smjernicama za nacionalne regionalne potpore, uključujući one izuzete od prijave u skladu s uredbi o skupnom izuzeću, kako bi se osiguralo da dodijeljene regionalne investicijske potpore:

- i. poštuju gornje granice regionalnih potpora utvrđene kartama regionalnih potpora, s izmjenama u skladu s gornjom točkom (a), od 1. siječnja 2004., i to u pogledu sektora koji nisu spomenuti u točki 39.;

- ii. predviđaju pojedinačnu prijavu regionalnih investicijskih potpora ako potpora iznosi više od najviše dopustivog iznosa potpore koji može dobiti ulaganje od 100 milijuna EUR prema ljestvici iz točke 21. ovog okvira, od 1. siječnja 2004.;

- iii. iz svog opsega isključuju potpore industriji čelika od 24. srpnja 2002.;

- iv. iz svog opsega isključuju potpore industriji sintetičkih vlakana od 1. siječnja 2003. do datuma primjenjivosti popisa sektora;

- v. regionalne investicijske potpore sektoru motornih vozila definiranom u Prilogu C u korist projekata koji uključuju ili opravdane troškove više od 50 milijuna EUR ili iznos potpore iznad 5 milijuna EUR izraženo bruto ekvivalentom potpore, ograničavaju na iznos od 30 posto odgovarajuće gornje granice regionalnih potpora, od 1. siječnja 2003. do datuma kad se popis sektora počinje primjenjivati;

- (c) osiguravanje da obrasci spomenuti u točki 36. budu prosljeđivani Komisiji od datuma primjene ovog okvira;
- (d) osiguravanje da evidencije spomenute u točki 37. budu održavane od datuma primjene ovog okvira;
- (e) usuglašavanje s pravilima prethodnog višesektorskog okvira regionalnih potpora velikim investicijskim projektima, a posebno s utvrđenim obvezama prijave, do 31. prosinca 2003.
46. Države članice moraju poduzeti nužne izmjene do 31. prosinca 2003., osim mjera koje se tiču sektora čelika za koji izmjene moraju postojati od 24. srpnja 2002., kao i onih koje se tiču sektora sintetičkih vlakana i sektora motornih vozila za koje izmjene moraju postojati od 1. siječnja 2003. Pozivaju se države članice da daju izričitu suglasnost s predloženim primjerenim mjerama unutar 20 radnih dana od datuma kad su im mjere priopćene. U odsutnosti odgovora Komisija će pretpostaviti da se predmetna država članica ne slaže s predloženim mjerama.

10. PRIJAVE PREMA OVOM OKVIRU

47. Pozivaju se države članice da koriste obrazac za prijavu koji je priložen ovom okviru (Prilog E) u svrhu prijave prijedloga potpore u skladu s ovim okvirom.

11. DEFINICIJE KORIŠTENIH POJMOVA

48. U ovom se okviru koriste sljedeće definicije korištenih pojmova:

11.1. Investicijski projekt

49. „Investicijski projekt” znači početno ulaganje u smislu odjeljka 4. smjernica za nacionalne regionalne potpore. Investicijski projekt ne bi trebao biti umjetno podijeljen na potprojekte kako bi se izbjegle odredbe ovog okvira. U svrhu ovog okvira investicijski projekt uključuje sva dugotrajna ulaganja na lokaciji ulaganja, koja vrši jedan ili više poduzetnika, u razdoblju od tri godine. U svrhu ovog okvira mjesto proizvodnje je ekonomski nedjeljiva serija stavki dugoročnog kapitala koje ispunjavaju točno određenu tehničku funkciju, a povezane su fizičkom ili funkcionalnom vezom i imaju jasno utvrđene ciljeve kao što je proizvodnja određenog proizvoda. Ako se dva ili više

proizvoda izrađuju od istih sirovina, proizvodne jedinice takvog proizvoda smatrat će se jedinstvenim mjestom proizvodnje.

11.2. Opravdani izdatak

50. „Opravdani izdatak” utvrđuje se u skladu s pravilima utvrđenima u smjernicama za nacionalne regionalne potpore u tu svrhu.

11.3. Gornja granica regionalnih potpora

51. „Gornja granica regionalnih potpora” odnosi se na maksimalni intenzitet potpora odobren velikim poduzetnicima u predmetnim područjima koja primaju potporu u vrijeme dodjeljivanja potpore. Maksimalni intenziteti potpora utvrđuju se u skladu sa smjernicama za nacionalne regionalne potpore, na temelju karte regionalnih potpora koju je odobrila Komisija.

11.4. Predmetni proizvod

52. „Predmetni proizvod” znači proizvod predviđen investicijskim projektom i, ako je primjereno, proizvode koje potrošač (iz razloga obilježja proizvoda, njihovih cijena i namjeravane uporabe) odnosno proizvođač (kroz fleksibilnost proizvodnih postrojenja) smatra supstitutom. Ako je projekt vezan za poluproizvode, a znatni dio proizvodnje se ne prodaje na tržištu, smatra se da predmetni proizvod uključuje i nizvodne proizvode.

11.5. Vidljiva potrošnja

53. „Vidljiva potrošnja” predmetnog proizvoda jest proizvodnja plus uvoz minus izvoz.
54. Ako Komisija u skladu s ovim okvirom utvrđuje prosječni godišnji rast vidljive potrošnje predmetnog proizvoda, u obzir će uzeti sve značajne promjene trenda ukoliko je to primjereno.
55. Ako se investicijski projekt tiče uslužnog sektora te s ciljem utvrđivanja veličine i razvoja tržišta, Komisija umjesto korištenja vidljive potrošnje koristi promet predmetnih usluga na temelju tržišne podjele koja je općeprihvaćena za predmetne usluge i za koju postoje raspoloživi statistički podaci.

PRILOG A

OBRAZAC ZA NAKNADNO PRAĆENJE

- Naslov sheme (ili naznačiti da se radi o „ad-hoc” potpori)
 - Javni subjekt koji pruža pomoć
 - Ako je pravna osnova shema potpore koju je odobrila Komisija, dati podatke o odobrenju i broj koji je dodijeljen predmetu
 - Naznačiti regiju i općinu
 - Naznačiti naziv poduzetnika, je li malo ili srednje poduzeće odnosno veliki poduzetnik i, ako je potrebno, naziv društva majke
 - Naznačiti vrstu projekta i radi li se o novom subjektu, širenju kapaciteta ili ostalom
 - Naznačiti ukupni trošak i opravdani trošak kapitalnog izdatka koji je potrebno uložiti tijekom vijeka trajanja projekta
 - Nominalni iznos potpore i bruto i neto ekvivalenata
 - Uvjeti vezani za plaćanje predložene pomoći, ako postoje,
 - Predmetni proizvodi ili usluge i njihova Prodcom nomenklatura odnosno CPA nomenklatura za projekte u uslužnim sektorima.
-

PRILOG B

DEFINICIJE INDUSTRIJE ČELIKA U SVRHE VIŠESEKTORSKOG OKVIRA

Industrija čelika u svrhe višesektorskog okvira sastoji se od poduzetnika koji posluju u proizvodnji dolje navedenih proizvoda od čelika:

Proizvod	Oznaka kombinirane nomenklature ⁽¹⁾
Sirovo željezo	7201
Ferolegure	7202 11 20, 7202 11 80, 7202 99 11
Željezni proizvodi dobiveni izravnim smanjenjem udjela željezne rudače i ostali porozni željezni proizvodi	7203
Željezo i nekovanani čelik	7206
Polugotovi proizvodi od željeza i nekovanog čelika	7207 11 11; 7207 11 14; 7207 11 16; 7207 12 10; 7207 19 11; 7207 19 14; 7207 19 16; 7207 19 31; 7207 20 11; 7207 20 15; 7207 20 17; 7207 20 32; 7207 20 51; 7207 20 55; 7207 20 57; 7207 20 71
Ravni valjani proizvodi od željeza i nekovanog čelika	7208 10 00; 7208 25 00; 7208 26 00; 7208 27 00; 7208 36 00; 7208 37; 7208 38; 7208 39; 7208 40; 7208 51; 7208 52; 7208 53; 7208 54; 7208 90 10; 7209 15 00; 7209 16; 7209 17; 7209 18; 7209 25 00; 7209 26; 7209 27; 7209 28; 7209 90 10; 7210 11 10; 7210 12 11; 7210 12 19; 7210 20 10; 7210 30 10; 7210 41 10; 7210 49 10; 7210 50 10; 7210 61 10; 7210 69 10; 7210 70 31; 7210 70 39; 7210 90 31; 7210 90 33; 7210 90 38; 7211 13 00; 7211 14; 7211 19; 7211 23 10; 7211 23 51; 7211 29 20; 7211 90 11; 7212 10 10; 7212 10 91; 7212 20 11; 7212 30 11; 7212 40 10; 7212 40 91; 7212 50 31; 7212 50 51; 7212 60 11; 7212 60 91
Šipke i rešetke, vruće valjane, u nepravilno savijenim navojima, od željeza i nekovanog čelika	7213 10 00; 7213 20 00; 7213 91; 7213 99
Ostale šipke i rešetke od željeza i nekovanog čelika	7214 20 00; 7214 30 00; 7214 91; 7214 99; 7215 90 10
Stranice, kalupi i dijelovi od željeza i nekovanog čelika	7216 10 00; 7216 21 00; 7216 22 00; 7216 31; 7216 32; 7216 33; 7216 40; 7216 50; 7216 99 10
Nehrđajući čelik	7218 10 00; 7218 91 11; 7218 91 19; 7218 99 11; 7218 99 20
Ravno valjani proizvodi od nehrđajućeg čelika	7219 11 00; 7219 12; 7219 13; 7219 14; 7219 21; 7219 22; 7219 23 00; 7219 24 00; 7219 31 00; 7219 32; 7219 33; 7219 34; 7219 35; 7219 90 10; 7220 11 00; 7220 12 00; 7220 20 10; 7220 90 11; 7220 90 31
Šipke i rešetke od nehrđajućeg čelika	7221 00; 7222 11; 7222 19; 7222 30 10; 7222 40 10; 7222 40 30
Ravni valjani proizvodi od ostalog kovanog čelika	7225 11 00; 7225 19; 7225 20 20; 7225 30 00; 7225 40; 7225 50 00; 7225 91 10; 7225 92 10; 7225 99 10; 7226 11 10; 7226 19 10; 7226 19 30; 7226 20 20; 7226 91; 7226 92 10; 7226 93 20; 7226 94 20; 7226 99 20
Šipke i rešetke od ostalog kovanog čelika	7224 10 00; 7224 90 01; 7224 90 05; 7224 90 08; 7224 90 15; 7224 90 31; 7224 90 39; 7227 10 00; 7227 20 00; 7227 90; 7228 10 10; 7228 10 30; 7228 20 11; 7228 20 19; 7228 20 30; 7228 30 20; 7228 30 41; 7228 30 49; 7228 30 61; 7228 30 69; 7228 30 70; 7228 30 89; 7228 60 10; 7228 70 10; 7228 70 31; 7228 80
Podupiranje ploča	7301 10 00
Prečke i križne spojnice	7302 10 31; 7302 10 39; 7302 10 90; 7302 20 00; 7302 40 10; 7302 10 20
Bešavne cijevi i šuplji profili	7303; 7304
Cijevi od varenog željeza ili čelika, čiji vanjski promjer prelazi 406,4 mm	7305

(¹) SL L 279, 23.10.2001., str. 1.

PRILOG C

DEFINICIJA INDUSTRIJE MOTORNIH VOZILA U SVRHE VIŠESEKTORSKOG OKVIRA

„Industrija motornih vozila” znači razvoj, proizvodnja i sastavljanje „motornih vozila”, „motora” za motorna vozila i „modula odnosno podsustava” za takva vozila ili motore, bilo izravno kod proizvođača ili kod „glavnog dobavljača sastavnih dijelova” i, u drugom slučaju, samo u kontekstu „sveukupnog projekta”.

(a) Motorna vozila

Izraz „motorna vozila” znači osobni automobili, kombiji, kamioni, cestovni traktori, autobusi i druga komercijalna vozila. Ne uključuje trkaće automobile, vozila namijenjena terenskoj uporabi (primjerice vozila osmišljena za uporabu na snijegu ili za prijevoz osoba na golf terenima), motocikle, prikolice, poljoprivredne i šumarske traktore, kampkućice, vozila s posebnom namjenom (primjerice vatrogasna vozila, mobilne radionice), vozila za odvoz smeća, radna vozila (primjerice viličari, kamioni-tegljači, kamioni-platforme) i vojna vozila namijenjena vojsci.

(b) Motori za motorna vozila

Izraz „motori motornih vozila” znači kompresijski i motori s iskričnim paljenjem, kao i električni motori i turbine, plinske, hibridne odnosno drugi motori za motorna vozila.

(c) Moduli i podsustavi

„Modul” odnosno „podsustav” znači skup osnovnih sastavnih dijelova namijenjenih vozilu ili motoru koji je proizveden, sastavljen ili ugrađen kod glavnog dobavljača sastavnih dijelova i nabavljen računalnim sustavom naručivanja ili neposrednim sustavom naručivanja. Sustavi logističke nabave i skladištenja, kao i podugovorene cjelovite operacije koje čine dio proizvodnog lanca, kao što je bojanje polu sastavljenih dijelova, trebali bi na isti način biti klasificirani u skupinu modula i podsustava.

(d) Glavni dobavljači sastavnih dijelova

„Glavni dobavljač sastavnih dijelova” znači dobavljač, kako neovisni tako i ovisni, koji snabdijeva proizvođača i s njim dijeli odgovornost za dizajn i razvoj (12), te proizvodi, sastavlja odnosno snabdijeva proizvođača vozila, tijekom faze proizvodnje odnosno sastavljanja, s polu sastavljenim dijelovima odnosno modulima. Kao industrijski partneri, takvi su dobavljači obično vezani za proizvođača ugovorom otprilike istog trajanja kao i vijek trajanja modela (primjerice, dok model ne prođe stilizaciju). Glavni dobavljač sastavnih dijelova može također pružati usluge, posebno logističke usluge, kao što je vođenje opskrbnog centra.

(e) Sveukupni projekt

Proizvođač može na mjestu ulaganja odnosno u jednom ili više industrijskih parkova u neposrednoj zemljopisnoj blizini (13), integrirati jedan ili više projekata glavnog dobavljača sastavnih dijelova za nabavu modula odnosno podsustava za vozila odnosno motore koji se proizvode. „Sveukupni projekt” znači projekt koji okuplja takve projekte. Sveukupni projekt traje tijekom vijeka trajanja investicijskog projekta proizvođača vozila. Ulaganje jednoga glavnog dobavljača sastavnih dijelova ulazi u definiciju globalnog projekta ako je najmanje polovica proizvodnog izlaza proizašlog iz tog ulaganja isporučena predmetnom proizvođaču u predmetnom pogonu.

PIRLOG D

DEFINICIJA INDUSTRIJE SINTETIČKIH VLAKANA U SVRHE VIŠESEKTORSKOG OKVIRA

U svrhe višesektorskog okvira industrija sintetičkih vlakana definira se kao:

- izvlačenje/teksturizacija svih generičkih vrsta vlakana i pređe na osnovi poliestera, poliamida, akrilika ili polipropilena, bez obzira na krajnju uporabu, odnosno
- polimerizacija (uključujući polikondenzaciju), tamo gdje se u smislu korištenih strojeva odvija zajedno s izvlačenjem, odnosno
- svaki pomoćni postupak vezan uz budućeg korisnika odnosno drugog poduzetnika grupe kojoj pripada, koji vrši suvremeno instaliranje kapaciteta za izvlačenje/teksturizaciju i koji je u predmetnoj poslovnoj aktivnosti u smislu korištenih strojeva integriran s takvim kapacitetima.

PRILOG E

OBRAZAC ZA PRIJAVU ⁽¹⁾

ODJELJAK 1. – DRŽAVA ČLANICA

1.1. Podaci o javnom tijelu koje vrši prijavu:

1.1.1. Naziv i adresa tijela koje vrši prijavu.

1.1.2. Naziv, telefon, faks, e-mail adresa i položaj osobe(-a) koju se može kontaktirati u slučaju daljnjih pitanja.

1.2. Podaci o kontaktu u stalnom predstavništvu

1.2.1. Naziv, telefon, faks, e-mail adresa i položaj osobe(a) koju se može kontaktirati u slučaju daljnjih pitanja.

ODJELJAK 2. – PRIMATELJ POTPORE

2.1. Struktura jednog ili više poduzetnika koji ulažu u projekt:

2.1.1. Naziv primatelja potpore.

2.1.2. Ako je pravna osobnost primatelja potpore različita od one jednog ili više poduzetnika koji financira(ju) projekt odnosno prima(ju) potporu, opisati te razlike.

2.1.3. Imenovati krovnu grupu primatelja potpore, opisati strukturu grupe i vlasničku strukturu svakog društva-majke.

2.2. Za poduzetnika(-e) koji ulaže u projekt, dati sljedeće podatke za posljednje tri financijske godine:

2.2.1. Promet na svjetskoj razini, promet na razini Europskoga gospodarskog prostora, promet u predmetnoj državi članici.

2.2.2. Dobit nakon oporezivanja i novčani tok (na konsolidiranoj osnovi).

2.2.3. Zaposlenost na svjetskoj razini, na razini Europskoga gospodarskog prostora, kao i u predmetnoj državi članici.

2.2.4. Tržišna podjela prihoda od prodaje u predmetnoj državi članici, u ostatku Europskoga gospodarskog prostora, kao i izvan Europskoga gospodarskog prostora.

2.2.5. Revidirana financijska izvješća i godišnje izvješće za posljednje tri godine.

2.3. Ako se ulaganje odvija na postojećoj industrijskoj lokaciji, dati sljedeće podatke za posljednje tri financijske godine tog subjekta:

2.3.1. Ukupni promet.

2.3.2. Dobit nakon oporezivanja i novčani tok.

2.3.3. Zaposlenost.

2.3.4. Tržišna podjela prihoda od prodaje: u predmetnoj državi članici, u ostatku Europskoga gospodarskog prostora, kao i izvan Europskoga gospodarskog prostora.

⁽¹⁾ Za potporu dodijeljenu izvan odobrene sheme, države članice moraju dostaviti detaljne podatke o povoljnim učincima potpore na predmetno područje koje prima potporu.

ODJELJAK 3. – PRUŽANJE JAVNE POMOĆI

Za svaku mjeru predložene javne pomoći, potrebno je dati sljedeće:

3.1. Pojediniosti:

3.1.1. Naslov sheme (ili naznačiti da se radi o *ad-hoc* potpori).

3.1.2. Pravna osnova (zakon, uredba itd.).

3.1.3. Javno tijelo koje pruža pomoć.

3.1.4. Ako je pravna osnova shema potpore koju je odobrila Komisija, dati podatke o odobrenju i broj koji je dodijeljen predmetu.

3.2. Oblik predložene pomoći:

3.2.1. Je li predložena pomoć u obliku bespovratnih sredstava, kamatnih subvencija, smanjenja doprinosa za socijalno osiguranje, porezne olakšice (oslobođenje), sudjelovanje u kapitalu, pretvaranje ili otpis duga, beskamatni zajam, rezerviranja za odgođeni porez, iznos pokriven shemom jamstava itd.?

3.2.2. Uvjeti vezani za plaćanje predložene pomoći.

3.3. Iznos predložene pomoći:

3.3.1. Nominalni iznos pomoći i njegov bruto i neto ekvivalent.

3.3.2. Podliježe li mjera pomoći porezu na dobit (ili drugom izravnom oporezivanju)? Ako samo djelomično, u kojoj mjeri?

3.3.3. Cjeloviti vremenski raspored plaćanja predložene pomoći. Za paket predložene javne pomoći dati sljedeće:

3.4. Obilježja mjera pomoći:

3.4.1. Postoje li mjere pomoći iz sveukupnog paketa, koje još nisu definirane? Ako da, specificirati.

3.4.2. Naznačiti koja od gore spomenutih mjera ne čini državnu potporu i iz kojeg(-ih) razloga.

3.5. Financiranje iz izvora zajednice (Europska investicijska banka, instrumenti Europske zajednice za ugljen i čelik, Socijalni fond, Regionalni fond, ostalo):

3.5.1. Hoće li se neke od gore navedenih mjera sufinancirati iz fondova Zajednice? Objasniti.

3.5.2. Hoće li se tražiti dodatna pomoć za isti projekt od drugih europskih ili međunarodnih financijskih institucija? Ako da, koji iznosi?

3.6. Kumulacija mjera javne pomoći:

3.6.1. Procijenjeni bruto ekvivalent potpora (prije oporezivanja) združenih mjera potpora.

3.6.2. Procijenjeni neto ekvivalent potpora (nakon oporezivanja) združenih mjera potpora.

ODJELJAK 4. – PROJEKT KOJI PRIMA POTPORU

4.1. Mjesto projekta:

4.1.1. Naznačiti regiju i općinu, kao i adresu.

4.2. Trajanje projekta:

4.2.1. Naznačiti datum početka investicijskog projekta, kao i datum dovršetka ulaganja.

4.2.2. Naznačiti planirani datum početka nove proizvodnje i godinu do koje može biti postignuta puna proizvodnja.

4.3. Opis projekta:

4.3.1. Naznačiti vrstu projekta te radi li se o novom subjektu ili širenju kapaciteta odnosno ostalom.

4.3.2. Kratki opći opis projekta.

4.4. Podjela troškova projekta:

4.4.1. Naznačiti ukupni trošak kapitalnog izdatka koji treba uložiti i amortizirati tijekom vijeka trajanja projekta.

4.4.2. Dati detaljnu podjelu kapitalnih i nekapitalnih (2) izdataka vezanih za investicijski projekt.

4.5. Financiranje ukupnih troškova projekta:

4.5.1. Naznačiti financiranje ukupnih troškova investicijskog projekta.

ODJELJAK 5. – OBILJEŽJA PROIZVODA I TRŽIŠTA

5.1. Obilježja jednog ili više proizvoda predviđenog projektom:

5.1.1. Naznačiti proizvod(-e) koji će se proizvoditi instrumentom potpore nakon dovršetka ulaganja, kao i mjerodavni (pod)sektor(-e) kojem proizvod(i) pripada(ju) (naznačiti Prodcom oznaku odnosno CPA nomenklaturu za projekte u uslužnim sektorima).

5.1.2. Koji proizvod(e) će zamijeniti? Ako se ti zamijenjeni proizvodi ne proizvode na istom mjestu, naznačiti gdje se trenutno proizvode.

5.1.3. Koji se drugi proizvod(i) može proizvoditi s istim novim kapacitetima uz niski ili nikakav dodatni trošak?

5.2. Pitanja kapaciteta:

5.2.1. Kvantificirati učinak projekta na ukupni održivi kapacitet primatelja potpore u Europskom gospodarskom prostoru (uključujući na razini grupe) za svaki od predmetnih proizvoda (u jedinicama na godinu, u godini koja prethodi početnoj godini, kao i na završetku projekta).

5.2.2. Dati ocjenu ukupnog kapaciteta svih proizvođača Europskoga gospodarskog prostora za svaki od predmetnih proizvoda.

5.3. Podaci o tržištu.

5.3.1. Za svaku od posljednjih šest financijskih godina dati podatke o vidljivoj potrošnji predmetnog odnosno predmetnih proizvoda. Ako je raspoloživa, uključiti statistiku iz drugih izvora radi pojašnjenja odgovora.

5.3.2. Za sljedeće tri financijske godine dati prognozu razvoja vidljive potrošnje predmetnog odnosno predmetnih proizvoda. Ako je raspoloživa, uključiti statistiku iz neovisnih izvora radi pojašnjenja odgovora.

5.3.3. Je li mjerodavno tržište u opadanju i iz kojih razloga?

5.3.4. Ocjena tržišnih udjela (vrijednosno) primatelja potpore odnosno grupe kojoj primatelj potpore pripada, u godini koja prethodi početnoj godini, kao i na završetku projekta.

52002XC0319(04)

19.3.2002.

SLUŽBENI LIST EUROPSKIH ZAJEDNICA

C 70/21

KOMUNIKACIJA KOMISIJE**Potpore za sanaciju i restrukturiranje i potpore za zatvaranje poslovanja u sektoru čelika***(priopćeno pod brojem dokumenta C(2002) 315)**(2002/C 70/05)***(Tekst značajan za EGP)****1. POTPORE ZA SANACIJU I RESTRUKTURIRANJE PODUZEĆA U POTEŠKOĆAMA**

U svojoj Komunikaciji Vijeću, Europskom parlamentu i Savjetodavnom odboru Europske zajednice za ugljen i čelik o „Stanju konkurentnosti industrije čelika u EU“⁽¹⁾ donesenom 5. listopada 1999., Komisija navodi da je važno zadržati stroga pravila za sektor čelika nakon isteka Ugovora Europske zajednice za ugljen i čelik 23. srpnja 2002. Europski parlament, države članice, Savjetodavni odbor Europske zajednice za ugljen i čelik, kao i čeličane i njihova udruženja, također su zahtijevali stroga pravila za državne potpore industriji čelika.

Komisija smatra da je ovaj cilj moguće postići usmjeravanjem na vrste državnih potpora koje, slijedom prošlih iskustava i uzimajući u obzir obilježja industrije čelika, najviše narušavaju tržišno natjecanje u tom sektoru. To je slučaj investicijskih potpora i potpora za sanaciju i restrukturiranje.

U pogledu investicijskih potpora, revidirani višesektorski okvir regionalnih potpora za velike investicijske projekte⁽²⁾ („višesektorski okvir“) predviđa zabranu ove vrste potpora sektoru čelika.

U pogledu potpora za sanaciju i restrukturiranje Komisija ima na umu činjenicu da su se u posljednjim odlukama donesenim u 1993. godini na temelju članka 95. Ugovora Europske zajednice za ugljen i čelik, Komisija i Vijeće sporazumjeli da se više neće donositi odluke takve prirode za sanaciju čeličana u Zajednici. Slijedom toga, čeličane su poslovale na tržištu pod pretpostavkom da za njih više nema raspoloživih potpora za restrukturiranje. Ako bi se takvo stanje stvari izmijenilo u budućnosti, ne može se jamčiti da čeličane neće oslabiti svoje napore u smislu smanjenja troškova i veće konkurentnosti, čime bi ugrozile dosad učinjene iznimne napore.

U takvim okolnostima Komisija smatra da potpore za sanaciju i restrukturiranje za poduzeća u poteškoćama u sektoru čelika definirano Prilogom B višesektorskog okvira nisu u skladu sa zajedničkim tržištem.

2. POTPORE ZA ZATVARANJE POSLOVANJA

Prema članku 87. stavku 3. točki (c) Ugovora o EZ-u, potpora za poticanje razvoja određenih gospodarskih aktivnosti može se

smatrati u skladu sa zajedničkim tržištem. Komisija smatra da, uzimajući u obzir postojeću prekapacitiranost na europskoj i svjetskoj razini i posljedične neučinkovitosti, kao i zabranu potpora za sanaciju i restrukturiranje sektora čelika, potpora za poticanje strukturalne prilagodbe može doprinijeti razvoju zdravije industrije čelika. Stoga se sljedeće potpore poduzećima u industriji čelika, utvrđenoj Prilogom B višesektorskog okvira, mogu smatrati u skladu sa zajedničkim tržištem:

2.1. Potpora za plaćanja koja čeličane duguju radnicima koji su određeni kao višak ili prihvaćaju prijevremeno umirovljenje, uz uvjet:

- da plaćanja uistinu proizlaze iz djelomičnog ili potpunog zatvaranja pogona koji do sada nisu uzeti u obzir za odobravanje potpore,
- da plaćanja ne prelaze iznose koji se obično dodjeljuju prema propisima na snazi u državama članicama, i
- da potpora ne prelazi 50 % tih plaćanja.

2.2. Potpore čeličanama koje trajno prestaju s proizvodnjom proizvoda od čelika, uz uvjet:

- da su poduzeća postala pravni subjekti prije 1. siječnja 2002.,
- da su redovno proizvodila proizvode od čelika od datuma prijave predmetne potpore,
- da od 1. siječnja 2002. nisu reorganizirala proizvodnju ili strukturu pogona,
- da zatvaraju i rashoduju instalacije korištene za proizvodnju proizvoda od čelika unutar šest mjeseci od prestanka proizvodnje odnosno odobrenja potpore Komisije, ovisno o tome koji je datum kasniji,
- da zatvaranje pogona već nije uzeto u obzir kod odobravanja potpore, i
- da iznos potpore ne prelazi preostalu knjigovodstvenu vrijednost pogona koji će biti zatvoreni, bez obzira na onaj dio promjene vrijednosti od 1. siječnja 2002. koji prelazi nacionalnu stopu inflacije.

⁽¹⁾ COM(1999) 453 konačno.

⁽²⁾ SL L 70, 19.3.2002.

2.3. Potpore čeličanama koje zadovoljavaju uvjete utvrđene u točki 2.2., ali koje izravno ili neizravno kontrolira, odnosno koje same izravno ili neizravno kontroliraju poduzeće koje je i samo čeličana, mogu se smatrati u skladu sa zajedničkim tržištem, uz uvjet:

- da je poduzeće, koje će biti zatvoreno, stvarno i pravno odvojeno od takve korporativne strukture najmanje šest mjeseci prije plaćanja potpore,
- da je za račune poduzeća, koje će biti zatvoreno, neovisni revizor kojeg je prihvatila Komisija potvrdio da su točni i daju istinit i točan prikaz imovine i obveza toga poduzeća, i
- da postoji izvorno i dokazivo smanjenje proizvodnih kapaciteta kojim se tijekom vremena može postići značajna dobrobit za industriji u cjelini, u smislu smanjenja proizvodnih kapaciteta za proizvode od čelika tijekom razdoblja od pet godina od datuma zatvaranja uz pomoć potpore, odnosno od datuma posljednjeg plaćanja potpore odobrenog prema ovoj točki, ukoliko je taj datum kasniji od prvog.

3. OBVEZA PRIJAVE

Svi planovi dodjele potpora za sanaciju i restrukturiranje poduzeća u poteškoćama koji pripadaju industriji čelika, kao i potpora za zatvaranje poslovanja u tom sektoru, prijavljuju se pojedinačno.

4. PRIMJERENE MJERE

- 4.1. Komisija kao primjerenu mjeru sukladno članku 88. stavku 1. Ugovora o EZ-u predlaže isključivanje potpora poduzećima koja pripadaju sektoru čelika utvrđenom Prilogom B višesektorskog okvira, iz opsega postojećih shema sanacije i restrukturiranja poduzeća u poteškoćama, definiranih smjernicama Komisije o državnim potporama za sanaciju i restrukturiranje poduzetnika u poteškoćama⁽¹⁾, od 24. srpnja 2002.
- 4.2. Pozivaju se države članice da daju izričitu suglasnost s predloženim primjerenim mjerama unutar 20 radnih dana od datuma kad su im mjere priopćene. U odsutnosti odgovora Komisija će pretpostaviti da se predmetna država članica ne slaže s predloženim mjerama.

5. PRIMJENA OVE KOMUNIKACIJE

Ova se Komunikacija primjenjuje od 24. srpnja 2002. na razdoblje koje završava s 31. prosincem 2009.

6. NEPRIJAVLJENE POTPORE DODIJELJENE INDUSTRIJI ČELIKA

Komisija će ispitati usklađenost potpora sa zajedničkim tržištem, koje su dodijeljene industriji čelika bez njenog odobrenja, na temelju kriterija koji su bili na snazi u trenutku dodjele potpore.

⁽¹⁾ SL C 288, 9.10.1999., str. 2.

52002XC0522(04)

C 119/22

SLUŽBENI LIST EUROPSKIH ZAJEDNICA

22.5.2002.

Obavijest Komisije o utvrđivanju pravila koja se primjenjuju na ocjenu nezakonite državne potpore*(objavljeno pod brojem dokumenta C(2002) 458)*

(2002/C 119/12)

(Tekst značajan za EGP)

U nizu dokumenata koje je Komisija tijekom godina odobrila nalazi se odredba prema kojoj se nezakonita državna potpora, odnosno potpora koja se počinje primjenjivati povređujući pritom članak 88. stavak 3. Ugovora o EZ-u, ocjenjuje u skladu s važećim dokumentima u vrijeme dodjeljivanja takve potpore. To važi npr. za Smjernice Zajednice za državne potpore za zaštitu okoliša ⁽¹⁾ i za Višesektorski okvir za regionalne potpore za velike projekte ulaganja ⁽²⁾.

Za potrebe transparentnosti i pravne sigurnosti, Komisija obavješćuje države članice i treće strane o svojoj odluci da isto pravilo primijeni i u pogledu svih dokumenata u kojima navodi način na koji će Komisija iskoristiti svoje pravo prilikom ocjenjivanja sukladnosti državne potpore sa zajedničkim tržištem (okvira, smjernica, priopćenja, obavijesti). Prema tome, Komisija spojivost nezakonite državne potpore sa zajedničkim tržištem uvijek ocjenjuje u skladu s bitnim kriterijima iz svih važećih dokumenata u vrijeme odobravanja takve potpore.

Ova Obavijest ne dovodi u pitanje posebna pravila iz Smjernica Komisije za državne potpore za sanaciju i restrukturiranje poduzetnika u teškoćama ⁽³⁾.

Ova Obavijest ne dovodi u pitanje tumačenje propisa Vijeća i Komisije u području državnih potpora.

⁽¹⁾ SL C 37, 3.2.2001., str. 3.

⁽²⁾ SL C 70, 19.3.2002., str. 8.

⁽³⁾ SL C 288, 9.10.1999., str. 2.

52003XC0516(02)

16.5.2003.

SLUŽBENI LIST EUROPSKE UNIJE

C 116/3

OBRAZAC ZA PRITUŽBU NA NAVODNO NEZAKONITU DRŽAVNU POTPORU

(2003/C 116/03)

Prema članku 88. stavku 3. Ugovora o EZ-u Komisija mora biti pravovremeno obaviještena o svim planiranim dodjeljivanjima ili promjenama u pogledu potpora, kako bi se o njima mogla očitovati. Države članice ne smiju započeti s primjenom svojih predloženih mjera prije no što je Komisija o tome donijela konačnu odluku.

Potpore koje se dodjeljuju uz povredu članka 88. stavka 3. Ugovora predstavljaju „nezakonite potpore“.

U skladu s člankom 10. stavkom 1. Uredbe Vijeća (EZ) br. 659/1999 ⁽¹⁾, ako Komisija posjeduje podatke iz bilo kojih izvora, a koji se odnose na navodne nezakonite potpore, ona te podatke mora bez odlaganja provjeriti.

Nadalje, prema članku 20. stavku 2. gore navedene Uredbe, sve zainteresirane stranke mogu obavijestiti Komisiju o svim navodno nezakonitim potporama i svakoj navodno nezakonitoj zlouporabi potpora (u daljnjem tekstu: pritužba).

Svaka fizička ili pravna osoba može podnijeti pritužbu Komisiji. Postupak je besplatan. Ipak, Komisija je pri provjeri pritužbi obvezna poštivati provedbene propise iz Uredbe (EZ) br. 659/1999., a posebno prava obrane države članice.

Štoviše, trećim je osobama čiji su interesi dodjelom nezakonite potpore bili povrijeđeni, u pravilu, podredno ili uz podnošenje pritužbe Komisiji, omogućeno upućivanje pritužbe i nacionalnim sudovima. Izvješće o primjeni propisa koji se odnose na državne potpore pri nacionalnim sudovima dostupno je na sljedećoj internetskoj adresi:

http://europa.eu.int/comm/competition/state_aid/legislation/app_by_member_states/

Ipak, Komisija ne može ponuditi savjet u vezi s nacionalnim postupcima u pojedinačnim slučajevima.

U obrascu u dodatku utvrđuje se koji su podaci potrebni Komisiji za obradu pritužbe o navodno nezakonitoj potpori. Ako niste u mogućnosti ispuniti sve dijelove obrasca, molimo navedite razloge za to.

Obrazac je dostupan na svim službenim jezicima Zajednice na mrežnom poslužitelju Europske komisije na sljedećim adresama: http://europa.eu.int/comm/competition/index_en.html i http://europa.eu.int/comm/secretariat_general/index_en.htm. Na internetskoj stranici Europa također se mogu pronaći korisni podaci o propisima Zajednice u području državnih potpora, koje Vama ili Vašem savjetniku mogu biti od pomoći pri ispunjavanju obrasca.

Taj obrazac možete uputiti na sljedeće adrese:

Pritužbe koje se odnose na navodno nezakonitu državnu potporu za proizvodnju, preradu i stavljanje na tržište hrane u smislu Priloga I.:

European Commission
Directorate-General for Agriculture
Directorate H
Office: Loi 130 5-128
B-1049 Bruxelles
Faks (32-2) 296 76 72
E-mail: Agri-State-Aids@cec.eu.int

⁽¹⁾ SL L 83, 27.3.1999., str. 1.

Pritužbe koje se odnose na navodno nezakonitu državnu potporu za proizvodnju, obradu i stavljanje na tržište proizvoda u sektoru ribarstva i akvakulture:

European Commission
Directorate-General for Fisheries
Directorate D
Rue Joseph II 99
B-1049 Bruxelles
Faks (32-2) 295 19 42
e-mail: fish-aidesdetat@cec.eu.int

Pritužbe koje se odnose na navodnu nezakonitu državnu potporu u području prometa ili ugljena:

European Commission
Directorate-General for Energy and Transport
Directorate A
Unit 4: Internal Market, Public Service, Competition and Users' Rights
B-1049 Bruxelles
Faks (32-2) 296 41 04
e-mail: stateaid.transport@cec.eu.int

Pritužbe koje se odnose na navodnu nezakonitu državnu potporu u ostalim sektorima:

European Commission
Directorate-General for Competition
State aid Greffe
J-70, (4/136)
B-1049 Bruxelles
Faks (32-2) 295 36 10
e-mail: Stateaidgreffe@cec.eu.int

Ako niste sigurni koji je odjel nadležan, svoju pritužbu možete uputiti na:

Secretary General
European Commission
B-1049 Bruxelles
e-mail: Aidesdetat@cec.eu.int

I.A. Podaci o podnositelju pritužbe

I.1. Prezime i ime podnositelja pritužbe, odnosno naziv poduzetnika:

I.2. Privatna adresa, odnosno adresa poduzetnika:

I.3. Telefon, telefaks, adresa elektroničke pošte:

I.4. Ime, adresa, telefon, telefaks, adresa elektroničke pošte kontakt osobe:

I.5. Ako je podnositelj pritužbe poduzetnik: kratak opis podnositelja i njegovog područja/njegovih područja i mjesta djelatnosti:

I.6. Molimo ukratko opišite na koji je način dodjela navodne potpore povrijedila interese podnositelja pritužbe.

I.B. Podaci o opunomoćeniku podnositelja pritužbe

- I.7. Ako se pritužba podnosi u nečije ime (osobe ili poduzetnika) molimo također navesti ime, adresu, telefaks, adresu elektroničke pošte opunomoćenika i pisanu punomoć te osobe.

II. Podaci o državi članici

- II.1. Država članica:

- II.2. Razina vlasti na kojoj je dodijeljena navodno nezakonita državna potpora:

- državna vlast
- regionalna (molimo točno navesti)
- ostalo (molimo točno navesti)

III. Podaci o mjerama navodne potpore na koju se podnosi pritužba

- III.1. Podnosite li pritužbu na program dodjele navodne potpore ili na navodnu pojedinačnu potporu?

- III.2. Kada je dodijeljena navodna potpora, odnosno kada je proveden program dodjele navodne potpore? Koliko traje program dodjele navodne potpore (ako je poznato)?

- III.3. Na koji se gospodarski sektor/gospodarske sektore primjenjuje ta navodna potpora?

- III.4. Koja je visina navodne potpore? U kojem je obliku dodijeljena (zajmovi, bespovratna sredstva, jamstva, porezni poticaji ili oslobođenja od poreza itd.)?

- III.5. Tko je korisnik? U slučaju programa dodjele potpore, tko ima pravo na navodnu potporu?

Molimo da navedete što je više podataka moguće, uključujući i opis glavnih djelatnosti predmetnog/predmetnih poduzetnika.

- III.6. U koju je svrhu dodijeljena potpora (ako je poznato)?

IV. Osnovanost pritužbe

Molimo detaljno navedite osnove za vašu pritužbu, uključujući razloge zbog kojih ju podnosite, pravila prava Zajednice za koja smatrate da su povrijeđena dodjelom navodne predmetne potpore te načine na koji je to utjecalo na uvjete natjecanja na zajedničkom tržištu i trgovinu među državama članicama.

Ako su navodnom potporom povrijeđeni Vaši vlastiti poslovni interesi, molimo navedite na koji način.

V. Podaci o ostalim postupcima

- V.1. Pojediniosti o dosadašnjim obraćanjima službama Komisije (ako da, priložite preslike prepiske):

- V.2. Obraćanje državnim tijelima (npr. državnim, regionalnim ili lokalnim tijelima, pučkom pravobranitelju itd.; ako da, priložite preslike prepiske):

- V.3. Je li bilo posredovanja nacionalnih sudova ili se pribjeglo drugim postupcima (npr. arbitražni postupak ili mirenje)? (Navedite je li već donesena presuda ili odluka i ako jest, priložite presliku dokumenta):

VI. Dokazne isprave

Navedite sve isprave ili dokaze koji potkrepljuju pritužbu i priložite njihove preslike.

Gdje god je to moguće potrebno je priložiti i presliku nacionalnog propisa ili druge mjere koja predstavlja pravnu osnovu za isplatu navodne potpore.

VII. Povjerljivost

Morate biti svjesni da će Komisija, kako bi zaštitila prava obrane predmetne države članice, toj državi članici možda morati otkriti Vaš identitet i sve dokazne isprave ili njihov sadržaj. Ako ne želite da se otkrije Vaš identitet ili određene isprave ili podatke, molimo da to jasno naznačite, jasno označite povjerljive dijelove tih isprava te navedete svoje razloge za to.

Mjesto, datum i potpis podnositelja pritužbe.

52003XC1101(02)

1.11.2003.

SLUŽBENI LIST EUROPSKE UNIJE

C 263/3

Komunikacija Komisije o izmjeni Višesektorskog okvira regionalnih potpora za velike investicijske projekte (2002.) s obzirom na stvaranje popisa sektora suočenih sa strukturalnim poteškoćama, kao i o prijedlogu primjerenih mjera prema članku 88. stavku 1. Ugovora o EZ-u, o sektoru motornih vozila i sektoru sintetičkih vlakana

(2003/C 263/03)

(Tekst značajan za EGP)

Višesektorski okvir regionalnih potpora za velike investicijske projekte (SL C 70, 19.3.2002.) predviđa da će sektori u kojima prevladaju ozbiljne strukturalne poteškoće do 31. prosinca 2003. biti utvrđeni u popisu sektora, kao prilog okviru. S obzirom na metodološke poteškoće na koje se naišlo pri sastavljanju popisa, Komisija je odlučila odgoditi donošenje takvog popisa sektora.

Iskustvo posljednjih godina, kao i podaci raspoloživi za trenutačno stanje mjerodavnih sektora, naveli su Komisiju da odluči da bi trebalo zadržati ograničenja koja se trenutačno primjenjuju na regionalne investicijske potpore u sektoru motornih vozila i u sektoru sintetičkih vlakana.

Komisija je odlučila ne uključiti sektor brodogradnje u područje primjene Višesektorskog okvira.

Komisija je odlučila uvesti tehničke ispravke teksta prijelaznih pravila za sektor motornih vozila, koja će se primjenjivati na potpore dodijeljene nakon 31. prosinca 2003.

Stoga se zbog transparentnosti tekst Višesektorskog okvira izmjenjuje kako slijedi.

Točka 31. mijenja se kako slijedi:

31. Sektori u kojima prevladavaju ozbiljne strukturalne poteškoće mogu biti utvrđeni u popisu sektora kao prilog ovom okviru. U ovim sektorima neće biti odobravane regionalne investicijske potpore, ovisno o odredbama utvrđenima u ovom odjeljku. Tehnička izvedivost te politička i gospodarska primjerenost donošenja takvog popisa sektora bit će ispitana prije kraja 2005. godine. Ako Komisija odluči donijeti takav popis sektora, on će biti donesen i objavljen prije 31. ožujka 2006. te će se početi primjenjivati od 1. siječnja 2007. Sve primjerene mjere prema članku 88. stavku 1. Ugovora o EZ-u, koje mogu postati nužne u tom smislu, bit će predložene prije 1. srpnja 2006.

Točka 32. mijenja se kako slijedi:

32. U svrhu ispitivanja tehničke izvedivosti sastavljanja popisa sektora, ozbiljne strukturalne poteškoće u načelu će se mjeriti na temelju podataka o vidljivoj potrošnji, na primjerenom razini KPD klasifikacije⁽¹⁶⁾ u Europskom gospodarskom prostoru odnosno,

ako takvi podaci nisu raspoloživi, na temelju svake druge tržišne podjele koja je općeprihvaćena za predmetne proizvode i za koju su statistički podaci raspoloživi. Ostali mjerodavni podaci, uključujući sektorske studije, također mogu biti uzeti u obzir. Nijedan sektor neće biti uključen tek na temelju mehaničkog statističkog pristupa. Popis sektora može se ažurirati kad god to bude potrebno.

⁽¹⁶⁾ Uredba Vijeća (EEZ) br. 3696/93 od 29. listopada 1993. o statističkoj klasifikaciji proizvoda po djelatnostima (KPD) u Europskoj ekonomskoj zajednici (SL L 342, 31.12.1993., str. 1.), kako je zadnje izmijenjena Uredbom Komisije (EZ) br. 204/2002 (SL L 36, 6.2.2002., str. 1.).

Prva rečenica točke 33. mijenja se kako slijedi:

33. Ako Komisija odluči donijeti takav popis sektora, od 1. siječnja 2007. se za sektore uključene u popis sektora s ozbiljnim strukturalnim poteškoćama sve regionalne investicijske potpore, vezane uz investicijski projekt s opravdanim izdatkom iznad iznosa koji će Komisija utvrditi u trenutku sastavljanja popisa sektora⁽¹⁸⁾, moraju pojedinačno prijaviti Komisiji, ne dovodeći u pitanje odredbe utvrđene u Uredbi (EZ) br. 70/2001.

⁽¹⁸⁾ Ovaj iznos u načelu može biti utvrđen u vrijednosti od 25 milijuna eura, no mogu postojati razlike ovisno o sektoru.

Točka 42. mijenja se kako slijedi:

42. Do 31. prosinca 2006. i ne dovodeći u pitanje Uredbu (EZ) br. 70/2001:

(a) za iznose potpora više od 5 milijuna eura izraženo u bruto novčanoj protuvrijednosti potpore, maksimalni intenzitet potpore za regionalne investicijske projekte u sektoru motornih vozila definiranog Prilogom C, koje će se dodijeliti prema postojećim shemama potpora, ograničen je na 30 posto odgovarajuće gornje granice regionalnih potpora;

(b) nijedan izdatak izvršen u kontekstu investicijskih projekata u sektoru sintetičkih vlakana definiranom Prilogom D neće biti opravdan u smislu investicijskih potpora.

Ova točka stupa na snagu od 1. siječnja 2004.

Točke 43. i 44. stavljaju se izvan snage.

Nakon točke 46. umeću se dvije nove točke, 46.a i 46.b:

46.a *Kako bi od 1. siječnja 2004., u odsutnosti popisa sektora u kojima prevladavaju ozbiljne strukturalne poteškoće, postojao jasan niz pravila primjenjivih na regionalna ulaganja u sektoru motornih vozila i sektoru sintetičkih vlakana, Komisija je odlučila predložiti primjerene mjere prema članku 88. stavku 1. Ugovora:*

— *nastaviti primjenjivati postojeća prijelazna pravila za sektor sintetičkih vlakana definiran Prilogom D do 31. prosinca 2006.,*

— *za iznose potpora više od 5 milijuna eura izraženo u bruto novčanoj protuvrijednosti potpore, ograničiti maksimalni intenzitet potpore za regionalne investicijske projekte u sektoru motornih vozila definiranog Prilogom C, koje će se dodijeliti prema postojećim shemama potpora, na 30 posto odgovarajuće gornje granice regionalnih potpora.*

46.b *Pozivaju se države članice da daju izričitu suglasnost s predloženim primjerenim mjerama unutar roka naznačenom u pismu koje će im biti upućeno. U odsutnosti odgovora Komisija će pretpostaviti da se predmetna država članica ne slaže s predloženim mjerama.*

52003XC1209(02)

C 297/6

SLUŽBENI LIST EUROPSKE UNIJE

9.12.2003.

Komunikacija Komisije C(2003) 4582 od 1. prosinca 2003. o profesionalnim tajnama u odlukama o državnim potporama

(2003/C 297/03)

1. UVOD

(1) U ovoj se Komunikaciji utvrđuju načini na koje Komisija namjerava postupati sa zahtjevima država članica, kao adresata odluka o državnim potporama, da dijelovi tih odluka budu obuhvaćeni obvezom čuvanja profesionalne tajne te da se stoga ne moraju otkrivati prilikom objavljivanja takvih odluka.

(2) To podrazumijeva dva vida:

- (a) utvrđivanje podataka koji bi mogli biti obuhvaćeni obvezom čuvanja profesionalne tajne; i
- (b) postupak za obradu takvih zahtjeva.

2. PRAVNI OKVIR

- (3) Člankom 287. Ugovora propisano je sljedeće: „Članovi institucija Zajednice, članovi odbora te dužnosnici i ostali službenici Zajednice ne smiju, čak ni nakon prestanka njihove dužnosti, otkrivati one podatke koji su obuhvaćeni obvezom čuvanja profesionalne tajne, a posebno podatke o poduzetnicima, njihovim poslovnim odnosima ili troškovima”.
- (4) Jednako proizlazi i iz članka 24. i 25. Uredbe Vijeća (EZ) br. 659/1999 od 22. ožujka 1999. o utvrđivanju detaljnih pravila za primjenu članka 93. Ugovora o EZ-u ⁽¹⁾.
- (5) Člankom 253. Ugovora propisano je: „Uredbama, direktivama i odlukama koje su zajedno donijeli Europski parlament i Vijeće i aktima koje je donijelo Vijeće ili Komisija, navode se razlozi na kojima se oni temelje te se njima upućuje na sve prijedloge ili mišljenja koje je, u skladu s ovim Ugovorom, bilo neophodno pribaviti”.
- (6) Člankom 6. stavkom 1. prvom rečenicom Uredbe (EZ) br. 659/1999 u vezi s odlukama o pokretanju službenih istražnih postupaka nadalje je propisano: „Odluka o pokretanju službenog istražnog postupka sadrži sažeti prikaz svih bitnih činjeničnih i pravnih pitanja, obuhvaća prethodnu ocjenu predložene mjere koju je Komisija poduzela kako bi utvrdila predstavlja li ona potporu te navodi moguće sumnje u pogledu njezine usklađenosti s načelima zajedničkog tržišta [...]”.

⁽¹⁾ SL L 83, 27.3.1999., str. 1.

3. UTVRĐIVANJE PODATAKA KOJI MOGU BITI OBUHVAĆENI OBVEZOM ČUVANJA PROFESIONALNE TAJNE

- (7) Sud je utvrdio da, unatoč tomu što se članak 287. Ugovora prvenstveno odnosi na podatke prikupljene od poduzetnika, pojam „posebno” ukazuje na činjenicu da je predmetno načelo općenite naravi te da se odnosi i na druge povjerljive podatke ⁽²⁾.
- (8) Iz navedenoga slijedi da se obveza čuvanja profesionalne tajne odnosi i na poslovne tajne i na druge povjerljive podatke.
- (9) Nema razloga zašto bi se pojmovi poslovna tajna i drugi povjerljivi podaci morali tumačiti drukčije od značenja koji su tim pojmovima dodijeljeni u smislu postupaka u vezi s postupcima protutržišnih ponašanja i koncentracija. Činjenica da su u postupcima protutržišnih ponašanja i koncentracija adresati odluka Komisije poduzetnici, a u postupcima koji se odnose na državne potpore države članice, ne predstavlja prepreku za jedinstven pristup utvrđivanju podataka koji se moraju smatrati poslovnim tajnama ili drugim povjerljivim podacima.

3.1. Poslovne tajne

- (10) Poslovne tajne mogu se odnositi samo na one podatke o pojedinom poduzetniku koji imaju stvarnu ili moguću gospodarsku vrijednost, a čije bi otkrivanje ili uporaba za ishod moglo imati gospodarsku korist za druge poduzetnike. Tipični su primjeri metode ocjenjivanja troškova proizvodnje i distribucije, proizvodne tajne (odnosno tajni, poslovno vrijedan plan, formula, proces ili naprava koji se koristi u stvaranju, pripremi, nadogradnji ili preradi trgovačke robe za koje se može reći da su krajnji proizvod inovacije ili značajnog uloženog truda), procesi, isporučitelji, količina proizvedene i prodane robe, tržišni udjeli, popisi kupaca i distributera, marketinški planovi, struktura vlastitih troškova, politika prodaje i podaci o unutarnjoj organizaciji poduzetnika.
- (11) Čini se da se poslovne tajne u načelu mogu odnositi samo na korisnike potpore (ili neku treću stranu) te da se mogu odnositi samo na podatke koje su dostavile države članice (ili treća strana). Stoga izjave same Komisije (npr. izražavanje sumnje u opravdanost plana restrukturiranja) ne mogu biti obuhvaćene obvezom čuvanja poslovne tajne.

⁽²⁾ Predmet 145/83 Adams protiv Komisije [1985.] ECR 3539, stavak 34., i Predmet T-353/94 Postbank protiv Komisije [1996.] ECR II-921, stavak 86.

- (12) Jednostavna činjenica da bi otkrivanje podataka moglo nanijeti štetu poduzetniku nije samo po sebi dovoljan razlog da se takvi podaci smatraju poslovnom tajnom. Na primjer, odluka Komisije o pokretanju službenog istražnog postupka o slučaju potpore za restrukturiranje može dovesti u pitanje neke vidove plana restrukturiranja u svjetlu podataka koje je Komisija primila. Takva bi odluka mogla (dodatno) utjecati na kreditnu sposobnost tog poduzetnika. No to ne bi nužno navodilo na zaključak da se podaci na kojima je ta odluka bila utemeljena moraju smatrati poslovnom tajnom.
- (13) Općenito, Komisija primjenjuje sljedeći nepotpun popis mjerila na temelju kojih utvrđuje da li je potrebno pojedine podatke smatrati poslovnim tajnama:
- (a) razmjer do kojega su ti podaci poznati izvan poduzetnika;
 - (b) razmjer do kojega su unutar poduzetnika poduzete mjere kako bi se zaštitili takvi podaci, na primjer, kroz odredbe o zabrani tržišnog natjecanja ili kroz sporazume o povjerljivosti podataka nametnute radnicima ili zastupnicima tih poduzetnika itd.;
 - (c) vrijednost takvih podataka za poduzetnika i njegove tržišne natjecatelje;
 - (d) napor ili ulaganja koje je poduzetnik morao uložiti kako bi došao do tih podataka;
 - (e) napor koji bi drugi morali uložiti kako bi došli do tih podataka ili ih reproducirali;
 - (f) stupanj zaštite koji priliči takvim podacima na temelju zakonodavstva predmetne države članice.
- (14) Komisija u načelu smatra da sljedeći podaci u uobičajenim okolnostima ne bi morali biti obuhvaćeni obvezom čuvanja profesionalne tajne:
- (a) javno dostupni podaci, uključujući podatke koji su dostupni samo uz naknadu putem specijaliziranih informacijskih usluga ili podaci koji su općepoznati u pojedinim stručnim krugovima (npr. među inženjerima ili liječnicima). U uobičajenim se okolnostima niti podaci o visini prometa ne smatraju poslovnom tajnom, budući da je to brojka koja se ionako objavljuje u godišnjim financijskim izvještajima ili se na drugi način obznanijuje na tržištu. Zahtjevi za tajnost podataka o visini prometa, koji nisu dostupni javnosti, moraju biti obrazloženi te se moraju ocjenjivati na pojedinačnoj osnovi. Činjenica da pojedini podatak nije javno dostupan ne znači nužno da se isti može smatrati poslovnom tajnom;
 - (b) stariji podaci, a posebno oni stari barem pet godina;
 - (c) statistički ili ukupni podaci;
 - (d) imena primatelja potpore, gospodarska grana, namjena i iznos potpore itd.
- (15) Svi zahtjevi da se u iznimnim slučajevima odstupi od ovih načela moraju biti detaljno obrazloženi.

3.2. Drugi povjerljivi podaci

- (16) U slučajevima protutržišnih ponašanja i koncentracija, povjerljivi podaci uključuju i određene vrste podataka koji su Komisiji priopćeni pod uvjetom poštivanja njihove povjerljivosti (na primjer istraživanje tržišta koje je naručio poduzetnik stranka u postupku i na koje on polaže sva prava). Čini se da bi se isti pristup mogao primjenjivati i na odluke u vezi s državnim potporama.
- (17) Međutim, u području državnih potpora mogu se javiti neki oblici povjerljivih podataka kakvi ne bi nužno bili prisutni u postupcima u vezi s protutržišnim ponašanjima i koncentracijama, a koji se konkretno odnose na državne tajne ili druge povjerljive podatke u vezi s njezinim organizacijskim aktivnostima. Općenito govoreći, s obzirom da je Komisija obvezna obrazložiti svoje odluke te s obzirom na zahtjev transparentnosti, takvi podaci samo u vrlo iznimnim slučajevima mogu biti obuhvaćeni obvezom čuvanja profesionalne tajne. Na primjer, podaci u vezi s organizacijom i troškovima javnih usluga ne smatraju se u uobičajenim okolnostima „drugim povjerljivim podacima” (iako isti mogu predstavljati poslovnu tajnu ako su ispunjeni uvjeti iz odjeljka 3.1.).

4. POSTUPCI KOJI SE PRIMJENJUJU

4.1. Opća načela

- (18) Glavni je zadatak Komisije pomiriti dvije suprotstavljene obveze, zahtjev za obrazlaganje svojih odluka prema članku 253. Ugovora čime osigurava da njezine odluke sadrže sve nužne elemente na kojima su utemeljene, te obvezu čuvanja profesionalne tajne.
- (19) Osim temeljne obveze obrazlaganja svojih odluka, Komisija mora uzeti u obzir i potrebu za učinkovitim primjenom pravila o državnim potporama (među ostalim, pružajući državama članicama, korisnicima potpore i zainteresiranim stranama mogućnost očitovanja ili osporavanja njezinih odluka) kao i za transparentnošću svoje politike. Stoga postoji važniji interes da se obznani cjelovit sadržaj odluka Komisije. Kao opće načelo, zahtjevima za tretiranjem podataka kao povjerljivih moguće je udovoljiti samo ako je to apsolutno nužno s ciljem zaštite poslovnih tajni ili drugih povjerljivih podataka koji zaslužuju sličnu zaštitu.

- (20) Poslovne tajne i drugi povjerljivi podaci nisu apsolutno zaštićeni: to znači, na primjer, da ih je moguće otkriti ako to Komisija smatra potrebnim za obrazloženje svojih odluka. To znači da podaci potrebni za utvrđivanje mjere potpore i njezinog korisnika u uobičajenim okolnostima ne mogu biti obuhvaćeni obvezom čuvanja profesionalne tajne. Slično tomu, podaci potrebni kako bi se ukazalo na to da nisu ispunjeni uvjeti iz članka 87. stavka 1. Ugovora ne mogu u uobičajenim okolnostima biti obuhvaćeni obvezom čuvanja profesionalne tajne. Međutim, Komisija mora pažljivo odvagnuti je li, s obzirom na okolnosti konkretnoga slučaja, obveza objavljivanja važnija od predrasude koja time može nastati prema predmetnoj državi članici ili poduzetniku.
- (21) U javnim objavama odluka Komisije profesionalne tajne moguće je sačuvati jedino brisanjem podataka iz donesenih verzija. Stavci se ne smiju pomicati i ne smije se dodavati niti mijenjati niti jedna rečenica. Ako Komisija smatra da se određeni podaci ne smiju otkriti, može dodati bilješku u kojoj se parafrazira neotkriveni podatak ili u kojoj se naznačuje raspon veličine, ako se time može osigurati razumljivost i suvislost takve odluke.
- (22) Ne mogu se prihvatiti zahtjevi za neotkrivanje cijeloga teksta odluke ili njezinog značajnog dijela koji bi doveli u pitanje razumijevanje obrazloženja Komisije.
- (23) Ako se radi o podnositelju pritužbe, Komisija uzima u obzir interese podnositelja pritužbe prilikom utvrđivanja razloga zbog kojih je donijela određenu odluku, bez potrebe da se pritom pribjegava sudskom postupku⁽¹⁾. Stoga zahtjevi država članica da dijelovi odluke koja se odnosi na pritužbu podnositelja budu obuhvaćeni obvezom čuvanja profesionalne tajne moraju biti posebno dobro obrazloženi i uvjerljivi. S druge strane, Komisija u uobičajenim okolnostima nije sklona otkrivati podatke za koje se tvrdi da pripadaju vrsti podataka obuhvaćenih obvezom čuvanja profesionalne tajne, ako postoji sumnja da je pritužba podnesena prvenstveno kako bi se došlo do tih podataka.
- (24) Države članice ne mogu se pozivati na poslovnu tajnu kako bi izbjegle osigurati Komisiji podatke koje Komisija smatra potrebnim za ocjenjivanje mjera potpore. U tom se slučaju upućuje na postupak iz Uredbe (EZ) br. 659/1999 (posebno u članku 2. stavku 2., člancima 5., 10. i 16.).
- (25) Komisija trenutačno bez odlaganja obavješćuje predmetne države članice o svojim odlukama te im daje mogućnost
- izjašnjavanja, obično u roku od 15 dana, o tome za koje podatke drže da su obuhvaćeni obvezom čuvanja profesionalne tajne. Taj se rok može produljiti na temelju dogovora postignutog između Komisije i predmetne države članice.
- (26) Ako se predmetna država članica u roku koji je predvidjela Komisija ne izjasni o tome za koje podatke smatra da su obuhvaćeni obvezom čuvanja profesionalne tajne, takva se odluka objavljuje u cijelosti.
- (27) Ako predmetna država članica zahtijeva da određeni podaci budu obuhvaćeni obvezom čuvanja profesionalne tajne, mora naznačiti dijelove za koje smatra da moraju biti time obuhvaćeni i navesti obrazloženje za svaki dio za koji zahtijeva da se ne otkriva.
- (28) Komisija potom bez odlaganja preispituje zahtjev te države članice. Ako se Komisija ne suglasi s time da pojedini dijelovi odluke moraju biti obuhvaćeni obvezom čuvanja profesionalne tajne, ona navodi razloge zbog kojih prema njenom mišljenju takvi dijelovi ne mogu biti izostavljeni iz javne verzije odluke. Ako država članica ne osigura prihvatljivo opravdanje za svoj zahtjev (kao što bi to, na primjer, bilo obrazloženje koje ne bi bilo očigledno nebitno ili očigledno pogrešno), Komisija uz navođenje da je izostalo obrazloženje nije dužna dalje navoditi zbog čega se takvi dijelovi ne mogu izostaviti iz javne verzije odluke.
- (29) Ako se Komisija odluči složiti sa zahtjevom da određeni dijelovi budu obuhvaćeni obvezom čuvanja profesionalne tajne, a da se pritom ne suglasi sa zahtjevom države članice u cijelosti, ona o svojoj odluci obavještava državu članicu te joj ujedno dostavlja novi nacrt u kojemu su naznačeni izostavljeni dijelovi. Ako Komisija prihvati da su dijelovi koje je država članica naznačila obuhvaćeni obvezom čuvanja profesionalne tajne, tekst odluke objavljuje se u skladu s člankom 26. Uredbe (EZ) br. 659/1999, uz izostavljanje onih dijelova koji su obuhvaćeni obvezom čuvanja profesionalne tajne. Takvi izostavljeni dijelovi naznačeni su u tekstu⁽²⁾.
- (30) Države članice mogu u roku od 15 radnih dana od dana primitka odluke Komisije u kojoj se navode razlozi neprihvatanja zahtjeva za neotkrivanje određenih dijelova, iznijeti svoje stajalište i navesti dodatne razloge kojima bi opravdale svoj zahtjev.
- (31) Ako država članica ne iznese svoje stajalište u roku koji je Komisija predvidjela, Komisija normalno objavljuje svoju odluku kako je naznačila u svom odgovoru na prvotni zahtjev upućen od države članice.

4.2. Postupak

⁽¹⁾ Predmet C-367/95 P Komisija protiv Sytravala [ECR] 1998. I-1719, stavak 64.

⁽²⁾ Uporabom uglatih zagrada [...] te naznakom u bilješci „obuhvaćeno obvezom čuvanja profesionalne tajne”.

- (32) Ako predmetna država članica dostavi dodatno obrazloženje u predviđenom roku, Komisija ga bez odlaganja preispituje. Ako se Komisija suglasi da su dijelovi koje je naznačila država članica obuhvaćeni obvezom čuvanja profesionalne tajne, tekst te odluke objavljuje se kako je utvrđeno u stavku 29.
- (33) U slučaju kada nije moguće postići sporazum, Komisija odmah objavljuje svoju odluku o pokretanju službenog istražnog postupka. Takva odluka mora sadržavati sažeti prikaz svih bitnih činjeničnih i pravnih pitanja, obuhvatiti prethodnu ocjenu predložene mjere kojom se utvrđuje da predstavlja li ona potporu te navesti moguće sumnje u pogledu njezine usklađenosti s načelima zajedničkog tržišta. Određeni se ključni podaci, dakako, moraju uključiti u takvu odluku kako bi se omogućilo trećim stranama i drugim državama članicama da daju svoje korisno mišljenje. Dužnost Komisije da osigura takve ključne podatke u uobičajenim okolnostima uvijek prevaguje u odnosu na bilo kakav zahtjev za zaštitom poslovnih tajni ili drugih povjerljivih podataka. Nadalje, u interesu je korisnika kao i zainteresiranih strana čim je prije moguće dobiti pristup takvoj odluci. Ako bi se dozvolilo ikakvo odgađanje u tom smislu, proces nadzora državne potpore bio bi ugrožen.
- (34) Ako nije moguće postići dogovor o zahtjevu da određeni podaci u odlukama o nepodnošenju pritužbi, ili u odlukama o zaključenju službenih istražnih postupaka budu obuhvaćeni obvezom čuvanja profesionalne tajne, Komisija državu članicu obavještava o svojoj konačnoj odluci, kao i o tekstu koji namjerava objaviti, dajući joj novi rok od 15 dana za iznošenje svoga stajališta. Ako ne primi odgovor koji smatra bitnim, Komisija će u uobičajenim okolnostima objaviti tekst kako je predvidjela.
- (35) Komisija trenutačno prerađuje svoje obrasce za prijavljivanje državne potpore. Kako bi se izbjegla nepotrebna prepiska s državama članicama, kao i kašnjenje s objavom odluka, Komisija u budućnosti namjerava u obrazac uključiti pitanje postoje li u prijavi podaci koji se ne bi morali objavljivati, kao i pitanje o razlozima za takvo neobjavljivanje. Komisija samo u slučaju potvrđenog

odgovora stupa u kontakt s tom državom članicom oko konkretnih slučajeva. Slično tomu, ako Komisija zahtijeva dodatne podatke država članica u trenutku dostavljanja zahtijevanih podataka mora naznačiti smatra li da se takvi podaci ne bi morali objavljivati kao i razloge za njihovo neobjavljivanje. Ako Komisija u svojoj odluci upotrijebi podatke koje je država članica naznačila kao takve, državi članici dostavlja donesenu odluku navodeći razloge zbog kojih se ti dijelovi, po njezinom mišljenju, ne mogu izostaviti iz javne inačice odluke, kako je utvrđeno u stavku 28.

- (36) Nakon što je Komisija odlučila koji će tekst objaviti te obavijestila državu članicu o svojoj konačnoj odluci, država članica mora odlučiti hoće li iskoristiti kakve sudske postupke koji su joj na raspolaganju, uključujući sve privremene mjere, u rokovima iz članka 230. Ugovora o EZ-u.

4.3. Treće strane

- (37) Ove se smjernice primjenjuju na odgovarajući način i na podatke koje su u smislu postupaka u vezi s državnim potporama dostavile treće strane, koje nisu predmetna država članica (npr. podnositelji pritužbe, druge države članice ili korisnik).

4.4. Vrijeme primjene

- (38) Ovim se smjernicama ne mogu utemeljiti obvezujuća zakonska pravila niti im je to cilj. Njima se samo u interesu kvalitetnog upravljanja unaprijed navodi način na koji Komisija namjerava rješavati pitanja povjerljivosti u postupcima u vezi s državnim potporama. U pravilu, ako se ne može postići dogovor, odluka Komisije o objavljivanju može biti predmetom posebne sudske revizije. Budući da se ove smjernice odnose samo na postupovna pitanja (te uvelike opisuju postojeću praksu), one se primjenjuju s neposrednim učinkom, što uključuje i primjenu na odluke o nepokretanju postupka ⁽¹⁾ donesene prije stupanja na snagu Uredbe (EZ) br. 659/1999, pristup kojima zahtijevaju treće strane.

⁽¹⁾ Odluke o pokretanju službenih istražnih postupaka i konačne odluke donesene prije tog datuma već su u cijelosti objavljene u *Službenom listu Europskih zajednica*. Prije objavljivanja države članice mogle su naznačiti sve podatke za koje su smatrale da su obuhvaćeni obvezom čuvanja profesionalne tajne.

52004XC1001(01)

C 244/2

SLUŽBENI LIST EUROPSKE UNIJE

1.10.2004.

KOMUNIKACIJA KOMISIJE
SMJERNICE ZAJEDNICE O DRŽAVNIM POTPORAMA ZA SANACIJU I RESTRUKTURIRANJE
PODUZEĆA U TEŠKOĆAMA

(2004/C 244/02)

(Tekst značajan za EGP)

1. UVOD

1. Komisija je 1994. donijela svoje prve Smjernice Zajednice o državnim potporama za sanaciju i restrukturiranje poduzeća u teškoćama⁽¹⁾. Komisija je 1997. dodala posebna pravila za poljoprivredu⁽²⁾. Nova je verzija smjernica donesena 1999.⁽³⁾, a prestaje važiti 9. listopada 2004.

2. Komisija želi ovom verzijom Smjernica, čiji se tekst oslanja na ranije smjernice, učiniti određene izmjene te pojašnjenja, na koja joj je ukazano iz različitih razloga.

3. Prvo, u odnosu na zaključke sa sastanaka Europskog vijeća iz Stockholma od 23. i 24. ožujka 2001. i iz Barcelone od 15. i 16. ožujka 2002., na kojima su države članice pozvane nastaviti smanjivati državne potpore kao udio u bruto domaćem proizvodu te ih preusmjeravati prema horizontalnim ciljevima od zajedničkog interesa, uključujući ciljeve kohezije, čini se da je potrebno detaljnije ispitivanje narušavanja tržišnog natjecanja do kojih dolazi odobravanjem potpora za sanaciju i restrukturiranje. Ovo je također u skladu sa zaključcima Europskog vijeća održanog u Lisabonu 23. i 24. ožujka 2000., koji su usmjereni povećanju konkurentnosti europskog gospodarstva.

4. Odlazak neučinkovitih poduzeća s tržišta uobičajen je dio funkcioniranja tržišta. Ne može biti pravilo da trgovačko društvo koje dođe u teškoće spašava država. Potpore za sanaciju i restrukturiranje bile su predmetom nekih od najkontroverznijih slučajeva s područja državnih potpora u prošlosti te spadaju među vrste državnih potpora koje najviše narušavaju tržišno natjecanje. Prema tome, opće

načelo zabrane državnih potpora iz Ugovora treba ostati pravilom, a iznimke od tog pravila trebaju biti ograničene.

5. Načelo jednokratnog davanja dodatno je ojačano kako bi se izbjeglo korištenje ponovljenih potpora za sanaciju ili restrukturiranje u svrhu umjetnog održavanja poduzeća na životu.

6. Smjernice iz 1999. utvrđuju razliku između potpora za sanaciju i restrukturiranje, pri čemu se potpore za sanaciju definiraju kao kratkoročna pomoć za održanje poduzeća na životu za vrijeme koje je potrebno kako bi se pripremio plan restrukturiranja i/ili likvidacije. U načelu, mjere za restrukturiranje koje se financiraju putem državne potpore ne bi se mogle poduzeti tijekom ove faze. Međutim, takva stroga podjela između sanacije i restrukturiranja dovela je do poteškoća. Poduzeća u teškoćama ponekad već tijekom faze sanacije moraju poduzeti hitne strukturalne mjere kako bi zaustavili ili ublažili sve goru financijsku situaciju. Slijedom toga, ove Smjernice proširuju pojam „potpora za sanaciju” kako bi se korisniku omogućilo poduzimanje hitnih mjera, uključujući i mjera strukturalne naravi, primjerice hitno zatvaranje podružnice ili drugi načini napuštanja djelatnosti koje stvaraju gubitke. Iz razloga hitnosti takvih potpora države članice trebale bi imati mogućnost izabrati pojednostavljeni postupak odobravanja.

7. U odnosu na potpore za restrukturiranje, nadograđujući Smjernice iz 1994., Smjernice iz 1999. i dalje zahtijevaju da korisnik u značajnoj mjeri daje doprinos restrukturiranju. Revidiranje tih smjernica treba još jasnije potvrditi načelo da doprinos mora biti stvaran i dan bez potpore. Doprinos korisnika ima dvojaku ulogu: s jedne strane pokazuje da tržišta (vlasnici, vjerovnici) vjeruju u izvedivost vraćanja održivosti unutar primjerenog roka. S druge strane to osigurava da je potpora za restrukturiranje ograničena na minimum potreban za ponovnu uspostavu održivosti ograničavajući pritom narušavanje tržišnog natjecanja. U tom smislu Komisija zahtijeva i kompenzacijske mjere u svrhu umanjivanja učinka na takmace.

⁽¹⁾ SL C 368, 23.12.1994., str. 12.

⁽²⁾ SL C 283, 19.9.1997., str. 2. Vidjeti i bilješku uz naslov poglavlja 5.

⁽³⁾ SL C 288, 9.10.1999., str. 2.

8. Dodjela potpore za sanaciju ili restrukturiranje poduzeća u teškoćama može se smatrati opravdanom samo uz određene uvjete. Primjerice, može biti opravdano uvjetovanostima socijalne ili regionalne politike, potrebom uzimanja u obzir korisne uloge malih i srednjih poduzeća u gospodarstvu ili, iznimno, poželjnošću održavanja konkurentne tržišne strukture ako bi propast poduzeća vodila monopolu ili oligopolnoj situaciji. S druge strane, ne bi bilo opravdano umjetno održavati poduzeće na životu u sektoru s dugoročnim strukturalnim prekomjernim kapacitetima ili ako bi mogao preživjeti samo nakon ponovljenih državnih intervencija.

2. DEFINICIJE I PODRUČJE PRIMJENE SMJERNICA TE ODNOS PREMA OSTALIM PROPISIMA O DRŽAVNIM POTPORAMA

2.1. Značenje „poduzeća u teškoćama”

9. Ne postoji definicija Zajednice pojma „poduzeće u teškoćama”. Međutim, u smislu ovih Smjernica Komisija smatra da je poduzeće u teškoćama ako nije sposoban vlastitim sredstvima ili sredstvima koja može pribaviti od svojih vlasnika/dioničara ili vjerovnika spriječiti gubitke, a koji bi, bez vanjske intervencije javnih vlasti, gotovo sigurno kratkoročno ili srednjoročno ugrozili njegov opstanak.

10. U smislu ovih Smjernica smatra se da je poduzeće u teškoćama, bez obzira na njegovu veličinu, posebno u sljedećim slučajevima:

(a) u slučaju društva s ograničenom odgovornošću⁽¹⁾, ako je više od polovice temeljnog kapitala nestalo⁽²⁾, a više od četvrtine tog kapitala izgubljeno je u prethodnih dvanaest mjeseci;

(b) u slučaju trgovačkog društva u kojem su bar neki članovi neograničeno odgovorni za dugove društva⁽³⁾, ako je više od polovice njegova kapitala prikazanog u financijskim izvješćima trgovačkog društva nestalo, a više od četvrtine tog kapitala izgubljeno je u prethodnih dvanaest mjeseci;

⁽¹⁾ Ovo se osobito odnosi na vrste poduzeća spomenute u članku 1. stavku 1. podstavku 1. Uredbe Vijeća 78/660/EEZ (SL L 222, 14.8.1978., str.11.), kako je zadnje izmijenjena Uredbom 2003/51/EZ Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 178, 17.7.2003., str. 16.).

⁽²⁾ Analogijom s odredbama članka 17. Direktive Vijeća 77/91/EEZ (SL L 26, 30.1.1977., str. 1.), kako je izmijenjena Aktom o pristupanju iz 2003.

⁽³⁾ Ovo se osobito odnosi na vrste poduzeća spomenute u članku 1. stavku 1. podstavku 2. Uredbe Vijeća 78/660/EEZ.

(c) u slučaju bilo kojeg oblika trgovačkog društva ako ispunjava uvjete za pokretanje stečajnog postupka na temelju domaćih propisa.

11. Može se smatrati da je poduzeće u teškoćama iako ne postoji niti jedna okolnost iz točke 10., posebno ako su prisutni uobičajeni znakovi poduzeća u teškoćama, kao primjerice povećavanje gubitaka, smanjenje prometa, rast zaliha, višak kapaciteta, smanjenje novčanih tokova, rast duga, rast troškova kamata i pad ili nulta neto vrijednost imovine. U najgorem je slučaju poduzeće već insolventno ili je već nad njime pokrenut stečajni postupak na temelju domaćih propisa. Ove Smjernice primjenjuju se tada i na potpore koje u okviru takvog postupka dovode do opstanaka poduzeća. U svakom slučaju, poduzeće je očito u teškoćama ako se ne može oporaviti svojim sredstvima ili sredstvima koje primi od svojih vlasnika/dioničara ili sredstvima iz tržišnih izvora

12. U okviru ovih Smjernica novoosnovano poduzeće ne može dobiti potporu za sanaciju ili restrukturiranje čak i ako je njegova početna financijska pozicija nesigurna. To je slučaj, primjerice, ako je novo poduzeće nastalo likvidacijom prethodnog poduzeća ili je samo preuzeo imovinu takvog poduzeća. Poduzeće se u načelu smatra novoosnovanim tijekom tri godine od započinjanja poslovanja. Tek po završetku tog razdoblja poduzeće može primiti potporu za sanaciju ili restrukturiranje uz sljedeće uvjete:

(a) da se u smislu ovih Smjernica smatra da je poduzeće u teškoćama; i

(b) da nije dio veće poslovne grupe⁽⁴⁾, osim pod uvjetima iz točke 13.

13. Poduzeće koje pripada ili je preuzeto od veće poslovne grupe u pravilu ne može dobiti potporu za sanaciju ili restrukturiranje, osim ako se može pokazati da su teškoće poduzeća unutarnje naravi i nisu rezultat arbitrarnog prijenosa troškova unutar grupe, te da su teškoće preteške da bi se grupa mogla sama nositi s njima. Ako poduzeće u teškoćama osnuje društvo kćer, društvo kći i poduzeće koje ju kontrolira smatraju se zajedno grupom te mogu primiti državnu potporu pod uvjetima iz ove točke.

⁽⁴⁾ Kako bi se utvrdilo je li poduće neovisno ili je dio grupe, uzimaju se u obzir kriteriji iz dodatka I. Uredbe Komisije (EZ) br. 68/2001 (SL L 10, 13.1.2001., str. 20.), izmijenjene Uredbom (EZ) br. 363/2004 (SL L 63, 28.2.2004., str. 20.).

2.2. Definicija „potpore za sanaciju i restrukturiranje”

14. Potpore za sanaciju i potpore za restrukturiranje obuhvaćene su istim smjernicama budući da u oba slučaja javna tijela djeluju prema poduzeću u teškoćama te su sanacija i restrukturiranje dva dijela iste operacije, iako uključuju različite postupke.
15. Potpora za sanaciju prema naravi vremenski je ograničena i povratna pomoć. Njezin je primarni cilj osigurati održavanje propadajućeg poduzeća dok se ne pripremi plan restrukturiranja ili likvidacije. Temeljno je načelo da potpora za sanaciju omogućava vremenski ograničenu potporu trgovačkom društvu koje je suočeno sa značajnim pogoršanjem financijske situacije koje se reflektira u akutnoj krizi likvidnosti ili tehničkoj insolventnosti. Takva vremenski ograničena potpora trebala bi mu osigurati vrijeme potrebno za analizu okolnosti koje su dovele do teškoća i vrijeme potrebno za razvoj prikladnog plana oporavka. Štoviše, potpora za sanaciju mora biti ograničena na najnižu potrebnu mjeru. Drugim riječima, potpora za sanaciju daje kratki predah poduzeću u teškoćama u trajanju od najviše šest mjeseci. Potpora se mora sastojati od povratne potpore za likvidnost u obliku jamstava za zajam ili zajmova, s kamatnim stopama koje su barem usporedive s onim koje se naplaćuju na zajmove zdravih poduzeća, naročito s referentnim stopama donesenim od Komisije. Strukturalne mjere koje ne zahtijevaju brzu akciju, kao primjerice nepovratno i automatsko sudjelovanje države u vlastitim sredstvima poduzeća, ne mogu se financirati iz potpore za sanaciju.
16. Kada se donese plan restrukturiranja ili likvidacije za koji je zatražena potpora te kada se plan provede, sve daljnje potpore smatrat će se potporama za restrukturiranje. Mjere koje treba odmah provesti kako bi se zaustavili gubici, uključujući strukturalne mjere, primjerice neposredno povlačenje iz gubitak djelatnosti, mogu se poduzeti zajedno s potporom za sanaciju, pod uvjetima iz odjeljka 3.1. za pojedinačne potpore i odjeljka 4.3. za sheme potpora. Ako ne koristi pojednostavljeni postupak iz odjeljka 3.1.2., država članica treba dokazati da te strukturalne mjere treba odmah poduzeti. Potpore za sanaciju obično se ne mogu davati za financijsko restrukturiranje.
17. Restrukturiranje, s druge strane, treba biti utemeljeno na izvedivom, koherentnom i dalekosežnom planu za ponovnu uspostavu dugoročne održivosti poduzeća. Restrukturiranje obično uključuje jedan ili više sljedećih

čimbenika: reorganizaciju i racionalizaciju djelatnosti poduzeća na učinkovitijem temelju, što obično uključuje povlačenje iz gubitak djelatnosti, restrukturiranje onih postojećih djelatnosti koje ponovno mogu postati konkurentne te, po mogućnosti, diversifikaciju u smjeru novih i rentabilnih djelatnosti. Financijsko restrukturiranje (dovođenje novog kapitala, smanjivanje duga) obično mora pratiti fizičko restrukturiranje. Operacije restrukturiranja u smislu ovih smjernica ne mogu, međutim, biti ograničene na financijske potpore koje su usmjerene na ispravljanje ranijih gubitaka bez hvatanja u koštac s uzrocima tih gubitaka.

2.3. Područje primjene

18. Ove Smjernice primjenjuju se na poduzeća u svim sektorima, osim onih koji posluju u sektoru ugljena ⁽¹⁾ ili čelika ⁽²⁾; pri tome se ne dovode u pitanje sektorska pravila za poduzeća u teškoćama ⁽³⁾. Izuzimajući točku 79. ⁽⁴⁾, primjenjuju se i na sektor ribarstva i marikulture, uz pridržavanje posebnih pravila iz Smjernica za ispitivanje državnih potpora za ribarstvo i marikulturu ⁽⁵⁾. Poglavlje 5. sadrži neka dodatna pravila za poljoprivredu.

2.4. Sukladnost sa zajedničkim tržištem

19. Članak 87. stavci 2. i 3. Ugovora pružaju mogućnost da se potpore na koje se primjenjuje članak 87. stavak 1. smatraju sukladnima sa zajedničkim tržištem. Pored potpora u smislu članka 87. stavka 2., a posebno potpora za popravljivanje šteta od prirodnih katastrofa ili ostalih izvanrednih događaja, a koje nisu obuhvaćene ovim Smjernicama, jedini temelj na kojem se potpore za poduzeća u teškoćama mogu smatrati sukladnima jest članak 87. stavak 3. točka (c). Na temelju te odredbe Komisija ima ovlasti odobriti „potpore radi olakšavanja razvoja određenih gospodarskih djelatnosti [...] ako te potpore ne utječu štetno na trgovinske uvjete u mjeri koja je suprotna zajedničkom interesu”. Ovo bi posebno mogao biti slučaj ako je potpora potrebna za ispravljanje razlika uzrokovanih tržišnim nedostacima ili za osiguranje ekonomske i socijalne kohezije.

⁽¹⁾ Članak 3. Uredbe Vijeća (EZ) br. 1407/2002 (SL L 205, 2.8.2002., str. 1.), kako je izmijenjena Aktom o pristupanju iz 2003.

⁽²⁾ Točka 19. Komunikacija Komisije o određenim aspektima postupanja u predmetima tržišnog natjecanja koji proizlaze iz isteka Ugovora o EZUČ-u (SL C 152, 26.6.2002., str. 5.). Točka 1. Komunikacije Komisije o potporama za sanaciju i restrukturiranje i potporama za zatvaranje u sektoru čelika (SL C 70, 19.3.2002., str. 21.). Odgovarajuće mjere usvojene u kontekstu Višesektorskog okvira za regionalne potpore za velike investicijske projekte (SL C 70, 19.3.2002., str. 8.).

⁽³⁾ Određena pravila ove vrste postoje u sektoru zrakoplovnog prometa (SL C 350, 10.12.1994., str. 5.).

⁽⁴⁾ Drugim riječima, dodjele potpora malim i srednjim poduzećima koje ne ispunjavaju uvjete iz točke 0. mogu ipak biti izuzete od pojedinačne prijave.

⁽⁵⁾ SL C 19, 20.1.2001., str. 7.

20. Budući da je u opasnosti sam njegov opstanak, poduzeće u teškoćama ne može se smatrati odgovarajućim sredstvom za promoviranje drugih ciljeva javne politike sve dok nije osigurana njegova održivost. S obzirom na to, Komisija smatra da potpore poduzećima u teškoćama mogu doprinijeti razvoju gospodarskih djelatnosti bez da štetno utječu na trgovinu u mjeri u kojoj je to suprotno interesu Zajednice samo ako se poštuju uvjeti iz ovih Smjernica. Ako se poduzeća koja trebaju primiti potpore za sanaciju ili restrukturiranje nalaze na potpomognutim područjima, Komisija će uzeti u obzir regionalne uvjete iz članka 87. stavka 3. točaka (a) i (c) Ugovora opisane u točkama 55. i 56.

21. Komisija će osobitu pažnju posvetiti potrebi sprečavanja korištenja ovih Smjernica u svrhu zaobilaženja načela iz postojećih okvira Zajednice i Smjernica.

22. Na ocjenjivanje potpora za sanaciju ili restrukturiranje ne smiju utjecati promjene u vlasništvu podupiranih poduzeća.

2.5. Primatelji ranije nezakonitih potpora

23. Ako je ranije dana nezakonita potpora poduzeću u teškoćama u odnosu na koju je Komisija donijela odluku kojom nalaže povrat potpore, i ako nije došlo do povrata u skladu s člankom 14. Uredbe Vijeća (EZ) br. 659/1999 od 22. ožujka 1999. o detaljnim pravilima za primjenu članka 93. Ugovora o EZ-u⁽¹⁾, pri ocjenjivanju potpore za sanaciju i restrukturiranje koja se ima dati istom poduzeću uzet će se u obzir, kao prvo, kumulativni učinak stare i nove potpore te, kao drugo, činjenica da stara potpora nije bila vraćena⁽²⁾.

3. OPĆI UVJETI ZA ODOBRAVANJE POTPORA ZA SANACIJU I/ILI RESTRUKTURIRANJE KOJE SE POJEDINAČNO PRIJAVLJUJU KOMISIJI

24. Ovo poglavlje odnosi se isključivo na mjere potpora koje se pojedinačno prijavljuju Komisiji. Pod određenim uvjetima Komisija može odobriti programe potpora za sanaciju ili restrukturiranje: ti se uvjeti iznose u poglavlju 4.

3.1. Potpore za sanaciju

3.1.1. Uvjeti

25. Da bi mogla biti odobrena od Komisije, potpora za sanaciju iz točke 15.:

(a) mora se sastojati od potpore za likvidnost u obliku jamstva za zajam ili zajma⁽³⁾; u oba slučaja zajam mora biti odobren uz kamatnu stopu koja je barem usporediva s onom kod zajmova zdravim poduzećima, te posebno s referentnim stopama koje je usvojila Komisija; zajam mora biti vraćen, a jamstvo mora prestati najdulje u roku od šest mjeseci od isplate prve rate poduzeću;

(b) mora se dati zbog ozbiljnih socijalnih teškoća i ne smije imati štetne učinke „prelijevanja” na druge države članice;

(c) kod prijave se država članica mora obvezati da će Komisiji priopćiti, najkasnije šest mjeseci nakon odobravanja mjere potpore za sanaciju, plan restrukturiranja ili likvidacije ili dokaz da je zajam vraćen u cijelosti i/ili da je jamstvo isteklo; u slučaju potpore koja nije prijavljena, država članica mora priopćiti najkasnije šest mjeseci nakon prve provedbe mjere potpore za sanaciju plan restrukturiranja ili likvidacije ili dokaz da je zajam vraćen u cijelosti i/ili da je jamstvo isteklo;

(d) mora biti ograničena na iznos koji je potreban za održavanje poduzeća na životu tijekom razdoblja do odobravanja potpore; taj iznos može obuhvaćati potporu za hitne strukturalne mjere u smislu točke 16.; potrebni iznos mora se orijentirati na potrebe likvidnosti trgovačkog društva koje su uvjetovane gubicima; prilikom određivanja iznosa vodit će se računa o rezultatu primjene formule iz Dodatka; potpora za sanaciju koja je veća od iznosa dobivenog pomoću formule mora se objasniti;

(e) mora poštivati uvjete iz odjeljka 3.3. (jednokratna potpora).

⁽¹⁾ SL L 83, 27.3.1999., str. 1. Uredba kako je izmijenjena Aktom o pristupanju iz 2003.

⁽²⁾ Predmet C-355/95 P, Textilwerke Deggen Dorf protiv Komisije i drugih [1997] ECR I-2549.

⁽³⁾ Iznimka može biti učinjena u slučaju potpore za sanaciju u bankarskom sektoru radi omogućavanja da predmetne kreditne institucije privremeno nastave svoje bankarsko poslovanje u skladu s propisima o opreznosti koji su na snazi (Direktiva 2000/12/EZ Europskog parlamenta i Vijeća, SL L 126, 26.5.2000., str. 1.). U svakom slučaju potpora koja nije dodijeljena u obliku jamstva za zajam ili u obliku zajma, a koja zadovoljava uvjete iz točke (a), mora biti u skladu s općim načelima za potpore za sanaciju te se ne može sastojati iz strukturalnih financijskih mjera koje se odnose na vlastita sredstva banke. Potpora koja nije dodijeljena u obliku jamstva za zajam ili u obliku zajma, a koja zadovoljava uvjete iz točke (a), uzet će se u obzir kada se razmatraju kompenzacijske mjere temeljem plana restrukturiranja u skladu s točkama 38. do 42.

26. Ako je država članica dostavila plan restrukturiranja u roku od šest mjeseci od dana odobrenja ili, u slučaju neprijavljene potpore, od provedbe mjere, rok za povrat zajma ili istek jamstva produžuje se dok Komisija ne donese svoju odluku o planu, osim ako Komisija odluči da takvo produženje nije opravdano.

27. Ne dovodeći u pitanje članak 23. Uredbe (EZ) br. 659/1999 i mogućnosti postupka pred Sudom, u smislu članka 88. stavka 2. podstavka 2. Ugovora, Komisija će pokrenuti postupak prema članku 88. stavku 2. Ugovora ako država članica ne dostavi:

(a) vjerodostojan i obrazložen plan restrukturiranja ili likvidacije; ili

(b) dokaz da je zajam vraćen u cijelosti i/ili da je jamstvo isteklo prije isteka šestomjesečnog roka.

28. U svakom slučaju Komisija može odlučiti pokrenuti takav postupak, ne dovodeći u pitanje članak 23. Uredbe (EZ) br. 659/1999 i mogućnost postupka pred Sudom u smislu članka 88. stavka 2. podstavka 2. Ugovora ako smatra da je zajam ili jamstvo bilo zloupotrebjeno ili da, nakon što je istekao šestomjesečni rok, propuštanje povrata potpore više nije opravdano.

29. Odobravanje potpore za sanaciju ne znači nužno da će potpora prema planu restrukturiranja kasnije biti i odobrena; takva potpora mora se sama za sebe ocijeniti.

3.1.2. Pojednostavljeni postupak

30. Komisija će, što je više moguće, pokušati donijeti odluku u roku od jednog mjeseca glede potpore za sanaciju koje ispunjavaju sve uvjete iz odjeljka 3.1.1. te sljedeće kumulativne pretpostavke:

(a) dotično poduzeće zadovoljava barem jedan od tri kriterija iz točke 10.;

(b) potpora za sanaciju ograničena je na iznos koji proizlazi iz korištenja formule iz dodatka te ne premašuje 10 milijuna eura.

3.2. Potpora za restrukturiranje

3.2.1. Temeljno načelo

31. Potpore za restrukturiranje dovode do posebnih problema za tržišno natjecanje jer mogu prebaciti neopravdan dio

opterećenja strukturne prilagodbe i povezanih socijalnih i gospodarskih problema na druge proizvođače koji posluju bez potpora, te na druge države članice. Opće načelo prema tome treba biti da se dodjela potpora za restrukturiranje dozvoljava kada se može dokazati da to nije protivno interesu Zajednice. Ovo je moguće samo ako se moraju ispuniti strogi kriteriji, te ako je sigurno da će narušavanje tržišnog natjecanja biti prevladano koristima od opstanka poduzeća (primjerice, ako je jasno da bi neto učinak otkaza uzrokovanih propašću poduzeća, zajedno s učinkom na njegove dobavljače, pojačao probleme nezaposlenosti ili iznimno ako bi nestanak poduzeća imao za posljedicu monopol ili situaciju oligopola), te da u načelu postoje odgovarajuće kompenzacijske mjere u korist takmaca.

3.2.2. Uvjeti za odobravanje potpore

32. Podložno posebnim odredbama za potpomognuta područja, mala i srednja poduzeća i poljoprivredni sektor (vidjeti točke 55., 56., 57., 59. i poglavlje 5.), Komisija će odobriti potporu samo pod sljedećim uvjetima:

Prihvatljivost poduzeća

33. Poduzeće se mora smatrati poduzećem u teškoćama u smislu ovih Smjernica (vidjeti točke 9. do 13.).

Ponovna uspostava dugoročne održivosti

34. Dodjela potpore mora ovisiti o provedbi plana restrukturiranja, koji u slučaju pojedinačnih potpora mora prihvatiti Komisija, osim u slučaju malih i srednjih poduzeća, prema odjeljku 3.2.5.

35. Plan restrukturiranja, čije trajanje mora biti što je kraće moguće, mora povratiti dugoročnu održivost poduzeća unutar primjerenog razdoblja i na temelju realnih pretpostavki o budućim uvjetima poslovanja. Potpora za restrukturiranje mora stoga biti povezana s provedivim planom restrukturiranja na koji se država članica obvezuje. Plan mora u svim relevantnim detaljima biti podnesen Komisiji te posebno mora uključivati istraživanje tržišta. Pобољшanje održivosti mora proizlaziti u glavnome iz unutarnjih mjera iz plana restrukturiranja; može se temeljiti na vanjskim čimbenicima kao što su odstupanja u cijenama i potražnji na koje trgovačko društvo nema velikog utjecaja, ali samo ako su dane tržišne pretpostavke općeprihvaćene. Restrukturiranje mora uključivati napuštanje djelatnosti koje bi i dalje strukturalno proizvodile gubitak čak i nakon restrukturiranja.

36. Plan restrukturiranja mora opisati okolnosti koje su dovele do poduzetnikovih teškoća, čime se daje temelj za ocjenjivanje jesu li predložene mjere odgovarajuće. On među ostalim mora uzeti u obzir trenutačno stanje i buduće izgleda za ponudu i potražnju na mjerodavnom tržištu u proizvodnom smislu, s najboljim, najgorim i srednjim scenarijem, te posebne jake i slabe strane poduzeća. On mora omogućivati poduzeću prijelaz prema novoj strukturi koja mu nudi dugoročnu održivost te mu omogućuje da stane na svoje noge.
37. Plan mora osigurati zaokret koji će trgovačkom društvu omogućiti da nakon dovršetka restrukturiranja pokrije sve svoje troškove uključujući pad vrijednosti i financijske troškove. Očekivani povrat na kapital mora biti dovoljan kako bi omogućio restrukturiranom poduzeću da se vlastitim snagama natječe na tržištu. Ako teškoće poduzeća proizlaze iz nedostataka u sustavu korporativnog upravljanja, moraju se provesti odgovarajuće promjene.

Izbjegavanje neopravdanog narušavanja tržišnog natjecanja

38. Kako bi se osiguralo što je veće moguće smanjivanje štetnih učinaka na trgovinske uvjete, tako da pozitivni učinci premašuju štetne učinke, moraju se poduzeti kompenzacijske mjere. U suprotnom slučaju smatrat će se da je potpora „protivna zajedničkom interesu” te stoga nesukladna zajedničkom tržištu. Komisija će uzeti u obzir cilj ponovne uspostave dugoročne održivosti prilikom odlučivanja o primjerenosti kompenzacijskih mjera.
39. Te se mjere mogu sastojati od otuđivanja imovine, smanjivanja kapaciteta ili tržišne prisutnosti te smanjivanja tržišnih prepreka na dotičnim tržištima. Kada ocjenjuje jesu li kompenzacijske mjere primjerene, Komisija će uzeti u obzir strukturu tržišta i uvjete tržišnog natjecanja kako bi osigurala da te mjere ne vode pogoršavanju strukture tržišta, primjerice na način da imaju posredan učinak stvaranja monopola ili oligopolne situacije. Ako država članica može dokazati da će se pojaviti takva situacija, kompenzacijske mjere trebaju biti sačinjene na takav način da se to izbjegne.
40. Mjere moraju biti razmjerne ograničavajućem učinku potpore, te posebno veličini⁽¹⁾ i relativnoj važnosti poduzeća na njegovom tržištu ili tržištima. Naročito ih treba provesti na tržištu ili tržištima na kojima će poduzeće imati značajan tržišni položaj nakon restrukturiranja. Stupanj smanjenja mora se utvrditi od slučaja do slučaja. Komisija će odlučiti u kojoj su mjeri te mjere potrebne na

temelju istraživanja tržišta koje je priloženo planu restrukturiranja te, ako je potrebno, na temelju drugih podataka koji su na raspolaganju Komisiji, uključujući one koje su dostavile zainteresirane strane. Smanjenje mora biti sastavan dio restrukturiranja kao što je određeno u planu restrukturiranja. Ovo načelo primjenjuje se bez obzira na to događa li se otuđenje imovine prije ili nakon davanja državne potpore, dokle god je dio tog istog restrukturiranja. Otpis dugova i zatvaranje gubitakskih djelatnosti, koji su u svakom slučaju potrebni za ponovno uspostavljanje održivosti, neće se smatrati smanjivanjem kapaciteta ili tržišne prisutnosti u smislu ocjenjivanja kompenzacijskih mjera. Takvo ocjenjivanje vodit će brigu o potporama za sanaciju koje su ranije dodijeljene.

41. Međutim, ovaj se uvjet u pravilu neće primjenjivati na mala poduzeća budući da se može pretpostaviti da *ad hoc* potpore malim poduzećima u pravilu ne ograničavaju tržišno natjecanje u mjeri koja je suprotna zajedničkom interesu, osim ako je drugačije određeno pravilima o državnim potporama u posebnom sektoru ili ako je korisnik aktivan na tržištu na kojem postoje dugoročni prekomjerni kapaciteti.
42. Ako je korisnik aktivan na tržištu na kojem postoje dugoročni prekomjerni kapaciteti, kako je određeno u kontekstu Višesektorskog okvira za regionalne potpore za velike investicije⁽²⁾, smanjivanje djelatnosti trgovačkog društva ili tržišne prisutnosti može biti čak i do 100 %⁽³⁾.

Potpore koja je ograničena na najmanju razinu: stvaran doprinos bez elementa potpore

43. Visina i intenzitet potpore moraju biti strogo ograničeni na najmanju razinu troškova restrukturiranja koji su potrebni da se restrukturiranje može poduzeti u okviru postojećih financijskih sredstava poduzeća, njegovih dioničara ili poslovne grupe kojoj pripada. Takvo ocjenjivanje uzet će u obzir potpore za sanaciju koje su ranije dodijeljene. Od korisnika potpore očekuje se značajan doprinos planu restrukturiranja iz njihovih vlastitih sredstava, uključujući prodaju imovine koja nije neophodna za opstanak poduzeća, ili iz vanjskog financiranja pod tržišnim uvjetima. Takav doprinos znak je da tržišta vjeruju u izvedivost ponovne uspostave održivosti. Takav doprinos mora biti konkretan, tj. stvaran, isključujući sve moguće buduće dobiti kao što je novčani tok, te mora biti što je moguće viši.

⁽²⁾ SL C 70, 19.3.2002., str. 8.

⁽³⁾ U takvim slučajevima Komisija će samo dozvoliti potporu za pokriće socijalnih troškova restrukturiranja u skladu s odjeljkom 3.2.6., te potporu za zaštitu okoliša radi čišćenja onečišćenih područja koja bi inače bila napuštena.

⁽¹⁾ U tom smislu Komisija može uzeti u obzir i je li poduzeće u pitanju srednje ili veliko poduzeće.

44. Komisija će u pravilu sljedeće doprinose⁽¹⁾ restrukturiranju smatrati primjerenima: barem 25 % u slučaju malih poduzeća, barem 40 % u slučaju srednjih poduzeća i barem 50 % u slučaju velikih poduzeća. U iznimnim okolnostima i u slučajevima osobitih teškoća, koje država članica mora dokazati, Komisija može prihvatiti niži doprinos.

45. Kako bi se ograničili učinci koji ograničavaju tržišno natjecanje, iznos potpore ili oblik u kojem se ona dodjeljuje mora biti takav da ne daje poduzeću višak gotovine koji bi se mogao koristiti za agresivne aktivnosti koje narušavaju tržište i nisu povezane s postupkom restrukturiranja. Komisija će u skladu s tim razmotriti razinu obveza poduzeća nakon restrukturiranja, uključujući situaciju nakon odlaganja ili smanjenja njegovih dugova, posebno u kontekstu njegovog nastavljanja poslovanja slijedom stečajnog postupka koji je protiv njega pokrenut na temelju nacionalnih propisa⁽²⁾. Potporom se ne smiju financirati nove investicije koje nisu neophodne za ponovno uspostavljanje održivosti poduzeća.

Posebni uvjeti povezani s odobravanjem potpore

46. Pored kompenzacijskih mjera opisanih u točkama 38. do 42. Komisija može nametnuti uvjete i obveze koje smatra potrebnim radi osiguravanja da potpora ne narušava tržišno natjecanje u mjeri koja je protivna zajedničkom interesu u slučaju da dotična država članica nije dala obećanje da će donijeti takve odredbe. Primjerice, od države članice može se zahtijevati:

- (a) da sama poduzme određene mjere (primjerice, da otvori određena tržišta koja su izravno ili neizravno povezana s djelatnostima trgovačkog društva drugim subjektima u Zajednici uz uvažavanje prava Zajednice);
- (b) da nametne određene obveze poduzeću primatelju;
- (c) da se suzdrži od dodjele drugih vrsta potpora poduzećima primateljima tijekom razdoblja restrukturiranja.

Puna provedba plana restrukturiranja i pridržavanje uvjeta

47. Trgovačko društvo mora u potpunosti provesti plan restrukturiranja te mora ispuniti sve druge obveze iz Komisijine odluke kojom se odobrava potpora. Komisija

će uzeti u obzir propuštanje provođenja plana ili ispunjenja drugih obveza kao što su zloraba potpore, ne dovodeći u pitanje članak 23. Uredbe (EZ) br. 659/1999 i mogućnost postupka pred Sudom u skladu s člankom 88. stavkom 2. podstavkom 2. Ugovora.

48. Ako se restrukturiranje odvija tijekom nekoliko godina i uključuje značajne iznose potpora, Komisija može zahtijevati da se plaćanje potpore za restrukturiranje razlomi u obroke te može plaćanje svakog obroka uvjetovati:

- i. potvrdom, prije svake isplate, o zadovoljavajućoj provedbi svake faze plana restrukturiranja u skladu s planiranim rasporedom; ili
- ii. svojim odobrenjem, prije svake isplate, nakon provjere da se plan provodi na zadovoljavajući način.

Nadzor i godišnje izvješće

49. Komisija mora biti u mogućnosti uvjeriti se da se plan restrukturiranja provodi na odgovarajući način putem redovnih podrobnih izvješća koja dostavlja dotična država članica.

50. U slučaju potpora velikim poduzećima prvo takvo izvješće u pravilu će se morati podnijeti Komisiji najkasnije šest mjeseci nakon odobrenja potpore. Izvješća se nakon toga moraju slati Komisiji barem jedanput godišnje, određenog datuma, sve dok se ne smatra da su ciljevi iz plana restrukturiranja postignuti. Ona moraju sadržavati sve podatke koji su Komisiji potrebni za nadzor provedbe programa restrukturiranja, rasporeda plaćanja trgovačkom društvu, njegovog financijskog položaja te poštivanja uvjeta ili obveza iz odluke kojom se potpora odobrava. Ona posebno moraju sadržavati sve odgovarajuće podatke o potporama u bilo koju svrhu koje je trgovačko društvo primilo, bilo pojedinačno ili na temelju općeg programa, tijekom razdoblja restrukturiranja (vidjeti točke 68. do 71.). Ako Komisija treba brzu potvrdu određenih ključnih podataka, primjerice zatvaranja ili smanjivanja kapaciteta, ona može tražiti češća izvješća.

51. U slučaju potpore malim i srednjim poduzećima u pravilu su svake godine dovoljni preslika bilance i računa dobiti i gubitka poduzeća primatelja, osim ako su određeni stroži uvjeti u odluci o odobravanju potpore.

⁽¹⁾ Vidjeti točku 7. Ovaj najmanji iznos ne smije sadržavati potporu. To nije, primjerice, slučaj ako uz zajam ide subvencionirana kamatna stopa ili postoji vladino jamstvo koje ima elemente potpore.

⁽²⁾ Vidjeti točku 10.(c).

3.2.3. Izmjene plana restrukturiranja

52. Ako je potpora za restrukturiranje bila odobrena, država članica u pitanju može, tijekom razdoblja restrukturiranja, tražiti od Komisije da se složi s izmjenama plana restrukturiranja i iznosom potpore. Komisija može dozvoliti takve izmjene ako su ispunjeni sljedeći uvjeti:

- (a) izmijenjeni plan mora i dalje pokazivati povratak održivosti unutar razumnog razdoblja;
- (b) ako se povećava iznos potpore, potrebne kompenzacijske mjere moraju biti šire od onih početnih;
- (c) ako su predložene kompenzacijske mjere manje od onih početno planiranih, iznos potpore mora se na odgovarajući način smanjiti;
- (d) novi raspored za provedbu kompenzacijskih mjera može se odgoditi u odnosu na raspored koji je početno usvojen samo iz razloga koji su izvan kontrole trgovačkog društva ili države članice: ako to nije slučaj, iznos potpore mora se odgovarajuće smanjiti.

53. Ako su ublaženi uvjeti koje je odredila Komisija ili obećanja koja je dala država članica, iznos potpore mora se odgovarajuće smanjiti ili se mogu nametnuti drugi uvjeti.

54. Ako država članica izmijeni odobreni plan restrukturiranja bez obavještanja Komisije, Komisija će pokrenuti postupak prema članku 88. stavku 2. Ugovora, kao što je predviđeno člankom 16. Uredbe (EZ) br. 659/1999 (zloupotreba potpore), ne dovodeći u pitanje članak 23. Uredbe (EZ) br. 659/1999 i mogućnost postupka pred Sudom u skladu s člankom 88. stavkom 2. podstavkom 2. Ugovora.

3.2.4. Potpore za restrukturiranje na potpomognutim područjima

55. Budući da su gospodarska i socijalna kohezija primarni ciljevi Zajednice prema članku 158. Ugovora i budući da druge politike moraju doprinosti ovim ciljevima prema članku 159. ⁽¹⁾, Komisija mora uzeti u obzir potrebe regionalnog razvoja prilikom ocjenjivanja potpora za restrukturiranje na potpomognutim područjima. Činjenica da se poduzeće u teškoćama nalazi na potpomognutom području, međutim, ne opravdava toleriranje potpora za restrukturiranje; u srednjoročnom do

dugoročnom razdoblju regiji ne pomaže umjetno održavanje trgovačkih društava na životu. Nadalje, radi promicanja regionalnog razvoja u interesu je samih regija da daju svoja sredstva da bi što je prije moguće razvile djelatnosti koje su rentabilne i održive. Konačno, narušavanje tržišnog natjecanja mora biti svedeno na najmanju moguću mjeru čak i u slučaju potpora poduzećima na potpomognutim područjima. U tom smislu treba uzeti u obzir moguće štetne učinke „prelijevanja” koji se mogu pojaviti na dotičnom području i na drugim potpomognutim područjima.

56. Prema tome kriteriji iz točaka 32. do 54. jednako se primjenjuju na potpomognutim područjima, čak i ako se uzmu u obzir potrebe regionalnog razvoja. Međutim, na potpomognutim područjima, i ako nije drugačije određeno u pravilima o državnim potporama u određenom sektoru, uvjeti za odobravanje potpora mogu biti manje strogi kada je riječ o provedbi kompenzacijskih mjera i visini doprinosa korisnika. Ako to opravdava potreba regionalnog razvoja, u slučajevima u kojima se čini da je smanjivanje kapaciteta ili tržišne prisutnosti najprimjerenija mjera radi izbjegavanja neopravdanog narušavanja tržišnog natjecanja, potrebno smanjenje bit će manje na potpomognutim područjima nego na područjima koja se ne potpomaže. U takvim slučajevima, u kojima su potrebni dokazi dotične države članice, radi se razlika između područja koja mogu dobiti regionalne potpore prema članku 87. stavku 3. točki (a) Ugovora i onih koja mogu dobiti potporu prema članku 87. stavku 3. točki (c) na način da se uzme u obzir veća težina regionalnih problema na prvim područjima.

3.2.5. Potpore za restrukturiranje malih i srednjih poduzeća

57. Potpore malim poduzećima ⁽²⁾ utječu na trgovinske uvjete manje nego one koje se daju srednjim i velikim poduzećima. Ovo vrijedi i za potpore za restrukturiranje, tako da se uvjeti iz točaka 32. do 54. manje strogo primjenjuju u sljedećem smislu:

- (a) davanje potpora za restrukturiranje malim poduzećima u pravilu nije povezano s kompenzacijskim mjerama (vidjeti točku 41.), osim ako je drugačije određeno pravilima o državnim potporama u određenom sektoru;
- (b) pretpostavke koje se odnose na sadržaj izvješća bit će manje stroge za mala i srednja poduzeća (vidjeti točke 49., 50. i 51.).

⁽¹⁾ Članak 159. Ugovora o EZ-u određuje, među ostalim, da „osmišljavanje i provedba politika i aktivnosti Zajednice i provedba unutarnjeg tržišta uzima u obzir ciljeve iz članka 158. te doprinosi njihovom ostvarenju”.

⁽²⁾ Prema Preporuci Komisije 2003/361/EZ (SL L 124, 20.5.2003., str. 36.). Do 31. prosinca 2004. odgovarajuća definicija nalazi se u Preporuci Komisije 96/280/EZ (SL L 107, 30.4.1996., str. 4.).

58. Međutim, načelo jednokratnog davanja (odjeljak 3.3.) primjenjuje se u cijelosti na mala i srednja poduzeća.

59. Kod malih i srednjih poduzeća plan restrukturiranja ne mora prihvatiti Komisija. Međutim, plan mora ispunjavati uvjete iz točaka 35., 36. i 37. te mora biti odobren od dotične države članice i dostavljen Komisiji. Davanje potpore mora se uvjetovati punom provedbom plana restrukturiranja. Na državi je članici da se uvjeri da su ispunjeni ti uvjeti.

3.2.6. Potpore za pokrivanje socijalnih troškova restrukturiranja

60. Plan restrukturiranja u pravilu obuhvaća smanjivanje ili napuštanje djelatnosti u teškoćama. Takve promjene često su potrebne u interesu racionalizacije i učinkovitosti, pored smanjivanja kapaciteta koje je potrebno kao uvjet za dodjelu potpore. Bez obzira na njihov uzrok takve mjere u pravilu će voditi smanjenju radne snage trgovačkog društva.

61. Propisi o radu države članice mogu sadržavati opće programe socijalne skrbi prema kojima se višku radnika izravno isplaćuju naknade i prijevremene mirovine. Takvi se programi ne smatraju državnim potporama u smislu članka 87. stavka 1. Ugovora.

62. Pored propisa o izravnim naknadama za višak radnika i prijevremenim mirovinama za radnike, vlade često putem općih programa za socijalnu potporu pokrivaju trošak naknada koje trgovačko društvo daje za višak radnika i koje su povrh njegovih zakonskih i ugovornih obveza. Ako takvi programi postoje općenito, bez sektorskih ograničenja za sve radnike koji zadovoljavaju prethodno definirane uvjete koji se automatski primjenjuju, ne smatra se da je riječ o potpori prema članku 87. stavku 1. za poduzeća koja započinju restrukturiranje. S druge strane, ako se program koristi kako bi se podržalo restrukturiranje u određenim industrijama, može biti riječ o potporama zbog selektivnog načina na koji se koriste⁽¹⁾.

63. Obveze koje trgovačko društvo ima na temelju propisa o zapošljavanju ili kolektivnih ugovora sa sindikatima u

⁽¹⁾ U svojoj presudi u predmetu C-241/94, (Francuska protiv Komisije [1996] ECR I-4551), (Kimberly Clark Sopalin), Sud je potvrdio da je sustav financiranja na diskrecijskoj osnovi od francuskih vlasti, putem Nacionalnog fonda za zapošljavanje, mogao određena poduzeća staviti u povoljniji položaj nego druge te je zbog toga riječ o potpori u smislu članka 87. stavka 1. Ugovora (presuda Suda nije dovodila u pitanje zaključak Komisije da je potpora sukladna zajedničkom tržištu).

smislu osiguravanja naknada za višak radnika i/ili prijevremenih mirovina dio su uobičajenih troškova poslovanja koje poduzeće mora zadovoljiti iz svojih vlastitih sredstava. Svaki doprinos države za ove troškove mora se računati kao potpora. Ovo vrijedi bez obzira vrše li se plaćanja izravno poduzeću ili se daju radnicima preko vladinog tijela.

64. Komisija nema *a priori* primjedbi na takvu potporu ako se daje poduzećima u teškoćama jer to donosi gospodarsku korist koja je iznad interesa dotičnog poduzeća, olakšavajući strukturalne promjene i smanjujući teškoće.

65. Pored pokrivanja troškova isplata za višak radnika i prijevremenih mirovina, potpora se obično daje u vezi s određenim programom za restrukturiranje u smislu obučavanja, savjetovanja i praktične pomoći pri pronalaženju drugog radnog mjesta, pomoći prilikom premještanja te profesionalne izobrazbe i pomoći radnicima koji žele pokrenuti samostalan posao. Komisija dosljedno pozitivno promatra takve potpore ako se daju poduzećima u teškoćama.

66. Vrste potpora opisane u točkama 62. do 65. moraju biti jasno utvrđene u planu restrukturiranja budući da se potpore za socijalne mjere isključivo u korist viška radnika ne uzimaju u obzir u smislu utvrđivanja kompenzacijskih mjera iz točaka 38. do 42.

67. U zajedničkom interesu Komisija će se brinuti da socijalni učinci restrukturiranja u drugim državama članicama, pored onih u kojima se daje potpora, budu ograničeni na okvire plana restrukturiranja.

3.2.7. Obveza obavještanja Komisije o potporama dodijeljenim poduzećima primateljima tijekom razdoblja restrukturiranja

68. Ako se potpore za restrukturiranje koje su primila velika ili srednja poduzeća ocjenjuju prema ovim Smjernicama, dodjela drugih potpora tijekom razdoblja restrukturiranja, čak i u skladu s već odobrenim programom, može utjecati na Komisijinu ocjenu o potrebi kompenzacijskih mjera.

69. Prijava potpore za restrukturiranje velikih ili srednjih poduzeća mora naznačiti postojanje drugih potpora koje se planira dati poduzeću primatelju tijekom razdoblja restrukturiranja, osim ako su obuhvaćene pravilom *de minimis* ili uredbom o izuzećima. Komisija će takve potpore uzeti u obzir prilikom ocjenjivanja potpore za restrukturiranje.
70. Potpora koja je stvarno dodijeljena velikim ili srednjim poduzećima tijekom razdoblja restrukturiranja, uključujući potpore dane u skladu s odobrenim programom, mora se pojedinačno prijaviti Komisiji ako ona nije bila o njoj obaviještena u vrijeme donošenja odluke o potpori za restrukturiranje.
71. Komisija će se pobrinuti da se dodjelom potpore prema odobrenom programu ne zaobilaze uvjeti iz ovih Smjernica.

3.3. Načelo jednokratne dodjele

72. Potpora za sanaciju jednokratna je intervencija kojom se prvenstveno želi održati daljnje poslovanje trgovačkog društva tijekom ograničenog razdoblja, tijekom kojeg se mogu ocijeniti njegovi izgledi za budućnost. Ne bi smjelo biti moguće odobriti ponovljeno davanje potpora za sanaciju koje bi samo održavale *status quo*, odgađale neodgodivo i u međuvremenu prebacivale gospodarske i socijalne probleme na druge, učinkovitije proizvođače ili na druge države članice. Prema tome, potpora za sanaciju trebala bi se davati samo jednom (uvjet jednokratnog davanja). U skladu s istim načelom, radi sprečavanja da poduzeća budu nepravično potpomognuti ako mogu opstati samo zahvaljujući ponavljanoj podršci države, potpora za restrukturiranje trebala bi se dati samo jednom. Konačno, ako se potpora za sanaciju dodjeljuje poduzeću koje je već primilo potporu za restrukturiranje, može se smatrati da su teškoće korisnika takvog karaktera da se ponavljaju te da ponavljane intervencije države dovode do narušavanja tržišnog natjecanja koje je suprotno zajedničkom interesu. Takve ponavljane intervencije države ne bi smjele biti dozvoljene.
73. Ako je planirana potpora za sanaciju ili restrukturiranje prijavljena Komisiji, država članica mora navesti je li dotično poduzeće već primilo potporu za sanaciju ili restrukturiranje u prošlosti, uključujući takve potpore dane prije početka primjene ovih Smjernica, te neprijavljene potpore⁽¹⁾. Ako je tako, i ako je prošlo manje od deset godina od dodjele potpore za sanaciju ili je razdoblje restrukturiranja završilo ili je provedba restrukturiranja zaustavljena (ovisno koji je od tih događaja zadnji),

Komisija neće dozvoliti daljnje potpore za sanaciju ili restrukturiranje. Iznimke od ovog pravila dozvoljene su u sljedećim slučajevima:

- (a) ako potpora za restrukturiranje slijedi nakon davanja potpore za sanaciju kao dio jedinstvenog postupka restrukturiranja;
- (b) ako je potpora za sanaciju dana u skladu s uvjetima iz odjeljka 3.1.1. te ta potpora nije slijedila nakon restrukturiranja koje je bilo poduprto od države ako:
- i. se može vjerovati da je poduzeće dugoročno održivo nakon dodjele potpore za sanaciju; i
 - ii. nova potpora za sanaciju ili restrukturiranje postaje potrebna nakon barem pet godina zbog nepredvidivih okolnosti⁽²⁾ za koje nije odgovorno trgovačko društvo;

- (c) u izvanrednim i nepredvidivim okolnostima za koje trgovačko društvo nije odgovorno.

U slučajevima iz točaka (b) i (c) ne može se koristiti pojednostavljeni postupak iz odjeljka 3.1.2.

74. Na primjenu ovog pravila neće ni na koji način utjecati promjena u vlasništvu poduzeća primatelja koja slijedi nakon dodjele potpore ili sudski ili upravni postupak koji ima učinak stavljanja bilance na zdraviju osnovu, smanjujući njegove dugove ili brišući ranije dugove ako je riječ o istom poduzeću koje nastavlja s poslovanjem.
75. Ako je potporu za sanaciju ili restrukturiranje primila poslovna grupa, Komisija u pravilu neće dopustiti daljnje potpore za sanaciju ili restrukturiranje za samu grupu ili neke od subjekata koji pripadaju grupi osim ako je prošlo deset godina od davanja potpore za sanaciju ili je završilo razdoblje restrukturiranja ili je zaustavljena provedba plana restrukturiranja, ovisno o tome koji je od tih događaja zadnji. Ako je subjekt koji pripada poslovnoj grupi primio potporu za sanaciju ili restrukturiranje, grupa kao cjelina kao i drugi subjekti u grupi mogu tražiti potporu za sanaciju ili restrukturiranje (pod uvjetom da su zadovoljene ostale odredbe iz ovih Smjernica), izuzimajući ranijeg korisnika potpore. Države članice moraju osigurati da se potpora ne prenosi s grupe ili s drugih subjekata u grupi na ranijeg korisnika potpore.

⁽¹⁾ Kod neprijavljenih potpora Komisija će uzeti u obzir prilikom svog ocjenjivanja mogućnost da je potpora mogla biti ocijenjena sukladnom sa zajedničkim tržištem, i to ne kao potpora za sanaciju ili restrukturiranje.

⁽²⁾ Nepredvidiva okolnost je ona koju uprava poduzeća ni na koji način nije mogla predvidjeti kad je sastavljen plan restrukturiranja i koja nije nastala zbog nemara ili grešaka uprave poduzeća ili odluka grupe kojoj pripada.

76. Ako poduzeće preuzima imovinu drugog poduzeća, a posebno onu koja je bila predmetom jednog od postupaka iz točke 74. ili postupka stečaja pokrenutog prema nacionalnim propisima, te je već primilo potporu za sanaciju ili restrukturiranje, kupac ne podliježe načelu jednokratnog davanja potpore ako su zadovoljeni sljedeći kumulativni uvjeti:

- (a) kupac je jasno odvojen od ranijeg poduzeća;
- (b) kupac je kupio imovinu ranijeg poduzeća po tržišnim cijenama;
- (c) likvidacija ili sudski stečajni postupak i stjecanje starog poduzeća nisu samo način da se izbjegne primjena načela jednokratnog davanja; Komisija može utvrđivati da je to slučaj ako su se, primjerice, teškoće na koje nailazi kupac mogle jasno predvidjeti kada je stjecao imovinu ranijeg poduzeća.

77. Međutim, treba ovdje naglasiti da se, budući da je riječ o potpori za početnu investiciju, potpora za kupnju imovine ne može odobriti prema ovim Smjernicama.

4. PROGRAMI POTPORA ZA MALA I SREDNJA PODUZEĆA

4.1. Opća načela

78. Komisija će odobriti programe za pružanje potpora za sanaciju i/ili restrukturiranje malim ili srednjim poduzećima u teškoćama samo ako dotična poduzeća odgovaraju definiciji Zajednice malog i srednjeg poduzeća. Pod sljedećim odredbama sukladnost takvih shema ocjenjuje se u smislu uvjeta iz poglavlja 2. i 3., izuzimajući odjeljak 3.1.2. koji se ne primjenjuje na programe potpora. Potpora koja se daje u okviru programa, a koja ne zadovoljava te uvjete, mora se prijaviti pojedinačno i Komisija ju mora unaprijed odobriti.

4.2. Podobnost

79. Ako nije drugačije određeno pravilima o državnim potporama u određenom sektoru, dodjela potpora prema programima koji su odobreni od dana primjene ovih Smjernica malim i srednjim poduzećima izuzima se od obveze pojedinačne prijave samo ako dotično poduzeće zadovoljava barem jedan od tri kriterija iz točke 10. Potpore poduzećima koji ne zadovoljavaju neki od ta tri kriterija moraju se pojedinačno prijaviti Komisiji koja ocjenjuje je li riječ o poduzećima u teškoćama. Potpore poduzećima aktivnim na tržištu na kojem postoje dugoročni

strukturalni prekomjerni kapaciteti, bez obzira na veličinu korisnika, moraju se također pojedinačno prijaviti Komisiji koja ih ocjenjuje u odnosu na primjenu točke 42.

4.3. Uvjeti za odobravanje programa potpora za sanaciju

80. Da bi ih Komisija odobrila, programi potpora za sanaciju moraju zadovoljavati uvjete iz točaka (a), (b), (d) i (e) točke 25. Nadalje, potpore za sanaciju ne mogu se dati za više od šest mjeseci tijekom kojeg vremena se mora izraditi analiza položaja poduzeća. Prije kraja tog razdoblja država članica mora ili odobriti plan restrukturiranja ili plan likvidacije ili od korisnika tražiti povrat zajma i potporu koja odgovara premiji za rizik.

81. Potpora za sanaciju koja je dodijeljena za razdoblje dulje od šest mjeseci ili koja nije vraćena nakon šest mjeseci mora se pojedinačno prijaviti Komisiji.

4.4. Uvjeti za odobravanje programa potpora za restrukturiranje

82. Komisija će odobriti programe potpora za restrukturiranje samo ako se dodjela potpore uvjetuje punom provedbom od strane primatelja plana restrukturiranja koji je odobrila dotična država članica i koji ispunjava sljedeće uvjete:

(a) ponovno uspostavljanje održivosti: primjenjuju se kriteriji iz točaka 34. do 37.;

(b) izbjegavanje neopravdanog narušavanja tržišnog natjecanja: budući da potpore malim poduzećima manje ograničavaju tržišno natjecanje, načelo iz točaka 38. do 42. ne primjenjuje se osim ako nije drugačije određeno u pravilima o državnim potporama za pojedini sektor; programi bi ipak morali određivati da poduzeće primatelj ne smije povećavati svoje kapacitete tijekom restrukturiranja; na srednja poduzeća primjenjuje se točke 38. do 42.;

(c) potpora ograničena na najmanju potrebnu mjeru: primjenjuju se načela iz točaka 43., 44. i 45.;

(d) izmjena plana restrukturiranja: promjene plana moraju biti u skladu s pravilima iz točaka 52., 53. i 54.

4.5. Zajednički uvjeti za odobravanje programa potpora za sanaciju i/ili restrukturiranje

83. Programi moraju odrediti najviši iznos potpore koji se može dati jednom poduzeću kao dio postupka pružanja potpore za sanaciju i/ili restrukturiranje, uključujući u slučajevima promjene plana. Potpore koje prelaze taj iznos moraju se pojedinačno prijaviti Komisiji. Najviši iznos potpore dodijeljene za kombiniranu potporu za sanaciju i restrukturiranje za jedno poduzeće ne može biti veći od 10 milijuna eura, uključujući potpore dobivene iz drugih izvora ili pod drugim shemama.

84. Uz to, mora se poštovati načelo jednokratnog davanja. Primjenjuje se pravilo iz odjeljka 3.3.

85. Države članice moraju također pojedinačno prijaviti Komisiji mjere ako jedno poduzeće preuzme imovinu drugog poduzeća koje je samo već primilo potporu za sanaciju ili restrukturiranje.

4.6. Nadzor i godišnja izvješća

86. Točke 49., 50. i 51. ne primjenjuju se na programe potpora. Međutim, uvjet za odobravanje jest da se podnesu izvješća o provedbi programa, u pravilu jednom godišnje, koja sadržavaju podatke navedene u Komisijinim uputama o standardiziranim izvješćima⁽¹⁾. Izvješća moraju također sadržavati popis svih trgovačkih društava korisnika te navoditi:

- (a) tvrtku trgovačkog društva;
- (b) sektorski kod trgovačkog društva, koristeći troznamenaste sektorske klasifikacijske kodove NACE⁽²⁾;
- (c) broj radnika;
- (d) godišnji prihod i vrijednost bilance;
- (e) iznos dodijeljene potpore;

⁽¹⁾ Vidjeti priloge III. A i B (standardiziran format izvješćivanja o zatečenim državnim potporama) Uredbi Komisije (EZ) br. 794/2004 od 21. travnja 2004. o provedbi Uredbe Vijeća (EZ) br. 659/1999 o utvrđivanju detaljnih pravila za primjenu članka 93. Ugovora o EZ-u (SL L 140, 30.4.2004., str. 1.).

⁽²⁾ Statistička klasifikacija gospodarskih djelatnosti u Europskoj zajednici koju objavljuje Statistički ured Europskih zajednica.

(f) iznos i oblik korisnikovog doprinosa;

(g) ako je primjereno, oblik i opseg kompenzacijskih mjera;

(h) ako je primjereno, potporu za restrukturiranje ili drugu potporu iste vrste, koja je primljena u prošlosti;

(i) je li trgovačko društvo korisnik prije završetka restrukturiranja likvidirano ili je pokrenut stečajni postupak.

5. ODREDBE PRIMJENJIVE NA POTPORE ZA RESTRUKTURIRANJE U SEKTORU POLJOPRIVREDE⁽³⁾

5.1. Kompenzacijske mjere

87. Pod točkama 38. do 42. te 57. i 82. podtočkom (b) određuje se da se uvjet glede kompenzacijskih mjera u pravilu ne primjenjuje u slučaju malih poduzeća, osim ako je drugačije određeno u sektorskim pravilima o državnim potporama. U sektoru poljoprivrede Komisija u pravilu zahtijeva da se u skladu s načelima iz točaka 38. do 42. provedu kompenzacijske mjere od strane svih primatelja potpora za restrukturiranje bez obzira na njihovu veličinu.

5.2. Definicija prekomjernih kapaciteta

88. Za potrebe ovih Smjernica strukturalne prekomjerne kapacitete u sektoru poljoprivrede definira Komisija od slučaja do slučaja uzimajući u obzir posebno obujam i trend glede odgovarajuće grupe proizvoda tijekom zadnje tri godine, mjera za stabilizaciju tržišta, posebno izvoznih premija i povlačenja s tržišta, razvoja cijena na svjetskom tržištu, te prisutnosti sektorskih ograničenja u zakonodavstvu Zajednice.

5.3. Prihvatljivost za programe potpora za sanaciju i restrukturiranje

89. Odstupajući od točke 79., Komisija može izuzeti i potpore malim i srednjim poduzećima od pojedinačne prijave ako dotično malo i srednje poduzeće ne ispunjava barem jedan od tri kriterija iz točke 10.

⁽³⁾ Ovo obuhvaća u smislu ovih potpora sve subjekte koji su uključeni u primarnu proizvodnju poljoprivrednih proizvoda iz Dodatka I. Ugovoru. Mjere potpora u korist poduzeća koja prerađuju i plasiraju poljoprivredne proizvode nisu obuhvaćene ovim poglavljem. Potpore poduzećima koja se bave prerađivanjem i plasiranjem ocjenjuju se u skladu s općim pravilima iz ovih Smjernica. Ribarstvo i marikultura nisu obuhvaćeni ovim poglavljem.

5.4. Smanjivanje kapaciteta

90. Ako postoji strukturalni višak proizvodnih kapaciteta, primjenjuje se uvjet nepovratnog smanjivanja ili zatvaranja kapaciteta iz točaka 38. do 42. Otvorene poljoprivredne površine mogu se ponovno koristiti petnaest godina nakon stvarnog zatvaranja kapaciteta. Dotad moraju biti održavane u dobrim poljoprivrednim i okolišnim uvjetima za zemlju koja se više ne koristi u svrhu proizvodnje, u skladu s člankom 5. Uredbe Vijeća (EZ) br. 1782/2003 od 29. rujna 2003. o utvrđivanju zajedničkih pravila za planove izravnih potpora na temelju zajedničke poljoprivredne politike i o utvrđivanju određenih programa potpore poljoprivrednicima ⁽¹⁾, te odgovarajućim provedbenim pravilima.
91. Ako su mjere potpore usmjerene na određene proizvode ili subjekte, smanjivanje kapaciteta proizvodnje mora obuhvatiti barem 10 % proizvodnih kapaciteta za koje je stvarno dodijeljena potpora za restrukturiranje. Za mjere koje nisu tako usmjerene smanjivanje kapaciteta proizvodnje mora obuhvatiti barem 5 %. Za potpore za restrukturiranje koje su dane na slabije razvijenim područjima ⁽²⁾ uvjet smanjenja kapaciteta smanjuje se za dva postotna boda. Komisija odustaje od ovih uvjeta smanjenja kapaciteta ako odluka o dodjeli potpore za restrukturiranje donesena u korist primatelja u određenom sektoru tijekom kontinuiranog dvanaestomjesečnog razdoblja ne obuhvaća više od 1 % proizvodnog kapaciteta u tom sektoru u dotičnoj državi članici. U slučaju programa potpore koje se primjenjuju na određenu regiju ovo se pravilo može primijeniti na tu regiju.
92. Pretpostavka nepovratnog smanjivanja kapaciteta može se ostvariti na razini određenog tržišta (ne uključujući nužno smanjivanja potpora za restrukturiranje od strane korisnika). Pod uvjetom sukladnosti s odredbama zajedničke poljoprivredne politike države članice mogu izabrati bilo koji sustav smanjivanja kapaciteta koji žele.
93. Države članice moraju dokazati da bi smanjivanje kapaciteta uslijedilo kod bilo kojeg smanjivanja koje bi se primijenilo bez potpora za restrukturiranje.
94. Ako se smanjivanje kapaciteta ne zahtijeva na razini korisnika potpore, mjere kojima se postiže smanjivanje moraju se provesti najkasnije u roku od jedne godine od dana davanja potpore.
95. Kako bi se osiguralo da su kapaciteti na odgovarajućoj razini tržišta stvarno zatvoreni, država članica mora se obvezati da neće dodjeljivati državne potpore za povećavanja kapaciteta u dotičnom sektoru. Ova obveza ostaje na snazi u razdoblju od pet godina od dana kada je stvarno postignuto zahtijevano smanjenje kapaciteta.
96. Prilikom utvrđivanja prihvatljivosti za potporu i iznosa potpore za restrukturiranje ne uzima se u obzir opterećenje koje na razini pojedinih subjekata proizlazi iz pridržavanja kvota Zajednice i s tim povezanih odredbi.

5.5. Uvjet jednokratnog davanja

97. Načelo da se potpora za sanaciju ili restrukturiranje smije dodijeliti samo jednom primjenjuje se i u sektoru poljoprivrede. Međutim, umjesto razdoblja od deset godina iz odjeljka 3.3., primjenjuje se petogodišnje razdoblje.

5.6. Nadzor i godišnje izvješće

98. Pravila iz poglavlja 3. i 4. primjenjuju se na nadzor i godišnja izvješća u sektoru poljoprivrede, osim obveza dostave popisa svih korisnika potpora i određenih podataka o svakom od njih (vidjeti točku 86.). Ako se primjenjuju točke 90. do 96., izvješće mora sadržavati i podatke o proizvodnim kapacitetima koji su stvarno imali koristi od potpore za restrukturiranje i postignutog smanjenja kapaciteta.

6. PRIMJERENE MJERE U SMISLU ČLANKA 88. STAVKA 1.

99. Komisija će u posebnom dopisu državama članicama predložiti, prema članku 88. stavku 1. Ugovora, donošenje primjerenih mjera iz točaka 100. i 101. za njihove postojeće programe potpora. Komisija će odobravati buduće programe ako su zadovoljene te pretpostavke.

⁽¹⁾ SL L 270, 21.10.2003., str. 1. Uredba kako je izmijenjena Uredbom (EZ) br. 864/2004 (SL L 161, 30.4.2004., str. 48.).

⁽²⁾ U smislu članka 13. *et seq.* Uredbe Vijeća (EZ) br. 1257/1999 (SL L 160, 26.6.1999., str. 80.), izmijenjene Uredbom (EZ) br. 583/2004 (SL L 91, 30.3.2004., str. 1.).

100. Države članice koje su prihvatile prijedlog Komisije moraju prilagoditi svoje zatečene programe potpora koji ostaju na snazi nakon 9. listopada 2004. u roku od šest mjeseci kako bi bile u skladu s ovim Smjernicama.
101. Države članice moraju se u roku od jednog mjeseca od primitka rečenog dopisa, u kojem im se predlažu primjerene mjere, izjasniti o prihvaćanju tih primjerenih mjera.

7. DATUM PRIMJENE I TRAJANJE

102. Komisija će primjenjivati ove Smjernice od 10. listopada 2004. do 9. listopada 2009.

103. Prijave koje Komisija primi prije 10. listopada 2004. ocjenjivat će se u smislu kriterija koji su na snazi u vrijeme prijave.

104. Komisija će ocjenjivati sukladnost sa zajedničkim tržištem potpora za sanaciju i restrukturiranje koje nemaju njezino odobrenje i koje prema tome krše članak 88. stavak 3. Ugovora na temelju ovih Smjernica ako su potpore dodijeljene nakon objavljivanja smjernica u *Službenom listu Europske unije*.

U svim drugim slučajevima provest će se ocjenjivanje na temelju smjernica koje su se primjenjivale u vrijeme dodjele potpore.

PRILOG

Formula ⁽¹⁾ za izračun najvišeg iznosa potpore za sanaciju, što omogućava korištenje pojednostavljenog postupka:

$$\frac{\text{EBIT}_t + \text{amortizacija}_t + (\text{obrotni kapital}_t - \text{obrotni kapital}_{t-1})}{2}$$

Ova formula temelji se na operativnim rezultatima trgovačkog društva (dobit prije troškova kamata i poreza, EBIT) u godini prije dodjele/prijave potpore (označeno s „t“). Ovom iznosu dodaju se amortizacija te promjene u obrtnom kapitalu. Promjene u obrtnom kapitalu računaju se kao razlika između tekuće imovine i tekućih obveza ⁽²⁾ za zadnje zatvoreno računovodstveno razdoblje. Isto vrijedi ako postoje rezerviranja na razini operativnih rezultata, što treba biti jasno naznačeno, a rezultat ne smije uključiti takva rezerviranja.

Formula treba procijeniti negativni operativni novčani tok trgovačkog društva u godini koja prethodi prijavi potpore (ili prije dodjele potpore u slučaju neprijavljenih potpora). Pola tog iznosa potrebno je za održavanje poslovanja trgovačkog društva u šestomjesečnom razdoblju. Prema tome rezultat formule treba podijeliti s 2.

Ova formula primjenjuje se samo ako je dobiveni rezultat negativan iznos.

U slučaju da formula vodi do pozitivnog rezultata, bit će potrebno dostaviti podrobno objašnjenje koje dokazuje da je poduzeće u teškoćama kako je određeno u točkama 10. i 11.

Primjer:

Prihod prije troškova kamata i poreza (u milijunima eura)	(12)	
Amortizacija (u milijunima eura)	(2)	
Bilanca (u milijunima eura)	31. prosinca X	31. prosinca XO
<i>Tekuća imovina</i>		
Likvidna sredstva	10	5
Potraživanja od kupaca	30	20
Zalihe	50	45
Izdaci za troškove koji će nastati u budućim vremenskim razdobljima	20	10
Ostala tekuća imovina	20	20
Ukupno tekuća imovina	130	100
<i>Tekuće obveze</i>		
Obveze prema dobavljačima	20	25
Odgođeno plaćanje troškova	15	10
Prihodi budućeg razdoblja	5	5
Ukupno tekuće obveze	40	40
Obrtni kapital	90	60
Razlika u obrtnom kapitalu	(30)	

⁽¹⁾ EBIT (dobit prije troškova kamata i poreza prema godišnjem financijskom izvješću iz godine prije prijave, označeno s „t“) mora se povećavati s amortizacijom u istom razdoblju plus promjene u obrtnom kapitalu tijekom dvogodišnjeg razdoblja (godina prije prijave i prethodna godina) podijeljeno s 2 kako bi se odredio šestomjesečni iznos, tj. uobičajeno razdoblje za odobravanje potpore za sanaciju.

⁽²⁾ Tekuća imovina: likvidna sredstva, potraživanja (računi klijenata i dužnika), druga tekuća imovina i izdaci za troškove koji će nastati u budućim vremenskim razdobljima, zalihe.
Tekuće obveze: obveze iz uzimanja kredita, obveze prema dobavljačima i vjerovnicima i druge tekuće obveze, prihodi budućeg razdoblja, odgođeno plaćanje troškova, porezne obveze.

Najviši iznos potpore za sanaciju = $[-12 + 2 + (-30)]/2 = -20$ milijuna eura.

Budući da se iz formule dobije iznos viši od 10 milijuna eura, pojednostavljeni postupak opisan u točki 30. ne može se koristiti. Ako je premašen ovaj iznos, država članica treba dati objašnjenje kako će se izračunati potreba trgovačkog društva za novčanim tokom te visina potpore za sanaciju.

52004XC1211(03)

C 307/12

SLUŽBENI LIST EUROPSKE UNIJE

11.12.2004.

Komunikacija Komisije o produženju Komunikacije Komisije državama članicama u skladu s člankom 93. stavkom 1. Ugovora o EZ-u o primjeni članka 92. i 93. Ugovora na osiguranje kratkoročnih izvoznih kredita

(2004/C 307/04)

(Tekst značajan za EGP)

Izvorna Komunikacija Komisije državama članicama u skladu s člankom 93. stavkom 1. Ugovora o EZ-u o primjeni članka 92. i 93. Ugovora na osiguranje kratkoročnih izvoznih kredita bila je usvojena 1997. ⁽¹⁾ i trebala se primjenjivati pet godina od 1. siječnja 1998.

Komisija je 2001. godine usvojila izmjene ⁽²⁾ Komunikacije iz 1997. koje se odnose na definiciju „utrživih” rizika, što odražava drukčije stanje na tržištu privatnog reosiguranja. Komisija je također odlučila produžiti važenje Komunikacije iz 1997. do 31. prosinca 2004. Nadalje, točka 2.6. Komunikacije iz 1997. mijenja se kako slijedi: „Kapacitet tržišta privatnog reosiguranja varira. To znači da definicija utrživih rizika nije nepromjenjiva i može se s vremenom promijeniti. Prema tome, ova se definicija može preispitati, posebno po isteku ove Komunikacije 31. prosinca 2004. Komisija će se pri takvom preispitivanju savjetovati s državama članicama i drugim zainteresiranim stranama”.

Kako bi osigurala vrijeme potrebno za ocjenu kapaciteta tržišta privatnog reosiguranja i dovršenje preispitivanja, Komisija je odlučila nastaviti s primjenom Komunikacije koja je sada na snazi, kako je izmijenjena 2001., sve dok se ne objave nova pravila o državnim potporama na području osiguranja kratkoročnih izvoznih kredita, ili najkasnije do 31. prosinca 2005.

⁽¹⁾ SL C 281, 17.9.1997., str. 4.

⁽²⁾ SL C 217, 2.8.2001., str. 2.

52005XC0927(01)

27.9.2005.

SLUŽBENI LIST EUROPSKE UNIJE

C 237/3

Detalji postupaka elektroničke dostave prijava državnih potpora uključujući adrese i postupke za zaštitu tajnosti podataka

Članak 3. stavak 6. Uredbe Komisije (EZ) br. 794/2004 od 21. travnja 2004. o provedbi Uredbe Vijeća (EZ) br. 659/1999 o utvrđivanju detaljnih pravila o primjeni članka 93. Ugovora o EZ

(2005/C 237/03)

(Tekst značajan za EGP)

1. U ovoj se obavijesti utvrđuju detaljni postupci za dostavu elektroničkih obrazaca za prijavu državnih potpora, koji će biti obvezni od 1. siječnja 2006. Ona se temelji na članku 3. stavku 6. Uredbe Komisije (EZ) br. 794/2004 od 21. travnja 2004. o provedbi Uredbe Vijeća (EZ) br. 659/1999 o utvrđivanju detaljnih pravila o primjeni članka 93. Ugovora. U članku 3. stavku 6. od Komisije se zahtijeva da te postupke objavi prije 30. rujna 2005. Obavljeno je savjetovanje sa Savjetodavnim odborom za državne potpore.

2. Obrasci za prijavu iz dijelova 1. i 2. Priloga I. Uredbi (EZ) br. 794/2004 bit će stavljeni na raspolaganje u mrežnoj aplikaciji, a različiti dopunski informacijski listovi (Dio III Priloga I.) prilažu se u obliku word dokumenta. Mrežna aplikacija bit će dostupna na sljedećoj adresi:

<https://webgate.cec.eu.int/competition/sani>

3. Države članice moraju imenovati lokalnog administratora kao i osobu koja će biti ovlaštena za ovjeru prijave te njezinog zamjenika. Komisija im dodjeljuje korisničko ime i zaporku za pristup mrežnoj aplikaciji, čime se osigurava autentičnost primljenih prijava.

Države članice imaju mogućnost prenijeti određena prava pristupa drugim osobama ovisno o unutarnjoj strukturi uprave koja je u toj državi članici nadležna za prijave državnih potpora. Takav prijenos prava ne mijenja ovlaštenje za ovjeru prijave.

4. Daljnja prepiska između država članica i Komisije u vezi s istom prijavom odvija se u elektroničkom obliku putem sustava elektroničke pošte kodiranog infrastrukturom službenoga ključa (Public Key Infrastructure).

Adresa tog sustava elektroničke pošte predstavlja funkcionalan poštanski pretinac, koji se uspostavlja unutar svake glavne uprave odgovorne za obradu prijave državnih potpora. Svaka glavna uprava uvodi sustav ovjera kojim osigurava sigurnost i tajnost elektroničke prepiske.

5. Nakon ovjere obrasca prijave te odgovarajućeg dopunskog informacijskog lista, sustav prijavu dostavlja Općem tajništvu te

ključne podatke prenosi u bazu podataka Integriranoga sustava za podatke o državnim potporama (Integrated State Aid Information System). Potom sustav automatski dostavlja obavijest o primitku državi članici koja je poslala prijavu, uz naznaku roka u kojemu Komisija namjerava prethodno ocijeniti predmetni slučaj, kao i uz naznaku glavne uprave kojoj je sustav automatski dodijelio taj slučaj.

Taj rok ovisi o tome je li država članica primijenila pojednostavljeni postupak iz članka 4. Uredbe (EZ) br. 794/2004.

6. U slučaju pojednostavljenih postupaka Komisija ulaže maksimalan trud kako bi predmetni slučaj prethodno ocijenila u roku od mjesec dana.

Za sve druge slučajeve određuje se rok od dva mjeseca.

Naknadna prepiska između države članice i nadležne glavne uprave u vezi s određenom prijavom odvija se putem sustava osiguranog infrastrukturom službenoga ključa. Države članice izvještavaju Komisiju o svom predstavniku koji je ovlašten za primanje tog ključa te za upravljanje sigurnosnim sustavom. Svaka država članica na raspolaganju ima dva ključa. Zadatak je država članica jamčiti sigurnost vlastitog sustava elektroničke pošte između točke dostave i službenika ovlaštenog za objavu.

7. Povlačenje prijave mora se odvijati putem istoga osiguranoga sustava elektroničke pošte. Odluke o tome da se pojedine prijave smatraju povučenima donosi Komisija; o takvim se odlukama države članice izvještavaju putem osiguranog sustava elektroničke pošte.

8. Prethodne prijave ne smiju se dostavljati putem mrežnog sustava, već putem elektroničke pošte. Nakon završetka neslužbenih kontakata od država članica se zahtijeva da popune službenu prijavu putem mrežne aplikacije.

9. Komisija uspostavlja funkcionalan poštanski pretinac u koji države članice moraju/mogu dostavljati sve prijedloge za poboljšanje funkcioniranja sustava i mrežne aplikacije.

52006XC0304(02)

4.3.2006.

SLUŽBENI LIST EUROPSKE UNIJE

C 54/13

SMJERNICE ZA NACIONALNE REGIONALNE POTPORE ZA 2007.–2013.

(2006/C 54/08)

(Tekst značajan za EGP)

1. Uvod

1. Na temelju članka 87. stavka 3. točke (a) i članka 87. stavka 3. točke (b) Ugovora, državne potpore koje se dodjeljuju u svrhu poticanja gospodarskog razvitka određenih manje razvijenih područja unutar Europske unije, Komisija može smatrati usklađenima sa zajedničkim tržištem. Takve državne potpore poznate su kao nacionalne regionalne potpore. Nacionalne regionalne potpore sastoje se od potpora namijenjenih ulaganju koje se dodjeljuju velikim poduzetnicima (društvima), ili u određenom ograničenom broju slučajeva, od potpora za pokrivanje troškova tekućeg poslovanja (operativnih potpora), koje se u oba spomenuta slučaja odnose na određena, specifična područja s ciljem otklanjanja regionalnih razlika. Regionalnim potporama smatraju se i viši iznosi potpora namijenjenih ulaganju od onih koji su dopušteni u ostalim područjima, za mala i srednja poduzeća sa sjedištem u manje razvijenim područjima.
2. Usmjeravajući se na probleme manje razvijenih područja nacionalne regionalne potpore potiču gospodarsku, socijalnu i teritorijalnu koheziju država članica i Europske unije u cjelini. Ta zemljopisna posebnost razlikuje regionalne potpore od ostalih oblika horizontalnih potpora, kao što su potpore za istraživanje, razvoj i inovacije, potpore za zapošljavanje, usavršavanje ili potpore za zaštitu okoliša, koje sukladno članku 87. stavku 3. Ugovora imaju druge ciljeve od zajedničkog interesa, iako se za njih u manje razvijenim područjima i s obzirom na specifične slabosti i poteškoće određenog područja, mogu dodijeliti povećanja dopuštenih iznosa potpora ⁽¹⁾.
3. Zadaća je nacionalnih regionalnih potpora namijenjenih ulaganju da osiguraju pomoć u razvoju najugroženijih područja poticanjem ulaganja i otvaranjem novih radnih mjesta. One promiču širenje i raznolikost gospodarskih aktivnosti poduzeća sa sjedištem u tim manje razvijenim područjima, a posebno poticanjem poduzetnika da u njima otvaraju nove poslovne djelatnosti.
4. Kriteriji koje primjenjuje Komisija pri ocjenjivanju usklađenosti nacionalnih regionalnih potpora sa zajedničkim tržištem sukladno članku 87. stavku 3. točki (a) i članku 87. stavku 3. točki (c) Ugovora o osnivanju EZ-a utvrđeni su Smjernicama za nacionalne regionalne potpore iz 1998. ⁽²⁾ koje se odnose na razdoblje od 2000. do 2006. godine ⁽³⁾. Posebna pravila koja se odnose na potpore namijenjene velikim projektima ulaganja utvrđene su Višesektorskim okvirom ⁽⁴⁾. Međutim, važne političke i gospodarske promjene koje su nastupile od 1998., uključujući širenje Europske unije 1. svibnja 2004., predviđeno pristupanje Bugarske i Rumunjske kao i ubrzani proces integracije nakon uvođenja zajedničke valute, pridonijele su stvaranju potrebe sveobuhvatnog preispitivanja i izmjene postojećih Smjernica u svrhu pripreme novih koje će se primjenjivati od 2007. do 2013. godine.
5. Regionalne potpore mogu odigrati učinkovitu ulogu samo ako se koriste štedljivo i primjenjujući načelo razmjernosti te ako se usredotočuju na najugroženija područja Europske unije. Prije svega, dopuštene gornje granice potpora moraju odražavati relativnu ozbiljnost problema koji utječu na razvoj predmetnih regija. Nadalje, prednosti koje sa sobom donosi potpora u smislu razvoja manje razvijenih područja moraju biti veće od narušavanja tržišnog natjecanja koje imaju za posljedicu ⁽⁵⁾. Značenje koje se pripisuje prednostima koje sa sobom donosi potpora često ovisi o izuzeću koje se primjenjuje, tako da primjerice ozbiljnije narušavanje tržišnog natjecanja može biti prihvatljivo u slučaju najugroženijih područja koja su obuhvaćena odredbama članka 87. stavka 3. točke (a), nego u onima koja su obuhvaćena odstupanjem sukladno odredbama članka 87. stavka 3. točke (c) ⁽⁶⁾.

⁽¹⁾ Povećanja gornjih granica iznosa navedenih potpora stoga se ne smatraju regionalnom potporom.

⁽²⁾ SL C 74 10.3.1998., str. 9., kako su izmijenjene u SL C 288 od 9.10.1999., str. 2., i SL C 285 9.9.2000., str. 5.

⁽³⁾ Točka 4.4. Smjernica za regionalne potpore izmijenjena je Smjernicama Komisije za državne potpore za sanaciju i restrukturiranje poduzetnika u teškoćama, SL C 288, 9.10.1999., str. 2.

⁽⁴⁾ SL C 70, 19.3.2002., str. 8., kao što je izmijenjen u SL C 263, 1.11.2003., str. 3.

⁽⁵⁾ U tom smislu vidjeti presudu Europskog suda u predmetu 730/79, *Philip Morris* [1980], ECR 2671, paragraf 17. i u predmetu C-169/95, *Španjolska v. Komisija* [1997], ECR I – 135, paragraf 20.

⁽⁶⁾ U tom smislu vidjeti presudu Prvostupanskog suda u predmetu T – 380/94, *AIUFFASS i AKT* [1996], ECR II – 2169, paragraf 54.

6. U nekolicini vrlo ograničenih i strogo definiranih slučajeva, strukturalne slabosti nekog područja mogu biti toliko izražene i značajne da se može dogoditi da regionalna potpora namijenjena ulaganju zajedno sa sveobuhvatnim sustavom horizontalnih potpora neće biti dostatna da potakne proces regionalnog razvoja. Samo se u tim iznimnim slučajevima regionalnoj potpori namijenjenoj ulaganju može pridodati i regionalna potpora za pokrivanje troškova tekućeg poslovanja (operativna potpora).
7. Sve je više dokaza koji upućuju na postojanje značajnih prepreka stvaranju novih poduzeća na području Zajednice, a posebno u manje razvijenim područjima. Komisija je stoga odlučila uvesti u ove Smjernice novi instrument potpore koji bi poticao stvaranje malih poduzetnika u manje razvijenim područjima u kojima bi vrijedile različite gornje granice potpora ovisno o regiji na koju se primjenjuju.

2. Područje primjene

8. Komisija će primjenjivati ove Smjernice na regionalne potpore koje se dodjeljuju u svim sektorima gospodarstva osim u sektoru ribarstva i industriji ugljena ⁽⁷⁾ koji su podložni primjeni posebnih pravila koja su uređena zasebnim pravnim instrumentima.

U sektoru poljoprivrede ove se Smjernice ne primjenjuju na proizvodnju poljoprivrednih proizvoda koji su navedeni u Prilogu I. Ugovoru. No, primjenjuju se na preradu i stavljanje na tržište tih proizvoda, ali samo u mjeri koja je predviđena Smjernicama Zajednice za državne potpore u poljoprivrednom sektoru ⁽⁸⁾, ili smjernicama koje ih zamjenjuju.

Nadalje, neki su drugi sektori također podložni posebnim pravilima koja u obzir uzimaju specifičnosti sektora na koji se odnose i koja se potpuno ili djelomično razlikuju od ovih Smjernica ⁽⁹⁾.

Sukladno svojoj dugogodišnjoj praksi Komisija smatra da regionalne potpore koje se dodjeljuju industriji čelika kao što je to utvrđeno u Prilogu I. nisu usklađene sa zajedničkim tržištem. Ta neusklađenost odnosi se i na velike pojedinačne potpore u obliku subvencija koje se u ovom sektoru dodjeljuju malim i srednjim poduzećima u smislu članka 6. Uredbe (EZ) br. 70/2001 ⁽¹⁰⁾, ili bilo koje uredbe koja ju zamjenjuje, ako istom nisu izuzete.

Završno, regionalna potpora namijenjena ulaganju zbog svojih se specifičnih obilježja ne smije dodijeliti u sektoru proizvodnje sintetičkih vlakana kao što je to utvrđeno u Prilogu II.

9. Potpora se može dodijeliti poduzetnicima u teškoćama u smislu Smjernica Zajednice za državne potpore za sanaciju i restrukturiranje poduzetnika u teškoćama ⁽¹¹⁾ samo pod uvjetom da je usklađena s prethodno navedenim smjernicama ⁽¹²⁾.
10. U načelu regionalne bi se potpore trebale dodjeljivati na temelju višesektorskog programa potpora koji predstavlja sastavni dio strategije regionalnog razvoja i uključuje jasno utvrđene ciljeve. Takav program također omogućuje nadležnim tijelima da postavi prioritete u provođenju projekata ulaganja sukladno njihovom značenju za razvoj regije na koju se odnose. U slučaju da se, iznimno, predviđa dodjela pojedinačne jednokratne (ad hoc) potpore jednom poduzetniku ili je potpora ograničena na jedno područje djelatnosti, u obvezi je države članice da dokaže da predmetni projekt doprinosi skladnoj strategiji regionalnog razvoja i da uzimajući u obzir vrstu i veličinu projekta, ona neće imati za

⁽⁷⁾ U svrhu ovih Smjernica „ugljen” znači ugljen kategorije A i B iz ležišta jednostavne, složenije i vrlo složene geološke građe sukladno međunarodnom sustavu kategorizacije ugljena kako ga regulira Ekonomska komisija za Europu Ujedinjenih naroda.

⁽⁸⁾ SL C 28, 1.2.2000., str. 2. Ispravak Smjernica u SL C 232, 12.8.2000., str. 17.

⁽⁹⁾ Sektori na koje se primjenjuju posebna pravila su osim ovdje navedenih trenutno sektor prometa i brodogradnje.

⁽¹⁰⁾ SL L 10, 13.1.2001., str. 33. Uredba kako je izmijenjena Uredbom (EZ) br. 364/2004, SL L 63, 28.2.2004., str. 22.

⁽¹¹⁾ SL C 244, 1.10.2004., str. 2.

⁽¹²⁾ To posebice znači da se potpora koja se dodjeljuje velikim ili srednjim poduzećima za vrijeme trajanja razdoblja restrukturiranja mora uvijek pojedinačno prijaviti Komisiji, čak i ako se dodjeljuje temeljem nekog odobrenog programa potpora.

posljedicu neprihvatljivo narušavanje tržišnog natjecanja. Ako se potpora koja se dodjeljuje na temelju programa neopravdano koncentrira na djelatnost određenog sektora, Komisija može ponovno ispitati predmetni program potpora sukladno članku 17. Uredbe (EZ) br. 659/1999 od 22. ožujka 1999. o utvrđivanju detaljnih pravila primjene članka 93. Ugovora o EZ-u⁽¹³⁾ i sukladno odredbama članka 18. točke (c) iste Uredbe predložiti da se program potpore ukine.

11. Države članice nemaju obvezu prijave programa nacionalnih regionalnih potpora koji ispunjavaju sve uvjete koji su utvrđeni u Uredbama o skupnom izuzeću koje je usvojila Komisija na temelju članka 1. Uredbe Vijeća (EZ) br. 994/98 od 7. svibnja 1998. o primjeni članaka 92. i 93. Ugovora o osnivanju Europske Zajednice na određene kategorije horizontalnih državnih potpora⁽¹⁴⁾.

3. Razgraničenje područja

3.1. Udio stanovništva koje ostvaruje pravo na regionalnu potporu, 2007. – 2013.

12. U svjetlu načela koje se odnosi na iznimni karakter regionalnih potpora Komisija je mišljenja da ukupan udio stanovništva područja Zajednice koji ostvaruje pravo na regionalnu potporu mora biti značajno manji od ukupnog stanovništva na područjima na koje se te potpore ne primjenjuju.
13. Uzimajući u obzir zaključke različitih Europskih Vijeća u kojima se poziva na smanjenje ukupne visine državnih potpora i s obzirom na već mnogo puta izraženu zabrinutost u odnosu na negativne učinke potpora namijenjenih ulaganju velikih poduzetnika na tržišno natjecanje, Komisija smatra da ukupan opseg stanovništva koji je obuhvaćen potporom sukladno Smjernicama za regionalne potpore za 2007. – 2013. treba ograničiti na način da budu obuhvaćene samo najugroženije regije, a istodobno i ograničeni broj regija koje se smatraju manje razvijenima u odnosu na nacionalni prosjek predmetne države članice. Sukladno tomu, Komisija je odlučila utvrditi gornju granicu ukupnog udjela stanovništva koje ostvaruje pravo na regionalnu potporu na 42 % stanovništva Zajednice koju trenutačno čini 25 država članica, a koja je slična gornjoj granici utvrđenoj 1998. na osnovu Zajednice koja je tada imala 15 članica. Ova gornja granica osigurat će odgovarajuću razinu koncentracije regionalnih potpora na sadašnjih 25 članica EU-a (tzv. EU-25), no istodobno pružiti i dovoljnu fleksibilnost za pristupanje Bugarske i Rumunjske, čiji će sveukupan teritorij, kako se predviđa, biti obuhvaćen pravom na regionalnu potporu⁽¹⁵⁾.
14. Ipak, kako bi za postojeće države članice osigurala dovoljan stupanj kontinuiteta, Komisija će neovisno od utvrđene navedene gornje granice primijeniti i dodatni zaštitni mehanizam (tzv. zaštitnu mrežu) u smislu odredbe da niti jedna država članica ne može izgubiti više od 50 % svojeg stanovništva koje je obuhvaćeno pravom na regionalnu potporu od udjela stanovništva koje ostvaruje pravo na regionalnu potporu u razdoblju od 2000. do 2006.⁽¹⁶⁾

3.2. Odstupanje predviđeno člankom 87. stavkom 3. točkom (a)

15. Članak 87. stavak 3. točka (a) uređuje da se potpora kojom se potiče gospodarski razvoj područja na kojima je životni standard neuobičajeno nizak ili na kojima postoji ozbiljna nezaposlenost može smatrati usklađenom sa zajedničkim tržištem. Kao što je to naglašeno od strane Suda Europskih zajednica, „upotreba riječi ‚neuobičajeno‘ i ‚ozbiljna‘ u izuzeću koje je sadržano u članku 87. stavku 3. točki (a) pokazuje da se ono odnosi samo na područja u kojima je gospodarsko stanje izrazito nepovoljno u odnosu na Zajednicu kao cjelinu”⁽¹⁷⁾.

⁽¹³⁾ SL L 83, 27.3.1999., str. 1.

⁽¹⁴⁾ SL L 142, 14.5.1998., str. 1.

⁽¹⁵⁾ Procjenjuje se da će ta gornja granica od 42 % porasti na 45,5 % izračunatih na osnovu 27 članica EU-a, nakon pristupanja Bugarske i Rumunjske.

⁽¹⁶⁾ Primjenom ovog zaštitnog mehanizma (zaštitne mreže) dolazi do povećanja ukupnog udjela stanovništva obuhvaćenog potporom od oko 43,1 % izračunatog na osnovu 25 članica EU-a, ili 46,6 % na osnovu 27 članica EU-a.

⁽¹⁷⁾ Predmet 248/84, *Njemačka protiv Komisije* [1987, ECR 4013, paragraf 19.

16. Sukladno tomu Komisija smatra da su utvrđeni uvjeti ispunjeni ako neko područje koje odgovara prostornoj jedinici II. razine NUTS-a⁽¹⁸⁾, ima bruto domaći proizvod (BDP) po stanovniku, mjeren paritetima kupovne moći (PKM), niži od 75 % prosjeka Zajednice⁽¹⁹⁾. BDP po stanovniku⁽²⁰⁾ svakog područja kao i prosjek Zajednice koji se koristi u analizi određuje Statistički ured Europskih zajednica. U interesu osiguravanja najveće moguće koherencije između određivanja regija koje sukladno Smjernicama za regionalne potpore ostvaruju pravo na potporu na temelju odstupanja iz članka 87. stavka 3. točke (a), i regija koje ostvaruju pravo tzv. regija konvergencije na temelju propisa strukturnih fondova, Komisija se pri određivanju regija koje ostvaruju pravo na izuzeće sukladno članku 87. stavku 3. točki (a) koristila istim podacima o BDP-u po stanovniku koji služe za utvrđivanje regija konvergencije u smislu propisa strukturnih fondova⁽²¹⁾.
17. Priznavajući posebne slabosti i teškoće u odnosu na udaljenost i specifične zapreke integraciji na zajedničko tržište, Komisija smatra da regionalne potpore za najudaljenije regije koje su obuhvaćene člankom 299. stavkom 2. Ugovora⁽²²⁾ također spadaju u područje primjene odstupanja iz članka 87. stavka 3. točke (a), neovisno o tome je li BDP po stanovniku predmetnih regija niži od 75 % prosjeka Zajednice ili nije.

3.3. Postupno ukidanje prava za „regije statističkog učinka”

18. U određenim regijama BDP po stanovniku premašuje 75 % prosjeka Zajednice jedino iz razloga statističkog učinka proširenja. To se odnosi na regije II. razine NUTS-a u kojima je BDP po stanovniku viši od 75 % prosjeka u EU-25, no niži od 75 % prosjeka u EU-15⁽²³⁾ ⁽²⁴⁾.
19. Kako bi se osiguralo da se prije ostvaren napredak tih regija ne bi umanjio prebrzim promjenama intenziteta potpora i dostupnosti potpora za pokrivanje troškova tekućeg poslovanja (operativnih potpora), iste regije sukladno mišljenju Komisije trebaju nastaviti uživati pravo na odstupanje iz članka 87. stavka 3 točke (a) u prijelaznom razdoblju do 31. prosinca 2010.
20. Tijekom 2010. Komisija će ponovno razmotriti status tih regija na temelju trogodišnjeg prosjeka najnovijih podataka o BDP-u kojima raspolaže Eurostat. Snizi li se relativni BDP po stanovniku u tim regijama ispod granice od 75 % prosjeka u EU-25, predmetne će regije nastaviti ostvarivati pravo na odstupanje kako ga predviđa članak 87. stavak 3. točka (a). U suprotnom slučaju „regije statističkog učinka” pravo na potporu mogu ostvariti od 1. siječnja 2011. sukladno odstupanju koje je predviđeno člankom 87. stavkom 3. točkom (c).

3.4. Odstupanje predviđeno člankom 87. stavkom 3. točkom (c)

21. Sud je u predmetu 248/84⁽²⁵⁾ izrazio svoje viđenje u odnosu na raspon problema koji su obuhvaćeni ovim odstupanjem i referentni okvir za analizu kako slijedi: „Izuzeće iz članka 87. stavka 3. točke (c) s druge strane, šire je u svojoj primjeni utoliko što dopušta razvoj određenih područja na način da taj razvoj nije ograničen gospodarskim uvjetima navedenim u članku 87. stavku 3. točki (a), pod uvjetom da takva potpora ne utječe negativno na trgovinske uvjete u mjeri koja je suprotna zajedničkom interesu”. Ta odredba daje Komisiji ovlast da odobrava potporu namijenjenu daljnjem gospodarskom razvoju područja država članica koja se smatraju ugroženima u odnosu na nacionalni prosjek”.

⁽¹⁸⁾ Uredba (EZ) br. 1059/2003 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. svibnja 2003. o uspostavljanju zajedničke klasifikacije prostornih jedinica za statistiku (NUTS), SL L 154, 21.6.2003., str. 1. Rečenu nomenklaturu (NUTS) koristi Eurostat – Statistički ured Europskih zajednica kao referencu za prikupljanje, razvoj i harmonizaciju regionalne statistike EU, kao i za socioekonomske analize regija.

⁽¹⁹⁾ Pri čemu je osnovna pretpostavka da pokazatelj BDP-a istodobno odražava obje navedene pojave.

⁽²⁰⁾ U ovom i svim sljedećim pozivima na BDP po stanovniku u ovim Smjernicama, BDP je mjeren paritetima kupovne moći.

⁽²¹⁾ Podaci se odnose na razdoblje od 2000. do 2002.

⁽²²⁾ Azori, Madeira, Kanarski otoci, Guadeloupe, Martinique, Réunion i Francuska Gvajana.

⁽²³⁾ U praksi, 75 % prosjeka BDP po stanovniku u EU-15 odgovara 82,2 % prosjeka BDP-a po stanovniku u EU-25.

⁽²⁴⁾ Te se regije dalje u tekstu nazivaju „regijama statističkog učinka”.

⁽²⁵⁾ Vidjeti bilješku 17.

22. No, regionalna potpora koja je obuhvaćena odstupanjem iz članka 87. stavka 3. točke (c) mora predstavljati dio koherentne regionalne politike države članice i držati se načela prostorne koncentracije. Budući da je takva potpora usmjerena na područja koja su manje ugrožena nego područja na koja se odnosi članak 87. stavak 3. točka (a), i prostorna obuhvaćenost izuzećem i dopušteni intenzitet potpore moraju biti strogo ograničeni. Stoga obično samo mali dio nacionalnog teritorija države članice može ispunjavati uvjete za tu potporu.
23. Stoga, kako bi se nacionalnim nadležnim tijelima osiguralo dovoljno fleksibilnosti pri izboru područja koja ispunjavaju uvjete za potporu, a da se pri tom ne ugrozi učinkovitost sustava provjere i nadzora od strane Komisije u odnosu na ovu vrstu potpore te ravnopravan tretman svih država članica, određivanje područja koja ispunjavaju uvjete za potporu predviđenu predmetnim odstupanjem sastojat će se od dva dijela, prvog, u kojem Komisija za svaku državu članicu ⁽²⁶⁾ utvrđuje gornju granicu stanovništva koje je obuhvaćeno takvom potporom, i drugog, koji se odnosi na izbor područja koja ispunjavaju uvjete za potporu.
- 3.4.1. Utvrđivanje gornje granice stanovništva koje ostvaruje pravo na potporu za svaku državu članicu
24. U prvom koraku potrebno je odrediti udio stanovništva koje u nekoj državi članici ostvaruje pravo na potporu sukladno odstupanju iz članka 87. stavka 3. točke (c) i to koristeći metodu koja je objektivna, pravedna i transparentna. Uz to, konačni rezultat ne smije premašiti ukupnu gornju granicu obuhvaćenosti stanovništva regionalnom potporom koju je odredila Komisija u odjeljku 3.1., istodobno uzimajući u obzir i spomenutu zaštitnu mrežu. Zbog svega navedenog Komisija pri određivanju gornje granice stanovništva koje ispunjava uvjete za ostvarivanje prava na potporu koristi sljedeću metodu.
25. Prvo se državama članicama automatski dodjeljuje iznos koji odgovara stanovništvu regija koje su ostvarivale pravo na potporu na temelju odstupanja iz članka 87. stavka 3. točke (a) Ugovora, ali koje više ne ispunjavaju uvjete za stjecanje tog prava iz navedenog članka, i koje nisu obuhvaćene prijelaznim odredbama koje se primjenjuju na regije statističkog učinka kako je to opisano u odjeljku 3.3. Tu se radi o područjima čiji je BDP po stanovniku iznosio manje od 75 % prosjeka EU-15 kada su 1998. usvojene smjernice za regionalne potpore, no koja zbog svojeg gospodarskog razvitka više ne ispunjavaju uvjete utvrđene na temelju prosjeka izračunatog na osnovu EU-15. Budući da su ta područja ⁽²⁷⁾ prethodno uživala koristi relativno velikog opsega potpora, Komisija smatra da je državama članicama potrebno dopustiti fleksibilnost u smislu, ako tako žele, da nastave pružati potporu tim regijama za vrijeme razdoblja trajanja ovih Smjernica i na temelju odstupanja iz članka 87. stavka 3. točke (c) ⁽²⁸⁾.
26. Drugo, kako bi se osiguralo da se ne prekine kontinuirana dodjela potpora regijama s niskom gustoćom naseljenosti, predmetnim državama članicama također se dodjeljuje iznos koji se temelji na broju stanovnika regija niske gustoće naseljenosti ⁽²⁹⁾.
27. Iznos koji se dobije oduzimanjem stanovništva područja koja ispunjavaju uvjete za potporu primjenom objektivnih kriterija koji su utvrđeni u odjeljku 3.2. i 3.3., kao i iznosa koji se dodjeljuju sukladno odredbama iz prethodna dva stavka, od gornje granice od 42 % stanovništva EU-25 kako je određena u odjeljku 3.1., raspodjeljuje se između različitih država članica primjenom ključa raspodjele koji u obzir uzima regionalne razlike u BDP-u po stanovniku i broju nezaposlenih, kako na nacionalnoj tako i na razini Zajednice. Detaljna formula za taj izračun opisana je u Prilogu IV ⁽³⁰⁾.
28. Konačno se primjenjuje i tzv. zaštitna mreža kako je navedena u odjeljku 3.1. kako bi se osiguralo da niti jedna država članica ne izgubi više od 50 % stanovništva koje je obuhvaćeno potporom sukladno smjernicama iz 1998.

⁽²⁶⁾ Uz izuzetak država članica za čiji se cjelokupni teritorij smatra da ostvaruje pravo na odstupanje kako ga predviđa članak 87. stavak 3. točka (a).

⁽²⁷⁾ U daljnjem tekstu ta se područja nazivaju „regijama gospodarskog razvitka”.

⁽²⁸⁾ Iako temeljem članka 87. stavka 3. točke (a) Sjeverna Irska nije ostvarivala pravo na potporu *de facto* se u razdoblju od 2000. – 2006. koristila prednostima istih intenziteta potpora koji su se primjenjivali u mnogim regijama koje su pravo na tu potporu ostvarivale temeljem odredbi istog članka. Stoga se Sjevernu Irsku u svrhu primjene ovih Smjernica također smatra regijom gospodarskog razvitka.

⁽²⁹⁾ Izračunan na temelju opcije koja se odnosi na prostorne jedinice III. razine NUTS-a iz stavka 30b. ovih Smjernica.

⁽³⁰⁾ Istu je metodu Komisija koristila u Smjernicama za nacionalne regionalne potpore: Prilog III., stavci 4. do 7.

29. Tako dobiveni iznosi namijenjeni raspodjeli navedeni su u dodatku V. zajedno s listama regija koje pravo na potporu ostvaruju sukladno članku 87. stavku 3. točki (a), regija statističkog učinka i regija gospodarskog razvitka.

3.4.2. Izbor regija koje ostvaruju pravo na potporu ⁽³¹⁾

30. Pri izboru regija države članice moraju primjenjivati kriterije za ispunjavanje uvjeta za potporu koji su dovoljno fleksibilni i kao takvi omogućuju niz različitih okolnosti u kojima je dodjela nacionalnih regionalnih potpora potencijalno opravdana, ali istodobno oni moraju biti transparentni i pružati jamstva da dodjela regionalnih potpora neće narušavati trgovinu i tržišno natjecanje u mjeri koja bi bila suprotna zajedničkom interesu. Sukladno tomu, Komisija smatra da predmetne države članice mogu izabrati sljedeće regije koje ostvaruju pravo na regionalne potpore za ulaganja na temelju odstupanja kako ga predviđa članak 87. stavak 3. točka (c) ⁽³²⁾:

- (a) regije „gospodarskog razvitka“;
- (b) regije niske gustoće naseljenosti: kao što su to područja koja se u bitnome sastoje od prostornih jedinica II. razine NUTS-a s gustoćom naseljenosti koja je manja od 8 stanovnika po km², ili prostornih jedinica III. razine NUTS-a s gustoćom naseljenosti koja je manja od 12,5 stanovnika po km² ⁽³³⁾. No, pri izboru ovih regija dopuštena je određena fleksibilnost pod sljedećim uvjetima:
- fleksibilnost pri izboru područja ne smije značiti i povećanje stanovništva koje je obuhvaćeno potporom,
 - područja koja predstavljaju prostorne jedinice III. razine NUTS-a i na koje se primjenjuje ova mogućnost fleksibilnosti izbora, moraju imati gustoću naseljenosti manju od 12,5 stanovnika po kilometru kvadratnom,
 - ta područja moraju graničiti s područjima prostorne jedinice III. razine NUTS-a koja ispunjavaju kriterij niske gustoće naseljenosti;
- (c) susjedne regije koje čine povezane granične zone s najmanjim zajedničkim brojem stanovnika od 100 000 koje su smještene unutar područja koja predstavljaju prostorne jedinice II. ili III. razine NUTS-a u kojima je ili BDP po stanovniku niži od prosjeka EU-25 ili u kojima je stopa nezaposlenosti viša od 115 % nacionalnog prosjeka (pri čemu se obje vrijednosti izračunavaju na temelju prosjeka dobivenog na osnovu podataka Eurostata iz zadnje tri godine);
- (d) regije treće razine NUTS-a s manje od 100 000 stanovnika u kojima je ili BDP po stanovniku niži od prosjeka EU-25 ili u kojima je stopa nezaposlenosti viša od 115 % nacionalnog prosjeka (pri čemu se obje vrijednosti izračunavaju na temelju prosjeka dobivenog na osnovu podataka Eurostata za zadnje tri godine);
- (e) otoci i druga područja koja obilježava slična prostorna izoliranost ⁽³⁴⁾ u kojima je ili BDP po stanovniku niži od prosjeka EU-25 ili u kojima je stopa nezaposlenosti viša od 115 % nacionalnog prosjeka (pri čemu se obje vrijednosti izračunavaju na temelju prosjeka dobivenog na osnovu podataka Eurostata za zadnje tri godine);
- (f) otoci s manje od 5 000 stanovnika i ostala područja s manje od 5 000 stanovnika koja obilježava slična prostorna izoliranost;

⁽³¹⁾ Regije statističkog učinka koje od 1. siječnja 2011. više ne ostvaruju pravo na odstupanje odnosno potporu temeljem članka 87. stavka 3. točke (a), mogu automatski ostvariti pravo na potporu temeljem izuzeća iz točke (c) istog članka.

⁽³²⁾ Uzimajući u obzir njihovu malu površinu, za Cipar i Luksemburg, dovoljno je da izabrane regije imaju ili BDP po stanovniku koji je niži od prosjeka EU, ili stopu nezaposlenosti koja je viša od 115 % od nacionalnog prosjeka, te imaju najmanje 10 000 stanovnika.

⁽³³⁾ Kako bi se izbjeglo dvostruko računanje ovaj kriterij treba primjenjivati kao dodatni kriterij, nakon što se u obzir uzme relativno bogatstvo predmetne regije.

⁽³⁴⁾ Primjerice poluotoci i planinska područja.

- (g) regije III. razine NUTS-a ili dijelovi tih regija koji graniče s regijom koja ostvaruje pravo na potporu na temelju članka 87. stavka 3. točke (a), kao i regije III. razine NUTS-a ili dijelovi tih regija koji dijele kopnenu granicu ili granicu na moru koja je kraća od 30 kilometara sa zemljom koja nije država članica Europskoga gospodarskoga prostora ili EFTA-e;
- (h) u propisno utemeljenim slučajevima, države članice mogu izabrati i druga područja koja čine povezane granične zone s najmanje 50 000 stanovnika i u kojima se u usporedbi s drugim usporedivim regijama odvijaju značajne strukturne promjene ili u kojima se bilježi znatan gospodarski pad. Zadaća je država članica koje žele iskoristiti ovu mogućnost da dokažu da je dodjela regionalne potpore za ulaganje opravdana na temelju propisa, i da pri tom koriste priznate ekonomske pokazatelje i usporedbe sa stanjem na razini Zajednice.
31. Nadalje, kako bi se državama članicama dala mogućnost ciljanog djelovanja na regionalne razlike u odnosu na slabosti lokalnog karaktera prostornih jedinica ispod III. razine NUTS-a, države članice smiju izabrati i ostala manja područja koja ne ispunjavaju gore opisane uvjete, pod uvjetom da imaju najmanje 20 000 stanovnika ⁽³⁵⁾. Zadaća država članica koje namjeravaju iskoristiti tu mogućnost će biti da dokažu na temelju priznatih ekonomskih pokazatelja kao što su to BDP po stanovniku, stanje zaposlenosti ili nezaposlenosti, lokalni proizvodni pokazatelji ili pokazatelji kvalifikacije radnika, da je predloženim područjima u usporedbi s ostalim područjima u regiji više potreban gospodarski razvitak. Komisija će regionalne potpore u tim područjima odobriti za male i srednje poduzetnike, uključujući i relevantno povećanje koje se dodjeljuje za male i srednje poduzetnike. Međutim, zbog mogućeg narušavanja tržišnog natjecanja koje može nastati kao posljedica tzv. učinka prelijevanja na susjedne razvijenije regije, Komisija neće odobriti potporu namijenjenu ulaganju od strane velikih poduzetnika u ta područja niti potpore namijenjene ulaganju čiji opravdani troškovi premašuju 25 milijuna eura.
32. Pridržavanje ukupne obuhvaćenosti stanovništva potporom za svaku će se državu članicu ispitati primjenom stvarnog broja stanovnika izabranih područja na temelju zadnjih priznatih statističkih podataka.

4. Regionalne potpore namijenjene ulaganju

4.1. Vrste i gornje granice potpora

4.1.1. Vrste potpora

33. Regionalne potpore namijenjene ulaganju su potpore koje se dodjeljuju za projekte početnog ulaganja.

34. *Početno ulaganje* znači ulaganje u materijalnu i nematerijalnu imovinu koja se odnosi na:

- osnivanje nove poslovne djelatnosti,
- proširenje već postojeće poslovne djelatnosti,
- širenje raznolikosti proizvodnje poslovne djelatnosti u smislu novih, dodatnih proizvoda,
- temeljnu promjenu sveukupnog proizvodnog procesa postojeće poslovne djelatnosti.

„Materijalna ulaganja” znači ulaganja koja se odnose na zemljište, zgrade i opremu/strojeve. U slučaju preuzimanja poslovne djelatnosti, samo će se troškovi kupnje te imovine od trećih osoba uzeti u obzir, pod uvjetom da je transakcija izvršena po tržišnim uvjetima.

„Nematerijalna ulaganja” znači troškovi koji su nastali transferom tehnologije u obliku stjecanja prava na patente, licence, tehnološko znanje ili stručno znanje koje nije zaštićeno patentom.

⁽³⁵⁾ Ta se minimalna granica može smanjiti ako se radi o otocima i ostalim područjima koje obilježava slična prostorna izoliranost.

Zamjensko ulaganje koje ne ispunjava neki od ovih uvjeta isključeno je iz ovog pojma ⁽³⁶⁾.

35. Preuzimanje imovine koja je izravno povezana s poslovnom djelatnošću može se također smatrati početnim ulaganjem pod uvjetom da je poslovna djelatnost zatvorena ili bi bila zatvorena da nije došlo do preuzimanja i da ju je preuzeo neovisni ulagatelj ⁽³⁷⁾.
36. Regionalne potpore namijenjene ulaganju izračunavaju se ili u odnosu na materijalne i nematerijalne troškove projekta početnog ulaganja ili u odnosu na (procijenjene) troškove plaće u odnosu na radna mjesta koja su otvorena kao izravna posljedica projekta ulaganja ⁽³⁸⁾.
37. Vrste potpora su različite. Tu se primjerice radi o subvencijama, zajmovima pod povoljnim kamatama ili subvencioniranim kamatama, državnim jamstvima, kupnji udjela u kapitalu ili drugim oblicima sudjelovanja u kapitalu pod povoljnim uvjetima, poreznim izuzećima ili poreznim olakšicama, smanjenju doprinosa i ostalih obveznih davanja, ili raspolaganju zemljištem, opskrbi robom ili uslugama po povlaštenim cijenama.
38. Važno je da se regionalnom potporom proizvode stvarni poticaji ulaganju do kojeg inače u područjima koja primaju potporu ne bi došlo. Stoga se potpora može dodijeliti samo na temelju programa potpora, pod uvjetom da je korisnik potpore podnio zahtjev za potporu te da je tijelo nadležno za upravljanje programom potpora potom potvrdilo u pisanom obliku ⁽³⁹⁾ da nakon provođenja detaljne ocjene projekt u načelu ispunjava uvjete za stjecanje prava na potporu koji su utvrđeni programom potpora, a sve to prije početka rada na projektu ⁽⁴⁰⁾. Na oba se navedena uvjeta treba izričito pozvati u svim programima potpora ⁽⁴¹⁾. U slučaju jednokratnih (ad hoc) potpora nadležno tijelo mora prije početka rada izdati pismo namjere za dodjelu potpore, koje je pak uvjetovano odobrenjem predmetne mjere od strane Komisije. Ako rad na projektu počne prije ispunjenja gore navedenih uvjeta, čitav projekt neće moći ostvariti pravo na potporu.
39. U slučaju kada se potpora izračunava na temelju materijalnih ili nematerijalnih troškova ulaganja ili na temelju troškova preuzimanja kao što je to navedeno u stavku 35., kako bi se osiguralo održivo i zdravo ulaganje i poštivanje primjenjivih gornjih granica potpore, vlastiti financijski doprinos korisnika potpore mora iznositi najmanje 25 % opravdanih troškova, i to iz vlastitih sredstava ili iz nekih drugih izvora financiranja, a koja ne sadrže neki oblik državne potpore ⁽⁴²⁾.
40. Nadalje, kako bi se osiguralo da ulaganje na realnoj i održivoj osnovi doprinese regionalnom razvitku, regionalne potpore namijenjene ulaganju moraju se dodjeljivati pod određenim uvjetima, ili biti uvjetovane načinom isplate, a sve s ciljem očuvanja predmetnog ulaganja u određenoj regiji tijekom razdoblja od najmanje pet godina od završetka ulaganja ⁽⁴³⁾. Kada se potpora izračunava na temelju troškova plaće, predviđena radna mjesta moraju se popuniti u roku od tri godine od završetka radova. Svako radno mjesto koje je otvoreno kao posljedica ulaganja mora biti sačuvano u predmetnoj regiji u razdoblju od pet godina od dana kada je po prvi puta popunjeno. U slučaju malih i srednjih poduzetnika, države članice mogu skratiti razdoblje od pet godina u kojem ulaganje mora biti očuvano ili nova radna mjesta sačuvana na najmanje tri godine.

⁽³⁶⁾ Međutim, zamjensko ulaganje može se pod određenim uvjetima smatrati operativnom potporom kako je to navedeno u odjeljku 5.

⁽³⁷⁾ Stoga se samo preuzimanje udjela u nekom poduzeću neće smatrati početnim ulaganjem.

⁽³⁸⁾ Za radno mjesto smatrat će se da je izravno otvoreno kao posljedica projekta ulaganja ako se odnosi na aktivnost koja je povezana s ulaganjem i ako je otvoreno tijekom razdoblja od tri godine nakon dovršenja ulaganja, pri čemu će se radna mjesta otvorena kao posljedica povećane učinkovitosti kapaciteta stvorenih ulaganjem također smatrati povezanim s ulaganjem.

⁽³⁹⁾ U slučaju kada se radi o potpori za koju je potrebna pojedinačna prijava i odobrenje Komisije, potvrda o stjecanju prava na potporu mora biti uvjetovana odlukom Komisije koja istom odobrava potporu.

⁽⁴⁰⁾ „Početak rada” znači ili početak građevinskih radova ili prvu preuzetu obvezu u smislu narudžbe opreme, pri čemu su isključene pripremne studije izvedivosti.

⁽⁴¹⁾ Jedinu iznimku od ovih pravila predstavljaju odobreni programi potpora koji se odnose na oporezivanje temeljem kojih se porezna izuzeća ili olakšice dodjeljuju automatski za troškove koji ispunjavaju uvjete za potporu bez primjene diskrecijskog prava nadležnih tijela.

⁽⁴²⁾ Ovo primjerice nije slučaj kod subvencioniranih kredita, zajmova za povećanje temeljnog kapitala ili sudjelovanja u kapitalu od strane države koji ne udovoljavaju načelu ulaganja po uvjetima tržišnog gospodarstva, državnih jamstava koja sadrže elemente potpore, kao i kod državnih potpora koje se dodjeljuju u okviru primjene pravila za potpore male vrijednosti (*de minimis*).

⁽⁴³⁾ Ovim se pravilom neće zabraniti zamjena postrojenja ili opreme koja je zastarjela tijekom ovih pet godina zbog brzih tehnoloških promjena, no pod uvjetom da se gospodarska aktivnost očuva u predmetnoj regiji tijekom navedenog minimalnog razdoblja.

41. Visina potpore izražava se pomoću intenziteta potpore u odnosu na referentne troškove. Svi intenziteti potpore moraju se izračunavati kao bruto ekvivalenti potpore (BEP) ⁽⁴⁴⁾. Kod intenziteta potpore koji je izražen kao bruto ekvivalent potpore radi se o diskontiranoj vrijednosti potpore izraženoj u postotku diskontirane vrijednosti opravdanih troškova. Za potpore koje se pojedinačno prijavljuju Komisiji bruto ekvivalent potpore izračunava se u trenutku prijave. U ostalim slučajevima opravdani troškovi ulaganja svode se na sadašnju vrijednost u trenutku odobrenja potpore. Potpore koje se isplaćuju u nekoliko obroka bit će svedene na sadašnju vrijednost u trenutku prijave ili odobrenja, već prema slučaju. U slučaju zajma pod povoljnijim uvjetima kamatna stopa koja će se koristiti za diskontiranje i izračunavanje iznosa potpore bit će referentna kamatna stopa koja se primjenjuje u trenutku odobrenja. U slučajevima kada se potpora dodjeljuje u obliku poreznih izuzeća ili smanjenja budućih poreznih obveza, za diskontiranje tranši potpore koristit će se referentne kamatne stope koje se primjenjuju kad nastane porezna obveza odnosno kad rečene porezne olakšice stupe na snagu.

4.1.2. Gornje granice potpore (najviši intenziteti potpore) za potpore velikim poduzetnicima

42. Intenzitet potpore mora se prilagoditi na način da u obzir uzima značajke i intenzitet regionalnih problema na koji se odnosi. To znači da od samog početka mora postojati razlika između intenziteta potpore koji su dopušteni u područjima koja ispunjavaju uvjete za izuzeće iz članka 87. stavka 3. točke (c) od onih na područjima koja ispunjavaju uvjete za izuzeće iz članka 87. stavka 3. točke (a).
43. Komisija isto tako mora uzeti u obzir činjenicu da su se nakon skorašnjeg proširenja Unije razlike u odnosu na relativno bogatstvo regija koje ispunjavaju uvjete za izuzeće na temelju članka 87. stavka 3. točke (a) značajno produbile. To u stvari znači da postoji značajan broj regija i čak čitavih država članica koje sada imaju BDP po stanovniku koji je niži od 45 % prosjeka EU-25, što nije bio slučaj 1998. godine. Postojanje tih većih razlika u raspodjeli bogatstva unutar Zajednice zahtijevalo je od Komisije da uvede složeniju raščlambu predmetnih regija.
44. Komisija stoga smatra da u regijama koje su obuhvaćene izuzećem iz članka 87. stavka 3. točke (a) intenzitet regionalne potpore ne smije premašiti:
- 30 % BEP-a u regijama s manje od 75 % prosječnog BDP-a po stanovniku u EU-25, u najudaljenijim regijama s višim BDP-om po stanovniku i do 1. siječnja 2011. u regijama statističkog učinka,
 - 40 % BEP-a u regijama s BDP-om po stanovniku koji je niži od 60 % prosječnog BDP-a po stanovniku u EU-25,
 - 50 % BEP-a u regijama s BDP-om po stanovniku koji je niži od 45 % prosječnog BDP-a po stanovniku u EU-25.
45. Uzimajući u obzir njihove specifične slabosti, najudaljenija područja ostvarivat će pravo na dodatno povećanje od 20 % BEP-a, ako je njihov BDP po stanovniku ispod 75 % prosjeka u EU-25, dok će u ostalim slučajevima imati pravo na povećanje od 10 % BEP-a.
46. Regije statističkog učinka koje su obuhvaćene odstupanjem iz članka 87. stavka 3. točke (c) od 1. siječnja 2011. ostvarivat će pravo na intenzitet potpore od 20 %.
47. U ostalim područjima koja su obuhvaćena izuzećem iz članka 87. stavka 3. točke (c) gornja granica regionalnih potpora ne smije premašiti 15 % bruto ekvivalenta potpore (BEP). Ta se gornja granica BEP-a smanjuje na 10 % u slučaju regija koje istodobno imaju više od 100 % prosječnog BDP-a po stanovniku u EU-25 i nižu stopu nezaposlenosti od prosjeka EU-25, mjereno na prostornim jedinicama III. razine NUTS-a (odnoseći se na prosječne vrijednosti u posljednje tri godine na temelju podataka Eurostata) ⁽⁴⁵⁾.

⁽⁴⁴⁾ Komisije ukida svoju dosadašnju praksu sukladno kojoj je pretvarala regionalne potpore prijavljene od strane država članica u neto ekvivalent potpore uzimajući u obzir presudu Prvostupanjskog suda od 15. lipnja 2000. u predmetu T-298/97, Alzetta. U tom je predmetu Prvostupanjski sud donio sljedeću presudu: „Komisija nema ovlasti sukladno sustavu nadzora državnih potpora kako je uređen Ugovorom, pri donošenju odluke o usklađenosti državnih potpora s Ugovorom uzimati u obzir poreze koji se odnose na iznose dodijeljenih financijskih sredstava. Ti porezi ne nameću se posebno na samu potporu nego kasnije u sustavu oporezivanja i primjenjuju se na isti način i na predmetnu potporu i na sve ostvarene prihode. Stoga porezi ne mogu biti mjerodavni pri ocjeni specifičnog učinka potpore na trgovinu i tržišno natjecanje, i posebice, pri procjeni prednosti koje korisnici potpore ostvaruju putem takve potpore u odnosu na konkurentne poduzetnike koji nisu primili takvu potporu i čiji prihod isto tako podliježe oporezivanju.” Nadalje, Komisija smatra da će korištenje bruto ekvivalenta potpore (BEP) koji se također koriste za izračun intenziteta drugih vrsta državnih potpora, pridonijeti pojednostavljenju i transparentnosti sustava nadzora državnih potpora, a uzima u obzir i povećani udio potpora koje se dodjeljuju u obliku poreznih izuzeća u ukupnim državnim potporama.

⁽⁴⁵⁾ U iznimnim slučajevima, viši intenzitet potpore može se dopustiti u slučaju područja koja predstavljaju prostorne jedinice III. razine NUTS-a ili niže razine, koje graniče s područjem koje je obuhvaćeno izuzećem iz članka 87. stavka 3. točke (a), ako je to potrebno da bi se osiguralo da razlika između ta dva područja ne premašuje 20 postotnih poena.

48. Međutim, regije s niskom gustoćom naseljenosti i regije (koje odgovaraju prostornim jedinicama III. razine NUTS-a ili niže) koje graniče s regijom koja ostvaruje pravo na potporu na temelju članka 87. stavka 3. točke (a), i koje su države članice izabrale da budu obuhvaćene pravom na potporu na temelju članka 87. stavka 3. točke (c), kao i regije koje se smatraju prostornim jedinicama III. razine NUTS-a ili dijelovi tih regija koji dijele kopnenu granicu sa zemljom koja nije država članica Europskoga gospodarskoga prostora ili EFTA-e, uvijek ostvaruju pravo na intenzitet potpore od 15 % BEP-a.

4.1.3. Povećanja za mala i srednja poduzeća

49. U slučaju potpora koje se dodjeljuju malim i srednjim poduzećima⁽⁴⁶⁾, gornje granice navedene u odjeljku 4.1.2. mogu se uvećati za 20 % BEP-a za potpore koje se dodjeljuju malim poduzećima i za 10 % BEP-a za potpore koje se dodjeljuju srednjim poduzećima⁽⁴⁷⁾.

4.2. *Opravidani troškovi*

4.2.1. Izračun potpore na temelju troškova ulaganja

50. Troškovi za zemljište, zgrade i postrojenja/opremu⁽⁴⁸⁾ smatraju se opravdanim troškovima na temelju kojih se može dodijeliti potpora za početno ulaganje.
51. U slučaju malih i srednjih poduzeća, troškovi pripremnih studija i savjetodavnih usluga koji su povezani s ulaganjem mogu se također uzeti u obzir ako intenzitet potpore iznosi do 50 % stvarnih troškova.
52. U slučaju preuzimanja kako je navedeno u stavku 35., u obzir će se uzeti samo troškovi kupnje imovine⁽⁴⁹⁾ od trećih strana⁽⁵⁰⁾. Transakcija mora biti izvršena po tržišnim uvjetima.
53. Troškovi koji se odnose na kupnju imovine koja se ne odnosi na zemljište i zgrade u zakupu, mogu se uzeti u obzir samo ako se zakup vrši u obliku financijskog leasinga i sadrži obvezu kupnje imovine nakon isteka ugovora o zakupu. U slučaju zakupa zemljišta i zgrada, ugovor o zakupu mora biti zaključen na razdoblje od najmanje pet godina nakon predviđenog datuma završetka projekta ulaganja u slučaju velikih poduzetnika, dok u slučaju malih i srednjih poduzeća isti mora biti zaključen na najmanje tri godine.
54. Osim u slučaju malih i srednjih poduzeća i preuzimanja poslovne djelatnosti, stečena imovina mora biti nova. U slučaju preuzimanja poslovne djelatnosti, imovina za čiju je kupnju već prije preuzimanja odobrena potpora mora se oduzeti.
55. U slučaju malih i srednjih poduzeća, troškovi nematerijalnih ulaganja koji nastaju transferom tehnologije u obliku stjecanja prava na patente, licenci, tehnološkog znanja ili stručnog znanja koje nije zaštićeno patentom mogu se uvijek uzeti u obzir. U slučaju velikih poduzetnika, ti se troškovi smatraju opravdanim do gornje granice od 50 % ukupnih opravdanih troškova ulaganja za projekt ulaganja.
56. U svim slučajevima, opravdana nematerijalna ulaganja podliježu ispunjavanju potrebnih uvjeta kako bi se osiguralo da ulaganja ostanu vezana za područje primatelja potpore koje ispunjava uvjete za regionalnu potporu te da se iz tog razloga ne smije izvršiti transfer iste u druga područja, posebno ne u područja koja ne ispunjavaju uvjete za regionalnu potporu. U tu svrhu opravdana nematerijalna imovina mora udovoljiti sljedećim uvjetima, i to posebno:

— mora se koristiti isključivo u poslovnoj djelatnosti koja prima regionalnu potporu,

— mora se smatrati imovinom s mogućnošću otpisa (amortizirajuća imovina),

⁽⁴⁶⁾ Prilog I. Uredbi Komisije (EZ) br. 364/2004 od 25. veljače 2004. o izmjenama Uredbe (EZ) br. 70/2001, SL L 63, 28.2.2004., str. 22., ili bilo koja sljedeća uredba koja ju zamjenjuje.

⁽⁴⁷⁾ Ova se povećanja ne primjenjuju na potpore u sektoru transporta.

⁽⁴⁸⁾ U sektoru transporta, troškovi za kupnju transportne opreme (pokretne imovine) ne smatraju se opravdanim troškovima na temelju kojih se može dodijeliti potpora za početno ulaganje.

⁽⁴⁹⁾ Kada se uz preuzimanje vrši i drugo početno ulaganje, troškovi ovog dodatnog početnog ulaganja zbrajaju se s troškovima kupnje.

⁽⁵⁰⁾ U iznimnim će se slučajevima potpora izračunavati na temelju (procijenjenih) troškova plaće koji se odnose na sačuvana radna mjesta ili nova radna mjesta koja su otvorena preuzimanjem. U takvim se slučajevima potpora mora pojedinačno prijaviti Komisiji.

- mora biti kupljena od trećih strana po tržišnim uvjetima,
- mora biti uključena u imovinu poduzetnika odnosno iskazati se u bilanci stanja poslovne djelatnosti primatelja regionalne potpore najmanje pet godina (odnosno tri godine u slučaju malih i srednjih poduzetnika).

4.2.2. Izračun potpore na temelju troškova plaće

57. Kao što je to navedeno u odjeljku 4.1.1. regionalne potpore mogu se izračunavati u odnosu na predviđene troškove plaće⁽⁵¹⁾ koji nastaju otvaranjem novih radnih mjesta koja su pak posljedica projekta početnog ulaganja.
58. *Otvaranje novih radnih mjesta* znači *neto povećanje* broja radnika⁽⁵²⁾ u određenoj poslovnoj djelatnosti u odnosu na prosjek tijekom prethodnog vremenskog razdoblja u trajanju od 12 mjeseci. Dakle, od bruto otvorenih radnih mjesta tijekom dvanaestomjesečnog vremenskog razdoblja treba oduzeti broj izglubljenih radnih mjesta u istom razdoblju⁽⁵³⁾.
59. Iznos potpore ne smije premašiti određeni postotak troškova plaće za zaposlenu osobu, izračunan tijekom vremenskog razdoblja od dvije godine. Taj postotak odgovara dopuštenom intenzitetu potpore namijenjene ulaganju na određenom području.

4.3. *Potpore za velike projekte ulaganja*

60. U smislu ovih Smjernica „*veliki projekt ulaganja*” je „*početno ulaganje*” kao što ga definiraju ove Smjernice, čiji iznos opravdanih troškova premašuje 50 milijuna eura⁽⁵⁴⁾. Kako bi se spriječilo da se veliki projekti ulaganja umjetno podijele na više manjih pod-projekata kako bi se izbjegla primjena odredbi iz ovih Smjernica, velikim projektom ulaganja smatrat će se jedinstveni projekt ulaganja kada se početno ulaganje vrši u razdoblju od tri godine od strane jednog ili više poduzetnika, a sastoji se od ulaganja u dugotrajnu imovinu koja predstavlja gospodarski neodvojivu cjelinu⁽⁵⁵⁾.
61. U svrhu izračuna opravdanih troškova za velike projekte ulaganja u smislu njihovog odnosa prema različitim pragovima utvrđenima u ovim Smjernicama, kao opravdani troškovi u obzir će se uzimati klasični troškovi ulaganja ili troškovi plaće, već prema tome koji su od tih troškova viši.
62. U oba Višesektorska okvira za regionalne potpore namijenjene velikim projektima ulaganja, onom iz 1998.⁽⁵⁶⁾, kao i u sljedećem iz 2002.⁽⁵⁷⁾, Komisija je kako bi ograničila narušavanje tržišnog natjecanja, smanjila najviše intenzitete potpore namijenjene velikim projektima ulaganja. S ciljem pojednostavljenja i transparentnosti Komisija je odlučila uvrstiti odredbe iz Višesektorskog okvira iz 2002. u Smjernice za regionalne potpore za razdoblje od 2007. do 2013. godine.

⁽⁵¹⁾ Troškovi plaće znači ukupni iznosi koje korisnik potpore stvarno plaća u odnosu na predmetna radna mjesta, dakle bruto plaća, prije oporezivanja i obveznih doprinosa.

⁽⁵²⁾ Broj radnih mjesta znači broj tzv. radnih jedinica godišnje (ALU, annual labour unit), odnosno broj stalno zaposlenih u jednoj godini, pri čemu zaposleni na skraćeno radno vrijeme ili sezonski radnici čine dijelove ALU.

⁽⁵³⁾ Ova definicija vrijedi kako za postojeću poslovnu djelatnost tako i za novootvorenu poslovnu djelatnost.

⁽⁵⁴⁾ Iznos od 50 milijuna eura izračunava se sukladno cijenama i tečaju valute na dan kada se potpora odobrava ili u slučaju velikih projekata ulaganja koje je potrebno pojedinačno prijaviti, sukladno cijenama i tečaju valute na dan prijave.

⁽⁵⁵⁾ Pri ocjeni radi li se o početnom ulaganju koje predstavlja gospodarski neodvojivu cjelinu Komisija će uzeti u obzir tehničku, funkcionalnu i stratešku povezanost te neposrednu prostornu povezanost. Gospodarska neodvojivost ocjenjivat će se neovisno od vlasničkih odnosa. To podrazumijeva da će se pri određivanju predstavljati li veliki projekt ulaganja jedinstveni projekt ulaganja ocjenjivanje vršiti na isti način neovisno o tome provodi li projekt jedan poduzetnik, više poduzetnika koji dijele troškove ulaganja ili pak više poduzetnika koji snose troškove zasebnih ulaganja unutar istog projekta ulaganja (primjerice u slučaju zajedničkog pothvata – joint venture).

⁽⁵⁶⁾ SL C 107, 7.4.1998., str. 7.

⁽⁵⁷⁾ SL C 70, 19.3.2002., str. 8., kao što je izmijenjen u SL C 263, 1.11.2003., str. 1.

63. Stoga će se Višesektorski okvir iz 2002. prestati primjenjivati na potpore koje su odobrene ili prijavljene ⁽⁵⁸⁾ nakon 31. prosinca 2006. i zamijenit će se ovim Smjernicama ⁽⁵⁹⁾.

4.3.1. Povećana transparentnost i nadzor velikih projekata ulaganja

64. Države članice moraju pojedinačno prijaviti Komisiji svaku potporu koja će se dodijeliti projektima ulaganja na temelju nekog postojećeg programa potpora, ako prijedlog potpore iz svih izvora financiranja predstavlja više od najvišeg dopuštenog iznosa potpore koji neko ulaganje s opravdanim troškovima u iznosu od 100 milijuna eura može dobiti na temelju omjera i pravila utvrđenih u točki 67 ⁽⁶⁰⁾.

U sljedećoj tablici prikazani su iznosi potpora, odnosno pragovi iznad kojih se potpore moraju prijaviti Komisiji, u odnosu na različite regije s najčešćim intenzitetima potpore kako ih uređuju ove Smjernice.

Intenzitet potpore	10 %	15 %	20 %	30 %	40 %	50 %
Prag prijave	EUR 7,5 milijuna	EUR 11,25 milijuna	EUR 15,0 milijuna	EUR 22,5 milijuna	EUR 30,0 milijuna	EUR 37,5 milijuna

65. Uvijek kada se regionalne potpore dodjeljuju na temelju postojećih programa potpora za velike projekte ulaganja koje nije potrebno prijaviti Komisiji, države članice moraju u roku od 20 radnih dana od odobrenja potpore od strane nadležnog tijela, dostaviti Komisiji podatke koji su navedeni u standardnom obrascu prijave koji je utvrđen u Dodatku III. Komisija će tada objaviti osnovne podatke iz prijave na svojoj web stranici (<http://europa.eu.int/comm/competition/>).
66. Države članice moraju voditi detaljan registar potpora odobrenih svim velikim projektima ulaganja. Ti registri, koji moraju sadržavati sve podatke koji su potrebni kako bi se utvrdilo da su se poštovale gornje granice dopuštenih intenziteta potpore, moraju se čuvati deset godina od dana kada je potpora odobrena.

4.3.2. Pravila za ocjenjivanje velikih projekata ulaganja

67. Regionalne potpore namijenjene velikim projektima ulaganja podložne su prilagođenoj gornjoj granici za regionalne potpore ⁽⁶¹⁾ sukladno sljedećim omjerima:

Opravdani troškovi	Prilagođena gornja granica potpore
Do EUR 50 milijuna	100 % gornje granice regionalnih potpora
Za dio od EUR 50 milijuna do EUR 100 milijuna	50 % gornje granice regionalnih potpora
Za dio iznad EUR 100 milijuna	34 % gornje granice regionalnih potpora

Dakle, dopušteni iznos potpore za velike projekte ulaganja izračunavat će se pomoću sljedeće formule: najviši iznos potpore = $R \times (50 + 0,5 \times B + 0,34 \times C)$, pri čemu je R neprilagođena gornja granica regionalne potpore, B su opravdani troškovi u iznosu od 50 milijuna eura do 100 milijuna eura, a C su opravdani troškovi koji premašuju iznos od 100 milijuna eura. Izračun se vrši na temelju službenog tečaja valute na dan kada se potpora odobrava ili u slučaju potpore koje je potrebno pojedinačno prijaviti, sukladno tečaju valute na dan prijave.

⁽⁵⁸⁾ Pojedinačno prijavljene projekte ulaganja ocjenjivat će se sukladno pravilima koja su na snazi u trenutku prijave.

⁽⁵⁹⁾ Budući da je opće područje primjene ovih Smjernica široko, Komisija je odlučila da iz tehničkih razloga nije moguće uvrstiti i popis sektora koji ukazuju na ozbiljne strukturne teškoće.

⁽⁶⁰⁾ Jednokratne (ad hoc) potpore moraju se uvijek pojedinačno prijaviti Komisiji. Zbog očitog utjecaja takvih potpora na trgovinske uvjete i tržišno natjecanje, potrebno je posebno dokazati povezanost pojedinačne jednokratne (ad hoc) potpore namijenjene pojedinačnim velikim projektima ulaganja s regionalnim razvitkom.

⁽⁶¹⁾ Polazište za izračun prilagođene gornje granice je uvijek najviši dopušteni intenzitet potpore za potpore velikim poduzećima sukladno gore navedenim odredbama iz odjeljka 4.1.2. Povećanja intenziteta za mala i srednja poduzeća ne smiju se dodijeliti velikim projektima ulaganja.

68. Kada ukupni iznos potpore iz svih izvora premašuje 75 % najvišeg iznosa potpore koja se može isplatiti za opravdane troškove ulaganja u visini od 100 milijuna eura sukladno standardnoj gornjoj granici za velika poduzeća na temelju odobrene karte regionalnih potpora koja je na snazi na dan kada se potpora namjerava odobriti, i kada

- (a) korisnik potpore prije ulaganja pokriva više od 25 % prodaje predmetnih proizvoda na predmetnom tržištu ili tržištima ili će nakon ulaganja ostvarivati više od 25 %; ili
- (b) kapaciteti proizvodnje koji se otvore kao posljedica projekta obuhvaćaju više od 5 % tržišta mjereno na osnovu podataka o vidljivoj potrošnji ⁽⁶²⁾ u odnosu na predmetni proizvod, osim ako je prosječna godišnja stopa rasta njegove vidljive potrošnje u posljednjih pet godina iznad prosječne godišnje stope rasta bruto domaćeg proizvoda Europskoga gospodarskoga prostora,

Komisija će odobriti regionalnu potporu namijenjenu ulaganju samo nakon izvršenog detaljnog ispitivanja u pokrenutom postupku sukladno članku 88. stavku 2. Ugovora i kada utvrdi da je potpora potrebna kako bi se osigurao poticajni učinak ulaganja te da koristi koje donosi predmetna mjera potpore nadmašuju učinak narušavanja tržišnog natjecanja i utjecaj na trgovinu između država članica ⁽⁶³⁾.

69. Predmetni proizvod je u načelu proizvod koji je obuhvaćen projektom ulaganja ⁽⁶⁴⁾. Kada se projekt odnosi na proizvodnju poluproizvoda koji se ne prodaje na tržištu, predmetni proizvod može biti i proizvod na silaznom tržištu. Mjerodavno tržište proizvoda uključuje predmetni proizvod i njegove zamjenske proizvode koji se ili od strane potrošača smatraju zamjenjivima s obzirom na njihove bitne značajke, cijenu ili način uporabe, ili pak od strane proizvođača s obzirom na fleksibilnost proizvodnih postrojenja.

70. Teret dokaza u odnosu na situacije opisane u stavku 68. točkama (a) i (b) je na državama članicama ⁽⁶⁵⁾. U svrhu primjene točaka (a) i (b) prodaja i vidljiva potrošnja utvrđivat će se na odgovarajućoj razini Prodcom klasifikacije proizvoda ⁽⁶⁶⁾ za Europski gospodarski prostor, ili, ako takvi podaci nisu dostupni ili mjerodavni, na temelju bilo kojeg drugog opće priznatog segmenta tržišta za koji postoje raspoloživi statistički podaci.

4.4. Pravila o zbrajanju potpora

71. Gornje granice intenziteta potpore utvrđene u odjeljcima 4.1. i 4.3 primjenjuju se na ukupan iznos potpore:

- kada se potpora dodjeljuje istodobno na temelju više programa potpora ili u kombinaciji s jednokratnom (ad hoc) potporom,
- neovisno o tome odobrava li se potpora iz lokalnih, regionalnih, nacionalnih ili sredstava Zajednice.

72. Kada se kombinira potpora izračunata na temelju materijalnih ili nematerijalnih troškova ulaganja s potporom izračunatom na temelju troškova plaće, mora se poštovati gornja granica intenziteta potpore utvrđena za predmetnu regiju ⁽⁶⁷⁾.

73. Kada su troškovi na osnovu kojih se može ostvariti pravo na regionalnu potporu u cijelosti ili djelomično opravdani i u odnosu na neku potporu s drugim ciljem, zajednički udio tih troškova bit će podložan najpovoljnijoj gornjoj granici sukladno važećim pravilima.

⁽⁶²⁾ Vidljiva potrošnja određenog proizvoda je proizvodnja plus uvoz minus izvoz.

⁽⁶³⁾ Prije stupanja na snagu ovih Smjernica Komisija će izraditi dodatni naputak o kriterijima koje će uzimati u obzir u predmetnoj ocjeni.

⁽⁶⁴⁾ Kada projekt ulaganja uključuje proizvodnju više različitih proizvoda, treba razmatrati svaki proizvod.

⁽⁶⁵⁾ Ako država članica dokaže da korisnik potpore otvara novo tržište proizvoda, testovi navedeni u stavku 68. točkama (a) i (b) ne moraju se provoditi, a potpora će biti odobrena sukladno omjerima u tabeli pod stavkom 67.

⁽⁶⁶⁾ Uredba Vijeća (EEZ) br. 3924/91 od 19. prosinca 1991. o provođenju istraživanja Zajednice o industrijskoj proizvodnji (SL L 374, 31.12.1991., str. 1.).

⁽⁶⁷⁾ Ovaj će se uvjet smatrati ispunjenim ako zbroj potpore za početno ulaganje, izražene u postotku ulaganja, i potpore za otvaranje novih radnih mjesta, izražene u postotku troškova plaće, ne premašuje najpovoljniji iznos koji je rezultat primjene ili gornje granice utvrđene za regiju sukladno kriterijima navedenim u odjeljku 4.1. ili gornje granice utvrđene za regiju sukladno kriterijima koji su navedeni u odjeljku 4.3.

74. U slučaju da država članica odredi da se državna potpora na temelju jednog programa potpora može kombinirati s potporom iz nekog drugog programa, mora u svakom programu potpora točno navesti način na koji će osigurati usklađenost s gore navedenim uvjetima.
75. Regionalne potpore namijenjene ulaganju neće se zbrajati s potporama male vrijednosti (potpore *de minimis*) u odnosu na iste opravdane troškove kako bi se izbjegla primjena najviših intenziteta potpora koji su zadani ovim Smjernicama.

5. Operativne potpore ⁽⁶⁸⁾

76. Regionalne potpore namijenjene smanjenju troškova tekućeg poslovanja poduzeća (operativne potpore) u načelu su zabranjene. Međutim, u iznimnim slučajevima takva se potpora može dodijeliti u područjima koja ispunjavaju uvjete za odstupanja iz članka 87 stavka 3. točke (a) pod uvjetom da je: i. opravdana u smislu svog doprinosa regionalnom razvitku i da je po svojim obilježjima i ii. svojoj visini proporcionalna slabostima koje namjerava ublažiti ⁽⁶⁹⁾. Dužnost je države članice da dokaže postojanje i važnost tih slabosti ⁽⁷⁰⁾. Nadalje, određeni posebni oblici operativnih potpora mogu biti prihvatljivi u regijama s niskom gustoćom naseljenosti i u najmanje naseljenim regijama.
77. Operativna potpora trebala bi se u načelu moći dodijeliti samo u odnosu na određene prethodno definirane opravdane izdatke ili troškove ⁽⁷¹⁾ i biti ograničena na određeni dio tih troškova.
78. Zbog specifičnih obilježja financijskih aktivnosti i aktivnosti unutar grupe u smislu Odjeljka J (klasifikacijske oznake 65, 66 i 67) i aktivnosti unutar grupe koje su obuhvaćene područjem primjene Odjeljka K (klasifikacijska oznaka 74) NACE statističke klasifikacije djelatnosti u EZ-u, operativna potpora koja se dodjeljuje za gore navedene aktivnosti ima veoma ograničenu vjerojatnost poticanja regionalnog razvitka, no veoma veliki rizik povezan s narušavanjem tržišnog natjecanja, kao što je to izraženo u stavu Komisije u Obavijesti o primjeni pravila o državnim potporama na mjere koje se odnose na direktno oporezivanje poduzetnika ⁽⁷²⁾. Stoga Komisija neće odobravati niti jednu operativnu potporu sektoru financijskih usluga, ili za aktivnosti unutar grupe, u smislu ovih Smjernica, osim u slučaju kada se takva potpora dodjeljuje na temelju općih programa potpora koji su otvoreni za sve sektore i koji su namijenjeni naknadi dodatnih transportnih troškova ili troškova zapošljavanja. Operativna potpora za poticanje izvoza također je isključena.
79. Budući da je namijenjena prevladavanju kašnjenja i zastoja u regionalnom razvoju, osim u slučajevima koji su opisani u stavcima 80. i 81., operativna potpora uvijek treba biti ograničenog trajanja i postupno se smanjivati, a postupno ukinuta u trenutku kada predmetne regije ostvare stvarnu konvergenciju s bogatijim područjima EU ⁽⁷³⁾.
80. Odstupajući od odredbi prethodnog stavka, operativna potpora koja se istodobno postupno ne smanjuje i nije ograničenog trajanja, može se odobriti samo:
- u najudaljenijim regijama, ako je namijenjena naknadi dodatnih troškova koji nastaju pri obavljanju gospodarske aktivnosti kao posljedica čimbenika navedenih u članku 299. stavku 2. Ugovora, koji zbog svoje stalne prisutnosti i uzajamnog djelovanja ozbiljno ograničavaju razvoj tih regija (to su čimbenici prostorne i otočne udaljenosti, male površine, nepovoljne topografije i klimatskih uvjeta, te gospodarske ovisnosti o malom broju proizvoda) ⁽⁷⁴⁾,

⁽⁶⁸⁾ Kao što je to slučaj i s ostalim vrstama regionalnih potpora odobranje operativnih potpora uvijek podliježe specifičnim pravilima koja se primjenjuju na određene sektore.

⁽⁶⁹⁾ Operativne potpore pojavljuju se posebno u obliku poreznih izuzeća ili smanjenja doprinosa koji nisu povezani s opravdanim troškovima ulaganja.

⁽⁷⁰⁾ Komisija upravo razmatra izvodivost utvrđivanja metode za ocjenjivanje dodatnih troškova u najudaljenijim regijama.

⁽⁷¹⁾ Primjerice, zamjenska ulaganja, dodatni troškovi prijevoza ili troškovi rada.

⁽⁷²⁾ SL C 384, 10.12.1998., str. 3.

⁽⁷³⁾ To načelo postupnog smanjenja mora se također poštivati kada se prijavljuju novi programi potpora koji sadrže operativne potpore koji trebaju zamijeniti postojeće programe. No, fleksibilnost u primjeni ovog načela može se dopustiti u slučaju programa potpora koji sadržavaju operativne potpore kojima je cilj uklanjanje prostorno uvjetovanih slabosti određenih područja koja se nalaze u regijama koje ostvaruju pravo na potporu temeljem izuzeća iz članka iz članka 87. stavak 3. točka (a).

⁽⁷⁴⁾ U smislu ograničenja s kojima se suočavaju najudaljenije regije, osim u slučajevima koji su navedeni u stavku 78., Komisija smatra da se operativna potpora u iznosu od najviše 10 % prihoda korisnika potpore može dodijeliti bez posebne potrebe dokazivanja opravdanosti. Zadaća je države članice da dokaže da je svaki prijedlog potpore koji premašuje ovaj iznos opravdan u smislu svojeg doprinosa regionalnom razvitku, te da je visina potpore razmjerna dodatnim troškovima koje namjerava nadoknaditi, a koji su povezani s čimbenicima navedenim u članku 299. stavku 2.

- u najmanje naseljenim regijama, ako je namijenjena sprečavanju ili usporavanju stalnog raseljavanja stanovništva tih regija ⁽⁷⁵⁾. Najmanje naseljene regije predstavljaju ili pripadaju regijama II. razine NUTS-a gustoće naseljenosti od 8 stanovnika po km² ili manje, kao i manja susjedna ili s njima granična područja koja ispunjavaju isti kriterij gustoće naseljenosti.
81. Nadalje, u najudaljenijim regijama i regijama niske gustoće naseljenosti, potpore koje ne ispunjavaju uvjet da se istodobno postupno smanjuju i da su vremenski ograničene, i koje su namijenjene djelomičnoj naknadi dodatnih transportnih troškova mogu se odobriti pod sljedećim uvjetima:
- potpora mora biti isključivo namijenjena naknadi dodatnih troškova prijevoza, uzimajući u obzir druge programe potpora namijenjenih transportu. Dok se iznos potpore može izračunavati na reprezentativnoj osnovi, s druge se strane mora izbjeći sistematično prekoračenje iznosa naknade koji je utvrđen kao neophodan za naknadu dodatnih troškova prijevoza,
 - potpora se smije odobriti samo za dodatne troškove prijevoza robe koja je proizvedena u najudaljenijim regijama i regijama niske gustoće naseljenosti unutar nacionalnih granica predmetne zemlje. Ne smije se dopustiti da ista postane potpora izvozu. Ne može se odobriti potpora za prijevoz ili prijenos proizvoda poduzetnika za koje ne postoji alternativno sjedište, odnosno lokacija (npr. proizvodi rudarstva i vađenja ostalih ruda, hidroelektrana i sl.),
 - isključivo u slučaju najudaljenijih regija, potpora također može obuhvatiti troškove prijevoza osnovnih sirovina, sirovina ili poluproizvoda od mjesta proizvodnje do mjesta konačne prerade u predmetnoj regiji,
 - potpora mora biti unaprijed objektivno količinski određena, na temelju omjera „potpora po putniku” ili na temelju omjera „potpora po toni/kilometru”, pri čemu ti omjeri, uz ostale podatke, moraju biti uvršteni u godišnje izvješće izrađeno na temelju tih koeficijenata,
 - ocjena dodatnih troškova mora se temeljiti na najekonomičnijem prijevoznom sredstvu i najkraćem putu između mjesta proizvodnje ili prerade i tržišta prodaje koji se koriste tim prijevoznim sredstvom; u obzir treba uzeti i tzv. vanjske troškove (eksternalije) koji se odnose na zaštitu okoliša.
82. U svim se slučajevima potreba za operativnom potporom i visina operativne potpore treba redovito preispitivati kako bi se osigurala njezina dugoročna primjenjivost na predmetnu regiju. Komisija će stoga odobravati samo programe operativnih potpora čije trajanje odgovara trajanju ovih Smjernica.
83. Kako bi se mogli ispitati učinci koje programi operativnih potpora imaju na trgovinu i tržišno natjecanje, od država članica se zahtijeva da svake godine podnesu pojedinačno godišnje izvješće za svaku pojedinu regiju II. razine NUTS-a u kojoj se dodjeljuju operativne potpore, a koje sadrži pregled ukupnih rashoda ili procijenjeni izgubljeni prihod u odnosu na svaki program operativnih potpora koji je odobren u predmetnoj regiji i koji navodi deset najvećih korisnika operativne pomoći u predmetnoj regiji ⁽⁷⁶⁾, posebno navodeći sektor ili sektore u kojem se odvija djelatnost korisnika potpore i iznos dodijeljene potpore za svakog pojedinog korisnika.

6. Potpore novoosnovanim malim poduzećima

84. Iako novoosnovana mala poduzeća na čitavom području Europske unije nailaze na teškoće, čini se da gospodarski razvitak područja koja primaju potporu sprečava relativno niska razina poduzetničke aktivnosti, i posebno, još niža stopa osnivanja novih malih poduzetnika. Stoga se potrebnim čini uvođenje novih oblika potpora koje se mogu dodijeliti dodatno uz regionalne potpore namijenjene ulaganju, kako bi se ostvarili poticaji za osnivanje novih poduzeća i potpora u ranoj fazi njihovog razvoja u područjima koja primaju potporu.

⁽⁷⁵⁾ Zadaća je države članice da dokaže da je predložena potpora potrebna i primjerena u cilju sprečavanja ili usporavanja stalnog raseljavanja stanovništva.

⁽⁷⁶⁾ U odnosu na primljeni iznos potpore.

85. Kako bi se te potpore ciljano koristile, čini se da visina ove vrste potpora treba odgovarati teškoćama s kojima se suočava svaka pojedina regija. Nadalje, kako bi se izbjegao neprihvatljiv rizik narušavanja tržišnog natjecanja, uključujući i rizik istiskivanja s tržišta već postojećih poduzeća, potpora treba barem u početnoj fazi biti strogo ograničena na mala poduzeća te odobrena u visini ograničenog iznosa i pod uvjetom postupnog smanjivanja.
86. Komisija će sukladno tomu odobravati programe potpora na temelju kojih se predviđaju potpore u iznosu do ukupno 2 milijuna eura po poduzeću⁽⁷⁷⁾ za mala poduzeća koja obavljaju gospodarsku djelatnost u regijama koje ispunjavaju uvjete za odstupanje na temelju članka 87. stavka 3. točke (a), odnosno u ukupnom iznosu do 1 milijun eura po poduzeću za mala poduzeća koja obavljaju gospodarsku djelatnost u regijama koje ispunjavaju uvjete za odstupanja na temelju članka 87. stavka 3. točke (c). Godišnji iznosi potpora koje se dodjeljuju novoosnovanim malim poduzećima ne smiju premašiti 33 % gore navedenih ukupnih iznosa potpora po poduzeću.
87. Opravdane troškove čine troškovi za pravne, savjetodavne i administrativne usluge, koji su izravno povezani s osnivanjem poduzeća, kao i sljedeći troškovi pod uvjetom da su stvarno nastali u razdoblju od prvih pet godina od osnivanja poduzeća⁽⁷⁸⁾:
- kamate na vanjsko financiranje i dividenda iz vlastitog kapitala koja ne premašuje referentnu kamatnu stopu,
 - troškovi najma proizvodnih postrojenja/opreme,
 - izdaci za energiju, vodu, grijanje, poreze (osim poreza na dodanu vrijednost i poreza na prihode iz poslovanja) i upravne pristojbe,
 - amortizacija, troškovi leasinga proizvodnih postrojenja/opreme kao i troškovi plaće uključujući i obvezne doprinose također mogu biti uključeni pod uvjetom da predmetna ulaganja ili otvaranje novih radnih mjesta i mjere koje se odnose na pružanje pomoći pri zapošljavanju nisu obuhvaćeni nekim drugim oblikom potpore.
88. Intenzitet potpore ne smije premašiti
- u regijama koje su obuhvaćene izuzećem iz članka 87. stavka 3. točke (a) 35 % opravdanih troškova koji su nastali u prve tri godine po osnutku poduzeća, odnosno 25 % u sljedeće dvije godine,
 - u regijama koje su obuhvaćene izuzećem iz članka 87. stavka 3. točke (c) 25 % opravdanih troškova koji su nastali u prve tri godine po osnutku poduzeća, odnosno 15 % u sljedeće dvije godine.
89. Navedeni se intenziteti uvećavaju za 5 % u regijama koje su obuhvaćene izuzećem iz članka 87. stavka 3. točke (a) u kojima je BDP po stanovniku niži od 60 % prosjeka EU-25, u regijama gustoće naseljenosti manjoj od 12,5 stanovnika po km² i na malim otocima na kojima je broj stanovnika manji od 5000 te na ostalim područjima iste površine koja obilježava slična prostorna izoliranost.
90. Države članice će uvesti potrebne sustave kojima će se osigurati poštivanje gornjih granica iznosa potpora i primjena odgovarajućeg dopuštenog intenziteta potpore u odnosu na predmetne opravdane troškove. Posebno treba naglasiti da se potpore predviđene ovim poglavljem ne smiju zbrajati s ostalim javnim sredstvima potpore (uključujući i *potpore male vrijednosti*) s ciljem izbjegavanja najviših dopuštenih intenziteta ili iznosa potpore.
91. Dodjela potpora koje su namijenjene isključivo novoosnovanim malim poduzećima mogu proizvesti nepoželjne učinke za postojeća mala poduzeća, kojima to može biti poticaj za zatvaranje ili ponovno osnivanje, a sve s ciljem ostvarivanja prava na ovu vrstu potpore. Države članice moraju biti svjesne ovog rizika i oblikovati programe potpora na način kako bi se izbjegao navedeni problem, primjerice utvrđivanjem ograničenja koja vlasnike nedavno zatvorenih trgovačkih društava isključuju iz primjene predmetnih programa.

⁽⁷⁷⁾ Poduzeća koja ostvaruju pravo na potporu su mala poduzeća u smislu članka 2. dodatka I. Uredbe Komisije (EZ) br. 364/2004 ili bilo koje uredbe koja ju zamjenjuje, a koji su neovisni u smislu članka 3. dodatka Uredbe Komisije br. 364/2004 i koji su osnovani prije najviše pet godina.

⁽⁷⁸⁾ Porez na dodatnu vrijednost kao i porez na dobit/dohodak ne smatraju se opravdanim troškovima.

7. Prijelazne odredbe

7.1. *Smanjenja intenziteta potpore za regije koje 1. siječnja 2007. ostaju obuhvaćene člankom 87. stavkom 3. točkom (a)*

92. U slučajevima u kojima stupanje na snagu ovih Smjernica za posljedicu ima smanjenje najvišeg intenziteta potpore za više od 15 postotnih poena, neto u bruto ⁽⁷⁹⁾, smanjenje se može provesti u dvije faze pri čemu se početno smanjenje od najmanje 10 postotnih poena mora primijeniti 1. siječnja 2007., a ostatak 1. siječnja 2011.

7.2. *Smanjenja intenziteta potpore u regijama gospodarskog razvitka*

93. Pod uvjetom da je država članica predložila predmetna područja koja ostvaruju pravo na regionalnu potporu na temelju izuzeća iz članka 87. stavka 3. točke (c) za čitavo razdoblje od 2007. do 2013., smanjenje intenziteta potpore za regije gospodarskog razvitka može se odvijati u dvije faze. Smanjenje od najmanje 10 postotnih poena neto u bruto primjenjivat će se 1. siječnja 2007. Prema potrebama prilagodbe novim intenzitetima potpore koji su dopušteni na temelju ovih Smjernica, konačno smanjenje primjenjivat će se najkasnije 1. siječnja 2011. ⁽⁸⁰⁾.

7.3. *Postupno ukidanje operativnih potpora*

94. U odnosu na regije koje će izgubiti status za izuzeće i pravo na dodjelu operativnih potpora kao rezultat gubitka ostvarivanja tog prava na temelju članka 87. stavka 3. točke (a), Komisija može prihvatiti linearno postupno ukidanje programa operativnih potpora tijekom razdoblja od dvije godine od dana gubitka prava na dodjelu takvih potpora.

7.4. *Postupno ukidanje regija obuhvaćenih člankom 87. stavkom 3. točkom (c)*

95. Stupanjem na snagu ovih Smjernica veliki će broj regija izgubiti svoje pravo na dodjelu regionalnih potpora namijenjenih ulaganju. Kako bi se tim regijama olakšao prijelaz na novi horizontalni sustav državnih potpora koji se postupno uvodi provedbom Akcijskog plana korištenja državnih potpora, države članice smiju iznimno odrediti dopunske regije koje bi ispunjavale uvjete za ostvarivanje prava na regionalne potpore na temelju članka 87. stavka 3. točke (c) do 1. siječnja 2009., pod uvjetom da su ispunjeni sljedeći uvjeti:

- da su predmetne regije ostvarivale pravo na regionalne potpore na temelju članka 87. stavka 3. točke (c) 31. prosinca 2006.,
- da zbroj ukupnog stanovništva regija koje ispunjavaju uvjete za regionalne potpore namijenjene ulaganju na temelju članka 87. stavka 3. točke (c), koji proizlazi iz udjela stanovništva koje je obuhvaćeno potporom sukladno stavcima 27. i 28. i udjela stanovništva koje je obuhvaćeno potporom na temelju ove odredbe, neće premašiti 66 % ukupnog stanovništva područja koje ostvaruje pravo na regionalnu potporu na temelju članka 87. stavka 3. točke (c) na dan 31. prosinca 2006. ⁽⁸¹⁾,
- da najviši intenzitet potpore koji je dopušten u tim dopunskim regijama utvrđenim sukladno ovoj odredbi ne smije premašiti 10 %.

⁽⁷⁹⁾ Primjerice s 50 % neto ekvivalenta potpore na 30 % bruto ekvivalenta potpore.

⁽⁸⁰⁾ Budući da je Sjeverna Irska koristila pogodnosti posebne odredbe smjernica za regionalne potpore u razdoblju od 2000. do 2006., primjena istih prijelaznih odredbi također je opravdana.

⁽⁸¹⁾ Nakon isključenja regija koje su ostvarivale pravo na regionalnu potporu temeljem članka 87. stavka 3. točke (c) na dan 31. prosinca 2006. i koje ostvaruju pravo na potporu iz ovih Smjernica temeljem nekih drugih odredbi (regije statističkog učinka, regije gospodarskog razvitka, regije niske gustoće naseljenosti). Tako nastali udjeli prikazani su u dodatku V.

8. Karte regionalnih potpora i izjava o usklađenosti sa zajedničkim tržištem

96. Područja država članica koja ispunjavaju uvjete za regionalnu potporu namijenjenu ulaganju sukladno odstupanjima i gornjim granicama intenziteta potpora za početna ulaganja ⁽⁸²⁾ koje se odobravaju za svako područje, zajedno čine kartu regionalnih potpora određene države članice. Kartom regionalnih potpora također se utvrđuju regije koje ostvaruju pravo na dodjelu potpora malim poduzećima. Programi operativnih potpora nisu obuhvaćeni kartama regionalnih potpora i ocjenjuju se u svakom pojedinom slučaju na temelju prijave predmetne države članice sukladno odredbama članka 88. stavka 3. Ugovora.
97. Europski sud donio je presudu da „odluke” na temelju kojih Komisija usvaja karte regionalnih potpora za svaku pojedinu državu članicu treba tumačiti na način da iste predstavljaju sastavni dio ovih Smjernica za regionalne potpore te da su obvezujuće samo pod uvjetom da su ih prihvatile države članice ⁽⁸³⁾.
98. Nadalje, treba se podsjetiti da se kartama regionalnih potpora također određuje područje primjene skupnih izuzeća koja izuzimaju regionalne potpore od obveze prijave na temelju članka 88. stavka 3. Ugovora, bilo da se potpora dodjeljuje na temelju Uredbe (EZ) 70/2001 ⁽⁸⁴⁾ ili na temelju bilo koje buduće uredbe kojom se uređuje skupno izuzeće za ostale oblike regionalnih potpora. Odredbe članka 1. stavka 1. točke (b) Uredbe (EZ) 994/1998 ⁽⁸⁵⁾ predviđaju samo izuzeće „potpore koja je usklađena s kartom koju je odobrila Komisija za svaku državu članicu s ciljem dodjele regionalnih potpora”.
99. Sukladno ovim Smjernicama i ovisno o društveno-gospodarskim uvjetima u državama članicama, u kartu regionalnih potpora bit će uključene:
- (1) regije koje ispunjavaju kriterije utvrđene u ovim Smjernicama i za koje su u ovim Smjernicama određeni najviši intenziteti potpore. To su regije koje ispunjavaju uvjete za odstupanje na temelju članka 87. stavka 3. točke (a) i regije statističkog učinka;
 - (2) regije koje će odrediti i izabrati države članice s ciljem odobravanja regionalnih potpora sukladno članku 87. stavku 3. točki (c) do utvrđene gornje granice udjela stanovništva koje je obuhvaćeno potporom, a koja je određena sukladno odjeljku 3.4.1.
100. Pod uvjetom da poštuju uvjete utvrđene u ovim Smjernicama, države članice mogu naravno same odlučivati hoće li odobriti regionalne potpore namijenjene ulaganju i koja će biti visina tih potpora. Stoga svaka država članica treba što je prije moguće, a nakon objave ovih Smjernica, na odgovarajući način i sukladno članku 88. stavku 3. Ugovora prijaviti jedinstvenu kartu regionalnih potpora kojom je obuhvaćen čitav nacionalni teritorij.
101. Komisija će ispitati zaprimljene prijave sukladno postupku utvrđenom u članku 88. stavku 3. Ugovora. Po zaključenom ispitivanju objavit će odobrene karte regionalnih potpora u *Službenom listu Europske unije*. Te će karte stupiti na snagu 1. siječnja 2007. ili po njihovoj objavi u slučaju da se radi o kasnijem datumu, i smatrat će se sastavnim dijelom ovih Smjernica.
102. U prijavi karte regionalnih potpora treba jasno navesti regije koje se predlažu kao regije koje ispunjavaju uvjete za potporu na temelju članka 87. stavka 3. točke (a) ili (c), te intenzitete potpore koji se predviđaju za velike poduzetnike, uzimajući pritom u obzir prilagodbe gornjih granica regionalnih potpora za velike projekte ulaganja. U slučajevima u kojima će se primjenjivati prijelazne odredbe ili u kojima se očekuje promjena intenziteta potpore, treba detaljno navesti predmetna prijelazna razdoblja i intenzitete potpore.

⁽⁸²⁾ Koji su prilagođeni sukladno točki 67. za slučajeve potpora namijenjenih velikim projektima ulaganja koji se pojedinačno prijavljuju.

⁽⁸³⁾ Presuda od 18. lipnja 2002. u predmetu C-242/00 Njemačka protiv Komisije.

⁽⁸⁴⁾ Uredba Komisije (EZ) br. 70/2001 od 12. siječnja 2001. o primjeni članaka 87. i 88. Ugovora o EZ-u na državne potpore malim i srednjim poduzećima (SL L 10, 13.1.2001., str. 33.), kao što je izmijenjena Uredbom Komisije (EZ) br. 364/2004 od 25. veljače 2004. o izmjenama Uredbe (EZ) br. 70/2001 u pogledu širenja njenog područja primjene na potporu za istraživanje i razvoj (SL L 63, 28.2.2004., str. 22.).

⁽⁸⁵⁾ Uredba Vijeća (EZ) br. 994/98 od 7. svibnja 1998. o primjeni članaka 92. i 93. Ugovora o osnivanju Europske zajednice na određene kategorije horizontalnih državnih potpora (SL L 142, 14.5.1998., str. 1.)

103. Budući da se regije koje ispunjavaju uvjete za regionalnu potporu sukladno članku 87. stavku 3. točki (a) i regije statističkog učinka određuju egzogeno primjenom kriterija prostornih jedinica II. razine NUTS-a, uobičajeno je da će biti potrebno dostaviti i dodatne detaljne socioekonomske pokazatelje. S druge strane detaljne dodatne podatke potrebno je iskazati kako bi se objasnio izbor regija koje ispunjavaju uvjete za potporu na temelju članka 87. stavka 3. točke (c), a koje se ne smatraju regijama gospodarskog razvitka, regijama niske gustoće naseljenosti i graničnim regijama, što također uključuje i detaljno navođenje predmetnih regija, podataka o broju stanovnika, o stopi BDP-a i stopi nezaposlenosti u predmetnim regijama te sve ostale mjerodavne pokazatelje.
104. Kako bi se osigurao kontinuitet koji je ključan za dugoročni regionalni razvitak, popis regija koji prijavljuju države članice trebao bi se u načelu primjenjivati tijekom cjelokupnog razdoblja od 2007. do 2013. Međutim, isto tako je moguće da bude podložan srednjoročnoj reviziji 2010. godine. Svaka država članica koja ima namjeru izmijeniti popis regija koje ostvaruju pravo na potporu na temelju članka 87. stavka 3. točke (c) ili važeće intenzitete potpore, mora dostaviti odgovarajuću prijavu Komisiji najkasnije do 1. travnja 2010. Bilo kakve promjene u odnosu na regiju u ovom smislu ne smiju premašivati 50 % ukupne obuhvaćenosti stanovništva potporom koju je odobrila država članica na temelju članka 87. stavka 3. točke (c). Izuzimajući regije statističkog učinka, regije koje na temelju spomenute srednjoročne revizije izgube pravo na udio stanovništva koji je obuhvaćen regionalnom potporom neće moći ostvarivati pravo na bilo koji oblik potpore na temelju prijelaznih odredbi. Uz to, države članice mogu u bilo koje vrijeme podnijeti zahtjev Komisiji u kojem traže da se popisu regija dodaju dopunske regije dok se ne dostigne utvrđeni udio stanovništva koji je obuhvaćen potporom u tim regijama.

9. Stupanje na snagu, provedba, transparentnost i revizija

105. Komisija namjerava primjenjivati ove Smjernice na sve regionalne potpore koje će se odobravati nakon 31. prosinca 2006. Regionalne potpore koje su dodijeljene ili koje trebaju biti odobrene prije 2007. ocjenjivat će se sukladno Smjernicama za nacionalne regionalne potpore iz 1998.
106. Budući da moraju biti usklađene s kartom regionalnih potpora, prijave programa regionalnih potpora ili jednokratnih (ad hoc) potpora koje se namjeravaju odobriti nakon 31. prosinca 2006. ne mogu se u načelu smatrati potpunima sve dok se ne usvoji karta regionalnih potpora za određenu državu članicu sukladno postupovnim odredbama opisanim u odjeljku 8. Stoga Komisija u pravilu neće ispitivati prijave programa regionalnih potpora koji se trebaju primjenjivati nakon 31. prosinca 2006. ili jednokratne (ad hoc) potpore koje se namjeravaju odobriti nakon tog datuma, sve dok se ne usvoji karta regionalnih potpora za predmetnu državu članicu⁽⁸⁶⁾. Isto se odnosi na programe potpora koji su namijenjeni novoosnovanim malim poduzećima koji su obuhvaćeni odjeljkom 6. ovih Smjernica.
107. Komisija smatra da će provedba ovih Smjernica za posljedicu imati značajne promjene pravila koja se primjenjuju na regionalne potpore na čitavom području Zajednice. Nadalje, u svjetlu promijenjenih gospodarskih i socijalnih uvjeta koji prevladavaju u Europskoj uniji, čini se potrebnim ponovno ispitati zadržavaju li svi programi regionalnih potpora svoju opravdanost i učinkovitost, uključujući tu i programe potpora namijenjenih ulaganju i programe operativnih potpora. Iz tih će razloga Komisija predložiti državama članicama na temelju članka 88. stavka 1. Ugovora sljedeće mjere:
- ne dovodeći u pitanje odredbe članka 10. stavka 2. Uredbe (EZ) 70/2001⁽⁸⁷⁾ o primjeni članaka 87. i 88. Ugovora o EZ-u na državne potpore malim i srednjim poduzećima, kako je izmijenjena Uredbom (EZ) 364/2004⁽⁸⁸⁾, te ne dovodeći u pitanje odredbe članka 11. stavka 2. Uredbe (EZ) 2204/2002 o primjeni članaka 87. i 88. Ugovora o EZ-u na državne potpore za zapošljavanje⁽⁸⁹⁾, države članice će ograničiti trajanje važenja postojećih programa regionalnih potpora na potpore koje su odobrene 31. prosinca 2006. ili prije tog datuma,

⁽⁸⁶⁾ Komisija će, kako bi se u najvećoj mogućoj mjeri smanjio teret obveze prijave potpora, iskoristiti ovlasti koje su joj dane Uredbom (EZ) 994/1998. a koje se odnose na izuzeće od obveze prijave temeljem članka 88. stavka 3. Ugovora sve transparentne programe regionalnih potpora za ulaganje koji su usklađeni s nacionalnom kartom regionalnih potpora koju je usvojila predmetna država članica. Pojedinačne jednokratne (ad hoc) potpore i programi operativnih potpora neće biti izuzeti od obveze prijave. Štoviše, zahtjevi u odnosu na podatke i pojedinačnu prijavu pojedinačnih potpora namijenjenih velikim projektima ulaganja utvrđenih u odjeljku 4.3. ovih Smjernica nastavit će se primjenjivati, uključujući i potpore koje se odobravaju temeljem programa koji ispunjavaju uvjete za izuzeće.

⁽⁸⁷⁾ SL L 10, 13.1.2001., str. 33.

⁽⁸⁸⁾ SL L 63, 28.2.2004., str. 22.

⁽⁸⁹⁾ SL L 337, 13.12.2002., str. 3.

- u slučaju kada se programima potpora za zaštitu okoliša dopušta regionalna potpora namijenjena ulaganju koja se dodjeljuje za ulaganja u zaštitu okoliša na temelju bilješke 29 Smjernica Zajednice za državne potpore za zaštitu okoliša ⁽⁹⁰⁾, države članice će izmijeniti i dopuniti važeće programe kako bi osigurale da se potpora može odobriti nakon 31. prosinca 2006. samo ako je usklađena s kartom regionalnih potpora koja je na snazi na dan odobrenja potpore,
- države članice će, ako je to potrebno izmijeniti i dopuniti ostale postojeće programe potpora kako bi osigurale da se regionalna povećanja, kao što su primjerice ona koja se odobravaju za potpore za usavršavanje, potpore za istraživanje i razvoj ili potpore za zaštitu okoliša mogu odobriti nakon 31. prosinca 2006. samo u područjima koja ispunjavaju uvjete za potporu na temelju članka 87. stavka 3. točke (a) ili (c) sukladno karti regionalnih potpora koju je usvojila Komisija i koja je na snazi na dan odobrenja potpore.

Komisija će pozvati države članice da se slože i prihvate ove prijedloge u roku od jednog mjeseca.

108. Osim toga, Komisija smatra da su daljnje mjere neophodne za poboljšanje transparentnosti regionalnih potpora u proširenoj uniji. Posebno se čini neophodnim osigurati da države članice, ekonomski subjekti, zainteresirane strane i sama Komisija imaju jednostavan pristup cjelovitom tekstu svih primjenjivih programa regionalnih potpora u EU-u. Komisija smatra da se ovo može jednostavno postići uspostavljanjem povezanih internetskih stranica. Zbog toga će Komisija prilikom ispitivanja programa regionalnih potpora sustavno tražiti od država članica da u cijelosti na internetu objave konačni tekst programa regionalnih potpora te da joj dostave tu internetsku adresu. Projekti čiji su troškovi nastali prije objave programa neće se moći natjecati za dodjelu regionalne potpore.
109. Komisija može odlučiti revidirati ili izmijeniti i dopuniti ove smjernice u bilo kojem trenutku ako to bude potrebno iz razloga povezanih s politikom tržišnog natjecanja ili kako bi se uzele u obzir druge politike Zajednice i međunarodne obveze.

⁽⁹⁰⁾ SL C 37, 3.2.2001., str. 3.

PRILOG I.

Definicija industrije čelika

Za potrebe ovih Smjernica industrija čelika sastoji se od poduzetnika koji se bave proizvodnjom proizvoda od čelika koji su navedeni u sljedećoj tablici:

Proizvod	Carinska tarifa ⁽¹⁾
Sirovo željezo i zrcalno željezo, u hljepečićima, blokovima i drugim primarnim oblicima	7201
Feroslitine	7202 11 20, 7202 11 80, 7202 99 11
Proizvodi od željeza dobiveni izravnom redukcijom željezne rudače i ostali spužvasti proizvodi od željeza	7203
Željezo i nelegirani čelik	7206
Poluproizvodi od željeza ili nelegiranog čelika	7207 11 11; 7207 11 14; 7207 11 16; 7207 12 10; 7207 19 11; 7207 19 14; 7207 19 16; 7207 19 31; 7207 20 11; 7207 20 15; 7207 20 17; 7207 20 32; 7207 20 51; 7207 20 55; 7207 20 57; 7207 20 71
Toplo valjani plosnati proizvodi, od željeza ili nelegiranog čelika	7208 10 00; 7208 25 00; 7208 26 00; 7208 27 00; 7208 36 00; 7208 37; 7208 38; 7208 39; 7208 40; 7208 51; 7208 52; 7208 53; 7208 54; 7208 90 10; 7209 15 00; 7209 16; 7209 17; 7209 18; 7209 25 00; 7209 26; 7209 27; 7209 28; 7209 90 10; 7210 11 10; 7210 12 11; 7210 12 19; 7210 20 10; 7210 30 10; 7210 41 10; 7210 49 10; 7210 50 10; 7210 61 10; 7210 69 10; 7210 70 31; 7210 70 39; 7210 90 31; 7210 90 33; 7210 90 38; 7211 13 00; 7211 14; 7211 19; 7211 23 10; 7211 23 51; 7211 29 20; 7211 90 11; 7212 10 10; 7212 10 91; 7212 20 11; 7212 30 11; 7212 40 10; 7212 40 91; 7212 50 31; 7212 50 51; 7212 60 11; 7212 60 91
Toplo valjana žica, u nepravilno (labavo) namotanim kolutima, od željeza ili nelegiranog čelika	7213 10 00; 7213 20 00; 7213 91; 7213 99
Šipke od željeza ili nelegiranog čelika i ostale	7214 20 00; 7214 30 00; 7214 91; 7214 99; 7215 90 10
Profili od željeza ili nelegiranog čelika	7216 10 00; 7216 21 00; 7216 22 00; 7216 31; 7216 32; 7216 33; 7216 40; 7216 50; 7216 99 10
Nehrđajući čelik	7218 10 00; 7218 91 11; 7218 91 19; 7218 99 11; 7218 99 20
Plosnati valjani proizvodi od nehrđajućeg čelika	7219 11 00; 7219 12; 7219 13; 7219 14; 7219 21; 7219 22; 7219 23 00; 7219 24 00; 7219 31 00; 7219 32; 7219 33; 7219 34; 7219 35; 7219 90 10; 7220 11 00; 7220 12 00; 7220 20 10; 7220 90 11; 7220 90 31
Toplo valjana žica od nehrđajućeg čelika	7221 00; 7222 11; 7222 19; 7222 30 10; 7222 40 10; 7222 40 30
Plosnati valjani proizvodi od ostalih legiranih čelika	7225 11 00; 7225 19; 7225 20 20; 7225 30 00; 7225 40; 7225 50 00; 7225 91 10; 7225 92 10; 7225 99 10; 7226 11 10; 7226 19 10; 7226 19 30; 7226 20 20; 7226 91; 7226 92 10; 7226 93 20; 7226 94 20; 7226 99 20

Proizvod	Carinska tarifa ⁽¹⁾
Ostali legirani čelici u ingotima ili drugim sirovim oblicima; poluproizvodi od ostalih legiranih čelika	7224 10 00; 7224 90 01; 7224 90 05; 7224 90 08; 7224 90 15; 7224 90 31; 7224 90 39; 7227 10 00; 7227 20 00; 7227 90; 7228 10 10; 7228 10 30; 7228 20 11; 7228 20 19; 7228 20 30; 7228 30 20; 7228 30 41; 7228 30 49; 7228 30 61; 7228 30 69; 7228 30 70; 7228 30 89; 7228 60 10; 7228 70 10; 7228 70 31; 7228 80
Žmurje (priboj) od željeza ili čelika	7301 10 00
Dijelovi za izgradnju željezničkih i tramvajskih kolosijeka: tračnice i skretnice	7302 10 31; 7302 10 39; 7302 10 90; 7302 20 00; 7302 40 10; 7302 10 20
Cijevi i šuplji profili, od lijevanog željeza i bešavne cijevi	7303; 7304
Ostale željezne ili čelične cijevi (npr. zavarene, zakovane ili zatvorene na sličan način) kružnog poprečnog presjeka, vanjskog promjera većeg od 406,4 mm:	7305

⁽¹⁾ SL L 279, 23.10.2001., str. 1.

PRILOG II.

Definicija industrije sintetičkih vlakana

Za potrebe ovih Smjernica industrija sintetičkih vlakana definira se kao:

- proizvodnja (izvlačenje)/tkanje svih generičkih vrsta vlakana i pređe na osnovi poliestera, poliamida, akrila ili polipropilena, bez obzira na krajnju uporabu, ili
- polimerizacija (uključujući polikondenzaciju), tamo gdje se u odnosu na korištene strojeve odvija zajedno s proizvodnjom, ili
- svaki dodatni postupak koji je povezan s postavljanjem kapaciteta za proizvodnju odnosno tkanje od strane budućeg korisnika ili nekog drugog poduzetnika (društva) člana grupe kojem ti kapaciteti pripadaju, i koji u predmetnoj specifičnoj poslovnoj aktivnosti u smislu korištenih strojeva čini sastavni dio tih kapaciteta.

PRILOG III.

Obrazac o osnovnim podacima za potpore namijenjene velikim projektima ulaganja sukladno stavku 65.

1. Korisnik ili korisnici državne potpore (ime/imena poduzetnika koji primaju potporu):
2. Referentni broj programa potpore (broj koji dodjeljuje Komisija postojećem programu ili programima potpora na temelju kojih se potpora dodjeljuje):
3. Tijelo/tijela javne vlasti koja dodjeljuju potporu (ime davatelja i adresa za kontakt):
4. Država članica u kojoj se vrši ulaganje:
5. Regija (III. razine NUTS-a) u kojoj se vrši ulaganje:
6. Jedinica lokalne samouprave (prije prostorna jedinica V. razine NUTS-a, sada LAU 2) u kojoj se vrši ulaganje:
7. Vrsta projekta (osnivanje nove poslovne djelatnosti, širenje postojeće poslovne djelatnosti, širenje raznolikosti proizvodnje poslovne djelatnosti u smislu novih, dodatnih proizvoda, temeljna promjena sveukupnog proizvodnog procesa postojeće poslovne djelatnosti):
8. Proizvodi koji se proizvode ili usluge koje se pružaju na osnovu projekta ulaganja (sukladno PRODCOM/NACE klasifikaciji ili CPE klasifikaciji za projekte u sektorima usluga):
9. Kratki opis projekta ulaganja:
10. Diskontirani opravdani troškovi projekta ulaganja (u eurima):
11. Diskontirani (bruto) iznos potpore u eurima:
12. Intenzitet potpore (% u bruto ekvivalentu potpore (BEP)):
13. Uvjeti (ako ih ima) pod kojima će se isplaćivati predložena potpora:
14. Planirani datum početka i završetka projekta:
15. Datum odobrenja/dodjele potpore:

PRILOG IV.

Metoda za određivanje udjela stanovništva koje je obuhvaćeno potporom u regijama koje ostvaruju pravo na potporu na temelju članka 87. stavka 3. točke (c) u državama članicama.

Glavno načelo izračuna ovom metodom predstavlja utvrđivanje udjela stanovništva koje je obuhvaćenom potporom sukladno uočenom **stupnju regionalnih razlika** unutar država članica i između različitih država članica.

Te se razlike izračunavaju uz pomoć dva pokazatelja: vrijednosti bruto domaćeg proizvoda po stanovniku mjenog paritetima kupovne moći (**BDP/PKM**) i stope **nezaposlenosti**. Ovom se metodom izračunavaju razlike, ne uzimajući i obzir sve regije koje ostvaruju pravo na potporu na temelju članka 87. stavka 3. točke (a), „regije statističkog učinka” kao i regije gospodarskog razvitka i regije niske gustoće naseljenosti. Podaci koji se koriste u izračunu odnose se na prosječne vrijednosti u posljednje tri godine za koje postoje podaci, od 2000. do 2002. za BDP po stanovniku i od 2001. do 2003. za stopu nezaposlenosti na nacionalnoj razini i razini EU-25.

Izračun se vrši u tri koraka:

Prvi korak

Kako bi se utvrdile navedene regionalne razlike **koriste se dva praga**. Regije definirane kao prostorne jedinice III. razine NUTS-a moraju imati BDP po stanovniku niži od 85 % ili stopu nezaposlenosti višu od 115 % nacionalnog prosjeka (DČ = 100). Kada se radi o stopi nezaposlenosti, smatrat će se da je dovoljan stupanj regionalnih razlika dostignut ako predmetna regija ukazuje na 50 % višu nezaposlenost nego što je to nacionalni prosjek.

Drugi korak

Kako bi se u obzir uzeo relativan odnos države članice prema prosjeku u EU-25, početni pragovi od 85 za BDP po stanovniku i 115 za nezaposlenost prilagođavaju se primjenom sljedećih formula:

$$\text{Prilagođeni prag BDP-a/PIB} = 85 \times \left(\frac{1 + \frac{100}{\text{RMS}}}{2} \right)$$

$$\text{Prilagođeni prag nezaposlenosti} = \text{MIN} \left[150; 115 \times \left(\frac{1 + \frac{100}{\text{RMS}}}{2} \right) \right]$$

pri čemu je RDČ relativan odnos države članice (DČ) prema prosjeku u EU-25 izražen u postotku.

Uvođenje ovih korekcija podrazumijeva da bi regije u bogatijim državama članicama trebale ukazati na niži BDP po stanovniku u odnosu na nacionalni prosjek kako bi ispunile kriterije za dostizanje dovoljne regionalne razlike. Regije u državama članicama s niskom nezaposlenošću trebale bi u odnosu na početni prag ukazati na višu stopu nezaposlenosti, iako se ona u svakom slučaju smatra dovoljnom ako dostigne gornju granicu od 150 % nezaposlenosti. Suprotno tomu, regije u siromašnijim državama članicama mogu dostići i viši BDP po stanovniku od 85 % nacionalnog prosjeka, a regije u državama članicama s većom nezaposlenošću mogu ukazivati na dovoljnu regionalnu razliku i kada stopa nezaposlenosti tamo ne dostiže 115 % nacionalnog prosjeka.

Primjeri primjene formula korekcije

Relativan odnos Nizozemske (EU-25 = 100): BDP po stanovniku 122,5; nezaposlenost 32,9.

Primjenom rečenih formula korekcije, pragovi za Nizozemsku pomiču se s 85 na 77,2 za BDP po stanovniku, i sa 115 na 150 za nezaposlenost.

Relativan odnos Grčke (EU-25 = 100): BDP po stanovniku 74,5; Nezaposlenost 111,7.

Primjenom rečenih formula korekcije, pragovi za Grčku pomiču se s 85 na 99,5 za BDP po stanovniku, i sa 115 na 109,0 za nezaposlenost.

Treći korak

U trećem koraku treba utvrditi koja područja koja ne ostvaruju pravo na regionalnu potporu na temelju članka 87. stavka 3. točke (a) ili ona koja nisu posebno utvrđena kao područja koja ostvaruju pravo na potporu na temelju članka 87. stavka 3. točke (c), ispunjavaju kriterije dovoljne regionalne razlike. Za svaku državu članicu zbrajaju se podaci o broju stanovnika iz svih područja III. razine NUTS-a koja ispunjavaju kriterije dovoljne regionalne razlike. Tada se izračunava ukupan broj stanovnika svih područja koja ispunjavaju te kriterije na razini EU-25 kao i postotak kojim je u tom ukupnom zbroju zastupljena svaka država članica. Ti se postotci tada smatraju **ključem raspodjele** za dopuštene udjele stanovništva koje je obuhvaćeno potporom.

Ako Komisija primjerice odluči da je 42 % stanovništva EU-25 dopušteno živjeti u područjima koja primaju potporu, od tog se broja mora oduzeti stanovništvo svih područja koja ostvaruju pravo na potporu na temelju članka 87. stavka 3. točke (a) te područja predviđena izuzećem iz članka 87. stavka 3. točke (c). Preostali se iznos raspodjeljuje između država članica sukladno **ključu raspodjele**.

Nadalje, i budući da nije moguće dokazati regionalnu razliku u slučaju država članica koje nemaju podjelu na prostorne jedinice III. razine NUTS-a (kao što su to Luksemburg i Cipar), zaštitna mreža osigurava da se niti u jednoj državi članici ne smanji obuhvaćenost stanovništva koje prima potporu za više od 50 % (zajedno se uzimaju područja koja primaju potporu na temelju članka 87. stavka 3. točke (a) i ona iz članka 87. stavka 3. točke (c)), od opsega koji je utvrđen Smjernicama za regionalne potpore iz 1998. Cilj je osigurati svim državama članicama dovoljno prostora za provođenje učinkovite politike regionalnog razvitka.

PRILOG V.

Obuhvaćenost stanovništva regionalnom potporom 2007. – 2013.

Belgija	Regije	BDP/PKM ⁽¹⁾	Obuhvaćeno stanovništvo
Članak 87. stavak 3. točka (a)	...		
Statistički učinak	Hainaut	75,45	
			12,4 %
Članak 87. stavak 3. točka (c)			13,5 %
Ukupan udio stanovništva obuhvaćen potporom od 2007. do 2013.			25,9 %
⁽¹⁾ BDP po stanovniku od 2000. do 2002., PKM, za EU-25 = 100 (glasilo Eurostata 47/2005 od 7. travnja 2005.).			
Češka	Regije	BDP/PKM	Obuhvaćeno stanovništvo
Članak 87. stavak 3. točka (a)	Střední Morava	52,03	
	Severozápad	53,29	
	Střední Čechy	54,35	
	Moravskoslezsko	55,29	
	Severovýchod	55,59	
	Jihovýchod	58,17	
	Jihozápad	60,41	
			88,6 %
Statistički učinak ...			
Članak 87. stavak 3. točka (c) ...			
Ukupan udio stanovništva obuhvaćen potporom od 2007. do 2013.			88,6 %
Dodatna obuhvaćenost stanovništva na temelju prijelaznih odredbi od 2007. do 2008. na temelju članka 87. stavka 3. točke (c)			7,7 %
Danska			Obuhvaćeno stanovništvo
Članak 87. stavak 3. točka (a) ...			
Statistički učinak ...			
Članak 87. stavak 3. točka (c)			8,6 %
Ukupan udio stanovništva obuhvaćen potporom od 2007. do 2013.			8,6 %
Dodatna obuhvaćenost stanovništva na temelju prijelaznih odredbi od 2007. do 2008. na temelju članka 87. stavka 3. točke (c)			2,7 %

Njemačka	Regije	BDP/PKM	Obuhvaćeno stanovništvo
Članak 87. stavak 3. točka (a)	Dessau	65,99	
	Chemnitz	69,63	
	Brandenburg-Nordost	70,64	
	Magdeburg	72,27	
	Mecklenburg-Vorpommern	72,56	
	Thüringen	73,10	
	Dresden	74,95	
			12,5 %
Statistički učinak	Halle	75,07	
	Leipzig	77,12	
	Brandenburg-Südwest	77,45	
	Lüneburg	81,80	
			6,1 %
Članak 87. stavak 3. točka (c)			11,0 %
Ukupan udio stanovništva obuhvaćen potporom od 2007. do 2013.			29,6 %
<hr/>			
Estonija	Regije	BDP/PKM	Obuhvaćeno stanovništvo
Članak 87. stavak 3. točka (a)	Estonija	44,94	100 %
<hr/>			
Grčka	Regije	BDP/PKM	Obuhvaćeno stanovništvo
Članak 87. stavak 3. točka (a)	Dytiki Ellada	56,30	
	Anatoliki Makedonia, Thraki	57,40	
	Ipeiros	59,30	
	Thessalia	62,90	
	Ionia Nisia	65,53	
	Kriti	72,27	
	Peloponnisos	73,71	
	Voreio Aigaio	74,29	
			36,6 %
Statistički učinak	Kentriki Makedonia	75,89	
	Dytiki Makedonia	76,77	
	Attiki	78,98	
			55,5 %
Članak 87. stavak 3. točka (c)			7,9 %
Ukupan udio stanovništva obuhvaćen potporom od 2007. do 2013.			100,0 %

Španjolska	Regije	BDP/PKM	Obuhvaćeno stanovništvo
Članak 87. stavak 3. točka (a)	Extremadura	59,89	
	Andalucia	69,29	
	Galicia	73,36	
	Castilla-La Mancha	74,75	
	Canarias	87,79	
			36,2 %
Statistički učinak	Asturias	79,33	
	Murcia	79,37	
	Ceuta	79,64	
	Melilla	79,72	
			5,8 %
Članak 87. stavak 3. točka (c)			17,7 %
Ukupan udio stanovništva obuhvaćen potporom od 2007. do 2013.			59,6 %
Dodatna obuhvaćenost stanovništva na temelju prijelaznih odredbi od 2007. do 2008. na temelju članka 87. stavka 3. točke (c)			12,4 %
Francuska			
Francuska	Regije	BDP/PKM	Obuhvaćeno stanovništvo
Članak 87. stavak 3. točka (a)	Guyane	56,76	
	Réunion	60,63	
	Guadeloupe	67,32	
	Martinique	74,88	
			2,9 %
Statistički učinak ...			
Članak 87. stavak 3. točka (c)			15,5 %
Ukupan udio stanovništva obuhvaćen potporom od 2007. do 2013.			18,4 %
Dodatna obuhvaćenost stanovništva na temelju prijelaznih odredbi od 2007. do 2008. na temelju članka 87. stavka 3. točke (c)			6,9 %
Irska			Obuhvaćeno stanovništvo
Članak 87. stavak 3. točka (a)			
Statistički učinak ...			
Članak 87. stavak 3. točka (c)			50,0 %
Ukupan udio stanovništva obuhvaćen potporom od 2007. do 2013.			50,0 %
Dodatna obuhvaćenost stanovništva na temelju prijelaznih odredbi od 2007. do 2008. na temelju članka 87. stavka 3. točke (c)			25,0 %

Italija	Regije	BDP/PKM	Obuhvaćeno stanovništvo
Članak 87. stavak 3. točka (a)	Calabria	67,93	
	Campania	71,78	
	Sicilija	71,98	
	Puglia	72,49	
			29,2 %
Statistički učinak	Basilicata	77,54	
			1,0 %
Članak 87. stavak 3. točka (c)			3,9 %
Ukupan udio stanovništva obuhvaćen potporom od 2007. do 2013.			34,1 %
Dodatna obuhvaćenost stanovništva na temelju prijelaznih odredbi od 2007. do 2008. na temelju članka 87. stavka 3. točke (c)			5,6 %
Cipar			Obuhvaćeno stanovništvo
Članak 87. stavak 3. točka (a) ...			
Statistički učinak ...			
Članak 87. stavak 3. točka (c)			50,0 %
Ukupan udio stanovništva obuhvaćen potporom od 2007. do 2013.			50,0 %
Dodatna obuhvaćenost stanovništva na temelju prijelaznih odredbi od 2007. do 2008. na temelju članka 87. stavka 3. točka (c)			16,0 %
Latvija	Regije	BDP/PKM	Obuhvaćeno stanovništvo
Članak 87. stavak 3. točka (a)	Latvija	37,28	100 %
Litva	Regije	BDP/PKM	Obuhvaćeno stanovništvo
Članak 87. stavak 3. točka (a)	Litva	40,57	100 %
Luksemburg			Obuhvaćeno stanovništvo
Članak 87. stavak 3. točka (a) ...			
Statistički učinak ...			
Članak 87. stavak 3. točka (c)			16,0 %
Ukupan udio stanovništva obuhvaćen potporom od 2007. do 2013.			16,0 %
Dodatna obuhvaćenost stanovništva na temelju prijelaznih odredbi od 2007. do 2008. na temelju članka 87. stavka 3. točke (c)			5,1 %

Mađarska	Regije	BDP/PKM	Obuhvaćeno stanovništvo
Članak 87. stavak 3. točka (a)	Észak Magyarország	36,10	
	Észak Alföld	36,31	
	Dél Alföld	39,44	
	Dél Dunántúl	41,36	
	Közép Dunántúl	52,28	
	Nyugat Dunántúl	60,37	
			72,2 %
Statistički učinak ...			
Članak 87. stavak 3. točka (c) ...			27,8 %
Ukupan udio stanovništva obuhvaćen potporom od 2007. do 2013.			100,0 %
<hr/>			
Malta	Regije	BDP/PKM	Obuhvaćeno stanovništvo
Članak 87. stavak 3. točka (a)	Malta	74,75	100 %
<hr/>			
Nizozemska			Obuhvaćeno stanovništvo
Članak 87. stavak 3. točka (a) ...			
Statistički učinak ...			
Članak 87. stavak 3. točka (c)			7,5 %
Ukupan udio stanovništva obuhvaćen potporom od 2007. do 2013.			7,5 %
Dodatna obuhvaćenost stanovništva na temelju prijelaznih odredbi od 2007. do 2008. na temelju članka 87. stavka 3. točke (c)			2,4 %
<hr/>			
Austrija			Obuhvaćeno stanovništvo
Članak 87. stavak 3. točka (a) ...			
Statistički učinak	Burgenland	81,50	3,4 %
Članak 87. stavak 3. točka (c)			19,1 %
Ukupan udio stanovništva obuhvaćen potporom od 2007. do 2013.			22,5 %

Poljska	Regije	BDP/PKM	Obuhvaćeno stanovništvo
Članak 87. stavak 3. točka (a)	Lubelskie	32,23	
	Podkarpackie	32,80	
	Warminsko-Mazurskie	34,70	
	Podlaskie	35,05	
	Swietokrzyskie	35,82	
	Opolskie	38,28	
	Malopolskie	39,81	
	Lubuskie	41,09	
	Lódzkie	41,45	
	Kujawsko-Pomorskie	41,80	
	Pomorskie	45,75	
	Zachodniopomorskie	46,29	
	Dolnoslaskie	47,52	
	Wielkopolskie	48,18	
	Slaskie	50,62	
Mazowieckie	68,77		
			100 %
Portugal			
	Regije	BDP/PKM	Obuhvaćeno stanovništvo
Članak 87. stavak 3. točka (a)	Norte	61,94	
	Centro (PT)	63,08	
	Alentejo	65,72	
	Azori Açores	61,61	
	Madeira	87,84	
			70,1
Statistički učinak	Algarve	80,05	3,8 %
Članak 87. stavak 3. točka (c) ...			2,8 %
Ukupan udio stanovništva obuhvaćen potporom od 2007. do 2013.			76,7 %
Dodatna obuhvaćenost stanovništva na temelju prijelaznih odredbi od 2007. do 2008. na temelju članka 87. stavka 3. točke (c)			19,2 %
Slovenija			
	Regije	BDP/PKM	Obuhvaćeno stanovništvo
Članak 87. stavak 3. točka (a)	Slovenija	74,40	100 %

Slovačka	Regije	BDP/PKM	Obuhvaćeno stanovništvo
Članak 87. stavak 3. točka (a)	Východné Slovensko	37,21	
	Stredné Slovensko	40,72	
	Západné Slovensko	45,42	
			88,9 %
Statistički učinak ...			
Članak 87. stavak 3. točka (c) ...			
Ukupan udio stanovništva obuhvaćen potporom od 2007. –do 2013.			88,9 %
Dodatna obuhvaćenost stanovništva na temelju prijelaznih odredbi od 2007. do 2008. na temelju članka 87. stavka 3. točke (c)			7,5 %
Finska			Obuhvaćeno stanovništvo
Članak 87. stavak 3. točka (a) ...			
Statistički učinak ...			
Članak 87. stavak 3. točka (c)			33,0 %
Ukupan udio stanovništva obuhvaćen potporom od 2007. do 2013.			33,0 %
Švedska			Obuhvaćeno stanovništvo
Članak 87. stavak 3. točka (a) ...			
Statistički učinak ...			
Članak 87. stavak 3. točka (c)			15,3 %
Ukupan udio stanovništva obuhvaćen potporom od 2007. do 2013.			15,3 %
Ujedinjena Kraljevina	Regije	BDP/PKM	Obuhvaćeno stanovništvo
Članak 87. stavak 3. točka (a)	Cornwall & Isles of Scilly	70,16	
	West Wales and the Valleys	73,98	
			4,0 %
Statistički učinak	Highlands and Islands	77,71	0,6 %
Članak 87. stavak 3. točka (c)			19,3 %
Ukupan udio stanovništva obuhvaćen potporom od 2007. –do 2013.			23,9 %

52006XC1230(01)

30.12.2006.

SLUŽBENI LIST EUROPSKE UNIJE

C 323/1

OKVIR ZAJEDNICE ZA DRŽAVNE POTPORE ZA ISTRAŽIVANJE I RAZVOJ I INOVACIJE
(2006/C 323/01)

	<i>Stranica</i>
I. Uvod	174
1.1. Ciljevi državnih potpora za istraživanje i razvoj i inovacije	174
1.2. Politika državnih potpora i IRI	174
1.3. Test ravnoteže i njegova primjena na potpore za istraživanje i razvoj i inovacije	175
1.3.1. Akcijski plan državnih potpora: manje i bolje usmjerene potpore, test ravnoteže pri ocjeni potpora	175
1.3.2. Cilj od zajedničkog interesa na koji se odnosi okvir	175
1.3.3. Odgovarajući instrument	176
1.3.4. Poticajni učinak i nužnost potpore	176
1.3.5. Razmjernost potpore	176
1.3.6. Negativni učinci potpore za IRI moraju biti ograničeni tako da u konačnici sveukupno prevladavaju pozitivni učinci	176
1.4. Provedba testa ravnoteže: zakonske pretpostavke i potreba za detaljnijom ocjenom	177
1.5. Obrazloženje posebnih mjera koje su obuhvaćene ovim okvirom	178
2. Područje primjene i definicije pojmova	178
2.1. Područje primjene okvira	178
2.2. Definicije pojmova	179
3. Državne potpore u smislu članka 87. stavka 1. Ugovora o EZ-u	180
3.1. Istraživačke organizacije i posrednici koji su specijalizirani za područje inovacija kao primatelji državnih potpora u smislu članka 87. stavka 1. Ugovora o EZ-u	180
3.1.1. Javno financiranje netržišnih aktivnosti	181
3.1.2. Javno financiranje tržišnih aktivnosti	181
3.2. Indirektne državne potpore u smislu članka 87. stavka 1. Ugovora o EZ-u poduzetnicima putem istraživačkih organizacija koje se javno financiraju	181
3.2.1. Istraživanje u korist poduzetnika (ugovorena istraživanja ili usluge istraživanja)	182
3.2.2. Suradnja poduzetnika i istraživačkih organizacija	182

	<i>Stranica</i>
4. Usklađenost potpora u skladu s člankom 87. stavkom 3. točkom (b) Ugovora o EZ-u . . .	182
5. Usklađenost potpora u skladu s člankom 87. stavkom 3. točkom (c) Ugovora o EZ-u	183
5.1. Potpore za projekte istraživanja i razvoja	183
5.1.1. Kategorije istraživanja	183
5.1.2. Osnovni intenziteti potpore	183
5.1.3. Dodaci	183
5.1.4. Opravdani troškovi	184
5.1.5. Povratni predujam	185
5.1.6. Fiskalne mjere	185
5.1.7. Klauzula o usklađivanju intenziteta potpora	185
5.2. Potpore za studije o tehničkoj izvedivosti	186
5.3. Potpore za pokrivanje troškova zaštite prava industrijskog vlasništva za mala i srednja poduzeća	186
5.4. Potpore mladim poduzetnicima koji se bave inovacijama	186
5.5. Potpore za inovacije procesa i organizacije poslovanja u sektoru usluga	186
5.6. Potpore za savjetodavne usluge o inovacijama i za usluge koje potiču inovacije	187
5.7. Potpore za unajmljivanje visoko stručnog kadra	187
5.8. Potpore za inovacijske klustere	188
6. Poticajni učinak i nužnost potpore	189
7. Usklađenost potpore za koju je potrebno provesti detaljnu ocjenu	189
7.1. Mjere koje podliježu detaljnoj ocjeni	189
7.2. Metode detaljne ocjene: kriteriji IRI-a za ekonomsku ocjenu određenih pojedinačnih slučajeva	190
7.3. Pozitivni učinci potpore	190
7.3.1. Postojanje tržišnih nedostataka	190
7.3.2. Odgovarajući instrument potpore	191
7.3.3. Poticajni učinak i nužnost potpore	191
7.3.4. Razmjernost potpore	192
7.4. Analiza narušavanja tržišnog natjecanja i trgovine	192
7.4.1. Narušavanje dinamičnih poticaja	192
7.4.2. Stvaranje tržišne snage	193
7.4.3. Zadržavanje neučinkovitih struktura tržišta	193
7.5. Test ravnoteže i donošenje odluka	193

	<i>Stranica</i>
8. Zbrajanje potpora	193
9. Posebna pravila za poljoprivredu i ribarstvo	194
10. Završne odredbe	194
10.1. Izvješćivanje i nadzor	194
10.1.1. Godišnja izvješća	194
10.1.2. Uvid u cjelovite tekstove programa potpora	195
10.1.3. Obrazac o osnovnim podacima o potporama	195
10.2. Odgovarajuće mjere	195
10.3. Stupanje na snagu, važenje i revidiranje	195

I. UVOD

1.1. Ciljevi državnih potpora za istraživanje i razvoj i inovacije

Promicanje istraživanja i razvoja i inovacija (dalje u tekstu: IRI) važan je cilj od zajedničkog interesa. U skladu s člankom 163. Ugovora o EZ-u: „Zajednica ima za cilj jačati znanstvene i tehnološke temelje industrije Zajednice i poticati je, kako bi postala konkurentnija na međunarodnoj razini, a istodobno promicati i sve istraživačke aktivnosti koje se smatraju potrebnima ...”. U člancima 164. do 173. Ugovora o EZ-u navode se aktivnosti koje u tu svrhu treba provoditi kao i područje primjene i provedba višegodišnjeg okvirnog programa.

Na sastanku u Barceloni u ožujku 2002., Europsko Vijeće usvojilo je jasan cilj daljnjeg razvoja ulaganja u istraživanje. U skladu s tom odlukom ukupna sredstva Zajednice za istraživanje i razvoj (dalje: IR) i inovacije treba povećati s ciljem dostizanja iznosa od 3 % bruto domaćeg proizvoda do 2010. godine. Vijeće je također dodalo da dvije trećine tog novog ulaganja treba doći iz privatnog sektora. Kako bi se taj cilj postigao, ulaganja za istraživanja moraju rasti po prosječnoj stopi od 8 % godišnje, pri čemu rast javnih troškova⁽¹⁾ treba biti 6 %, a stopa rasta u odnosu na privatna ulaganja 9 % godišnje⁽²⁾.

Cilj je kroz državne potpore potaknuti ekonomsku učinkovitost⁽³⁾ i time pridonijeti održivom razvoju i zapošljavanju. Stoga će se državne potpore za IRI smatrati usklađenima ako se od potpore može očekivati da će potaknuti dodatni IRI i ako se može smatrati da narušavanje tržišnog natjecanja nije u suprotnosti sa zajedničkim interesom, koji Europska komisija za potrebe ovog okvira izjednačuje s ekonomskom učinkovitošću. Svrha ovog okvira je osigurati ostvarivanje ovog cilja i posebno, olakšati državama članicama usmjeravanje potpora na uklanjanje određenih tržišnih nedostataka⁽⁴⁾.

Člankom 87. stavkom 1. Ugovora o EZ-u utvrđuje se načelo po kojem su državne potpore zabranjene. No, u određenim slučajevima te potpore mogu biti usklađene sa zajedničkim tržištem na temelju članka 87. stavaka 2. i 3. Državne potpore za IRI u načelu su opravdane na temelju članka 87. stavka 3. točke (b) i članka 87. stavka 3. točke (c). U ovom okviru Europska komisija određuje pravila koja će se primjenjivati pri ocjeni potpora

⁽¹⁾ Treba imati na umu da samo dio javnih troškova za istraživanje i razvoj može ostvariti pravo na državnu potporu.

⁽²⁾ Usporedi: „Ulaganja u istraživanje: Akcijski plan za Europu”, Komunikacija Europske komisije Vijeću, Europskom parlamentu, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija, COM(2003)226 konačna verzija, str: 7.

⁽³⁾ U ekonomiji, pojam „učinkovitost” (ili „ekonomska učinkovitost”) odnosi se na opseg optimalne alokacije resursa odnosno optimalno korištenje ukupnih bogatstava na određenom tržištu ili u cjelokupnom gospodarstvu. IRI povećava ekonomsku učinkovitost preusmjeravanjem potražnje prema novim ili poboljšanim proizvodima, proizvodnim procesima ili uslugama, što odgovara povoljnijem odnosu cijene i kvalitete tih proizvoda.

⁽⁴⁾ „Tržišni nedostaci” nastaju ako tržište koje je prepušteno samo sebi ne donosi ekonomski učinkovite rezultate. U takvim će slučajevima intervencija države, uključujući i državne potpore, moći imati utjecaja na poboljšanje rezultata na tržištu u odnosu na cijene, proizvodnju i iskorištavanje resursa.

koje su joj prijavljene, dok će pri tome zadržati svoje diskrecijsko pravo te povećati pravnu sigurnost i transparentnost u donošenju svojih odluka.

1.2. Politika državnih potpora i IRI

U kontekstu Lisabonske strategije, razina IRI-a ne smatra se optimalnom za gospodarstvo Zajednice, što za sobom povlači da bi povećanje razine IRI-a za posljedicu imalo veći rast u Zajednici. Mišljenje je Europske komisije da se postojeća pravila o državnim potporama za IR moraju modernizirati i proširiti kako bi odgovorila na taj izazov.

Prvo, u ovom okviru Europska komisija širi postojeće mogućnosti dodjele potpora za IR na nove aktivnosti kojima se daje potpora inovacijama. Inovacije se odnose na proces povezivanja znanja i tehnologije s iskorištavanjem mogućnosti tržišta za nove ili poboljšane proizvode, usluge i poslovne procese, u usporedbi s onima koji već postoje na zajedničkom tržištu, a koje prati određeni stupanj rizika. Međutim, u svrhu pravila o državnim potporama, Europska komisija je mišljenja da državne potpore za inovacije ne treba odobravati na temelju apstraktne definicije inovacija već samo u mjeri u kojoj se te potpore odnose na određene, precizno definirane aktivnosti koje su jasno usmjerene na tržišne nedostatke koji sprečavaju inovacije i za koje je vjerojatno da će njihove prednosti i pozitivni učinci koji su ostvareni državnim potporom nadvladati moguće negativne učinke na tržišno natjecanje i trgovinu.

Drugo, Europska komisija namjerava podržati bolje upravljanje državnim potporama za IRI. S tim će u vezi proširiti područje primjene skupnog izuzeća potpora za IR koje je trenutačno ograničeno na potpore malim i srednjim poduzećima⁽⁵⁾. Buduća opća uredba o skupnom izuzeću obuhvatit će manje problematične državne potpore (mjere) u području IRI-a. Ovaj će se okvir nastaviti primjenjivati za sve državne potpore koje su prijavljene Europskoj komisiji, bilo iz razloga što nisu obuhvaćene uredbom o skupnom izuzeću, ili iz razloga što moraju biti pojedinačno prijavljene sukladno odredbama uredbe o skupnom izuzeću, ili pak stoga što država članica odluči prijaviti državnu potporu koja je u načelu mogla biti obuhvaćena skupnim izuzećem na temelju uredbe o skupnom izuzeću, kao i slučaju potrebe za ocjenom potpore koja nije bila prijavljena.

Treće, ovaj okvir, kako bi olakšao Europskoj komisiji ciljano i temeljito ispitivanje odnosno ocjenu državnih potpora koje su njime obuhvaćene, ne sadrže samo pravila o usklađenosti određenih mjera (Poglavlje 5. u nastavku teksta) nego i dodatne elemente kojima se provodi analiza poticajnog učinka i neophodnosti potpore zbog povećanog rizika negativnog učinka nekih mjera na tržišno natjecanje i trgovinu (Poglavlje 6. u nastavku teksta) te dodatne metode koje se koriste u postupku kada je potrebna detaljna ocjena (Poglavlje 7. u nastavku teksta).

⁽⁵⁾ Akcijski plan državnih potpora. Manje i kvalitetnije državne potpore: Plan reforme državnih potpora 2005.-2009. COM(2005) 107 konačna verzija – SEC(2005) 795 od 7. lipnja 2005.

U ovom kontekstu Europska komisija ističe da bi tržišta na kojima postoji tržišno natjecanje trebala u načelu bez utjecaja vanjskih čimbenika proizvoditi najučinkovitije rezultate u odnosu na IRI. No, to na području IRI-a nije uvijek slučaj pa intervencije države u tom slučaju mogu popraviti rezultate. Poduzetnici će više ulagati u istraživanje samo u onom opsegu u kojem će od rezultata istraživanja moći imati konkretnu ekonomsku korist i koji su svjesni mogućnosti koje im se pružaju da to ostvare. Više je razloga za nisku razinu IRI-a, djelomično su to strukturne zapreke, a djelomično i postojanje tržišnih nedostataka. Pri rješavanju strukturnih zapreka prednost bi trebalo dati strukturnim mjerama⁽⁶⁾, dok se državne potpore mogu primijeniti u svrhu kompenzacije za negativne učinke koji su posljedica tržišnih nedostataka. Nadalje, dosadašnje je empiričko iskustvo pokazalo da s ciljem učinkovitosti državnih potpora one moraju biti popraćene i poticajnim okvirnim uvjetima, kao što su to odgovarajući sustavi zaštite prava intelektualnog vlasništva, okruženje koje obilježava tržišno natjecanje te uz propise koji su naklonjeni istraživanju i inovacijama uz financijska tržišta koja su im otvorena.

No, državne potpore isto tako narušavaju tržišno natjecanje, a jako tržišno natjecanje je istodobno odlučujući čimbenik poticanja ulaganja u IRI tržišnoga gospodarstva. Stoga državne potpore treba pažljivo osmisliti kako bi se ograničilo narušavanje tržišnog natjecanja. U suprotnom one postaju kontraproduktivne i smanjuju sveukupnu razinu IRI-a i sprečavaju gospodarski rast.

Osnovni problem s potporama koje se dodjeljuju poduzetnicima za IRI je to što one mogu narušiti i eventualno čak i smanjiti poticaj za ulaganja kod konkurentnih poduzetnika. U slučaju kada jedan poduzetnik prima potporu, to u načelu jača njegov položaj na tržištu i smanjuje prihod od ulaganja drugim poduzetnicima. Kada je to smanjenje značajno, moguće je da će ti konkurenti smanjiti svoja ulaganja u aktivnosti IRI-a. Istodobno, kada potpora za korisnika ima za posljedicu manje ograničavanje vlastitog proračuna, to isto tako može smanjiti poticaj za inovacijama samog korisnika potpore. Nadalje, potporom se mogu poticati neučinkoviti poduzetnici ili pak omogućavati postupanja poduzetnika koja za posljedicu imaju isključivanje drugih poduzetnika s tržišta ili jačanje njegove tržišne snage.

1.3. Test ravnoteže i njegova primjena na potpore za istraživanje i razvoj i inovacije

1.3.1. Akcijski plan državnih potpora: manje i bolje usmjerene potpore, test ravnoteže pri ocjeni potpora

Akcijskim planom državnih potpora⁽⁷⁾ Europska komisija je najavila da „kako bi u najboljoj mjeri pridonijela ponovno oživljenoj Lisabonskoj strategiji za rast i zapošljavanje, Komisija će, već prema slučaju, ojačati svoj ekonomski pristup u analizi državnih potpora. Ekonomski pristup predstavlja instrument

⁽⁶⁾ Uključujući: visoko obrazovanje, programe istraživanja i javne istraživačke organizacije, propise o zaštiti prava intelektualnog vlasništva koji će poticati inovacije, pogodne okvirne uvjete koji će privući poduzetnike da se bave IRI-jem.

⁽⁷⁾ Akcijski plan državnih potpora (bilješka), točka 21.

koji omogućava bolje osmišljavanje i kvalitetnije usmjeravanje državnih potpora prema ciljevima ponovno oživljene Lisabonske strategije”.

Pri ocjeni može li se određena potpora smatrati usklađenom sa zajedničkim tržištem, Komisija uspoređuje s jedne strane pozitivne učinke državne potpore u smislu ostvarenja cilja od zajedničkog interesa, dok s druge strane promatra njezine moguće negativne učinke u smislu narušavanja trgovine i tržišnog natjecanja. Akcijski plan državnih potpora koji se temelji na postojećim iskustvima, gore navedenu metodu ocjene i službeno naziva „testom ravnoteže”⁽⁸⁾. Taj se test ravnoteže odvija u tri koraka i ima odlučujuću ulogu u odobravanju državne potpore. Prva dva koraka odnose na ispitivanje pozitivnih učinaka državne potpore, dok se treći korak bavi negativnim učincima i konačnim utvrđivanjem odnosa ravnoteže između pozitivnih i negativnih učinaka:

1. Je li državna potpora usmjerena na točno definirani cilj od zajedničkog interesa (kao što su to npr. rast, zapošljavanje, kohezija, okoliš)?
2. Je li državna potpora dobro osmišljena kako bi mogla pridonijeti ostvarenju cilja od zajedničkog interesa, odnosno ostvaruje li se prijedlogom mjere cilj uklanjanja tržišnih nedostataka ili neki drugi cilj?
 - i. Predstavlja li državna potpora odgovarajući instrument?
 - ii. Postoji li poticajni učinak, odnosno mijenja li se potporom ponašanje poduzetnika?
 - iii. Je li mjera razmjerna, odnosno bi li ista promjena ponašanja poduzetnika bila moguća uz manju potporu?
3. Je li narušavanje tržišnog natjecanja i učinak na trgovinu ograničen, tako da sveukupno prevladavaju pozitivni učinci?

Ovaj test ravnoteže primjenjiv je kako na utvrđivanje pravila o državnim potporama tako i u ocjeni pojedinačnih slučajeva.

Za ostvarivanje mogućnosti skupnog izuzeća uređenog određenim propisom državna je potpora usklađena ako su ispunjeni propisani uvjeti. To se općenito odnosi na većinu slučajeva koji su obrađeni u ovom okviru. Međutim, u slučaju pojedinačnih potpora i mjera koje mogu imati značajan negativan učinak na tržišno natjecanje zbog visokih iznosa potpora, Europska komisija će izvršiti sveobuhvatnu ocjenu pozitivnih i negativnih učinaka potpore koja se temelji na načelu razmjernosti potpore.

1.3.2. Cilj od zajedničkog interesa na koji se odnosi okvir

Ovaj okvir odnosi se na cilj od zajedničkog interesa a koji predstavlja poticanje istraživanja i razvoja i inovacija. Tim se ciljem želi povećati ekonomska učinkovitost i to otklanjanjem jasno definiranih tržišnih nedostataka koji gospodarstvu Zajednice stoje na putu ostvarenja optimalne razine IRI-a.

⁽⁸⁾ Usporedi Akcijski plan državnih potpora (vidjeti bilješku 5), točke 11. i 20., kao što je prethodno već detaljnije navedeno u Komunikaciji o inovacijama, COM(2005) 436 konačna verzija od 21. rujna 2005.

Kako bi se utvrdila pravila koja trebaju osigurati da se državnim potporama taj cilj ostvari, prije svega je potrebno prepoznati i utvrditi tržišne nedostatke koji sprečavaju IRI. IRI se odvija kroz niz aktivnosti na višem, prethodnom stupnju mnogih tržišta proizvodnje (tzv. uzlazna tržišta) koje se za razvoj novih ili poboljšanih proizvoda⁽⁹⁾ i procesa na tim tržištima proizvodnje koriste raspoloživim kapacitetima IRI-a, i time potiču gospodarski rast. Međutim, uzimajući u obzir kapacitete raspoloživosti IRI-a, tržišni nedostaci mogu priječiti tržištu da dostigne optimalnu proizvodnju i za posljedicu imati neučinkovite rezultate i to iz sljedećih razloga:

- **Pozitivni vanjski učinci/prelijevanje znanja:** IRI često donosi koristi čitavom društvu, i to u obliku širenja znanja. Međutim, ostane li ono pak prepušteno tržištu, veliki broj projekata može iz perspektive privatnoga gospodarstva izgledati neprofitabilno, iako bi ti isti projekti mogli biti od koristi za društvo, i to stoga što poduzetnici koji teže za stvaranjem dobiti zanemaruju vanjske učinke svojih postupanja kada odlučuju o tome u koliko će se mjeri baviti IRI-em. Stoga se može dogoditi da se takvi projekti od zajedničkog interesa uopće ne provode ako ne intervencija država.
- **Javno dobro/prelijevanje znanja:** Pri stvaranju općeg znanja, kao što je to temeljno istraživanje, nemoguće je spriječiti druge da to znanje koriste (javno dobro), dok s druge strane specifičnije znanje koje se odnosi na proizvodnju može biti zaštićeno, primjerice patentima koji izumitelju osiguravaju ostvarenje veće dobiti od izuma. Kako bi se pronašla odgovarajuća politika poticanja IRI-a, potrebno je razlikovati između stvaranja općeg znanja i znanja koje je moguće zaštititi. Poduzetnici se često bez sudjelovanja u troškovima stjecanja znanja, koriste općim znanjem koje su stvorili drugi, što za posljedicu ima poduzetničku nespriječnost da sami stvaraju znanje. U stvari, tu tržište ne samo da može biti neučinkovito, nego može i u potpunosti ne postojati. Kada bi se proizvodilo više općeg znanja, čitavo bi društvo imalo koristi od prelijevanja, širenja znanja na području cjelokupnoga gospodarstva. U tu će svrhu država možda morati dati potporu poduzetnicima za stvaranje znanja. U slučaju temeljnog istraživanja, možda će u potpunosti morati pokriti troškove za poduzetnička nastojanja da se bavi tim istraživanjem.
- **Nepotpune i asimetrične informacije:** IRI obilježava visok stupanj rizika i nesigurnost. Zbog nepotpunih i/ili asimetričnih informacija, privatni ulagatelji nerado financiraju vrijedne projekte, a visoko stručni kadar ne dolazi do informacija o mogućnostima zapošljavanja kod poduzetnika koji se bave inovacijama. Kao posljedica toga, može doći do neodgovarajuće raspodjele resursa, ljudskih i financijskih, na tim tržištima, a projekti koji su vrijedni za gospodarstvo ne ostvaruju se.
- **Nedostatna koordinacija i povezanost:** Sposobnost poduzetnika da međusobno surađuju ili barem zajednički djeluju i na taj način ostvaruju IRI može biti umanjena. Problemi se mogu pojaviti iz različitih razloga, uključujući teškoće u koordinaciji istraživanja i razvoja i u traženju odgovarajućih partnera.

⁽⁹⁾ Uključujući i usluge.

1.3.3. *Odgovarajući instrument*

Važno je imati na umu da osim potpora mogu postojati i drugi, primjereniji instrumenti s ciljem povećanja razine IRI-a u gospodarstvu, primjerice propisi, povećanje izdvajanja za visoko školstvo, opće mjere oporezivanja koje bi išle u prilog IRI-u⁽¹⁰⁾. Primjerenost instrumenta politike u određenom slučaju najčešće je povezan s glavnim uzrocima problema. Smanjivanje zapreka pristupu tržištu može se pokazati primjerenijim nego državna potpora kada se želi riješiti problem pristupa određenim rezultatima IRI-a za novog sudionika na tržištu. Povećana ulaganja u visoko školstvo mogu biti primjerenija u slučaju kada se radi o nedostatku stručnog kadra za rad na IRI-u nego dodjela državnih potpora projektima IRI-a. Države članice bi stoga trebale izabrati državne potpore kada je to primjeren instrument na temelju problema koji nastoje riješiti. To znači da je neophodno jasno prepoznati i utvrditi tržišne nedostatke koji se određenom mjerom žele otkloniti.

1.3.4. *Poticajni učinak i nužnost potpore*

Državne potpore za IRI moraju kod primatelja potpore imati za posljedicu promjenu njegovog ponašanja na način da se povećava razina aktivnosti koje se odnose na IRI i provođenja projekata IRI-a, ili poduzimanje aktivnosti koje inače uopće ne bi bile provedene ili koje bi bile provedene u ograničenom opsegu. Europska komisija je mišljenja da potpora treba za posljedicu imati povećanje aktivnosti koje se odnose na IRI, i to u odnosu na njihov opseg, sadržaj, iznos koji je za te aktivnosti utrošen ili brzinu. Poticajni učinak određuje se na temelju kauzalne analize kojom se uspoređuje razina aktivnosti koja se namjerava ostvariti uz potporu i iste koja bi se ostvarila bez potpore. Države članice moraju jednoznačno dokazati na koji način će osigurati prisutnost tog poticajnog učinka.

1.3.5. *Razmjernost potpore*

Potpora će se smatrati razmjernom samo pod uvjetom da isti rezultat ne bi bilo moguće ostvariti uz pomoć neke druge mjere koja bi manje narušila tržišno natjecanje. Konkretno, iznos i intenzitet potpore moraju biti ograničeni na minimum koji je potreban da bi se provela aktivnost IRI-a za koju je potpora dodijeljena.

1.3.6. *Negativni učinci potpore za IRI moraju biti ograničeni tako da u konačnici sveukupno prevladavaju pozitivni učinci*

Mogući oblici narušavanja tržišnog natjecanja koje se javlja kao posljedica državnih potpora za IRI mogu se podijeliti u nekoliko kategorija:

- narušavanje tržišnih poticaja za poduzetnike i istiskivanje poduzetnika s tržišta,
- poticanje neučinkovite proizvodnje,

⁽¹⁰⁾ Vidjeti Obavijest o primjeni pravila o državnim potporama na mjere koje se odnose na direktno oporezivanje poduzetnika; SL C 384, 10.12.1998., str. 3.

- postupanja na tržištu koja za posljedicu imaju isključivanje poduzetnika s tržišta i jačanje tržišne snage poduzetnika,
- posljedice na raspoređenost i širenje gospodarskih aktivnosti u državama članicama,
- posljedice na trgovinske tokove na zajedničkom tržištu.

Što su iznosi potpora viši i što su aktivnosti koje su obuhvaćene potporom bliže tržištu predmetnog proizvoda ili usluge, to su u pravilu i negativni učinci značajniji. Iz tog razloga, u načelu, intenziteti potpore za razvojne aktivnosti i inovacije moraju biti niži od onih koji se odnose na aktivnosti koje su vezane za istraživanje i slične aktivnosti. Nadalje, pri utvrđivanju opravdanih troškova važno je osigurati da se troškovi koji se smatraju troškovima koji se odnose na redovite aktivnosti poduzetnika ne mogu smatrati opravdanima i tako ostvarivati pravo na potporu. Uz to, i značajke korisnika potpore i mjerodavnih tržišta također utječu na razinu narušavanja tržišta. Ti će se aspekti detaljnije uzimati u obzir u slučajevima u kojima je potrebno provesti detaljnu ocjenu.

1.4. Provedba testa ravnoteže: zakonske pretpostavke i potreba za detaljnom ocjenom

Na temelju ovog okvira ocjenjivat će se potpore za istraživanje i razvoj i inovacije koje se prijavljuju Europskoj komisiji. Ocjena usklađenosti sa zajedničkim tržištem provodit će Europska komisija na temelju testa ravnoteže koji je opisan u Poglavlju 1. U skladu s tim, mjera će se odobriti samo ako, uzimajući u obzir svaki od elemenata testa ravnoteže, krajnji rezultat ukazuje na pozitivne učinke. No, ocjena Europske komisije može varirati u smislu načina na koji se ocjenjivanje provodi, budući da se u svakom pojedinačnom slučaju mogu razlikovati i rizici za tržišno natjecanje i trgovinu koji se odnose na određene vrste državnih potpora. Ne dovodeći u pitanje članak 4. i članak 7. Uredbe Vijeća (EZ) br. 659/1999 od 22. ožujka 1999. o utvrđivanju detaljnih pravila primjene članka 93. Ugovora o EZ⁽¹⁾, Europska komisija primjenjuje različite zakonske pretpostavke ovisno o vrsti državne potpore koja se prijavljuje.

Sve prijavljene potpore ocjenjivat će se najprije na temelju kriterija iz Poglavlja 5. U tom poglavlju Europska komisija navodi niz mjera kod kojih *a priori* polazi od činjenice da se državnim potporama koje se odnose na te mjere otklanjaju specifični tržišni nedostaci kojima se sprečava IRI. Nadalje, Europska komisija je utvrdila niz preduvjeta i parametara kako bi osigurala da državne potpore koje se odobravaju s ciljem tih mjera stvarno imaju poticajni učinak, da zadovoljavaju kriterij razmjernosti i da je njihov negativni učinak na tržišno natjecanje i trgovinu ograničen. Tako Poglavlje 5. sadrži parametre koji se donose na aktivnost koja ostvaruje pravo na potporu, intenzitete potpore i uvjete koji moraju biti ispunjeni kako bi potpora bila usklađena sa zajedničkim tržištem. U načelu, samo se one mjere koje ispunjavaju kriterije koji su navedeni u Poglavlju 5. mogu na temelju ovog okvira smatrati usklađenima sa zajedničkim tržištem u smislu članka 87. stavka 3. točke (c) Ugovora o EZ-u.

U Poglavlju 6. Europska komisija se detaljnije bavi načinom ocjene kriterija neophodnosti i poticajnog učinka potpore.

U Poglavlju 7. Europska komisija navodi detaljnije podatke o tome u kojim će slučajevima i na koji način provoditi detaljnu pojedinačnu ocjenu.

Iz toga slijede različite razine ocjene koje se iscrpnije opisuju u nastavku teksta. Na prvoj razini Europska komisija smatra da je u načelu dovoljno da je predmetna mjera usklađena s uvjetima koji su navedeni u Poglavlju 5., pod uvjetom da su ispunjeni poticajnog učinka potpore. Kod svih ostalih mjera, Europska komisija smatra da je neophodno dodatno ispitivanje s obzirom na postojanje većih rizika za tržišno natjecanje i trgovinu, zbog same aktivnosti, iznosa potpore, ili pak vrste korisnika potpore. To će se dodatno ispitivanje u načelu sastojati u daljnjoj i detaljnijoj ocjeni činjeničnog stanja u pojedinačnom slučaju, u skladu s odredbama koje su navedene u Poglavlju 6. koje se odnose na neophodnost i poticajni učinak potpore, ili onih iz Poglavlja 7., koje se odnose na ocjenu potpora čiji iznosi premašuju pragove utvrđene u odjeljku 7.1. ovog okvira. Na kraju opisanog dodatnog ispitivanja Europska komisija može potporu odobriti, proglasiti je neusklađenom sa zajedničkim tržištem ili je proglasiti uvjetno usklađenom sa zajedničkim tržištem.

Prvo, Europskoj komisiji će za određene državne potpore činjenica da ispunjavaju kriterije koji su navedeni u Poglavlju 5. i 6. u načelu biti dovoljna da bi se osigurala usklađenost, budući da se pretpostavlja da bi za takvu mjeru rezultat primjene testa ravnoteže bio pozitivan. Hoće li mjera pripadati toj kategoriji ovisi o vrsti korisnika potpore, aktivnosti za koju se odobrava potpora i iznosu dodijeljene potpore. Europska komisija je mišljenja da će se sljedeće mjere moći smatrati usklađenima u smislu Poglavlja 5. i 6. i. ako ispunjavaju sve preduvjete i parametre koji su navedeni u Poglavlju 5. i ii. samo ako se potpora dodjeljuje nakon što je prijavljena nacionalnom nadležnom tijelu:

- potpore za projekte i studije izvedivosti kada su korisnici potpore mala i srednja poduzeća i kada iznos potpore ne premašuje iznos od 7,5 milijuna EUR po malom i srednjem poduzeću i projektu (potpora projektu plus potpora za studiju izvedivosti),
- potpore za pokrivanje troškova zaštite prava industrijskog vlasništva za mala i srednja poduzeća,
- potpore mladim poduzetnicima koji se bave inovacijama,
- potpore za savjetodavne usluge o inovacijama; potpore za usluge koje potiču inovacije,
- potpore za unajmljivanje visoko stručnog kadra.

Za gore navedene mjere Poglavlje 6. jasno navodi da se pretpostavlja da postoji poticajni učinak, ako je ispunjen uvjet iz gore navedene alineje ii.

Drugo, u slučaju prijavljenih potpora u iznosima koji **ne prelaze** pragove zadane u odjeljku 7.1. ovog okvira, dodatno

⁽¹⁾ SL L 83, 27.3.1999., str. 1.

ispitivanje sastoji se u dokazivanju poticajnog učinka i neophodnosti potpore kao što su opisani u Poglavlju 6. Te će se mjere moći smatrati usklađenima u smislu Poglavlja 5. i 6. samo i. ako ispunjavaju sve preduvjete i parametre koji su navedeni u Poglavlju 5. i ii. ako se poticajni učinak i neophodnost potpore dokažu u skladu s Poglavljem 6.

Treće, u slučaju prijavljenih potpora u iznosima koji **prelaze** pragove zadane u odjeljku 7.1. ovog okvira, dodatno ispitivanje sastoji se u detaljnoj ocjeni u smislu Poglavlja 7. Te će se mjere stoga moći proglasiti usklađenima u smislu Poglavlja 5., 6. i 7. samo ako i. ispunjavaju sve preduvjete i parametre navedene u Poglavlju 5. i ii. ako test ravnoteže u smislu Poglavlja 7. u konačnici ukazuje na pozitivan učinak.

1.5. **Obrazloženje posebnih mjera koje su obuhvaćene ovim okvirom**

Primjenjujući ove kriterije na IRI, Europska komisija prepoznala je i utvrdila niz mjera za koje državne potpore mogu, pod određenim uvjetima, biti usklađene s člankom 87. stavkom 3. točkom (c) Ugovora o EZ.

Potpore projektima koji obuhvaćaju temeljna i primijenjena istraživanja i razvojna istraživanja služe prije svega otklanjanju tržišnih nedostataka koji se odnose na pozitivne vanjske učinke (prelijevanje znanja), uključujući i stvaranje javnih dobara. Europska komisija smatra svrsishodnim da se zadrži podjela na različite kategorije aktivnosti IRI-a neovisno o činjenici što te aktivnosti više slijede interaktivni nego linearni model inovacija. Različiti intenziteti potpora odražavaju različiti opseg i ozbiljnost tržišnih nedostataka te ukazuju na udaljenost predmetne aktivnosti od tržišta. Nadalje, u usporedbi s prethodnim propisom koji je obuhvaćao državne potpore na ovom području, određene aktivnosti vezane uz inovacije uključene su u razvojna istraživanja. Nadalje, pojednostavljen je sustav dodatnih uvećanja. Zbog očekivane važnije uloge tržišnih nedostataka i isto tako očekivanih značajnijih pozitivnih vanjskih učinaka, opravdani su dodaci za mala i srednja poduzeća, suradnju koju pružaju ili koja se ostvaruje s malim i srednjim poduzećima, međugraničnu suradnju kao i javno-privatno partnerstvo (suradnju poduzetnika s javnim istraživačkim organizacijama).

Potpore za studije o tehničkoj izvedivosti koje obuhvaćaju projekte IRI-a namijenjene su otklanjanju tržišnih nedostataka koji se odnose na nepotpune i asimetrične informacije. Budući da se te studije smatraju udaljenijima od tržišta nego što je to sam projekt, za njih su prihvatljivi relativno visoki intenziteti potpore.

Potpore za pokrivanje troškova zaštite prava industrijskog vlasništva za mala i srednja poduzeća namijenjene su tržišnim nedostacima koji se odnose na pozitivne vanjske učinke (prelijevanje znanja). Cilj je malim i srednjim poduzećima povećati mogućnost ostvarivanja prihoda iz poslovanja i time ih snažnije poticati na provođenje aktivnosti IRI-a.

Potpore mladim poduzetnicima koji se bave inovacijama uvedene su kako bi se pridonijelo otklanjanju tržišnih nedostataka koji su nastali zbog nepotpunih i asimetričnih informacija, što ovim poduzetnicima naročito nanosi štetu jer im ograničava pristup odgovarajućim financijskim sredstvima koja bi im omogućila ostvarivanje projekata inovacija.

Potpore za inovacije procesa i organizacije poslovanja u sektoru usluga namijenjene su otklanjanju tržišnih nedostataka koji su nastali zbog nepotpunih informacija i pozitivnih vanjskih učinaka. Time se rješava problem nemogućnosti uklapanja inovacija u području aktivnosti koje se odnose na pružanje usluga u

kategorije istraživanja i razvoja. Inovacije u području aktivnosti pružanja usluga češće su posljedica interakcije s kupcima i suočavanja s tržištem nego iskorištavanja i primjene postojećeg znanja iz područja znanosti, tehnologije ili ekonomije. Nadalje, inovacije u odnosu na aktivnosti u sektoru usluga tradicionalno se zasnivaju na novim procesima i organizaciji poslovanja a manje na tehnološkom razvoju. U tom smislu inovacije procesa i organizacije poslovanja u sektoru usluga nisu na zadovoljavajući način obuhvaćene potporom za istraživanje i razvoj te su ovdje dodane i specifične potpore kojima je cilj otkloniti tržišne nedostatke koji su prepreka inovacijama.

Potpore za savjetodavne usluge o inovacijama i za usluge koje potiču inovacije, a koje pružaju posrednici koji su specijalizirani za područje inovacija, namijenjene su otklanjanju tržišnih nedostataka koji su povezani s problemom nedostatnog širenja informacija, pozitivnih vanjskih učinaka i slabe koordinacije. Državna potpora je ovdje odgovarajuće rješenje jer malim i srednjim poduzećima nudi poticaje za kupnju takvih usluga i utječe na porast ponude i potražnje usluga koje pružaju posrednici specijalizirani za inovacije.

Potpore za unajmljivanje visoko stručnog kadra namjeravaju otkloniti tržišne nedostatke koji su povezani s nepotpunim informacijama na tržištu rada Zajednice. U Zajednici je vjerojatnije da će visoko stručni kadar unajmiti veliki poduzetnici, budući da stručnjaci tradicionalno misle da veliki poduzetnici nude bolje uvjete rada, sigurnije radno mjesto i mogućnosti napredovanja. No, mala i srednja poduzeća mogli bi imati koristi od važnog prijenosa znanja i povećanih inovacijskih kapaciteta kada bi imali mogućnost zaposliti visoko kvalificirane stručnjake koji bi provodili aktivnosti IRI-a. Povezivanje velikih poduzetnika ili visokoškolskih ustanova i malih i srednjih poduzeća također bi doprinijelo otklanjanju tržišnih nedostataka koji nastaju u obliku nedostatka koordinacije te stvaranju inovacijskih klastera.

Potpore za inovacijske klasterne namijenjene su rješavanju tržišnih nedostataka koji se odnose na probleme koordinacije koji sprečavaju razvoj klastera, ili koji ograničavaju zajedničko djelovanje i prijenos znanja između klastera. Državne potpore mogu doprinijeti rješavanju ovog problema na dva načina: prvo, poticanjem ulaganja u otvorenu i zajedničku infrastrukturu namijenjenu inovacijskim klasterima, i drugo, poticanjem stvaranja klastera, u smislu promicanja zajedničkog rada na projektima povezivanja i stvaranja znanja.

2. **PODRUČJE PRIMJENE I DEFINICIJE POJMOVA**

2.1. **Područje primjene okvira**

Ovaj se okvir primjenjuje na državne potpore za istraživanje i razvoj i inovacije. Primjenjivat će se u skladu s ostalim politikama Zajednice o državnim potporama, ostalim odredbama Ugovora o osnivanju Europskih zajednica i zakonodavstvu koje se donosi na temelju tih Ugovora.

U skladu s općim načelima Ugovora o EZ, državne potpore ne mogu biti odobrene ako je određena mjera diskriminirajuća u opsegu u kojem to nije opravdano ciljem državne potpore. U odnosu na IRI, posebno treba naglasiti da Europska komisija neće odobriti državnu potporu kojom se isključuje mogućnost iskorištavanja rezultata IRI-a u ostalim državama članicama.

Tijela javne vlasti mogu naručiti istraživanje i razvoj od poduzetnika ili od njih kupiti rezultate istraživanja i razvoja. Ako se za ta istraživanja i razvoj ne plaća tržišna cijena, u načelu će biti riječ o državnoj potpori u smislu članka 87. stavka 1. Ugovora o EZ. No, s druge strane, ako se ti ugovori dodjeljuju po tržišnim uvjetima, što je pak očito ako je proveden postupak javne

nabave koji se provodi u skladu s važećim direktivama o javnoj nabavi, posebno Direktivi 2004/17/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 31. ožujka 2004. o koordinaciji postupaka nabave subjekata koji djeluju u sektoru vodnoga gospodarstva, energetskom i prometnom sektoru te sektoru poštanskih usluga⁽¹²⁾ i Direktivi 2004/18/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 31. ožujka 2004. o koordinaciji postupaka za dodjelu ugovora o javnim radovima, ugovora o javnoj nabavi i ugovora o javnim uslugama⁽¹³⁾, Europska komisija će u načelu smatrati da se ne radi od državnim potporama u smislu članka 87. stavka 1. Ugovora o EZ.

Ovaj se okvir primjenjuje na potpore kojima se potiču istraživanje i razvoj i inovacije u svim sektorima gospodarstva koji su obuhvaćeni Ugovorom o EZ. Primjenjuje se i na one sektore gospodarstva koji su podložni posebnim pravilima Zajednice o državnim potporama, osim ako tim pravilima nije drugačije predviđeno⁽¹⁴⁾.

Ovaj se okvir primjenjuje na državne potpore za IRI u području zaštite okoliša⁽¹⁵⁾, budući da postoje brojna sinergijska djelovanja između inovacija s ciljem poboljšanja kvalitete i učinkovitosti i inovacija s ciljem poboljšanja optimalnog korištenja energije, gospodarenja otpadom i sigurnosti, a koja se ovdje mogu iskoristiti.

Nakon stupanja na snagu Uredbe Komisije (EZ) br. 364/2004 od 25. veljače 2004. o izmjenama Uredbe (EZ) br. 70/2001 u pogledu širenja njezinog područja primjene na potporu za istraživanje i razvoj⁽¹⁶⁾, potpore za istraživanje i razvoj malim i srednjim poduzećima izuzete su iz obveze prijave na temelju kriterija koji su utvrđeni Uredbom Komisije (EZ) br. 70/2001 od 12. siječnja 2001. o primjeni članka 87. i 88. Ugovora o EZ na državne potpore malim i srednjim poduzetnicima⁽¹⁷⁾. Međutim, državama članicama prepuštena je odluka o obvezi prijave tih potpora. Ako to žele, ovaj se okvir i dalje može koristiti pri ocjeni i tih prijavljenih potpora.

Dok se troškovi rada zaposlenika smatraju opravdanim troškovima u nizu mjera koje su obuhvaćene ovim okvirom, uvedene su i potpore za unajmljivanje visoko stručnog kadra, opće potpore za zapošljavanje i usavršavanje istraživača i dalje su obuhvaćene posebnim važećim propisima koji se odnose na državne potpore za zapošljavanje i usavršavanje, Uredbom Komisije (EZ) br. 68/2001 od 12. siječnja 2001. o primjeni članka 87. i 88. Ugovora o EZ-u na potpore za usavršavanje⁽¹⁸⁾ te Uredbom Komisije (EZ) br. 2204/2002 od 12. prosinca 2002. o primjeni članka 87. i 88. Ugovora o EZ na državne potpore za zapošljavanje⁽¹⁹⁾.

⁽¹²⁾ SL L 134, 30.4.2004., str. 1.

⁽¹³⁾ SL L 134, 30.4.2004., str. 114.

⁽¹⁴⁾ Primjerice, člankom 3. Uredbe Vijeća (EEZ) br. 1107/70 od 4. lipnja 1970. o dodjeljivanju potpora za željeznički i cestovni promet te promet unutarnjim plovnim putovima, uređena su posebna pravila kojima se uvjetuje usklađenost državnih potpora za istraživanje i razvoj u sektoru željezničkog, cestovnog i riječnog prometa.

⁽¹⁵⁾ Vidjeti važeće Smjernice Zajednice o državnim potporama za zaštitu okoliša, SL C 37, 3.2.2001., str. 3. točka 7. Nadalje, u kontekstu revizije smjernica za zaštitu okoliša, Europska komisija će razmotriti mogućnost uvrštavanja novih mjera koje bi mogle obuhvatiti i eko-inovacije.

⁽¹⁶⁾ SL L 63, 28.2.2004., str. 22.

⁽¹⁷⁾ SL L 10, 13.1.2001., str. 33. Uredba kako je izmijenjena Uredbom (EZ) br. 364/2004.

⁽¹⁸⁾ SL L 10, 13.1.2001., str. 20. Uredba kako je izmijenjena Uredbom (EZ) br. 363/2004., (SL L 63, 28.2.2004., str. 20.).

⁽¹⁹⁾ SL L 337, 13.12.2002., str. 3.

Potpore za istraživanje i razvoj i inovacije za poduzetnike u teškoćama u smislu Smjernica Zajednice o državnim potporama za sanaciju i restrukturiranje poduzetnika u teškoćama⁽²⁰⁾ izuzete su iz područja primjene ovog okvira.

2.2. Definicije pojmova

Za potrebe ovog okvira primjenjuju se sljedeće definicije:

- (a) **„mala i srednja poduzeća”**, ili „MSP”, **„mala poduzeća”** i **„srednja poduzeća”** znači poduzetnici u smislu Uredbe (EZ) br. 70/2001 ili bilo koje uredbe koja tu uredbu zamjenjuje;
- (b) **„velika poduzeća”** znači poduzetnici koji nisu obuhvaćeni definicijom malih i srednjih poduzeća;
- (c) **„intenzitet potpore”** znači bruto iznos potpore izražen u postotku vrijednosti opravdanih troškova projekta. Sve vrijednosti koje se koriste pri izračunu su vrijednosti prije odbitka poreza ili drugih davanja. Kada se potpora ne dodjeljuje u obliku subvencije već u nekom drugom obliku, iznos potpore bit će ekvivalent potpore u obliku subvencije. U slučaju zajma pod povoljnijim uvjetima kamatna stopa koja će se koristiti za diskontiranje i izračunavanje iznosa potpore bit će referentna kamatna stopa koja se primjenjuje u trenutku odobrenja. Intenzitet potpore izračunava se pojedinačno za svakog korisnika potpore;
- (d) **„istraživačka organizacija”** znači ustanova, primjerice visokoškolska ustanova ili istraživački institut, neovisno o njihovom pravnom statusu (bilo da se radi o javnim ili privatnim institucijama) i načinu financiranja, čiji je osnovni cilj provođenje temeljnog istraživanja, primijenjenog istraživanja ili razvojnog istraživanja te širenje tako stečenih rezultata poučavanjem, objavljivanjem ili prijenosom tehnologije; sva se dobit ponovno ulaže u te aktivnosti, širenje rezultata tih aktivnosti ili poučavanje; poduzetnici koji primjerice kroz udjele u vlasništvu ili članstvo imaju kontrolu nad takvim ustanovama, neće imati povlašteni pristup istraživačkim kapacitetima ustanove ili rezultatima istraživanja koje je ustanova ostvarila;
- (e) **„temeljno istraživanje”** znači eksperimentalni poslovi ili poslovi vezani za teoriju koji se provode prije svega s ciljem stjecanja novog znanja o temeljnim izvorima pojava i promatranih činjenica, koje nije namijenjeno izravnoj praktičnoj primjeni ili uporabi;

⁽²⁰⁾ Trenutačno na snazi SL C 244, 1.10.2004., str. 2.

- (f) **„primijenjeno istraživanje”** znači planirano istraživanje ili kritičko ispitivanje s ciljem stjecanja novog znanja i vještina za razvoj novih proizvoda, proizvodnih procesa ili usluga, ili za značajna poboljšanja već postojećih proizvoda, proizvodnih procesa ili usluga. Ono obuhvaća stvaranje komponenti kompleksnih sustava, što je neophodno za primijenjeno istraživanje i posebno za vrednovanje generičke tehnologije, a isključuje prototipove koji su obuhvaćeni točkom (g);
- (g) **„razvojno istraživanje”** znači stjecanje, kombiniranje, oblikovanje i primjenu postojećeg znanstvenog, tehnološkog, poslovnog i ostalog znanja i vještina u svrhu izrade planova, nacрта ili modela za nove, izmijenjene ili poboljšane proizvode, proizvodne procese ili usluge. Razvojno istraživanje može osim toga uključivati i druge aktivnosti, primjerice konceptualno utvrđivanje, planiranje i dokumentiranje novih proizvoda, proizvodnih procesa i usluga. Te aktivnosti mogu obuhvaćati izradu nacрта, crteža, planova i drugog dokumentacijskog materijala, pod uvjetom da nisu namijenjeni za komercijalnu uporabu.

Tu je uključen i razvoj komercijalno upotrebljivih prototipova ili pilot projekta, gdje je prototip nužno gotov proizvod koji je namijenjen komercijalnoj uporabi i kada je preskupo proizvoditi ga samo u svrhu demonstracije i vrednovanja. U slučaju nastavne komercijalne uporabe demonstracijskih ili pilot projekata, svaka dobit ostvarena od takve uporabe mora se oduzeti od opravdanih troškova.

Eksperimentalna proizvodnja i testiranje proizvoda, procesa i usluga također može ostvariti pravo na potporu, pod uvjetom da se isti ne mogu koristiti ili preinačiti da budu korišteni u industrijskoj primjeni ili komercijalno.

Razvojno istraživanje ne obuhvaća rutinske ili redovne izmjene proizvoda, proizvodnih linija, proizvodnih procesa, postojećih usluga ili drugih tekućih poslova, čak i ako te izmjene predstavljaju poboljšanja;

- (h) **„povratni predujam”** znači zajam za projekt koji se isplaćuje u jednoj ili više tranši, dok uvjeti otplate kredita ovise o rezultatu projekta IRI-a;
- (i) **„inovacija procesa”** ⁽²¹⁾ znači provođenje nove ili značajno poboljšane metode proizvodnje ili isporuke (uključujući značajne promjene tehnika, opreme i/ili softvera). Inovacijama se neće smatrati manje izmjene ili poboljšanja, povećanja proizvodnih kapaciteta ili kapaciteta usluga kroz dodavanje proizvodnih ili logističkih sustava koji su u velikoj mjeri slični onima koji se već koriste, prestanak korištenja procesa, jednostavne zamjene ili proširenja temeljnog kapitala, promjene koje su nastale isključivo kao posljedica promjene faktorskih cijena, prilagođavanje kupcima, redovne sezonske promjene i ostale periodične promjene i trgovina novim ili značajno poboljšanim proizvodima;

- (j) **„inovacija organizacije poslovanja”** ⁽²²⁾ znači provođenje nove organizacijske metode u poslovne aktivnosti poduzetnika, organizaciju posla ili njegove vanjske odnose. Inovacijama se neće smatrati promjene poslovnih aktivnosti, organizacije posla ili vanjskih odnosa koje se temelje na organizacijskim metodama koje poduzetnik već koristi, promjene upravljačke strategije, spajanja i preuzimanja, prestanak korištenja procesa, jednostavne zamjene ili proširenja temeljnog kapitala, promjene koje su nastale isključivo kao posljedica promjene faktorskih cijena, prilagođavanje kupcima, redovne sezonske promjene i ostale periodične promjene i trgovina novim ili značajno poboljšanim proizvodima;
- (k) **„visoko stručni kadar”** znači istraživači, inženjeri, dizajneri i marketinški stručnjaci s visokoškolskom naobrazbom i najmanje 5 godina odgovarajućeg iskustva u struci. Doktorski znanstveni stupanj može se računati kao odgovarajuće iskustvo u struci;
- (l) **„privremeni premještaj”** znači privremeno zapošljavanje kadrova od strane korisnika potpore na neko vremensko razdoblje, po isteku kojeg kadrovi imaju pravo na povratak prethodnom poslodavcu;
- (m) **„inovacijski klasteri”** znači udruženja samostalnih poduzetnika – tek osnovanih poduzetnika koji se bave inovacijama, malih, srednjih i velikih poduzetnika kao i istraživačkih organizacija – koji djeluju u određenom sektoru gospodarstva i određenoj regiji i osnovani su s ciljem poticanja inovacijskih aktivnosti, promičući intenzivan zajednički rad i suradnju, zajedničko korištenje kapaciteta i objekata i razmjenu znanja i stručnjaka te na taj način efikasno pridonose prijenosu tehnologije, povezivanju i širenju informacija na poduzetnike koji su članovi klastera. Poželjno je da države članice pri osnivanju klastera nastoje osigurati pravilnu ravnotežu između malih i srednjih poduzeća te velikih poduzetnika, kako bi se dostigla određena kritična masa, prije svega putem specijalizacije za određeno područje IRI-a i uzimajući u obzir postojeće klasterne u državnim članici i na razini Zajednice.

3. DRŽAVNE POTPORE U SMISLU ČLANKA 87. STAVKA 1. UGOVORA O EZ-U

U načelu će se svako financiranje koje ispunjava kriterije iz članka 87. stavka 1. Ugovora o EZ-u smatrati državnim potporom. U svrhu pružanja dodatnih uputa, slučajevi koji se tipično javljaju u području aktivnosti istraživanja i razvoja i inovacija razmatraju se u nastavku teksta.

3.1. Istraživačke organizacije i posrednici koji su specijalizirani za područje inovacija kao primatelji državnih potpora u smislu članka 87. stavka 1. Ugovora o EZ-u

Na pitanje jesu li istraživačke organizacije primatelji državne potpore mora se odgovoriti u skladu s općim načelima o državnim potporama.

⁽²¹⁾ Usporedi definiciju iz tzv. OSLO priručnika, Smjernice za sakupljanje i tumačenje podataka o inovacijama, 3. izdanje, OECD (Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj), 2005., str. 49.

⁽²²⁾ Usporedi definiciju iz tzv. OSLO priručnika, str. 51.

U skladu s člankom 87. stavkom 1. Ugovora o EZ-u i sudskoj praksi Suda, javno financiranje aktivnosti IRI-a koje provode istraživačke organizacije smatrat će se državnim potporom, ako su ispunjeni svi uvjeti navedeni u članku 87. stavku 1. Ugovora o EZ. U skladu sa sudskom praksom, u tom se slučaju istraživačka organizacija mora, *inter alia*, smatrati poduzetnikom u smislu članka 87. stavka 1. Ugovora o EZ. To ne ovisi o njezinom pravnom obliku (bilo da se radi o javnim ili privatnim institucijama) ili ekonomskom statusu (bilo da su primjerice profitne ili neprofitne organizacije). Ono što je odlučujuće za ispunjavanje uvjeta iz definicije poduzetnika je činjenica da se istraživačka organizacija bavi gospodarskom djelatnošću, što znači aktivnostima kojima sudjeluje u ponudi robe i/ili usluga na određenom tržištu⁽²³⁾. Stoga, ako su svi ostali uvjeti ispunjeni, svako javno financiranje gospodarskih aktivnosti obuhvaćeno je člankom 87. stavkom 1. Ugovora o EZ-u.

3.1.1. Javno financiranje netržišnih aktivnosti

U slučaju da se ista ustanova bavi i tržišnim i netržišnim aktivnostima, javno financiranje netržišnih aktivnosti neće biti obuhvaćeno člankom 87. stavkom 1. Ugovora o EZ-u, s ciljem izbjegavanja unakrsnog financiranja tržišnih aktivnosti kada je moguće jednoznačno odijeliti tržišne i netržišne aktivnosti i njihove troškove i financiranje⁽²⁴⁾. Financijska izvješća visokoskolskih ustanova i istraživačkih organizacija mogu poslužiti kao dokaz da su sredstva uredno dodijeljena.

No, Europska komisija je mišljenja da su primarne aktivnosti istraživačkih organizacije u načelu netržišne aktivnosti, kao što su to:

- edukacija u svrhu većeg broja kvalificiranih ljudskih resursa,
- provođenje neovisnog istraživanja i razvoja s ciljem širenja znanja i boljeg razumijevanja, uključujući i suradnju u istraživanju i razvoju,
- širenje rezultata istraživanja.

Europska komisija nadalje smatra da su aktivnosti vezane za prijenos tehnologije (licenciranje, stvaranje popratnih, novih djelatnosti ili drugih oblika upravljanja znanjem koje je stvorila istraživačka organizacija) imaju netržišno obilježje ako se te

⁽²³⁾ Predmet 118/85 *Komisija protiv Italije* [1987] ECR 2599, stavak 7.; predmet C-35/96 *Komisija protiv Italije* [1998] ECR I-3851, CNSD, paragraf 36.; predmet C-309/99 *Wouters* [2002] ECR I-1577 paragraf 46.

⁽²⁴⁾ U tržišne aktivnosti ubrajaju se posebno istraživanja koja se provode na temelju zaključenih ugovora sa sektorom industrije, davanje u najam infrastrukture koja se koristi u istraživanju i savjetodavne usluge.

aktivnosti mogu smatrati internima⁽²⁵⁾ te ako sav prihod od tih aktivnosti ponovno ulaže u primarne aktivnosti istraživačke organizacije⁽²⁶⁾.

3.1.2. Javno financiranje tržišnih aktivnosti

Ako istraživačke organizacije ili drugi posrednici koji su specijalizirani za područje inovacija djeluju na neprofitnoj osnovi (primjerice tehnološki centri, inkubatori, gospodarske komore) provode tržišne aktivnosti, kao što je to primjerice davanje u najam infrastrukture, pružanje usluga poslovnom sektoru ili provođenje istraživanja na temelju ugovora, to se treba odvijati po normalnim tržišnim uvjetima, a javno financiranje takvih tržišnih istraživanja u pravilu će se smatrati državnim potporom.

Međutim, ako istraživačka organizacija ili posrednik koji se bavi inovacijama na neprofitnoj osnovi mogu dokazati da je ukupan iznos državne potpore koju su primili za pružanje određenih usluga prenesen na krajnjeg primatelja, te da za posrednika nije imao ekonomsku korist, posrednik se neće smatrati primateljem državne potpore.

Za državne potpore krajnjim primateljima primjenjuju se uobičajena pravila o državnim potporama.

3.2. Indirektne državne potpore u smislu članka 87. stavka 1. Ugovora o EZ-u poduzetnicima putem istraživačkih organizacija koje se javno financiraju

Namjera je ovog odjeljka teksta pojasniti pod kojim uvjetima poduzetnici ostvaruju ekonomsku korist u smislu članka 87. stavka 1. Ugovora o EZ-u u slučajevima istraživanja koje je ugovoreno s istraživačkom organizacijom ili suradnje s istraživačkom organizacijom na određenom projektu. Što se tiče ostalih elemenata članka 87. stavka 1. Ugovora o EZ, primjenjuju se uobičajena pravila. U ovom će se slučaju posebno morati ocijeniti, sukladno relevantnoj sudskoj praksi, može li se djelatnost istraživačke organizacije pripisati državi⁽²⁷⁾.

⁽²⁵⁾ Interna priroda aktivnosti po mišljenju Europske komisije znači da upravljanje znanjem istraživačke organizacije ili organizacija vrši odjel ili podružnica istraživačke organizacije ili zajednički s drugim istraživačkim organizacijama. Sklapanje ugovora s trećim stranama o pružanju posebnih usluga putem javnog natječaja ne utječe na internu prirodu tih aktivnosti.

⁽²⁶⁾ Za sve ostale oblike prijenosa tehnologije koji ostvaruju pravo na državnu potporu, Europska komisija se ne smatra u poziciji, a na temelju svog postojećeg znanja, da općenito odlučuje o vrsti državne potpore kojom se financiraju te aktivnosti. Komisija naglašava obvezu država članica iz članka 88. stavka 3. Ugovora o EZ da ocjenjuju takve potpore u svakom pojedinačnom slučaju te da ih prijave Komisiji, ako smatraju da se radi o državnim potporama.

⁽²⁷⁾ Usporedi predmet C-482/99 *Francuska protiv Komisije* [2002] ECR I-4397, o pitanju može li se istraživanje pripisati državi.

3.2.1. Istraživanje u korist poduzetnika (ugovorena istraživanja ili usluge istraživanja)

U ovoj se točki radi o slučajevima u kojima projekt istraživanja provodi istraživačka organizacija u korist poduzetnika. Istraživačka organizacija, koja ima ulogu nalogodavatelja, izvršava uslugu za poduzetnika koji je nalogodavatelj, u slučajevima kada i. nalogodavatelj prima određenu odgovarajuću naknadu za pružanje usluga, i ii. nalogodavatelj određuje uvjete za pružanje tih usluga. U pravilu će nalogodavatelj zadržati pravo na rezultatima projekta i snositi rizik za neuspjeh. Kada istraživačka organizacija ugovorno obavlja takve poslove, u načelu neće biti državne potpore kojom bi putem istraživačke organizacije poduzetnik ostvario prednost, ako je ispunjen jedan od sljedećih uvjeta:

1. istraživačka organizacija provodi istraživanje po tržišnoj cijeni; ili
2. ako nema tržišne cijene, istraživačka organizacija pruža svoju uslugu po cijeni koja odražava sveukupne troškove usluge uvećane za uobičajenu maržu.

3.2.2. Suradnja poduzetnika i istraživačkih organizacija

Zajednički projekt podrazumijeva suradnju najmanje dvaju partnera na osmišljavanju projekta. Oni zajednički pridonose njegovoj provedbi i dijele rizik i rezultate projekta.

U slučaju projekata suradnje koji se provode zajednički od strane poduzetnika i istraživačkih organizacija, Europska komisija je mišljenja da se putem istraživačke organizacije poduzetniku u sektoru industrije ne dodjeljuje indirektna državna potpora i to zbog povoljnih uvjeta suradnje ako je ispunjen jedan od sljedećih uvjeta:

1. poduzetnik koji sudjeluje u zajedničkom projektu snosi sveukupne troškove projekta;
2. rezultati koji nisu zaštićeni pravom intelektualnog vlasništva mogu se širiti bez ograničenja, dok se sva prava intelektualnog vlasništva na rezultate IRI-a koji su nastali kao posljedica aktivnosti koje je provela istraživačka organizacija u potpunosti pripisuju ⁽²⁸⁾ istraživačkoj organizaciji;
3. istraživačka organizacija od poduzetnika koji sudjeluju na projektu prima naknadu koja je istovjetna tržišnoj cijeni zaštite prava intelektualnog vlasništva ⁽²⁹⁾ koja nastaju kao posljedica aktivnosti istraživačke organizacije koja je provedena u sklopu projekta i koja se prenose na poduzetnike

⁽²⁸⁾ „Pripisivanje u potpunosti” znači da istraživačka organizacija neograničeno raspolaze ekonomskom koristi od tih prava, to znači vlasništvom nad tima pravima i pravom ustupanja licencije. Ti uvjeti također se mogu smatrati ispunjenima ako organizacija odluči zaključiti druge ugovore kojima su predmet ta prava i ustupa ih primjerice licencijom nekom drugom partneru u zajedničkom projektu suradnje.

⁽²⁹⁾ „Naknada koja je istovjetna tržišnoj cijeni zaštite prava intelektualnog vlasništva” odnosi se na naknadu za ukupnu ekonomsku korist stečenu od tih prava. U skladu s općim načelima o državnim potporama i uzimajući u obzir težinu objektivnog određivanja tržišne cijene zaštite prava intelektualnog vlasništva, Europska komisija će smatrati da je taj uvjet ispunjen ako istraživačka organizacija kao ustupatelj tih prava u trenutku zaključivanja ugovora nastoji ishoditi maksimalnu ekonomsku korist.

koji sudjeluju u zajedničkom projektu. Svaki financijski doprinos poduzetnika koji sudjeluju u zajedničkom projektu troškovima istraživačke organizacije oduzet će se od gore navedene naknade.

Ako niti jedan od prethodno navedenih uvjeta nije ispunjen, država članica može se osloniti na pojedinačnu ocjenu zajedničkog projekta suradnje ⁽³⁰⁾. Također, neće se raditi o državnoj potpori u slučaju kada ocjena ugovora koji je zaključen između partnera nameće zaključak da su sva prava intelektualnog vlasništva koja se odnose na rezultate IRI-a kao i pravo pristupa rezultatima dodijeljena različitim partnerima u zajedničkom projektu na razmjerni način u odnosu na njihove pojedinačne interese, opseg uloženog rada i financijske i druge doprinose projektu. Ako gore navedeni uvjeti pod točkom 1., 2. ili 3. nisu ispunjeni a pojedinačna ocjena zajedničkog projekta suradnje ne nameće zaključak da nije riječ o državnoj potpori, Europska komisija će ukupnu vrijednost doprinosa istraživačke organizacije zajedničkom projektu smatrati potporom poduzetnicima.

4. USKLAĐENOST POTPORA U SKLADU S ČLANKOM 87. STAVKOM 3. TOČKOM (b) UGOVORA O EZ-u

Potpore za IRI kojima se potiče izvršenje važnog projekta od zajedničkog europskog interesa mogu se u skladu s člankom 87. stavkom 3. točkom (b) smatrati usklađenima sa zajedničkim tržištem.

Europska komisija primjenjuje članak 87. stavak 3. točku (b) Ugovora o EZ-u kada su ispunjeni sljedeći uvjeti:

1. prijedlog potpore odnosi se na projekt koji ima jasno definirane uvjete provedbe uključujući i sudionike na projektu kao i njegove ciljeve. Europska komisija može i skupinu projekata smatrati jednim zajedničkim projektom;
2. projekt mora biti od zajedničkog europskog interesa: Projekt mora doprinositi na konkretan, jasan i odredljiv način interesu Zajednice. Ekonomska korist koja se ostvaruje ciljem projekta ne smije biti ograničena na jednu državu članicu ili države članice koje ga provode, već se mora odnositi na Zajednicu u cjelini. Projekt mora predstavljati značajan korak naprijed u ostvarivanju ciljeva Zajednice, primjerice time što je od velike važnosti za Europski istraživački prostor ili je pak vodeći projekt za europsku industriju. Činjenica da projekt provode poduzetnici iz različitih zemalja nije dostatna. Pozitivni učinci potpore mogu se očitovati u važnim učincima za društvo, primjerice u širenju spoznaja, kroz doprinose državne potpore unaprijeđenju stanja u Zajednici u odnosu na IRI u međunarodnom kontekstu, kroz stvaranje novih tržišta ili razvoj novih tehnologija. Ekonomska korist od projekta ne

⁽³⁰⁾ Ova odredba ne utječe na obvezu država članica da prijave određene državne potpore na temelju članka 88. stavka 3. Ugovora o EZ-u.

bi smjela biti ograničena na industriju na koju se direktno odnosi već bi rezultati projekta trebali biti od šireg značaja i primjene na gospodarstvo unutar Zajednice (uzlazna ili silazna tržišta, alternativna primjena u drugim sektorima gospodarstva itd.);

3. potpora je neophodna u ostvarivanju utvrđenog cilja od zajedničkog interesa i predstavlja poticaj za izvršenje projekta, što isto tako uključuje i visoki stupanj rizika. To se može dokazati promatranjem profitabilnosti projekta, visine iznosa ulaganja, vremenskog tijeka novca, studije izvedivosti, procjena rizika i stručnih mišljenja;
4. Projekt je od velike važnosti uzimajući u obzir njegovo obilježje i opseg: u odnosu na svoj cilj projekt mora biti sadržajan, a veličinom opsežan.

Europska komisija će prijavljene projekte ocjenjivati s većom naklonosti ako isti budu uključivali značajan vlastiti doprinos korisnika projekta. Isto će tako s više naklonosti razmatrati prijavljene projekte koji obuhvaćaju poduzetnike ili istraživačke ustanove iz više različitih država članica.

Kako bi se Europskoj komisiji omogućila pravilna ocjena pojedinog slučaja, praktično se mora dokazati zajednički europski interes: primjerice, mora se dokazati da projekt omogućuje značajan napredak u smislu ostvarivanja specifičnih ciljeva Zajednice.

5. USKLAĐENOST POTPORA U SKLADU S ČLANKOM 87. STAVKOM 3. TOČKOM (c) UGOVORA O EZ-u

Državne potpore za istraživanje i razvoj i inovacije smatrat će se usklađenima sa zajedničkim tržištem u smislu članka 87. stavka 3. točke (c) Ugovora o EZ-u, ako na temelju testa ravnoteže za posljedicu imaju povećanje aktivnosti IRI-a i pod uvjetom da ne proizvode negativne učinke na trgovinske uvjete u mjeri koja bi bila suprotna zajedničkom interesu. Europska komisija će naklonjenije ocjenjivati prijave državnih potpora koje su popraćene strogim i točnim ocjenama sličnih državnih potpora koje su u prošlosti dokazale svoj poticajni učinak. Sljedeće mjere mogu se smatrati usklađenima u skladu s člankom 87. stavkom 3. točkom (c) Ugovora o EZ-u.

5.1. Potpore za projekte istraživanja i razvoja

Potpore za projekte IR-a smatrat će se usklađenima sa zajedničkim tržištem u smislu članka 87. stavka 3. točke (c) Ugovora o EZ-u pod uvjetom da su ispunjeni uvjeti navedeni u ovom odjeljku.

5.1.1. Kategorije istraživanja

Dio projekta istraživanja mora se u potpuno odnositi na jednu ili više od ovdje navedenih kategorija istraživanja: temeljno istraživanje, primijenjeno istraživanje, razvojno istraživanje.

Pri određivanju kategorije različitih aktivnosti, Europska komisija oslanjat će se na vlastitu praksu kao i na primjere i objašnjenja u Frascati priručniku za mjerenje znanstvenih i tehnoloških aktivnosti, Prijedlogu standardnog postupka ispitivanja istraživanja i razvoja ⁽³¹⁾.

Kada je projekt podijeljen na više različitih aktivnosti, svaku od aktivnosti potrebno je definirati tako da se točno odnosi na temeljno istraživanje, primijenjeno istraživanje ili razvojno istraživanje, ili pak na način da ne pripada niti jednoj od tih kategorija.

Pripisivanje aktivnosti pojedinoj kategoriji istraživanja ne mora nužno slijediti kronološki pristup, odnosno predstavljati faze projekta počevši s temeljnim istraživanjem prema aktivnostima koje su bliže tržištu. U skladu s tim, ništa neće spriječiti Europsku komisiju da određeni dio aktivnosti koja se odvija u kasnoj fazi projekta okarakterizira kao primijenjeno istraživanje, ili da aktivnost koja se odvija u nekoj ranijoj fazi projekta odredi kao razvojno istraživanje ili pak ocijeni da predmetna aktivnost uopće nije istraživačka aktivnost.

5.1.2. Osnovni intenziteti potpore

Intenzitet potpore izračunan na temelju opravdanih troškova projekta ne smije premašiti:

- a) 100 % za temeljno istraživanje;
- b) 50 % za primijenjeno istraživanje;
- c) 25 % za razvojno istraživanje.

Intenzitet potpore mora se utvrditi pojedinačno za svakog korisnika potpore, uključujući i zajedničku suradnju na projektu.

U slučaju državne potpore za neki projekt IR-a koji se odvija u zajedničkoj suradnji istraživačke organizacije i poduzetnika, zbroj potpora koja nastaje zbrajanjem izravnih državnih potpore vlade nekom određenom projektu istraživanja i doprinosa javnih istraživačkih institucija na istom projektu, i ako iste predstavljaju potporu (vidjeti odjeljak), ne smije premašiti prethodno navedene intenzitete potpore za svakog poduzetnika koji ostvaruje pravo na potporu.

5.1.3. Dodaci

Gornje granice iznosa za primijenjeno istraživanje i razvojno istraživanje mogu se uvećati i to kako slijedi:

- a) kada se potpora dodjeljuje malim i srednjim poduzećima, intenzitet potpore može se uvećati za 10 postotnih bodova za srednja poduzeća i za 20 postotnih bodova za mala poduzeća;

⁽³¹⁾ OECD, 2002.

b) do gornje granice intenziteta potpore od 80 %, isti se može uvećati za 15 postotnih bodova ako ⁽³²⁾:

- i. projekt uključuje efektivnu zajedničku suradnju na projektu najmanje dva poduzetnika koji su neovisni jedan od drugog i ako su ispunjeni sljedeći uvjeti:
 - niti jedan pojedinačni poduzetnik ne smije snositi više od 70 % opravdanih troškova projekta zajedničke suradnje,
 - projekt mora uključivati zajedničku suradnju s najmanje jednim malim ili srednjim poduzetnikom ili mora biti prekogranične prirode, dakle aktivnosti istraživanja i razvoja moraju se odvijati u najmanje dvije različite države članice;
- ii. projekt uključuje efektivnu zajedničku suradnju na projektu jednog poduzetnika i istraživačke organizacije, posebno u okviru koordinacije nacionalnih mjera istraživanja i razvoja, i ako su ispunjeni sljedeći uvjeti:
 - istraživačka organizacija snosi najmanje 10 % opravdanih troškova projekta,
 - istraživačka organizacija zadržava pravo objavljivanja rezultata projekata istraživanja ako su ti rezultati nastali istraživanjem koje je provela ta organizacija;
- iii. samo u slučaju primijenjenog istraživanja, ako se rezultati projekta slobodno šire na tehničkim i znanstvenim konferencijama ili objavljuju u znanstvenim ili tehničkim časopisima ili su dostupni u bankama podataka (baze podataka u kojima su neprovereni podaci o istraživanju dostupni svakome), ili putem otvorenog pristupa programskom kodu (tzv. *open-source* softvera) koji se ne naplaćuje.

Za potrebe alineja i. i ii., podugovaranje se ne smatra efektivnom zajedničkom suradnjom na projektu. U slučaju zajedničke suradnje između jednog poduzetnika i istraživačke organizacije, maksimalni intenziteti potpore i dodaci navedeni u ovom okviru ne primjenjuju se na istraživačke organizacije.

Tablica intenziteta potpore

	Malo poduzeće	Srednje poduzeće	Veliko poduzeće
Temeljno istraživanje	100 %	100 %	100 %
Primijenjeno istraživanje	70 %	60 %	50 %
Primijenjeno istraživanje u slučaju: — zajedničke suradnje između poduzetnika: za velika poduzeća;	80 %	75 %	65 %

⁽³²⁾ Projekti koji se financiraju temeljem Okvirnog programa Europske zajednice za provedbu istraživanja, tehnološkog razvoja i demonstracijskih programa automatski ostvaruju pravo na dodatak za zajedničku suradnju na projektu zbog minimalnih uvjeta za suradnju na tim projektima.

	Malo poduzeće	Srednje poduzeće	Veliko poduzeće
prekogranične projekte ili s najmanje jednim malim ili srednjim poduzećem, ili — zajedničke suradnje između jednog poduzetnika i istraživačke organizacije, ili — širenja rezultata projekta			
Razvojno istraživanje	45 %	35 %	25 %
Razvojno istraživanje u slučaju: — zajedničke suradnje između poduzetnika; za velike poduzetnike, za prekogranične projekte ili s najmanje jednim srednjim ili malim poduzećem, ili — zajedničke suradnje između jednog poduzetnika i istraživačke organizacije	60 %	50 %	40 %

5.1.4. **Opravdani troškovi**

Intenzitet potpore izračunava se na temelju troškova projekta istraživanja u mjeri u kojoj se oni mogu smatrati opravdanima. Za sve opravdane troškove mora se specificirati njihov udio u svakoj od kategorija istraživanja i razvoja.

Sljedeći troškovi smatrat će se opravdanima:

- (a) troškovi rada zaposlenika (istraživača, tehničara i ostalog pomoćnog osoblja u mjeri u kojoj su zaposleni na projektu istraživanja);
- (b) troškovi za instrumente i opremu, u mjeri i za razdoblje u kojem se koriste za projekt istraživanja. U slučaju da se ti instrumenti i oprema ne koriste za projekt istraživanja tijekom njihovog čitavog vijeka trajanja, opravdanim troškovima smatrat će se, u skladu s dobrom računovodstvenom praksom, samo troškovi amortizacije nastali u razdoblju trajanja projekta istraživanja;
- (c) troškovi za zgrade i zemljište, u mjeri i za razdoblje u kojem se koriste za projekt istraživanja. Za zgrade, opravdanim troškovima smatrat će se, u skladu s dobrom računovodstvenom praksom, samo troškovi amortizacije nastali

u razdoblju trajanja projekta istraživanja. Za zemljište, opravdani troškovi su troškovi ustupanja na komercijalnoj osnovi i stvarno nastali kapitalni troškovi;

- (d) troškovi istraživanja koje se provodi na temelju ugovora, tehničkog znanja i patenata koji se pribavljaju ili ustupaju licencijom od drugih strana po tržišnoj cijeni pod uvjetom da se te transakcije obavljaju u skladu s uobičajenom poslovnom praksom i bez tajnih dogovora, kao i troškovi za savjetodavne i slične usluge koje se koriste isključivo za aktivnost istraživanja;
- (e) dodatni opći troškovi koji nastaju kao neposredna posljedica projekta istraživanja;
- (f) ostali operativni troškovi, uključujući troškove za materijal, potrebna sredstva i slično, koji nastaju kao neposredna posljedica aktivnosti istraživanja.

5.1.5. Povratni predujam

U slučaju da država članica dodjeljuje povratni predujam koji ispunjava uvjete državne potpore u smislu članka 87. stavka 1. Ugovora o EZ-u, primjenjivat će se sljedeća pravila:

Kada država članica može dokazati na temelju vjerodostojne metode koja se zasniva na provjerljivim podacima, da je moguće izračunati bruto ekvivalent potpore koja se dodjeljuje u obliku povratnog predujma i na odgovarajući način osmisliti program potpore u kojem taj bruto ekvivalent potpore ispunjava uvjete u odnosu na najviše dopuštene intenzitete potpore navedene u ovom odjeljku, država članica može prijaviti predmetni program potpore i metodu koja je na njega primijenjena Europskoj komisiji. Ako Europska komisija prihvati metodu i program potpore ocijeni usklađenim, potpora se može dodijeliti na temelju bruto ekvivalenta potpore povratnog predujma, do iznosa intenziteta potpore koji je predviđen u ovom odjeljku.

U svim ostalim slučajevima povratni predujam izražava se u postotku opravdanih troškova. Tada smije premašiti dopuštene granice intenziteta utvrđenih u ovom odjeljku, pod uvjetom da su ispunjena pravila koja slijede.

Kako bi Europska komisija mogla ocijeniti određenu mjeru, ona mora obuhvaćati detaljne odredbe kojima se regulira povrat u slučaju uspješnosti projekta te jasno definirati što će se smatrati uspješnim rezultatom aktivnosti istraživanja. Svi ti elementi moraju biti prijavljeni Europskoj komisiji. Europska komisija će tada ispitati zasniva li se definicija uspješnog rezultata na temelju razumne i promišljene pretpostavke.

U slučaju uspješnog rezultata projekta, mjera mora osigurati da će se predujam vratiti po kamatnoj stopi koja je približno jednaka primjenjivoj kamatnoj stopi koja proizlazi iz primjene Obavijesti Komisije o metodi utvrđivanja referentne i eskontne kamatne stope⁽³³⁾.

⁽³³⁾ SL C 273, 9.9.1997., str. 3. Također objavljeno na: /competition/state_aid/legislation/reference.html.

U slučaju da je uspješnost projekta veća od rezultata koji je definiran kao uspješan, predmetna država članica trebala bi ostvariti pravo na zahtjev na isplatu iznosa koji je viši od iznosa povrata predujma uključujući kamatu koja odgovara referentnoj kamatnoj stopi koju je predvidjela Europska komisija.

U slučaju neuspjeha projekta, predujam ne mora biti vraćen u cijelosti. U slučaju djelomične uspješnosti projekta, Europska komisija će u pravilu zahtijevati da se osigura povrat koji je razmjernan ostvarenom stupnju uspješnosti projekta.

Predujam može pokrивati najviše 40 % opravdanih troškova za fazu razvojnog istraživanja projekta, a najviše 60 % opravdanih troškova za fazu primijenjenog istraživanja koja ostvaruje pravo na dodatke.

5.1.6. Fiskalne mjere

Na temelju studija ocjene⁽³⁴⁾ koje države članice podnose uz prijavu, polazište Europske komisije bit će da fiskalni programi državnih potpora za IRI imaju poticajni učinak u smislu poticanja poduzetnika na veća ulaganja u IRI.

Intenzitet fiskalne državne potpore za IRI može se izračunati ili na temelju pojedinačnih projekata IRI-a, ili, na razini pojedinačnog poduzetnika, na temelju omjera između iznosa ukupne porezne olakšice i zbroja svih opravdanih troškova IRI-a koji su nastali u razdoblju koje nije dulje od tri uzastopne fiskalne godine. U ovom posljednjem slučaju, fiskalna državna potpora za IRI može se primijeniti bez razlike na sve aktivnosti IRI-a koje ostvaruju pravo na potporu, pri čemu se ne smije premašiti dopušteni intenzitet potpore za razvojno istraživanje⁽³⁵⁾.

Uz prijavu, država članica mora priložiti i procjenu broja korisnika potpore.

5.1.7. Klauzula o usklađivanju intenziteta potpora

Kako bi se spriječili stvarni ili potencijalni, direktni ili indirektni oblici narušavanja međunarodne trgovine, mogu se odobriti viši intenziteti od onih koji su načelno dopušteni u ovom odjeljku ako su – direktno ili indirektno – konkurenti na tržištu koji se nalaze izvan tržišta Zajednice primili (u prethodne tri godine) ili će za slične projekte, programe, istraživanje, razvoj ili tehnologiju, primiti potporu koja je istog intenziteta. Međutim, kada postoji vjerojatnost, uzimajući u obzir posebno obilježje predmetnog sektora, da će narušavanje međunarodne trgovine nastati nakon više od tri godine, referentno razdoblje može se s tim u skladu produžiti.

⁽³⁴⁾ Iako to ne mora biti moguće *ex ante* kod novih fiskalnih potpora koje uvodi država, od država članica očekuje se da u studijama ocjene predoče poticajne učinke njihovih vlastitih fiskalnih mjera.

⁽³⁵⁾ U obratnom slučaju, kada fiskalna državna potpora za IRI razlikuje kategorije IRI-ja, dopušteni intenziteti potpore ne smiju se prelaziti.

Ako je to ikako moguće, predmetna država članica dostavit će Europskoj komisiji dostatne informacije kako bi joj omogućila da ocijeni situaciju, posebno u odnosu na potrebu uzimanja u obzir kompetitivnih prednosti koje uživa konkurent u trećoj državi. U slučaju da Europska komisija nema dokaze koji se odnose na dodijeljenu ili predloženu potporu, svoju odluku također može temeljiti na činjeničnim dokazima.

5.2. Potpore za studije o tehničkoj izvedivosti

Potpore za studije o tehničkoj izvedivosti koje prethode primijenjenom istraživanju ili aktivnostima razvojnog istraživanja smatrat će se usklađenima sa zajedničkim tržištem u smislu članka 87. stavka 3. točke (c) Ugovora o EZ-u pod uvjetom da intenzitet potpore, koji se izračunava na temelju troškova studije, ne premašuje sljedeće navedene intenzitete potpore:

- (a) za male i srednje poduzetnike, 75 % za studije koje prethode aktivnostima primijenjenog istraživanja i 50 % za studije koje prethode aktivnostima razvojnog istraživanja;
- (b) za velike poduzetnike, 65 % za studije koje prethode aktivnostima primijenjenog istraživanja i 40 % za studije koje prethode aktivnostima razvojnog istraživanja.

5.3. Potpore za pokrivanje troškova zaštite prava industrijskog vlasništva za mala i srednja poduzeća

Potpore malim i srednjim poduzetnicima za pokrivanje troškova koji su vezani za prijavu i priznanje patenata i ostalih prava industrijskog vlasništva smatrat će se usklađenima sa zajedničkim tržištem u smislu članka 87. stavka 3. točke (c) Ugovora o EZ-u, do istog iznosa do kojeg bi bila odobrena potpora koja bi ispunjavala uvjete potpore za istraživanje i razvoj za aktivnosti istraživanja koje su prve dovele do predmetnih prava industrijskog vlasništva.

Opravdani troškovi su:

- (a) svi troškovi koji su prethodili ostvarivanju prava na zaštitu industrijskog vlasništva na u prvom stupnju, uključujući troškove pripreme, podnošenja zahtjeva i provođenja postupka po zahtjevu, kao i troškove koji su nastali ponovnim podnošenjem zahtjeva prije nego što je pravo zaštite ostvareno;
- (b) troškovi prijevoda i drugi troškovi nastali s ciljem prijave ili priznanja prava na nekoj drugoj instanci;
- (c) troškovi koji su nastali u slučaju tužbi zbog povrede i zadržavanja prava u tijeku službenog postupka provjere i mogući troškovi nastali zbog osporavanja prava, čak i ako su ti troškovi nastali nakon priznanja prava.

5.4. Potpore mladim poduzetnicima koji se bave inovacijama

Potpore mladim poduzetnicima koji se bave inovacijama smatrat će se usklađenima sa zajedničkim tržištem u smislu članka 87. stavka 3. točke (c) Ugovora o EZ-u ako su ispunjeni sljedeći uvjeti ⁽³⁶⁾:

- (a) ako je korisnik potpore mali poduzetnik koji u vrijeme dodjele potpore postoji manje od 6 godina; i
- (b) ako je korisnik potpore poduzetnik koji se bavi inovacijama, pod uvjetom da:
 - i. država članica može dokazati, na temelju ocjene koju je proveo neovisni stručnjak, posebno na temelju plana poslovanja, da će korisnik potpore u predvidivoj budućnosti razviti proizvode, usluge ili procese koji su tehnološki novi ili značajno poboljšani u usporedbi s trenutnim stanjem u predmetnoj grani industrije u Zajednici, i koji sa sobom nose rizik tehnološkog ili industrijskog neuspjeha; ili
 - ii. ulaganja za istraživanje i razvoj korisnika potpore u najmanje jednoj od tri godine koje su prethodile dodjeli potpore predstavljaju najmanje 15 % njegovih ukupnih operativnih troškova, ili pak u slučaju novooosnovanog poduzetnika koji nema ostvarenu poslovnu godinu kada to dokaže neovisni revizor u okviru revizije tekuće poslovne godine poduzetnika;
- (c) ako potpora ne premašuje iznos od 1 milijuna EUR. Ta potpora ne smije premašiti 1,5 milijuna EUR u regijama koje ostvaruju pravo na izuzeće na temelju članka 87. stavka 3. točke (a) Ugovora o EZ-u, te 1,25 milijuna EUR u regijama koje ostvaruju pravo na izuzeće u skladu s člankom 87. stavkom 3. točkom (c) Ugovora o EZ-u.

Korisnik potpore smije primiti potporu samo jednom u tijeku razdoblja u kojem ispunjava pravo na potporu kao mladi poduzetnik koji se bavi inovacijama. Ta se potpora može zbrajati s drugim potporama predviđenima ovim okvirom, s potporama za istraživanje i razvoj i inovacije koje su obuhvaćene izuzećem na temelju Uredbe (EZ) br. 364/2004 ili bilo kojom sljedećom uredbom te s potporama koje odobrava Europska komisija na temelju smjernica o potporama za ulaganje u rizični kapital.

Korisnik potpore smije primiti i druge državne potpore osim potpora za IRI i potpora za ulaganje u rizični kapital samo nakon isteka razdoblja od 3 godine od dodjele potpore za mlade poduzetnike koji se bave inovacijama.

5.5. Potpore za inovacije procesa i organizacije poslovanja u sektoru usluga

Inovacije na području usluga ne moraju uvijek biti obuhvaćene kategorijama istraživanja koje su utvrđene u odjeljku 5.1. ali su

⁽³⁶⁾ Ovo ne dovodi u pitanje primjenu Smjernica za nacionalne regionalne potpore za 2007.-2013., SL C 54, 4.3.2006., str. 13. i posebno dodjelu potpora za novoosnovane male poduzetnike u iznosu do ukupno 2 milijuna EUR po malom poduzetniku sa sjedištem u regijama koje ostvaruju pravo na izuzeće temeljem članka 87. stavka 3. točke (a) Ugovora o EZ-u.

obično manje sistematične u provedbi jer često proističu iz interakcije s kupcima, potražnje na tržištu, usvajanja modela organizacije i prakse iz sektora koje obilježava daleko veća razina inovacija ili iz drugih sličnih izvora.

Potpore za inovacije procesa i organizacije poslovanja u sektoru usluga smatrat će se usklađenima sa zajedničkim tržištem u smislu članka 87. stavka 3. točke (c) Ugovora o EZ-u pri najvišem intenzitetu potpore od 15 % za velika poduzeća, 25 % za srednja poduzeća i 35 % za mala poduzeća. Velika poduzeća ostvaruju pravo na takvu potporu samo pod uvjetom da s malim i srednjim poduzećima zajednički surađuju u aktivnostima koje su obuhvaćene potporom, s tim da mala i srednja poduzeća koja sudjeluju u takvoj suradnji moraju sudjelovati s najmanje 30 % u ukupnim opravdanim troškovima.

Rutinske ili redovne izmjene proizvoda, proizvodnih linija, proizvodnih procesa, postojećih usluga ili drugih tekućih poslova, iako mogu predstavljati poboljšanja, neće ostvarivati pravo na potporu.

Sljedeći uvjeti moraju biti ispunjeni:

- (a) inovacija organizacije poslovanja uvijek se mora odnositi na uporabu i iskorištavanje Informacijskih i komunikacijskih tehnologija (IKT) s ciljem izmjene organizacije poslovanja;
- (b) inovacija mora biti određena u obliku projekta za koji mora biti imenovan i stručan voditelj projekta, kao i navedeni troškovi projekta;
- (c) rezultat projekta za koji se dodjeljuje potpora mora biti razvoj norme, modela poslovanja, metodologije postupka ili koncepcije, koje je moguće na sistematičan način reproducirati, eventualno certificirati i eventualno zaštititi patentom;
- (d) inovacija procesa i organizacije poslovanja mora biti nova ili značajno poboljšana u usporedbi s trenutnim stanjem u predmetnoj grani industrije u Zajednici. Država članica novinu može dokazati primjerice na temelju preciznog opisa inovacije, njezinom usporedbom s trenutno postojećim tehnikama u procesu i organizaciji poslovanja kojima se koriste drugi poduzetnici u istom sektoru;
- (e) projekt koji sadrži inovaciju procesa i organizacije poslovanja mora sa sobom nositi i jasan stupanj rizika. Država članica taj rizik može dokazati primjerice u odnosu na: troškove projekta u usporedbi s prihodom poduzetnika, vrijeme koje je potrebno za razvoj novog procesa, očekivanu dobit od inovacije procesa na temelju usporedbe s troškovima projekta i s vjerojatnošću neuspjeha projekta.

Opravdani troškovi isti su kao i u slučaju potpore za projekte istraživanja i razvoja (vidjeti u odjeljku). No, u slučaju inovacija koje se odnose na organizaciju poslovanja troškovi za instrumente i opremu pokrivaju samo troškove IKT instrumenata i opreme.

5.6. Potpore za savjetodavne usluge o inovacijama i za usluge koje potiču inovacije

Potpore za savjetodavne usluge o inovacijama i za usluge koje potiču inovacije smatrat će se usklađenima sa zajedničkim

tržištem u smislu članka 87. stavka 3. točke (c) Ugovora o EZ ako su ispunjeni svi dolje navedeni uvjeti:

1. korisnik potpore je malo ili srednje poduzeće;
2. potpora ne premašuje najviši iznos od 200 000 EUR po korisniku potpore u bilo kojem trogodišnjem razdoblju ⁽³⁷⁾;
3. pružatelj usluga ostvaruje ekonomsku korist od izdavanja nacionalnog ili europskog certifikata. Ako pružatelj usluge ne ostvaruje korist od raspolaganja nacionalnim ili europskim certifikatom, potpora ne smije pokrivati više od 75 % opravdanih troškova;
4. korisnik potpore mora koristiti državnu potporu za kupnju usluga po tržišnim cijenama (ili ako je pružatelj usluga neprofitna organizacija, po cijeni koja odražava sveukupne troškove usluge uvećane za uobičajenu maržu).

Sljedeći će se troškovi smatrati opravdanim troškovima:

- za savjetodavne usluge o inovacijama sljedeći troškovi: troškovi savjetovanja u odnosu na upravljanje poslovanjem, tehnološke podrške, usluga prijenosa tehnologije, usavršavanja, savjetovanja o akviziciji, zaštiti i raspolaganjem pravima intelektualnog vlasništva i sklapanju sporazuma o licenciranju, troškovi savjetovanja o uporabi normi,
- za usluge koje potiču inovacije sljedeći troškovi: troškovi poslovnog prostora, banaka podataka, knjižnica stručne literature, istraživanja tržišta, korištenja laboratorija, obilježavanja proizvoda, testiranja i certifikata.

Ako je pružatelj usluga neprofitna organizacija, potpora se može dati u obliku umanjene cijene, odnosno razlike između cijene koja je plaćena i tržišne cijene (ili cijene koja odražava sveukupne troškove usluge uvećane za uobičajenu maržu). U takvom će slučaju države članice uspostaviti sustav kojim će se osigurati transparentnost u odnosu na ukupne troškove za pružene savjetodavne usluge o inovacijama i za usluge koje potiču inovacije, kao i u odnosu na cijenu koju je platio korisnik potpore, a s ciljem utvrđivanja iznosa i nadzora primljene potpore.

5.7. Potpore za unajmljivanje visoko stručnog kadra

Potpore za unajmljivanje visoko stručnog kadra koji se privremeno zapošljava iz istraživačkih organizacija ili velikih poduzetnika u malim i srednjim poduzećima smatrat će se usklađenima sa zajedničkim tržištem u smislu članka 87. stavka 3. točke (c) Ugovora o EZ, pod uvjetom da su ispunjeni sljedeći uvjeti:

Privremeno premješteni kadar ne smije biti zamjena ostalim zaposlenicima već mora biti zaposlen na novootvorenim radnim mjestima u okviru poduzetnika koji je korisnik potpore te mora prethodno biti zaposlen najmanje dvije

⁽³⁷⁾ Ne dovodeći u pitanje mogućnost istovremenog primanja potpore male vrijednosti (*de minimis*) u odnosu na druge opravdane troškove.

godine u istraživačkoj organizaciji ili velikom poduzetniku koji predmetni kadar šalje na privremeni premještaj. Privremeno premješteni kadar mora raditi na poslovima koji obuhvaćaju aktivnosti IRI-a u malom ili srednjem poduzeću koje prima potporu.

Opravnani troškovi su svi troškovi rada zaposlenika za unajmljivanje i zapošljavanje visoko stručnog kadra, uključujući troškove korištenja usluga posrednika za zapošljavanje i dodatke za zapošljavanje osoba s invaliditetom koje se upućuju na privremeni premještaj. Gornja granica intenziteta potpore iznosi 50 % opravdanih troškova, u trajanju od najviše 3 godine po poduzetniku i po osobi koja se privremeno zapošljava.

Ova se odredba ne odnosi na pokrivanje stvarnih troškova savjetovanja (plaćanje usluga koje je pružio stručnjak koji nije zaposlen u poduzetniku), budući da su ti troškovi obuhvaćeni pravilima koji se odnose na potpore malim i srednjim poduzećima ⁽³⁸⁾.

5.8. Potpore za inovacijske klustere

Dodjela **potpora namijenjenih ulaganju** dopuštena je s ciljem osnivanja, širenja i oživljavanja inovacijskih klastera isključivo pravnoj osobi koja upravlja poslovima inovacijskog klastera. Ta pravna osoba odgovorna je za upravljanje poslovnim prostorom, objektima i aktivnostima inovacijskog klastera u odnosu na njihovo korištenje i pristup. Pristup poslovnom prostoru, objektima i aktivnostima klastera ne smije biti ograničen dok bi naknade koje se zaračunavaju za korištenje objekata i sudjelovanje u aktivnostima klastera trebale odražavati s njima povezane troškove.

Ovaj oblik potpora može se dodijeliti za sljedeće objekte:

- objekte koji služe za usavršavanje i istraživačke centre,
- infrastrukturi koja je namijenjena istraživanju i ima otvoren pristup: laboratorije, objekte u kojima se provode pokusi i testiranja,
- širokopojasnu mrežnu infrastrukturu.

Pri tom je najviši dopušteni intenzitet potpore 15 %.

U slučaju regija koje su obuhvaćene člankom 87. stavkom 3. točkom (a) Ugovora o EZ-u, Europska komisija je mišljenja da intenziteti ne smiju premašiti:

- 30 % u regijama s manje od 75 % prosječnog BDP-a po stanovniku u EU-25, u najudaljenijim regijama s višim BDP-om po stanovniku, i do 1. siječnja 2011. u regijama statističkog učinka ⁽³⁹⁾,
- 40 % u regijama s BDP-om po stanovniku koji je niži od 60 % prosječnog BDP-a po stanovniku u EU-25,
- 50 % u regijama s BDP-om po stanovniku koji je niži od 45 % prosječnog BDP-a po stanovniku u EU-25.

⁽³⁸⁾ Trenutačno na snazi Uredba (EZ) br. 70/2001.

⁽³⁹⁾ Vidjeti Smjernice za nacionalne regionalne državne potpore za 2007.-2013., stavci 18.-20.

Uzimajući u obzir njihove specifične slabosti, najudaljenija područja ostvarivat će pravo na dodatno povećanje od 20 %, ako je njihov BDP po stanovniku ispod 75 % prosjeka u EU-25, dok će u ostalim slučajevima imati pravo na povećanje od 10 %.

Regije statističkog učinka koje su obuhvaćene izuzećem iz članka 87. stavka 3. točke (c) od 1. siječnja 2011. ostvarivat će pravo na intenzitet potpore od 20 %.

U slučaju kada se potpore dodjeljuju malim i srednjim poduzećima, najviši dopušteni intenziteti potpore uvećat će se za 20 postotnih bodova u slučaju malog poduzeća, a za 10 postotnih bodova za potpore koje se dodjeljuju srednjem poduzeću.

Opravnanim troškovima smatrat će se troškovi koji se odnose na ulaganje u zemljište, zgrade, strojeve i opremu.

Operativne potpore namijenjene oživljavanju inovacijskih klastera mogu se dodijeliti pravnoj osobi koja upravlja poslovima inovacijskog klastera. Takve potpore moraju biti vremenski ograničene, i u načelu, postupno se smanjivati i ukinuti, s ciljem ostvarivanja poticajnog učinka na cijene odnosno razumno brzog odražavanja stvarnih troškova.

Takve se potpore mogu dodijeliti na ograničeno razdoblje od pet godina, pod uvjetom da se postupno smanjuju (degresivne). Intenzitet takvih potpora može iznositi do 100 % u prvoj godini, no linearno se postupno moraju ukidati na način da na kraju pete godine padnu na nulu. U slučaju da se potpore postupno ne smanjuju (nisu regresivne), njihovo je trajanje ograničeno na pet godina a njihov intenzitet ne smije premašiti 50 % opravdanih troškova. U zakonski utemeljenim slučajevima, te na temelju uvjerljivih dokaza koje je podnijela država članica, potpore za oživljavanje klastera mogu se dodijeliti na duže vremensko razdoblje koje pak nije dulje od 10 godina.

Opravnanim troškovima smatrat će se troškovi rada zaposlenika i administrativni troškovi koji se odnose na sljedeće aktivnosti:

- promidžbene aktivnosti klastera kako bi se privukli novi poduzetnici da sudjeluju u klasteru,
- upravljanje objektima klastera kojima je otvoren pristup,
- organizaciju programa usavršavanja, radionica i konferencija kojima se potiče razmjena znanja i povezivanje članova klastera.

Prilikom prijave potpore namijenjene ulaganju ili potpore za oživljavanje klastera, država članica mora dostaviti analizu tehnološke specijalizacije inovacijskog klastera, postojećih potencijala regije, postojećih kapaciteta istraživanja, i postojećih klastera u Zajednici koji imaju sličnu namjenu i potencijalno isti opseg tržišta u odnosu na aktivnosti kojim se bavi predmetni klaster.

Mjere kojima države članice potiču inovaciju infrastrukture koja je otvorena i dostupna u okviru neprofitnih istraživačkih organizacija treba ocjenjivati na temelju odredbi koje su utvrđene u odjeljku 3.1.

6. POTICAJNI UČINAK I NUŽNOST POTPORE

Državna potpora mora imati poticajni učinak, što drugim riječima znači da za posljedicu mora imati promjenu ponašanja primatelja potpore u smislu povećanja razine aktivnosti IRI-a. Potpora bi trebala utjecati na povećanje aktivnosti IRI-a u odnosu na njihov obujam, područje primjene, uložena sredstva ili brzinu.

Europska komisija smatra da potpora nema poticajan učinak na korisnika potpore u svim slučajevima u kojima su aktivnosti IRI-a⁽⁴⁰⁾ već započele prije nego što je korisnik potpore podnio zahtjev za potporu nadležnom nacionalnom tijelu.

Ako projekt IRI-a koji ostvaruje pravo na potporu nije započeo prije podnošenja zahtjeva, Europska komisija smatra da je **automatski ispunjen** uvjet poticajnog učinka za sljedeće potpore:

- potpore projektu i studije izvedivosti kada je korisnik potpore malo ili srednje poduzeće i kada iznos potpore ne premašuje 7,5 milijuna EUR po projektu i po malom ili srednjem poduzeću,
- potpore za pokrivanje troškova zaštite industrijskog prava vlasništva za mala i srednja poduzeća,
- potpore mladim poduzetnicima koji se bave inovacijama,
- potpore za savjetodavne usluge o inovacijama i za usluge koje potiču inovacije,
- potpore za unajmljivanje visoko stručnog kadra.

U slučaju svih ostalih mjera⁽⁴¹⁾ Europska komisija će od država članica koje prijavljuju potporu tražiti da dokažu poticajni učinak potpore.

U svrhu mogućnosti provjere da će planirana potpora utjecati na promjenu ponašanja primatelja potpore na način da isti poveća razinu aktivnosti IRI-a, države članice dostavit će *ex ante* procjenu povećanja aktivnosti IRI-a **za sve pojedinačne potpore koje ocjenjuje Europska komisija**, i to na temelju analize kojom se uspoređuje situacija bez dodjele potpore i situacija uz dodijeljenu potporu. Pri tom se mogu primjenjivati sljedeći kriteriji, zajedno s drugim kvantitativnim i/ili kvalitativnim čimbenicima koje podnosi država članica koja je prijavila potporu:

povećanje obujma projekta: povećanje ukupnih troškova projekta (bez umanjnih izdataka korisnika potpore u usporedbi s provedbom projekta bez potpore); povećanje broja ljudi koji su raspoređeni na aktivnosti IRI-a;

povećanje područja primjene projekta: povećanje broja očekivanih rezultata projekta; ambiciozniji ciljevi projekta, primjerice veća

⁽⁴⁰⁾ Ako prijedlog potpore sadrži zahtjev za dodjelom potpore za projekt IRI-a, to ne isključuje da je potencijalni korisnik potpore već proveo studije izvedivosti koje nisu obuhvaćene zahtjevom za državnu potporu.

⁽⁴¹⁾ Drugim riječima, to se odnosi na potpore projektu za velike poduzetnike, za mala i srednja poduzeća na potpore koje premašuju 7,5 milijuna EUR; potpore za inovacije procesa i organizacije poslovanja u sektoru usluga te potpore za inovacijske klastere.

vjerojatnost znanstvenog ili tehnološkog napretka ili veći rizik u smislu mogućnosti neuspjeha projekta (posebno zbog veće rizičnosti projekta, dugog trajanja projekta i neizvjesnosti rezultata projekta);

povećanje brzine projekta: ranije okončanje projekta u usporedbi s istim projektom koji se provodi bez potpore;

povećanje ukupnih izdataka za IRI: povećanje ukupnih izdataka za IRI kod korisnika potpore; promjene predviđenog proračuna namijenjenog projektu (bez smanjenja proračuna za druge projekte); povećanje izdataka za IRI kod korisnika potpore u odnosu na njegov ukupni prihod.

Ako se u odnosu na *najmanje jedan* od ovih elemenata može dokazati značajna promjena u odnosu na normalno ponašanje poduzetnika u predmetnom sektoru, Europska komisija u pravilu će pretpostaviti da planirana potpora ima poticajni učinak.

Ako Europska komisija provede **detaljnu ocjenu** pojedinačne potpore, ti se pokazatelji ne moraju pokazati dostatnim dokazom poticajnog učinka, stoga Europska komisija može smatrati potrebnim da joj se dostave dodatni dokazi.

Pri **ocjeni programa potpore**, uvjeti koji se odnose na poticajni učinak smatrat će se ispunjenima ako se država članica obveže da će pojedinačnu potporu na temelju odobrenog programa potpore dodijeliti samo nakon što se uvjerila da postoji poticajni učinak te da će podnositi godišnja izvješća o provedbi odobrenog programa potpore. U godišnjim izvješćima država članica mora dokazati ako je ocijenila poticajni učinak potpore prije nego što je dodijelila potporu primjenom gore navedenih kvantitativnih i kvalitativnih pokazatelja.

7. USKLADENOST POTPORE ZA KOJU JE POTREBNO PROVESTI DETALJNU OCJENU

Europska komisija smatra da je povećanje razine aktivnosti IRI-a u Zajednici u zajedničkom interesu Zajednice budući da je za očekivati da će to povećanje značajno doprinijeti rastu, napretku i održivom razvoju. U tom kontekstu Europska komisija priznaje da državne potpore imaju pozitivnu ulogu kada su ciljevi tih potpora jasno definirani i kada imaju pozitivne učinke na poduzetnike u smislu povećanja IRI-a. Međutim, državne potpore mogu imati i značajne negativne učinke u smislu narušavanja tržišnog natjecanja, što se također mora uzeti u obzir.

7.1. Mjere koje podliježu detaljnoj ocjeni

Zbog većeg rizika mogućeg narušavanja tržišnog natjecanja Europska komisija će detaljno ocijeniti sljedeće mjere:

Državne potpore koje su obuhvaćene uredbama o skupnom izuzeću:

— u svim slučajevima u kojima na temelju neke uredbe o skupnom izuzeću državne potpore **moraju biti pojedinačno prijavljene** Europskoj komisiji.

Državne potpore koje su obuhvaćene ovim okvirom:

U slučajevima kada iznos potpore prelazi:

- za **potpore projektu** ⁽⁴²⁾ i **studijama izvedivosti**:
 - ako projekt predstavlja pretežito temeljno istraživanje ⁽⁴³⁾, 20 milijuna EUR po poduzetniku i po projektu/studiji izvedivosti,
 - ako projekt predstavlja pretežito primijenjeno istraživanje ⁽⁴⁴⁾, 10 milijuna EUR po poduzetniku i po projektu/studiji izvedivosti,
 - za sve ostale projekte, 7,5 milijuna EUR po poduzetniku i po projektu/studiji izvedivosti,
- za potpore za **inovacije procesa i organizacije poslovanja** u sektoru usluga, 5 milijuna EUR po projektu i poduzetniku,
- za potpore za **inovacijske klastere** 5 milijuna EUR (po klasteru).

Svrha je provođenja detaljne ocjene osigurati da visoki iznosi potpora za IRI ne narušavaju tržišno natjecanje u mjeri koja je suprotna zajedničkom interesu, već da pridonose zajedničkom interesu. To se može ostvariti kada koristi od državnih potpora kada je riječ o IRI-u prevladaju nad negativnim učincima na tržišno natjecanje i trgovinu.

Detaljna ocjena je razmjerna ocjena, što znači da će ovisiti o ozbiljnosti i značaju negativnih učinaka u pojedinom slučaju. Sukladno tomu, činjenica da će se provesti detaljna ocjena ne podrazumijeva nužno da je potrebno provesti službeni ispitni postupak, iako to kada je riječ o određenim mjerama može biti slučaj.

Pod uvjetom da države članice osiguraju potpunu suradnju i na vrijeme dostave odgovarajuće informacije, Europska komisija će nastojati ažurno provesti postupak.

7.2. Metode detaljne ocjene: kriteriji IRI-a za ekonomsku ocjenu određenih pojedinačnih slučajeva

Dalje u tekstu Europska komisija daje upute koji se odnose na vrstu informacija koju može zahtijevati i metode koje će primjenjivati u slučaju mjera za koje je potrebna detaljna ocjena. Te

⁽⁴²⁾ Kada je riječ o EUREKA projektima taj se najviši dopušteni iznos udvostručuje.

⁽⁴³⁾ Za projekt će se smatrati da se „pretežito” sastoji od temeljnog istraživanja, ako više od polovine opravdanih troškova projekta nastaje kroz aktivnosti koje su obuhvaćene kategorijom temeljnog istraživanja.

⁽⁴⁴⁾ Za projekt će se smatrati da se „pretežito” sastoji od primijenjenog istraživanja, ako više od polovine opravdanih troškova projekta nastaje kroz aktivnosti koje su obuhvaćene kategorijama primijenjenog istraživanja ili temeljnog istraživanja.

upute imaju za cilj osigurati transparentnost i predvidivost odluka Europske komisije kao i razloga na kojima su utemeljene, a imaju svrhu omogućiti očekivanje jasnih rezultata i pravne sigurnosti.

Detaljna ocjena provodit će se na temelju niže opisanih pozitivnih i negativnih učinaka koji će se primjenjivati zajedno s kriterijima utvrđenima u Poglavlju 5. U nekim će slučajevima primjena i značaj koji se dodjeljuje pojedinim učincima ovisiti o obliku ili cilju potpore. Razina ocjene Europske komisije bit će razmjerna riziku negativnih učinaka na tržišno natjecanje. To znači da će opseg analize ovisiti o obilježjima svakog slučaja. Stoga je manje vjerojatno da će državne potpore za aktivnosti koje se provode daleko od tržišta biti povodom za iscrpno dubinsko ispitivanje.

Od država članica očekuje se da dostave sve elemente za koje smatraju da će biti od koristi pri ocjeni određenog slučaja. Pri tome se posebno trebaju oslanjati na ocjene prethodnih programa državnih potpora ili pojedinačnih mjera, analize učinaka potpora koje su izradila tijela koja odobravaju potpore, ocjene rizika, financijska izvješća, poslovnih planova poduzetnika koje svaki poduzetnik treba ostvariti kada je riječ o važnim projektima, mišljenja stručnjaka i druge studije koje obuhvaćaju IRI.

7.3. Pozitivni učinci potpore

Činjenica da se potporom potiču poduzetnici da provode istraživanje i razvoj i inovacije u Zajednici koje inače bez prisutnosti potpora ne bi provodili, predstavlja osnovni pozitivni učinak koji se mora uzeti u obzir pri ocjenjivanju usklađenosti potpore.

U tom će kontekstu Europska komisija posebno obratiti pozornost na sljedeće elemente:

- neto povećanje IRI-a koje provodi poduzetnik,
- doprinos mjere globalnom unaprjeđenju sektora u kojemu se provodi s obzirom na razinu IRI-a,
- doprinos mjere unaprjeđenju stanja u Zajednici s obzirom na IRI u međunarodnom kontekstu.

7.3.1. Postojanje tržišnih nedostataka

Kao što je to istaknuto u poglavlju 1., državne potpore mogu se pokazati potrebnima da bi se povećao IRI u nekom sektoru gospodarstva, ali samo u mjeri u kojoj tržište samo po sebi ne može ostvariti optimalne rezultate. Dokazano je da određeni

tržišni nedostaci negativno utječu na ukupnu razinu IRI-a u Zajednici. No, ne suočavaju se svi poduzetnici i svi sektori gospodarstva u istoj mjeri s tim tržišnim nedostacima. Iz tog razloga, kada je riječ o mjerama koje su podložne detaljnoj ocjeni, predmetna država članica treba dostaviti odgovarajuće informacije o usmjerenosti potpore na tržišne nedostatke općenito u odnosu na IRI u Zajednici, ili pak na određene tržišne nedostatke.

Ovisno o specifičnim tržišnim nedostacima koji se potporom nastoje otkloniti, Europska komisija će u obzir uzeti sljedeće učinke:

- **prelijevanje (širenje) znanja:** predviđenu razinu širenja informacija, specifičnost stečenog znanja, dostupnost zaštite prava intelektualnog vlasništva,
- **nepotpune i asimetrične informacije:** stupanj rizika i složenost projekta, potreba za vanjskim financiranjem, značajke korisnika potpore u smislu ostvarivanja prava na vanjsko financiranje,
- **nedostatna suradnja:** broj poduzetnika koji zajednički surađuju na projektu, stupanj suradnje, različiti interesi partnera na projektu, problemi u sastavljanju ugovora, teškoće koje mogu imati treće strane u koordinaciji s partnerima iz zajedničkog projekta.

U slučaju državnih potpora koje su namijenjene projektima ili aktivnostima IRI-a koje se provode na područjima koja primaju potporu, Europska komisija će uzeti u obzir: i. posebne slabosti i teškoće u odnosu na udaljenost i specifična obilježja regija, ii. specifične ekonomske pokazatelje vezane za to područje, socijalne i/ili povijesne razloge zbog kojih je razina aktivnosti IRI-a niska u usporedbi s relevantnim prosječnim podacima i/ili stanjem na nacionalnoj razini i/ili razini Zajednice, već prema slučaju, i iii. druge mjerodavne pokazatelje koji ukazuju na povećanu razinu tržišnih nedostataka.

7.3.2. *Odgovarajući instrument potpore*

U smislu izuzeća od opće zabrane dodjele državnih potpora, državne potpore za IRI mogu se odobriti u skladu s člankom 87. stavkom 3. točkom (c) Ugovora o EZ, u slučaju kada je to potrebno za postizanje cilja od zajedničkog interesa. Važan element testa ravnoteže je i odgovor na pitanje mogu li se državne potpore za IRI i u kojoj mjeri smatrati odgovarajućim instrumentom s ciljem povećanja aktivnosti IRI-a, budući da se drugim instrumentima koji manje narušavaju tržišno natjecanje mogu postići isti ciljevi.

U svojoj analizi dopuštenosti potpore, Europska komisija će posebno uzeti u obzir ocjenu učinka predložene državne potpore koju je izradila država članica. Mjere za koje je država članica razmatrala i druge moguće instrumente osim državnih potpora i za koje su utvrđene prednosti primjene selektivnog instrumenta kao što je to državna potpora i dostavljene Europskoj komisiji, smatrat će se odgovarajućim instrumentom.

7.3.3. *Poticajni učinak i nužnost potpore*

Provođenje analize poticajnog učinka državne potpore je najvažniji dio analize državnih potpora za IRI. Utvrđivanje

poticajnog učinka znači ocjenu hoće li planirana potpora **potaknuti** poduzetnike na provođenje IRI-a koje inače, bez potpore, ne bi provodili.

U poglavlju 6. naveden je niz pokazatelja koje mogu primijeniti države članice pri dokazivanju poticajnog učinka. No, u slučaju kada mjera podliježe detaljnoj ocjeni, Europska komisija zahtijevat će da se poticajni učinak potpore detaljnije potkrijepi dokazima, a kako bi se izbjeglo nedopušteno narušavanje tržišnog natjecanja.

Uz pokazatelje koji su navedeni u poglavlju 6. Europska komisija će u svojoj analizi uzeti u obzir sljedeće elemente:

- **Opis promjene koja se namjerava provesti:** potrebno je točno i detaljno navesti i opisati promjenu u postupanju poduzetnika koja se namjerava postići dodjelom državne potpore u slučaju koji se prijavljuje (započinjanje novog projekta, opseg, sadržaj ili brzina projekta koji ostvaruje pravo na potporu).
- **Kauzalnu analizu:** potrebno je provesti kauzalnu analizu promjene u postupanju poduzetnika, što znači odgovoriti na pitanje koja bi bila razina aktivnosti koja se namjerava ostvariti uz potporu i iste koja bi se ostvarila bez potpore. Poticajni učinak potpore predstavlja razliku između tih dviju mogućih razvoja situacije te opisuje poticajni učinak.
- **Razina profitabilnosti:** u slučaju da projekt, sam po sebi, za privatnog poduzetnika nije profitabilan, ali bi imao značajnu ekonomsku korist za društvo, vjerojatnije je da potpora ima poticajni učinak. Za procjenu sveukupne profitabilnosti projekta (ili pak njegove neprofitabilnosti), mogu se koristiti metode koje predstavljaju već uvriježenu praksu u predmetnom sektoru ⁽⁴⁵⁾.
- **Iznos ulaganja i vremenski tijek novca:** Visoka početna ulaganja, niska razina zahtijevanih novčanih tokova investicije kao i značajnije generiranje novčanih tokova u kasnijoj fazi investicije smatrat će se pozitivnim elementima pri ocjeni poticajnog učinka.
- **Stupanj rizika koja prati projekt istraživanja:** Na temelju, primjerice, studija izvedivosti, procjene rizika i stručnih mišljenja, ocjena rizika posebno će u obzir uzimati neopozivost ulaganja, vjerojatnost komercijalnog neuspjeha, rizik da će projekt biti manje produktivan od očekivanog, rizik da će se provedbom projekta oslabiti ostale aktivnosti i rizik da će troškovi projekta oslabiti financijsku održivost poduzetnika. U slučaju državnih potpora koje su namijenjene projektima ili aktivnostima IRI-a koje se provode na područjima koja primaju potporu, Europska komisija će uzeti u obzir posebne slabosti i teškoće u odnosu na udaljenost i specifična obilježja regija koje negativno utječu na stupanj rizika koji prati projekt istraživanja.

⁽⁴⁵⁾ Ovdje se misli na metodu ocjene/izračuna sadašnje neto vrijednosti projekta (NPV) (drugim riječima, to je zbroj diskontiranog očekivanog tijeka novca/prihoda nastalog kada se od ulaganja oduzmu troškovi ulaganja), metoda interne stope rentabilnosti (IRR) ili rentabilnosti uloženog kapitala (ROCE). Kao dokaz mogu poslužiti i financijska izvješća i interni planovi poslovanja koji sadrže informacije o procjeni potražnje, prognoze troškova, financijske prognoze (primjerice NPV, IRR, ROCE) i dokumentaciju koja se dostavlja investicijskom odboru i kojom se razrađuju različite mogućnosti pojedinog ulaganja ili dokumentaciju kojom poduzetnici o svom poslovanju izvještavaju financijska tržišta.

— **Kontinuiranu ocjenu:** Za mjere koje predviđaju manje pilot projekte, ili projekte koji imaju precizno utvrđene međuvrijednosti koje u slučaju neuspjeha imaju za posljedicu prekid projekta i za mjere kod kojih je predviđen javni *ex post* nadzor, smatrat će se da imaju pozitivniji poticajni učinak.

7.3.4. Razmjernost potpore

Neovisno od kriterija navedenih u poglavlju 5., predmetna država članica treba dodatno dostaviti i sljedeće podatke:

— **Otvoreni postupak odabira poduzetnika:** Kada u državi članici postoji više (potencijalnih) kandidata za provođenje projekta IRI-a, sigurnije je da će uvjet razmjernosti biti ispunjen ako se projekt dodjeljuje na temelju transparentnih, objektivnih i nediskriminirajućih kriterija.

— **Potpore ograničena na minimalno neophodan iznos:** Države članice moraju razložiti kako je izračunan iznos potpore koji se dodjeljuje, a kako bi se osiguralo da iznos potpore bude ograničen na najniži neophodni iznos.

7.4. Analiza narušavanja tržišnog natjecanja i trgovine

Državne potpore za IRI mogu utjecati na tržišno natjecanje na dvije razine: i. na tržišno natjecanje u procesu inovacija, drugim riječima na tržišno natjecanje s obzirom na IRI koje se odvija uzlazno od tržišta proizvoda, te ii. na tržišno natjecanje na tržištima proizvoda gdje se iskorištavaju rezultati aktivnosti IRI-a.

Pri ocjeni negativnih učinaka državne potpore, Europska komisija će svoju analizu usmjeriti na narušavanje tržišnog natjecanja uzrokovano predvidljivim učinkom potpore za IRI na tržišno natjecanje među poduzetnicima na predmetnom tržištu proizvoda. Europska komisija će veće značenje pridavati rizicima za tržišno natjecanje i trgovinu koji se s većom dozom sigurnosti mogu predvidjeti u bliskoj budućnosti.

Učinak na tržišno natjecanje u procesu inovacija smatrat će se značajnim ako je riječ o predvidivom učinku na tržišno natjecanje na tržištu proizvoda u bliskoj budućnosti. U određenim slučajevima, samim rezultatima IRI-a trguje se na tzv. tržištima tehnologija, primjerice u obliku zaštite prava intelektualnog vlasništva, npr. licenciranjem patenata. U tim slučajevima, Europska komisija može razmatrati i učinak potpore na tržišno natjecanje na tržištima tehnologija.

Utjecaj IRI-a na tržišta proizvoda izrazito je dinamičan i stoga će analiza morati biti usmjerena na budućnost. Često će se ista inovacijska aktivnost u budućnosti moći povezati s više različitih tržišta proizvoda, pa će, ako je tome tako, biti potrebno ispitati učinke državnih potpora na svim zahvaćenim tržištima.

Tri su različita načina kojima potpore IRI-u mogu narušiti tržišno natjecanje na tržištima proizvoda:

1. potpore za IRI mogu narušiti dinamične poticaje za ulaganje sudionika na tržištu (učinak istiskivanja s tržišta);
2. potpore za IRI mogu dovesti do stvaranja ili održavanja tržišne snage poduzetnika;
3. potpore za IRI mogu podržavati neučinkovitu strukturu tržišta.

Državne potpore također mogu imati negativan učinak na trgovinu na zajedničkom tržištu. Posebno u slučaju kada potpore IRI-u imaju za posljedicu istiskivanje konkurenata s tržišta, državne potpore mogu utjecati na premještanje trgovinskih tokova i sjedišta gospodarskih aktivnosti.

7.4.1. *Narušavanje dinamičnih poticaja*

Najveći problem potpora za IRI koje se dodjeljuju poduzetnicima je činjenica da se njima narušavaju dinamični poticaji za ulaganje konkurenata na tržištu. Kada neki poduzetnik prima potporu, to u načelu povećava vjerojatnost da će uspješni IRI toga poduzetnika u budućnosti imati za posljedicu njegovu povećanu zastupljenost na tržištu ili tržištima proizvoda. Ta povećana zastupljenost može utjecati na smanjivanje opsega planiranih ulaganja konkurenata (tzv. učinak istiskivanja poduzetnika s tržišta).

U svojoj ocjeni Europska komisija će u obzir uzeti sljedeće elemente:

- **Iznos potpore.** Kod značajnijih iznosa potpora vjerojatnije je da će iste imati i značajnije učinke istiskivanja poduzetnika s tržišta. Opseg iznosa potpore mjerit će se u odnosu na ukupne troškove za IRI privatnih poduzetnika u predmetnom sektoru, te u odnosu na iznose koje izdvajaju glavni sudionici na tržištu.
- **Udaljenost potpore od tržišta/kategoriju potpore.** Što su aktivnosti IRI-a za koje je namijenjena državna potpora bliže tržištu, vjerojatnije je da će nastati značajni učinci istiskivanja poduzetnika s tržišta.
- **Otvoreni postupak odabira poduzetnika:** Kada se potpora odobrava na temelju objektivnih i nediskriminirajućih kriterija, ocjena Europske komisije bit će pozitivnija.
- **Zapreke izlasku s tržišta:** Vjerojatnije je da će konkurenti održati (ili čak povećati) svoje planove ulaganja kada su zapreke izlasku s tržišta koje obuhvaća procese inovacija visoke. To može biti slučaj kada je veliki dio prethodnih ulaganja konkurenta vezana za neku tehnologiju IRI-a.
- **Poticaji za tržišno natjecanje na budućim tržištima:** Potpore za IRI mogu imati za posljedicu situaciju u kojoj konkurenti poduzetnika koji je korisnik potpore odustanu od tržišnog natjecanja i borbe za neko buduće tržište, budući da ekonomska prednost ostvarena potporom (u smislu stupnja tehnološke prednosti ili u smislu dobivenog vremena) smanjuje njihove mogućnosti da u budućnosti rentabilno uđu na ta tržišta.

— **Različitost proizvoda i razina tržišnog natjecanja:** Kada su inovacije proizvoda više usmjerene prema razvoju različitih proizvoda (primjerice odnoseći se na različite brandove, norme, tehnologije, skupine potrošača), manje je vjerojatno da će to utjecati na konkurente. Isto vrijedi i za situaciju kada na tržištu postoji više učinkovitih poduzetnika.

7.4.2. Stvaranje tržišne snage

Potpore namijenjene poticanju IRI-a mogu imati negativne učinke u smislu povećanja ili održavanja stupnja tržišne snage na tržištima proizvoda. Tržišna snaga je sposobnost poduzetnika da utječe na cijene na tržištu, proizvodnju, raznovrsnost ili kvalitetu robe i usluga, ili druge kriterije kojima se mjeri razina tržišnog natjecanja na tržištu u nekom značajnom vremenskom razdoblju, a na štetu potrošača. Europska komisija će ispitati tržišnu snagu prije dodjele potpore, te promjenu tržišne snage koja se može očekivati kao posljedica potpore.

Europska komisija uglavnom problematičnima smatra one mjere IRI-a kojima se korisniku potpore omogućuje jačanje ili prijenos tržišne snage koju ima na postojećim tržištima proizvoda na neka buduća tržišta proizvoda. Stoga nije vjerojatno da će Europska komisija sa stanovišta tržišnog natjecanja problematičnom smatrati tržišnu snagu poduzetnika na tržištima na kojima svaki od korisnika potpore ima tržišni udjel niži od 25 % te na tržištima gdje je tržišna koncentracija mjerena Herfindahl – Hirschmanovim indeksom (HHI) ispod 2 000.

U svojoj će ocjeni Europska komisija razmatrati sljedeće elemente:

- **Tržišnu snagu korisnika potpore i strukturu tržišta:** Kada primatelj potpore već ima vladajući položaj na tržištu proizvoda, državna potpora može ojačati taj vladajući položaj daljnjim slabljenjem tržišnog natjecanja odnosno ograničavanjem pritiska konkurenata na poduzetnika primatelja potpore. Na sličan način, državne potpore mogu imati značajan učinak na oligopolnim tržištima na kojima djeluje samo mali broj poduzetnika sudionika na tržištu.
- **Visinu zapreka pristupu tržištu:** Na području IRI-a mogu postojati značajne zapreke ulasku na tržište novim sudionicima na tržištu. Te zapreke uključuju zakonske prepreke (posebno u odnosu na zaštitu prava intelektualnog vlasništva), ekonomije obujma i obuhvata, zapreke pristupu mrežama i infrastrukturi te ostale strateške zapreke pristupu ili širenju na tržištu.
- **Kupovnu snagu:** Tržišna snaga poduzetnika može se također ograničiti položajem kupaca na tržištu. Zastupljenost jakih kupaca može se suprotstaviti snažnom tržišnom položaju, ako je vjerojatno da će kupci pokušati zadržati dovoljnu razinu tržišnog natjecanja na tom tržištu.
- **Postupak odabira:** Državne potpore koje omogućuju poduzetnicima koji imaju jak položaj na tržištu da utječu na postupak odabira, primjerice, ostvarivanjem prava da preporučite poduzetnike u postupku odabira ili da na put istraživanja utječu na način kojim se neopravdano zanemaruju alternativni putovi, Europskoj komisiji bit će povodom za razmatranje negativnih učinaka.

7.4.3. Zadržavanje neučinkovitih struktura tržišta

U slučaju da nisu točno usmjerene na određene ciljeve, potpore za IRI potiču neučinkovite poduzetnike i stoga pridonose stvaranju struktura tržišta na kojima sudionici na tržištu djeluju značajno ispod razine efikasnosti. U svojoj će ocjeni Europska komisija razmotriti je li potpora dodijeljena na tržištima koje obilježava višak kapaciteta, sektorima koji propadaju ili posebno osjetljivim sektorima. Problemi negativnih učinaka manje su vjerojatni u slučajevima kada se državne potpore za IRI dodjeljuju s jasnim ciljem usmjerenim na promjenu dinamike rasta sektora, i to posebno uvođenjem novih tehnologija.

7.5. Test ravnoteže i donošenje odluka

Europska komisija uzima u obzir i uspoređuje navedene pozitivne i negativne učinke državne potpore i utvrđuje utječe li narušavanje tržišnog natjecanja koje je posljedica predmetne mjere negativno na trgovinske uvjete u mjeri u kojoj je to suprotno zajedničkom interesu. Analiza se u svakom pojedinačnom slučaju temelji na cjelokupnoj ocjeni predvidivih pozitivnih i negativnih učinaka državne potpore. U tu svrhu Europska komisija neće automatski primjenjivati kriterije utvrđene u odjeljcima 7.3. i 7.4. nego će provesti sveobuhvatnu ocjenu koja se temelji na načelu razmjernosti.

Može se dogoditi da Europska komisija ne uputi prigovor protiv prijavljene državne potpore, a da ne pokrene službeni ispitni postupak, ili pak nakon provedenog službenog ispitnog postupka sukladno članku 6. Uredbe (EZ) br. 659/1999 donijeti odluku o okončanju postupka rješenjem na temelju članka 7. navedene Uredbe. Ako je riječ o rješenju o uvjetno dopuštenoj potpori u smislu članka 7. stavka 4. Uredbe (EZ) br. 659/1999, rješenju može priložiti posebno sljedeće uvjete koji moraju smanjiti narušavanje tržišnog natjecanja ili oslabiti učinke na trgovinu te poštovati načelo razmjernosti potpore:

- niže intenzitete potpore od najviših dopuštenih intenziteta utvrđenih u poglavlju 5., uključujući i mehanizme povrata potpore i različite uvjete isplate povrata predujma,
- širenje rezultata, zajednička suradnja na projektu i ostale mjere usmjerene na praćenje ponašanja poduzetnika,
- odvojeno računovodstvo s ciljem sprečavanja unakrsnog financiranja odnosno prekomjernog iznosa subvencija između tržišta u slučaju kada korisnik potpore djeluje na više tržišta,
- nediskriminirajući odnos prema drugim potencijalnim korisnicima potpore (ograničena selektivnost).

8. ZBRAJANJE POTPORA

Pri zbrajanju (kumulaciji) potpora primjenjuju se gornje granice potpora koje su utvrđene ovim okvirom bez obzira financira li se potpora projektu koji ostvaruje pravo na potporu u cijelosti

iz sredstava države, ili ga pak djelomično financira Europska Zajednica, osim u slučaju posebnih i ograničenih uvjeta koji se primjenjuju na financiranje Zajednice na temelju Okvirnih programa za istraživanje i tehnološki razvoj koji su usvojeni u skladu s glavom XVIII. Ugovora o EZ, odnosno, glavi II. Ugovora o osnivanju Europske zajednice za atomsku energiju (Euratom).

Kada su opravdani troškovi za potpore za IRI opravdani u cijelosti ili djelomično za potpore za neku drugu namjenu, na njihov će se zajednički udio primjenjivati najpovoljnija gornja granica koju propisuju važeća pravila. Ta se granica ne odnosi na potpore koje se dodjeljuju na temelju smjernica Zajednice o državnim potporama za poticanje ulaganja u rizični kapital malih i srednjih poduzeća ⁽⁴⁶⁾.

Potpore za IRI neće se zbrajati s potporama male vrijednosti (*de minimis*) u odnosu na iste opravdane troškove kako bi se izbjegla primjena najviših dopuštenih intenziteta potpora koji su zadani ovim okvirom.

9. POSEBNA PRAVILA ZA POLJOPRIVREDU I RIBARSTVO

U slučaju potpora za istraživanje i razvoj koje su namijenjene proizvodima koji su navedeni u Prilogu I. Ugovoru o EZ te odstupajući od gornjih granica intenziteta potpore ili dodataka koji su predviđeni bilo gdje u tekstu ovog okvira odredbi, Europska komisija će i nadalje dopuštati intenzitet potpore u iznosu do 100 %, pod uvjetom da u svakom pojedinom slučaju budu ispunjeni sljedeći uvjeti:

- potpore su u općem interesu određenog sektora gospodarstva ili podsektora,
- informacija o tome da će se provesti istraživanje i u kojem cilju, objavljuje se na internetu prije početka provedbe istraživanja. Ta informacija mora uključivati približan datum rezultata koji se očekuju i mjesto njihove objave na internetu kao i napomenu da će rezultat istraživanja biti dostupan bez naknade,
- rezultati istraživanja bit će dostupni putem Interneta tijekom najmanje pet godina. Ta informacija na Internetu objavit će se prije nego bilo koja informacija koja bi mogla biti dostavljena članovima bilo koje posebne organizacije;
- potpora se dodjeljuje direktno istraživačkoj ustanovi ili tijelu javne vlasti te ne smije uključivati direktnu dodjelu potpore koja nije namijenjena istraživanju poduzetniku koji se bavi proizvodnjom, preradom ili stavljanjem na tržište poljoprivrednih proizvoda, niti je dopuštena potpora u smislu zaštite cijena proizvođača tih proizvoda.

Europska komisija dopustit će državne potpore za suradnju u skladu sa člankom 29. Uredbe Vijeća (EZ) br. 1698/2005 od 20. rujna 2005. o potporama ruralnom razvoju od strane Europskoga poljoprivrednoga fonda za ruralni razvoj (EAFRD) ⁽⁴⁷⁾ ako je takva suradnja dopuštena za sufinanciranje Zajednice na temelju istog članka i/ili ako se državna potpora

dodjeljuje u obliku dodatnog financiranja na temelju članka 89. Uredbe (EZ) br. 1698/2005 pod istim uvjetima i ako je istog intenziteta kao i sufinanciranje.

Potpore namijenjene istraživanju i razvoju za proizvode koji su navedeni u Prilogu I. Ugovora o EZ koje ne ispunjavaju uvjete navedene u ovom poglavlju moraju se ocijeniti u skladu s pravilima utvrđenima u ovom okviru.

10. ZAVRŠNE ODREDBE

10.1. Izvješćivanje i nadzor

10.1.1. Godišnja izvješća

U skladu s odredbama Uredbe (EZ) br. 659/1999 i Uredbe Komisije (EZ) br. 794/2004 od 21. travnja 2004. o provedbi Uredbe Vijeća (EZ) br. 659/1999 o utvrđivanju detaljnih pravila za primjenu članka 93. Ugovora o EZ-u ⁽⁴⁸⁾, države članice moraju Europskoj komisiji dostavljati godišnja izvješća.

Osim uvjeta koji su propisani gore navedenim uredbama, godišnja izvješća koja se odnose na državne potpore za IRI moraju za svaku mjeru, uključujući i dodjelu potpora na temelju odobrenog programa potpora, sadržavati sljedeće informacije:

- ime korisnika potpore,
- iznos potpore po svakom korisniku,
- intenzitet potpore,
- sektor u kojem se provode projekti koji ostvaruju pravo na potporu.

U slučaju fiskalnih potpora, država članica mora dostaviti samo popis korisnika potpore koji su primili potporu u obliku godišnje porezne olakšice čiji je iznos viši od 200 000 EUR.

Ako je riječ o klasterima, izvješće mora sadržavati i kratki opis aktivnosti klastera i njegovu učinkovitost u oživljavanju aktivnosti IRI-a. Europska komisija može zatražiti dodatne informacije koje se odnose na dodijeljenu potporu kako bi provjerila poštuju li se uvjeti navedeni u odluci Komisije kojom je odobrila potporu.

Godišnja izvješća objavljivat će se na internet stranici Europske komisije.

U slučaju svih potpora koje su dodijeljene na temelju odobrenog programa potpora velikim poduzetnicima, u godišnjem izvješću, države članice također moraju objasniti, posebno primjenjujući kriterije i pokazatelje koji su navedeni u poglavlju 6. ovog okvira, kako je osiguran poticajni učinak potpora koje su dodijeljene tim poduzetnicima.

⁽⁴⁶⁾ SL C 194, 18.8.2006., str. 2.

⁽⁴⁷⁾ SL L 277, 21.10.2005., str. 1. Uredba kako je izmijenjena Uredbom (EZ) br. 1463/2006 (SL L 277, 9.10.2006., str. 1.).

⁽⁴⁸⁾ SL L 140, 30.4.2004., str. 1. Uredba kako je izmijenjena Uredbom (EZ) br. 1627/2006 (SL L 302, 1.11.2006., str. 10.).

10.1.2. Uvid u cjelovite tekstove programa potpora

Europska komisija je mišljenja da su potrebne dodatne mjere s ciljem poboljšanja transparentnosti državnih potpora u Zajednici. Pri tom je posebno važno osigurati državama članicama, gospodarskim subjektima, zainteresiranim stranama i samoj Komisiji jednostavan uvid u cjelovite tekstove svih programa potpora za IRI koji se primjenjuju.

To se lako može ostvariti putem povezanih internet stranica. Iz tog razloga, Europska komisija će pri ocjeni programa potpora za IRI od predmetne države članice sustavno zahtijevati da cjelovite testove konačnih programa potpora objave na internetu te da joj dostave internet adresu na kojoj su predmetne informacije objavljene. Program potpore ne smije se primjenjivati prije nego što se navedene informacije objave na internetu.

10.1.3. Obrazac o osnovnim podacima o potporama

Osim navedenog, uvijek kada se potpora za IRI dodjeljuje na temelju programa potpora, a ne podliježe obvezi pojedinačne prijave i premašuje iznos od 3 milijuna EUR, države članice moraju u roku od 20 radnih dana od dana odobrenja potpore od strane nadležnog tijela, Europskoj komisiji dostaviti podatke koji su utvrđeni standardnim obrascem koji se nalazi u Dodatku ovog okvira. Europska komisija će osnovne podatke učiniti dostupnima javnosti putem svoje internetske stranice ([/competition/index_en.html](#))>[/competition/index_en.html](#)).

Države članice moraju osigurati vođenje detaljnog registra dodjele svih programa potpora za IRI. Takav registar mora sadržavati sve podatke koji su potrebni da bi se moglo utvrditi poštuju li se propisani opravdani troškovi i najviši dopušteni intenziteti potpora, a podaci se moraju čuvati 10 godina od dana kada je potpora odobrena.

Europska komisija će zatražiti te podatke od država članica kako bi tri godine nakon stupanja na snagu ovog okvira mogla provesti ocjenu njegova učinka ⁽⁴⁹⁾.

10.2. Odgovarajuće mjere

Ovime Europska komisija na temelju članka 88. stavka 1. Ugovora o EZ predlaže državama članicama sljedeće mjere koje se odnose na njihove postojeće programe potpora za istraživanje i razvoj:

S ciljem usklađenosti s odredbama ovog okvira, države članice trebale bi izmijeniti, ako je to potrebno, takve programe potpora kao bi ih uskladile s ovim okvirom u roku od dvanaest mjeseci nakon njihovog stupanja na snagu, pri čemu vrijede sljedeća izuzeća:

— države članice imaju na raspolaganju dvadeset i četiri mjeseca za uvođenje izmjena i dopuna koje se odnose na odredbe iz točke 3.1.1. ovog okvira.;

— nova gornja granica iznosa za pojedinačne projekte primjenjivat će se od stupanja na snagu ovog okvira,

— obveza podnošenja detaljnijih godišnjih izvješća na temelju točke 10.1.1. kao i obveza dostave obrasca o osnovnim podacima o potporama na temelju točke 10.1.3. primjenjivat će se na postojeće programe potpora šest mjeseci nakon stupanja na snagu ovog okvira.

Države članice pozivaju se da u roku od dva mjeseca od dana objave ovog okvira izrijekom daju bezuvjetnu suglasnost s ovdje predloženim odgovarajućim mjerama. Ako se države članice ne odazovu ovom pozivu, Europska komisija će pretpostaviti da predmetna država članica nije suglasna s predloženim mjerama.

10.3. Stupanje na snagu, važenje i revidiranje

Ovaj okvir stupit će na snagu 1. siječnja 2007. ili, ako se ne objavi u *Službenom listu Europske unije* prije tog datuma, prvog dana nakon objave u *Službenom listu*, a zamjenjuje Okvir Zajednice za državne potpore za istraživanje i razvoj.

Ovaj će se okvir primjenjivati do 31. prosinca 2013. Nakon što se o tome posavjetuje s državama članicama, Europska komisija može pristupiti izmjeni i dopuni prije tog datuma na temelju važnih razloga koji se tiču politike tržišnog natjecanja ili politike istraživanja ili kako bi bila usklađena s drugim politikama Zajednice ili međunarodnim obvezama. Europska komisija namjerava izvršiti reviziju ovog okvira 3 godine nakon njegovog stupanja na snagu.

Europska komisija će primjenjivati ovaj okvir na sve prijavljene projekte potpora o čijoj dopuštenosti mora donijeti odluku nakon što okvir bude objavljen u *Službenom listu*, čak i ako su projekti bili prijavljeni prije njegove objave. To uključuje pojedinačne potpore koje su dodijeljene na temelju odobrenih programa potpora i koje su Europskoj komisiji prijavljene sukladno obvezi pojedinačne prijave kojoj podliježu takve potpore.

U skladu s Obavijesti Europske komisije o utvrđivanju pravila koja se primjenjuju pri ocjeni nezakonitih državnih potpora ⁽⁵⁰⁾, Europska komisija će u slučaju neprijavljenih potpora primijeniti,

— ovaj okvir, ako su potpore odobrene nakon njihovog stupanja na snagu,

— a u svim ostalim slučajevima okvir koji je na snazi u trenutku odobravanja potpore.

⁽⁴⁹⁾ Države članice pri tom mogu pomoći Europskoj komisiji na način da joj dostave vlastite *ex post* ocjene programa potpora i pojedinačnih potpora.

⁽⁵⁰⁾ SL C 119, 22.5.2002., str. 22.

PRILOG

**Obrazac za dostavu osnovnih podataka o potporama koje podliježu obvezi detaljnog izvješćivanja
(odjeljak 10.1.)**

1. Potpora u korist (ime/imena poduzetnika koji primaju potporu, radi li se o malom ili srednjem poduzeću ili ne): . . .
.....
 2. Referentni broj programa potpore (broj koji dodjeljuje Komisija postojećem programu ili programima potpora na temelju kojih se potpora dodjeljuje):
 3. Tijelo/tijela javne vlasti koja dodjeljuju potporu (ime i povezanost davatelja potpore):
 4. Država članica u kojoj se provodi projekt ili mjera koja ostvaruje pravo na potporu:
 5. Vrsta projekta ili mjere:
 6. Kratki opis projekta ili mjere:
 7. Opravdani troškovi (u EUR), ako je primjenjivo:
 8. Diskontirani (bruto) iznos potpore u EUR:
 9. Intenzitet potpore (% u bruto ekvivalentu potpore):
 10. Uvjeti (ako ih ima) pod kojima će se isplaćivati predložena potpora:
 11. Planirani datum početka i završetka projekta ili mjere:
 12. Datum odobrenja/dodjele potpore:
-

32006R1998

28.12.2006.

SLUŽBENI LIST EUROPSKE UNIJE

L 379/5

UREDBA KOMISIJE (EZ) br. 1998/2006

od 15. prosinca 2006.

o primjeni članaka 87. i 88. Ugovora na *de minimis* potpore

KOMISIJA EUROPSKIH ZAJEDNICA,

uzimajući u obzir Ugovor o osnivanju Europske zajednice,

uzimajući u obzir Uredbu Vijeća (EZ) br. 994/98 od 7. svibnja 1998. o primjeni članaka 92. i 93. Ugovora o osnivanju Europske zajednice na određene kategorije horizontalne državne potpore ⁽¹⁾, a posebno njezin članak 2.,

nakon objavljivanja nacрта ove Uredbe ⁽²⁾,

nakon savjetovanja sa Savjetodavnim odborom za državne potpore,

budući da:

(1) Uredbom (EZ) br. 994/98 ovlašćuje se Komisija da uredbom utvrdi prag ispod kojega se smatra da mjere potpore ne ispunjavaju sve kriterije iz članka 87. stavka 1. Ugovora te stoga nisu predmetom postupka prijavljanja iz članka 88. stavka 3. Ugovora.

(2) Komisija je primijenila članke 87. i 88. Ugovora te je posebno u brojnim odlukama pojasnila pojam potpore u smislu članka 87. stavka 1. Ugovora. Komisija je također izložila svoju politiku s obzirom na gornju granicu *de minimis* potpore ispod koje se može smatrati da se ne primjenjuje članak 87. stavak 1., prvotno u svojoj obavijesti o pravilu *de minimis* za državne potpore ⁽³⁾ te nakon tog u Uredbi Komisije (EZ) br. 69/2001 od 12. siječnja 2001. o primjeni članaka 87. i 88. Ugovora o EZ-u na *de minimis* potpore ⁽⁴⁾. U svjetlu iskustva stečenog u primjeni te Uredbe, te kako bi se uzeo u obzir razvoj inflacije i bruto domaćeg proizvoda u Zajednici do i uključujući 2006. godinu, kao i mogući razvoj događaja tijekom razdoblja važenja ove Uredbe, čini se primjerenim preispitati neke od uvjeta iz Uredbe (EZ) br. 69/2001 te zamijeniti tu Uredbu.

(3) S obzirom na posebna pravila koja važe u sektorima primarne proizvodnje poljoprivrednih proizvoda, ribarstva i akvakulture te na rizik da bi u tim sektorima manji iznosi potpore od onih iz ove Uredbe mogli ispunjavati kriterije iz članka 87. stavka 1. Ugovora, ova se Uredba ne bi trebala primjenjivati na te sektore. S obzirom na razvoj sektora prometa, a posebno na restrukturiranje brojnih prometnih djelatnosti nakon njihove liberalizacije, više nije primjereno isključivati sektor prometa iz područja primjene Uredbe o potporama male vrijednosti. Stoga je potrebno proširiti područje primjene ove Uredbe na cijeli sektor prometa. Međutim, potrebno je prilagoditi opću gornju granicu *de minimis* potpore kako bi se uzela u obzir mala prosječna veličina poduzetnika koji djeluju u sektoru cestovnog teretnog i putničkog prometa. Iz istih razloga, kao i s obzirom na prevelik kapacitet tog sektora te na ciljeve prometne politike u pogledu zagušenja cesta i teretnog prometa, potrebno je isključiti potporu za nabavu vozila za cestovni prijevoz tereta poduzetnicima koji se bave cestovnim prijevozom tereta za najamninu i naknadu. To ne dovodi u pitanje povoljan pristup Komisije u odnosu na državnu potporu za čišća i ekološki prihvatljiva vozila u drugim instrumentima Zajednice uz ovu Uredbu. S obzirom na Uredbu Vijeća (EZ) br. 1407/2002 od 23. srpnja 2002. o državnim potporama industriji ugljena ⁽⁵⁾, ova se Uredba ne bi trebala primjenjivati na sektor ugljena.

(4) Razmatrajući sličnosti između prerade i stavljanja na tržište poljoprivrednih proizvoda s jedne strane te nepoljoprivrednih proizvoda s druge strane, ova bi se Uredba trebala primjenjivati na preradu i stavljanje na tržište poljoprivrednih proizvoda pod uvjetom da su ispunjeni određeni uvjeti. U tom smislu preradom i stavljanjem na tržište ne bi se trebale smatrati, niti radnje na farmama potrebne za pripremu proizvoda za prvu prodaju, kao što su žetva, rezanje i vršidba žitarica, pakiranje jaja itd., niti prva prodaja preprodavačima ili prerađivačima. Od stupanja na snagu ove Uredbe potpora dodijeljena u korist poduzetnika koji se bave preradom ili stavljanjem na tržište poljoprivrednih proizvoda ne bi više trebala biti predmetom Uredbe Komisije (EZ) br. 1860/2004 od 6. listopada 2004. o primjeni članaka 87. i 88. Ugovora o EZ-u na *de minimis* potpore u sektorima poljoprivrede i ribarstva ⁽⁶⁾. Stoga je potrebno na odgovarajući način izmijeniti Uredbu (EZ) br. 1860/2004.

⁽¹⁾ SL L 142, 14.5.1998., str. 1.

⁽²⁾ SL C 137, 10.6.2006., str. 4.

⁽³⁾ SL C 68, 6.3.1996., str. 9.

⁽⁴⁾ SL L 10, 13.1.2001., str. 30.

⁽⁵⁾ SL L 205, 2.8.2002., str. 1.

⁽⁶⁾ SL L 325, 28.10.2004., str. 4.

- (5) Sud EZ-a utvrdio je da su, nakon što je Zajednica donijela propise o uspostavljanju zajedničke organizacije tržišta u određenom sektoru poljoprivrede, države članice obvezne suzdržavati se od poduzimanja svih mjera koje bi mogle dovesti u pitanje ili stvarati iznimke od tih propisa. Iz tog se razloga ova Uredba ne smije primjenjivati na potporu čiji je iznos utvrđen na temelju cijene ili količine kupljenih proizvoda ili proizvoda stavljenih na tržište. Ona se ne smije primjenjivati niti na *de minimis* potpore koje su povezane s obvezom dijeljenja potpore s primarnim proizvođačima.
- (6) Ova se Uredba ne smije primjenjivati na izvozne *de minimis* potpore niti na *de minimis* potpore kojima se prednost daje domaćim proizvodima pred uvoznim proizvodima. Ona se posebno ne bi trebala primjenjivati na potporu kojom se financira uspostavljanje i funkcioniranje distribucijske mreže u drugim zemljama. Potpora za troškove sudjelovanja na sajmovima, odnosno troškove studija ili savjetodavnih usluga potrebnih za uvođenje novog proizvoda ili postojećeg proizvoda na novo tržište obično ne predstavlja izvoznu potporu.
- (7) Ova se Uredba ne smije primjenjivati na poduzetnike u teškoćama u smislu smjernica Zajednice o državnoj potpori za sanaciju i restrukturiranje poduzetnika u teškoćama⁽¹⁾ s obzirom na teškoće vezane uz utvrđivanje bruto novčane protuvrijednosti potpora dodijeljenih toj vrsti poduzetnika.
- (8) U svjetlu iskustva Komisije, može se utvrditi da potpore koje ne premašuju gornju granicu od EUR 200 000 tijekom bilo kojeg trogodišnjeg razdoblja ne utječu na trgovinu između država članica i/ili ne narušavaju ili ne prijete narušavanjem tržišnog natjecanja te stoga nisu obuhvaćene člankom 87. stavkom 1. Ugovora. U pogledu poduzetnika koji djeluju u sektoru cestovnog prometa, ta bi se gornja granica trebala utvrditi u visini od 100 000 EUR.
- (9) Godine koje je u tu svrhu potrebno uzeti u obzir su fiskalne godine koje poduzetnik u predmetnoj državi članici koristi za fiskalne potrebe. Mjerodavno trogodišnje razdoblje potrebno je ocjenjivati na pomičnoj osnovi tako da je pri svakoj novoj dodjeli *de minimis* potpora potrebno utvrditi ukupan iznos *de minimis* potpora dodijeljenih u fiskalnoj godini u pitanju, kao i tijekom prethodne dvije fiskalne godine. U tu je svrhu potrebno uzeti u obzir potporu koju je dodijelila država članica čak i kada je ona u cijelosti ili djelomično financirana iz sredstava koja su podrijetlom iz Zajednice. Ne smije postojati mogućnost raščlanjivanja mjera potpora koje prelaze gornju granicu *de minimis* potpora u niz manjih dijelova kako bi ti dijelovi bili obuhvaćeni ovom Uredbom.
- (10) U skladu s načelima kojima se uređuje potpore iz članka 87. stavka 1. Ugovora, *de minimis* potpore se smatraju dodijeljenima u trenutku kada je u skladu s odgovarajućim nacionalnim pravnim poretkom poduzetniku dano zakonsko pravo na potpore.
- (11) Kako bi se izbjeglo zaobilaženje najviših iznosa potpora koje se pružaju putem različitih instrumenata Zajednice, *de minimis* potpore ne smiju se pribrajati državnim potporama u pogledu istih opravdanih troškova, ukoliko bi takvo pribrajanje rezultiralo iznosom potpora koji premašuje iznos koji je u konkretnim okolnostima svakog pojedinog slučaja utvrđen uredbom o skupnom izuzeću ili odlukom koju je donijela Komisija.
- (12) S ciljem transparentnosti, jednakog tretmana i pravilne primjene gornje granice *de minimis* potpora, sve bi države članice trebale primjenjivati isti način izračunavanja. Radi pojednostavljenja navedenog izračuna te u skladu s trenutačnom praksom u primjeni pravila *de minimis*, iznose potpora koji nisu u obliku novčanih potpora potrebno je pretvoriti u njihovu bruto novčanu protuvrijednost. Pri izračunu novčane protuvrijednosti transparentnih oblika potpora koji nemaju oblik novčanih potpora ili potpora plativih u nekoliko obroka potrebno je primijeniti tržišne kamatne stope koje prevladavaju u vrijeme dodjele takvih potpora. S ciljem ujednačene, transparentne i jednostavne primjene pravila o državnim potporama, tržišnim stopama u smislu ove Uredbe potrebno je smatrati referentne stope koje Komisija periodično utvrđuje na temelju objektivnih kriterija i objavljuje u *Službenom listu Europske unije* ili na internetu. Međutim, ponekad je, s obzirom na osigurana jamstva ili na rizik koji se povezuje uz korisnika, potrebno dodati dodatne bazne bodove povrhnajniže stope.
- (13) U svrhu transparentnosti, jednakog tretmana i učinkovitog nadzora, ova bi se Uredba trebala primjenjivati samo na transparentne *de minimis* potpore. Transparentne potpore su potpore za koje je moguće prethodno točno izračunati bruto novčanu protuvrijednost, bez potrebe za ocjenjivanjem rizika. Takav se točan izračun, na primjer, može postići u pogledu novčanih potpora, subvencioniranih kamatnih stopa i gornjih granica oslobođenja od poreza. Potpore sadržane u dokapitalizacijama ne bi se trebale smatrati transparentnim *de minimis* potporama, osim ako je ukupan iznos javne dokapitalizacije niži od najviše granice *de minimis* potpora. Potpore sadržane u mjerama rizičnog kapitala kako je navedeno u smjernicama Zajednice o državnim potporama za promicanje

⁽¹⁾ SL C 244, 1.10.2004., str. 2.

ulaganja rizičnog kapitala u male i srednje poduzetnike⁽¹⁾ ne bi se trebale smatrati transparentnim *de minimis* potporama, osim ako se shemom rizičnog kapitala u pitanju osigurava kapital samo do gornje granice *de minimis* potpora za svakog ciljnog poduzetnika. Potpore sadržane u zajmovima smatraju se transparentnim *de minimis* potporama kada je bruto novčana protuvrijednost izračunata na temelju tržišnih kamatnih stopa koje su prevladavale u trenutku dodjele potpora.

(14) Ovom se Uredbom ne isključuje mogućnost da se, na temelju drugih razloga od onih iz ove Uredbe, mjera koju je država članica donijela ne smatra državnim potporama u smislu članka 87. stavka 1. Ugovora, na primjer, u slučaju dokapitalizacija, budući da su takve mjere donesene u skladu s načelom ulagača u tržišnom gospodarstvu.

(15) Potrebno je osigurati pravnu sigurnost za programe jamstava koji ne mogu utjecati na trgovinu niti narušavati tržišno natjecanje te za koje je na raspolaganju dovoljno podataka kako bi se pouzdano procijenili svi mogući učinci. Stoga je opću gornju granicu male vrijednosti u iznosu od 200 000 EUR ovom Uredbom potrebno pretvoriti u gornju granicu koja je svojstvena pojedinom jamstvu i zasniva se na zajamčenom iznosu pojedinog zajma na kojem se takvo jamstvo temelji. Tu posebnu gornju granicu primjereno je izračunati koristeći se metodologijom za procjenu iznosa državnih potpora sadržanih u jamstvenim shemama kojima se pokrivaju zajmovi u korist održivih poduzetnika. Metodologija i podaci koji se koriste za izračun gornje granice svojstvene za pojedino jamstvo trebaju izuzimati poduzetnike u teškoćama kako je navedeno u smjernicama Zajednice o državnim potporama za sanaciju i restrukturiranje poduzetnika u teškoćama. Ta se posebna gornja granica stoga ne treba primjenjivati na *ad hoc* pojedinačne potpore koje se dodjeljuju izvan opsega programa jamstva, na potpore koje se dodjeljuju poduzećima u teškoćama, ili na jamstva za temeljne transakcije koje ne predstavljaju zajam, poput jamstava za transakcije s dionicama. Tu je posebnu gornju granicu potrebno odrediti na temelju činjenice da se, uzimajući u obzir gornju granicu stope (neto stopu vjerojatnosti stečaja) od 13 %, što predstavlja najgori mogući scenarij u pogledu jamstvenih shema u Zajednici, može smatrati da jamstvo u iznosu od EUR 1 500 000 ima bruto novčanu protuvrijednost jednaku općoj gornjoj granici *de minimis* potpora. Taj je iznos potrebno smanjiti na 750 000 EUR za poduzetnike koji djeluju u sektoru cestovnog prometa. Tim je posebnim gornjim granicama potrebno obuhvatiti samo jamstva koja pokrivaju do 80 % temeljnog zajma. Države članice također mogu koristiti metodologiju koju je prihvatila Komisija nakon dostavljanja obavijesti o takvoj metodologiji na temelju Uredbe Komisije u području državnih potpora, kao što je Uredba Komisije (EZ) br. 1628/2006 od 24. listopada 2006. o primjeni članaka 87. i 88. Ugovora na

nacionalne regionalne potpore namijenjene ulaganju⁽²⁾, radi procjene bruto novčane protuvrijednosti sadržane u jamstvu, ako se odobrena metodologija izričito odnosi na vrste jamstava i vrste temeljnih transakcija u smislu primjene ove Uredbe.

(16) Po primitku obavijesti države članice, Komisija može ispitati dovodi li mjera potpore koja ne predstavlja novčanu potporu, zajam, jamstvo, dokapitalizaciju ili mjeru rizičnog kapitala, do bruto novčane protuvrijednosti koja ne premašuje gornju granicu *de minimis* potpore te bi stoga mogla biti obuhvaćena odredbama ove Uredbe.

(17) Dužnost je Komisije osigurati poštivanje pravila o državnim potporama te posebno osigurati da potpore dodijeljene u skladu s pravilima *de minimis* budu u skladu s njihovim uvjetima. U skladu s načelom suradnje iz članka 10. Ugovora, države članice bi trebale olakšati izvršavanje tog zadatka uspostavljanjem mehanizama potrebnih kako bi se osiguralo da ukupan iznos *de minimis* potpora dodijeljenih istom poduzetniku u skladu s pravilom *de minimis*, ne premašuje gornju granicu od 200 000 EUR tijekom razdoblja od tri fiskalne godine. U tu bi svrhu države članice trebale pri dodjeli *de minimis* potpora obavijestiti predmetnog poduzetnika o iznosu potpora te o njegovoj naravi *de minimis*, pozivajući se na ovu Uredbu. Nadalje, prije dodjeljivanja takvih potpora predmetna bi država članica od poduzetnika trebala dobiti izjavu o drugim *de minimis* potporama koje je poduzetnik primio tijekom predmetne fiskalne godine te tijekom prethodne dvije fiskalne godine i pažljivo provjeriti da se novim *de minimis* potporama ne premašuje gornja granica male vrijednosti. Ili pak treba postojati mogućnost da se poštivanje gornje granice osigura putem središnjeg registra, odnosno, u slučaju jamstvenih shema koje je uspostavio Europski investicijski fond, potonji može za sebe utvrditi listu korisnika te zahtijevati od država članica da korisnike obavještavaju o primljenim *de minimis* potporama.

(18) Uredba (EZ) br. 69/2001 prestaje vrijediti 31. prosinca 2006. Stoga bi se ova Uredba trebala primjenjivati od 1. siječnja 2007. S obzirom na činjenicu da se Uredba (EZ) br. 69/2001 nije primjenjivala na sektor prometa, koji dosad nije bio predmetom *de minimis*; s obzirom i na vrlo ograničen iznos male vrijednosti koji se primjenjuje u sektoru prerade i stavljanja na tržište poljoprivrednih proizvoda te pod uvjetom da su ispunjeni određeni uvjeti, ova bi se Uredba trebala primjenjivati na potpore dodijeljene prije njezinog stupanja na snagu, na poduzetnike koji djeluju u sektoru prometa te u sektoru prerade i stavljanja na tržište poljoprivrednih proizvoda. Štoviše, ova Uredba ne bi smjela utjecati na bilo koje pojedinačne potpore dodijeljene u skladu s Uredbom (EZ) br. 69/2001 tijekom razdoblja primjene te Uredbe.

⁽¹⁾ SL C 194, 18.8.2006., str. 2.

⁽²⁾ SL L 302, 1.11.2006., str. 29.

- (19) Uzimajući u obzir iskustvo Komisije te posebno učestalost kojom je općenito potrebno preoblikovati politiku državnih potpora, primjereno je ograničiti razdoblje primjene ove Uredbe. Prestane li važiti ova Uredba bez produljenja, države članice morale bi imati razdoblje prilagodbe od šest mjeseci u vezi s *de minimis* potporama iz ove Uredbe,

DONIJELA JE OVU UREDBU:

Članak 1.

Područje primjene

1. Ova se Uredba primjenjuje na potpore koje se dodjeljuju poduzetnicima u svim sektorima, uz iznimku:

- (a) potpora koje se dodjeljuju poduzetnicima koji djeluju u sektorima ribarstva i akvakulture, u skladu s područjem primjene Uredbe Vijeća (EZ) br. 104/2000 ⁽¹⁾;
- (b) potpora koje se dodjeljuju poduzetnicima koji djeluju u primarnoj proizvodnji poljoprivrednih proizvoda iz Priloga I. Ugovoru;
- (c) potpora koje se dodjeljuju poduzetnicima koji djeluju u preradi i stavljanju na tržište poljoprivrednih proizvoda iz Priloga I. Ugovoru, u sljedećim slučajevima:
- i. ako je iznos potpore utvrđen na temelju cijene ili količine takvih proizvoda koje kupuju primarni proizvođači odnosno koje na tržište stavljaju poduzetnici u pitanju;
 - ii. ako su potpore uvjetovane njihovim djelomičnim ili potpunim prenošenjem na primarne proizvođače;
- (d) potpora za djelatnosti usmjerene izvozu prema trećim zemljama ili državama članicama, odnosno potpora koje su u izravnoj vezi s izvezenim količinama, s uspostavom i funkcioniranjem distribucijske mreže ili s drugim tekućim troškovima vezanim uz izvoznu djelatnost;
- (e) potpora uvjetovanih korištenjem domaće, a ne uvezene robe;
- (f) potpora koje se dodjeljuju poduzetnicima koji djeluju u sektoru ugljena, kako je uređeno Uredbom (EZ) br. 1407/2002;
- (g) potpora za nabavu vozila za cestovni prijevoz tereta koje se dodjeljuju poduzetnicima koji obavljaju cestovni prijevoz tereta za najamninu ili naknadu;

- (h) potpora koje se dodjeljuju poduzetnicima u teškoćama.

2. Za potrebe ove Uredbe:

- (a) „poljoprivredni proizvodi” znači proizvodi iz Priloga I. Ugovoru o EZ-u, uz iznimku proizvoda ribarstva;
- (b) „prerada poljoprivrednih proizvoda” znači svi postupci na poljoprivrednom proizvodu koji za ishod imaju proizvod koji je također poljoprivredni proizvod, osim na poljoprivrednim djelatnostima potrebnima za pripremu životinjskog ili biljnog proizvoda za prvu prodaju;
- (c) „stavljanje na tržište poljoprivrednih proizvoda” znači držanje ili izlaganje s ciljem prodaje, ponudu za prodaju, isporuku ili bilo koji drugi način stavljanja na tržište, osim prve prodaje primarnog proizvođača preprodavačima ili prerađivačima te svih aktivnosti kojima se proizvod priprema za takvu prvu prodaju; prodaja primarnog proizvođača konačnim potrošačima smatra se stavljanjem na tržište ako se odvija u posebnim prostorima namijenjenima za tu svrhu.

Članak 2.

De minimis potpore

1. Ako mjere potpore ispunjavaju uvjete iz stavaka 2. do 5. ovog članka, smatra se da ne ispunjavaju sve kriterije iz članka 87. stavka 1. Ugovora te se stoga izuzimaju od obveze prijave iz članka 88. stavka 3. Ugovora.

2. Ukupne *de minimis* potpore koje se dodjeljuju bilo kojem pojedinom poduzetniku ne smiju premašivati 200 000 EUR tijekom bilo kojeg razdoblja od tri fiskalne godine. Ukupne *de minimis* potpore koje se dodjeljuju bilo kojem pojedinom poduzetniku u sektoru cestovnog prometa ne smiju premašivati 100 000 EUR tijekom bilo kojeg razdoblja od tri fiskalne godine. Te se gornje granice primjenjuju bez obzira na oblik *de minimis* potpora ili na cilj koji se namjerava postići te neovisno o tome financira li se potpora koju dodjeljuje država članica u cijelosti ili djelomično iz sredstava koja su porijeklom iz Zajednice. To se razdoblje utvrđuje pozivajući se na fiskalne godine koje koristi poduzetnik u državi članici u pitanju.

Ako ukupne potpore koje se pružaju u sklopu mjere potpore premašuje tu gornju granicu, takav iznos potpora ne može uživati pogodnosti ove Uredbe, čak niti u dijelu koji tu gornju granicu ne premašuje. U takvom se slučaju za tu mjeru potpore ne mogu zahtijevati pogodnosti ove Uredbe niti u trenutku dodjeljivanja potpora niti u bilo kojem kasnijem trenutku.

⁽¹⁾ SL L 83, 4.4.2000., str. 35.

3. Gornja granica iz stavka 2. ovog članka izražava se kao novčana potpora. Svi iznosi koji se koriste izražavaju se kao bruto iznosi, odnosno, prije odbitka poreza i drugih pristojbi. Ako se potpore dodjeljuju u obliku koji nije novčana potpora, iznos takvih potpora je njihova bruto novčana protuvrijednost.

Potpore plative u nekoliko obroka diskontiraju se na njihovu vrijednost u trenutku dodjeljivanja. Kamatna stopa koju je potrebno primijeniti pri diskontiranju te za izračun bruto novčane protuvrijednosti potpora je referentna kamatna stopa primjenjiva u trenutku dodjeljivanja potpora.

4. Ova se Uredba primjenjuje samo na potpore za koje je moguće prethodno točno izračunati bruto novčanu protuvrijednost bez potrebe za procjenom rizika („transparentne potpore“). Posebno:

- (a) Potpore sadržane u zajmovima smatraju se transparentnim *de minimis* potporama kada je bruto novčana protuvrijednost izračunata na temelju tržišnih kamatnih stopa koje prevladavaju u vrijeme dodjeljivanja potpora.
- (b) Potpore sadržane u dokapitalizacijama ne smatraju se transparentnim *de minimis* potporama osim ako ukupan iznos javne dokapitalizacije ne premašuje gornju granicu *de minimis* potpora.
- (c) Potpore sadržane u mjerama rizičnog kapitala ne smatraju se transparentnim *de minimis* potporama osim ako se shemom rizičnog kapitala u pitanju osigurava kapital samo do gornje granice *de minimis* potpora za svakog ciljnog poduzetnika.
- (d) Pojedinačne potpore koje se pružaju u okviru jamstvene sheme poduzetnicima koji nisu poduzetnici u teškoćama smatraju se transparentnim *de minimis* potporama kada zajamčeni dio temeljnog zajma koji se pruža u okviru takve sheme ne premašuje 1 500 000 EUR po poduzetniku. Pojedinačna potpora koja se dodjeljuje u okviru programa jamstva u korist poduzetnika koji djeluju u sektoru cestovnog prometa, a koji nisu poduzetnici u teškoćama, smatra se *de minimis* potporom kada zajamčeni dio temeljnog zajma koji se dodjeljuje u okviru takve sheme ne premašuje 750 000 EUR po poduzetniku. Ako zajamčeni dio temeljnog zajma predstavlja samo određeni udjel u ovoj gornjoj granici, smatra se da bruto novčana protuvrijednost tog jamstva odgovara jednakom udjelu primjenjive gornje granice utvrđene u članku 2. stavku 2. To jamstvo ne smije premašivati 80 % temeljnog zajma. Jamstvene sheme također se smatraju transparentnima ako: i. je prije uvođenja programa metodologija za izračun bruto novčane protuvrijednosti jamstava bila prihvaćena nakon prijavljivanja te metodologije Komisiji sukladno nekoj drugoj Uredbi koju je Komisija donijela u području državnih potpora te se; ii. odobrena metodologija izričito odnosi na vrste predmetnih jamstava i temeljnih transakcija u smislu primjene ove Uredbe.

5. *De minimis* potpore ne pribrajaju se državnim potporama u pogledu istih opravdanih troškova ako bi takvo pribrajanje za ishod imalo iznos potpora koji premašuje iznos utvrđen u konkretnim okolnostima svakog slučaja na temelju uredbe o skupnom izuzeću ili odluke koju je donijela Komisija.

Članak 3.

Nadzor

1. Ako država članica poduzetniku namjerava dodijeliti *de minimis* potpore, pisanim putem obavještava tog poduzetnika o mogućem iznosu potpora (izraženom kao bruto novčana protuvrijednost potpora) kao i o njihovoj naravi *de minimis*, pozivajući se izričito na ovu Uredbu, te navodeći njihov naziv i upućivanje na objavu u *Službenom listu Europske unije*. Ako se *de minimis* potpore dodjeljuju različitim poduzetnicima na temelju programa i ako se sukladno tom programu tim poduzetnicima dodjeljuju različiti iznosi pojedinačnih potpora, predmetna država članica može odlučiti tu obvezu ispuniti obavještavajući poduzetnike o fiksnom iznosu koji odgovara najvišem iznosu potpora koji se dodjeljuje sukladno tom programu. U takvom se slučaju fiksni iznos koristi kako bi se utvrdilo je li poštivana gornja granica iz članka 2. stavka 2. ove Uredbe. Prije dodjeljivanja tih potpora, država članica također dobiva izjavu od predmetnog poduzetnika, u pisanom ili elektroničkom obliku, o svim drugim *de minimis* potporama koje je primio tijekom prethodne dvije fiskalne godine te tijekom tekuće fiskalne godine.

Država članica dodjeljuje nove *de minimis* potpore samo nakon što je utvrdila da to neće povisiti ukupan iznos *de minimis* potpora koji je taj poduzetnik primio tijekom razdoblja koje pokriva predmetnu fiskalnu godinu, kao i prethodne dvije fiskalne godine u toj državi članici, do razine koja premašuje gornju granicu iz članka 2. stavka 2. ove Uredbe.

2. Ako je država članica uspostavila središnji registar *de minimis* potpora u kojemu su sadržane potpune informacije o svim *de minimis* potporama koje je dodijelilo bilo koje tijelo unutar te države članice, od trenutka kada registar pokrije trogodišnje razdoblje više se ne primjenjuje stavak 1. podstavak 1. ovog članka.

Ako država članica daje potpore na temelju jamstvene sheme, dajući jamstvo koje se financira iz proračuna EU-a pod mandatom Europskog investicijskog fonda, može se prestati primjenjivati stavak 1. podstavak 1. ovog članka.

U takvim slučajevima primjenjuje se sljedeći sustav nadzora:

- (a) Europski investicijski fond utvrđuje na godišnjoj osnovi na temelju informacija koje financijski posrednici moraju dostaviti Europskom investicijskom fondu, popis korisnika potpora te bruto novčanu protuvrijednost potpore koju je svaki od njih primio. Europski investicijski fond dostavlja te informacije državama članicama u pitanju i Komisiji; i

(b) država članica u pitanju osigurava te informacije konačnim korisnicima u roku od 3 mjeseca od primitka takvih informacija od Europskog investicijskog fonda; i

(c) država članica u pitanju, od svakog korisnika dobiva izjavu da ukupne *de minimis* potpore koje je primio ne premašuje gornju granicu iz članka 2. stavka 2. ove Uredbe. U slučaju premašivanja gornje granice kod jednog ili više korisnika, država članica u pitanju mora se pobrinuti da se mjera potpore koja dovodi do premašivanja gornje granice potpore ili prijavi Komisiji ili da korisnik njezin iznos vrati.

3. Države članice bilježe i prikupljaju sve informacije u vezi s primjenom ove Uredbe. Takvi zapisi sadrže sve informacije potrebne kako bi se pokazalo da su ispunjeni uvjeti iz ove Uredbe. Zapisi o pojedinim *de minimis* potporama čuvaju se 10 godina od datuma kada su dodijeljene. Zapisi u vezi s programom *de minimis* potpora čuvaju se 10 godina od trenutka kada je u skladu s tim programom dodijeljena posljednja pojedina potpora. Na pisani zahtjev predmetna država članica dostavlja Komisiji, u roku od 20 radnih dana ili u kakvom duljem roku koji se može utvrditi u zahtjevu, sve informacije koje Komisija smatra potrebnima kako bi procijenila jesu li ispunjeni uvjeti iz ove Uredbe, a posebno o ukupnom iznosu *de minimis* potpora koje su svi poduzetnici primili.

Članak 4.

Izmjene

Članak 2. Uredbe (EZ) br. 1860/2004 mijenja se kako slijedi:

Ova je Uredba u cijelosti obvezujuća i izravno se primjenjuje u svim državama članicama.

Sastavljeno u Bruxellesu 15. prosinca 2006.

(a) u točki 1. riječi „prerada i stavljanje na tržište” brišu se;

(b) točka 3. briše se.

Članak 5.

Prijelazne mjere

1. Ova se Uredba primjenjuje na potpore dodijeljene prije njezinog stupanja na snagu poduzetnicima koji djeluju u sektoru prometa te poduzetnicima koji djeluju u preradi i stavljanju na tržište poljoprivrednih proizvoda ako te potpore ispunjavaju sve uvjete iz članka 1. i 2. ove Uredbe. Sve potpore koje ne ispunjavaju te uvjete Komisija procjenjuje u skladu s mjerodavnim okvirima, smjernicama, priopćenjima i obavijestima.

2. Smatra se da sve *de minimis* potpore koje su dodijeljene između 2. veljače 2001. i 30. lipnja 2007., koje ispunjavaju uvjete iz Uredbe (EZ) br. 69/2001, ne ispunjavaju sve kriterije iz članka 87. stavka 1. Ugovora te se stoga izuzimaju od obveze prijave iz članka 88. stavka 3. Ugovora.

3. Po prestanku važenja ove Uredbe, sve potpore *de minimis* koje ispunjavaju uvjete iz ove Uredbe mogu se i dalje valjano provoditi kroz razdoblje od šest mjeseci.

Članak 6.

Stupanje na snagu i razdoblje važenja

1. Ova Uredba stupa na snagu sljedećeg dana od dana objave u *Službenom listu Europske unije*.

Primjenjuje se od 1. siječnja 2007. do 31. prosinca 2013.

Za Komisiju
Neelie KROES
Članica Komisije

52008XC0401(03)

1.4.2008.

SLUŽBENI LIST EUROPSKE UNIJE

C 82/1

SMJERNICE ZAJEDNICE O DRŽAVNIM POTPORAMA ZA ZAŠTITU OKOLIŠA**(Tekst značajan za EGP)**

(2008/C 82/01)

SADRŽAJ

	<i>Stranica</i>
1. Uvod	206
1.1. Politika državnih potpora i energetska politika za Europu	206
1.2. Politika državnih potpora i zaštita okoliša	206
1.3. Test ravnoteže i njegova primjena na potpore za zaštitu okoliša	207
1.3.1. Akcijski plan državnih potpora: manje i kvalitetnije potpore, test ravnoteže za ocjenu potpora	207
1.3.2. Cilj od zajedničkog interesa koji opisuju ove Smjernice	208
1.3.3. Prikladni instrument	208
1.3.4. Učinak poticaja i nužnost potpore	209
1.3.5. Razmjernost potpora	209
1.3.6. Negativni učinci potpora za zaštitu okoliša moraju biti ograničeni kako bi ukupna ravnoteža bila pozitivna	210
1.4. Provedba testa ravnoteže: pravne pretpostavke i potreba za detaljnijom ocjenom	210
1.5. Razlozi za pojedine mjere obuhvaćene ovim Smjernicama	211
1.5.1. Potpore za poduzetnike povrh standarda Zajednice ili potpore koje povećavaju razinu zaštite okoliša u nedostatku standarda Zajednice	211
1.5.2. Potpore za nabavu novih prijevoznih sredstava povrh standarda Zajednice ili potpore koje povećavaju razinu zaštite okoliša u nedostatku standarda Zajednice	211

	<i>Stranica</i>
1.5.3.	Potpore za rane prilagodbe budućim standardima Zajednice 211
1.5.4.	Potpore za istraživanja zaštite okoliša 211
1.5.5.	Potpore za štednju energije 211
1.5.6.	Potpore za obnovljive izvore energije 212
1.5.7.	Potpore za kogeneraciju i za daljinsko grijanje 212
1.5.8.	Potpore za gospodarenje otpadom 213
1.5.9.	Potpore za zbrinjavanje onečišćenih lokacija 213
1.5.10.	Potpore za premještanje poduzetnika 213
1.5.11.	Potpore uključene u sustave trgovanja dozvolama 213
1.5.12.	Potpore u obliku smanjenja ili izuzeća od poreza za zaštitu okoliša 213
2.	Područje primjene i definicije 214
2.1.	Područje primjene Smjernica 214
2.2.	Definicije 215
3.	Sukladnost potpora prema članku 87. stavku 3. Ugovora o EZ-u 217
3.1.	Sukladnost potpora prema članku 87. stavku 3. Ugovora o EZ-u 217
3.1.1.	Potpore za poduzetnike povrh standarda Zajednice ili potpore koje povećavaju razinu zaštite okoliša u nedostatku standarda Zajednice 217
3.1.2.	Potpore za nabavu novih prijevoznih sredstava povrh standarda Zajednice ili potpore koje povećavaju razinu zaštite okoliša u nedostatku standarda Zajednice 219
3.1.3.	Potpore za rane prilagodbe budućim standardima Zajednice 219
3.1.4.	Potpore za istraživanja zaštite okoliša 220
3.1.5.	Potpore za štednju energije 220
3.1.5.1.	Potpore za ulaganje 220
3.1.5.2.	Operativne potpore 220
3.1.6.	Potpore za obnovljive izvore energije 221
3.1.6.1.	Potpore za ulaganje 221
3.1.6.2.	Operativne potpore 221
3.1.7.	Potpore za kogeneraciju 222
3.1.7.1.	Potpore za ulaganje 222
3.1.7.2.	Operativne potpore 222
3.1.8.	Potpore za energetske učinkovito daljinsko grijanje 223
3.1.9.	Potpore za gospodarenje otpadom 223
3.1.10.	Potpore za zbrinjavanje onečišćenih lokacija 224
3.1.11.	Potpore za premještanje poduzetnika 224
3.1.12.	Potpore uključene u sustave trgovanja dozvolama 225

	<i>Stranica</i>
3.2.	Učinak poticaja i nužnost potpore 226
3.3.	Sukladnost potpora prema članku 87. stavku 3. točki (b) Ugovora o EZ-u 226
4.	Potpore u obliku smanjenja ili izuzeća od poreza za zaštitu okoliša 227
5.	Sukladnost potpora koje podliježu detaljnoj ocjeni 228
5.1.	Mjere koje podliježu detaljnoj ocjeni 228
5.2.	Kriteriji ekonomske ocjene pojedinih predmeta 229
5.2.1.	Pozitivni učinci potpora 229
5.2.1.1.	Postojanje tržišnog nedostatka 229
5.2.1.2.	Prikladni instrument 229
5.2.1.3.	Učinak poticaja i nužnost potpore 229
5.2.1.4.	Razmjernost potpore 230
5.2.2.	Analiza narušavanja tržišnog natjecanja i trgovine 230
5.2.2.1.	Dinamički poticaji/učinak istiskivanja 231
5.2.2.2.	Očuvanje daljnjeg rada neučinkovitih poduzetnika 231
5.2.2.3.	Tržišna snaga/isključujuće ponašanje 232
5.2.2.4.	Učinci na trgovinu i smještaj 232
5.2.3.	Odmjeravanje i odluka 232
6.	Zbrajanje 233
7.	Završne odredbe 233
7.1.	Godišnje izvješćivanje 233
7.2.	Transparentnost 233
7.3.	Nadzor i vrednovanje 233
7.4.	Prikladne mjere 234
7.5.	Primjena, važenje i revizije 234

1. UVOD

1.1. Politika državnih potpora i energetska politika za Europu

(1) U proljeće 2007. godine Europsko vijeće pozvalo je države članice i institucije EU-a da djeluju na razvoju održive politike za klimatska i energetska pitanja integrirane kroz Europu. Vijeće je između ostalog istaknulo: „Budući da su proizvodnja i korištenje energije glavni izvori emisija stakleničkih plinova, potreban je integrirani pristup klimatskoj i energetskej politici kako bi se ostvario ovaj cilj. Integraciju je potrebno postići na način uzajamne podrške. S obzirom na to, Energetska politika Europe (EPE) imat će sljedeća tri cilja, uz puno poštovanje izbora država članica o energetskej mješavini i suverenosti nad primarnim izvorima energije, poduprta duhom solidarnosti između država članica:

- povećanje sigurnosti opskrbe,
- osiguravanje konkurentnosti europskih gospodarstava i dostupnost energije po povoljnim cijenama,
- promicanje održivosti zaštite okoliša i borba protiv klimatskih promjena.”

(2) Kao prekretnicu u stvaranju ove Energetske politike Europe, Europsko vijeće podržalo je sveobuhvatni Akcijski plan za energiju u razdoblju od 2007. do 2009. te posebno pozvalo Komisiju da prijedloge zatražene u Akcijskom planu predstavi što je brže moguće. Jedan od tih prijedloga odnosi se na reviziju Smjernica Zajednice o državnim potporama za zaštitu okoliša.

(3) Europsko vijeće preuzelo je čvrstu neovisnu obvezu da će EU postići barem 20 % smanjenja emisija stakleničkih plinova do 2020. godine u usporedbi s 1990. godinom. Vijeće je također naglasilo potrebu da se poveća energetska učinkovitost u EU-u kako bi se postigao cilj štednje 20 % potrošnje energije u EU-u u usporedbi s predviđanjima za 2020. te je poduprlo obvezujući cilj postizanja 20 % udjela obnovljivih izvora energije u sveukupnoj potrošnji energije u EU-u do 2020., kao i obvezujući cilj za sve države članice od najmanje 10 % udjela biogoriva u sveukupnoj potrošnji benzina i goriva u prijevozu EU-om do 2020.

(4) Ove Smjernice predstavljaju jedan od instrumenata provedbe Akcijskog plana i aspekata zaštite okoliša kod ciljeva vezanih uz energiju i klimatske promjene koje je prihvatilo Europsko vijeće.

1.2. Politika državnih potpora i zaštita okoliša

(5) U „Akcijskom planu državnih potpora — Manje i kvalitetnije državne potpore: Plan reforme državnih potpora

2005.—2009.”⁽¹⁾ (dalje u tekstu „Akcijski plan državnih potpora”) Komisija je utvrdila da mjere državnih potpora ponekad mogu biti učinkoviti instrumenti za postizanje ciljeva od općeg interesa. U nekim uvjetima državne potpore mogu ispraviti tržišne nedostatke poboljšavajući tako djelovanje tržišta i tržišnog natjecanja. Također mogu pomoći u promicanju održivog razvoja, bez obzira na ispravljanje tržišnih nedostataka⁽²⁾. Akcijski plan državnih potpora također je naglasio da zaštita okoliša može pružiti prilike za inovaciju, stvaranje novih tržišta i povećanje tržišnog natjecanja i kroz učinkovitost korištenja resursa i nove prilike za ulaganje. U nekim uvjetima državne potpore mogu biti pogodne za ostvarenje tih ciljeva pridonoseći tako temeljnim ciljevima lisabonske strategije o povećanju održivog razvoja i broja radnih mjesta. Odluka br. 1600/2002/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 22. srpnja 2002. o utvrđivanju Šestog akcijskog programa Zajednice za zaštitu okoliša⁽³⁾ (dalje u tekstu „Šesti akcijski program za okoliš”) utvrđuje prioritetna područja djelovanja za zaštitu okoliša⁽⁴⁾.

(6) Prvenstveni je cilj nadzora državnih potpora u području zaštite okoliša osiguravanje da će se mjerama državnih potpora postići viša razina zaštite okoliša nego što bi to bio slučaj bez potpora te da pozitivni učinci potpora prevladavaju nad negativnim učincima u smislu narušavanja tržišnog natjecanja, uzimajući u obzir načelo „onečišćivač plaća”, kao što je to utvrđeno u članku 174. Ugovora o EZ-u.

(7) Gospodarske aktivnosti ne štete okolišu samo kroz zagađivanje. U nekim slučajevima, u nedostatku državne intervencije, poduzetnici mogu izbjeći plaćanje cjelokupnog troška štete za okoliš koja proizlazi iz njihovog djelovanja. Kao posljedica, tržište ne raspodjeljuje izvor sredstava na učinkovit način jer proizvođač ne uzima u obzir (negativne) vanjske učinke proizvodnje, nego njih snosi društvo u cjelini.

(8) Prema načelu „onečišćivač plaća”, gore navedeni negativni vanjski učinci mogu se ukloniti osiguravanjem da onečišćivač plati za svoje onečišćenje, što podrazumijeva da će on potpuno preuzeti troškove zaštite okoliša u svoju bilancu. Na taj se način osigurava da privatni troškovi (koje snosi poduzetnik) ocrtavaju prave društvene troškove gospodarske djelatnosti. Puna provedba načela „onečišćivač plaća” dovela bi tako do ispravljanja tržišnog nedostatka. Načelo „onečišćivač plaća” može se provesti ili postavljanjem obveznih standarda zaštite okoliša ili tržišnim instrumentima⁽⁵⁾. Neki tržišni instrumenti mogu uključivati dodjelu državnih potpora svim ili nekim poduzetnicima koji podliježu tim instrumentima.

⁽¹⁾ COM(2005) 107 konačno.

⁽²⁾ Vidjeti Akcijski plan državnih potpora, stavak 10.

⁽³⁾ SL L 242, 10.9.2002., str. 1.

⁽⁴⁾ Područja prioriteta jesu: klimatske promjene, prirodna i biološka raznolikost, okoliš i zdravlje te prirodni resursi i otpad. Zdravlje nije obuhvaćeno ovim Smjernicama.

⁽⁵⁾ S obzirom na posljednje, vidjeti Zelenu knjigu o tržišnim instrumentima za svrhe zaštite okoliša i vezane politike, 28. ožujka 2007., COM(2007) 140 konačno.

- (9) Bez obzira što trenutačno postoje ograničenja za primjenu načela „onečišćivač plaća”, takav zakonodavni nedostatak ne bi trebao spriječiti države članice da utvrde uvjete za zaštitu okoliša koji su stroži od uvjeta Zajednice i da svedu negativne vanjske učinke na najmanju moguću mjeru.
- (10) Kako bi povećale razinu zaštite okoliša, države članice mogle bi koristiti državne potpore za stvaranje poticaja na pojedinačnoj razini (na razini poduzetnika) radi postizanja više razine zaštite okoliša nego što to zahtijevaju standardi Zajednice odnosno da povećaju razinu zaštite okoliša u slučaju nepostojanja standarda Zajednice. Također, države članice mogu uspostaviti nacionalne standarde ili porez za zaštitu okoliša na višoj razini nego što to zahtijeva zakonodavstvo Zajednice odnosno mogu iskoristiti poreze za zaštitu okoliša radi jednostrane provedbe načela „onečišćivač plaća” u slučaju nepostojanja standarda Zajednice.
- (11) Komisija smatra potrebnim izmijeniti Smjernice o državnim potporama za zaštitu okoliša kako bi se ispunili ciljevi opisani u Akcijskom planu državnih potpora, posebno zbog osiguranja boljeg usmjerenja potpora, poboljšanja ekonomske analize i učinkovitijih postupaka. Nadalje, Komisija smatra potrebnim da se uzme u obzir razvoj politike zaštite okoliša i tehnologija zaštite okoliša te da se pravila izmijene kako bi se iskustva uzela u obzir.
- (12) Komisija primjenjuje ove Smjernice pri ocjenjivanju potpora za zaštitu okoliša povećavajući tako pravnu sigurnost i transparentnost donošenja svojih odluka. Potpore za zaštitu okoliša prvenstveno se opravdavaju na temelju članka 87. stavka 3. točke (c) Ugovora o EZ-u. Ove Smjernice zamjenjuju Smjernice Zajednice o državnim potporama za zaštitu okoliša⁽⁶⁾ koje su stupile na snagu 2001.
- (13) U konkretnom slučaju Smjernice su predviđene za dvije vrste ocjena: za standardnu ocjenu mjera koje uključuju potpore ispod nekog praga ili potpore dodijeljene postrojenjima s proizvodnim kapacitetima ispod nekog praga (poglavlje 3.), za detaljnu ocjenu mjera koje uključuju potpore iznad tog praga ili potpore dodijeljene postrojenjima s proizvodnim kapacitetima iznad tog praga, kao i za potpore dodijeljene novim postrojenjima za proizvodnju obnovljive energije gdje je iznos potpore zasnovan na izračunu izbjegnutih vanjskih troškova (poglavlje 5.).
- (14) Ove Smjernice primjenjuju se na sve mjere prijavljene Komisiji (bilo zato što mjera nije pokrivena uredbom o skupnom izuzeću ili uredba o skupnom izuzeću uvodi obvezu da se potpore prijavljuju zasebno, bilo zato što predmetna država članica odluči prijaviti mjeru koja bi u načelu bila izuzeta prema uredbi o skupnom izuzeću), kao i pri ocjeni svih neprijavljenih potpora nakon objave ovih Smjernica.

1.3. Test ravnoteže i njegova primjena na potpore za zaštitu okoliša

1.3.1. Akcijski plan državnih potpora: manje i kvalitetnije potpore, test ravnoteže za ocjenu potpora

- (15) U Akcijskom planu državnih potpora Komisija je objavila da „kako bi najbolje pridonijela ponovno pokrenutoj Lisabonskoj strategiji za razvoj i zapošljavanje, Komisija će, kada je to prikladno, pojačati svoj ekonomski pristup analizi državnih potpora. Ekonomski pristup je instrument koji će bolje usmjeriti određene državne potpore ciljevima ponovno pokrenute Lisabonske strategije”.
- (16) Pri ocjenjivanju može li se mjera potpore smatrati sukladnom sa zajedničkim tržištem, Komisija odmjerava pozitivan učinak mjere potpore u postizanju cilja od općeg interesa s mogućim negativnim popratnim učincima, kao što su narušavanje trgovine i tržišnog natjecanja. Stoga je Akcijski plan državnih potpora, zasnovan na postojećoj praksi, tako da je formalizirao takvo odmjeravanje u postupku koji se naziva „test ravnoteže”⁽⁷⁾, te sadrži tri koraka; prva dva koraka odnose se na pozitivne učinke državne potpore, dok se treći odnosi na negativne učinke i proizlazećim odnosom pozitivnih i negativnih učinaka. Test ravnoteže strukturiran je kako slijedi:
1. Je li mjera potpore usmjerena prema dobro određenom cilju od općeg interesa? (na primjer: razvoj, zapošljavanje, kohezija, okoliš, energetska sigurnost). U kontekstu ovih smjernica, odgovarajući cilj od općeg interesa je zaštita okoliša.
 2. Je li potpora oblikovana tako da ostvari cilj od općeg interesa, odnosno je li predložena potpora namijenjena tržišnom nedostatku ili drugom cilju?
 - (a) Je li državna potpora prikladni politički instrument?
 - (b) Postoji li učinak poticaja, to jest mijenja li potpora ponašanje poduzetnika?
 - (c) Je li mjera potpore razmjerna, to jest bi li se ista promjena ponašanja mogla postići manjom potporom?
 3. Jesu li narušavanja tržišnog natjecanja i učinak na trgovinu ograničeni, tako da je sveukupna ravnoteža pozitivna?

⁽⁶⁾ SL C 37, 3.2.2001., str. 3.

⁽⁷⁾ Vidjeti Akcijski plan državnih potpora, stavke 11. i 20., kako je opisano u više detalja u Komunikaciji o inovacijama (COM(2005) 436 konačno 21.9.2005.).

- (17) Test ravnoteže primjenjiv je na oblikovanje pravila o državnim potporama, kao i na ocjenjivanje predmeta.

1.3.2. *Cilj od zajedničkog interesa koji opisuju ove Smjernice*

- (18) Prva alineja članka 2. Ugovora o Europskoj uniji navodi da je održivi razvoj jedan od ciljeva u Europskoj uniji. To bi trebalo biti zasnovano na gospodarskom razvoju, socijalnoj koheziji i visokoj razini zaštite okoliša. Promicanje zaštite okoliša tako je važan cilj od općeg interesa. Osim toga, članak 6. Ugovora o EZ-u navodi potrebu da se zaštita okoliša ugradi u sve politike Zajednice, a članak 174. stavak 2. Ugovora o EZ-u navodi da politika zaštite okoliša mora biti zasnovana na načelima opreza, sprečavanja, saniranja onečišćenja ⁽⁸⁾ na izvoru i na načelu „onečišćivač plaća”.

- (19) Ove Smjernice iznose uvjete za odobravanje dodjele državnih potpora usmjerenih na one tržišne nedostatke koji vode do razine zaštite okoliša koja je ispod najpovoljnije razine.

- (20) Najčešći tržišni nedostaci u području zaštite okoliša vezani su uz negativne vanjske učinke. Poduzetnici koji djeluju u vlastitom interesu nemaju motivacije uzeti u obzir negativne vanjske utjecaje nastale tijekom proizvodnje, niti pri odlučivanju o pojedinoj tehnologiji proizvodnje ni pri odlučivanju o razini proizvodnje. Drugim riječima, proizvodni troškovi koje snosi poduzetnik manji su od troškova koje snosi društvo. Stoga poduzetnici nemaju motivacije smanjiti svoju razinu onečišćenja ili poduzeti pojedinačne mjere za zaštitu okoliša.

- (21) Vlade suočene s tim tržišnim nedostacima pretežno koriste regulativu kako bi osigurale da se negativni vanjski učinci nastali tijekom proizvodnje uzmu u obzir. Kroz uvođenje standarda, oporezivanja, ekonomskih instrumenata i drugih propisa poduzetnici koji onečišćuju moraju platiti troškove onečišćenja društvu u skladu s načelom „onečišćivač plaća”. Preuzimanje tih negativnih vanjskih učinaka u bilancu posljedično će povisiti privatne troškove koje takvi poduzetnici snose i na taj način negativno utjecati na njihove prihode. Štoviše, budući da je onečišćivanje nejednako raspoređeno kroz industrije i poduzetnike, troškovi svih propisa koji pogoduju okolišu većinom su diferencirani,

⁽⁸⁾ To može uključivati djelatnosti kao što su ispuštanje kemijskih onečišćenja u okoliš ili, na primjer, fizičke promjene vodenog okoliša koje uzrokuju narušavanje ekosistema, ili djelatnosti koje imaju negativni učinak na status vodenih resursa.

ne samo prema poduzetnicima nego i prema državama članicama. Osim toga, države članice, mogu strože ustanoviti potrebu za postavljanjem visokih ciljeva u zaštiti okoliša.

- (22) U nedostatku standarda Zajednice i tržišnih instrumenata koji u potpunosti primjenjuju načelo „onečišćivač plaća” (regulatorni nedostaci), države članice tako mogu jednostrano odlučiti da ustanove višu razinu zaštite okoliša. Iz tog razloga, uz uvođenje propisa, države članice mogu koristiti državne potpore kao pozitivne poticaje za postizanje viših razina zaštite okoliša. Mogu to učiniti na dva načina:

— **pozitivni pojedinačni poticaji za smanjivanje onečišćenja i drugih negativnih učinaka na okoliš:** Prvo, države članice mogu predvidjeti pozitivne poticaje na pojedinačnoj razini (na razini poduzetnika) da postignu razinu strožu od standarda Zajednice. U tom slučaju primatelj potpore smanjuje onečišćenje zato što prima potporu da promijeni svoje ponašanje, a ne zato što mora platiti troškove tog onečišćenja. Cilj državne potpore ovdje je neposredno utjecati na tržišni nedostatak povezan s negativnim učincima onečišćenja.

— **pozitivni poticaji za uvođenje nacionalnih propisa za zaštitu okoliša koji su stroži od standarda Zajednice:** Drugo, države članice mogu uvesti nacionalne propise povrh standarda Zajednice. Međutim, to može dovesti do dodatnih troškova za neke poduzetnike i tako utjecati na uvjete koje oni imaju u tržišnom natjecanju. Štoviše, takvi troškovi mogu predstavljati različiti teret različitim poduzetnicima ovisno o njihovoj veličini, tržišnom položaju, tehnologiji i ostalim posebnostima. U tom slučaju državne potpore mogu biti nužne za smanjenje tereta najviše pogođenim poduzetnicima i tako omogućiti državama članicama donošenje nacionalnih propisa koji su to stroži od standarda Zajednice.

1.3.3. *Prikladni instrument*

- (23) Jedna je od uloga državne intervencije osiguravanje prikladnije zaštite okoliša. Propisi i instrumenti temeljeni na tržištu najvažniji su instrumenti za postizanje ciljeva u zaštiti okoliša. Meki instrumenti, kao što su dobrovoljne eko oznake, i širenje tehnologija prihvatljivih za okoliš mogu također biti važan čindbenik. Međutim, čak i ako iznalaženje najpovoljnijeg omjera instrumenata politike može biti složeno, postojanje tržišnih nedostataka ili ciljeva politike ne opravdava samo po sebi korištenje državnih potpora.

(24) Prema načelu „onečišćivač plaća” onečišćivač bi trebao platiti sve troškove svojeg onečišćenja, uključujući i neizravne troškove koje snosi društvo. U tu svrhu propisi o zaštiti okoliša mogu predstavljati koristan instrument za povećanje opterećenja onečišćivača. Poštivanje načela „onečišćivač plaća” u teoriji osigurava da će tržišni nedostaci povezani s negativnim vanjskim učincima biti ispravljani. Slijedom toga, ako bi načelo „onečišćivač plaća” bilo u potpunosti provedeno, daljnja državna intervencija ne bi bila potrebna za osiguravanje ishoda tržišne učinkovitosti. Načelo „onečišćivač plaća” ostaje glavno pravilo, a državne su potpore zapravo druga najbolja opcija. Korištenje državnih potpora u kontekstu načela „onečišćivač plaća” uklonilo bi onečišćivaču teret plaćanja troškova svojeg onečišćenja. Stoga državne potpore mogu biti neprikladan instrument u takvim slučajevima.

(25) Međutim, posebno zbog nepotpune provedbe načela „onečišćivač plaća”, postojeća razina zaštite okoliša često se smatra nezadovoljavajućom iz sljedećih razloga:

(a) prvo, točnu cijenu onečišćenja nije lako odrediti. Tehnički je složeno izračunati dodatne troškove za društvo od svih vrsta proizvodnje, a ponekad može biti neučinkovito uzimati u obzir da različiti proizvođači imaju različite razine onečišćenja ako su povezani administrativni troškovi vrlo visoki. Različite osjetljivosti na promjene u potrošačkim cijenama (cjenovna elastičnost) također igraju ulogu. Nadalje, vrednovanje troškova onečišćenja može se razlikovati između pojedinaca i zajednica, ovisno o društvenim izborima u pogledu, primjerice, učinka trenutne politike na buduće naraštaje. Dodatno, neke je troškove, kao što su kraće očekivano trajanje života ili šteta za okoliš teško izraziti bez neodređenosti u novčanim iznosima. Stoga će uvijek postojati određeni stupanj nesigurnosti u izračunu troškova onečišćenja;

(b) drugo, podizanje cijena niza (industrijskih) proizvoda prebrzo i prenaplo kako bi se preuzeli troškovi onečišćenja može djelovati kao vanjski šok i izazvati poremećaje u gospodarstvu. Vlasti stoga mogu smatrati poželjnijim ostvariti umjereno napredovanje prema uključivanju ukupne cijene onečišćenja u određene proizvodne procese.

(26) U kontekstu nezadovoljavajuće razine zaštite okoliša, državne potpore, iako ne razrješavaju sve gore spomenute probleme, ipak mogu pružiti pozitivne poticaje poduzetnicima da poduzimaju djelovanja ili vrše ulaganja koja nisu obvezna i koja inače profitom motivirani poduzetnici ne bi poduzimali. Osim toga, državne potpore mogu biti prikladan instrument koji državama

članicama omogućuje donošenje nacionalnih propisa o zaštiti okoliša koji su stroži od standarda Zajednice, smanjujući opterećenja poduzetnicima koji su najviše pogođeni takvim propisima i omogućujući na taj način provedbu propisa.

1.3.4. Učink poticaja i nužnost potpore

(27) Državne potpore za zaštitu okoliša moraju dovesti do promjene ponašanja primatelja potpore tako da razina zaštite okoliša bude viša nego u slučaju da potpora nije dodijeljena. Međutim, ulaganja koja povećavaju razinu zaštite okoliša mogu istodobno povećati prihode⁽⁹⁾ i/ili smanjiti troškove⁽¹⁰⁾ i tako biti ekonomski privlačna sama za sebe. Stoga je potrebno potvrditi da spomenuta ulaganja ne bi bila izvršena bez državne potpore.

(28) Cilj je utvrditi da poduzetnici bez potpore ne bi otpočeli tim djelovanjem zbog njegovih intrinzičnih koristi. Učinak poticaja određuje se kroz protučinjeničnu analizu, uspoređivanjem razine namjeravane djelatnosti s potporom i bez potpore. Točno utvrđivanje protučinjeničnog scenarija ključ je određivanja imaju li državne potpore učinak poticaja ili ne. Također je ključno za izračun dodatnih ulaganja ili pretrpljenih proizvodnih troškova pri postizanju više razine zaštite okoliša.

(29) Ulaganja mogu biti nužna kako bi se zadovoljili obvezujući standardi Zajednice. Budući da bi poduzetnik ionako morao zadovoljiti te standarde, ne može se opravdati državna potpora za zadovoljavanje obvezujućih standarda Zajednice koji su već na snazi.

1.3.5. Razmjernost potpora

(30) Potpora se smatra razmjernom samo ako se isti rezultat ne bi mogao postići s manjim iznosom potpore. Nadalje, razmjernost također može ovisiti o stupnju selektivnosti mjere.

(31) Posebno, iznos potpore mora biti ograničen na najmanji iznos potreban za ostvarivanje tražene razine zaštite okoliša. Stoga su opravdani troškovi za potpore ulaganjima zasnovani na pojmu dodatnih (neto) troškova potrebnih za ispunjavanje ciljeva zaštite okoliša. Takav sustav podrazumijeva da se, kako bi se odredio iznos potpore koji se može dodijeliti, sva ekonomska korist koju ulaganje pruža poduzetniku u načelu mora oduzeti od troškova dodatnog ulaganja.

⁽⁹⁾ Proizvodnja koja je prihvatljiva za okoliš može dovesti, na primjer, do novih mogućnosti recikliranja otpadnih tvari, stvarajući tako dodatne prihode. Također je moguće povećati cijenu ili prodaju proizvoda koji se smatraju prijateljskima za okoliš i tako su privlačniji potrošačima.

⁽¹⁰⁾ Proizvodnja prihvatljiva za okoliš može osobito dovesti do smanjenog utroška energije i ulaznih materijala.

(32) Međutim, teško je potpuno uzeti u obzir svu ekonomsku korist koju će poduzetnik dobiti od dodatnih ulaganja. Tako, na primjer, prema metodologiji za izračun opravdanih troškova opisanoj u točkama 80. do 84. ovih smjernica, korist za poslovanje ne uzima se u obzir istekom nekog početnog razdoblja nakon ulaganja. Jednako tako, neke vrste koristi koje nije uvijek lako izmjeriti – kao što je „zeleno predožba” (en. *green image*) poboljšana ulaganjima u zaštitu okoliša – također se u tom kontekstu ne uzimaju u obzir. Slijedom toga, kako bi potpora bila razmjerna, Komisija smatra da iznos potpore uobičajeno mora biti manji od opravdanih troškova ulaganja, (vidjeti Prilog). Samo u slučajevima gdje se potpore za ulaganje dodjeljuju putem natječajnog postupka prikupljanja ponuda na osnovi jasnih, transparentnih i nediskriminirajućih kriterija – učinkovito osiguravajući da potpora bude ograničena na najmanji iznos potreban za ostvarivanje dobiti za okoliš – iznos potpore može dosegnuti 100 % opravdanih troškova ulaganja. To stoga što se u takvim okolnostima može pretpostaviti da odgovarajuće ponude ocrtavaju sve moguće koristi koje mogu proisteci iz dodatnog ulaganja.

(33) Štoviše, za neke mjere nije moguće izračunati iznos potpore na osnovi dodatnih troškova; to je slučaj kod potpora u obliku izuzeća ili smanjenja poreza za zaštitu okoliša i potpore u obliku sustava trgovanja dozvolama. U tim slučajevima razmjernost se mora osigurati kroz uvjete i kriterije za dodjelu izuzeća i smanjenja, koji osiguravaju da korisnik ne dobije prekomjerne prednosti i da je selektivnost mjere ograničena na najmanji iznos.

(34) Trošak postizanja zaštite okoliša često je relativno viši za mala i srednja poduzeća u usporedbi s veličinom njihovog poslovanja. Nadalje, sposobnost malih i srednjih poduzeća da snose takve troškove često je ograničena nesavršenostima tržišta kapitala. Iz tog razloga i s obzirom na smanjeni rizik ozbiljnih narušavanja tržišnog natjecanja kad je korisnik malo ili srednje poduzeće, isti iznos može se opravdati za takva poduzeća kod nekih tipova potpora.

(35) Osim toga, države članice potiču se da osiguraju ekonomičnost u postizanju koristi za okoliš, na primjer birajući mjere za koje su izbjegnuti vanjski troškovi značajni u odnosu na iznos potpore. Međutim, budući da nema izravne veze između izbjegnutih vanjskih troškova i troškova koje je pretrpio poduzetnik, izbjegnuti vanjski troškovi mogu samo u izvanrednim slučajevima biti osnova za određivanje iznosa državne potpore. U redovitom slučaju, kako bi se osigurao dostatan poticaj da poduzetnik promijeni svoje ponašanje, iznos potpore mora biti izravno vezan za troškove koje snosi poduzetnik.

1.3.6. *Negativni učinci potpora za zaštitu okoliša moraju biti ograničeni kako bi ukupna ravnoteža bila pozitivna*

(36) Ako su mjere državnih potpora za zaštitu okoliša dobro usmjerene tako da stvore protutežu samo stvarnim

dodatnim troškovima vezanim uz višu razinu zaštite okoliša, rizik da će potpora neopravdano narušiti tržišno natjecanje načelno je ograničen. Slijedom navedenoga, ključno je da mjere državnih potpora za zaštitu okoliša budu dobro usmjerene. U slučajevima gdje potpore nisu nužne ili razmjerne za postizanje naznačenog cilja, isto će narušiti tržišno natjecanje. To će posebno biti slučaj ako potpora dovede do:

- (a) očuvanja daljnjeg rada neučinkovitih poduzetnika;
- (b) narušavanja dinamičkih poticaja/istiskivanje;
- (c) stvaranja tržišne snage ili isključujućih djelovanja;
- (d) umjetne promjene trgovinskih tokova ili mjesta proizvodnje.

(37) U nekim slučajevima, svrha je mjere intervencija u djelovanje tržišta s namjerom da se na sveukupnu korist za okoliš pogoduje nekim proizvođačima koji štite okoliš na štetu drugih koji više onečišćuju okoliš. Kao rezultat takvih mjera proizvođači spomenutih proizvoda prihvatljivih za okoliš mogu poboljšati svoju tržišnu poziciju u odnosu na tržišne natjecatelje koji nude proizvode manje prijateljske prema okolišu. U takvim slučajevima Komisija uzima u obzir sveukupni učinak mjere na okoliš kad razmatra njezin negativni utjecaj na tržišni položaj, i time na prihode poduzetnika bez potpora. Što je manji učinak na okoliš određene mjere, to je važnija provjera njezinog učinka na tržišne udjele i prihode konkurentskih proizvoda.

1.4. Provedba testa ravnoteže: pravne pretpostavke i potreba za detaljnijom ocjenom

(38) Ne dovodeći u pitanje odredbe iz članka 4. do 7. Uredbe Vijeća (EZ) br. 659/1999 od 22. ožujka 1999. o utvrđivanju detaljnih pravila za primjenu članka 93. Ugovora o EZ-u ⁽¹⁾, pravne pretpostavke koje primjenjuje Komisija razlikuju se prema vrsti prijavljene mjere državne potpore.

(39) U poglavlju 3. ovih Smjernica Komisija je navela niz mjera u vezi s kojima *a priori* smatra da će se državna potpora primijeniti na tržišni nedostatak koji ometa zaštitu okoliša ili da će povećati razinu zaštite okoliša. Također, Komisija izlaže niz uvjeta i parametara čiji je cilj osiguravanje da državne potpore stvarno imaju učinak poticaja, da su razmjerne i da imaju ograničeni negativni učinak na tržišno natjecanje i trgovinu. Poglavlje 3. tako sadrži parametre u vezi s potpomognutom djelatnosti, intenzitetom potpore i uvjetima vezanima uz sukladnost.

⁽¹⁾ SL L 83, 27.3.1999., str. 1. Uredba kako je zadnje izmijenjena Uredbom (EZ) br. 1791/2006 (SL L 363, 20.12.2006., str. 1.).

(40) Međutim, za iznose potpora više od određenih pragova, kao i u pojedinim posebnim slučajevima, potrebna je dodatna pozornost, zbog višeg rizika narušavanja tržišnog natjecanja i trgovine. Dodatna pozornost općenito se sastoji od daljnje i detaljnije činjenične analize mjere u skladu s poglavljem 5. Te mjere ocjenjuje se sukladnima ako test ravnoteže prema poglavlju 5. daje sveukupnu pozitivnu ocjenu. U kontekstu te analize pretpostavlja se da na početku nijedan kriterij sukladnosti nije zadovoljen. Izuzeća od poreza i smanjenja poreza za zaštitu okoliša ocjenjuju se samo na način kako je opisano u poglavlju 4 ⁽¹²⁾.

(41) Kao rezultat tog detaljnog ocjenjivanja Komisija može odobriti potporu, proglasiti je nesukladnom sa zajedničkim tržištem ili donijeti odluku o sukladnosti ovisnu o zadovoljenim uvjetima.

1.5. Razlozi za pojedine mjere obuhvaćene ovim Smjernicama

(42) Komisija je utvrdila niz mjera za koje državne potpore, pod određenim uvjetima, mogu biti sukladne s člankom 87. stavkom 3. točkom (c) Ugovora o EZ-u.

1.5.1. Potpore za poduzetnike povrh standarda Zajednice ili potpore koje povećavaju razinu zaštite okoliša u nedostatku standarda Zajednice

(43) Ova vrsta potpore pruža pojedinačne poticaje poduzetnicima za postizanje više razine zaštite okoliša. Načelno, poduzetnik nema poticaj postupati povrh obveznih standarda ako trošak takvog postupka nadmašuje korist za poduzetnika. U takvim slučajevima državna potpora može se dodijeliti za davanje poticaja poduzetnicima za unapređenje zaštite okoliša. Sukladno cilju zajednice da podupire ekološke inovacije, povoljniji postupak obrade može biti prihvaćen za projekte ekoloških inovacija koji se primjenjuju na dvostruki tržišni nedostatak vezan uz veće rizike inovacija, spojene s aspektima zaštite okoliša u projektu. Potpora za ekološke inovacije tako ima cilj ubrzanje širenja ekoloških inovacija kroz tržište.

1.5.2. Potpore za nabavu novih prijevoznih sredstava povrh standarda Zajednice ili potpore koje povećavaju razinu zaštite okoliša u nedostatku standarda Zajednice

(44) Prijevoz je odgovoran za veliki dio cjelokupnih emisija stakleničkih plinova (približno 30 %) kao i za lokalno onečišćenje prašinom, sitnim česticama, NO_x i SO_x. Stoga je važno poticati čiste vidove prijevoza radi borbe protiv globalnih klimatskih promjena i radi smanjivanja lokalnog onečišćenja, posebno u gradovima. U tom kontekstu, posebno je važno poticati nabavu čistih prijevoznih sredstava (uključujući i čiste brodove).

1.5.3. Potpore za rane prilagodbe budućim standardima Zajednice

(45) Ove smjernice ne odobravaju potpore za pomoć poduzetnicima pri usklađivanju sa standardima Zajednice koji su već na snazi jer takve potpore ne bi vodile većoj razini zaštite okoliša. Međutim, državne potpore mogu osigurati znatno bržu provedbu novouvedenih standarda Zajednice koji nisu još stupili na snagu i tako pridonijeti smanjenju onečišćenja brže nego što bi to bio slučaj bez potpora. U takvim slučajevima državne potpore mogu predvidjeti pojedinačne poticaje poduzetnicima, koji neutraliziraju učinke negativnih vanjskih utjecaja vezanih uz onečišćenje.

1.5.4. Potpore za istraživanja zaštite okoliša

(46) Potpore poduzetnicima za istraživanja o ulaganjima usmjerenima na postizanje razine zaštite okoliša povrh standarda Zajednice ili povećanje razine zaštite okoliša u nedostatku standarda Zajednice, kao i za istraživanja o štednji energije i proizvodnji obnovljive energije, usmjerene su na tržišni nedostatak vezan uz asimetrične informacije. Poduzetnici često podcjenjuju mogućnosti i koriste vezane uz štednju energije i obnovljive izvore energije, što vodi do premalih ulaganja.

1.5.5. Potpore za štednju energije

(47) Ova vrsta potpora usmjerena je na tržišni nedostatak vezan uz negativne vanjske učinke stvaranjem pojedinačnih poticaja za ostvarivanje ciljeva zaštite okoliša za štednju energije i za smanjivanje emisija stakleničkih plinova. Na razini Zajednice, u Komunikaciji Komisije Europskom vijeću i Europskom parlamentu – Energetska politika za Europu ⁽¹³⁾, postavljen je cilj ostvarivanja barem 20 % smanjenja emisija stakleničkih plinova do 2020. godine u usporedbi s 1990. godinom, a što je Europsko vijeće podržalo 8. i 9. ožujka 2007. Nadalje, države članice obvezne su prihvatiti i uložiti napore da postignu sveukupni nacionalni indikativni cilj štednje energije od 9 % tijekom devet godina sukladno Direktivi 2006/32/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 5. travnja 2006. o energetske učinkovitosti krajnje primjene i energetskim uslugama i o stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 93/76/EEZ ⁽¹⁴⁾. Državne potpore mogu biti prikladne ondje gdje ulaganja koja vode štednji energije nisu obvezna prema primjenjivim standardima Zajednice i gdje nisu profitabilna, to jest gdje je trošak štednje energije viši od povezanoj privatne ekonomske koristi. U slučaju malih i srednjih poduzeća može biti potrebna povoljnija podrška kako bi se u obzir uzela činjenica da ta poduzeća često podcjenjuju koristi vezane uz štednju energije tijekom duljeg razdoblja, što dovodi do njihovog nedovoljnog ulaganja u mjere štednje energije.

⁽¹²⁾ Potpore dodijeljene u obliku potpora za poreze u skladu s poglavljem 3. bit će detaljno ocijenjene ako se prijeđu pragovi iz poglavlja 5.

⁽¹³⁾ COM(2007) 1 konačno.

⁽¹⁴⁾ SL L 114, 27.4.2006., str. 64.

1.5.6. *Potpore za obnovljive izvore energije*

(48) Ova vrsta potpore usmjerena je na tržišni nedostatak vezan uz negativne vanjske učinke stvaranjem pojedinačnih poticaja za povećavanje udjela obnovljivih izvora energije u ukupnoj proizvodnji energije. Povećana uporaba obnovljivih izvora energije jedan je od prioriteta Zajednice u zaštiti okoliša, kao i prioritet vezan uz gospodarstvo i energiju. Očekuje se da će igrati važnu ulogu u ostvarivanju ciljeva smanjivanja emisije stakleničkih plinova. Na razini Zajednice, u Komunikaciji Komisije Europskom vijeću i Europskom parlamentu – Energetska politika za Europu postavljen je cilj da obnovljiva energija čini 20 % energetske potrošnje EU-a do 2020. godine. Državne potpore mogu biti opravdane ako je trošak proizvodnje obnovljive energije viši od troška proizvodnje iz izvora manje prihvatljivih za okoliš i ako ne postoji neki obvezni standard Zajednice koji se tiče udjela energije iz obnovljivih izvora za pojedinačne poduzetnike. Visoki trošak proizvodnje nekih vidova obnovljive energije ne dopušta poduzetnicima da zaračunavaju tržišne cijene na tržištu i tako stvara zapreke pristupa tržištu za obnovljivu energiju. Međutim, zbog tehnološkog razvoja na polju obnovljive energije i postupno rastuće razine internalizacije vanjskih učinaka zaštite okoliša (što proizlazi, na primjer, iz Direktive 2008/1/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 15. siječnja 2008. o integriranom sprečavanju i kontroli onečišćenja⁽¹⁵⁾, iz zakonodavstva o kvaliteti zraka i iz sustava trgovanja dozvolama), razlika u troškovima prošlih godina pokazuje padajući trend smanjujući tako potrebe za potporama.

(49) Dodatno, kao što je to naglašeno u Izvješću o napretku na temu biogoriva⁽¹⁶⁾, promicanje biogoriva trebalo bi na održiv način koristiti kako sigurnosti opskrbe, tako i politici o klimatskim promjenama. Naime, državne potpore mogu biti prikladan instrument samo za one uporabe obnovljivih izvora energije gdje je očita korist za okoliš i održivost. Konkretno, za biogoriva koja ne zadovoljavaju kriterije održivosti izložene u članku 15. prijedloga Direktive Europskog parlamenta i Vijeća o promicanju korištenja energije iz obnovljivih izvora⁽¹⁷⁾ nije prihvatljiva dodjela državnih potpora. Pri oblikovanju svojih sustava podrške države članice mogu poticati korištenje biogoriva koja pružaju dodatne koristi – uključujući koristi od diverzifikacije koje pružaju biogoriva dobivena iz otpada, ostataka, tvari celuloznog i ligno-celuloznog podrijetla – uzimajući posebno u obzir različite troškove proizvodnje energije iz tradicionalnih biogoriva s jedne strane i onih biogoriva koja pružaju dodatne koristi s druge strane.

⁽¹⁵⁾ SL L 24, 29.1.2008., str. 8.

⁽¹⁶⁾ COM(2006) 845 konačno.

⁽¹⁷⁾ COM(2008) 19 konačno. Jednom kad Direktivu usvoje Europski parlament i Vijeće, Komisija će primijeniti kriterije održivosti u konačnom tekstu.

(50) U odnosu na hidroenergetska postrojenja valja primijetiti da ona mogu imati dvojak učinak na okoliš. Ona su svakako potencijal u pogledu niskih emisija stakleničkih plinova, stoga mogu imati važnu ulogu u sveukupnoj energetskej mješavini. S druge strane, takva postrojenja mogu također imati i negativni učinak, na primjer na sustave voda i biološku raznolikost⁽¹⁸⁾.

1.5.7. *Potpore za kogeneraciju i za daljinsko grijanje*

(51) Ova vrsta potpore usmjerena je na tržišni nedostatak vezan uz negativne vanjske učinke stvaranjem pojedinačnih poticaja za ostvarivanje ciljeva zaštite okoliša na polju štednje energije. Kogeneracija topline i električne energije najučinkovitiji je način za istodobnu proizvodnju topline i električne energije. Zajedničkom proizvodnjom topline i električne energije gubi se manje energije tijekom proizvodnje. Strategija Zajednice ocrтана u Komisijinoj strategiji kogeneracije iz 1997. godine postavlja sveukupni indikativni cilj udvostručavanja udjela kogeneracije u proizvodnji električne energije na 18 % do 2010. godine. Od tada je važnost kogeneracije topline i električne energije za energetske strategije EU-a bila naglašena prihvaćanjem Direktive 2004/8/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 11. veljače 2004. o promicanju kogeneracije na temelju potražnje korisne topline na unutarnjem tržištu električne energije i o izmjenama Direktive 92/42/EEZ⁽¹⁹⁾, kao i poglavljem o kogeneraciji u Akcijskom planu Komisije za učinkovitost energije: Ostvarivanje potencijala⁽²⁰⁾. Drugi dokument također upućuje na potencijal primjene otpadne topline, primjerice iz industrije ili komunalnih poduzetnika, na korisne načine, primjerice za daljinsko grijanje. Nadalje, daljinsko grijanje može biti energetskej učinkovitije nego pojedinačno grijanje i može pružiti znatno poboljšanje u kvaliteti zraka u gradovima. Slijedom navedenog, ako se pokaže da je daljinsko grijanje manje onečišćujuće i energetskej učinkovitije u proizvodnom procesu i distribuciji topline, ali skuplje od pojedinačnoga grijanja, državne potpore mogu se dodijeliti s ciljem davanja poticaja za postizanje ciljeva zaštite okoliša. Međutim, kao što je slučaj s obnovljivim energijama, pri postupnoj internalizaciji vanjskih učinaka zaštite okoliša u troškove drugih tehnologija može se očekivati smanjivanje potrebe za potporama kroz pojavu postupne konvergencije tih troškova s troškovima kogeneracije topline i električne energije te daljinskoga grijanja.

⁽¹⁸⁾ Direktiva 2000/60/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. listopada 2000. o uspostavljanju okvira za djelovanje Zajednice u području politike voda (SL L 327, 22.12.2000., str. 1.). Direktiva kako je zadnje izmijenjena Odlukom br. 2455/2001/EZ (SL L 331, 15.12.2001., str. 1.). Posebno, članak 4. stavak 7. utvrđuje kriterije u vezi s dopuštanjem modifikacija vodenih površina.

⁽¹⁹⁾ SL L 52, 21.2.2004., str. 50.

⁽²⁰⁾ COM(2006) 545 konačno.

1.5.8. *Potpore za gospodarenje otpadom*

- (52) Ta vrsta potpore usmjerena je na davanje pojedinačnih potpora za postizanje ciljeva zaštite okoliša vezanih uz gospodarenje otpadom⁽²¹⁾. Šesti akcijski program zaštite okoliša imenuje prevenciju i gospodarenje otpadom jednim od četiriju glavnih prioriteta. Njegov je glavni cilj odvajanje proizvodnje otpada od ekonomske aktivnosti, tako da rast EU-a neće dovesti do stvaranja novih količina otpada. U tom kontekstu državne potpore mogu biti dodijeljene proizvođaču otpada (prema odjeljku 3.1.1.), kao i poduzetnicima koji gospodare otpadom ili recikliraju otpad proizveden u drugim poduzetnicima (prema odjeljku 3.1.9.). Međutim, moraju se osigurati pozitivni učinci na okoliš, ne smije se zaobići načelo „onečišćivač plaća”, a redovito djelovanje tržišta sekundarnih materijala ne smije biti narušeno.

1.5.9. *Potpore za zbrinjavanje onečišćenih lokacija*

- (53) Ta vrsta potpore namijenjena je stvaranju pojedinačnih potpora kao protuteže učincima negativnih vanjskih utjecaja u slučaju kad nije moguće pronaći onečišćivača i naplatiti mu troškove štete za okoliš koju je prouzročio. U takvim slučajevima državne potpore mogu biti opravdane ako su troškovi zbrinjavanja veći od posljedničkog porasta vrijednosti te lokacije.

1.5.10. *Potpore za premještanje poduzetnika*

- (54) Ta vrsta potpore za ulaganje usmjerena je na stvaranje pojedinačnih potpora za smanjivanje negativnih vanjskih učinaka premještanjem poduzetnika koji stvaraju velika onečišćenja na mjesta gdje će ta onečišćenja imati manje štetne učinke, što smanjuje vanjske troškove. Sukladno načelu predostrožnosti, ove Smjernice uvode mogućnost dodjele potpore za premještanje visokorizičnih subjekata u skladu s Direktivom Vijeća 96/82/EZ od 9. prosinca 1996. o kontroli opasnosti od velikih nesreća koje uključuju opasne tvari⁽²²⁾ (dalje: Direktiva Seveso II.). Nesreće u prošlosti pokazale su da je lokacija subjekta obuhvaćenog Direktivom Seveso II. od ključne važnosti i za sprečavanje nesreća i za ograničenje posljedica nesreća na ljude i okoliš. Stoga državne potpore mogu biti opravdane ako se premještanje provodi iz razloga zaštite okoliša. Kako bi se osiguralo da se potpore ne dodjeljuju za premještanje iz drugih razloga, potrebna je upravna ili sudska odluka nadležnog tijela javne vlasti, odnosno dogovor između nadležnog tijela javne vlasti i poduzetnika o premještanju potonjeg. Opravdani troškovi moraju uzeti u obzir sve prednosti koje poduzetnik može ostvariti zbog premještanja.

⁽²¹⁾ Gospodarenje otpadom uključuje ponovnu uporabu, recikliranje i oporabu.

⁽²²⁾ SL L 10, 14.1.1997., str. 13. Direktiva kako je zadnje izmijenjena Uredbom (EZ) br. 1882/2003 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 284, 31.10.2003., str. 1.).

1.5.11. *Potpore uključene u sustave trgovanja dozvolama*

- (55) Sustavi trgovanja dozvolama mogu sadržavati državne potpore kroz različite instrumente, na primjer kada države članice dodjeljuju dozvole i prava ispod njihove tržišne vrijednosti. Ova vrsta potpore može se koristiti za pobijanje negativnih vanjskih učinaka dopuštajući uvođenje tržišnih instrumenata usmjerenih na ciljeve zaštite okoliša. Ako je ukupni iznos dozvola koje je izdala država članica manji od ukupnih očekivanih potreba poduzetnika, ukupni učinak na razinu zaštite okoliša bit će pozitivan. Na pojedinačnoj razini svakog poduzetnika, ako dodijeljena prava ne pokrivaju u cijelosti očekivane potrebe poduzetnika, poduzetnik mora ili smanjiti svoje onečišćenje, pridonoseći tako poboljšanju razine zaštite okoliša, ili kupiti dopunska prava na tržištu, plaćajući tako naknadu za svoje onečišćenje. Kako bi se ograničilo narušavanje tržišnog natjecanja, nikakva prekomjerna raspodjela prava ne može biti opravdana, a propisima se mora izbjeći stvaranje neopravdanih ulaznih zapreka.

- (56) Kriteriji iz točke 55. predstavljaju temelj za ocjenu slučajeva od strane Komisije, a koje se pojavljuju tijekom razdoblja trgovanja koje završava 31. prosinca 2012. U odnosu na slučajeve koji se javljaju tijekom razdoblja trgovanja nakon tog datuma Komisija će ocjenjivati mjere s obzirom na to jesu li ujedno potrebne i razmjerne. Konačno, to će biti osnova za reviziju ovih Smjernica, posebno uzimajući u obzir novu Direktivu o Sustavu trgovanja emisijama CO₂ u EU-u za razdoblje trgovanja nakon 31. prosinca 2012.

1.5.12. *Potpore u obliku smanjenja ili izuzeća od poreza za zaštitu okoliša*

- (57) Smanjenja ili izuzeća od poreza za zaštitu okoliša koja se odnose na pojedine sektore ili kategorije poduzetnika mogu učiniti izvedivim uvođenje viših poreza za ostale poduzetnike, tvoreći tako sveukupno poboljšanje u internalizaciji troškova i stvarajući daljnje poticaje za poboljšanje zaštite okoliša. Stoga ta vrsta potpora može biti nužna za neizravno suzbijanje negativnih vanjskih učinaka olakšavajući uvođenje ili očuvanje relativno visokih nacionalnih poreza za zaštitu okoliša. Kako bi potpore bile sukladne, potrebno je pokazati da su izuzeća ili smanjenja potrebna za sve predložene kategorije korisnika te da su razmjerne po veličini. Pretpostavlja se da je to slučaj ako korisnici plaćaju barem najmanju razinu poreza u Zajednici utvrđenu mjerodavnom Direktivom, ako takva postoji. U suprotnome, nužnost ovisi o mjeri u kojoj nacionalni porezi imaju učinak na proizvodne troškove, kao i o mogućnosti da se porez prebaci na potrošače i smanje profitne marže. Razmjernost tada ovisi o mjeri u kojoj korisnici mogu dalje smanjiti svoju potrošnju ili emisije, platiti dio nacionalnog poreza ili sklopiti sporazume o zaštiti okoliša radi smanjivanja onečišćenja⁽²³⁾.

⁽²³⁾ Komisija može preispitati pristup takvoj vrsti potpora prilikom revizije Direktive 2003/96/EZ.

2. PODRUČJE PRIMJENE I DEFINICIJE

2.1. Područje primjene Smjernica

- (58) Ove se Smjernice primjenjuju na državne potpore za zaštitu okoliša. Primjenjuju se u skladu s drugim politikama Zajednice o državnim potporama, drugim odredbama Ugovora o osnivanju Europske zajednice i Ugovora o Europskoj uniji, kao i zakonodavstvom donesenim u skladu s tim ugovorima.
- (59) Ove se Smjernice primjenjuju na potpore⁽²⁴⁾ za podršku zaštiti okoliša u svim sektorima koje obuhvaća Ugovor o EZ-u. Također se primjenjuju na sve sektore koji su obuhvaćeni posebnim pravilima Zajednice o državnim potporama (obrada čelika, brodogradnja, motorna vozila, sintetička vlakna, prijevoz, ugljen, poljoprivreda i ribarstvo) osim ako takva posebna pravila propisuju drugačije.
- (60) Ove Smjernice ne pokrivaju oblikovanje i proizvodnju proizvoda, uređaja ili prijevoznih sredstava prihvatljivih za okoliš i namijenjenih korištenju uz potrošnju manje količine prirodnih resursa, niti djelatnosti poduzete unutar postrojenja ili drugih proizvodnih jedinica s ciljem da se poboljša sigurnost ili higijena.
- (61) Kod poljoprivrede i ribarstva ove Smjernice primjenjuju se na potpore za zaštitu okoliša u korist poduzetnika koji djeluju u obradi i stavljanju proizvoda na tržište. Za poduzetnika koji djeluju u obradi i stavljanju ribarskih proizvoda na tržište, ako se potpora tiče opravdanih troškova prema Uredbi Vijeća (EZ) br. 1198/2006 od 27. srpnja 2006. o Europskom fondu za ribarstvo⁽²⁵⁾, najviša dopuštena stopa potpore viša je od dviju stopa: stope dane u ovim Smjernicama i stope izložene u toj Uredbi. U području primarne poljoprivredne proizvodnje ove Smjernice primjenjuju se samo na mjere koje još nisu obuhvaćene Smjernicama Zajednice o državnim potporama u sektoru poljoprivrede i šumarstva od 2007. do 2013.⁽²⁶⁾, a u području primarne proizvodnje u sektoru ribarstva i akvakulture primjenjuju se samo ondje gdje ne postoje posebne odredbe koje se bave potporama za zaštitu okoliša.
- (62) Financiranje mjera za zaštitu okoliša vezanih uz infrastrukturu u zračnom, cestovnom i željezničkom prijevozu, prijevozu unutarnjim plovnim putovima i morskom prijevozu, uključujući sve projekte od općeg interesa određene u Odluci br. 1692/96/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. srpnja 1996. o Smjernicama Zajednice za razvoj transeuropske prometne mreže⁽²⁷⁾, nije obuhvaćeno ovim Smjernicama.
- (63) Državne potpore za istraživanja, razvoj i inovacije u području zaštite okoliša obuhvaćene su pravilima navedenim u Okviru Zajednice za državne potpore za istraživanja, razvoj i inovacije⁽²⁸⁾. Međutim, faza širenja ekoloških inovacija tržištem (nabava sredstava ekološke inovacije) obuhvaćena je ovim Smjernicama.
- (64) Svojstva potpora za aktivnosti usavršavanja u zaštiti okoliša ne opravdavaju postojanje posebnih pravila uz opća pravila o aktivnostima usavršavanja te Komisija, slijedom navedenoga, razmatra takve potpore u skladu s Uredbom Komisije br. 68/2001 od 12. siječnja 2001. o primjeni članaka 87. i 88. Ugovora o EZ-u na potpore za usavršavanje⁽²⁹⁾.
- (65) Konzultantske usluge predstavljaju važnu ulogu u poticanju malih i srednjih poduzeća pri ostvarivanju napretka u zaštiti okoliša. Posebno se one mogu iskoristiti za provedbu ekoloških revizija i za procjenu ekonomske koristi koje poduzetnik ima od ulaganja prihvatljivog za okoliš i tako dati poticaj tim poduzećima da vrše ulaganja koja podupiru zaštitu okoliša. Potpore malim i srednjim poduzetnicima za savjetničke/konzultantske usluge u području zaštite okoliša mogu se dodijeliti prema Uredbi Komisije (EZ) br. 70/2001 od 12. siječnja 2001. o primjeni članaka 87. i 88. Ugovora o EZ-u na državne potpore malim i srednjim poduzećima⁽³⁰⁾.
- (66) Ove se Smjernice ne primjenjuju na naslijeđene troškove kako su određeni u Komunikaciji Komisije koje se odnosi na metodologiju ocjenjivanja državnih potpora vezanih uz naslijeđene troškove⁽³¹⁾.
- (67) Nadalje, u mjeri u kojoj odredbe o štednji energije, navedne u odjeljku 3.1.5., nisu primjenjive, ove Smjernice ne primjenjuju se na državne potpore za ulaganja u infrastrukturu vezanu uz daljinsko grijanje, što se ocjenjuje prema članku 87. stavku 3. točki (c) Ugovora o EZ-u.
- (68) U nekim državama članicama poduzetnici mogu podlijegati porezima za zaštitu okoliša i u isto vrijeme sudjelovati u sustavima trgovanja dozvolama. Komisija nije stekla dovoljno iskustva u ocjenjivanju sukladnosti smanjenja poreza za zaštitu okoliša u takvim situacijama. Slijedom toga, Komisija smatra da u ovom trenutku nije u mogućnosti dati opće smjernice o tome. Umjesto toga, ocjena takvih slučajeva, u mjeri u kojoj oni predstavljaju državnu potporu u smislu članka 87. stavka 1. Ugovora o EZ-u, provodi se prema članku 87. stavku 3. točki (c) Ugovora o EZ-u.

⁽²⁴⁾ Ove Smjernice ne opisuju koncept državnih potpora, koji proizlazi iz članka 87. stavka 1. Ugovora o EZ-u i prakse Suda Europskih zajednica.

⁽²⁵⁾ SL L 223, 15.8.2006., str. 1.

⁽²⁶⁾ SL C 319, 27.12.2006., str. 1.

⁽²⁷⁾ SL L 228, 9.9.1996., str. 1. Odluka kako je zadnje izmijenjena Uredbom Vijeća (EZ) br. 1791/2006 (SL L 363, 20.12.2006., str. 1.).

⁽²⁸⁾ SL C 323, 30.12.2006., str. 1.

⁽²⁹⁾ SL L 10, 13.1.2001., str. 20. Uredba kako je zadnje izmijenjena Uredbom (EZ) br. 1976/2006 (SL L 368, 23.12.2006., str. 85.). Kad se usvoji nova uredba o skupnom izuzeću o potporama za usavršavanje, primjenjivat će se nova uredba.

⁽³⁰⁾ SL L 10, 13.1.2001., str. 33. Uredba kako je zadnje izmijenjena Uredbom (EZ) br. 1976/2006. Kad se usvoji nova uredba o skupnom izuzeću o potporama za mala i srednja poduzeća, primjenjivat će se nova uredba.

⁽³¹⁾ Komunikaciju je Komisija donijela 26. srpnja 2001. i priopćila državama članicama pismom SG(2001) D/290869, 6. kolovoza 2001.

(69) Konačno, neka od sredstava podrške elektranama na fosilna goriva ili drugim industrijskim postrojenjima koja su opremljena uređajima za skupljanje, prijevoz i pohranu CO₂, odnosno pojedinim elementima lanca skupljanja i skladištenja ugljika, kako su predvidjele države članice, mogu predstavljati državne potpore, ali imajući u vidu nedostatak iskustva, prerano je postavljati smjernice u vezi s odobravanjem takvih potpora. Uzimajući u obzir stratešku važnost te tehnologije za Zajednicu u smislu energetske sigurnosti, smanjenja emisija stakleničkih plinova i postizanja dugoročnog cilja ograničenja klimatskih promjena na 2 °C iznad preindustrijske razine i uzimajući također u obzir podršku koju je izrazila Komisija za izgradnju demonstracijskih postrojenja industrijske veličine do 2015., uz uvjet da su sigurna za okoliš i da doprinose zaštitu okoliša, Komisija općenito ima pozitivan stav prema državnim potporama za takve projekte⁽³²⁾. Projekti se mogu ocjenjivati prema članku 87. stavku 3. točki (c) Ugovora o EZ-u ili mogu biti prihvatljivi kao važni projekti od općeg europskog interesa pod uvjetima predviđenima u članku 87. stavku 3. točki (b) Ugovora i u točki 147. ovih Smjernica.

2.2. Definicije

(70) Za potrebe ovih Smjernica primjenjuju se sljedeće definicije:

1. *zaštita okoliša* znači svaka djelatnost oblikovana kako bi se uklonila ili spriječila šteta fizičkoj okolini ili prirodnim bogatstvima kroz korisnikovu djelatnost, kako bi se smanjio rizik nastanka takve štete ili kako bi se uvelo učinkovitije korištenje prirodnih bogatstava, uključujući mjere štednje energije i korištenje obnovljivih izvora energije⁽³³⁾;
2. *mjera štednje energije* znači svaka akcija koja omogućuje poduzetnicima da smanje količinu energije koju koriste posebno u svojem proizvodnom ciklusu;
3. *standard Zajednice* znači:
 - i. obvezni standard Zajednice koji uspostavlja razine koje pojedinačni poduzetnici trebaju postići u smislu zaštite okoliša⁽³⁴⁾; ili
 - ii. obvezu, prema Direktivi 2008/1/EZ, korištenja najboljih dostupnih tehnologija kako je opisano u najnovijim mjerodavnim informacijama koje objavljuje Komisija u skladu s člankom 17. stavkom 2. te Direktive;
4. *ekološka inovacija* znači svi oblici inovacijskih djelatnosti koje dovode do znatnog poboljšanja zaštite

okoliša ili su tome usmjerene. Ekološke inovacije uključuju nove proizvodne procese, nove proizvode ili usluge, kao i nove metode upravljanja i poslovne metode, čija će uporaba ili uvođenje vjerojatno ukloniti ili znatno smanjiti rizike za okoliš, onečišćenje i druge negativne učinke korištenja resursa tijekom životnog ciklusa povezanih djelatnosti.

Sljedeće stavke ne smatraju se inovacijama:

- i. male promjene ili poboljšanja;
 - ii. povećanje proizvodnih ili uslužnih kapaciteta kroz dodavanje proizvodnih ili logističkih sustava vrlo nalik onima koji su već u uporabi;
 - iii. promjene u poslovnoj praksi, organizaciji radnog mjesta ili vanjskim odnosima koji se zasnivaju na organizacijskim metodama koje poduzetnik već koristi;
 - iv. promjene u strategiji upravljanja;
 - v. spajanja i preuzimanja;
 - vi. prestanak korištenja procesa;
 - vii. jednostavna kapitalna zamjena ili proširenje;
 - viii. promjene koje proizlaze isključivo iz promjena cijena faktora, prilagodbe, redovite sezonske i druge ciklične promjene;
 - ix. trgovanje novim ili znatno poboljšanim proizvodima;
5. *obnovljivi izvori energije* znači sljedeći obnovljivi, a ne fosilni, izvori energije: energiju vjetra, solarnu energiju, geotermalnu energiju, energiju plimnih valova, hidroelektrična postrojenja, energiju biomase, energiju iz plinova s odlagališta, plinova iz postrojenja za preradu otpadnih voda i bioloških plinova;
 6. *biomasa* znači biološka razgrađiva frakcija proizvoda, otpada i ostataka iz poljoprivrede (uključujući tvari životinjskog i biljnog podrijetla), šumarstva i vezanih industrija, kao i biološki razgrađivu frakciju industrijskog i komunalnog otpada;
 7. *biogoriva* znači tekuće ili plinovito gorivo za prijevoz proizvedeno iz biomase;
 8. *održiva biogoriva* znači biogoriva koja zadovoljavaju kriterije održivosti izložene u članku 15. prijedloga Direktive Europskog parlamenta i Vijeća o promicanju i korištenju energije iz obnovljivih izvora⁽³⁵⁾;

⁽³²⁾ Vidjeti prijedlog Komisije o Direktivi Europskog parlamenta i Vijeća o geološkom spremanju ugljičnog dioksida COM(2008) 18 konačno.

⁽³³⁾ Vidjeti posebno Šesti akcijski program za okoliš.

⁽³⁴⁾ Slijedom toga, standardi ili ciljevi utvrđeni na razini Zajednice koji su obvezujući za države članice ali ne i za pojedine poduzetnike ne smatraju se „standardima Zajednice”.

⁽³⁵⁾ COM(2008) 19 konačno. Jednom kad Direktivu usvoje Europski parlament i Vijeće, Komisija će primijeniti kriterije održivosti u konačnom tekstu.

9. *energija iz obnovljivih izvora energije* znači energija proizvedena u postrojenjima koja koriste samo obnovljive izvore energije, kao i udjel u smislu kalorične vrijednosti energije proizveden iz obnovljivih izvora energije u hibridnim postrojenjima koja također koriste klasične izvore energije. Pojam uključuje obnovljivu električnu energiju koja se koristi za punjenje sustava za skladištenje, ali ne uključuje električnu energiju proizvedenu kao rezultat sustava za skladištenje.
10. *kogeneracija* znači simultana proizvodnja, u jednom procesu, toplinske i električne i/ili mehaničke energije;
11. *visoko učinkovita kogeneracija* znači kogeneracija koja ispunjava kriterije Priloga III. Direktivi 2004/8/EZ i zadovoljava usklađene referentne vrijednosti učinkovitosti predviđene Odlukom Komisije 2007/74/EZ od 21. prosinca 2006. o uspostavi usklađenih referentnih vrijednosti učinkovitosti za odvojenu proizvodnju električne i toplinske energije pri primjeni Direktive 2004/8/EZ Europskog parlamenta i Vijeća ⁽³⁶⁾;
12. *daljinsko grijanje* znači opskrba toplinskom energijom, u obliku pare ili vruće vode, iz središnjeg izvora proizvodnje kroz sustav prijenosa i distribucije u veći broj građevina sa svrhom grijanja;
13. *energetski učinkovito daljinsko grijanje* znači daljinsko grijanje koje u pogledu proizvodnje ili zadovoljava kriterije visoko učinkovite kogeneracije, ili u slučaju kotlova koji daju samo toplinu, zadovoljava referentne vrijednosti za odvojenu proizvodnju topline utvrđene u Odluci 2007/74/EZ;
14. *porez za zaštitu okoliša* znači porez čija posebna porezna osnovica ima jasni negativni učinak na okoliš odnosno koji oporezuje određene djelatnosti, dobra ili usluge tako da troškovi za očuvanje okoliša mogu biti uključeni u njihovu cijenu i/ili da se proizvođači i potrošači usmjere djelatnostima koje više poštuju okoliš;
15. *najniža razina poreza u Zajednici* znači najniža razina oporezivanja predviđena u zakonodavstvu Zajednice. Za energetske proizvode i električnu energiju najnižu razina poreza u Zajednici znači najniža razina oporezivanja utvrđenu u Prilogu I. Direktivi Vijeća 2003/96/EZ od 27. listopada 2003. o restrukturiranju sustava Zajednice za oporezivanje energenata i električne energije ⁽³⁷⁾;
16. *mala i srednja poduzeća, mala poduzeća i srednja poduzeća (ili poduzetnici)* znači poduzeća u smislu Uredbe (EZ) br. 70/2001 odnosno svake uredbe koja je zamjenjuje;
17. *velika poduzeća* i veliki poduzetnici znači poduzeća koja ne potpadaju pod definiciju malih i srednjih poduzeća;
18. *potpora* znači svaka mjera koja zadovoljava sve kriterije utvrđene u članku 87. stavku 1. Ugovora o EZ-u;
19. *intenzitet potpore* znači bruto-iznos potpore izražen kao postotak opravdanih troškova. Svi korišteni iznosi moraju biti oduzeti prije svakog odbitka poreza ili drugog troška. Ako se potpora dodjeljuje u obliku različitom od subvencije, iznos potpore mora biti izražen kao ekvivalent potpore u obliku subvencije. Potpora isplaćena u nekoliko obroka mora se izračunati kao vrijednost u trenutku njezine dodjele. Kamatna stopa koja se koristi u svrhu diskontiranja i pri izračunu iznosa potpore u povoljnim zajmovima mora biti kamatna stopa na snazi u vrijeme dodjele. Intenzitet potpore računa se po korisniku;
20. *koristi za poslovanje* znači, za potrebe izračuna opravdanih troškova, posebno uštede troškova ili dodatnu pomoćnu proizvodnju izravno vezanu uz dodatno ulaganje za zaštitu okoliša i, gdje je to primjenjivo, koristi dobivene iz drugih mjera potpore, bez obzira na to predstavljaju li one državnu potporu ili ne (operativna potpora dodijeljena za iste opravdane troškove, zajamčene tarife ili druge mjere potpore). Nasuprot tomu, prihodi koji proizlaze iz poduzetnikove prodaje dozvola za emisiju izdanih u Europskom sustavu trgovanja dozvolama ne smatra se koristima za poslovanje;
21. *troškovi poslovanja* znači, za potrebe izračuna opravdanih troškova, posebno dodatne proizvodni troškovi koji proistječu iz dodatnog ulaganja za zaštitu okoliša;
22. *materijalna imovina* znači, za potrebe izračuna opravdanih troškova, ulaganja u zemljište koja su nužno potrebna kako bi se zadovoljili ciljevi zaštite okoliša, ulaganja u građevine, postrojenja i opremu s namjerom smanjenja ili uklanjanja onečišćenja i neugodnosti, te ulaganja za prilagodbu proizvodnih metoda u svrhu zaštite okoliša;
23. *nematerijalna imovina* znači, za potrebe izračuna opravdanih troškova, troškovi transfera tehnologije kroz stjecanje dozvola za poslovanje ili patentiranog i nepatentiranog znanja gdje su zadovoljena sljedeća mjerila:

⁽³⁶⁾ SL L 32, 6.2.2007., str. 183.

⁽³⁷⁾ SL L 283, 31.10.2003., str. 51. Direktiva kako je zadnje izmijenjena Direktivom 2004/75/EZ (SL L 157, 30.4.2004., str. 100.).

i. nematerijalna imovina u pitanju mora se voditi kao imovina koja se amortizira;

- ii. mora biti kupljena po tržišnim uvjetima od poduzetnika nad kojim kupac nema neposredni ili posredni utjecaj;
- iii. mora se uključiti u imovinu poduzetnika i ostati u nastanu primatelja potpore te biti ondje korištena u razdoblju od najmanje pet godina. Taj uvjet ne primjenjuje se ako je ta nematerijalna imovina tehnološki zastarjela. Ako se takva imovina proda tijekom pet godina, prihod od prodaje mora se odbiti od opravdanih troškova i cijeli iznos ili dio iznosa potpore mora se nadoknaditi.

24. *internalizacija troškova* znači načelo da svi troškovi vezani uz zaštitu okoliša trebaju biti uključeni u proizvodne troškove poduzetnika onečišćivača;

25. *načelo „onečišćivač plaća”* znači da bi troškove mjera koje se bave onečišćenjem trebao snositi onečišćivač koji uzrokuje onečišćenje osim ako se osoba odgovorna za onečišćenje ne može odrediti ili se ne može smatrati odgovornom prema zakonodavstvu Zajednice odnosno nacionalnom zakonodavstvu, tj. ne može snositi troškove zbrinjavanja. Onečišćenje u tom smislu predstavlja štetu koju je prouzročio onečišćivač putem izravne ili neizravne štete za okoliš, odnosno kroz stvaranje uvjeta koji vode takvoj šteti⁽³⁸⁾ za fizički okoliš ili prirodna bogatstva;

26. *onečišćivač* znači osoba koja izravno ili neizravno nanosi štetu okolišu odnosno stvara uvjete koji vode takvoj šteti⁽³⁹⁾;

27. *onečišćena lokacija* znači lokacija gdje je potvrđena prisutnost, koju je uzrokovao čovjek, opasnih tvari na takvoj razini da predstavljaju značajni rizik po ljudsko zdravlje ili okoliš uzimajući u obzir trenutnu ili odobrenu buduću uporabu zemljišta.

3. SUKLADNOST POTPORA PREMA ČLANKU 87. STAVKU 3. UGOVORA O EZ-U

3.1. Sukladnost potpora prema članku 87. stavku 3. Ugovora o EZ-u

(71) Državne potpore za zaštitu okoliša sukladne su sa zajedničkim tržištem u smislu članka 87. stavka 3. točke (c) Ugovora o EZ-u ako, na osnovi testa ravnoteže, vode

povećanju aktivnosti zaštite okoliša bez nepovoljnog utjecaja na stanje trgovine u mjeri u kojoj bi to bilo suprotno zajedničkom interesu. Slijedom navedenoga, trajanje sustava potpore trebalo bi biti ograničeno razumnim vremenskim rokovima ne dovodeći u pitanje mogućnost države članice da ponovno prijavi mjeru potpore nakon što istekne rok postavljen u odluci Komisije. Države članice mogu poduprijeti prijave mjera potpore strogim vrednovanjem sličnih proteklih mjera potpore iskazujući tako učinak poticaja koji proizlazi iz potpore.

(72) Mjere opisane u točkama od 73. do 146. mogu biti ocijenjene sukladnima prema članku 87. stavku 3. točki (c).

3.1.1. *Potpore za poduzetnike povrh standarda Zajednice ili potpore koje povećavaju razinu zaštite okoliša u nedostatku standarda Zajednice*

(73) Potpore za ulaganje kojima se poduzetnicima omogućuju postizanje viših standarda od onih koji se primjenjuju u Zajednici o zaštiti okoliša ili koje povećavaju razinu zaštite okoliša u nedostatku standarda Zajednice smatraju se sukladnima sa zajedničkim tržištem u smislu članka 87. stavka 3. točke (c) Ugovora o EZ-u ako su ispunjeni uvjeti izloženi u točkama od 74. do 84. i odjeljku 3.2.

(74) Ulaganje obuhvaćeno potporom mora zadovoljavati jedan od sljedećih dvaju uvjeta:

(a) ulaganje omogućuje korisniku povećanje razine zaštite okoliša kao rezultat njegovih aktivnosti postupanjem povrh primjenjivih standarda Zajednice, bez obzira na prisutnost obveznih nacionalnih standarda koji su stroži od standarda Zajednice; ili

(b) ulaganje omogućuje korisniku povećanje razine zaštite okoliša kao rezultat njegovih aktivnosti u nedostatku standarda Zajednice.

(75) Potpora se ne može dodijeliti ako poboljšanja dovode poduzetnike u sukladnost sa standardima Zajednice koji su već doneseni, ali još nisu na snazi⁽⁴⁰⁾.

Intenzitet potpore

(76) Intenzitet potpore ne smije prijeći 50 % opravdanih troškova ulaganja kao što je predviđeno u točkama 80. do 84.

⁽³⁸⁾ Preporuka Vijeća od 3. ožujka 1975. o raspodjeli troškova i djelovanju tijela javne vlasti u pitanjima zaštite okoliša (SL L 194, 25.7.1975., str. 1.).

⁽³⁹⁾ Preporuka Vijeća od 3. ožujka 1975. o raspodjeli troškova i djelovanju tijela javne vlasti u pitanjima zaštite okoliša.

⁽⁴⁰⁾ Međutim, potpore za rano prilagođivanje budućim standardima i za nabavu novih prijevoznih vozila moguće su pod uvjetima opisanim u odjeljcima 3.1.3. i 3.1.2.

(77) U slučajevima u kojima se potpore za ulaganje dodjeljuju u postupku javnog prikupljanja ponuda na osnovi jasnih, transparentnih i nediskriminirajućih kriterija, učinkovito osiguravajući da potpora bude ograničena na najmanji iznos potreban za ostvarivanje dobiti za okoliš, intenzitet potpore može iznositi do 100 % opravdanih troškova ulaganja kao što su predviđeni u točkama 80. do 84. Takav postupak prikupljanja ponuda mora biti nediskriminirajući i mora dopuštati sudjelovanje dovoljnog broja poduzetnika. Osim toga, proračun vezan uz postupak prikupljanja ponuda mora biti obvezujuće ograničenje na način da ne mogu svi sudionici postupka primiti potporu. Konačno, potpore moraju biti dodijeljene na osnovi početne ponude koju je ponuđač dostavio, isključujući tako nastavne pregovore.

(78) Ako ulaganje uključuje nabavu imovine za ekološku inovaciju ili pokretanje projekta ekološke inovacije, intenzitet potpore može biti povećan za 10 postotnih bodova, uz ispunjavanje sljedećih uvjeta:

- (a) Imovina ili projekt ekološke inovacije moraju biti novi ili značajno poboljšani u usporedbi s vrhuncem tehnologije u tom sektoru industrije u Zajednici. Ekološke inovacije bi države članice, na primjer, mogle pokazati na osnovi detaljnog opisa inovacije i tržišnih uvjeta za njezino uvođenje ili širenje, uspoređujući je s postupcima ili organizacijskim tehnikama na vrhuncu tehnologije koje općenito koriste drugi poduzetnici u istoj industriji;
- (b) očekivana korist za okoliš mora biti znatno viša od poboljšanja koje proizlazi iz općeg razvoja vrhunca tehnologije u usporedivim djelatnostima ⁽⁴¹⁾;
- (c) inovativna priroda te imovine ili projekata uključuje jasan stupanj rizika, u tehnološkom, tržišnom ili financijskom smislu, viši od rizika koji se općenito pripisuje usporedivoj neinovativnoj imovini ili projektima. Taj rizik država članica može prikazati, na primjer, u obliku: troškova u odnosu na prihode poduzetnika, vremena potrebnog za razvoj, očekivane dobiti od ekološke inovacije u usporedbi s troškovima, vjerojatnosti neuspjeha.

(79) Kada se potpore za ulaganja u poduzetnike, koje su povrh standarda Zajednice ili koje povećavaju razinu zaštite okoliša u nedostatku takvih standarda Zajednice,

⁽⁴¹⁾ Pri ocjenjivanju točke 78. podtočke (b), ako se mogu koristiti količinski parametri za usporedbu ekološki inovativnih djelatnosti sa standardnim ekološki neinovativnim djelatnostima, „značajno viši” znači da bi granično poboljšanje koje se očekuje kod ekološki inovativnih djelatnosti, u pogledu smanjenog rizika za okoliš, ili onečišćenja, ili poboljšane učinkovitosti u potrošnji energije ili resursa, trebalo biti barem dvostruko više od graničnog poboljšanja koje se očekuje od općenite evolucije usporedivih neinovativnih djelatnosti. Kada predloženi pristup nije prikladan za razmatrani slučaj, ili ako nije moguće količinska usporedba, dokument za prijavu državne potpore treba sadržavati detaljni opis metode koja se koristi za procjenu tog kriterija, osiguravajući standard usporediv s predloženom metodom.

dodjeljuju malim i srednjim poduzećima, intenzitet potpore može se povećati za 10 postotnih bodova za srednja poduzeća ili 20 postotnih bodova za mala poduzeća, kao što je to prikazano u tablici:

	Intenzitet potpore za potpore za poduzeća koja su povrh standarda Zajednice ili povećavaju razinu zaštite okoliša u nedostatku takvih standarda Zajednice osim za ekološke inovacije	Intenzitet potpore za potpore za poduzeća koja su povrh standarda Zajednice ili povećavaju razinu zaštite okoliša u nedostatku takvih standarda Zajednice u području ekološke inovacije
Mala poduzeća	70 %	80 %
Srednja poduzeća	60 %	70 %
Velika poduzeća	50 %	60 %

Izračun opravdanih troškova – metodologija

(80) Opravdani troškovi moraju biti ograničeni na dodatne troškove ulaganja nužne za postizanje više razine zaštite okoliša nego što zahtijevaju standardi Zajednice, a izračunaju se u dva koraka. Prvo, odredi se trošak ulaganja izravno vezan uz zaštitu okoliša uvidom u protučinjeničnu situaciju, gdje je to prikladno. Drugo, oduzimaju se koristi za poslovanje i dodaju troškovi poslovanja.

(81) Određivanje dijela ulaganja koji je neposredno vezan uz zaštitu okoliša:

(a) Ako se trošak ulaganja u zaštitu okoliša može lako prepoznati u ukupnom trošku ulaganja, taj točan trošak vezan uz zaštitu okoliša predstavlja opravdane troškove ⁽⁴²⁾;

(b) u svim drugim slučajevima dodatni troškovi ulaganja moraju biti određeni usporedbom ulaganja s protučinjeničnim stanjem u odsutnosti državnih potpora. Ispravna protučinjenična stavka je trošak tehnički usporedivog ulaganja koje pruža nižu razinu zaštite okoliša (koje zadovoljava obvezne standarde Zajednice ako oni postoje) i koje bi vjerodostojno moglo biti ostvareno bez potpore („referentno ulaganje”). Tehnički usporedivo ulaganje znači ulaganje s istim proizvodnim kapacitetima i svim drugim tehničkim značajkama (osim onih izravno vezanih uz dodatna ulaganja za zaštitu okoliša). Osim toga, takvo referentno ulaganje mora u poslovnom smislu biti vjerodostojna alternativa ulaganju koje se ocjenjuje.

⁽⁴²⁾ To bi, na primjer, mogao biti slučaj kada se unaprijedi postojeći proizvodni proces i kad se jasno mogu odrediti dijelovi koji poboljšavaju djelovanje na zaštitu okoliša.

(82) Određivanje koristi za poslovanje/troškova poslovanja: opravdani troškovi, osim ako to nije drukčije naznačeno u ovom poglavlju, moraju biti izračunani neto od svih koristi za poslovanje i troškova poslovanja vezanih uz dodatna ulaganja za zaštitu okoliša koji se javljaju tijekom prvih pet godina trajanja predmetnog ulaganja. to znači da se takve koristi za poslovanje moraju oduzeti, a troškovi poslovanja dodati dodatnim troškovima ulaganja.

(83) Opravdano ulaganje može imati oblik ulaganja u materijalnu i/ili nematerijalnu imovinu.

(84) U slučaju ulaganja s namjerom postizanja razine zaštite okoliša više od standarda Zajednice protučinjenična stavka izabire se na sljedeći način:

(a) **u slučaju kad se poduzetnik prilagođava nacionalnim standardima prihvaćenima u nedostatku standarda Zajednice**, opravdani troškovi sastoje se od dodatnih troškova ulaganja potrebnih da se postigne razina zaštite okoliša koju zahtijevaju nacionalni standardi;

(b) **u slučaju kad se poduzetnik prilagođava ili postupa povrh nacionalnih standarda koji su stroži od odgovarajućih standarda Zajednice ili postupa povrh standarda Zajednice**, opravdani troškovi sastoje se od dodatnih troškova ulaganja potrebnih da se postigne razina zaštite okoliša viša od razine koju zahtijevaju standardi Zajednice. Troškovi ulaganja potrebni za postizanje razine zaštite koju zahtijevaju standardi Zajednice ne smatraju se opravdanima;

(c) **ako ne postoje nikakvi standardi**, opravdani troškovi sastoje se od troškova ulaganja potrebnih za postizanje više razine zaštite okoliša od one koju bi predmetni poduzetnik ili poduzetnici postigli u nedostatku ikakve potpore za zaštitu okoliša.

3.1.2. *Potpore za nabavu novih prijevoznih sredstava povrh standarda Zajednice ili potpore koje povećavaju razinu zaštite okoliša u nedostatku standarda Zajednice*

(85) Općenita pravila izložena u točkama 73. do 84. primjenjuju se na potpore za poduzetnike kojima se poboljšavaju standardi Zajednice ili povećava razina zaštite okoliša u odsutnosti standarda Zajednice u sektoru prijevoza. Iznimno od točke 75., dopuštene su potpore za nabavu novih prijevoznih sredstava za cestovni i željeznički prijevoz, prijevoz unutarnjim plovnim putovima i morski prijevoz koje su sukladne prihvaćenim standardima Zajednice, kada se takva nabava provodi prije stupanja na snagu takvih standarda i ako se novi standardi Zajednice, kada postanu obvezni, ne primjenjuju retroaktivno na već kupljena vozila.

(86) Za aktivnosti obnove starih vozila s ciljem zaštite okoliša u sektoru prijevoza opravdani troškovi su ukupni neto dodatni troškovi izračunani primjenom postupka izračuna opravdanih troškova određenih u točkama 80. do 84. ako se postojeća prijevozna sredstva unaprijede do razine standarda zaštite okoliša koji nisu bili na snazi na dan uvođenja tih prijevoznih sredstava za poslovanje, odnosno ako prijevozna sredstva ne moraju zadovoljavati nikakve standarde zaštite okoliša.

3.1.3. *Potpore za rane prilagodbe budućim standardima Zajednice*

(87) Potpore za usklađivanje s novim standardima Zajednice koji povećavaju razinu zaštite okoliša, ali nisu još na snazi smatraju se sukladnima sa zajedničkim tržištem u smislu članka 87. stavka 3. točke (c) Ugovora o EZ-u ako su standardi Zajednice doneseni, uz uvjet da se ulaganje provede i završi barem godinu dana prije stupanja standarda na snagu.

Intenzitet potpore

(88) Najviši su intenziteti potpore 25 % za mala poduzeća, 20 % za srednja poduzeća i 15 % za velika poduzeća ako provedba i završetak nastupe više od tri godine prije obveznog datuma prenošenja ili dana stupanja na snagu. Intenzitet potpore je 20 % za mala poduzeća, 15 % za srednja poduzeća i 10 % za velika poduzeća ako provedba i završetak nastupe između jedne i tri godine prije obveznog datuma prenošenja zakonodavstva ili dana stupanja na snagu, kao što je to prikazano u tablici:

	Intenzitet potpore za potpore za rane prilagodbe standardima Zajednice kad provedba i završetak nastupe	
	Više od tri godine prije stupanja standarda na snagu	Između jedne i tri godine prije stupanja standarda na snagu
Mala poduzeća	25 %	20 %
Srednja poduzeća	20 %	15 %
Velika poduzeća	15 %	10 %

Opravdani troškovi

(89) Opravdani troškovi moraju biti ograničeni na dodatne troškove ulaganja potrebne da se postigne razina zaštite okoliša koju zahtijevaju standardi Zajednice u usporedbi s postojećom razinom zaštite okoliša koja se zahtijeva prije stupanja standarda na snagu.

(90) Opravdani troškovi moraju se računati neto od svih koristi za poslovanje i troškova poslovanja vezanih uz dodatno ulaganje koji se pojave tijekom prvih pet godina trajanja tog ulaganja, kako je opisano u točkama 81., 82. i 83.

3.1.4. Potpore za istraživanja zaštite okoliša

(91) Potpore poduzetnicima za istraživanja neposredno vezana uz ulaganja u svrhe postizanja standarda pod uvjetima opisanima u odjeljku 3.1.1., ostvarivanja štednje energije pod uvjetima opisanima u odjeljku 3.1.5., proizvodnje obnovljive energije pod uvjetima opisanima u odjeljku 3.1.6. smatraju se sukladnima sa zajedničkim tržištem u smislu članka 87. stavka 3. točke (c) Ugovora o EZ-u ako su zadovoljeni uvjeti opisani u ovom poglavlju. To također vrijedi u slučajevima u kojima se, nakon nalaza pripremnog istraživanja, ulaganje koje se istražuje ne ostvari.

(92) Intenzitet potpore ne smije premašiti 50 % troškova istraživanja.

(93) Ako se istraživanje poduzima u ime malih i srednjih poduzeća, intenzitet potpore može se povećati za 10 postotnih bodova za srednja poduzeća i 20 postotnih bodova za mala poduzeća, kao što je to prikazano u tablici.

	Istraživanja zaštite okoliša
Mala poduzeća	25 %
Srednja poduzeća	20 %
Velika poduzeća	15 %

3.1.5. Potpore za štednju energije

(94) Potpore za ulaganje i/ili operativne potpore koje omogućuju poduzetnicima postizanje uštede energije smatraju se sukladnima sa zajedničkim tržištem u smislu članka 87. stavka 3. točke (c) Ugovora o EZ-u, ako su zadovoljeni sljedeći uvjeti:

3.1.5.1. Potpore za ulaganje

Intenzitet potpore

(95) Intenzitet potpore ne smije premašiti 60 % opravdanih troškova ulaganja.

(96) U slučaju da se potpora za ulaganje za štednju energije dodjeljuje malim i srednjim poduzećima, intenzitet potpore može se povećati za 10 postotnih bodova za srednja poduzeća i 20 postotnih bodova za mala poduzeća, kao što je to prikazano u tablici.

	Intenzitet potpore za štednju energije
Mala poduzeća	80 %
Srednja poduzeća	70 %
Velika poduzeća	60 %

(97) U slučaju da se potpora za ulaganje dodjeljuje u natječajnom postupku prikupljanja ponuda na osnovi jasnih, transparentnih i nediskriminirajućih kriterija, učinkovito osiguravajući da je potpora ograničena na najmanji iznos potreban za ostvarivanje najviše količine uštede energije, intenzitet potpore može iznositi do 100 % opravdanih troškova ulaganja koji su predviđeni u točki 98. Takav postupak prikupljanja ponuda mora biti nediskriminirajući i mora dopuštati sudjelovanje dovoljnog broja poduzetnika. Nadalje, proračun vezan uz postupak prikupljanja ponuda mora biti obvezujuće ograničenje na način da ne mogu svi sudionici postupka dobiti potporu. Konačno, potpore moraju biti dodijeljene na osnovi početne ponude koju je ponuđač dostavio isključujući tako nastavne pregovore.

Opravdani troškovi

(98) Opravdani troškovi moraju biti ograničeni na dodatne troškove ulaganja koji su potrebni kako bi se postigla ušteda energije iznad razine koju zahtijevaju standardi Zajednice.

Izračun dodatnih troškova mora poštivati sljedeća pravila:

(a) dio ulaganja izravno vezan uz uštede energije mora se odrediti u skladu s pravilima opisanima u točkama 81. i 83. ovih Smjernica;

(b) razina štednje energije viša od standarda Zajednice mora se odrediti u skladu s pravilima postavljenima u točki 84. ovih Smjernica;

(c) određivanje koristi za poslovanje/troškova poslovanja: opravdani troškovi moraju se izračunati neto od svih koristi za poslovanje i troškova poslovanja vezanih uz dodatna ulaganja za uštedu energije koji se javljaju tijekom prvih triju godina trajanja tog ulaganja u slučaju malih i srednjih poduzeća, prvih četiriju godina u slučaju velikih poduzetnika koji nisu dio Sustava trgovanja emisijama CO₂ u EU-u, i prvih pet godina u slučaju velikih poduzetnika koji su dio Sustava trgovanja emisijama CO₂ u EU-u. Za velike poduzetnike to se razdoblje može skratiti na prve tri godine trajanja tog ulaganja ako je moguće pokazati da vrijeme amortizacije tog ulaganja ne prelazi tri godine.

3.1.5.2. Operativne potpore

(99) Operativne potpore za štednju energije dodjeljuju se samo u slučaju poštivanja sljedećih uvjeta:

(a) potpore su ograničene na nadoknađivanje neto dodatnih proizvodnih troškova koji proizlaze iz ulaganja, uzimajući u obzir koristi proizašle iz uštede energije⁽⁴³⁾. Pri određivanju iznosa operativnih potpora svaka potpora za ulaganje dodijeljena predmetnom poduzetniku za novo postrojenje mora se oduzeti od proizvodnih troškova;

⁽⁴³⁾ Koncept proizvodnih troškova znači da su troškovi neto od svake potpore, ali uključuju normalnu razinu dobiti.

(b) potpora podliježe ograničenom trajanju od pet godina.

- (100) U slučaju potpore koja se postupno smanjuje intenzitet potpore ne može prijeći 100 % dodatnih troškova u prvoj godini, ali mora linearno pasti na nulu na kraju pete godine. U slučaju potpore koja se ne smanjuje postupno, intenzitet potpore ne smije prijeći 50 % dodatnih troškova.

3.1.6. Potpore za obnovljive izvore energije

- (101) Potpore za ulaganje i operativne potpore za zaštitu okoliša za promicanje energije iz obnovljivih izvora smatraju se sukladnima sa zajedničkim tržištem u smislu članka 87. stavka 3. točke (c) Ugovora o EZ-u, ako su zadovoljeni uvjeti u točkama od 102. do 111. Državne potpore mogu biti opravdane ako ne postoji obvezni standard Zajednice u vezi s udjelom energije iz obnovljivih izvora za pojedinačne poduzetnike. Potpore za ulaganje i/ili operativne potpore za proizvodnju biogoriva dopuštene su samo u slučaju održivih biogoriva.

3.1.6.1. Potpore za ulaganje

Intenzitet potpore

- (102) Intenzitet potpore ne smije premašiti 60 % opravdanih troškova ulaganja.
- (103) U slučaju da se potpora za ulaganje u obnovljive izvore energije dodjeljuje malim i srednjim poduzećima, intenzitet potpore može se povećati za 10 postotnih bodova za srednja poduzeća i 20 postotnih bodova za mala poduzeća, kao što je to prikazano u tablici.

	Intenzitet potpore za obnovljive izvore energije
Mala poduzeća	80 %
Srednja poduzeća	70 %
Velika poduzeća	60 %

- (104) U slučaju da se potpora za ulaganje dodjeljuje u natječajnom postupku prikupljanja ponuda na osnovi jasnih, transparentnih i nediskriminirajućih kriterija, učinkovito osiguravajući da je potpora ograničena na najmanji iznos potreban za ostvarivanje najveće količine obnovljive energije, intenzitet potpore može iznositi do 100 % opravdanih troškova ulaganja koji su predviđeni u točkama 105. i 106. Takav postupak prikupljanja ponuda mora biti nediskriminirajući i mora dopuštati sudjelovanje dovoljnog broja poduzetnika. Nadalje, proračun vezan uz postupak prikupljanja ponuda mora biti obvezujuće ograničenje na način da ne mogu svi sudionici postupka dobiti potporu. Konačno, potpore moraju biti dodijeljene na osnovi početne ponude koju je ponuđač dostavio, isključujući tako nastavne pregovore.

Opravdani troškovi

- (105) Za obnovljivu energiju opravdani troškovi ulaganja moraju biti ograničeni na dodatne troškove ulaganja koje snosi korisnik u usporedbi s konvencionalnom elektranom ili konvencionalnim sustavom grijanja s istim kapacitetom u smislu učinkovite proizvodnje energije.
- (106) Opravdani troškovi moraju se računati neto od svih koristi za poslovanje i troškova poslovanja vezanih uz dodatno ulaganje za obnovljive izvore energije koji se javljaju tijekom prvih pet godina trajanja ulaganja, kako je opisano u točkama 82. i 83.

3.1.6.2. Operativne potpore

- (107) Operativne potpore za proizvodnju obnovljive energije mogu biti opravdane kako bi se pokrila razlika između troška proizvodnje energije iz obnovljivih izvora energije i tržišne cijene predmetnog oblika energije. To se odnosi na proizvodnju obnovljive energije s ciljem daljnje prodaje na tržištu, kao i u svrhu poduzetnikove vlastite potrošnje.
- (108) Države članice mogu dodjeljivati potpore za obnovljive izvore energije kako slijedi:

(109) Slučaj 1.

- (a) Države članice mogu dodijeliti operativne potpore kako bi nadoknadile razliku između troška proizvodnje energije iz obnovljivih izvora, uključujući i amortizaciju dodatnih ulaganja za zaštitu okoliša i tržišne cijene predmetnog oblika energije u pitanju. Operativne potpore tada se mogu dodijeliti dok se postrojenje potpuno ne amortizira prema uobičajenim računovodstvenim pravilima. Sva daljnja energija koju postrojenje proizvodi ne može se kvalificirati za primanje pomoći. Međutim, potpore također mogu pokriti uobičajeni povrat na kapital.
- (b) Kad se potpora dodjeljuje sukladno s točkom (a), svaka potpora za ulaganje dodijeljena predmetnom poduzetniku u vezi s novim postrojenjem mora se oduzeti od proizvodnih troškova kada se izračunava iznos operativne potpore. Kada se programi potpora prijavljuju Komisiji, države članice moraju navesti točne mehanizme podrške i posebno metode izračuna iznosa potpore.
- (c) Za razliku od većine drugih obnovljivih izvora energije, biomasa traži relativno niske troškove ulaganja, ali i veće operativne troškove. Komisija je, prema tome, sklona operativnim potporama za proizvodnju obnovljive energije iz biomase, koje prelaze iznos ulaganja ako države članice mogu pokazati da su zbrojeni troškovi koje snose poduzetnici nakon amortizacije postrojenja još uvijek viši od tržišnih cijena energije.

(110) Slučaj 2.

- (a) Države članice također mogu dati podršku za obnovljive izvore energije korištenjem tržišnih mehanizama, kao što su zeleni certifikati ili natječaji. Ti tržišni mehanizmi omogućuju svim proizvođačima obnovljive energije da ostvare posrednu korist od zajamčene potražnje za njihovom energijom po cijeni višoj od tržišne cijene za konvencionalnu energiju. Cijena takvih zelenih certifikata nije unaprijed određena, nego ovisi o ponudi i potražnji.
- (b) U slučaju kad tržišni mehanizmi tvore državnu potporu, Komisija ih može odobriti ako države članice pokažu da je podrška prijeko potrebna za osiguranje održivosti obnovljivih izvora energije u pitanju, da u zbroju ne dovodi do prekomjerne naknade i da ne odvrća proizvođače obnovljive energije od veće konkurentnosti. Komisija odobrava takve programe potpora na razdoblje od deset godina.

(111) Slučaj 3.

Nadalje, države članice mogu dodjeljivati operativne potpore u skladu s odredbama predviđenima u točki 100.

3.1.7. Potpore za kogeneraciju

- (112) Ulaganja za zaštitu okoliša i operativne potpore za kogeneraciju smatraju se sukladnima sa zajedničkim tržištem u smislu članka 87. stavka 3. točke (c) Ugovora o EZ-u, uzimajući u obzir da kogeneracijska jedinica zadovoljava definiciju visoko učinkovite kogeneracije navedene u točki 70. podtočki 11. i uz uvjet da će kod potpora za ulaganje:

- (a) nova kogeneracijska jedinica sveukupno ostvariti uštedu primarne energije u usporedbi sa zasebnom proizvodnjom, kako je predviđeno Direktivom 2004/8/EZ i Odlukom 2007/74/EZ;
- (b) unapređenje postojeće kogeneracijske jedinice ili pretvaranje postojećeg energetskog postrojenja u kogeneracijsku jedinicu ostvariti uštedu primarne energije u usporedbi s izvornom situacijom.

- (113) Za operativne potpore, postojeća kogeneracija mora zadovoljavati kako definiciju visoko učinkovite kogeneracije navedene u točki 70. podtočki 11., tako i uvjet da se ostvari sveukupna ušteda primarne energije u odnosu na zasebnu proizvodnju kako je propisano Direktivom 2004/8/EZ i Odlukom 2007/74/EZ.

3.1.7.1. Potpore za ulaganje*Intenzitet potpore*

- (114) Intenzitet potpore ne smije premašiti 60 % opravdanih troškova ulaganja.
- (115) U slučaju da se potpora za ulaganje za kogeneraciju dodjeljuje malim i srednjim poduzećima, intenzitet potpore može se povećati za 10 postotnih bodova za

srednja poduzeća i 20 postotnih bodova za mala poduzeća, kao što je to prikazano u tablici.

	Intenzitet potpore za kogeneraciju visoke učinkovitosti
Mala poduzeća	80 %
Srednja poduzeća	70 %
Velika poduzeća	60 %

- (116) U slučaju da se potpora za ulaganje dodjeljuje u natječajnom postupku prikupljanja ponuda na osnovi jasnih, transparentnih i nediskriminirajućih kriterija, učinkovito osiguravajući da je potpora ograničena na najmanji iznos potreban za ostvarivanje najviše količine obnovljive energije, intenzitet potpore može iznositi do 100 % opravdanih troškova ulaganja koji su definirani u točkama 117. i 118. Takav postupak prikupljanja ponuda mora biti nediskriminirajući i mora dopuštati sudjelovanje dovoljnog broja poduzetnika. Nadalje, proračun vezan uz postupak prikupljanja ponuda mora biti obvezujuće ograničenje na način da ne mogu svi sudionici postupka dobiti potporu. Konačno, potpore moraju biti dodijeljene na osnovi početne ponude koju je ponuđač dostavio, isključujući tako nastavne pregovore.

Opravdani troškovi

- (117) Opravdani troškovi moraju biti ograničeni na dodatne troškove ulaganja nužne za ostvarivanje visoko učinkovitog kogeneracijskog postrojenja u usporedbi s referentnim ulaganjem.
- (118) Opravdani troškovi moraju se računati neto od koristi za poslovanje i troškova poslovanja vezanih uz dodatno ulaganje, koji se javljaju tijekom prvih pet godina trajanja tog ulaganja, kako je predviđeno točkama 81. do 83.

3.1.7.2. Operativne potpore

- (119) Operativne potpore za visoko učinkovitu kogeneraciju mogu se dodijeliti u skladu s pravilima za operativne potpore za obnovljivu energiju predviđenim u odjeljku 3.1.6.2.:
- (a) poduzetnicima koji javnosti distribuiraju električnu energiju i toplinu gdje troškovi proizvodnje takve električne energije ili topline prelaze njihovu tržišnu cijenu. Odluka o tome je li potpora potrebna uzima u obzir troškove i prihode proizašle iz proizvodnje i prodaje električne energije ili topline;
- (b) za industrijsku uporabu kombinirane proizvodnje električne energije i topline ako se može pokazati da proizvodna cijena jedne jedinice energije uz uporabu te tehnologije prelazi tržišnu cijenu jedne jedinice konvencionalne energije. Proizvodni troškovi mogu uključivati redoviti povrat na kapital postrojenja, ali svaka dobit poduzetnika od proizvodnje topline mora se oduzeti od proizvodnih troškova.

3.1.8. *Potpore za energetske učinkovito daljinsko grijanje*

- (120) Potpore za ulaganje u zaštitu okoliša u postrojenjima za energetske učinkovito daljinsko grijanje ⁽⁴⁴⁾ smatraju se sukladnima sa zajedničkim tržištem u smislu članka 87. stavka 3. točke (c) Ugovora o EZ-u, uzimajući u obzir da vode do uštede primarne energije i da postrojenje za daljinsko grijanje koje koristi potporu zadovoljava odredbu izloženu u točki 70. podtočki 13. i da:
- (a) kombinirana djelatnost proizvodnje topline (kao i električne energije u slučaju kogeneracije) i distribuiranja topline dovede do uštede primarne energije;
- (b) su ulaganja namijenjena za korištenje i distribuciju otpadne topline u svrhu daljinskoga grijanja.

Intenzitet potpore

- (121) Intenzitet potpore za postrojenja daljinskoga grijanja ne smije premašiti 50 % opravdanih troškova ulaganja. Ako je potpora namijenjena isključivo za proizvodni dio postrojenja daljinskoga grijanja, energetske učinkovita postrojenja daljinskoga grijanja koja koriste obnovljive izvore energije ili kogeneraciju obuhvaćena su pravilima predviđenim u odjeljcima 3.1.6. odnosno 3.1.7.
- (122) U slučaju da se potpora za ulaganje za energetske učinkovita postrojenja daljinskoga grijanja dodjeljuje malim i srednjim poduzećima, intenzitet potpore može se povećati za 10 postotnih bodova za srednja poduzeća i 20 postotnih bodova za mala poduzeća, kao što je to prikazano u tablici.

	Intenzitet potpore za energetske učinkovita postrojenja daljinskoga grijanja koja koriste konvencionalne izvore energije
Mala poduzeća	70 %
Srednja poduzeća	60 %
Velika poduzeća	50 %

- (123) U slučaju da se potpora za ulaganje dodjeljuje u natječajnom postupku prikupljanja ponuda na osnovi jasnih, transparentnih i nediskriminirajućih kriterija, učinkovito osiguravajući da je potpora ograničena na najmanji iznos potreban za ostvarivanje najveće količine obnovljive energije, intenzitet potpore može iznositi do 100 % opravdanih troškova ulaganja koji su predviđeni u točkama 124. i 125. Takav postupak prikupljanja ponuda mora biti nediskriminirajući i mora dopuštati sudjelovanje dovoljnog broja poduzetnika. Nadalje, proračun vezan uz postupak prikupljanja ponuda

⁽⁴⁴⁾ Isključujući infrastrukturu za daljinsko grijanje čije financiranje nije obuhvaćeno ovim Smjernicama, ali koje se ocjenjuje samo prema članku 87. stavku 3. točki (c).

mora biti obvezujuće ograničenje na način da ne mogu svi sudionici postupka dobiti potporu. Konačno, potpore moraju biti dodijeljene na osnovi početne ponude koju je ponuđač dostavio, isključujući tako nastavne pregovore.

Opravdani troškovi

- (124) Opravdani troškovi moraju biti ograničeni na dodatne troškove ulaganja nužne za ostvarivanje ulaganja koje vodi do energetske učinkovitog daljinskoga grijanja u usporedbi s referentnim ulaganjem.
- (125) Opravdani troškovi moraju se računati neto od koristi za poslovanje i troškova poslovanja vezanih uz dodatno ulaganje, koji se javljaju tijekom prvih pet godina trajanja tog ulaganja, kako je predviđeno u točkama 81. do 83.

3.1.9. *Potpore za gospodarenje otpadom*

- (126) Potpore za ulaganje u zaštitu okoliša u smislu gospodarenja otpadom drugih poduzetnika, uključujući djelatnosti ponovne uporabe, recikliranja i oporabe, smatraju se sukladnima sa zajedničkim tržištem u smislu članka 87. stavka 3. točke (c) Ugovora o EZ-u, uzimajući u obzir da je takvo gospodarenje u skladu s hijerarhijskom klasifikacijom načela gospodarenja otpadom ⁽⁴⁵⁾ i u skladu s uvjetima predviđenima u točki 127.
- (127) Potpore za ulaganje u gospodarenje otpadom dodjeljuju se samo ako je zadovoljen svaki od sljedećih uvjeta:
- (a) ulaganje je usmjereno na smanjivanje onečišćenja koje proizvode drugi poduzetnici („onečišćivači“) i ne pokriva onečišćenje koje proizvodi korisnik potpore;
- (b) potpora neizravno ne oslobađa onečišćivače opterećenja koje snose prema pravu Zajednice, odnosno opterećenja koji se smatra redovitim troškom poduzetnika za te onečišćivače;
- (c) ulaganje je povrh „vrhunca tehnologije“ ⁽⁴⁶⁾ ili koristi konvencionalne tehnologije na inovativni način;
- (d) stvari koje se obrađuju u suprotnome bi bile odbacene ili obrađene na način koji je manje prihvatljiv za okoliš;

⁽⁴⁵⁾ Klasifikacija je objavljena u Komunikaciji Komisije o reviziji Strategije Zajednice o gospodarenju otpadom (COM(96) 399 konačno, 30.7.1996.). U toj Komunikaciji Komisija naglašava da je gospodarenje otpadom prioritetni cilj Zajednice kako bi se smanjili rizici za okoliš. Koncept prerade otpada mora se gledati iz triju smjerova: ponovne uporabe, recikliranja i oporabe. Otpad čija se proizvodnja ne može izbjeći mora se preraditi i ukloniti bez opasnosti. U svojoj Komunikaciji o Tematskoj strategiji o izbjegavanju i recikliranju otpada (COM(2005) 666) Komisija je ponovila svoju posvećenost tim načelima i dopustila konkretne mjere za promicanje prevencije, kao što je ekološko oblikovanje procesa i proizvoda, poticaji malim i srednjim poduzećima da ustroje mjere prevencije otpada, i recikliranje.

⁽⁴⁶⁾ „Vrhunac tehnologije“ znači proces u kojem je korištenje otpadnog proizvoda u proizvodnji konačnog proizvoda ekonomski profitabilna uobičajena praksa. Gdje je to prikladno, koncept „vrhunca tehnologije“ mora se tumačiti sa stajališta tehnološkog i zajedničkog tržišta Zajednice.

- (e) ulaganje ne povećava samo potražnju za tvarima koje će se reciklirati nego i povećava prikupljanje tih tvari.

Intenzitet potpore

- (128) Intenzitet potpore ne smije premašiti 50 % opravdanih troškova ulaganja.
- (129) U slučaju da se potpora za ulaganje u gospodarenje otpadom dodjeljuje malim i srednjim poduzećima, intenzitet potpore može se povećati za 10 postotnih bodova za srednja poduzeća i 20 postotnih bodova za mala poduzeća, kao što je to prikazano u tablici.

	Intenzitet potpore za gospodarenje otpadom
Mala poduzeća	70 %
Srednja poduzeća	60 %
Velika poduzeća	50 %

Opravdani troškovi

- (130) Opravdani troškovi moraju biti ograničeni na dodatne troškove ulaganja nužne za ostvarivanje ulaganja koje vodi do gospodarenja otpadom, a koje snosi korisnik, u usporedbi s referentnim ulaganjem, to jest konvencionalnom proizvodnjom istog kapaciteta koja ne uključuje gospodarenje otpadom. Trošak takvog referentnog ulaganja mora se oduzeti od opravdanih troškova.
- (131) Opravdani troškovi moraju se računati neto od koristi za poslovanje i troškova poslovanja vezanih uz dodatno ulaganje, koji se javljaju tijekom prvih pet godina trajanja tog ulaganja⁽⁴⁷⁾, kako je predviđeno u točkama 81. do 83.

3.1.10. Potpore za zbrinjavanje onečišćenih lokacija

- (132) Potpore za ulaganje poduzetnicima koji popravljaju štetu nanесenu okolišu zbrinjavanjem onečišćenih lokacija smatraju se sukladnima sa zajedničkim tržištem u smislu članka 87. stavka 3. točke (c) Ugovora o EZ-u⁽⁴⁸⁾ uz uvjet da one vode poboljšanju zaštite okoliša. Šteta nanесena predmetnom okolišu obuhvaća štetu za kavkoću tla površinskih voda ili podzemnih voda.

Ako se onečišćivač može jasno odrediti, ta osoba mora financirati zbrinjavanje sukladno načelu „onečišćivač plaća”, a državne potpore ne mogu se dodijeliti. U

⁽⁴⁷⁾ Ako se ulaganje provodi samo za zaštitu okoliša bez ikakve druge ekonomske koristi, ne primjenjuje se nikakvo dodatno smanjenje u određivanju opravdanih troškova.

⁽⁴⁸⁾ Rad na zbrinjavanju koje provode tijela javne vlasti zasebno na svojem vlastitom zemljištu nije kao takav obuhvaćen člankom 87. Ugovora. Problemi kod državnih potpora mogu se, međutim, javiti ako je zemljište nakon zbrinjavanja prodano ispod tržišne vrijednosti. U tom pogledu Komunikacija Komisije o elementima državne potpore u prodaji zemljišta i zgrada tijela javne vlasti (SL C 209, 10.7.1997., str. 2.) također je primjenjiva.

tom kontekstu „onečišćivač” označuje osobu odgovornu pred zakonom primjenjivim u svakoj državi članici, ne dovodeći u pitanje donošenje pravila Zajednice na tom području.

Ako onečišćivač nije određen ili se ne može privoliti da snosi troškove, osoba nadležna za radove može primiti potporu.

Intenzitet potpore

- (133) Potpore za zbrinjavanje onečišćenih lokacija mogu iznositi do 100 % opravdanih troškova.

Ukupni iznos potpore ne smije ni u kojim okolnostima preći stvarne izdatke koje snosi poduzetnik.

Opravdani troškovi

- (134) Opravdani troškovi jednaki su troškovima poslova zbrinjavanja umanjena za iznos povećanja vrijednosti zemljišta. Svi rashodi poduzetnika u zbrinjavanju takve lokacije, bez obzira na to može li se takav rashod prikazati kao dugotrajna imovina u bilanci, vode se kao opravdana ulaganja u slučaju zbrinjavanja onečišćenih lokacija.

3.1.11. Potpore za premještanje poduzetnika

- (135) Potpore za ulaganje za premještanje poduzetnika na nove lokacije iz razloga zaštite okoliša smatraju se sukladnima sa zajedničkim tržištem u smislu članka 87. stavka 3. točke (c) Ugovora o EZ-u ako su zadovoljeni sljedeći uvjeti:

(a) promjena lokacije mora biti vođena razlozima zaštite okoliša ili sprečavanja štete za okoliš i mora je naložiti nadležno tijelo javne vlasti upravnom ili sudskom odlukom ili mora biti rezultat dogovora poduzetnika i nadležnog tijela javne vlasti;

(b) poduzetnik mora zadovoljavati najstrože standarde zaštite okoliša primjenjive u novom području nakon preseljenja.

- (136) Korisnik može biti:

(a) poduzetnik s nastanom u gradskom području ili posebnom zaštitnom području, propisano Direktivom Vijeća 92/43/EEZ od 21. svibnja 1992. o zaštiti prirodnih staništa divlje faune i flore⁽⁴⁹⁾, koji sukladno zakonu obavlja (to jest, zadovoljava sve zakonske uvjete, uključujući i sve standarde zaštite okoliša koji su na njega primjenjivi) djelatnost koja je izvor velikog onečišćenja i stoga je u obvezi zbog takvog smještaja preseliti sa svojeg mjesta nastana na drugo prikladnije mjesto; ili

⁽⁴⁹⁾ SL L 206, 22.7.1992., str. 7. Direktiva kako je zadnje izmijenjena Direktivom 2006/105/EZ (SL L 363, 20.12.2006., str. 368.).

- (b) poduzetnik ili postrojenje obuhvaćeno Direktivom Seveso II.

Intenzitet potpore

- (137) Intenzitet potpore ne smije premašiti 50 % opravdanih troškova ulaganja. Intenzitet potpore može se povećati za 10 postotnih bodova za srednja poduzeća i 20 postotnih bodova za mala poduzeća, kao što je to prikazano u tablici.

	Intenzitet potpore za premještanje poduzeća
Mala poduzeća	70 %
Srednja poduzeća	60 %
Velika poduzeća	50 %

Opravdani troškovi

- (138) Kako bi odredila iznos opravdanih troškova u slučaju potpore za premještanje, Komisija posebno uzima u obzir:

(a) sljedeće koristi:

- i. prinos od prodaje ili iznajmljivanja napuštenog postrojenja ili zemljišta;
- ii. naknadu plaćenu u slučaju izvlaštenja;
- iii. sve druge dobiti povezane s premještanjem postrojenja, posebno dobiti koje proizlaze iz unapređenja, u trenutku premještanja, tehnologije koja se koristi i računovodstvene dobiti vezane uz bolje korištenje postrojenja;
- iv. ulaganja vezana uz povećanje kapaciteta;

(b) sljedeće troškove:

- i. troškove vezane uz kupnju zemljišta odnosno izgradnju ili kupnju novog postrojenja istog kapaciteta, kao napušteno postrojenje;
- ii. sve kazne poduzetniku koje proizlaze iz prekida ugovora o iznajmljivanju zemljišta ili zgrada ako upravna ili sudska odluka koja nalaže promjenu lokacije dovede do uranjenog prekida tog ugovora.

3.1.12. *Potpore uključene u sustave trgovanja dozvolama*

- (139) Sustavi trgovanja dozvolama mogu uključivati državne potpore na različite načine, na primjer kad se dodjeljuju dozvole i prava ispod njihove tržišne vrijednosti, i to je pripisano državama članicama.

- (140) Državne potpore uključene u sustave trgovanja dozvolama mogu se proglasiti sukladnima sa zajedničkim tržištem u smislu članka 87. stavka 3. točke (c) Ugovora o EZ-u ako su zadovoljeni uvjeti u podtočkama (a) do (d) ove točke i u točki 141. Iznimno, odredbe iz točke 141. ne primjenjuje se na trgovinsko razdoblje koje završava 31. prosinca 2012. za sustave trgovanja dozvolama sukladno Direktivi 2003/87/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 13. listopada 2003. o uspostavi sustava trgovanja dozvolama za emisije stakleničkih plinova unutar Zajednice i o izmjenama Direktive Vijeća 96/61/EZ ⁽⁵⁰⁾ ⁽⁵¹⁾:

- (a) sustavi trgovanja dozvolama moraju se uspostaviti na takav način da ostvaruju ciljeve zaštite okoliša iznad onih koji se trebaju postići na osnovi standarda Zajednice koji su obvezni za predmetne poduzetnike;

- (b) raspodjela se mora izvršiti na transparentan način te biti zasnovana na objektivnim kriterijima i na izvorima podataka najviše dostupne kvalitete, a ukupni iznos dozvola ili prava dodijeljenih svakom poduzetniku po cijeni ispod tržišne vrijednosti ne smije biti viši od očekivanih potreba takvog poduzetnika, kako se procjenjuje za situaciju nepostojanja sustava trgovanja;

- (c) metodologija raspodjele ne smije pogodovati određenim poduzetnicima ili određenim sektorima, osim ako je to opravdano logikom zaštite okoliša u samom sustavu trgovanja, ili ako su takva pravila potrebna iz razloga dosljednosti s drugim politikama zaštite okoliša;

- (d) Posebno, novi sudionici na tržištu u načelu ne dobivaju dozvole ili prava po povoljnijim uvjetima od postojećih poduzetnika koji djeluju na istim tržištima. Dodjela većeg broja potpora postojećim postrojenjima u usporedbi s novim sudionicima ne bi trebala prouzročiti stvaranje neopravdanih ulaznih zapreka.

- (141) Komisija ocjenjuje nužnost i razmjernost državnih potpora uključenih u sustave trgovanja dozvolama sukladno sljedećim kriterijima:

- (a) izbor korisnika potpore mora se zasnivati na objektivnim i transparentnim kriterijima, a potpore se u načelu moraju dodijeliti na isti način za sve poduzetnike u istom sektoru odnosno na istome mjero-davnom tržištu ako se nalaze u sličnom činjeničnom stanju;

- (b) potpuna prodaja na dražbi mora dovesti do znatnog povišenja proizvodnih troškova za svaki sektor ili kategoriju pojedinih korisnika;

⁽⁵⁰⁾ SL L 275, 25.10.2003., str. 32. Direktiva kako je zadnje izmijenjena Direktivom 2004/101/EZ (SL L 338, 13.11.2004., str. 18.).

⁽⁵¹⁾ Komisija je ocijenila državne potpore uključene u Nacionalne planove raspodjele pod Sustavom trgovanja dozvolama za emisije stakleničkih plinova unutar Zajednice za trgovinsko razdoblje koje završava 31. prosinca 2012. na osnovi kriterija izloženih u točki 140.

- (c) znatno povišenje proizvodnih troškova ne može se prenijeti na potrošače bez pojave znatnih smanjenja prihoda od prodaje. Ta analiza može se provesti na osnovi procjena, *inter alia*, elastičnosti cijena proizvoda u predmetnom sektoru. Te se procjene rade na mjerodavnom zemljopisnom tržištu. Kako bi se procijenilo može li se povećanje troškova iz sustava trgovanja dozvolama prenijeti na potrošače, mogu se koristiti procjene izgubljenih prihoda od prodaje, kao i njihovog učinka na profitabilnost poduzetnika;
- (d) nije moguće da samo pojedini poduzetnici u sektoru smanje razinu emisija kako bi cijena dozvola bila prihvatljiva. Pružanjem podataka o razinama emisija koji proizlaze iz najučinkovitije metode u Europskom gospodarskom prostoru i korištenjem istih kao mjerilo, moguće je dokazati da se potrošnja ne može smanjiti. Svaki poduzetnik koji postigne najučinkovitiju metodu može najviše ostvariti pravo koje odgovara povećanju proizvodnih troškova proizašlih iz sustava trgovanja dozvolama korištenjem najučinkovitije metode, a koje se ne može prenijeti potrošačima. Svaki poduzetnik s lošijom učinkovitošću zaštite okoliša ostvaruje manje prava, razmjerno svojoj učinkovitosti u zaštiti okoliša.

3.2. Učinak poticaja i nužnost potpore

- (142) Državne potpore moraju imati učinak poticaja. Državne potpore za zaštitu okoliša moraju dovesti do promjene ponašanja primatelja potpore kako bi se povećala razina zaštite okoliša.
- (143) Komisija smatra da potpora ne stvara učinak poticaja korisniku potpore u svim slučajevima u kojima je projekt već otpočeo prije korisnikove prijave potpore nacionalnim vlastima.
- (144) Ako projekt kojem se dodjeljuje potpora nije otpočeo prije prijave potpore, pretpostavlja se da je uvjet postojanja učinka poticaja istodobno zadovoljen za sve kategorije potpora dodijeljenih malim i srednjim poduzetnicima, osim u slučajevima gdje se potpore moraju ocijeniti u skladu s detaljnom ocjenom iz poglavlja 5.
- (145) Za sve druge projekte kojima je dodijeljena potpora Komisija zahtijeva da država članica koja prijavljuje potporu dokaže postojanje učinka poticaja.
- (146) Kako bi dokazala postojanje učinka poticaja, predmetna država članica mora dokazati da se bez potpore, to jest u protučinjeničnoj situaciji, ne bi mogla održati alternativa koja je prihvatljivija za okoliš. U tu svrhu predmetna država članica mora pružiti podatke koji pokazuju:
- (a) da je protučinjenična situacija vjerodostojna;

- (b) da su opravdani troškovi izračunani u skladu s metodologijom predviđenom u točkama 81., 82. i 83.;
- (c) da ulaganje ne bi bilo dovoljno profitabilno bez potpore, uzimajući pravilno u obzir koristi vezane uz ulaganje bez potpore, uključujući vrijednost dozvola koje mogu postati dostupne predmetnom poduzetniku nakon ulaganja prihvatljivog za okoliš.

3.3. Sukladnost potpore prema članku 87. stavku 3. točki (b) Ugovora o EZ-u

- (147) Potpore za promicanje izvršavanja važnih projekata od općeg europskog interesa koji predstavljaju prioritet u pogledu zaštite okoliša mogu se smatrati sukladnima sa zajedničkim tržištem prema članku 87. stavku 3. točki (b) Ugovora o EZ-u ako su zadovoljeni sljedeći uvjeti:
- (a) prijedlog potpore odnosi se na projekt koji je poseban i točno određen u smislu uvjeta provedbe uključujući sudionike projekta, ciljeve projekta te učinke i sredstva postizanja tih ciljeva. Komisija može smatrati i da skupina projekata zajedno predstavlja jedan projekt;
- (b) projekt mora biti u zajedničkom europskom interesu: mora doprinositi interesu Zajednice na konkretan, primjeren i prepoznatljiv način u području zaštite okoliša, primjerice ako je od velike važnosti strategiji zaštite okoliša Europske unije. Prednosti koje se ostvaruju ciljem projekta ne smiju biti ograničene na državu članicu ili države članice koje ga primjenjuju, nego se moraju odnositi na cjelokupnu Zajednicu. Projekt mora predstavljati značajan doprinos ciljevima Zajednice. Nije dostatna tek činjenica da projekt izvode poduzetnici iz različitih država članica;
- (c) potpore su nužne i predstavljaju poticaj za provedbu projekta, koji mora uključivati visoku razinu rizika;
- (d) projekt je od velike važnosti s obzirom na svoj opseg: on mora biti znatne veličine i mora proizvesti znatne učinke za okoliš.
- (148) Kako bi Komisija pravilno ocijenila takve projekte, zajednički europski interes mora se moći praktično iskazati: primjerice, mora se pokazati da projekt omogućuje znatan napredak u postizanju pojedinih ciljeva Zajednice u zaštiti okoliša.
- (149) Komisija razmatra prijavljene projekte u povoljnijem svjetlu ako oni uključuju znatan vlastiti doprinos korisnika potpore projektu. Također povoljnije razmatra projekte koji uključuju poduzetnike iz većeg broja državnih članica.

(150) Kad se potpora smatra sukladnom sa zajedničkim tržištem u skladu s člankom 87. stavkom 3. točkom (b) Ugovora o EZ-u, Komisija može odobriti potpore u višim iznosima nego što je to propisano ovim Smjernicama.

4. POTPORE U OBLIKU SMANJENJA ILI IZUZEĆA OD POREZA ZA ZAŠTITU OKOLIŠA

(151) Potpore u obliku smanjenja ili izuzeća od poreza za zaštitu okoliša smatraju se sukladnima sa zajedničkim tržištem u smislu članka 87. stavka 3. točke (c) Ugovora o EZ-u uz uvjet da te potpore barem posredno doprinose povećanju razine zaštite okoliša i da smanjenja ili izuzeća od poreza ne narušavaju opći cilj kojem se teži.

(152) Kako bi se odobrila u smislu članka 87. Ugovora o EZ-u, smanjenja ili izuzeća od usklađenih poreza, a posebno ona usklađena kroz Direktivu 2003/96/EZ, moraju biti sukladna s odgovarajućim primjenjivim zakonodavstvom Zajednice i moraju zadovoljavati ograničenja i uvjete koji su ondje zadani.

(153) Potpore u obliku smanjenja ili izuzeća od usklađenih poreza za zaštitu okoliša smatraju se sukladnima sa zajedničkim tržištem u smislu članka 87. stavka 3. točke (c) Ugovora o EZ-u u razdoblju od 10 godina uz uvjet da korisnici plaćaju barem najmanju razinu poreza Zajednice postavljenu odgovarajućom primjenjivom Direktivom⁽⁵²⁾.

(154) Potpore u obliku smanjenja ili izuzeća od poreza za zaštitu okoliša osim onih koje se spominju u točki 153.⁽⁵³⁾ smatraju se sukladnima sa zajedničkim tržištem u smislu članka 87. stavka 3. točke (c) Ugovora o EZ u razdoblju od 10 godina uz uvjet da su zadovoljeni uvjeti iz točaka 155. do 159.

(155) Kada Komisija analizira porezne sustave koji uključuju elemente državnih potpora u obliku smanjenja ili izuzeća od takvih poreza, posebno analizira nužnost i razmjernost potpora, kao i njihove učinke na razini predmetnih gospodarskih sektora.

(156) U tu svrhu Komisija se oslanja na obavijesti koje joj dostavljaju države članice, u kojima je potrebno, s jedne strane, navoditi odgovarajući(-e) sektor(e) ili kategorije korisnika uključenih u smanjenja/izuzeća i, s druge strane, situaciju kod glavnih korisnika u svakom predmetnom sektoru te način na koji oporezivanje može doprinijeti zaštiti okoliša. Izuzeti sektori moraju biti pravilno opisani i mora se priložiti popis najvećih korisnika u svakom sektoru (posebno uzimajući u obzir promet, tržišne udjele i veličinu porezne osnovice). Za svaki je sektor potrebno dostaviti podatke o najučinkovitijim metodama unutar Europskoga gospodarskoga prostora za smanjenje one štete za okoliš na koju je porez usmjeren.

⁽⁵²⁾ Vidjeti točku 70. podtočku 15.

⁽⁵³⁾ Primjerice, smanjenja poreza ili izuzeća od poreza koja nisu obuhvaćena zakonodavstvom Zajednice ili su ispod minimalne razine poreza u Zajednici.

(157) Nadalje, potpore u obliku smanjenja ili izuzeća od poreza za zaštitu okoliša moraju biti nužne i razmjerne.

(158) Komisija smatra potpore nužnima ako su zadovoljeni sljedeći kumulativni uvjeti:

(a) izbor korisnika mora biti zasnovan na objektivnim i transparentnim kriterijima, a potpore moraju u načelu biti dodijeljene na isti način za sve tržišne natjecatelje u istom sektoru odnosno na istome mjerodavnom tržištu⁽⁵⁴⁾ ako se nalaze u sličnoj činjeničnoj situaciji;

(b) porez za zaštitu okoliša bez smanjenja mora voditi znatnom povišenju proizvodnih troškova za svaki sektor ili kategoriju pojedinačnih korisnika⁽⁵⁵⁾;

(c) znatno povišenje proizvodnih troškova ne može se prenijeti na potrošače bez pojave znatnih smanjenja prihoda od prodaje. U tom smislu, države članice mogu dati procjene, *inter alia*, elastičnosti cijena proizvoda predmetnog sektora na mjerodavnom zemljopisnom tržištu⁽⁵⁶⁾, kao i procjene iznosa izgubljenih prihoda od prodaje i/ili smanjenih prihoda poduzetnika iz određenog predmetnog sektora odnosno kategorije.

(159) Komisija smatra potporu razmjernom ako je zadovoljen jedan od sljedećih uvjeta:

(a) program postavlja kriterije koji osiguravaju da svaki pojedini korisnik plati dio punog iznosa nacionalnog poreza koji je općenito razmjernan učinkovitosti zaštite okoliša svakog pojedinog korisnika u usporedbi s učinkovitosti vezanom uz najučinkovitiju metodu unutar Europskoga gospodarskoga prostora. Prema programu potpore svaki poduzetnik koji dosegne razinu najučinkovitije metode najviše što može ostvariti jest smanjenje koje odgovara povećanju proizvodnih troškova zbog poreza, koristeći najučinkovitiju metodu, a koje se smanjenje ne može prenijeti na potrošače. Svaki poduzetnik koji ima lošiju učinkovitost zaštite okoliša ostvaruje manje smanjenje, razmjerno svojoj učinkovitosti u zaštiti okoliša;

(b) korisnici potpora plaćaju barem 20 % nacionalnog poreza, osim ako se niža stopa može opravdati uz uvjet ograničenog narušenja tržišnog natjecanja;

⁽⁵⁴⁾ Kako je predviđeno u Obavijesti Komisije o definiciji mjerodavnog tržišta u smislu prava tržišnog natjecanja Zajednice (SL C 372., 9.12.1997., str. 5.).

⁽⁵⁵⁾ U vezi s energetskim proizvodima i električnom energijom, za „energetski intenzivno poslovanje” kako je to definirano u članku 17. stavku 1. točki (a) Direktive 2003/96/EZ smatra se da udovoljava ovom kriteriju dok god je ta odredba na snazi.

⁽⁵⁶⁾ Kako je to predviđeno u Obavijesti Komisije o definiciji mjerodavnog tržišta za potrebu zakona o tržišnom natjecanju u Zajednici.

- (c) smanjenja ili izuzeća uvjetovana su zaključenjem sporazuma između države članice i poduzetnika ili udruženja poduzetnika - primatelja potpore, kojima se poduzetnici ili udruženja poduzetnika obvezuju na postizanje ciljeva zaštite okoliša koji imaju isti učinak kao i kad bi se primjenjivale točke (a) ili (b) odnosno najmanja razina poreza u Zajednici. Takvi sporazumi ili obveze mogu se odnositi, između ostalog, na smanjenje potrošnje energije, smanjenje emisija ili kakvu drugu mjeru zaštite okoliša te moraju zadovoljavati sljedeće uvjete:
- i. bit sporazuma mora ispregovarati svaka država članica te se moraju posebno navesti ciljevi i ustanoviti vremenski raspored za postizanje tih ciljeva;
 - ii. države članice moraju osigurati neovisni⁽⁵⁷⁾ i pravodobni nadzor nad obvezama zaključenicima u tim sporazumima;
 - iii. ti sporazumi moraju se periodički preispitivati s obzirom na tehnološki i drugi razvoj te moraju sadržavati učinkovite kaznene odredbe primjenjive u slučaju neispunjavanja obveza.

5. SUKLADNOST POTPORA KOJE PODLIJEŽU DETALJNOJ OCJENI

5.1. Mjere koje podliježu detaljnoj ocjeni

- (160) Kako bi se Komisiji omogućilo da poduzme detaljniju ocjenu svih značajnih iznosa potpora dodijeljenih u okviru odobrenih programa te da odluči jesu li takve potpore sukladne sa zajedničkim tržištem, države članice moraju joj unaprijed prijaviti svaki pojedini slučaj potpore za ulaganje ili operativne potpore dodijeljene u okviru odobrenog programa ili pojedinačno, i to ako potpore zadovoljavaju sljedeće uvjete⁽⁵⁸⁾:
- (a) **za mjere obuhvaćene uredbom o skupnom izuzeću:** svi slučajevi prijavljeni Komisiji prema obvezi prijave potpore kao što propisuje uredba o skupnom izuzeću;
 - (b) **za pojedinačne mjere obuhvaćene ovim Smjernicama**⁽⁵⁹⁾: svi sljedeći slučajevi:
 - i. *potpore za ulaganje:* ako iznos potpore prelazi 7,5 milijuna eura po pojedinom poduzetniku (čak i ako je potpora dio odobrenog programa potpora);

- ii. *operativne potpore za štednju energije:* ako iznos potpore prelazi 5 milijuna eura po pojedinom poduzetniku u pet godina;
- iii. *operativne potpore za proizvodnju obnovljive električne energije i/ili kombiniranu proizvodnju obnovljive topline:* kad je potpora dodijeljena postrojenjima za proizvodnju obnovljive električne energije na mjestima gdje kapacitet proizvodnje obnovljive električne energije prelazi 125 MW;
- iv. *operativne potpore za proizvodnju biogoriva:* kad je potpora dodijeljena postrojenju za proizvodnju biogoriva na mjestima gdje takva proizvodnja prelazi 150 000 t godišnje;
- v. *operativne potpore za kogeneraciju:* ako su potpore dodijeljene postrojenjima za kogeneraciju u kojima kapacitet proizvodnje električne energije u kogeneraciji prelazi 200 MW. Potpore za proizvodnju topline kogeneracijom ocjenjuju se u kontekstu prijava na osnovi kapaciteta proizvodnje električne energije.

- (161) Države članice mogu dodijeliti operativne potpore novim postrojenjima koja proizvode obnovljivu energiju na osnovi izračuna izbjegnutih vanjskih troškova. Kad se ta metoda koristi za određivanje iznosa potpore, mjera se mora prijaviti te podlijegati detaljnoj ocjeni, bez obzira na pragove spomenute u točki 160. podtočki (b) iii., izbjegnuti vanjski troškovi predstavljaju novčanu kvantifikaciju dodatne štete poduzetniku i okolišu koju bi društvo imalo ako bi ista količina energije bila proizvedena u postrojenju koje radi s konvencionalnim oblicima energije. Oni se izračunavaju na osnovi razlike između, s jedne strane, vanjskih troškova koje su prouzročili, ali ne i platili proizvođači obnovljive energije i, s druge strane, vanjskih troškova koje su prouzročili, ali ne i platili proizvođači neobnovljive energije. Kako bi se izvršili ti izračuni, država članica mora koristiti metode izračuna koje su međunarodno priznane i odobrene od strane Komisije. Između ostalog, ona mora priložiti obrazloženu i kvantificiranu usporednu analizu troškova, zajedno s ocjenom vanjskih troškova konkurentskih proizvođača energije, kako bi se pokazalo da potpore stvarno nadoknađuju izbjegnute vanjske troškove.

- (162) U svakom slučaju, iznos potpore dodijeljene proizvođačima koji prelazi iznos potpore proizašao iz opcije 1. prikazane u točki 109. za operativne potpore za obnovljive izvore energije, poduzetnici moraju ponovo uložiti u obnovljive izvore energije u skladu s odjeljkom 3.1.6.1.

⁽⁵⁷⁾ U tu svrhu nije važno vrši li nadzor javno ili privatno tijelo.

⁽⁵⁸⁾ To se primjenjuje bez obzira na to koristi li se pojedinačni korisnik u isto vrijeme smanjenjem ili izuzećem od poreza, što se ocjenjuje prema poglavlju 4.

⁽⁵⁹⁾ Izuzeća od poreza i smanjenja poreza za zaštitu okoliša koja pripadaju poglavlju 4. ovih Smjernica ne podliježu detaljnoj ocjeni. Međutim, potpore dodijeljene u skladu s poglavljem 3. u obliku fiskalnih potpora ocjenjuju se detaljno ako su premašeni pragovi opisani u ovoj točki.

(163) Uz uvjet da države članice osiguraju punu suradnju i pruže odgovarajuće podatke u razumnom vremenu, Komisija poduzima najviše što može da provede istražni postupak u razumnom vremenu. Države članice pozvane su pružiti sve elemente koje smatraju korisnima za ocjenu slučajeva. Države članice se posebno mogu oslanjati na ocjene prošlih programa državnih potpora ili mjera, ocjene učinaka koje je izvršilo tijelo koje dodjeljuje potpore i na druga istraživanja vezana uz zaštitu okoliša.

(164) Detaljna ocjena je razmjerna ocjena, vezana uz potencijal koji slučaj ima u smislu narušavanja tržišnog natjecanja. Stoga, činjenica da je izvršena detaljna ocjena ne mora nužno značiti da se mora pokrenuti službeni istražni postupak, makar to može biti slučaj za određene mjere.

5.2. Kriteriji ekonomske ocjene pojedinih predmeta

(165) Detaljna ocjena provodi se na osnovi pozitivnih i negativnih elemenata navedenih u odjeljcima 5.2.1. i 5.2.2., koji se koriste uz kriterije izložene u poglavlju 3. Intenziteti potpora koji su ondje navedeni ne smiju ni u kojem slučaju biti prekoračeni. Nadalje, detaljna ocjena provodi se na osnovi određenih pozitivnih i negativnih elemenata kada su oni mjerodavni za vrstu ili oblik potpore.

5.2.1. Pozitivni učinci potpora

(166) Činjenica da potpore potiču poduzetnike da djeluju na zaštitu okoliša na kojoj inače ne bi djelovali predstavlja glavni pozitivni element koji se uzima u obzir pri ocjenjivanju sukladnosti potpore.

5.2.1.1. Postojanje tržišnog nedostatka

(167) Komisija općenito ne razmatra postoje li negativni vanjski učinci vezani uz određene vrste postupanja ili korištenje određenih dobara, koji imaju štetne učinke na okoliš. Međutim, Komisija provjerava je li državna potpora usmjerena na taj tržišni nedostatak kroz svoj značajni utjecaj na zaštitu okoliša. U tom kontekstu, Komisija posebno obraća pozornost na očekivani doprinos mjere zaštiti okoliša (na način koji se može kvantificirati) i ciljanu razinu zaštite okoliša, u usporedbi s postojećim standardima Zajednice i/ili standardima u drugim državama članicama.

(168) Komisija također ispituje okolnosti koje mogu opravdati potpore za prilagodbu nacionalnim standardima povrh standarda Zajednice. Komisija posebno uzima u obzir prirodu, vrstu i smještaj glavnih tržišnih natjecatelja korisnika potpore, trošak uvođenja nacionalnih standarda (ili sustava trgovine dozvolama) za korisnika potpore za slučaj da mu nije dodijeljena potpora, kao

i usporedne troškove uvođenja tih standarda za glavne tržišne natjecatelje korisnika potpore.

5.2.1.2. Prikladni instrument

(169) Uzima se u obzir je li državna potpora prikladan instrument za postizanje ciljeva zaštite okoliša, pod uvjetom da se isti rezultat može postići instrumentom koji manje narušava tržišno natjecanje, a budući da državna potpora može prekršiti načelo „onečišćivač plaća”.

(170) U svojoj analizi sukladnosti Komisija posebno uzima u obzir svaku ocjenu učinka predložene mjere koju je možebitno sastavila država članica, uključujući razmatranja korištenja drugih opcija politike osim državnih potpora, te uzima u obzir dokaze da će se poštivati načelo „onečišćivač plaća”.

5.2.1.3. Učinak poticaja i nužnost potpore

(171) Državne potpore uvijek moraju imati učinak poticaja kada se pružaju u svrhu zaštite okoliša, to jest moraju dovesti do toga da primatelj potpore promijeni svoje ponašanje i poveća razinu zaštite okoliša. Potpore se ne mogu smatrati nužnima samo zbog povišenja razine zaštite okoliša. Prednosti novih ulaganja ili proizvodnih metoda obično nisu ograničene na svoje učinke u zaštiti okoliša.

(172) Uz izračun dodatnih troškova opisan u poglavlju 3., Komisija uzima u obzir sljedeće elemente u svojoj analizi:

(a) **protučinjeničnu situaciju:** moraju se priložiti dokazi o konkretnoj aktivnosti (aktivnostima) koje poduzetnik ne bi poduzeo bez potpore, na primjer novo ulaganje, proizvodni proces koji je prihvatljiviji za okoliš i/ili novi proizvod koji je prihvatljiviji za okoliš;

(b) **očekivani učinak na okoliš povezan s promjenom ponašanja:** barem jedan od sljedećih elemenata mora biti prisutan:

i. **povećanje razine zaštite okoliša:** smanjivanje određene vrste onečišćenja koja ne bi bila smanjena bez potpore;

ii. **povećanje brzine uvođenja budućih standarda:** smanjivanje onečišćenja koje počinje ranije, zbog potpore;

(c) **prednosti u proizvodnji:** ako postoje druge prednosti vezane uz ulaganje u obliku povećanog kapaciteta, produktivnosti, smanjenih troškova ili kvalitete, učinak poticaja obično je manji. To je posebno slučaj ako su koristi značajne tijekom životnog vijeka ulaganja, možda i do razine na kojoj se dodatni troškovi zaštite okoliša mogu nadoknaditi čak i bez potpore;

- (d) **tržišni uvjeti:** na nekim tržištima, poglavito zbog predožbe proizvoda i označivanja proizvodnih metoda, može se pojaviti pritisak tržišnih natjecatelja da se očuva visoka razina zaštite okoliša. Ako postoje dokazi da je razina zaštite okoliša proizašla iz potpore viša od uobičajenog ponašanja na tržištu, vjerojatnije je da potpora ima učinak poticaja;
- (e) **moгуći budući obvezni standardi:** ako su u tijeku pregovori na razini Zajednice oko uvođenja novih ili strožih obveznih standarda koje bi ciljalo određena mjera, učinak poticaja potpore obično je viši;
- (f) **razina rizika:** ako postoji posebni rizik da će ulaganje biti manje produktivno od očekivanja, učinak poticaja obično je viši;
- (g) **razina profitabilnosti:** ako je razina profitabilnosti određene djelatnosti negativna u razdoblju u kojem se ulaganje potpuno amortizira ili u kojem se planira ostajanje na snazi operativne potpore, uzimajući u obzir sve prednosti i rizike navedene u ovoj točki, potpore obično imaju učinak poticaja.
- (173) Kada se poduzetnik prilagođava nacionalnom standardu koji je povrh standarda Zajednice ili je donesen zbog nepostojanja standarda Zajednice, Komisija potvrđuje da je korisnik potpore mogao biti znatno pogođen povećanim troškovima i ne bi bio sposoban snositi troškove vezane uz neposrednu provedbu nacionalnih standarda.

5.2.1.4. Razmjernost potpore

- (174) Država članica treba pružiti dokaze da je potpora nužna, da je iznos ograničen na najmanji moguć i da je postupak odabira razmjernan. U svojoj analizi Komisija razmatra sljedeće elemente:
- (a) **točan izračun opravdanih troškova:** dokazi da su opravdani troškovi stvarno ograničeni na dodatne troškove potrebne za postizanje razine zaštite okoliša;
- (b) **postupak odabira:** postupak odabira treba se provesti na nediskriminirajući, transparentni i otvoreni način, bez nepotrebnog isključivanja poduzetnika koji se mogu natjecati s projektima usmjerenima na isti cilj zaštite okoliša. Postupak odabira treba dovesti do izbora korisnika koji mogu djelovati prema cilju zaštite okoliša koristeći najmanji iznos potpore ili postupajući na najekonomičniji način;
- (c) **potpora ograničena na najmanju moguću:** dokaz da iznos potpore ne prelazi očekivani manjak dobiti uključujući normalni prinos tijekom razdoblja u kojem se ulaganje potpuno amortizira.

5.2.2. Analiza narušavanja tržišnog natjecanja i trgovine

- (175) Pri ocjenjivanju negativnih učinaka mjere potpore, Komisija usmjerava svoju analizu narušavanja tržišnog natjecanja na predvidljivi učinak koji potpore za zaštitu okoliša imaju na tržišno natjecanje među poduzetnicima na proizvodnim tržištima pod utjecajem potpore⁽⁶⁰⁾.
- (176) Ako je potpora razmjerna, pogotovo ako je izračun dodatnog ulaganja ili operativnih troškova uzeo u obzir sve prednosti za poduzetnika, negativni učinak potpore vjerojatno je ograničen. Međutim, kako je spomenuto u odjeljku 1.3.6., čak i kad je potpora nužna i razmjerna kako bi određeni poduzetnik povećao zaštitu okoliša, potpora može prouzročiti promjenu ponašanja korisnika potpore koja narušava tržišno natjecanje. Profitno motivirani poduzetnik obično povećava razinu zaštite okoliša iznad obveznih uvjeta samo ako smatra da će to dovesti do neke vrste prednosti za njega, makar i granične.
- (177) Za početak, Komisija ocjenjuje vjerojatnost da će poduzetnik moći povećati ili očuvati prihode od prodaje kao rezultat potpore. Komisija posebno razmatra sljedeće elemente:
- (a) **sniženje ili nadoknadu troškova proizvodne jedinice:** ako nova oprema⁽⁶¹⁾ dovede do sniženih troškova po proizvedenoj jedinici u usporedbi sa situacijom bez potpore ili ako potpora nadoknađuje dio operativnih troškova, vjerojatno je da će korisnik povećati svoje prihode od prodaje. Što je proizvod više cjenovno elastičan, veće je narušavanje tržišnog natjecanja;
- (b) **proizvodni proces koji je prihvatljiviji za okoliš:** ako korisnik preuzme proizvodni proces koji je prihvatljiviji za okoliš i ako je uobičajeno da se proizvodi u odnosu s potrošačima razlikuju na osnovi postignute razine zaštite okoliša kroz označivanje ili stvaranje predožbe, vjerojatno je da će korisnik potpore moći povećati svoje prihode od prodaje. Što je veća sklonost potrošača proizvodima s obilježjima zaštite okoliša, to je veće narušavanje tržišnog natjecanja;

⁽⁶⁰⁾ Potpore mogu utjecati na niz tržišta jer učinak potpore ne mora biti ograničen na tržište koje odgovara aktivnosti koja se podupire, nego se učinak može proširiti na druga tržišta, povezana s prvim tržištem bilo zato što su uzvodna, nizvodna ili komplementarna ili zato što je korisnik već prisutan na njima ili će biti prisutan u bliskoj budućnosti.

⁽⁶¹⁾ Izračun dodatnih troškova možda neće u potpunosti obuhvatiti sve operativne koristi jer se koristi ne oduzimaju tijekom cjelokupnog trajanja ulaganja. Osim toga, neke vrste koristi, na primjer one povezane s povećanom produktivnošću i povećanom proizvodnjom s nepromijenjenim kapacitetima, teško je uzeti u obzir.

(c) **novi proizvod:** ako korisnik pribavi novi proizvod ili proizvod veće kakvoće, to će vjerojatno povećati njegove prihode od prodaje i možebitno mu osigurati prednost „prvog pristupanja” tržištu. Što je veća sklonost potrošača proizvodima s obilježjima zaštite okoliša, to je veće narušavanje tržišnog natjecanja.

5.2.2.1. Dinamički poticaji / učinak istiskivanja

(178) Državne potpore za zaštitu okoliša mogu se koristiti strateški kako bi se promicale inovativne tehnologije prihvatljive za okoliš, s ciljem davanja domaćim proizvođačima prednosti „prvog pristupanja”. Slijedom toga, potpore mogu narušiti dinamičke poticaje i istisnuti ulaganja u određene tehnologije u drugim državama članicama i dovesti do koncentracije te tehnologije u jednoj državi članici. Taj je učinak to viši što je više tržišnih natjecatelja koji smanjuju svoja inovacijska nastojanja u usporedbi s protučinjeničnim stanjem bez potpore.

(179) U svojoj analizi Komisija razmatra sljedeće elemente:

- (a) **iznos potpore:** što je viši iznos potpore, vjerojatnije je da se dio potpore može iskoristiti za narušavanje tržišnog natjecanja. To je posebno slučaj ako je iznos potpore visok u usporedbi s veličinom opće djelatnosti korisnika;
- (b) **učestalost potpore:** ako poduzetnik više puta primi potporu, vjerojatnije je da će to narušiti dinamičke poticaje;
- (c) **trajanje potpore:** ako se operativna potpora dodjeljuje za dulje razdoblje, vjerojatnije je da će se narušiti tržišno natjecanje;
- (d) **postupno smanjivanje potpora:** ako se operativne potpore smanjuju tijekom vremena, poduzetnik ima poticaj poboljšati učinkovitost, pa se stoga narušavanje dinamičkih poticaja tijekom vremena smanjuje;
- (e) **spremnost zadovoljavanja budućih standarda:** ako potpora omogućuje predmetnom poduzetniku da zadovolji nove standarde Zajednice čije se donošenje očekuje u bližoj budućnosti, ulaganje pomognuto potporom smanjuje troškove ulaganja koje bi poduzetnik u svakom slučaju morao izvršiti;
- (f) **razina regulatornih standarda u vezi s ciljevima zaštite okoliša:** što je niža razina obveznih zahtjeva, to je veći rizik da potpora za unapređivanje iznad obveznih zahtjeva nije potrebna i da će istisnuti ulaganja ili biti iskorištena na način koji će narušiti dinamičke poticaje;

(g) **rizik prekomjernog financiranja:** ako poduzetnik proizvodi široki spektar proizvoda ili proizvodi isti proizvod koristeći i konvencionalni postupak i postupak prihvatljiv za okoliš, veći je rizik od prekomjernog financiranja;

(h) **tehnološka neutralnost:** ako se mjera usredotočuje na samo jednu tehnologiju, viši je rizik narušavanja dinamičkih poticaja;

(i) **konkurentne inovacije:** ako strani tržišni natjecatelji razvijaju konkurentne tehnologije (tržišno natjecanje u inovacijama), vjerojatnije je da će potpore narušiti dinamičke poticaje.

5.2.2.2. Očuvanje daljnjeg rada neučinkovitih poduzetnika

(180) Državne potpore za zaštitu okoliša mogu se opravdati kao prijelazni mehanizam kretanja prema punoj raspodjeli negativnih vanjskih učinaka na okoliš. One se ne bi smjele koristiti za dodjelu nepotrebne pomoći poduzetnicima koji se ne mogu prilagoditi standardima i tehnologijama prihvatljivijima za okoliš zbog svoje niske razine učinkovitosti. U svojoj analizi Komisija razmatra sljedeće elemente:

- (a) **vrsta korisnika:** ako korisnik ima nisku razinu produktivnosti i u lošem je financijskom stanju, vjerojatnije je da će potpora pridonijeti umjetnom održavanju poduzetnika na tržištu;
- (b) **prekapacitiranost u sektoru na koji je usmjerena potpora:** u sektorima gdje postoji prekapacitiranost, veći je rizik da će potpore za ulaganje održavati prekapacitiranost i neučinkovitu strukturu tržišta;
- (c) **redovito ponašanje u sektoru na koji je usmjerena potpora:** ako su drugi poduzetnici u sektoru postigli istu razinu zaštite okoliša bez korištenja potpora, vjerojatnije je da će potpora poslužiti za održavanje neučinkovite strukture tržišta. Stoga, što su slabiji dokazi da korisnik poštuje načelo „onečišćivač plaća” i što je veći udjel vanjskih troškova za zaštitu okoliša koje internaliziraju korisnikovi tržišni natjecatelji, to je značajnije narušavanje tržišnog natjecanja;
- (d) **relativna važnost potpore:** što je veće smanjenje/nadoknada varijabilnih proizvodnih troškova, to je veće narušavanje tržišnog natjecanja;

- (e) **postupak odabira:** ako se postupak odabira provodi na nediskriminirajući, transparentan i otvoren način, manje je vjerojatno da će potpore pridonijeti umjetnom održavanju poduzetnika na tržištu. Što je raspodjela subvencija šira (što se tiče pokrivenosti mjerodavnog tržišta) i konkurentnija (što se tiče licitiranja/nabave), to je manje narušavanje tržišnog natjecanja;
- (f) **selektivnost:** ako mjera u okviru koje su potpore dodijeljene uključuje relativno velik broj potencijalnih korisnika, ako uključuje sve poduzetnike na mjerodavnom tržištu i ako ne isključuje poduzetnike koji bi mogli imati isti cilj zaštite okoliša, manje je vjerojatno da će potpore ostaviti neučinkovite poduzetnike na tržištu.

5.2.2.3. Tržišna snaga/isključujuće ponašanje

- (181) Potpore za zaštitu okoliša dodijeljene korisniku mogu se iskoristiti za jačanje ili očuvanje njegove tržišne snage na danom proizvodnom tržištu. Komisija ocjenjuje tržišnu snagu predmetnog korisnika prije nego što se potpora dodijeli, kao i promjenu tržišne snage koja se može očekivati kao rezultat potpore. Potpore za zaštitu okoliša dodijeljene korisniku sa značajnom tržišnom snagom korisnik može iskoristiti za jačanje ili očuvanje svoje tržišne snage kroz daljnju diferencijaciju svojih proizvoda ili isključivanjem svojih tržišnih natjecatelja. Komisija vjerojatno neće izraziti zabrinutost oko tržišnog natjecanja na tržištima gdje svaki korisnik potpore ima tržišni udjel niži od 25 % i na tržištima čiji je Herfindahl-Hirschmanov indeks tržišne koncentracije niži od 2 000.
- (182) U svojoj analizi Komisija razmatra sljedeće elemente:
- (a) **tržišnu snagu korisnika potpore i strukturu tržišta:** ako je korisnik već u vladajućem položaju na tržištu na koje djeluje potpora⁽⁶²⁾, mjere potpore mogu ojačati taj položaj kroz daljnje slabljenje tržišnih ograničenja koje tržišni natjecatelji mogu primijeniti na poduzetnika primatelja potpore;
- (b) **novi ulazak:** ako se potpora odnosi na proizvodna tržišta ili tehnologije koje se natječu s proizvodima gdje je primatelj potpore već prisutan i posjeduje tržišnu snagu, potpora može biti strateški iskorisćena kako bi se spriječio novi ulaz. Stoga, ako potpora nije dostupna potencijalnim novim tržišnim natjecateljima, veći je rizik da potpora narušava tržišno natjecanje;

- (c) **diferencijaciju proizvoda i diskriminaciju u cijenama:** potpore mogu imati negativni učinak olakšavanja diferencijacije proizvoda i diskriminacije u cijenama korisniku potpore, na štetu potrošača;
- (d) **kupovnu snagu:** ako na tržištu postoje jaki kupci, manje je vjerojatno da će korisnik potpore s tržišnom snagom moći povećati cijene naspram jakih kupaca. Stoga što je jača kupovna snaga, to je manje vjerojatno da će potpore naštetiti potrošačima.

5.2.2.4. Učinci na trgovinu i smještaj

- (183) Državne potpore za zaštitu okoliša mogu nekim područjima osigurati korist kroz pogodnije uvjete proizvodnje, prvenstveno zbog komparativno nižih proizvodnih troškova koji su rezultat potpora ili zbog viših standarda proizvodnje postignutih kroz potporu. To može za rezultat imati preseljenje poduzetnika na područja obuhvaćena potporama ili premještanje trgovinskih tokova na potpomognuta područja.
- (184) Slijedom toga, potpore preusmjeravaju dobit u državu članicu na proizvodnom tržištu na koje se odnosi potpora, kao i na tržištima proizvodnih ulaza.
- (185) U svojoj analizi Komisija razmatra postoje li dokazi da je korisnik razmatrao druge lokacije za svoje ulaganje, u kojem slučaju je vjerojatnije da potpore značajno narušavaju tržišno natjecanje.

5.2.3. Odmjeravanje i odluka

- (186) S obzirom na te pozitivne i negativne elemente, Komisija odmjerava učinke mjere i određuje utječe li proizašlo narušavanje negativno na uvjete trgovanja u mjeri suprotnoj zajedničkom interesu. Najbolje bi bilo da se pozitivni i negativni učinci izražavaju koristeći istu referentnu veličinu (na primjer izbjegnute vanjske troškove naspram gubitka dobiti tržišnih natjecatelja u novčanim jedinicama).
- (187) Općenito, što je viša korist za okoliš i što je jasnije određeno da je iznos potpore ograničen na najmanji potrebni iznos, to je vjerojatnija pozitivna ocjena. S druge strane, što su jače naznake da će potpore značajno narušiti tržišno natjecanje, to je pozitivna ocjena manje vjerojatna. Ako su očekivani pozitivni učinci rašireni, vjerojatno je da će narušavanje biti vrlo značajno, ocjena ovisi o mjeri u kojoj pozitivni učinci pretežu nad negativnim učincima.

⁽⁶²⁾ Potpore mogu utjecati na niz tržišta jer učinak potpore ne mora biti ograničen na tržište koje odgovara aktivnosti koja se podupire, nego se učinak može proširiti na druga tržišta, povezana s prvim tržištem, bilo zato što su uzvodna, nizvodna ili komplementarna ili zato što je korisnik već prisutan na njima ili će biti prisutan u bliskoj budućnosti.

(188) Komisija ne može uložiti prigovor na prijavljenu mjeru potpore bez pokretanja službenog istražnog postupka ili, nakon provedbe službenog istražnog postupka utvrđenog u članku 6. Uredbe (EZ) br. 659/1999, može odlučiti okončati postupak odlukom u skladu s člankom 7. te Uredbe. Ako donese uvjetnu odluku u smislu članka 7. stavka 4. te Uredbe, Komisija može, na primjer, uključiti sljedeće uvjete koji moraju smanjiti proizašla narušavanja ili učinak na trgovinu i moraju biti razmjerni:

- (a) **niže intenzitete potpora** od najviših intenziteta dopuštenih u poglavlju 3.;
- (b) **odvajanje računa** kako bi se izbjeglo prekomjerno financiranje s jednog tržišta na drugo kad je korisnik aktivan na više tržišta;
- (c) **dodatne uvjete koji se moraju zadovoljiti kako bi se poboljšao učinak mjere na zaštitu okoliša;**
- (d) **nepostojanje diskriminacije** drugih potencijalnih korisnika (smanjena selektivnost).

6. ZBRAJANJE

(189) Gornje granice iznosa potpora postavljene u ovim Smjernicama primjenjuju se bez obzira na to financira li se podrška za projekt obuhvaćen potporom u cijelosti iz državnih izvora ili je djelomično financira Zajednica.

(190) Potpore odobrene prema ovim Smjernicama ne mogu se zbrajati s drugim državnim potporama u smislu članka 87. stavka 1. Ugovora o EZ-u ili s drugim oblicima financiranja od strane Zajednice ako takvo preklapanje proizvede intenzitet potpore viši od onog postavljenog u ovim Smjernicama. Međutim, ako je trošak koji je opravdan pri potporama za zaštitu okoliša opravdan u cijelosti ili djelomično i pri potporama za druge svrhe, na zajednički dio primjenjuje se najpovoljnija gornja granica potpore prema primjenjivim pravilima.

(191) Potpore za zaštitu okoliša ne smiju se zbrajati s *de minimis* potporama u pogledu istih opravdanih troškova ako bi takvo zbrajanje dovelo do intenziteta potpore višeg od onog postavljenog u ovim Smjernicama.

7. ZAVRŠNE ODREDBE

7.1. Godišnje izvješćivanje

(192) Sukladno zahtjevima Uredbe (EZ) br. 659/1999 i Uredbe Komisije (EZ) br. 794/2004 od 21. travnja 2004. o provedbi Uredbe Vijeća (EZ) br. 659/1999 o utvrđivanju detaljnih pravila za primjenu članka 93. Ugovora o EZ-u⁽⁶³⁾, države članice moraju podnositi godišnja izvješća Komisiji.

(193) Osim zahtjeva navedenih u ovim odredbama, godišnja izvješća za mjere potpora za zaštitu okoliša moraju sadržavati, za svaki odobreni program, sljedeće podatke o velikim poduzetnicima:

- nazive korisnika,
- iznos potpore po korisniku,
- intenzitet potpore,
- opis ciljeva mjere i vrstu zaštite okoliša koju ona treba promicati,
- sektore djelatnosti gdje su pokrenuti projekti obuhvaćeni potporom,
- objašnjenje kako se poštivao učinak poticaja, posebno koristeći pokazatelje i kriterije spomenute u poglavlju 5.

(194) U slučaju izuzeća ili smanjenja poreza, država članica treba dostaviti samo zakonodavne i/ili regulatorne tekstove kojima je potpora ustanovljena, detalje o kategorijama poduzetnika koji koriste izuzeća od poreza ili smanjenja poreza i sektore gospodarstva na koje najviše utječu ta izuzeća odnosno smanjenja.

(195) Godišnja izvješća objavljuju se na mrežnoj stranici Komisije.

7.2. Transparentnost

(196) Komisija smatra da su potrebne daljnje mjere kako bi se poboljšala transparentnost državnih potpora u Zajednici. Posebno je potrebno osigurati jednostavan pristup cjelovitim tekstovima svih primjenjivih programa potpora za zaštitu okoliša za sve države članice, gospodarske subjekte, zainteresirane strane i samu Komisiju.

(197) To se jednostavno može postići uspostavljanjem vezanih mrežnih stranica. U tu svrhu, pri ispitivanju programa potpora za zaštitu okoliša Komisija sustavno zahtijeva od predmetnih država članica objavu cjelovitog teksta svih konačnih programa potpora na internetu, kao i dostavu mrežnih adresa objavljenog materijala Komisiji. Program potpora ne smije se primjenjivati prije no što se podaci objave na internetu.

7.3. Nadzor i vrednovanje

(198) Države članice moraju osigurati čuvanje detaljnih zapisa o dodjeli potpora za sve mjere zaštite okoliša. Takvi zapisi, koji moraju sadržavati sve podatke potrebne za potvrdu da su se poštivali opravdani troškovi i najviše dopušteni intenzitet potpore, moraju se čuvati 10 godina od datuma na koji je potpora dodijeljena i trebaju se predati Komisiji na njezin zahtjev.

⁽⁶³⁾ SL L 140, 30.4.2004., str. 1. Uredba kako je zadnje izmijenjena Uredbom (EZ) br. 1935/2006 (SL L 407, 30.12.2006., str. 1.).

(199) Komisija traži od država članica da joj dostave te podatke kako bi provela vrednovanje ovih Smjernica četiri godine nakon njihove objave ⁽⁶⁴⁾.

7.4. Prikladne mjere

(200) Komisija ovime predlaže državama članicama, na temelju članka 88. stavka 1. Ugovora o EZ-u, sljedeće prikladne mjere vezane uz njihove zatečene programe potpora za zaštitu okoliša:

Države članice trebaju izmijeniti, gdje je to potrebno, takve programe kako bi ih uskladile s ovim Smjernicama, u roku od 18 mjeseci nakon njihove objave, sa sljedećim izuzecima:

- i. Države članice trebaju izmijeniti, gdje je to potrebno, programe potpora u obliku smanjenja poreza ili izuzeća od poreza obuhvaćenih Direktivom 2003/96/EZ prije 31. prosinca 2012.;
- ii. novi pragovi za pojedinačne projekte spomenuti u točki 160. primjenjuju se od sljedećeg dana od dana objave ovih Smjernica u *Službenom listu Europske unije*;
- iii. dužnost podnošenja detaljnijih godišnjih izvješća primjenjuje se na potpore dodijeljene prema zatečenim programima potpora od 1. siječnja 2009.

(201) Države članice se pozivaju da izraze svoje izričito i bezuvjetno slaganje s ovim predloženim prikladnim mjerama u roku od dva mjeseca od dana objave ovih Smjernica u *Službenom listu Europske unije*. U nedostatku ikakvog odgovora Komisija pretpostavlja da se predmetna država članica ne slaže s predloženim mjerama.

7.5. Primjena, važenje i revizija

(202) Ove se Smjernice primjenjuju prvog dana koji slijedi nakon dana objave u *Službenom listu Europske unije* i

zamjenjuju Smjernice Zajednice o državnim potporama za zaštitu okoliša od 3. veljače 2001. ⁽⁶⁵⁾.

(203) Ove se Smjernice primjenjuju do 31. prosinca 2014. Nakon savjetovanja s državama članicama Komisija ih može izmijeniti prije toga datuma na osnovi važnih promišljanja politike tržišnog natjecanja ili politike zaštite okoliša, odnosno kako bi uzela u obzir druge politike Zajednice ili međunarodne obveze. Takve izmjene mogu posebno biti potrebne s obzirom na buduće međunarodne dogovore na području klimatskih promjena i budućeg europskog zakonodavstva o klimatskim promjenama. Četiri godine nakon datuma njihove objave, Komisija će provesti vrednovanje ovih Smjernica na osnovi činjenica i rezultata širokog savjetovanja koje će Komisija provesti posebno na osnovi podataka prikupljenih u državama članicama. Rezultati vrednovanja bit će dostupni Europskom parlamentu, Odboru regija i Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i državama članicama.

(204) Komisija primjenjuje ove Smjernice na sve prijavljene mjere potpora za koje je pozvana donijeti odluku nakon objave Smjernica u *Službenom listu*, čak i ako su projekti prijavljeni prije te objave. To uključuje pojedinačne potpore dodijeljene prema odobrenim programima potpora i prijavljene Komisiji prema obvezi pojedinačne prijave takvih potpora.

(205) Sukladno Obavijesti Komisije o određivanju primjenjivih pravila za ocjenu nezakonitih državnih potpora ⁽⁶⁶⁾, Komisija u slučaju neprijavljenih potpora primjenjuje:

(a) ove Smjernice ako je potpora dodijeljena nakon njihove objave;

(b) smjernice koje su bile primjenjive kad je potpora dodijeljena, u svim drugim slučajevima.

⁽⁶⁴⁾ Države članice trebale bi pomoći Komisiji u tom procesu pružanjem vlastite *ex post* ocjene programa i pojedinačnih mjera.

⁽⁶⁵⁾ SL C 37, 3.2.2001., str. 3.

⁽⁶⁶⁾ SL C 119, 22.5.2002., str. 22.

PRILOG

**TABLICA KOJA PRIKAZUJE INTENZITETE POTPORA ZA POTPORE ZA ULAGANJE KAO UDJEL
OPRAVDANIH TROŠKOVA**

	Mala poduzeća	Srednja poduzeća	Velika poduzeća
Potpore za poduzetnike koje su povrh standarda Zajednice ili povećavaju razinu zaštite okoliša gdje standardi Zajednice ne postoje	70 % 80 % u slučaju ekološke inovacije 100 % uz postupak prikupljanja ponuda	60 % 70 % u slučaju ekološke inovacije 100 % uz postupak prikupljanja ponuda	50 % 60 % u slučaju ekološke inovacije 100 % uz postupak prikupljanja ponuda
Potpore za istraživanja zaštite okoliša	70 %	60 %	50 %
Potpore za rano prilagođivanje budućim standardima Zajednice			
— više od tri godine	25 %	20 %	15 %
— između jedne i tri godine prije stupanja na snagu	20 %	15 %	10 %
Potpore za gospodarenje otpadom	70 %	60 %	50 %
Potpore za obnovljive energije	80 % 100 % uz postupak prikupljanja ponuda	70 % 100 % uz postupak prikupljanja ponuda	60 % 100 % uz postupak prikupljanja ponuda
Potpore za štednju energije Potpore za postrojenja kogeneracije	80 % 100 % uz postupak prikupljanja ponuda	70 % 100 % uz postupak prikupljanja ponuda	60 % 100 % uz postupak prikupljanja ponuda
Potpore za daljinsko grijanje uz uporabu konvencionalne energije	70 % 100 % uz postupak prikupljanja ponuda	60 % 100 % uz postupak prikupljanja ponuda	50 % 100 % uz postupak prikupljanja ponuda
Potpore za zbrinjavanje onečišćenih lokacija	100 %	100 %	100 %
Potpore za premještanje poduzetnika	70 %	60 %	50 %

32008L0063

L 162/20

SLUŽBENI LIST EUROPSKE UNIJE

21.6.2008.

DIREKTIVA KOMISIJE 2008/63/EZ**od 20. lipnja 2008.****o tržišnom natjecanju na tržištima telekomunikacijske terminalne opreme****(Tekst značajan za EGP)**

(Kodificirana inačica)

KOMISIJA EUROPSKIH ZAJEDNICA,

uzimajući u obzir Ugovor o osnivanju Europske zajednice, a posebno njegov članak 86. stavak 3.,

budući da:

- (1) Direktiva Komisije 88/301/EEZ od 16. svibnja 1988. o tržišnom natjecanju na tržištima telekomunikacijske terminalne opreme⁽¹⁾ znatno je izmijenjena⁽²⁾. Radi jasnoće i razboritosti potrebno ju je kodificirati.
- (2) U svim državama članicama telekomunikacije su, u cijelosti ili djelomično, bile državni monopol, općenito u obliku posebnih ili isključivih prava dodijeljenih jednom ili više tijela koja su odgovorna za omogućavanje pristupa mreži i upravljanje mrežnom infrastrukturom i povezanim uslugama. Ta se prava, međutim, često koriste ne samo za pružanje usluga uporabe mreže, nego i za proširenje usluge na osiguranje korisničke terminalne opreme za povezivanje s mrežom. U posljednjim je desetljećima zabilježen znatni tehnički razvoj u mrežama, a brzina razvoja posebno je zamjetna u području terminalne opreme.
- (3) Države članice su, kao odgovor na tehnološki i gospodarski razvoj, preispitale dodjelu posebnih ili isključivih prava u telekomunikacijskom sektoru. Širenje raznovrsnosti terminalne opreme i mogućnost višestruke uporabe terminala znači da korisnicima mora biti omogućen slobodan izbor između različitih vrsta dostupne opreme ako im se želi osigurati najveća moguća korist od tehnološkog napretka u ovom sektoru.
- (4) Postojanje isključivih prava uzrokuje ograničavanje slobode kretanja telekomunikacijske terminalne opreme, kako u pogledu uvoza i stavljanja na tržište terminalne opreme (uključujući satelitsku opremu) jer se određeni proizvodi ne stavljanju na tržište, tako i u pogledu povezivanja, stavljanja u uporabu ili održavanja jer, uzimajući u obzir obilježja tržišta, a posebno raznolikost i tehničku

prirodu proizvoda, monopol nema motiva pružati te usluge u odnosu na proizvode koje nije stavio na tržište ili uvezo, niti uskladiti svoje cijene s troškovima zbog toga što ne postoji konkurencija novih subjekata koji bi ušli na tržište. Uzimajući u obzir činjenicu da na većini tržišta opreme uobičajeno postoji široki raspon telekomunikacijske opreme, svako posebno pravo kojim se izravno ili neizravno ograničava broj poduzetnika ovlaštenih za uvoz, stavljanje na tržište, spajanje, stavljanje u uporabu i održavanje takve opreme, moglo bi imati istu vrstu učinka kao i dodjela isključivih prava. Takva isključiva ili posebna prava predstavljaju mjere s jednakim učinkom kao kvantitativna ograničenja koja nisu u skladu s člankom 28. Ugovora. Prema tome, potrebno je ukinuti sva postojeća isključiva prava u području uvoza, stavljanja na tržište, povezivanja, stavljanja u uporabu i održavanja terminalne i telekomunikacijske opreme, kao i prava koja imaju usporedive učinke – drugim riječima, sva posebna prava osim onih koja se sastoje od pravnih ili regulatornih prednosti danih jednom poduzetniku ili više njih, a utječu samo na sposobnost drugih poduzetnika da poduzmu neku od gore spomenutih aktivnosti na istom zemljopisnom području pod uvjetima koji su u bitnome istovjetni.

- (5) Posebna ili isključiva prava vezana uz terminalnu opremu u praksi se ostvaruju tako da se oprema iz drugih država članica stavlja u nepovoljniji položaj, posebno sprečavanjem korisnika da slobodno biraju opremu koja najbolje odgovara njihovim potrebama u smislu cijene i kvalitete, bez obzira na njezino podrijetlo. Ostvarivanje tih prava, prema tome, nije u skladu s člankom 31. Ugovora u svim državama članicama.
- (6) Pružanje usluga postavljanja i održavanja ključni je čimbenik pri kupnji ili unajmljivanju terminalne opreme. Zadržavanje isključivih prava u ovom području bilo bi ravno zadržavanju isključivih prava stavljanja na tržište. Takva prava stoga moraju također biti ukinuta ako želimo da ukidanje isključivih prava uvoza i stavljanja na tržište imaju ikakav praktični učinak.
- (7) Održavanje terminalne opreme je usluga u smislu članka 50. Ugovora. Predmetna usluga, koja se s komercijalnog gledišta ne može odvojiti od stavljanja terminalne opreme na tržište, mora se pružati slobodno u skladu s člankom 49. Ugovora i to posebno ako ju pružaju kvalificirani subjekti.

⁽¹⁾ SL L 131, 27.5.1988., str. 73. Direktiva kako je izmijenjena Direktivom 94/46/EZ (SL L 268, 19.10.1994., str. 15.).

⁽²⁾ Vidjeti Prilog II., dio A.

(8) Stanje na tržištu i dalje dovodi do povreda pravila o tržišnom natjecanju utvrđenih Ugovorom te negativno utječe na razvoj trgovine u tolikoj mjeri da se kosi s interesima Zajednice. Jače tržišno natjecanje na tržištu terminalne opreme iziskuje uvođenje transparentnih tehničkih specifikacija koje zadovoljavaju ključne uvjete navedene u Direktivi 1999/5/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 9. ožujka 1999. o radio opremi i telekomunikacijskoj terminalnoj opremi te o uzajamnom priznavanju njihove usklađenosti⁽¹⁾ i koje omogućuju slobodno kretanje terminalne opreme. S druge strane, takva transparentnost za sobom nužno povlači objavu tehničkih specifikacija.

(9) Posebna ili isključiva prava na uvoz i stavljanje terminalne opreme na tržište dovode do situacije koja je protivna cilju članka 3. točke (g) Ugovora, koja predviđa uspostavu sustava kojim se osigurava nenarušavanje tržišnog natjecanja na unutarnjem tržištu te nalaže *a fortiori* da tržišno natjecanje ne smije biti uklonjeno. Države članice prema članku 10. Ugovora imaju obvezu suzdržati se od svih mjera koje bi mogle ugroziti postizanje ciljeva Ugovora, uključujući članak 3. točku (g). Isključiva se prava stoga moraju smatrati nesukladnima članku 82. Ugovora u vezi s njegovim člankom 3., a dodjela ili zadržavanje takvih prava od strane države članice zabranjeno je prema članku 86. stavku 1. Ugovora.

(10) Kako bi se korisnicima omogućio pristup terminalnoj opremi prema njihovom izboru, potrebno je poznavati i učiniti transparentnima obilježja točkica sučelja javne mreže na koju će se terminalna oprema spojiti. Države članice stoga moraju osigurati objavu obilježja i pristup korisnika točkama sučelja javne mreže.

(11) Kako bi mogli staviti svoje proizvode na tržište, proizvođači terminalne opreme moraju znati koje tehničke specifikacije moraju zadovoljiti. Države članice stoga moraju formalizirati i objaviti specifikacije, čiji nacrt moraju dostaviti Komisiji, u skladu s Direktivom 98/34/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 22. lipnja 1998. o utvrđivanju postupka pružanja informacija u području tehničkih normi i propisa⁽²⁾. Specifikacije se mogu proširiti na proizvode uvezene iz drugih država članica samo ako su potrebni kako bi se osigurala usklađenost s ključnim uvjetima navedenim u članku 3. Direktive 1999/5/EZ, koji se legitimno mogu zahtijevati prema

pravu Zajednice. Države članice se u svakom slučaju moraju pridržavati članaka 28. i 30. Ugovora, prema kojima država članica uvoznica mora dopustiti terminalnu opremu koja je zakonito proizvedena i stavljena na tržište u drugoj državi članici.

(12) Kako bi se osiguralo da se specifikacije primjenjuju transparentno, objektivno i bez diskriminacije, praćenje prijava ne može se povjeriti konkurentu s tržišta terminalne opreme s obzirom na očit sukob interesa. Države članice stoga trebaju osigurati da odgovornost praćenja bude dodijeljena tijelu koje je neovisno od operatora mreže i od svih drugih konkurenata na predmetnom tržištu.

(13) Ova Direktiva ne smije dovoditi u pitanje obveze država članica vezane uz rokove za prenošenje direktiva navedenih u Prilogu II., dijelu B, u nacionalno pravo,

DONIJELA JE OVU DIREKTIVU:

Članak 1.

Za potrebe ove Direktive, primjenjuju se sljedeće definicije:

1. „terminalna oprema” znači:

(a) oprema koja je izravno ili neizravno povezana sa sučeljem javne telekomunikacijske mreže s ciljem slanja, obrade ili primanja informacija; u svakom slučaju (izravno ili neizravno), povezivanje se može ostvariti žicom, optičkim vlaknom ili elektromagnetski; povezivanje je neizravno ako je oprema smještena između terminala i sučelja mreže;

(b) oprema za zemaljsku satelitsku stanicu;

2. „oprema za zemaljsku satelitsku stanicu” znači oprema koja se može koristiti samo za prijenos („samo prijenos”), za prijenos i primanje („prijenos/primanje”) ili samo za primanje („samo primanje”) radijskih komunikacijskih signala preko satelita ili ostalih sustava smještenih u svemiru;

3. „poduzetnik” znači javno ili privatno tijelo kojem država članica dodjeljuje posebna ili isključiva prava na uvoz, stavljanje na tržište, spajanje, stavljanje u uporabu telekomunikacijske terminalne opreme i/ili njezino održavanje;

⁽¹⁾ SL L 91, 7.4.1999., str. 10. Direktiva kako je izmijenjena Uredbom (EZ) br. 1882/2003 (SL L 284, 31.10.2003., str. 1.).

⁽²⁾ SL L 204, 21.7.1998., str. 37. Direktiva kako je zadnje izmijenjena Direktivom Vijeća 2006/96/EZ (SL L 363, 20.12.2006., str. 81.).

4. „posebna prava” znači prava koja država članica dodjeljuje ograničenom broju poduzetnika, kroz neki zakonodavni, regulatorni ili upravni instrument koji unutar danog zemljopisnog područja:

- (a) ograničava broj takvih poduzetnika na dva ili više, na način koji se ne temelji na objektivnim, razmjernim i nediskriminirajućim kriterijima; ili
- (b) određuje nekoliko konkurentskih poduzetnika, na način drugačiji od kriterija iz točke (a); ili
- (c) povjerava nekom poduzetniku, odnosno poduzetnicima, na način drugačiji od kriterija iz točaka (a) i (b), neke zakonske ili regulatorne prednosti koje znatno utječu na sposobnost nekog drugog poduzetnika da uvozi, stavlja na tržište, spaja, stavlja u uporabu i/ili održava telekomunikacijsku terminalnu opremu na istom zemljopisnom području pod uvjetima koji su u bitnome istovjetni.

Članak 2.

Države članice koje su poduzetnicima dodijelile posebna ili isključiva prava osiguravaju povlačenje svih isključivih prava, kao i posebnih prava koja:

- (a) ograničavaju broj poduzetnika na dva ili više, na način koji se ne temelji na objektivnim, razmjernim i nediskriminirajućim kriterijima, odnosno
- (b) određuju nekoliko konkurentskih poduzetnika, na način drugačiji od kriterija iz točke (a).

One obavješćuju Komisiju o poduzetim mjerama odnosno o nacrtu zakonodavstva koje se uvodi u tu svrhu.

Članak 3.

Države članice osiguravaju da gospodarski subjekti imaju pravo na uvoz, stavljanje na tržište, spajanje, stavljanje u uporabu i održavanje terminalne opreme.

Međutim, države članice mogu:

- (a) u slučaju opreme za zemaljske satelitske stanice, odbiti dopustiti da se takva oprema spaja na javnu telekomunikacijsku mrežu ili da bude stavljena u uporabu ako ona ne zadovoljava mjerodavne zajedničke tehničke propise donesene u skladu s Direktivom 1999/5/EZ odnosno, ako takvih propisa nema, ključne uvjete utvrđene u članku 3. te Direktive; u odsutnosti zajedničkih tehničkih pravila ili

usklađenih regulatornih uvjeta, nacionalna pravila trebaju biti razmjerna ključnim uvjetima i prijavljena Komisiji u skladu s Direktivom 98/34/EZ ako ta Direktiva tako nalaže;

- (b) u slučaju ostale terminalne opreme, odbiti dopustiti da se takva oprema spaja na javnu telekomunikacijsku mrežu ako ona ne zadovoljava mjerodavne zajedničke tehničke propise donesene u skladu s Direktivom 1999/5/EZ odnosno, ako takvih propisa nema, ključne uvjete utvrđene u članku 3. te Direktive;

- (c) zahtijevati od gospodarskih subjekata da posjeduju tehničke kvalifikacije potrebne za spajanje, stavljanje u uporabu i održavanje terminalne opreme na temelju objektivnih, nediskriminirajućih i javno dostupnih kriterija.

Članak 4.

Države članice osiguravaju da korisnici imaju pristup novim točkama sučelja javnih mreža te da operatori telekomunikacijskih javnih mreža objave fizička obilježja tih točaka.

Članak 5.

Države članice osiguravaju da su sve specifikacije za terminalnu opremu formalizirane i objavljene.

Države članice Komisiji dostavljaju nacrt tih tehničkih specifikacija u skladu s Direktivom 98/34/EZ.

Članak 6.

Države članice osiguravaju da se kod praćenja specifikacija navedenih u članku 5. primjena povjeri tijelu koje je neovisno od javnih ili privatnih poduzetnika koji nude dobra i/ili usluge u telekomunikacijskom sektoru.

Članak 7.

Države članice na kraju svake godine dostavljaju Komisiji izvješće koje joj omogućuje praćenje usklađenosti s odredbama članaka 2., 3., 4. i 6.

Struktura izvješća određena je u Prilogu I.

Članak 8.

Direktiva 88/301/EEZ, kako je izmijenjena Direktivom navedenom u Prilogu II., dijelu A, stavlja se izvan snage, bez obzira na obveze država članica vezane uz rokove za prenošenje direktiva navedenih u Prilogu II., dijelu B u nacionalno pravo.

Pozivanja na Direktivu stavljenju izvan snage tumače se kao pozivanja na ovu Direktivu i čitaju se u skladu s korelacijskom tablicom u Prilogu III.

Članak 9.

Ova Direktiva stupa na snagu dvadesetog dana od dana objave u *Službenom listu Europske unije*.

Članak 10.

Ova je Direktiva upućena državama članicama.

Sastavljeno u Bruxellesu 20. lipnja 2008.

Za Komisiju

Predsjednik

José Manuel BARROSO

PRILOG I.

Struktura izvješća iz članka 7.**Provedba članka 2.**

Terminalna oprema za koju se zakonodavstvo izmjenjuje ili je izmijenjeno.

Prema kategoriji terminalne opreme:

- datum donošenja mjere, ili
- datum uvođenja propisa, ili
- datum stupanja mjere na snagu.

Provedba članka 3.

- terminalna oprema, čije je spajanje i/ili puštanje u rad ograničeno,
- potrebne tehničke kvalifikacije, uz navođenje pojedinosti o njihovoj objavi.

Provedba članka 4.

- pojedinosti o publikacijama u kojima su navedena fizička obilježja,
- broj postojećih točaka sučelja javne mreže,
- broj točaka sučelja javne mreže koje su sada dostupne.

Provedba članka 6.

- imenovano neovisno tijelo odnosno tijela.
-

PRILOG II.

DIO A

Direktiva stavljena izvan snage s njezinom izmjenom

(iz članka 8.)

Direktiva Komisije 88/301/EEZ

(SL L 131, 27.5.1988., str. 73).

Direktiva Komisije 94/46/EZ

(SL L 268, 19.10.1994., str. 15).

DIO B

Popis rokova za prenošenje u nacionalno pravo

(iz članka 8.)

Direktiva	Rok za prenošenje
88/301/EEZ	—
94/46/EZ	8. kolovoza 1995.

PRILOG III.

Korelacijska tablica

Direktiva 88/301/EEZ	Ova Direktiva
Članak 1., uvodne riječi	Članak 1., uvodne riječi
Članak 1. prva alineja, prva i druga rečenica	Članak 1. točka 1. podtočka (a)
Članak 1. prva alineja, posljednja rečenica	Članak 1. točka 1. podtočka (b)
Članak 1. druga alineja	Članak 1. točka 3.
Članak 1. treća alineja, uvodne riječi	Članak 1. točka 4., uvodne riječi
Članak 1. treća alineja, prva podalineja	Članak 1. točka 4. podtočka (a)
Članak 1. treća alineja, druga podalineja	Članak 1. točka 4. podtočka (b)
Članak 1. treća alineja, treća podalineja	Članak 1. točka 4. podtočka (c)
Članak 1. četvrta alineja	Članak 1. točka 2
Članak 2.	Članak 2.
Članak 3. prva rečenica	Članak 3. prvi stavak
Članak 3. druga rečenica	Članak 3. drugi stavak, uvodna rečenica
Članak 3. prva alineja	Članak 3. drugi stavak točka (a)
Članak 3. druga alineja	Članak 3. drugi stavak točka (b)
Članak 3. treća alineja	Članak 3. drugi stavak točka (c)
Članak 4. prvi stavak	Članak 4.
Članak 4. drugi stavak	—
Članak 5. stavak 1	—
Članak 5. stavak 2., prva rečenica	Članak 5. prvi stavak
Članak 5. stavak 2., druga rečenica	Članak 5. drugi stavak
Članak 6.	Članak 6.
Članak 8.	—
Članak 9.	Članak 7.
Članak 10.	—
—	Članak 8.
—	Članak 9.
Članak 11.	Članak 10.
Prilog I.	—
Prilog II.	Prilog I.
—	Prilog II.
—	Prilog III.

32008R0622

1.7.2008.

SLUŽBENI LIST EUROPSKE UNIJE

L 171/3

UREDBA KOMISIJE (EZ) br. 622/2008**od 30. lipnja 2008.****o izmjeni Uredbe (EZ) br. 773/2004 o provođenju postupaka nagodbe u kartelnim predmetima****(Tekst značajan za EGP)**

KOMISIJA EUROPSKIH ZAJEDNICA,

uzimajući u obzir Ugovor o osnivanju Europske zajednice,

uzimajući u obzir Sporazum o Europskom gospodarskom prostoru,

uzimajući u obzir Uredbu Vijeća (EZ) br. 1/2003 od 16. prosinca 2002. o primjeni pravila o tržišnom natjecanju koja su uređena člancima 81. i 82. Ugovora ⁽¹⁾, a posebno njegovog članka 33.,nakon objave nacрта ove Uredbe ⁽²⁾,

nakon savjetovanja sa Savjetodavnim odborom za pitanja ograničavajućih djelovanja i vladajućih položaja,

budući da:

- (1) Uredba Komisije (EZ) br. 773/2004 od 7. travnja 2004. o postupcima koje Komisija vodi na temelju članaka 81. i 82. Ugovora o EZ-u ⁽³⁾ utvrđuje pravila o sudjelovanju predmetnih sudionika u takvim postupcima.
- (2) Stranke u postupku bi mogle biti spremne priznati njihovo sudjelovanje u kartelu kojim se povređuje članak 81. Ugovora i svoju odgovornost za takvo sudjelovanje, ako mogu razumno predvidjeti nalaze Komisije o svome sudjelovanju u povredi i visinu potencijalnih kazni te se složiti s takvim nalazima. Komisiji je potrebno omogućiti da tim strankama, kada je to primjereno, otkrije primjedbe koje ima protiv njih na temelju dokaza u predmetu i kazne koje će im vjerojatno naložiti. Takvo rano otkrivanje trebalo bi omogućiti predmetnim strankama da se očituju na primjedbe koje Komisija ima namjeru podnijeti protiv njih kao i o njihovoj potencijalnoj odgovornosti.
- (3) Nakon što Komisija uključi ponude za nagodbu dobivene od stranaka u obavijest o preliminarno utvrđenim činjenicama u postupku, odgovori stranaka na obavijest o preliminarno utvrđenim činjenicama u postupku

potvrde da obavijest o preliminarno utvrđenim činjenicama u postupku odgovara sadržaju ponuda za nagodbu koje su dostavile stranke, Komisija bi morala imati mogućnost da nakon savjetovanja sa Savjetodavnim odborom za pitanja ograničavajućih djelovanja i vladajućih položaja u skladu s člankom 14. Uredbe (EZ) br. 1/2003 donese odluku u skladu s člankom 7. i člankom 23. Uredbe (EZ) br. 1/2003.

- (4) Stoga je potrebno odrediti postupak nagodbe kako bi se Komisiji omogućilo brže i učinkovitije vođenje kartelnih predmeta. Komisija zadržava široko pravo diskrecije u odlučivanju u kojim bi predmetima bilo primjereno istražiti interes stranaka za sudjelovanje u razgovorima o uvjetima nagodbe te u odlučivanju hoće li u njima sudjelovati, prekinuti ih ili postići konačnu nagodbu. Stoga, Komisija može u bilo kojem trenutku trajanja postupka odlučiti potpuno prekinuti razgovore o uvjetima nagodbe u određenom predmetu ili u odnosu na jednu ili više stranaka. U tom smislu se može uzeti u obzir mogućnost da se u razumnom roku postigne zajednički dogovor s uključenim strankama u odnosu na opseg potencijalnih primjedbi, u smislu čimbenika kao što su to na primjer broj uključenih stranaka, predvidiva suprotna stajališta o priznavanju odgovornosti, opseg pobijanja činjenica. Na temelju ukupnog napretka u postupku nagodbe u obzir će se uzeti mogućnost ostvarivanja učinkovitosti postupka, uključujući sva neosnovana kašnjenja, kao što su to primjerice kašnjenja u odnosu na resurse potrebne kako bi se osigurao pristup informacijama koje se ne smatraju poslovnom tajnom u dokumentima u spisu. U obzir treba uzeti i druge čimbenike, kao što je to primjerice mogućnost uspostave presedana.
- (5) Stranke protiv kojih je pokrenut postupak tijesno su povezane s postupkom nagodbe i pravovaljano u pisanom obliku obaviještene o prirodi i predmetu postupka, kako bi im se omogućilo dostavljanje svojih stajališta u predmetu i one na taj način surađuju s Komisijom u istrazi. Međutim, u specifičnom kontekstu postupka nagodbe, dosljedna dostava obavijesti o preliminarno utvrđenim činjenicama u postupku bez poslovnih tajni stranaka protiv kojih je pokrenut postupak ne bi uvijek služila svrsi da se istima omogući suradnja u istrazi Komisije, a mogla bi u određenim slučajevima i odvratiti stranke u postupku od suradnje s Komisijom. U tu svrhu, Komisija ne bi smjela biti u obvezi strankama protiv kojih je pokrenut postupak dostaviti verziju preliminarno utvrđenih činjenica u postupku bez poslovnih tajni.

⁽¹⁾ SL L 1, 4.1.2003., str. 1. Uredba kako je zadnje izmijenjena Uredbom (EZ) br. 1419/2006 (SL L 269, 28.9.2006., str. 1.).

⁽²⁾ SL C 50, 27.10.2007., str. 48.

⁽³⁾ SL L 123, 27.4.2004., str. 18. Uredba kako je zadnje izmijenjena Uredbom (EZ) br. 1792/2006 (SL L 362, 20.12.2006., str. 1.).

- (6) Uredbu (EZ) br. 773/2004 stoga treba na odgovarajući način izmijeniti,

DONIJELA JE OVU UREDBU:

Članak 1.

Uredba (EZ) br. 773/2004 mijenja se kako slijedi:

1. Članak 2., stavak 1. zamjenjuje se sljedećim:

„1. Komisija može odlučiti pokrenuti postupak s ciljem donošenja odluke na temelju poglavlja III. Uredbe (EZ) br. 1/2003 u svakom trenutku no ne kasnije od datuma kada donosi preliminarnu ocjenu iz članka 9. stavka 1. ove Uredbe, obavijest o preliminarno utvrđenim činjenicama u postupku ili zahtjev strankama da iskažu svoj interes za sudjelovanje u razgovorima o uvjetima nagodbe, ili od datuma kada se objavljuje javni poziv u skladu s člankom 27. stavkom 4. ove Uredbe, ovisno što je ranije.”

2. U članku 6., stavku 1. zamjenjuje se sljedećim:

„1. Kada Komisija donese obavijest o preliminarno utvrđenim činjenicama u postupku koja se odnosi na predmet za koji je zaprimila zahtjev, ona dostavlja podnositelju zahtjeva kopiju inačice obavijesti o preliminarno utvrđenim činjenicama u postupku bez poslovnih tajni, osim u slučajevima kad primjenjuje postupak nagodbe, kada će pismeno obavijestiti podnositelja zahtjeva o prirodi i predmetu postupka. Komisija isto tako određuje rok u kojem podnositelj zahtjeva odnosno stranka protiv koje je pokrenut postupak može dostaviti svoja pisana očitovanja.”

3. U članku 10., stavak 1. zamjenjuje se sljedećim:

„1. Komisija obavještuje stranke u postupku o primjedbama podignutih protiv njih. Obavijest o preliminarno utvrđenim činjenicama dostavlja se u pisanom obliku svakoj od stranaka protiv kojih je postupak pokrenut.”

4. Umeće se sljedeći članak 10.a:

„Članak 10.a

Postupak nagodbe u kartelnim predmetima

1. Nakon pokretanja postupka na temelju članka 11. stavka 6. Uredbe (EZ) br. 1/2003, Komisija može odrediti

rok u kojem se stranke mogu pismeno očitovati da su spremne sudjelovati u razgovorima o uvjetima nagodbe s ciljem mogućeg predlaganja ponuda za nagodbu. Komisija nije obvezna u obzir uzeti odgovore koje zaprimi nakon isteka tog roka.

Ako se dvije ili više stranaka unutar istog poduzeća očituju o spremnosti da sudjeluju u razgovorima o uvjetima nagodbe u skladu s prvim podstavkom, one imenuju zajedničkog predstavnika koji sudjeluje u razgovorima s Komisijom u njihovo ime. Pri utvrđivanju roka iz prvog podstavka Komisija obavještava predmetne stranke da je zabilježena njihova pripadnost istom poduzetniku, isključivo u svrhu usklađenja s ovom odredbom.

2. Komisija može stranke koje sudjeluju u razgovorima o uvjetima nagodbe obavijestiti o:

(a) primjedbama na postupanje koje namjerava podići protiv njih;

(b) dokaze koje je koristila kako bi utvrdila najavljene primjedbe;

(c) inačicama bez poslovnih tajni svih dokumenata za koje je osiguran uvid u spisu navedenih predmeta u bilo koje vrijeme, ako je zahtjev stranke opravdan kako bi stranka mogla utvrditi svoj položaj u kartelu u odnosu na vrijeme u kojem je u njemu sudjelovala ili drugim vidovima njezinog sudjelovanja u kartelu; i

(d) visini mogućih kazni.

Ove informacije smatrat će se povjerljivima u odnosu na treće strane, osim u slučajevima kada ih Komisija svojim prethodnim izričitim odobrenjem odluči otkriti.

Ako razgovori o uvjetima nagodbe napreduju, Komisija može utvrditi rok u kojem se stranke mogu obvezati da će u skladu s postupkom nagodbe dostaviti ponude za nagodbu koje odražavaju rezultate razgovora o uvjetima nagodbe i kojima stranke priznaju sudjelovanje u kršenju članka 81. Ugovora kao i svoju odgovornost. Prije nego što Komisija odredi rok za podnošenje ponuda za nagodbu, stranke protiv kojih se vodi postupak ostvaruju pravo na otkrivanje informacija iz članka 10.a stavka 2., prvog podstavka, na zahtjev i u valjanom roku. Komisija nije obvezna u obzir uzeti ponude za nagodbu zaprimljene nakon isteka tog roka.

3. Kada obavijest o preliminarno utvrđenim činjenicama u postupku koja se dostavlja strankama odražava sadržaj ponuda za nagodbu stranaka, pisani odgovor na obavijest o preliminarno utvrđenim činjenicama u postupku koji šalju stranke u postupku, mora, u okviru roka koji je zadala Komisija, potvrditi da obavijest o preliminarno utvrđenim činjenicama u postupku koja im je upućena, odražava sadržaj njihovih ponuda za nagodbu. Komisija tada može nastaviti s donošenjem Odluke na temelju članka 7. i članka 23. Uredbe (EZ) br. 1/2003 nakon savjetovanja sa Savjetodavnim odborom za ograničavajuća djelovanja i vladajuće položaje na temelju članka 14. Uredbe (EZ) br. 1/2003.

4. Komisija može odlučiti u bilo kojem trenutku tijekom postupka posve prekinuti razgovore o uvjetima nagodbe u određenom predmetu ili u odnosu na jednu ili više uključenih stranka, ako smatra da učinkovitost u postupku nije vjerojatno ostvariva.”

5. Članak 11. stavak 1. zamjenjuje se sljedećim:

„1. Komisija strankama kojima dostavlja obavijest o preliminarno utvrđenim činjenicama u postupku osigurava pravo na obranu prije savjetovanja sa Savjetodavnim odborom iz članka 14. stavka 1. Uredbe (EZ) br. 1/2003.”

6. Članak 12. zamjenjuje se sljedećim:

„Članak 12.

1. Komisija daje strankama kojima upućuje obavijest o preliminarno utvrđenim činjenicama u postupku mogućnost da svoje dokaze predlože na usmenoj raspravi, ako one tako zatraže u svojim pismenim ponudama za nagodbu.

2. Međutim, kada predlažu svoje ponude za nagodbu stranke potvrđuju Komisiji da će svoje pravo na predlaganje svojih dokaza na usmenoj raspravi zatražiti samo ako obavijest o preliminarno utvrđenim činjenicama u postupku ne odražava sadržaj njihovih ponuda za nagodbu.”

7. U članku 15., umeće se sljedeći stavak 1.a:

„1. a Nakon pokretanja postupka na temelju članka 11. stavka 6. Uredbe (EZ) br. 1/2003 i kako bi se strankama koje žele dostaviti ponude za nagodbu to i omogućilo, Komisija njima otkriva dokaze i dokumente koji su opisani u članku 10.a stavku 2., na zahtjev i podložno uvjetima koji su utvrđeni u relevantnim podstavcima. Iz toga razloga, pri uvođenju svojih ponuda za nagodbu stranke moraju potvrditi Komisiji da će uvid u spis zatražiti samo nakon zaprimanja obavijesti o preliminarno utvrđenim činjenicama u postupku, ako obavijest o preliminarno utvrđenim činjenicama u postupku ne odražava sadržaj njihovih ponuda za nagodbu.”

8. Članak 17. mijenja se kako slijedi:

(a) stavak 1 zamjenjuje se sljedećim:

„1. Pri utvrđivanju rokova iz članka 3. stavka 3., članka 4. stavka 3., članka 6. stavka 1., članka 7. stavka 1., članka 10. stavka 2., članka 10.a stavka 1., članka 10.a stavka 2., članka 10.a stavka 3. i članka 16. stavka 3., Komisija uzima u obzir i vrijeme koje je potrebno za pripremu ponude za nagodbu i žurnost predmeta.”

(b) stavak 3. zamjenjuje se sljedećim:

„3. Rokovi iz članka 4. stavka 3., članka 10.a stavka 1., članka 10.a stavka 2. i članka 16. stavka 3. su trajanja od najmanje dva tjedna. Rok iz članka 3. stavka 3. traje najmanje dva tjedana, osim za ponude za nagodbu, za koje je ispravke potrebno izvršiti unutar roka od tjedan dana. Rok iz članka 10.a stavka 3. traje najmanje dva tjedna.”

Članak 2.

Ova Uredba stupa na snagu 1. lipnja 2008.

Ova je Uredba u cijelosti obvezujuća i izravno se primjenjuje u svim državama članicama.

Sastavljeno u Bruxellesu 30. lipnja 2008.

Za Komisiju
Neelie KROES
Članica Komisije

32009R0246

25.3.2009.

SLUŽBENI LIST EUROPSKE UNIJE

L 79/1

UREDBA VIJEĆA (EZ) br. 246/2009**od 26. veljače 2009.****o primjeni članka 81. stavka 3. Ugovora na određene kategorije sporazuma, odluka i usklađenih djelovanja između brodara u linijskom pomorskom prometu (konzorciji)****(kodificirana verzija)**

VIJEĆE EUROPSKE UNIJE,

uzimajući u obzir Ugovor o osnivanju Europske zajednice, a posebno njegov članak 83.,

uzimajući u obzir prijedlog Komisije,

uzimajući u obzir mišljenje Europskog parlamenta ⁽¹⁾,

budući da:

(1) Uredba Vijeća (EEZ) br. 479/92 od 25. veljače 1992. o primjeni članka 85. stavka 3. Ugovora na određene kategorije sporazuma, odluka i usklađenih djelovanja između brodara u linijskom pomorskom prijevozu (konzorciji) ⁽²⁾ u nekoliko je navrata bitno izmijenjena ⁽³⁾. Radi jasnoće i racionalnosti potrebno je kodificirati navedenu Uredbu.

(2) Članak 81. stavak 1. Ugovora može se u skladu s njegovim člankom 81. stavkom 3. proglasiti neprimjenjivim na kategorije sporazuma, odluka i usklađenih djelovanja koje ispunjavaju uvjete sadržane u članku 81. stavku 3.

⁽¹⁾ Mišljenje Europskog parlamenta od 23. travnja 2008. (još nije objavljeno u Službenom listu).

⁽²⁾ SL L 55, 29.2.1992., str. 3

⁽³⁾ Vidjeti Prilog I.

(3) Na temelju članka 83. Ugovora, potrebno je uredbom ili direktivom donijeti odredbe za primjenu članka 81. stavka 3. Ugovora. U skladu s člankom 83. stavkom 2. točkom (b), potrebno je ovim odredbama utvrditi detaljna pravila za primjenu članka 81. stavka 3., uzimajući u obzir potrebu da se, s jedne strane, osigura učinkovit nadzor te da se, s druge strane, u najvećoj mogućoj mjeri pojednostavi administracija. U skladu s člankom 83. stavkom 2. točkom (d) ove su odredbe potrebne da bi se odredile odgovarajuće funkcije Komisije i Suda.

(4) Linijski pomorski promet kapitalna je intenzivna industrija. Kontejnerizacija je povećala pritisak za suradnjom i racionalizacijom. Sektor pomorskog prijevoza Zajednice morao bi ostvariti potrebnu ekonomiju obujma da bi se mogao uspješno natjecati na svjetskom tržištu pružanja usluga linijskog pomorskog prijevoza.

(5) Sporazumi o zajedničkom pružanju usluga između brodara u linijskom pomorskom prijevozu u cilju racionaliziranja njihovog poslovanja kroz tehničke, operativne i/ili komercijalne aranžmane (koji se u pomorskom prijevozu nazivaju konzorciji) mogu pridonijeti osiguravanju neophodnih sredstava za poboljšanje produktivnosti pružanja usluga linijskog pomorskog prijevoza i poticanje tehničkog i gospodarskog napretka.

(6) Pomorski promet važan je za razvoj trgovine Zajednice, a konzorcijski sporazumi mogu u tom smislu igrati ulogu, uzimajući u obzir posebna obilježja međunarodnog linijskog pomorskog prijevoza. Legalizacija ovih sporazuma mjera je kojom se može ostvariti pozitivan doprinos poboljšanju konkurentnosti pomorskog prijevoza u Zajednici.

- (7) Korisnici usluga pomorskog prijevoza koje im nude konzorciji mogu ostvariti udio u koristi koja proizlazi iz poboljšanja produktivnosti i usluga, kroz, između ostalog, redovitost, smanjenje troškova koje nastaje zbog više razine iskoristivosti kapaciteta, te bolje kvalitete usluge koja je posljedica poboljšanja plovila i opreme.
- (8) Komisiji bi trebalo omogućiti da uredbom proglasi da se odredbe članka 81. stavka 1. Ugovora ne primjenjuju na određene kategorije konzorcijskih sporazuma, odluka i usklađenih djelovanja kako bi se poduzetnicima olakšala suradnja koja je ekonomski poželjna i nema negativnih učinaka s obzirom na politiku tržišnog natjecanja. Komisiji bi trebalo omogućiti da u uskoj i stalnoj suradnji s nadležnim tijelima država članica precizno utvrdi područje primjene tih izuzeća i uvjete koje je za izuzeće potrebno ispuniti.
- (9) Konzorciji u linijskom pomorskom prijevozu specijaliziran su i složen oblik zajedničkog pothvata. Postoje najrazličitije vrste konzorcijskih sporazuma koji se primjenjuju u različitim okolnostima. Područje primjene, stranke, aktivnosti ili uvjeti u konzorcijima često se mijenjaju. Komisiji bi stoga moralo biti dano u nadležnost da s vremena na vrijeme odredi konzorcije na koje bi se trebalo primjenjivati skupno izuzeće.
- (10) Kako bi se osiguralo da svi uvjeti iz članka 81. stavka 3. Ugovora budu ispunjeni, skupnim izuzećima treba dodati uvjete koji će osobito osigurati prijenos pravednog dijela koristi brodarima te da se ne ukine tržišno natjecanje,

DONIJELO JE OVU UREDBU:

Članak 1.

1. Komisija može uredbom i u skladu s člankom 81. stavkom 3. Ugovora proglasiti da se članak 81. stavak 1. Ugovora ne primjenjuje na određene kategorije sporazuma između poduzetnika, odluka udruženja poduzetnika i usklađenih djelovanja kojima je cilj poticanje ili ostvarivanje suradnje u zajedničkom pružanju usluga pomorskog prijevoza između brodara u linijskom pomorskom prometu kako bi se njihovo poslovanje racionaliziralo pomoću tehničkih, operativnih ili komercijalnih aranžmana (konzorcija), uz iznimku dogovora o cijenama.

2. Uredbom donesenom na temelju stavka 1. ovog članka određuju se kategorije sporazuma, odluka i usklađena djelovanja na koje se ona primjenjuje te se navode uvjeti i obveze na

temelju kojih se, u skladu s člankom 81. stavkom 3. Ugovora, ti sporazumi, odluke i usklađeno djelovanje smatraju izuzetima od primjene članka 81. stavka 1. Ugovora.

Članak 2.

1. Uredba donesena na temelju članka 1. primjenjivat će se u razdoblju od pet godina od dana njezinog stupanja na snagu.

2. Uredba donesena na temelju članka 1. može se staviti izvan snage ili izmijeniti ako se promijene okolnosti u odnosu na bilo koju od činjenica koje su bile temelj za njezino donošenje.

Članak 3.

Uredba donesena na temelju članka 1. može sadržavati odredbu kojom se određuje da se ista primjenjuje retroaktivno na sporazume, odluke i usklađena djelovanja koja su postojala na dan stupanja na snagu te uredbe, pod uvjetom da su usklađeni s uvjetima koji su utvrđeni u toj uredbi.

Članak 4.

Uredbom donesenom na temelju članka 1. može se odrediti da se zabrana iz članka 81. stavka 1. Ugovora ne primjenjuje u razdoblju utvrđenom tom uredbom na sporazume, odluke i usklađena djelovanja koji su već na snazi na dan 1. siječnja 1995., na koje se članak 81. stavak 1. primjenjuje pristupanjem Austrije, Finske i Švedske, a koji ne ispunjavaju uvjete iz članka 81. stavka 3. Međutim, ovaj članak ne primjenjuje se na sporazume, odluke i usklađena djelovanja koji su na dan 1. siječnja 1995. već bili obuhvaćeni člankom 53. stavkom 1. Sporazuma o EGP-u.

Članak 5.

Prije donošenja uredbe iz članka 1. Komisija objavljuje njezin nacrt kako bi svim dotičnim osobama i organizacijama omogućila podnošenje njihovih primjedbi u razumnom vremenskom roku koji određuje Komisija, a koji nikako ne može biti kraći od jednog mjeseca.

Članak 6.

Prije objavljivanja nacrta uredbe i prije donošenja uredbe na temelju članka 1., Komisija se savjetuje sa Savjetodavnim odborom za pitanja ograničavajućih djelovanja i vladajućih položaja iz članka 14. Uredbe Vijeća (EZ) br. 1/2003 od 16. prosinca 2002. o primjeni pravila o tržišnom natjecanju koja su utvrđena u člancima 81. i 82. Ugovora ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ SL L 1, 4.1.2003., str. 1.

Članak 7.

Uredba (EEZ) br. 479/92, kako je izmijenjena aktima navedenim u Prilogu I., stavlja se izvan snage.

Upućivanja na uredbu stavljenju izvan snage smatraju se upućivanjima na ovu Uredbu i tumače se u skladu s korelacijskom tablicom iz Priloga II.

Članak 8.

Ova Uredba stupa na snagu dvadesetog dana od dana objave u *Službenom listu Europske unije*.

Ova je Uredba u cijelosti obvezujuća i izravno se primjenjuje u svim državama članicama.

Sastavljeno u Bruxellesu 26. veljače 2009.

Za Vijeće
Predsjednik
I. LANGER

PRILOG I.

Uredba stavljena izvan snage s popisom njezinih uzastopnih izmjena

(iz članka 7.)

Uredba Vijeća (EEZ) br. 479/92
(SL L 55, 29.2.1992., str. 3.)

Uredba Vijeća (EZ) br. 1/2003
(SL L 1, 4.1.2003., str. 1.)

samo članak 42.

Akt o pristupanju iz 1994., članak 29. i Prilog I., točka III.A.4.
(SL C 241, 29.8.1994., str. 56.)

—

PRILOG II.

KORELACIJSKA TABLICA

Uredba (EEZ) br. 479/92	Ova Uredba
Članci 1., 2. i 3.	Članci 1., 2. i 3.
Članak 3. točka (a)	Članak 4.
Članak 4.	Članak 5.
Članak 5.	Članak 6.
—	Članak 7.
Članak 7.	Članak 8.
—	Prilog I.
—	Prilog II.

32009R0906

29.9.2009.

SLUŽBENI LIST EUROPSKE UNIJE

L 256/31

UREDBA KOMISIJE (EZ) br. 906/2009**od 28. rujna 2009.****o primjeni članka 81. stavka 3. Ugovora na određene kategorije sporazuma, odluka i usklađenih djelovanja između brodara u linijskom pomorskom prometu (konzorciji)****(Tekst značajan za EGP)**

KOMISIJA EUROPSKIH ZAJEDNICA,

uzimajući u obzir Ugovor o osnivanju Europske zajednice,

uzimajući u obzir Uredbu Vijeća (EZ) br. 246/2009 od 26. veljače 2009. o primjeni članka 81. stavka 3. Ugovora na određene kategorije sporazuma, odluka i usklađenih djelovanja između brodara u linijskom pomorskom prometu (konzorciji) ⁽¹⁾, a posebno njegov članak 1.,

nakon objave nacрта ove Uredbe ⁽²⁾,

nakon savjetovanja sa Savjetodavnim odborom za pitanja ograničavajućeg djelovanja i vladajućeg položaja,

budući da:

- (1) Uredba (EZ) br. 246/2009 ovlašćuje Komisiju za primjenu članka 81. stavka 3. Ugovora na određene kategorije sporazuma, odluka i usklađenih djelovanja između brodara u vezi zajedničkog pružanja usluga linijskog pomorskog prijevoza (konzorciji), koji bi mogli, na temelju tako uspostavljene suradnje između brodarapoduzetnika sudionika tih sporazuma dovesti do ograničavanja tržišnog natjecanja na zajedničkom tržištu i utjecati na trgovinu između država članica i koji stoga mogu biti obuhvaćeni zabranom iz članka 81. stavka 1. Ugovora.
- (2) Komisija je iskoristila svoju ovlast donošenjem Uredbe Komisije (EZ) br. 823/2000 od 19. travnja 2000. o primjeni članka 81. stavka 3. Ugovora na određene kategorije sporazuma, odluka i usklađenih djelovanja između brodara u linijskom pomorskom prometu (konzorciji) ⁽³⁾, koja prestaje važiti 25. travnja 2010. Na temelju dosadašnjeg iskustva Komisije, može se zaključiti da je i dalje prisutna opravdanost skupnog izuzeća za linijske brodare (konzorcije). Međutim, potrebne su određene promjene kako bi se uklonila pozivanja na Uredbu Vijeća (EEZ) br. 4056/86 od 22. prosinca 1986. o utvrđivanju detaljnih pravila za primjenu članaka 85. i 86. Ugovora

na pomorski prijevoz ⁽⁴⁾, koja je dopuštala linijskim brodarima da utvrđuju cijene i kapacitete, no, koja je sada stavljena izvan snage. Promjene su isto tako potrebne kako bi se osigurala konvergencija s ostalim važećim uredbama o skupnom izuzeću sporazuma o horizontalnoj suradnji, istodobno uzimajući u obzir aktualnu tržišnu praksu u sektoru linijskog prijevoza.

- (3) Konzorcijski sporazumi značajno se razlikuju, od onih koji su visoko integrirani i koji zahtijevaju visoki stupanj ulaganja primjerice zbog kupnje ili uzimanja u zakup plovila od strane njihovih članova upravo u svrhu osnivanja konzorcija i osnivanja zajedničkih centara za obavljanje djelatnosti, do sporazuma o slobodnoj razmjeni slotova na plovilima. Za potrebe ove Uredbe, konzorcijski se sporazum sastoji od jednog ili skupine pojedinačnih ali međusobno povezanih sporazuma između brodara u linijskom pomorskom prometu na temelju kojih sudionici sporazuma pružaju zajedničku uslugu. Pravni oblik sporazuma manje je važan od temeljne ekonomske realnosti da sudionici sporazuma zajednički pružaju uslugu.
- (4) Pogodnost skupnog izuzeća potrebno je ograničiti na one sporazume za koje se s dovoljnim stupnjem sigurnosti može pretpostaviti da ispunjavaju uvjete iz članka 81. stavka 3. Ugovora. Međutim, ne postoji pretpostavka da su konzorciji koji ne koriste pogodnost iz ove Uredbe obuhvaćeni područjem primjene iz članka 81. stavka 1. Ugovora, ili, ako tome jest slučaj, da ne ispunjavaju uvjete iz članka 81. stavka 3. Ugovora. U provedbi samoocjene usklađenosti njihovog sporazuma s člankom 81. Ugovora, sudionici takvih konzorcija mogu u obzir uzimati posebna obilježja tržišta koja ukazuju na male količine prevezene robe ili primjere gdje je prag tržišnog udjela premašen kao posljedica prisutnosti u konzorciju malog prijevoznika bez značajnijih financijskih sredstava te čiji doprinos samo neznatno povećava cjelokupni tržišni udio konzorcija.
- (5) Konzorciji, kako su određeni ovom Uredbom, općenito doprinose poboljšanju produktivnosti i kvalitete pružanja usluga linijskog pomorskog prijevoza racionalizacijom aktivnosti kompanija članova tih udruženja i ekonomijom obujma pri upravljanju plovilima i korištenju lučkih kapaciteta. Jednako tako doprinose promicanju

⁽¹⁾ SL L 79, 25.3.2009., str. 1.⁽²⁾ SL C 266, 21.10.2008., str. 1.⁽³⁾ SL L 100, 20.4.2000., str. 24.⁽⁴⁾ SL L 378, 31.12.1986., str. 4.

tehničkog i gospodarskog napretka omogućujući i potičući veću iskoristivost kontejnera i ekonomičniju uporabu kapaciteta plovila. U svrhu uspostave i pružanja zajedničke usluge, ključno obilježje svojstveno konzorciju je njegova mogućnost da prilagođava kapacitete i na taj način odgovara na fluktuacije u ponudi i potražnji. Suprotno tome, nije vjerojatno da će neopravdano ograničavanje kapaciteta i prodaje kao i zajedničko utvrđivanje vozarina, podjela tržišta i kupaca, stvoriti pozitivne učinke. Stoga, konzorcijski sporazumi koji sadrže takva ograničenja moraju biti isključeni iz pogodnosti izuzeća predviđenog ovom Uredbom, neovisno o tržišnoj snazi njihovih sudionika.

- (6) Pravedan udio koristi koje su posljedica pozitivnih učinaka treba biti prenesen na korisnike usluga prijevoza. Korisnici usluga linijskog pomorskog prijevoza koje pružaju konzorciji mogu koristiti pogodnosti poboljšanja produktivnosti za koje su zaslužni konzorciji. Ta se korist može očitovati i u učestalijoj i boljoj prometnoj povezanosti i većem broju luka pristajanja ili poboljšanju voznih redova i boljoj kvaliteti i individualizaciji usluga zbog korištenja modernijih plovila i druge opreme, uključujući i lučke objekte.
- (7) Korisnici ostvaruju stvarnu korist od konzorcija samo ako postoji dovoljna razina tržišnog natjecanja na mjerodavnim tržištima na kojima djeluju konzorciji. Smatrat će se da je ovaj uvjet ispunjen ako konzorcij ostane ispod zadanog praga tržišnog udjela pa se može pretpostaviti da je izložen učinkovitom postojećem ili potencijalnom tržišnom natjecanju od strane prijevoznika koji nisu članovi tog konzorcija. U svrhu utvrđivanja mjerodavnog tržišta ne treba uzeti u obzir samo neposredan promet između luka u kojima uslugu pruža konzorcij već i sveukupnu konkurenciju dugih pružatelja usluga u linijskom pomorskom prometu iz luka koje mogu biti zamjenske luke onima koje opslužuje konzorcij, kao i, kada je to primjereno, konkurenciju iz ostalih vrsta prometa.
- (8) Iz ove Uredbe ne smiju biti izuzeti sporazumi koji sadrže ograničenja tržišnog natjecanja koja nisu neophodna za ostvarivanje ciljeva koji opravdavaju dodjelu izuzeća. U tu svrhu teška ograničenja tržišnog natjecanja koja se odnose na utvrđivanje cijena koje se zaračunavaju trećim stranama, ograničavanje kapaciteta ili prodaje i podjelu tržišta ili kupaca, trebaju biti isključena iz pogodnosti ove Uredbe. Osim aktivnosti koje su izričito obuhvaćene izuzećem u skladu s ovom Uredbom, samo pomoćne aktivnosti koje su izravno povezane s djelovanjem konzorcija, dakle neophodne za njegovu provedbu i njemu razmjerne, trebaju biti obuhvaćene ovom Uredbom.
- (9) Prag tržišnog udjela i ostali uvjeti utvrđeni ovom Uredbom, a isto tako i isključenje određenih aktivnosti iz pogodnosti koju ona donosi, trebali bi pod normalnim

uvjetima osigurati da sporazumi na koje se primjenjuje skupno izuzeće ne omogućuju predmetnim poduzetnicima da uklone tržišno natjecanje na značajnom dijelu predmetnog mjerodavnog tržišta.

- (10) Pri ocjeni ispunjava li konzorcij uvjete tržišnog udjela, zbrajaju se ukupni tržišni udjeli članova konzorcija. Tržišni udjel svakog člana treba uzeti u obzir ukupnu količinu robe koju preveze unutar i izvan konzorcija. U ovom zadnje spomenutom slučaju u obzir treba uzeti sve količine prevezene od strane člana unutar nekog drugog konzorcija ili u odnosu na svaku uslugu koja je pružena individualno od strane člana, bilo da se radi o prijevozu na njegovim vlastitim plovilima ili na plovilima trećih strana na temelju ugovorenog sporazuma, kao što je to primjerice slučaj s ugovorom o pomorskom prijevozu tereta složenog u brodske kontejnere tj. zakupu slotova.
- (11) Osim toga, pogodnost skupnog izuzeća treba se odnositi i na pravo svakog člana konzorcija da istupi iz konzorcija pod uvjetom primjerenog otkaznog roka. Međutim, za visoko integrirane konzorcije potrebno je predvidjeti dulji otkazni rok i dulji pristupni rok odnosno rok za početak izvršenja obveza kako bi se na taj način uzelo u obzir veće ulaganje koje je za cilj imalo osnivanje i reorganizaciju konzorcija većih razmjera koja je nužna u slučaju napuštanja nekog od članova.
- (12) U posebnim slučajevima, kada sporazumi koji su obuhvaćeni ovom Uredbom ipak imaju učinke koji nisu usklađeni s člankom 81. stavkom 3. Ugovora, Komisija može ukinuti pogodnost skupnog izuzeća na temelju Uredbe Vijeća (EZ) br. 1/2003 od 16. prosinca 2002. o primjeni pravila o tržišnom natjecanju koja su utvrđena u člancima 81. i 82. Ugovora⁽¹⁾. S tim u vezi od posebne su važnosti negativni učinci koji mogu nastati iz povezanosti konzorcija i/ili njegovih članova i ostalih konzorcija i/ili linijskih brodara na istom mjerodavnom tržištu.
- (13) Nadalje, kada sporazumi imaju učinke koji nisu usklađeni s člankom 81. stavkom 3. Ugovora na državnom području države članice ili na dijelu tog područja koji ima sva obilježja izdvojenog zemljopisnog tržišta, tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja predmetne države članice može u skladu s Uredbom (EZ) br. 1/2003 ukinuti pogodnost skupnog izuzeća koje se odnosi na navedeno područje.
- (14) Ova Uredba ne dovodi u pitanje primjenu članka 82. Ugovora.
- (15) S obzirom na prestanak važenja Uredbe (EZ) br. 823/2000, primjereno je donijeti novu uredbu kojom se obnavlja skupno izuzeće,

⁽¹⁾ SL L 1, 4.1.2003., str. 1.

DONIJELA JE OVU UREDBU:

POGLAVLJE I.

PODRUČJE PRIMJENE I DEFINICIJE

Članak 1.

Područje primjene

Ova Uredba primjenjuje se samo na one konzorcije koji pružaju usluge linijskog prijevoza u međunarodnom pomorskom prometu iz ili u jednu ili više luka Zajednice.

Članak 2.

Definicije

Za potrebe ove Uredbe primjenjuju se sljedeće definicije:

1. „konzorcij” znači jedan ili više međusobno povezanih sporazuma između dva ili više prijevoznika koji upravljaju plovilima i pružaju usluge linijskog prijevoza u međunarodnom pomorskom prometu isključivo za prijevoz tereta, na jednoj ili više trgovačkih ruta, a kojemu je cilj suradnja u zajedničkom pružanju usluga pomorskog prijevoza i kojim se doprinosi poboljšanju usluge koju bi u slučaju nepostojanja konzorcija pružao svaki član pojedinačno sam za sebe, kako bi tehničkim, operativnim i/ili trgovinskim dogovorima racionalizirali svoje poslovanje;
 2. „linijski prijevoz” znači redoviti prijevoz robe na određenoj ruti ili rutama između luka i to u skladu s voznim redom i danima plovidbe koji su unaprijed objavljeni i dostupni svakom korisniku prijevoza uz plaćanje, makar i povremeno;
 3. „korisnik prijevoza” znači svaki poduzetnik (npr. poduzetnik koji se bavi ukrcajem, primatelj, špediter) koji je sklopio, ili pokazao namjeru sklapanja, ugovornog sporazuma s članom konzorcija o pomorskom prijevozu robe;
 5. „početak usluge” znači datum na koji prvo plovilo isplovljava s ciljem pružanja usluge.
1. zajedničko pružanje usluga pomorskog linijskog prijevoza koje uključuje neku od sljedećih aktivnosti:
 - (a) usklađivanje i/ili zajedničko utvrđivanje voznog reda plovidbe i luka pristanka;
 - (b) razmjenu, prodaju ili uzajamni zakup prostora ili slotova na plovilima;
 - (c) zajedničko korištenje plovila i/ili lučkih objekata;
 - (d) korištenje jednog ili više ureda za zajedničke aktivnosti;
 - (e) davanje na raspolaganje kontejnera, nosača i druge opreme i/ili sklapanje ugovora o najmu, zakupu ili kupnji takve opreme;
 2. prilagodbe kapaciteta s obzirom na fluktuacije u ponudi i potražnji;
 3. zajedničko upravljanje ili korištenje lučkih terminala i povezanih usluga (kao što su pomoćni prekrcaj s brodova koji nisu u luci ili manipulacija teretom);
 4. bilo koju drugu aktivnost koja je pomoćna aktivnost onima navedenim u točkama 1., 2. i 3. i koja je neophodna za njihovo obavljanje, kao što je:
 - (a) korištenje računalnog sustava razmjene podataka;
 - (b) obveza članovima konzorcija da na mjerodavnom tržištu ili tržištima koriste plovila dodijeljena konzorciju i da ne zakupljuju prostor na plovilima koja pripadaju trećim osobama;
 - (c) obveza članovima konzorcija da na mjerodavnom tržištu ili tržištima ne dodjeljuju ili daju u zakup prostor drugim brodskim prijevoznicima, osim uz prethodnu suglasnost drugih članova konzorcija.

Članak 4.

Teška ograničenja tržišnog natjecanja

Izuzeće predviđeno u članku 3. ne odnosi se na konzorcij koji, izravno ili neizravno, samostalno ili zajedno s drugim čimbenicima pod kontrolom ugovornih strana, sadrži ograničenja koja imaju za cilj:

1. utvrđivanje cijena pri prodaji usluga pomorskog linijskog prijevoza trećim stranama;

POGLAVLJE II.

IZUZEĆA

Članak 3.

Sporazumi obuhvaćeni izuzećem

Na temelju članka 81. stavka 3. Ugovora i pod uvjetom da su ispunjeni uvjeti utvrđeni u ovoj Uredbi, članak 81. stavak 1. Ugovora ne primjenjuje se na sljedeće djelatnosti konzorcija:

2. ograničavanje kapaciteta ili prodaje osim u slučaju prilagodbe kapaciteta iz članka 3. stavka 2.;
3. podjelu tržišta ili kupaca.

POGLAVLJE III.

UVJETI ZA IZUZEĆE

Članak 5.

Uvjeti koji se odnose na tržišni udjel

1. Kako bi konzorcij ispunio uvjete za izuzeće predviđeno u članku 3., ukupni tržišni udio članova konzorcija na mjerodavnom tržištu na kojem konzorcij posluje ne smije premašiti 30 % izračunan na temelju količine ukupno prevezene robe izražene u tonama tereta ili u ekvivalentnim dvadesetstpnim jedinicama.
2. U svrhu utvrđivanja tržišnog udjela člana konzorcija u obzir se uzima ukupna količina robe koju je isti prevezao na mjerodavnom tržištu, neovisno o tome jesu li te količine prevezene:
 - (a) unutar predmetnog konzorcija;
 - (b) unutar drugog konzorcija u kojem član sudjeluje; ili
 - (c) izvan konzorcija na vlastitom plovilu člana ili na plovilu treće strane.
3. Izuzeće iz članka 3. se i dalje primjenjuje i ako tržišni udio iz stavka 1. ovog članka u bilo koje dvije uzastopne kalendarske godine ne naraste za više od jedne desetine.
4. Ako je jedno od ograničenja iz stavaka 1. i 3. ovog članka prekoračeno, izuzeće iz članka 3. se i dalje primjenjuje u

razdoblju od šest mjeseci nakon završetka kalendarske godine u kojoj je ograničenje prekoračeno. To se razdoblje produžuje na dvanaest mjeseci ako je prekoračenje nastalo zbog izlaska s tržišta prijevoznika koji nije član konzorcija.

Članak 6.

Ostali uvjeti

Kako bi ostvarilo pravo na dodjelu izuzeća iz članka 3., konzorcij mora svakom od svojih članova osigurati pravo izlaska iz konzorcija bez financijskih ili drugih sankcija kao što je to, posebno, u slučaju obveze prestanka svih aktivnosti prijevoza na predmetnom mjerodavnom tržištu ili tržištima, neovisno o tome je li ta obveza povezana s uvjetom da se takva aktivnost može nastaviti obavljati samo nakon isteka određenog vremenskog razdoblja. Ovo pravo podliježe otkaznom roku u trajanju najviše šest mjeseci. Međutim, konzorcij može odrediti da se ovakav otkaz sporazuma može podnijeti samo nakon isteka početnog razdoblja od najviše 24 mjeseca počevši od datuma stupanja sporazuma na snagu ili, ako je taj rok dulji, od početka pružanja usluge.

U slučaju visoko integriranog konzorcija otkazni rok može se produljiti na najviše dvanaest mjeseci, a konzorcij može odrediti da je otkazivanje sporazuma moguće samo nakon najviše prvih 36 mjeseci od stupanja sporazuma na snagu, ili ako je na snagu stupio kasnije, od početka pružanja usluge.

POGLAVLJE IV.

ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 7.

Stupanje na snagu

Ova Uredba stupa na snagu 26. travnja 2010.

Primjenjuje se do 25. travnja 2015.

Ova je Uredba u cijelosti obvezujuća i izravno se primjenjuje u svim državama članicama.

Sastavljeno u Bruxellesu 28. rujna 2009.

Za Komisiju
Neelie KROES
Članica Komisije

32009R1125

24.11.2009.

SLUŽBENI LIST EUROPSKE UNIJE

L 308/5

UREDBA KOMISIJE (EZ) br. 1125/2009**od 23. studenoga 2009.****o izmjeni Uredbe (EZ) br. 794/2004 o provedbi Uredbe Vijeća (EZ) br. 659/1999 o utvrđivanju detaljnih pravila za primjenu članka 93. Ugovora o EZ-u, u vezi s dijelom III.2., dijelom III.3. i dijelom III.7. Priloga I.**

KOMISIJA EUROPSKIH ZAJEDNICA,

uzimajući u obzir Ugovor o osnivanju Europske zajednice,

uzimajući u obzir Uredbu Vijeća (EZ) br. 659/1999 od 22. ožujka 1999. o utvrđivanju detaljnih pravila za primjenu članka 93. Ugovora o EZ-u ⁽¹⁾, a posebno njezin članak 27.,

budući da:

- (1) Uredba Komisije (EZ) br. 794/2004 od 21. travnja 2004. o provedbi Uredbe Vijeća (EZ) br. 659/1999 o utvrđivanju detaljnih pravila za primjenu članka 93. Ugovora o EZ-u ⁽²⁾ utvrdila je obvezne, sveobuhvatne obrasce za prijavu državnih potpora.
- (2) Nakon što je Komisija donijela Komunikaciju o kriterijima za analizu sukladnosti predmeta koji uključuju državne potpore za izobrazbu i podliježu pojedinačnoj prijavi ⁽³⁾ i Komunikaciju o kriterijima za analizu sukladnosti državnih potpora za radnike u nepovoljnom položaju i radnike s invaliditetom, koje podliježu pojedinačnoj prijavi ⁽⁴⁾, potrebno je izmijeniti dio obrazaca za prijavu koji su priloženi Uredbi (EZ) 794/2004.

(3) S obzirom na postojanje pogreške potrebno je djelomično izmijeniti obrazac za prijavu koji je priložen Uredbi (EZ) 794/2004.

(4) Uredbu (EZ) br. 794/2004 potrebno je stoga izmijeniti u skladu s time,

DONIJELA JE OVU UREDBU:

Članak 1.

Dio III.2. Priloga I. Uredbi (EZ) br. 794/2004 zamjenjuje se Prilogom I. ovoj Uredbi.

Članak 2.

Dio III.3. Priloga I. Uredbi (EZ) br. 794/2004 zamjenjuje se Prilogom II. ovoj Uredbi.

Članak 3.

Dio III.7.a pitanja 2.3. i dio III.7.b pitanja 2.3. Priloga I. Uredbi (EZ) br. 794/2004 izmjenjuju se u skladu s Prilogom III. ovoj Uredbi.

Članak 4.Ova Uredba stupa na snagu na dan objave u *Službenom listu Europske unije*.

Ova je Uredba u cijelosti obvezujuća i izravno se primjenjuje u svim državama članicama.

Sastavljeno u Bruxellesu 23. studenoga 2009.

Za Komisiju
Neelie KROES
Članica Komisije

⁽¹⁾ SL L 83, 27.3.1999., str. 1.

⁽²⁾ SL L 140, 30.4.2004., str. 1.

⁽³⁾ SL C 188, 11.8.2009., str. 1.

⁽⁴⁾ SL C 188, 11.8.2009., str. 6.

PRILOG I

„DIO III.2

DOPUNSKI OBRAZAC S INFORMACIJAMA O POTPORAMA ZA USAVRŠAVANJE

Ovaj dopunski obrazac s informacijama mora se koristiti za prijavu pojedinačne potpore u skladu s člankom 6. stavkom 1. točkom (g) Uredbe Komisije (EZ) 800/2008 ⁽¹⁾ koja je obuhvaćena kriterijima za analizu sukladnosti predmeta koji uključuju državne potpore za izobrazbu i podliježu pojedinačnoj prijavi (dalje u tekstu „Kriteriji za analizu sukladnosti“) ⁽²⁾. Također ga je obavezno koristiti u slučaju svake pojedinačne potpore ili programa potpore koji se prijavljuju Komisiji zbog pravne sigurnosti.

Ako postoji više korisnika koji sudjeluju u prijavljenom projektu, molimo za svakog navedite informacije u nastavku.

SUKLADNOST POTPORE PREMA ČLANKU 87. STAVKU 3. TOČKI (c) UGOVORA O EZ-u – DETALJNA OCJENA

Potpore za usavršavanje mogu se smatrati sukladnima zajedničkom tržištu u skladu s člankom 87. stavkom 3. točkom (c) Ugovora o EZ.

Svrha je ove detaljne ocjene osigurati da visoki iznosi potpora za usavršavanje ne narušavaju tržišno natjecanje u mjeri koja je suprotna zajedničkom interesu, već da pridonose tom interesu. To se događa kad koristi od državnih potpora, u smislu pozitivnog prelijevanja znanja, prevaguju nad štetom za tržišno natjecanje i trgovinu.

Niže navedene odredbe daju uputu o vrsti informacija koje Komisija može zahtijevati radi provedbe detaljne ocjene. Cilj je upute učiniti odluke Komisije i njihova obrazloženja transparentima i očekivanima kako bi se stvorila predvidljivost i pravna sigurnost. Pozivaju se države članice da predoče sve elemente koje smatraju korisnima za ocjenu pojedinog predmeta.

Ako postoji više korisnika koji sudjeluju u projektu prijavljenom kao pojedinačna potpora, molimo za svakog navedite informacije u nastavku.

Obilježja prijavljene mjere

1. Molimo navedite kratak opis prijavljene mjere navodeći cilj odnosno ciljeve mjere, instrument potpore, strukturu odnosno organizaciju usavršavanja, korisnike, proračun, iznos potpore, raspored plaćanja, intenzitet potpore i opravdane troškove.
2. Primjenjuje li se mjera na proizvodnju i/ili preradu i/ili stavljanje na tržište poljoprivrednih proizvoda koji su navedeni u Prilogu I. Ugovoru o EZ-u?

da ne

3. Primjenjuje li se mjera na proizvodnju, preradu i/ili stavljanje na tržište proizvoda ribarstva i/ili proizvoda akvakulture koji su navedeni u Prilogu I. Ugovoru o EZ-u?

da ne

4. Je li potpora predviđena za sektor pomorskog prometa?

da ne

Ako da, molimo odgovorite na sljedeća pitanja:

- (a) Je li polaznik usavršavanja prekobrojni časnik na brodu, a ne aktivni član posade?

da ne

- (b) Hoće li se usavršavanje odvijati na brodovima koji su upisani u registre Zajednice?

da ne

5. Odnosi li se prijavljena mjera na:

Posebno usavršavanje ⁽³⁾:

da ne

⁽¹⁾ Uredba Komisije (EZ) br. 800/2008 od 6. kolovoza 2008. o ocjenjivanju određenih kategorija potpora sukladnima sa zajedničkim tržištem u primjeni članaka 87. i 88. Ugovora (Uredba o općem skupnom izuzeću) (SL L 214, 9.8.2008., str. 3).

⁽²⁾ SL C 188, 11.8.2009., str. 1.

⁽³⁾ Kako je određeno u članku 38. Uredbe (EZ) br. 800/2008.

Opće usavršavanje ⁽³⁾:

da ne

Kombinaciju općeg i posebnog usavršavanja:

da ne

Potpору za usavršavanje koja se daje osobama s invaliditetom ⁽⁴⁾ ili radnicima u nepovoljnom položaju:

da ne

6. Molimo navedite detaljan opis projekta usavršavanja, uključujući program, vještine koje će se steći, vremenski raspored, broj sati, sudionike, organizatore, proračun itd.
7. Molimo navedite detalje o korisniku, uključujući naziv, skupinu koje je korisnik član, godišnji promet, broj zaposlenika i poslovne djelatnosti.
8. Ako je primjenjivo, molimo navedite valutni tečaj koji je korišten za potrebe prijave.
9. Molimo brojčano označite sve dokumente koje su države članice dostavile kao priloge uz obrazac za prijavu, te navedite brojeve dokumenata u odgovarajućim dijelovima ovog dopunskog obrasca s informacijama.

Cilj potpore

10. Molimo navedite detaljan opis ciljeva od zajedničkog interesa, koji se nastoje postići navedenom mjerom.

Postojanje pozitivnih vanjskih učinaka ⁽⁵⁾

11. Molimo dokažite da će usavršavanje stvoriti pozitivne vanjske učinke te priložite popratnu dokumentaciju.

Sljedeći se elementi mogu koristiti u svrhu dokazivanja pozitivnih vanjskih učinaka. Molimo navedite one koji su mjerodavni za prijavljenu mjeru te priložite popratnu dokumentaciju:

- priroda usavršavanja
- prenosivost vještina stečenih kroz usavršavanje
- sudionici usavršavanja

Prikladni instrument ⁽⁶⁾

12. Molimo objasnite u kojoj mjeri prijavljena mjera predstavlja prikladni instrument za jačanje aktivnosti usavršavanja te priložite popratnu dokumentaciju.

Poticajni učinak i nužnost potpore ⁽⁷⁾

Radi dokazivanja poticajnog učinka, Komisija zahtijeva procjenu države članice kojom se dokazuje da bi bez potpore, tj. u situaciji suprotnog činjeničnog stanja, količina odnosno kvaliteta aktivnosti usavršavanja bila manja.

13. Je li potpomognuti projekt (projekti) započeo prije nego što je korisnik (korisnici) podnio nacionalnim tijelima molbu za potporu?

da ne

Ako da, Komisija smatra da potpora ne predstavlja poticaj za korisnika.

14. Ako ne, navedite mjerodavne datume:

Kad će projekt usavršavanja započeti:

Kad je korisnik podnio molbu nacionalnim tijelima:

Molimo priložite odgovarajuću popratnu dokumentaciju.

⁽³⁾ Kako je određeno u članku 38. Uredbe (EZ) br. 800/2008.

⁽⁴⁾ Kako je određeno u članku 2. Uredbe (EZ) br. 800/2008.

⁽⁵⁾ Usporedi ‚Kriteriji za analizu sukladnosti‘, odjeljak 2.1.

⁽⁶⁾ Usporedi ‚Kriteriji za analizu sukladnosti‘, odjeljak 2.2.

⁽⁷⁾ Usporedi ‚Kriteriji za analizu sukladnosti‘, odjeljak 2.3.

15. Molimo priložite internu dokumentaciju korisnika, vezanu uz troškove usavršavanja, sudionike, sadržaj i raspored za dva scenarija: projekt usavršavanja uz potpore i projekt usavršavanja bez potpora. Molimo objasnite na temelju tih informacija na koji način državna potpora povećava količinu i/ili kvalitetu planiranih aktivnosti usavršavanja.
16. Molimo potvrdite da ne postoji zakonska obveza poslodavaca da osiguraju vrstu usavršavanja koja je obuhvaćena prijavljenom mjerom.
17. Molimo predočite proračune korisnika iz prethodnih godina, koji se odnose na usavršavanje.
18. Molimo objasnite odnos između programa usavršavanja i poslovnih djelatnosti korisnika potpore.

Razmjernost potpore ⁽⁸⁾

Opravidani troškovi

Opravidani troškovi moraju se računati prema članku 39. Uredbe (EZ) br. 800/2008 te moraju biti ograničeni na dodatne troškove nužne za postizanje jačanja aktivnosti usavršavanja.

19. Molimo navedite opravdane troškove koji su predviđeni za ovu mjeru
- troškovi predavača
 - putni troškovi predavača i polaznika usavršavanja, uključujući troškove smještaja
 - ostali tekući troškovi za materijale i opremu direktno vezanu uz projekt
 - amortizacija alata i opreme, u mjeri u kojoj se upotrebljavaju isključivo za projekt usavršavanja
 - troškovi davanja uputa i savjetodavnih usluga koje se odnose na projekt usavršavanja
 - troškovi polaznika usavršavanja
 - indirektni troškovi (administrativni troškovi, troškovi najma, režije), troškovi prijevoza i kotizacije za sudionike, do iznosa ukupnih ostalih opravdanih troškova koji su gore navedeni
 - troškovi polaznika usavršavanja ⁽⁹⁾
20. Molimo prikažite detaljan izračun opravdanih troškova prijavljene mjere, osiguravajući da opravdani troškovi budu ograničeni na dio dodatnih troškova nužnih za postizanje povećanja kvalitete odnosno količine aktivnosti usavršavanja.
21. Molimo priložite dokaz da je potpora ograničena na minimum, tj. na dio dodatnih troškova usavršavanja, koji poduzetnik ne može nadoknaditi kroz izravnu korist od vještina koje su njegovi zaposlenici stekli tijekom usavršavanja.

Intenziteti potpore za opće usavršavanje

22. Molimo navedite intenzitet primjenjiv na prijavljenu mjeru.
23. Pruža li se opće usavršavanje u okviru prijavljene mjere radnicima s invaliditetom odnosno radnicima u nepovoljnom položaju?
- da ne

24. Korisnik je po svojoj prirodi:

Veliko poduzeće	☐	da	☐	ne
Srednje poduzeće	☐	da	☐	ne
Malo poduzeće	☐	da	☐	ne

Intenziteti potpore za posebno usavršavanje

25. Molimo navedite intenzitet primjenjiv na prijavljenu mjeru.
26. Pruža li se posebno usavršavanje u okviru prijavljene mjere radnicima s invaliditetom odnosno radnicima u nepovoljnom položaju?
- da ne

⁽⁸⁾ Usporedi „Kriteriji za analizu sukladnosti”, odjeljak 2.4.

⁽⁹⁾ Što se tiče troškova polaznika usavršavanja, u obzir se mogu uzeti samo sati tijekom kojih su polaznici stvarno sudjelovali u usavršavanju, nakon oduzimanja produktivnih sati.

27. Korisnik je po svojoj prirodi:

Veliko poduzeće da ne da ne

Srednje poduzeće da ne da ne

Malo poduzeće da ne da ne

Analiza narušavanja tržišnog natjecanja i trgovine ⁽¹⁰⁾

28. Molimo navedite je li korisnik u prošlosti primao potpore za usavršavanje, te navedite detalje o prethodnim potporama (datume, iznose potpora i trajanje projekata usavršavanja).

29. Molimo navedite godišnje troškove korisnika, koji se odnose na usavršavanje (ukupni proračun za usavršavanje za prethodne tri godine, omjer troškova za usavršavanje u odnosu na ukupne troškove), te objasnite kako potpora utječe na troškove korisnika (na primjer, postotak godišnjih troškova za usavršavanje i ukupnih troškova pokrivenih potporom itd.).

30. Molimo navedite mjerodavno tržište proizvoda i zemljopisno tržište na kojem korisnik djeluje i na kojem će potpora vjerojatno imati učinak.

31. Za svako od tih tržišta molimo navedite:

— omjer koncentriranosti tržišta,

— tržišni udio korisnika,

— tržišne udjele ostalih poduzetnika koji su prisutni na tim tržištima.

32. Molimo opišite strukturu i situaciju na mjerodavnim tržištima, s gledišta tržišnog natjecanja te priložite popratnu dokumentaciju (na primjer, prepreke za ulazak na tržište i izlazak s tržišta, diferencijacija proizvoda, narav tržišnog natjecanja između tržišnih sudionika itd.).

33. Molimo opišite obilježja sektora u kojem korisnik djeluje (na primjer, važnost usavršene radne snage za poslovanje, postojanje viška kapaciteta, strategije financiranja usavršavanja za konkurente itd.).

34. Ako je mjerodavno, molimo pružite informacije o učincima na trgovinu (prijemljanje trgovinskih tokova).

ZBRAJANJE POTPORA

35. Zbraja li se potpora dodijeljena u okviru prijavljene mjere s ostalim potporama?

da ne

Ako da, molimo opišite pravila o zbrajanju potpora, koja su primjenjiva na prijavljenu mjeru potpore:

OSTALE INFORMACIJE

36. Molimo ovdje navedite svaku drugu informaciju koju smatrate bitnom za ocjenu predmetne mjere odnosno mjera.

⁽¹⁰⁾ Ovaj se odjeljak ne primjenjuje na mjere s vrijednošću manjom od 2 milijuna eura, uz uvjet urednog odgovaranja na pitanje 10.3. u dijelu I. ovog Priloga."

PRILOG II

„DIO III.3

DOPUNSKI OBRAZAC S INFORMACIJAMA O POTPORAMA ZA RADNIKE U NEPOVOLJNOM POLOŽAJU I RADNIKE S INVALIDITETOM

Ovaj dopunski obrazac s informacijama mora se koristiti za prijavu pojedinačne potpore u skladu s člankom 6. stavkom 1. točkom (h) do (i) Uredbe Komisije (EZ) 800/2008 koje su obuhvaćene kriterijima za analizu sukladnosti državnih potpora za radnike u nepovoljnom položaju i radnike s invaliditetom, koje podliježu pojedinačnoj prijavi (dalje u tekstu „Kriteriji za analizu sukladnosti“) (1). Također ga je obavezno koristiti u slučaju svake pojedinačne potpore ili programa potpore koji se prijavljuju Komisiji zbog pravne sigurnosti.

Ako postoji više korisnika koji sudjeluju u prijavljenom projektu, molimo za svakog navedite informacije u nastavku.

SUKLADNOST POTPORE PREMA ČLANKU 87. STAVKU 3. TOČKI (c) UGOVORA O EZ-U – DETALJNA OCJENA

Potpore za radnike u nepovoljnom položaju i radnike s invaliditetom mogu se smatrati sukladnima zajedničkom tržištu u skladu s člankom 87. stavkom 3. točkom (c) Ugovora o EZ-u.

Svrha je ove detaljne ocjene osigurati da visoki iznosi potpora za radnike u nepovoljnom položaju i radnike s invaliditetom ne narušavaju tržišno natjecanje u mjeri koja je suprotna zajedničkom interesu, već da pridonose tom interesu. To se događa kad koristi od državnih potpora, u smislu povećanog neto zapošljavanja ciljanih radnika u nepovoljnom položaju i radnika s invaliditetom, prevagaju nad štetom za tržišno natjecanje i trgovinu.

Niže navedene odredbe daju uputu o vrsti informacija koje Komisija može zahtijevati radi provedbe detaljne ocjene. Cilj je upute učiniti odluke Komisije i njihova obrazloženja transparentima i očekivanima, kako bi se stvorila predvidljivost i pravna sigurnost. Pozivaju se države članice da predoče sve elemente koje smatraju korisnima za ocjenu pojedinog predmeta.

Ako postoji više korisnika koji sudjeluju u projektu prijavljenom kao pojedinačna potpora, molimo za svakog navedite informacije u nastavku.

Obilježja prijavljene mjere

1. Molimo navedite kratak opis prijavljene mjere navodeći cilj odnosno ciljeve mjere, instrument potpore, strukturu odnosno organizaciju usavršavanja, korisnike, proračun, iznos potpore, raspored plaćanja, intenzitet potpore i opravdane troškove.

2. Primjenjuje li se mjera na proizvodnju i/ili preradu i/ili stavljanje na tržište poljoprivrednih proizvoda koji su navedeni u Prilogu I. Ugovoru o EZ-u?

da ne

3. Primjenjuje li se mjera na proizvodnju, preradu i/ili stavljanje na tržište proizvoda ribarstva i/ili proizvoda akvakulture koji su navedeni u Prilogu I. Ugovoru o EZ-u?

da ne

4. Molimo navedite detalje o korisniku, uključujući naziv, skupinu koje je korisnik član, godišnji promet, broj zaposlenika i poslovne djelatnosti.

5. Odnosi li se prijavljena mjera na:

Zapošljavanje radnika u nepovoljnom položaju (2):

da ne

Zapošljavanje radnika u izrazito nepovoljnom položaju (3):

da ne

Zapošljavanje radnika s invaliditetom (4):

da ne

(1) SL C 188, 11.8.2009., str. 6.

(2) Kako je određeno u članku 2. stavku 18. Uredbe (EZ) br. 800/2008.

(3) Kako je određeno u članku 2. stavku 19. Uredbe (EZ) br. 800/2008.

(4) Kako je određeno u članku 2. stavku 20. Uredbe (EZ) br. 800/2008.

6. Ako je primjenjivo, molimo navedite valutni tečaj koji je korišten za potrebe prijave.
7. Molimo brojčano označite sve dokumente koje su države članice dostavile kao priloge uz obrazac za prijavu te navedite brojeve dokumenata u odgovarajućim dijelovima ovog dopunskog obrasca s informacijama.

Cilj potpore

8. Molimo navedite detaljan opis ciljeva od zajedničkog interesa, koji se nastoje postići prijavljenom mjerom.

Cilj jednakosti kao cilj od zajedničkog interesa ⁽⁵⁾

9. Molimo dokažite da će prijavljena mjera dovesti do neto povećanja zaposlenosti ciljanih radnika u nepovoljnom položaju i radnika s invaliditetom, te kvantificirajte povećanje.
10. Sljedeći se elementi mogu koristiti u svrhu dokazivanja da prijavljena mjera pridonosi cilju jednakosti kao cilju od zajedničkog interesa. Molimo navedite one koji su mjerodavni za prijavljenu mjeru te priložite popratnu dokumentaciju:

- Broj i kategorije radnika na koje se mjera odnosi
- Stope zaposlenosti kategorija radnika na koje se mjera odnosi, na nacionalnoj i/ili regionalnoj razini, te u predmetnom poduzetniku odnosno poduzetnicima
- Stope nezaposlenosti kategorija radnika na koje se mjera odnosi, na nacionalnoj i/ili regionalnoj razini.

Prikladni instrument ⁽⁶⁾

11. Molimo objasnite u kojoj mjeri prijavljena mjera predstavlja prikladni instrument povećanja zaposlenosti radnika u nepovoljnom položaju i/ili radnika s invaliditetom, te priložite popratnu dokumentaciju.

Poticajni učinak i nužnost potpore ⁽⁷⁾

Radi dokazivanja poticajnog učinka, Komisija od države članice zahtijeva procjenu kojom se dokazuje da se subvencija na plaću plaća samo za radnike u nepovoljnom položaju odnosno radnike s invaliditetom, tamo gdje do zapošljavanja ne bi bilo došlo bez potpore.

12. Je li potpomognuti projekt (projekti) započeo prije nego što je korisnik (korisnici) podnio nacionalnim tijelima molbu za potporu?

- da ne

Ako da, Komisija smatra da potpora ne predstavlja poticaj korisniku da poveća neto zaposlenost radnika u nepovoljnom položaju odnosno radnika s invaliditetom.

13. Ako ne, navedite mjerodavne datume:

Početak zaposlenja:

Kad je korisnik podnio molbu nacionalnim tijelima:

Molimo priložite odgovarajuću popratnu dokumentaciju.

14. Dovodi li zapošljavanje, u odnosu na situaciju bez potpore, do povećanja broja radnika u nepovoljnom položaju odnosno radnika s invaliditetom u predmetnom poduzetniku odnosno poduzetnicima?

- da ne

15. Ako ne, je li radno mjesto, odnosno mjesta, ispražnjeno zbog dobrovoljnog odlaska, invalidnosti, umirovljenja zbog dobi, dobrovoljnog smanjenja radnog vremena ili zakonskog otkaza zbog kršenja pravila službe, a ne kao rezultat viška radne snage?

- da ne

⁽⁵⁾ Usporedi ‚Kriteriji za analizu sukladnosti‘, odjeljak 2.1.

⁽⁶⁾ Usporedi ‚Kriteriji za analizu sukladnosti‘, odjeljak 2.2.

⁽⁷⁾ Usporedi ‚Kriteriji za analizu sukladnosti‘, odjeljak 2.3.

16. Molimo opišite sve postojeće ili prošle subvencije plaća u predmetnom poduzetniku: kategorije i broj radnika koji su podliježali subvencijama.

Razmjernost potpore⁽⁸⁾

Opravadani troškovi

Opravadani troškovi moraju se računati prema člancima 40. i 41. Uredbe (EZ) br. 800/2008 te moraju biti ograničeni na dodatne troškove nužne za postizanje neto povećanja broja zaposlenih radnika u nepovoljnom položaju odnosno radnika s invaliditetom.

17. Koji su opravdani troškovi predviđeni u okviru prijavljene mjere?

- bruto plaća, prije oporezivanja
- obvezni doprinosi, kao što su davanja za socijalno osiguranje
- troškovi brige o djetetu i roditelju

18. Molimo prikazite detaljan izračun opravdanih troškova prijavljene mjere, kao i obuhvaćenog vremenskog razdoblja⁽⁹⁾, osiguravajući da opravdani troškovi budu ograničeni na dio dodatnih troškova nužnih za postizanje neto povećanja zaposlenosti ciljanih kategorija radnika u nepovoljnom položaju odnosno radnika s invaliditetom.

19. Molimo priložite dokaz da je potpora ograničena na minimum, tj. da iznos potpore ne premašuje neto dodatne troškove zapošljavanja ciljanih kategorija radnika u nepovoljnom položaju ili radnika s invaliditetom, u usporedbi s troškovima zapošljavanja radnika koji nisu u nepovoljnom položaju ili radnika bez invaliditeta.

Intenziteti potpore za radnike u nepovoljnom položaju

20. Molimo navedite intenzitet potpore primjenjiv na prijavljenu mjeru.

Intenziteti potpore za radnike s invaliditetom

21. Molimo navedite intenzitet potpore primjenjiv na prijavljenu mjeru.

Analiza narušavanja tržišnog natjecanja i trgovine⁽¹⁰⁾

22. Molimo navedite informacije o iznosu potpore, rasporedu plaćanja i instrumentu potpore.

23. Molimo navedite je li korisnik u prošlosti primao potpore za radnike u nepovoljnom položaju odnosno radnike s invaliditetom te navedite detalje o prethodnim mjerama potpora (datume, iznose potpora, kategorije i broj predmetnih radnika i trajanje subvencioniranja plaća).

24. Molimo navedite troškove korisnika, koji se odnose na zapošljavanje (ukupni troškovi zapošljavanja, troškovi zapošljavanja ciljanih radnika u nepovoljnom položaju odnosno radnika s invaliditetom, omjer troškova zapošljavanja u odnosu na ukupne troškove), te objasnite kako potpora utječe na troškove korisnika (na primjer, postotak troškova za zapošljavanje i ukupnih troškova pokrivenih potporom).

25. Molimo navedite mjerodavno tržište proizvoda i zemljopisno tržište na kojem korisnik djeluje i na kojem će potpora vjerojatno imati učinak.

26. Za svako od tih tržišta molimo navedite:

- pokazatelj koncentriranosti tržišta,
- tržišni udjel korisnika,
- tržišne udjele ostalih poduzetnika koji su prisutni na tim tržištima.

27. Molimo opišite strukturu i situaciju na mjerodavnim tržištima, s gledišta tržišnog natjecanja te priložite popratnu dokumentaciju (na primjer, prepreke za ulazak na tržište i izlazak s tržišta, diferencijacija proizvoda, narav tržišnog natjecanja između tržišnih sudionika itd.).

⁽⁸⁾ Usporedi „Kriteriji za analizu sukladnosti”, Odjeljak 2.4.

⁽⁹⁾ Za zapošljavanje radnika u nepovoljnom položaju, opravdani troškovi su troškovi plaće tijekom najviše 12 mjeseci (odnosno 24 mjeseca za radnike u izrazito nepovoljnom položaju) nakon zapošljavanja. Za zapošljavanje radnika s invaliditetom, opravdani troškovi su troškovi plaće tijekom bilo kojeg razdoblja u kojem radnik s invaliditetom dobiva zaposlenje.

⁽¹⁰⁾ Ovaj se odjeljak ne primjenjuje na mjere s vrijednošću manjom od 5 milijuna eura za zapošljavanje radnika u nepovoljnom položaju, odnosno manjom od 10 milijuna eura za zapošljavanje radnika s invaliditetom, uz uvjet urednog odgovaranja na pitanje 10.3. u dijelu I. ovog Priloga.

28. Molimo opišite obilježja sektora u kojem je korisnik prisutan (na primjer, važnost troška rada za taj sektor, postojanje viška kapaciteta itd.).
29. Molimo opišite situaciju na nacionalnom odnosno regionalnom tržištu rada (primjerice, stope nezaposlenosti i zaposlenosti, razine plaća, radno pravo itd.).
30. Ako je mjerodavno, molimo pružite informacije o učincima na trgovinu (premještanje trgovinskih tokova).

ZBRAJANJE POTPORA

31. Zbraja li se potpora dodijeljena u okviru prijavljene mjere s ostalim potporama?

da ne

32. Ako da, molimo opišite pravila o zbrajanju potpora, koja su primjenjiva na prijavljenu mjeru potpore:

OSTALE INFORMACIJE

33. Molimo ovdje navedite svaku drugu informaciju koju smatrate bitnom za ocjenu predmetne mjere odnosno mjera.”
-

PRILOG III

1. Pitanje 2.3. u dijelu III.7a Priloga I. Uredbi (EZ) br. 794/2004 zamjenjuje se sljedećim tekstom:

„2.3. Hoće li potpora u okviru programa potpore biti vezana uz zajmove koji moraju biti vraćeni u roku od šest mjeseci od isplate prvog obroka poduzetniku?”

2. Pitanje 2.3. u dijelu III.7b Priloga I. Uredbi (EZ) br. 794/2004 zamjenjuje se sljedećim tekstom:

„2.3. Je li potpora vezana uz zajmove koji moraju biti vraćeni u roku od šest mjeseci od isplate prvog obroka poduzetniku?”

32010R0267

30.3.2010.

SLUŽBENI LIST EUROPSKE UNIJE

L 83/1

UREDBA KOMISIJE (EU) br. 267/2010**od 24. ožujka 2010.****o primjeni članka 101. stavka 3. Ugovora o funkcioniranju Europske unije, na određene kategorije sporazuma, odluka i usklađenih djelovanja u sektoru osiguranja****(Tekst značajan za EGP)**

EUROPSKA KOMISIJA,

— donošenja zajedničkih standardnih uvjeta polica osiguranja,

uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju Europske unije,

— zajedničkog pokriva određenih vrsta rizika,

uzimajući u obzir Uredbu Vijeća (EEZ) br. 1534/91 od 31. svibnja 1991. o primjeni članka 85. stavka 3. Ugovora na određene kategorije sporazuma, odluka i usklađenih djelovanja u sektoru osiguranja ⁽¹⁾, a posebno njezin članak 1., stavak 1., točke (a), (b), (c) i (e),

— podmirivanja zahtjeva za naknadu štete,

— testiranja i prihvaćanja sigurnosnih uređaja,

nakon objave nacрта ove Uredbe,

— registara i podataka o povećanim rizicima.

nakon savjetovanja sa Savjetodavnim odborom za pitanja ograničavajućih djelovanja i vladajućih položaja,

(2) Prema Uredbi Vijeća (EEZ) broj 1534/91 Komisija je donijela Uredbu (EZ) br. 358/2003 od 27. veljače 2003. o primjeni članka 81. stavka 3. Ugovora na određene kategorije sporazuma, odluka i usklađenih djelovanja u sektoru osiguranja ⁽³⁾. Uredba br. 358/2003 prestaje važiti 31. ožujka 2010.

budući da:

(1) Uredba (EEZ) broj 1534/91 ovlašćuje Komisiju primijeniti putem uredbe članak 101. stavak 3. Ugovora o funkcioniranju Europske unije ⁽²⁾, na određene kategorije sporazuma, odluka i usklađenih djelovanja u sektoru osiguranja, koji za cilj imaju suradnju u smislu:

— donošenja zajedničkih tarifa premije za rizik, temeljenih na skupno utvrđenoj statistici ili broju zahtjeva za naknadu štete,

(3) Uredba (EZ) br. 358/2003 ne dodjeljuje izuzeće sporazumima koji se tiču podmirivanja štete na temelju zahtjeva za naknadu štete te registara i podataka o povećanim rizicima. Komisija je smatrala da nema dovoljno iskustva u rješavanju pojedinačnih slučajeva, a da bi iskoristila prava koja su joj dana Uredbom Vijeća (EEZ) br. 1534/91 u tim područjima. Situacija se nije izmijenila. Nadalje, iako je Uredba br. 358/2003 dodijelila izuzeće za donošenje standardnih uvjeta polica osiguranja, te za testiranje i prihvatanje sigurnosnih uređaja, ova Uredba to ne bi trebala činiti s obzirom da je ispitivanje koje je Komisija provela vezano uz djelovanje Uredbe br. 358/2003 ukazalo na to da više nema potrebe uključivati takve sporazume u sektorsku uredbu o skupnom izuzeću. Imajući na umu da te dvije kategorije sporazuma nisu specifične za sektor osiguranja te da, kako je pokazalo ispitivanje, mogu izazvati određene sumnje u smislu tržišnog natjecanja, primjerjenije je da podliježu samoprocjeni poduzetnika.

⁽¹⁾ SL L 143, 7.6.1991., str. 1.

⁽²⁾ S učinkom od 1. prosinca 2009., članak 81. Ugovora o EZ-u postao je članak 101. Ugovora o funkcioniranju Europske unije. Dva su članka u svojoj biti istovjetna. Za potrebe ove Uredbe upućivanja na članak 101. Ugovora o funkcioniranju Europske unije treba tumačiti kao upućivanja na članak 81. Ugovora o EZ-u kad je to primjereno.

⁽³⁾ SL L 53, 28.2.2003., str. 8.

- (4) Slijedom javne rasprave pokrenute 17. travnja 2008. Komisija je 24. ožujka 2009. usvojila Izvješće Europskom parlamentu i Vijeću o djelovanju Uredbe (EZ) br. 358/2003 (Izvješće) ⁽¹⁾. U Izvješću i popratnom radnom dokumentu predložene su preliminarne izmjene Uredbe br. 358/2003. Komisija je 2. lipnja 2009. održala javni sastanak o nalazima i prijedlozima iz Izvješća i radnog dokumenta sa zainteresiranim stranama, uključujući predstavnike sektora osiguranja, organizacija potrošača i nacionalnih tijela za tržišno natjecanje.
- (5) Ova bi Uredba trebala osigurati djelotvornu zaštitu tržišnog natjecanja uz istodobno osiguranje koristi za potrošače i pružanje primjerene pravne sigurnosti poduzetnicima. U ostvarivanju ovih ciljeva treba voditi računa o iskustvu Komisije u ovom području, kao i o rezultatima savjetovanja koji su doveli do donošenja ove Uredbe.
- (6) Uredba (EEZ) br. 1534/91 nalaže da uredba Komisije o izuzeću utvrdi kategorije sporazuma, odluka i usklađenih djelovanja na koje se primjenjuje, zatim da odredi ograničenja odnosno odredbe koje se smiju odnosno ne smiju pojavljivati u sporazumima, te da utvrdi koje odredbe sporazumi, odluke i usklađena djelovanja moraju sadržavati, odnosno da odredi druge uvjete koji moraju biti ispunjeni.
- (7) Primjereno je ipak zadržati pristup uspostavljen u Uredbi (EZ) br. 358/2003 kojim se naglasak stavlja na utvrđivanje kategorija sporazuma koji su izuzeti do određene razine tržišnog udjela kao i na određivanje ograničenja odnosno odredbi koje takvi sporazumi ne smiju sadržavati.
- (8) Pogodnost skupnog izuzeća utvrđenu u ovoj Uredbi trebalo bi ograničiti na one sporazume, za koje se s dostatnom sigurnošću može pretpostaviti da ispunjavaju uvjete iz članka 101. stavka 3. Ugovora. Za primjenu članka 101. stavka 3. Ugovora putem uredbe, nije potrebno definirati sporazume koji mogu biti obuhvaćeni člankom 101. stavkom 1. Ugovora. Istodobno, ne postoji pretpostavka niti da su sporazumi, koji ne ostvaruju pogodnost ove Uredbe, obuhvaćeni člankom 101. stavkom 1. Ugovora, niti da oni ne ispunjavaju uvjete iz članka 101. stavka 3. Ugovora. Pri pojedinačnoj ocjeni sporazuma prema članku 101. stavku 1. Ugovora potrebno je uzeti u obzir više čimbenika, a prije svega strukturu mjerodavnog tržišta.
- (9) Suradnja između osiguravatelja ili unutar udruženja osiguravatelja pri prikupljanju informacija (koje mogu uključivati i statističke izračune) što omogućuje izračunavanje prosječnog troška pokrića određenog rizika u prošlosti ili, u slučaju životnog osiguranja, tablica stopa smrtnosti odnosno učestalosti bolesti, nesreća i invaliditeta, omogućuje poboljšanje znanja o rizicima i omogućuje stupnjevanje rizika za pojedinačna društva. Ovo, s druge strane, može omogućiti ulazak na tržište i tako biti na dobrobit potrošačima. Isto vrijedi i za zajedničke studije o vjerojatnom učinku izvanjskih okolnosti koje mogu utjecati na učestalost ili razmjernost zahtjeva za naknadu štete, odnosno na prinos od različitih vrsta ulaganja. Međutim, neophodno je osigurati da takva suradnja bude izuzeta samo do mjere koja je nužna da bi se ti ciljevi postigli. Stoga je primjereno propisati da se posebno sporazumi o bruto premijama ne izuzimaju. Uistinu, bruto premije mogu biti niže od iznosa na koje upućuju rezultati predmetnih obračuna, tablica odnosno studija, s obzirom da osiguravatelji mogu prihode od investicija koristiti kako bi smanjili premije. Štoviše, predmetni obračuni, tablice odnosno studije, trebali bi biti neobvezujući i služiti samo kao referenca. Razmjerna informacija koje nisu nužne za ostvarenje ciljeva navedenih u ovoj uvodnoj izjavi ne bi trebala biti obuhvaćena ovom Uredbom.
- (10) Povrh toga, što su uže kategorije u koje su grupirane statistike o trošku pokrića određenog rizika u prošlosti, to je veći manevarski prostor koji osiguravatelji imaju za razlikovanje bruto premija prilikom njihovog izračuna. Stoga je primjereno izuzeti zajedničke obračune prošlog troška rizika uz uvjet da raspoložive statistike sadrže onoliko detalja i razlika koliko je to aktuarski prikladno.
- (11) Nadalje, pristup takvim obračunima, tablicama i studijama, neophodan je kako osigurateljima aktivnima na predmetnom zemljopisnom tržištu odnosno tržištu proizvoda, tako i onima koji razmatraju ulazak na to tržište. Jednako tako, pristup rezultatima takvih obračuna, tablica i studija, može biti od vrijednosti za potrošačke udruge ili organizacije korisnika. Osiguravatelji koji još nisu aktivni na predmetnom tržištu, kao i potrošačke i korisničke organizacije, moraju imati pristup rezultatima takvih obračuna, tablica i studija, po uvjetima koji su, u usporedbi s osigurateljima koji su već prisutni na tom tržištu, razumni i nediskriminirajući. Takvi uvjeti mogu, primjerice, uključivati obvezu osiguravatelja, koji još nije prisutan na tržištu, da, u slučaju da jednom uđe na tržište, daje statističke podatke o zahtjevima za naknadu štete, te također mogu uključivati članstvo u

⁽¹⁾ COM(2009.) 138.

- udruženju osiguravatelja odgovornom za izradu obračuna. Iznimka od obveze davanja pristupa za potrošačke udruge i organizacije korisnika moguća je zbog javne sigurnosti, primjerice ako se informacije odnose na sigurnosne sustave nuklearnih elektrana ili slabosti sustava za sprječavanje poplava.
- (12) Pouzdanost zajedničkih obračuna, tablica i studija, biva veća s povećanjem količine statistike na kojoj se temelje. Osiguravatelji s visokim tržišnim udjelima mogu unutar kuće proizvesti statistiku dostatnu za pouzdane obračune, no oni s malim tržišnim udjelima to neće moći, a poduzetnici koji su novi na tržištu još i manje. Uključivanje podataka od svih osiguravatelja na tržištu, uključujući i velike, u takve obračune, tablice i studije, načelno promiče tržišno natjecanje pomažući manjim osiguravateljima te olakšava ulazak na tržište. S obzirom na ovu specifičnost sektora osiguranja, nije primjereno da bilo koje izuzeće za takve zajedničke obračune, tablice i studije podliježe pragovima tržišnog udjela.
- (13) Grupe suosiguravatelja ili sureosiguravatelja mogu, u određenim ograničenim okolnostima, biti nužni kako bi sudjelujućim poduzetnicima pružili mogućnost davanja osiguranja odnosno reosiguranja za rizike za koje bi u odsutnosti grupe mogli ponuditi samo nedostatno pokriće. Takve grupe općenito ne izazivaju sumnje u pogledu ograničavanja tržišnog natjecanja u skladu s člankom 101. stavkom 1. te nisu prema njemu zabranjeni.
- (14) Grupe suosiguravatelja ili sureosiguravatelja mogu osiguravateljima i reosiguravateljima omogućiti pružanje usluga osiguranja odnosno reosiguranja rizika čak i ako udruživanje prelazi ono što je neophodno kako bi se osiguralo pokriće takvog rizika. Međutim, takve grupe mogu uključivati i ograničavanja tržišnog natjecanja, kao što su standardizacija uvjeta polica osiguranja pa čak i iznosa pokrića i premija. Stoga je primjereno utvrditi okolnosti u kojima takve grupe mogu ostvariti izuzeće.
- (15) Za izvorno nove rizike nije moguće unaprijed znati koliki je upisni kapacitet potreban za pokriće rizika, kao niti bi li dvije ili više takvih grupa mogle istodobno postojati s ciljem pružanja te posebne vrste osiguranja. Udruživanje radi suosiguranja odnosno sureosiguranja takvih novih rizika može stoga biti izuzeto na ograničeno vremensko razdoblje bez praga tržišnog udjela. Tri godine trebale bi biti primjereno razdoblje za stvaranje dostatne količine povijesnih podataka o zahtjevima za naknadu štete, a radi ocjene neophodnosti udruživanja.
- (16) Rizici koji prije nisu postojali trebaju se smatrati novim rizicima. Ipak, u iznimnim se okolnostima rizik može smatrati novim ako objektivna analiza ukazuje na to da se priroda rizika toliko značajno izmijenila da nije moguće unaprijed znati koliki je upisni kapacitet potreban za pokriće takvog rizika.
- (17) Za rizike koji nisu novi grupe suosiguravatelja i sureosiguravatelja, koje uključuju ograničavanje tržišnog natjecanja, mogu također u određenim ograničenim okolnostima sadržavati i pogodnosti koje opravdavaju izuzeće prema članku 101. stavku 3. Ugovora, čak i kad bi se mogle zamijeniti dvama ili većim brojem konkurentskih osiguravajućih društava. One, primjerice, mogu sudjelujućim poduzetnicima omogućiti stjecanje potrebnog iskustva u sektoru određenog osiguranja, kao i troškovne uštede ili smanjenje premija putem zajedničkog reosiguranja po povlaštenim uvjetima. Međutim, svako izuzeće treba biti ograničeno na sporazume koji uključenim poduzetnicima ne omogućuju ukidanje tržišnog natjecanja u odnosu na znatni dio predmetnih proizvoda. Potrošači mogu osjetiti stvarnu korist od udruživanja poduzetnika samo ako postoji dostatno tržišno natjecanje na mjerodavnim tržištima na kojima grupe djeluju. Ovaj se uvjet treba smatrati ispunjenim onda kada tržišni udjel grupe ostaje ispod određenog praga te se može smatrati da podliježe stvarnom ili potencijalnom tržišnom natjecanju s poduzetnicima koji ne sudjeluju u grupi.
- (18) Ova Uredba stoga treba dodijeliti izuzeće svakoj takvoj grupi suosiguravatelja i sureosiguravatelja koja postoji više od tri godine, odnosno koja nije stvorena s ciljem pokrića novog rizika, uz uvjet da zbrojeni tržišni udjel sudjelujućih poduzetnika ne premašuje određene pragove. Prag za grupe suosiguravatelja treba biti niži jer te grupe mogu uključivati jednoobrazne uvjete polica osiguranja i bruto premije. Za ocjenu ispunjava li grupa uvjet tržišnog udjela, ukupni tržišni udjel sudjelujućih poduzetnika treba biti zbrojen. Tržišni udjel svakog sudjelujućeg poduzetnika temelji se na ukupnom prihodu od bruto premija tog poduzetnika kako unutar tako i izvan grupe na istom mjerodavnom tržištu. Ova se izuzeća, međutim, primjenjuju samo ako predmetna grupa zadovoljava daljnje uvjete utvrđene u ovoj Uredbi, koji su usmjereni na održavanje ograničenja tržišnog natjecanja među sudjelujućim poduzetnicima na najmanjoj razini. U takvim je slučajevima potrebna pojedinačna analiza kako bi se utvrdilo jesu li ispunjeni uvjeti utvrđeni ovom Uredbom.
- (19) Razdoblje važenja ove Uredbe trebalo bi utvrditi na sedam godina kako bi se omogućilo zaključivanje sporazuma, od kojih neki mogu uključivati značajne odluke o ulaganjima.

- (20) Komisija može povući pogodnost ove Uredbe u skladu s člankom 29. stavkom 1. Uredbe Vijeća (EZ) br. 1/2003 od 16. prosinca 2003. o provedbi pravila o tržišnom natjecanju utvrđenih u člancima 81. i 82. Ugovora ⁽¹⁾, ako u pojedinom slučaju utvrdi da sporazum, na koji se primjenjuju izuzeća predviđena u ovoj Uredbi, ipak proizvodi učinke koji nisu usklađeni s člankom 101. stavkom 3. Ugovora.
- (21) Tijelo države članice nadležno za zaštitu tržišnog natjecanja može povući pogodnost ove Uredbe u skladu s člankom 29. stavkom 2. Uredbe Vijeća (EZ) br. 1/2003 u odnosu na državno područje države članice ili neki njegov dio ako u pojedinom slučaju sporazum, na koji se primjenjuju izuzeća predviđena u ovoj Uredbi, ipak proizvodi učinke koji nisu usklađeni s člankom 101. stavkom 3. Ugovora na državnom području te države članice ili nekom njegovom dijelu te ako takvo područje ima sva obilježja zasebnog zemljopisnog tržišta.
- (22) Prilikom utvrđivanja treba li pogodnost ove Uredbe biti povučena u skladu s člankom 29. Uredbe Vijeća (EZ) br. 1/2003, od posebne su važnosti protutržišni učinci koji mogu proizaći iz postojanja veza grupe suosiguravatelja ili sureosiguravatelja i/ili njezinih sudjelujućih poduzetnika s drugim grupama i/ili njihovim sudjelujućim poduzetnicima na istom mjerodavnom tržištu,

DONIJELA JE OVU UREDBU:

POGLAVLJE I.

DEFINICIJE

Članak 1.

Definicije

Za potrebe ove Uredbe primjenjuju se sljedeće definicije:

1. „sporazum” znači sporazum, odluka udruženja poduzetnika ili usklađeno djelovanje;
2. „sudjelujući poduzetnici” znači poduzetnici koji su stranke sporazuma i njihove odnosne povezane poduzetnike;
3. „povezani poduzetnici” znači:

(a) poduzetnici u kojima je stranka sporazuma, izravno ili neizravno;

- i. ovlaštena iskoristiti više od polovine glasačkih prava,
- ii. ovlaštena imenovati više od polovine članova nadzornoga odbora, upravnoga odbora ili tijela koja zakonito zastupaju tog poduzetnika, ili

iii. je ovlaštena voditi poslove toga poduzetnika;

- (b) poduzetnici koji izravno ili neizravno imaju, nad strankom sporazuma, prava ili ovlaštenja navedena pod točkom (a);
- (c) poduzetnici u kojima poduzetnik naveden pod točkom (b) ima izravno ili neizravno prava ili ovlaštenja navedena pod točkom (a);
- (d) poduzetnici u kojima stranka sporazuma zajedno s jednim ili više poduzetnika navedenih pod točkama (a), (b) ili (c), odnosno u kojima dva ili više tih poduzetnika zajednički imaju prava ili ovlaštenja navedena pod točkom (a);
- (e) poduzetnici u kojima prava ili ovlaštenja navedena pod točkom (a) zajednički drže:

i. stranke sporazuma li njihovi odnosni povezani poduzetnici navedeni u točkama od (a) do (d); ili

ii. jedna ili više stranaka sporazuma odnosno jedan ili više njihovih povezanih poduzetnika navedenih u točkama od (a) do (d) i jedna ili više trećih strana;

4. „grupe suosiguravatelja” znači grupe koje su osiguravatelji uspostavili izravno ili preko brokera odnosno ovlaštenih zastupnika i koje, s iznimkom *ad-hoc* sporazuma o suosiguranju na tržištu upisa, pri čemu određeni dio predmetnog rizika pokriva vodeći osiguravatelj, a preostali dio rizika pokrivaju daljnji osiguravatelji koji su pozvani pokriti taj ostatak, koje:

(a) su suglasne u ime i za račun svih sudionika sklopiti ugovore o osiguranju za određene kategorije rizika; odnosno

(b) povjeravaju sklapanje i upravljanje osiguranjem određene kategorije rizika u njihovo ime i za njihov račun jednom od osiguravatelja, zajedničkom brokeru odnosno zajedničkom tijelu osnovanom u tu svrhu;

⁽¹⁾ SL L 1, 4.1.2003., str. 1.

5. „grupe sureosiguravatelja” znači grupe koje su osiguravatelji uspostavili izravno ili preko brokera odnosno ovlaštenih zastupnika, po mogućnosti uz pomoć jednog ili više reosiguravatelja, s iznimkom *ad-hoc* sporazuma o sureosiguranju na tržištu upisa, pri čemu određeni dio predmetnog rizika pokriva vodeći osiguravatelj, a preostali dio rizika pokrivaju daljnji osiguravatelji koji su tada pozvani pokriti taj ostatak kako bi:

(a) međusobno reosigurali sve ili dio svojih obveza u odnosu na određenu kategoriju rizika;

(b) povremeno u ime i za račun svih sudionika prihvatili reosiguranje iste kategorije rizika;

6. „novi rizici” znači:

(a) rizici koji prije nisu postojali i čije pokriće osiguranja iziskuje razvoj potpuno novog proizvoda osiguranja, ne uključujući proširenje, poboljšanje ili zamjenu postojećeg proizvoda osiguranja; ili

(b) u iznimnim slučajevima, rizici čija se priroda, na temelju objektivne analize, toliko značajno izmijenila da nije moguće unaprijed znati koliki je upisni kapacitet potreban za pokriće takvog rizika;

7. „bruto premija” znači cijena koja se zaračunava kupcu police osiguranja.

POGLAVLJE II.

ZAJEDNIČKI OBRAČUNI, TABLICE I STUDIJE

Članak 2.

Izuzeće

Sukladno članku 101. stavku 3. Ugovora i podložno odredbama ove Uredbe, članak 101. stavak 1. Ugovora ne primjenjuje se na sporazume koje su zaključila dva ili više poduzetnika u sektoru osiguranja u pogledu:

(a) zajedničkog obračunavanja i distribucije podataka potrebnih radi:

i. izračuna prosječnog troška pokrića određenog rizika u prošlosti (dalje u tekstu: „obračuni”);

ii. sastavljanja tablica smrtnosti i tablica koje prikazuju učestalost bolesti, nesreća i invaliditeta u vezi s osiguranjem koje uključuje element kapitalizacije (dalje u tekstu: „tablice”);

(b) zajedničkog provođenja studija o vjerojatnom učinku općih, u odnosu na zainteresirane poduzetnike, vanjskih okolnosti, bilo na učestalost odnosno razmjere budućih zahtjeva za naknadu štete za dani rizik odnosno kategorije rizika, ili na profitabilnost različitih vrsta ulaganja (dalje u tekstu: „studije”), kao i širenja rezultata takvih studija.

Članak 3.

Uvjeti za izuzeće

1. Izuzeće iz članka 2. stavka (a) primjenjuje se uz uvjet da obračuni odnosno tablice:

(a) temelje se na skupu podataka, raspršenih kroz niz godina rizika izabranih za promatrano razdoblje, koji su vezani uz iste ili usporedive rizike u broju dostatnom da bi činio osnovu koja je statistički obradiva i koja će, među ostalima, dovesti do i do sljedećih iznosa:

i. broja zahtjeva za naknadu štete tijekom navedenog razdoblja;

ii. broja pojedinačnih rizika osiguranih u svakoj godini rizika odabranog promatranog razdoblja;

iii. ukupno plaćenih iznosa odnosno obveza u odnosu na zahtjeve za naknadu štete nastale tijekom navedenog razdoblja;

iv. ukupnog iznosa kapitala osiguranog za svaku godinu rizika tijekom odabranog promatranog razdoblja;

(b) uključuju razdjel raspoložive statistike, s onoliko detalja koliko je to aktuarski prikladno;

(c) ni na koji način ne uključuju elemente potencijalnih obveza, dohotka koji proizlazi iz pričuva, upravnih ili komercijalnih troškova odnosno fiskalnih ili parafiskalnih doprinosa, te da u obzir ne uzimaju niti prihode od ulaganja niti očekivanu dobit.

2. Izuzeća iz članka 2. primjenjuju se pod uvjetom da obračuni, tablice odnosno rezultati studija:

- (a) ne imenuju predmetne osiguravatelje odnosno bilo koju osiguranu stranku;
- (b) kod obračunavanja i distribucije sadrže izjavu da su neobvezujući;
- (c) ne sadrže ništa što bi upućivalo na razinu bruto premija;
- (d) pod razumnim, pristupačnim i nediskriminirajućim uvjetima raspoloživi su svakom osiguravatelju koji zatraži njihov primjerak, uključujući osiguravatelje koji nisu aktivni na zemljopisnom odnosno tržištu proizvoda na koje se ti obračuni, tablice odnosno rezultati studija odnose;
- (e) osim ako je neobjavlivanje objektivno opravdano razlozima javne sigurnosti, raspoloživi su pod razumnim, pristupačnim i nediskriminirajućim uvjetima potrošačkim udru-gama ili organizacijama korisnika koje podnesu specifičan, precizan i uredno obrazložen zahtjev za pristup.

Članak 4.

Sporazumi koji nisu obuhvaćeni izuzećem

Izuzeća iz članka 2. ne primjenjuju se ako sudjelujući poduzetnici međusobno preuzmu obveze, odnosno obvezu druge poduzetnike, na nekorištenje obračuna odnosno tablica koje se razlikuju od onih iz članka 2. točke (a), ili na neodstupanje od rezultata studija iz članka 2. točke (b).

POGLAVLJE III.

ZAJEDNIČKO POKRIĆE ODREĐENIH VRSTA RIZIKA

Članak 5.

Izuzeće

Prema članku 101. stavku 3. Ugovora i podložno odredbama ove Uredbe, članak 101. stavak 1. Ugovora ne primjenjuje se na sporazume koje su dva ili više poduzetnika zaključili u sektoru osiguranja u pogledu uspostave i djelovanja grupe osiguravatelja

odnosno osiguravatelja i reosiguravatelja radi zajedničkog pokrića određene kategorije rizika u obliku suosiguranja ili sureosiguranja.

Članak 6.

Primjena izuzeća i pragova tržišnog udjela

1. U pogledu grupa suosiguravatelja ili sureosiguravatelja koje su stvorene isključivo kako bi pokrivala nove rizike, izuzeće iz članka 5. primjenjuje se na razdoblje od tri godine od datuma osnivanja grupe, bez obzira na njezin tržišni udjel.

2. U pogledu grupa suosiguravatelja ili sureosiguravatelja koje nisu obuhvaćene stavkom 1., izuzeće iz članka 5. primjenjuje se dokle god je ova Uredba na snazi, uz uvjet da zbrojeni tržišni udjel sudjelujućih poduzetnika ne prelazi:

- (a) 20 % mjerodavnog tržišta, u slučaju grupa suosiguranja;
- (b) 25 % mjerodavnog tržišta, u slučaju grupa sureosiguranja.

3. Prilikom izračuna tržišnog udjela sudjelujućih poduzetnika na mjerodavnom tržištu, u obzir se uzima:

- (a) tržišni udjel sudjelujućeg poduzetnika unutar predmetne grupe;
- (b) tržišni udjel sudjelujućeg poduzetnika unutar druge grupe na istom mjerodavnom tržištu kao i predmetna grupa koje je sudjelujući poduzetnik član; i
- (c) tržišni udjel sudjelujućeg poduzetnika na istom mjerodavnom tržištu kao i predmetna grupa, izvan bilo kakve grupe.

4. Radi primjene pragova tržišnog udjela iz stavka 2. primjenjuju se sljedeća pravila:

- (a) tržišni udjel izračunava se na temelju prihoda od bruto premije; ako podaci o prihodu od bruto premija nisu raspoloživi, u svrhu utvrđivanja tržišnog udjela predmetnog poduzetnika mogu se koristiti procjene temeljene na drugim pouzdanim tržišnim podacima, uključujući dano pokriće osiguranja odnosno osiguranu vrijednost rizika;

(b) tržišni udjel izračunava se na temelju podataka koji se odnose na prethodnu kalendarsku godinu.

5. Ako tržišni udjel iz stavka 2. točke (a) prvotno ne iznosi više od 20 % i naknadno naraste iznad te razine, ali ne premašuje 25 %, izuzeće iz članka 5. nastavlja se primjenjivati na razdoblje od dvije uzastopne kalendarske godine nakon godine u kojoj je prvi put prijeđen prag od 20 %.

6. Ako tržišni udjel iz stavka 2. točke (a) prvotno ne iznosi više od 20 %, ali naknadno naraste iznad 25 %, izuzeće iz članka 5. nastavlja se primjenjivati na razdoblje od jedne kalendarske godine nakon godine u kojoj je prvi put prijeđen prag od 25 %.

7. Pogodnost iz stavaka 5. i 6. ne smije se zbrajati tako da prelazi razdoblje od dvije kalendarske godine.

8. Ako tržišni udjel iz stavka 2. točke (b) prvotno ne iznosi više od 25 % i naknadno naraste iznad te razine, ali ne premašuje 30 %, izuzeće iz članka 5. nastavlja se primjenjivati na razdoblje od dvije uzastopne kalendarske godine nakon godine u kojoj je prvi put prijeđen prag od 25 %.

9. Ako tržišni udjel iz stavka 2. točke (b) prvotno ne iznosi više od 25 %, ali naknadno naraste iznad 30 %, izuzeće iz članka 5. nastavlja se primjenjivati na razdoblje od jedne kalendarske godine nakon godine u kojoj je prvi put prijeđen prag od 30 %.

10. Pogodnost iz stavaka 8. i 9. ne smije se zbrajati tako da prelazi razdoblje od dvije kalendarske godine.

Članak 7.

Uvjeti za izuzeće

Izuzeće iz članka 5. primjenjuje se uz uvjet da:

(a) svaki sudjelujući poduzetnik ima, uz razumno razdoblje najave, pravo povući se iz grupe bez snošenja sankcija;

(b) pravila grupe ne obvezuju bilo kojeg sudjelujućeg poduzetnika da osigura odnosno reosigura putem grupe, niti sprječavaju bilo kojeg sudjelujućeg poduzetnika da osigura odnosno reosigura izvan grupe, u cijelosti ili djelomično, bilo koju vrstu rizika koju pokriva grupa;

(c) pravila grupe ne ograničavaju djelovanje grupe odnosno njenih sudjelujućih poduzetnika u smislu osiguranja odnosno reosiguranja rizika koji se nalaze u nekom određenom zemljopisnom dijelu Unije;

(d) sporazum ne ograničava opseg proizvodnje odnosno prihode od prodaje;

(e) sporazumom se ne dijele tržišta odnosno korisnici; i

(f) sudjelujući poduzetnici u grupi sureosiguravatelja ne dogovaraju se o bruto premijama koje zaračunavaju za izravno osiguranje.

POGLAVLJE IV.

ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 8.

Prijelazno razdoblje

Zabrana utvrđena u članku 101. stavku 1. Ugovora ne primjenjuje se tijekom razdoblja od 1. travnja 2010. do 30. rujna 2010. u odnosu na sporazume koji su već na snazi 31. ožujka 2010., a koji ne ispunjavaju uvjete za izuzeće iz ove Uredbe, ali ispunjavaju uvjete za izuzeće iz Uredbe (EZ) br. 358/2003.

Članak 9.

Razdoblje važenja

Ova Uredba stupa na snagu 1. travnja 2010.

Prestaje važiti 31. ožujka 2017.

Ova je Uredba u cijelosti obvezujuća i izravno se primjenjuje u svim državama članicama.

Sastavljeno u Bruxellesu 24. ožujka 2010.

Za Komisiju
Predsjednik
José Manuel BARROSO

32010R0330

23.4.2010.

SLUŽBENI LIST EUROPSKE UNIJE

L 102/1

UREDBA KOMISIJE (EU) br. 330/2010**od 20. travnja 2010.****o primjeni članka 101. stavka 3. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na kategorije vertikalnih sporazuma i usklađenih djelovanja****(Tekst značajan za EGP)**

EUROPSKA KOMISIJA,

uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju Europske unije,

uzimajući u obzir Uredbu Vijeća br. 19/65/EEZ od 2. ožujka 1965. o primjeni članka 85. stavka 3. Ugovora na određene kategorije sporazuma i usklađenih djelovanja⁽¹⁾, a posebno njezin članak 1.,

nakon objave nacrtu ove Uredbe,

nakon savjetovanja sa Savjetodavnim odborom za pitanja ograničavajućih djelovanja i vladajućih položaja,

budući da:

(1) Uredba br. 19/65/EEZ ovlašćuje Komisiju primijeniti putem uredbe članak 101. stavak 3. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (*) na određene kategorije vertikalnih sporazuma i odgovarajućih usklađenih djelovanja koje su obuhvaćene člankom 101. stavkom 1. Ugovora.

⁽¹⁾ SL 36, 6.3.1965., str. 533.

(*) S učinkom od 1. prosinca 2009., članak 81. Ugovora o EZ-u postao je članak 101. Ugovora o funkcioniranju Europske unije. Dva su članka u svojoj biti istovjetna. Za potrebe ove Uredbe upućivanja na članak 101. Ugovora o funkcioniranju Europske unije treba tumačiti kao upućivanja na članak 81. Ugovora o EZ-u.

(2) Uredba Komisije (EZ) br. 2790/1999 od 22. prosinca 1999. o primjeni članka 81. stavka 3. Ugovora na kategorije vertikalnih sporazuma i usklađenih djelovanja⁽²⁾ definira kategoriju vertikalnih sporazuma koje je Komisija smatrala da uobičajeno ispunjavaju uvjete utvrđene u članku 101. stavku 3. Ugovora. S obzirom na cjelokupno pozitivna iskustva u primjeni te Uredbe, koja prestaje važiti 31. svibnja 2010., te uzimajući u obzir daljnja iskustva stečena od njezinog donošenja, prikladno je donijeti novu uredbu o skupnom izuzeću.

(3) Kategorija sporazuma za koje se smatra da uobičajeno ispunjavaju uvjete utvrđene u članku 101. stavku 3. Ugovora obuhvaća vertikalne sporazume za kupnju ili prodaju robe ili usluga, ako te sporazume sklapaju poduzetnici koji međusobno nisu konkurenti na tržištu, određeni konkurenti ili određena udruženja trgovaca koji se bave maloprodajom. Ova kategorija također uključuje i vertikalne sporazume koji sadrže dodatne odredbe o ustupanju ili korištenju prava intelektualnog vlasništva. Pojam „vertikalni sporazumi” treba uključivati i odgovarajuća usklađena djelovanja.

(4) Za primjenu članka 101. stavka 3. Ugovora na temelju uredbe nije potrebno definirati one vertikalne sporazume koji mogu biti obuhvaćeni člankom 101. stavkom 1. Ugovora. U postupku pojedinačne ocjene sporazuma iz članka 101. stavka 1. Ugovora treba voditi računa o nekoliko čimbenika, a posebno o strukturi tržišta s obzirom na ponudu i potražnju.

(5) Pogodnost skupnog izuzeća utvrđenu ovom Uredbom treba ograničiti na vertikalne sporazume za koje se s dostatnom sigurnošću može pretpostaviti da ispunjavaju uvjete iz članka 101. stavka 3. Ugovora.

⁽²⁾ SL L 336, 29.12.1999., str. 21.

- (6) Određene vrste vertikalnih sporazuma mogu poboljšati ekonomsku učinkovitost unutar proizvodnog lanca ili lanca distribucije na način da omogućuju bolju suradnju između poduzetnika sudionika sporazuma. Naročito, oni posebno mogu sudionicima sporazuma smanjiti troškove transakcije i distribucije, te doprinijeti optimizaciji njihove prodaje i ulaganja.
- (7) Vjerojatnost da će takvi učinci poboljšane učinkovitosti nadmašiti protutržišne učinke zbog ograničenja sadržanih u vertikalnim sporazumima, ovisi o tržišnoj snazi strana sporazuma te, prema tome i o mjeri izloženosti tih poduzetnika konkurenciji drugih dobavljača robe ili usluga, koje njihovi kupci smatraju nadomjestivima ili zamjenjivima zbog karakteristika proizvoda, njihovih cijena i njihove namjene.
- (8) Može se pretpostaviti da, u slučajevima kada tržišni udjel svakoga od poduzetnika stranke sporazuma ne premašuje na mjerodavnom tržištu 30 %, vertikalni sporazumi koji ne sadrže određene vrste teških ograničenja tržišnog natjecanja obično dovode do poboljšanja proizvodnje ili distribucije te potrošačima omogućuju pravedan dio postignute koristi.
- (9) Kada tržišni udjel premašuje prag od 30 %, ne može se pretpostaviti da će vertikalni sporazumi obuhvaćeni člankom 101. stavkom 1. Ugovora imati uobičajeno objektivne pozitivne učinke takve vrste i opsega da bi mogli kompenzirati nepovoljne učinke koje ti sporazumi imaju za tržišno natjecanje. Istodobno, ne može se pretpostaviti da su ti sporazumi ili obuhvaćeni člankom 101. stavkom 1. Ugovora ili da oni ispunjavaju uvjete iz članka 101. stavka 3. Ugovora.
- (10) Ovom se Uredbom ne bi trebali izuzeti vertikalni sporazumi koji sadrže ograničenja koja bi mogla ograničiti tržišno natjecanje i nanijeti štetu potrošačima ili pak ograničenja koja nisu neophodna za postizanje poboljšane učinkovitosti. Od pogodnosti skupnog izuzeća iz ove Uredbe treba izuzeti, bez obzira na tržišni udjel dotičnih poduzetnika, posebno one vertikalne sporazume koji sadrže određene vrste teških ograničenja tržišnog natjecanja poput utvrđivanja minimalnih i fiksnih preprodajnih cijena a isto tako i određene vrste ograničavanje područja prodaje.
- (11) Kako bi se osigurao pristup mjerodavnom tržištu ili spriječio tajno dogovaranje na njemu, potrebno je skupnom izuzeću dodati određene uvjete. S tim ciljem, trebalo bi izuzeće obveza nenatjecanja ograničiti na obveze koje ne prelaze utvrđeno trajanje. Iz istih razloga, trebalo bi izuzeti od pogodnosti ove Uredbe svaku neposrednu ili posrednu obvezu zbog koje članovi sustava selektivne distribucije ne prodaju marke određenih konkurentnih dobavljača.
- (12) Ograničenje tržišnog udjela, nemogućnost dobivanja izuzeća za određene vertikalne sporazume i uvjeti predviđeni ovom Uredbom, u pravilu osiguravaju da sporazumi na koje se skupno izuzeće primjenjuje sudjelujućim poduzetnicima ne omogućuju ukidanje tržišnog natjecanja u odnosu na značajan dio predmetnih proizvoda.
- (13) Komisija može ukinuti pogodnost iz ove Uredbe, u skladu s člankom 29. stavkom 1. Uredbe Vijeća (EZ) br. 1/2003 od 16. prosinca 2002. o provedbi pravila o tržišnom natjecanju utvrđenih u člancima 81. i 82. Ugovora o EZ-u ⁽¹⁾, ako u pojedinačnom slučaju ustanovi kako vertikalni sporazum na koji se primjenjuje izuzeće iz ove Uredbe, usprkos tomu proizvodi učinke koji nisu usklađeni s člankom 101. stavkom 3. Ugovora.
- (14) Tijelo države članice nadležno za tržišno natjecanje može povući pogodnost ove Uredbe sukladno članku 29. stavku 2. Uredbe (EZ) br. 1/2003 u odnosu na državno područje države članice ili neki njegov dio ako u pojedinom slučaju sporazum, na koji se primjenjuje izuzeće iz ove Uredbe, usprkos tomu proizvodi učinke koji nisu usklađeni s člankom 101. stavkom 3. Ugovora na državnom području te države članice, ili na nekom njegovom dijelu, te ako takvo područje ima sva obilježja zasebnog zemljopisnog tržišta.
- (15) Za donošenje odluke o tome treba li povući pogodnost izuzeća iz ove Uredbe na temelju članka 29. Uredbe (EZ) br. 1/2003 posebno su važni protutržišni učinci koji mogu nastati kao posljedica postojanja paralelnih mreža vertikalnih sporazuma koji imaju slične učinke koji značajno ograničavaju pristup mjerodavnom tržištu ili tržišnom natjecanju na njemu. Takvi kumulativni učinci mogu se primjerice pojaviti u slučaju selektivne distribucije ili postojanja obveze nenatjecanja.
- (16) Kako bi se pojačao nadzor paralelnih mreža vertikalnih sporazuma koji imaju slične protutržišne učinke, i koji obuhvaćaju više od 50 % predmetnog tržišta, Komisija može uredbom proglasiti ovu Uredbu neprimjenjivom na vertikalne sporazume koji sadrže određena ograničenja koja se odnose na predmetno tržište, čime se ponovno uspostavlja puna primjena članka 101. stavka 1. na takve sporazume,

⁽¹⁾ SL L 1, 4.1.2003., str. 1.

DONIJELA JE OVU UREDBU:

Članak 1.

Definicije

1. Za potrebe ove Uredbe primjenjuju se sljedeće definicije:

- (a) „vertikalni sporazum” znači bilo koji sporazum ili usklađeno djelovanje između dva ili više poduzetnika koji za potrebe sporazuma ili usklađenog djelovanja djeluju na različitim razinama proizvodnog ili distribucijskog lanca u odnosu na uvjete po kojima stranke sporazuma mogu kupovati, prodavati ili preprodavati određene robe ili usluge;
- (b) „vertikalno ograničenje” znači ograničenje tržišnog natjecanja sadržano u vertikalnom sporazumu koje je obuhvaćeno člankom 101. stavkom 1. Ugovora;
- (c) „konkurentni poduzetnici” znači stvarni ili potencijalni konkurenti; „stvarni konkurent” znači poduzetnik koji djeluje na istom mjerodavnom tržištu; „potencijalni konkurent” znači poduzetnik koji bi, u odsutnosti vertikalnog sporazuma, na realnoj, a ne samo na hipotetičkoj osnovi, mogao u slučaju malog ali trajnog povećanja cijena, u kratkom roku izvršiti potrebna dodatna ulaganja ili uz potrebne troškove prelaska ući na to mjerodavno tržište;
- (d) „obveza nenatjecanja” znači svaka neposredna ili posredna obveza zbog koje kupac ne može proizvoditi, prodavati ili preprodavati robu ili usluge koje se natječu s robom ili uslugama koje su predmet sporazuma, ili svaka neposredna ili posredna obveza kupca da kupi od dobavljača ili od nekog drugog poduzetnika na kojeg ga uputi dobavljač, više od 80 % od ukupne količine robe ili usluga koje su predmet sporazuma i njihovih zamjenskih proizvoda na mjerodavnom tržištu, a izračunava se na temelju vrijednosti kupovine, ili kada je to uobičajeno u pojedinom sektoru, količine kupovine u prethodnoj financijskoj godini;
- (e) „selektivni sustav distribucije” znači sustav distribucije u kojem se dobavljač obvezuje, posredno ili neposredno, prodavati robu ili usluge koje su predmet sporazuma, samo distributerima odabranim na temelju posebnih kriterija, a ti se distributeri obvezuju da neće prodavati takvu robu ili usluge neovlaštenim distributerima na području koje je odredio dobavljač i na kojem djeluje predmetni sustav distribucije;

- (f) „prava intelektualnog vlasništva” uključuju prava industrijskog vlasništva, znanje i iskustvo (*know-how*), autorsko pravo i srodna prava;
- (g) „znanje i iskustvo (*know-how*)” znači paket nepatentiranih tehničkih informacija koje proističu iz iskustva i testiranja od strane dobavljača, koji je tajan, značajan i prepoznatljiv: u ovome kontekstu „tajan” znači da znanje i iskustvo (*know-how*) nije opće poznato ili lako dostupno; „Značajan” znači da znanje i iskustvo (*know-how*) obuhvaća informacije koje su bitne i korisne za kupca kako bi mogao koristiti, prodavati ili preprodavati robu ili usluge koje su predmet sporazuma; „Prepoznatljiv” znači da je znanje i iskustvo (*know-how*) opisano na dostatno razumljiv način, kako bi bilo moguće provjeriti ispunjava li kriterije tajnosti i značajnosti;
- (h) „kupac” uključuje poduzetnika koji prodaje robu ili usluge u ime drugog poduzetnika na temelju sporazuma koji je obuhvaćen člankom 101. stavkom 1. Ugovora;
- (i) „korisnik kupca” znači poduzetnik koji nije stranka sporazuma a kupuje robu ili usluge koji su predmet sporazuma od kupca koji je stranka sporazuma.

2. Za potrebe ove Uredbe, pojmovi „poduzetnik”, „dobavljač”, i „kupac” uključuju i njihove povezane poduzetnike.

„Povezani poduzetnici” znači:

- (a) poduzetnici u kojima stranka sporazuma, izravno ili neizravno:
- i. ima ovlast ostvarivati više od polovice glasačkih prava; ili
 - ii. ima ovlast postaviti više od polovice članova nadzornog odbora, uprave, odnosno odgovarajućih tijela koja zakonski zastupaju poduzetnika; ili
 - iii. ima pravo upravljati poslovanjem poduzetnika;
- (b) poduzetnici koji, izravno ili neizravno, ostvaruju nad strankom sporazuma prava ili ovlasti navedene u točki (a);

- (c) poduzetnici u kojima poduzetnik naveden pod točkom (b) ostvaruje, izravno ili neizravno, prava ili ovlasti navedene u točki (a);
- (d) poduzetnici u kojima stranka sporazuma zajedno s jednim ili više poduzetnika navedenih u točki (a), (b) ili (c), ili u kojoj dva ili više zadnje navedena poduzetnika zajednički ostvaruju prava ili ovlasti navedene u točki (a);
- (e) poduzetnici u kojima prava ili ovlasti navedene u točki (a) zajednički drže:
- i. stranke sporazuma ili njihovi povezani poduzetnici iz točaka (a) do (d); ili
 - ii. jedna ili više stranaka sporazuma ili jedan ili više s njima povezanih poduzetnika navedenih u točkama (a) do (d) i jedna ili više trećih strana.

Članak 2.

Izuzete

1. Na temelju članka 101. stavka 3. Ugovora i podložno odredbama ove Uredbe, članak 101. stavak 1. Ugovora se ne primjenjuje na vertikalne sporazume.

Ovo izuzeće se primjenjuje ako takvi sporazumi sadrže vertikalna ograničenja.

2. Izuzeće iz stavka 1. primjenjuje se na vertikalne sporazume sklopljene između udruženja poduzetnika i njegovih članova, ili između takvog udruženja i njegovih dobavljača, samo ako su svi njegovi članovi prodavatelji u maloprodaji te ako niti jedan pojedinačni član udruženja poduzetnika, zajedno sa svojim povezanim poduzetnicima, ne ostvaruje ukupni godišnji prihod veći od 50 milijuna EUR. Ova Uredba obuhvaća vertikalne sporazume koje su sklopila takva udruženja poduzetnika, ne dovodeći u pitanje primjenu članka 101. Ugovora na horizontalne sporazume koji su sklopljeni između članova udruženja ili odluke koje to udruženje donosi.

3. Izuzeće iz stavka 1. primjenjuje se na vertikalne sporazume koji sadrže odredbe kojima se kupcu ustupaju ili daju na korištenje prava intelektualnog vlasništva, pod uvjetom da te odredbe ne čine primarni cilj takvih sporazuma te da su u

izravnoj vezi s uporabom, prodajom ili preprodajom robe ili usluga od strane kupca ili korisnika kupca. Izuzeće se primjenjuje pod uvjetom da, u odnosu na robu ili usluge koje su predmet sporazuma, te odredbe ne sadržavaju ograničenja tržišnog natjecanja koja imaju isti cilj kao i vertikalna ograničenja koja nisu izuzeta na temelju ove Uredbe.

4. Izuzeće iz stavka 1. ne primjenjuje se na vertikalne sporazume sklopljene između konkurentnih poduzetnika. Međutim, primjenjuje se u slučaju kada konkurentni poduzetnici sklope jednostrani vertikalni sporazum i kada je:

- (a) dobavljač ujedno proizvođač i distributer robe, dok je kupac distributer, a ne konkurentni poduzetnik na razini proizvodnje; ili
- (b) dobavljač davatelj usluga na nekoliko razina trgovine, dok kupac prodaje robu ili pruža usluge na razini maloprodaje i nije konkurentan poduzetnik na razini trgovine na kojoj kupuje usluge koje su predmet sporazuma.

5. Ova se Uredba ne primjenjuje na vertikalne sporazume čije je predmet sporazuma obuhvaćen nekom drugom uredbom o skupnom izuzeću, osim ako ovom uredbom nije drukčije propisano.

Članak 3.

Prag tržišnog udjela

1. Izuzeće iz članka 2. primjenjuje se pod uvjetom da tržišni udjel dobavljača na mjerodavnom tržištu, na kojem prodaje robu ili usluge koji su predmet sporazuma, nije veći od trideset posto (30 %), a tržišni udjel kupca na mjerodavnom tržištu na kojem kupuje robu ili usluge koji su predmet sporazuma nije veći od trideset posto (30 %).

2. Za potrebe stavka 1. kada na temelju sporazuma koji je sklopilo više stranaka određeni poduzetnik kupuje robu ili usluge od jednog od poduzetnika sudionika sporazuma i prodaje robu ili usluge koje su predmet sporazuma nekom drugom poduzetniku stranci sporazuma, tržišni udjel prvo navedenog poduzetnika, bilo da se radi o kupcu ili dobavljaču, radi primjene izuzeća iz članka 2., mora odgovarati tržišnom udjelu navedenom u istom stavku.

Članak 4.

Ograničenja koja isključuju pogodnost skupnog izuzeća – teška ograničenja tržišnog natjecanja

Izuzeće iz članka 2. ne primjenjuje se na vertikalne sporazume koji neposredno ili posredno, samostalno ili zajedno s drugim čimbenicima pod kontrolom ugovornih strana, imaju za cilj:

- (a) ograničavanje prava kupca da određuje prodajnu cijenu, ne dovodeći u pitanje pravo dobavljača da odredi maksimalnu prodajnu cijenu ili preporuči prodajnu cijenu, pod uvjetom da nije riječ o fiksnim ili minimalnim prodajnim cijenama koje su rezultat izvršenog pritiska ili poticaja od bilo koje stranke sporazuma;
- (b) ograničavanje područja na kojem kupac stranka sporazuma može prodavati robu ili usluge koje su predmet sporazuma, ili ograničavanje korisnika kojima ih može prodavati, ne dovodeći u pitanje ograničenje njihovog poslovnog nastana, osim:
 - i. ograničavanja aktivne prodaje na isključivo dodijeljeno područje ili isključivoj grupi korisnika rezerviranoj za dobavljača, odnosno na području ili korisnicima koje je dobavljač dodijelio drugom kupcu, pod uvjetom da takvo ograničenje ne ograničava prodaju korisnika kupca;
 - ii. ograničavanja prodaje krajnjim korisnicima kupcu koji djeluje na razini veleprodaje;
 - iii. ograničavanja članovima unutar sustava selektivne distribucije prodaju neovlaštenim distributerima na području koje je rezervirano za dobavljača; i
 - iv. ograničavanja mogućnosti kupcu da prodaje sastavne dijelove dobavljene za ugradnju, korisnicima koji bi te dijelove koristili za proizvodnju istog tipa robe poput one koju proizvodi dobavljač;
- (c) ograničavanje članovima unutar sustava selektivne distribucije koji djeluju na razini maloprodaje, aktivne ili pasivne prodaje krajnjim korisnicima, ne dovodeći u pitanje zabranu članu unutar sustava selektivne distribucije da djeluje izvan ovlaštenog poslovnog nastana;

(d) ograničavanje međusobne opskrbe između distributera unutar sustava selektivne distribucije, uključujući ograničenja između distributera koji ne djeluju na istoj razini trgovine;

(e) ograničavanje dogovoreno između dobavljača dijelova i kupca koji se bavi ugradnjom tih dijelova, mogućnosti dobavljača da prodaje dijelove kao rezervne dijelove krajnjim korisnicima ili serviserima ili drugim pružateljima usluga koje kupac nije ovlastio za popravak ili servisiranje svojih proizvoda.

Članak 5.

Neprimjenjivost izuzeća – ograničenja koja se ne mogu izuzeti

1. Izuzeće iz članka 2. ne primjenjuje se na sljedeće obveze sadržane u vertikalnim sporazumima:

- (a) svaku neposrednu ili posrednu obvezu nenatjecanja čije je trajanje neograničeno ili premašuje pet godina;
- (b) svaku neposrednu ili posrednu obvezu zbog koje kupac, po prestanku sporazuma ne smije proizvoditi, kupovati, prodavati ili preprodavati robu ili usluge;
- (c) svaku neposrednu ili posrednu obvezu nametnutu članovima selektivnog distribucijskog sustava da ne prodaju marke proizvode određenih dobavljača konkurentnih poduzetnika;

Obveza nenatjecanja, za potrebe točke (a) prvog podstavka, koja se prešutno obnavlja po isteku roka od pet godina smatra se da je ugovorena na neograničeni rok.

2. Odstupajući od stavka 1. točke (a), vremensko ograničenje od pet godina ne primjenjuje se ako kupac prodaje robu ili usluge koje su predmet sporazuma iz poslovnog prostora ili na zemlji čiji je vlasnik dobavljač, ili koje je dobavljač uzeo u zakup od trećih strana koje nisu povezane s kupcem, pod uvjetom da trajanje obveze nenatjecanja ne prelazi razdoblje tijekom kojeg kupac koristi poslovni prostor ili zemlju dobavljača.

3. Odstupajući od stavka 1. točke (b) izuzeće iz članka 2. primjenjuje se na svaku neposrednu ili posrednu obvezu koja obvezuje kupca da, nakon prestanka sporazuma, ne smije proizvoditi, kupovati, prodavati ili preprodavati robu ili usluge ako su ispunjeni sljedeći uvjeti:

- (a) obveza se odnosi se na robu i usluge koje konkuriraju proizvodima koji su predmet sporazuma;
- (b) obveza je ograničena na poslovni prostor iz kojeg i zemlju s koje je kupac djelovao za vrijeme trajanja ugovora;
- (c) obveza je neophodna radi zaštite znanja i iskustva (*know-how*) koje je dobavljač prenio kupcu;
- (d) trajanje obveze je ograničeno na rok od jedne godine nakon prestanka sporazuma.

Stavak 1. točka (b) ne dovodi u pitanje mogućnost vremenski neograničenog ograničavanja korištenja i otkrivanja znanja i iskustva (*know-how*) koje nije javno poznato.

Članak 6.

Neprijmjenjivanje ove Uredbe

Ako paralelne mreže sličnih vertikalnih ograničenja pokrivaju više od 50 % mjerodavnog tržišta, Komisija može na temelju članka 1. točke (a) Uredbe br. 19/65/EEZ uredbom proglasiti da se ova Uredba ne primjenjuje na vertikalne sporazume koji sadrže određena ograničenja na navedenom mjerodavnom tržištu.

Članak 7.

Primjena praga tržišnog udjela

Za potrebe primjene pragova tržišnog udjela iz članka 3. primjenjuju se sljedeća pravila:

- (a) tržišni udjel dobavljača izračunava se na temelju iskazanog prihoda ostvarenog od prodaje a tržišni udjel kupca na temelju iskazanog prihoda ostvarenog od kupnje. Ako podaci o ostvarenom prihodu od prodaje ili kupnje nisu dostupni, za utvrđivanje tržišnog udjela poduzetnika mogu se koristiti i drugi raspoloživi tržišni podaci, uključujući i količinu proizvoda prodanih ili kupljenih na tržištu;

(b) tržišni udjel izračunava se na temelju podataka koji se odnose na prethodnu kalendarsku godinu;

(c) tržišni udjel dobavljača uključuje svu robu ili usluge kojima je opskrbio distributere iz sustava vertikalne integracije s ciljem prodaje;

(d) ako tržišni udjel poduzetnika u trenutku sklapanja sporazuma nije veći od 30 %, a naknadno se poveća iznad iznosa, ne više od 35 %, izuzeće iz članka 2. se i dalje primjenjuje tijekom razdoblja od dvije uzastopne kalendarske godine koje slijede godinu u kojoj je prvi put povećan iznos tržišnog udjela;

(e) ako tržišni udjel u trenutku sklapanja sporazuma nije veći od 30 % ali se naknadno poveća na više od 35 %, izuzeće iz članka 2. se i dalje primjenjuje u razdoblju od jedne kalendarske godine koja slijedi godinu u kojoj je tržišni udjel prvi put povećan;

(f) pogodnost iz točaka (d) i (e) se ne može kumulirati u svrhu produljenja vremenskog razdoblja izuzeća na više od dvije kalendarske godine;

(g) tržišni udjel poduzetnika iz točke (e) drugog podstavka članka 1. stavka 2. jednako se raspoređuje na svakog poduzetnika koji ima prava ili ovlasti navedene u točki (a) drugog podstavka članka 1. stavka 2.

Članak 8.

Primjena praga tržišnog udjela

1. U smislu članka 2. stavka 2. ukupni godišnji prihod izračunava se kao ukupan godišnji prihod koji je predmetni poduzetnik stranka vertikalnog sporazuma ostvario tijekom financijske godine koja prethodi sklapanju sporazuma kojem se pribraja ukupan godišnji prihod ostvaren od strane poduzetnika koji su povezani s tim poduzetnikom u odnosu na svu robu i usluge, umanjen za sve pristojbe i poreze. U tu svrhu, ukupan godišnji prihod od prodaje proizvoda između poduzetnika stranke vertikalnog sporazuma i s njim povezanih poduzetnika i između povezanih poduzetnika ne uzima se obzir kod izračuna ukupnog godišnjeg prihoda.

2. Izuzeće iz članka 2. se i dalje primjenjuje ako tijekom razdoblja od dvije uzastopne financijske godine iznos ukupnog godišnjeg prihoda ne premašuje 10 %.

*Članak 9.***Prijelazno razdoblje**

Zabrana utvrđena u članku 101. stavku 1. Ugovora ne primjenjuje se tijekom razdoblja od 1. lipnja 2010. do 31. svibnja 2011. u odnosu na sporazume koji su već na snazi 31. svibnja 2010. a koji ne ispunjavaju uvjete za izuzeće iz ove Uredbe, ali imaju na dan 31. svibnja 2010. ispunjene uvjete za izuzeće iz Uredbe (EZ) br. 2790/1999.

*Članak 10.***Rok važenja**

Ova Uredba stupa na snagu 1. lipnja 2010.

Prestaje važiti 31. svibnja 2022.

Ova je Uredba u cijelosti obvezujuća i izravno se primjenjuje u svim državama članicama.

Sastavljeno u Bruxellesu 20. travnja 2010.

Za Komisiju
Predsjednik Komisije
José Manuel BARROSO

32010R0461

L 129/52

SLUŽBENI LIST EUROPSKE UNIJE

28.5.2010.

UREDBA KOMISIJE (EU) br. 461/2010**od 27. svibnja 2010.****o primjeni članka 101. stavka 3. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na kategorije vertikalnih sporazuma i usklađenih djelovanja u sektoru motornih vozila****(Tekst značajan za EGP)**

EUROPSKA KOMISIJA,

uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju Europske Unije,

uzimajući u obzir Uredbu Vijeća br. 19/65/EEZ od 2. ožujka 1965. o primjeni članka 85. stavka 3. Ugovora na određene kategorije sporazuma i usklađenih djelovanja⁽¹⁾ te posebno njezin članak 1.,

nakon objave nacрта ove Uredbe,

nakon savjetovanja sa Savjetodavnim odborom za pitanja ograničavajućih djelovanja i vladajućih položaja,

budući da:

- (1) Uredba br. 19/65/EEZ ovlašćuje Komisiju primijeniti putem uredbe članak 101. stavak 3. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (*) na određene kategorije vertikalnih sporazuma i odgovarajućih usklađenih djelovanja koji su obuhvaćeni člankom 101. stavkom 1. Ugovora. Propisi o skupnom izuzeću primjenjuju se na vertikalne sporazume koji ispunjavaju određene uvjete, a ta izuzeća mogu biti općenita ili se odnositi na neki posebni sektor.
- (2) Komisija je definirala kategoriju vertikalnih sporazuma za koju ona smatra da uobičajeno ispunjava uvjete utvrđene u članku 101. stavku 3. Ugovora te je u tu svrhu donijela Uredbu Komisije (EU) br. 330/2010 od 20. travnja 2010.

o primjeni članka 101. stavka 3. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na kategorije vertikalnih sporazuma i usklađenih djelovanja⁽³⁾ kojom se zamjenjuje Uredba Komisije (EZ) br. 2790/1999⁽⁴⁾.

- (3) Sektor motornih vozila koji uključuje putnička vozila i laka gospodarska vozila od 1985. podliježe posebnim uredbama o skupnom izuzeću, najnovija od kojih je Uredba Komisije (EZ) br. 1400/2002 od 31. srpnja 2002. o primjeni članka 81. stavka 3. Ugovora na kategorije vertikalnih sporazuma i usklađenih djelovanja u sektoru motornih vozila⁽⁵⁾. Uredba (EZ) br. 2790/1999 izričito propisuje da se ne primjenjuje na vertikalne sporazume čiji je predmet sporazuma obuhvaćen područjem primjene bilo koje druge uredbe o skupnom izuzeću. Stoga, sektor motornih vozila nije obuhvaćen navedenom uredbom.
- (4) Uredba (EZ) br. 1400/2002 prestaje važiti 31. svibnja 2010. Međutim, u sektoru motornih vozila treba nastaviti s primjenom skupnog izuzeća radi pojednostavljenja postupka i snižavanja troškova prilagodbe za dotične poduzetnike, istodobno osiguravajući učinkovito praćenje tržišta u skladu s člankom 103. stavkom 2. točkom (b) Ugovora.
- (5) Iskustvo stečeno u sektoru motornih vozila od 2002. u vezi s distribucijom novih motornih vozila, distribucijom rezervnih dijelova i pružanjem usluga popravka i održavanja motornih vozila, omogućuje definirati kategoriju vertikalnih sporazuma u sektoru motornih vozila za koje se može reći da uobičajeno ispunjavaju uvjete utvrđene u članku 101. stavku 3. Ugovora.
- (6) Ta kategorija uključuje vertikalne sporazume za kupnju, prodaju ili daljnju prodaju novih motornih vozila, vertikalne sporazume za kupnju, prodaju ili daljnju prodaju rezervnih dijelova za motorna vozila te vertikalne sporazume za pružanje usluga popravka i održavanja takvih vozila, u slučajevima kada se ovi sporazumi sklapaju između nekonkurentnih poduzetnika, između određenih konkurenata ili određenih udruženja trgovaca na malo ili servisera. Također, uključuje vertikalne sporazume koji sadrže dodatne odredbe o ustupanju ili korištenju prava intelektualnog vlasništva. Izraz „vertikalni sporazumi” treba primjereno definirati, kako bi osim navedenih sporazuma na odgovarajući način uključivao i usklađena djelovanja.

⁽¹⁾ SL 36, 6.3.1965., str. 533/65.

^(*) S učinkom od 1. prosinca 2009. članak 81. Ugovora o EZ-u postaje članak 101. Ugovora o funkcioniranju Europske unije. Dva su članka u svojoj biti istovjetna. Za potrebe ove Uredbe upućivanja na članak 101. Ugovora o funkcioniranju Europske unije treba tumačiti kao upućivanja na članak 81. Ugovora o EZ-u.

⁽³⁾ SL L 102, 23.4.2010., str. 1.

⁽⁴⁾ SL L 336 29.12.1999., str. 21.

⁽⁵⁾ SL L 203, 1.8.2002., str. 30.

- (7) Određene vrste vertikalnih sporazuma mogu poboljšati ekonomsku učinkovitost unutar proizvodnog lanca ili lanca distribucije na način što će omogućiti bolju suradnju između sudjelujućih poduzetnika. Posebno, oni sudionicima sporazuma posebno mogu smanjiti troškove transakcije i distribucije te doprinijeti optimizaciji njihove prodaje i ulaganja.
- (8) Vjerojatnost da će takvi učinci poboljšane učinkovitosti nadmašiti protutržišne učinke koji su posljedica ograničenja sadržanih u vertikalnim sporazumima ovisi o tržišnoj snazi sudionika sporazuma, pa stoga, i o mjeri u kojoj su ti poduzetnici izloženi konkurenciji drugih dobavljača robe ili usluga, a koje kupac smatra nadomjestivima ili zamjenjivima na temelju njihovih svojstava, cijena ili namjene. Vertikalni sporazumi koji sadrže ograničenja za koja se s vjerojatnošću može tvrditi da će ograničiti tržišno natjecanje i biti na štetu potrošača, ili ograničenja koja nisu neophodna za ostvarenje učinaka poboljšane učinkovitost, treba isključiti iz pogodnosti skupnog izuzeća.
- (9) Radi definiranja odgovarajućeg područja primjene uredbe o skupnom izuzeću Komisija mora uzeti u obzir uvjete tržišnog natjecanja u predmetnom sektoru. S tim u vezi, zaključci dubinskog ispitivanja sektora motornih vozila koji su sadržani u Evaluacijskom izvješću o djelovanju Uredbe Komisije (EZ) br. 1400/2002 od 28. svibnja 2008. ⁽¹⁾ i u Komunikaciji Komisije o budućem zakonodavnom okviru pravila o tržišnom natjecanju koja se primjenjuju na sektor motornih vozila od 22. srpnja 2009. ⁽²⁾ pokazali su da je potrebno razlikovati sporazume za distribuciju novih motornih vozila i sporazume za pružanje usluga popravka i održavanja te sporazume za distribuciju rezervnih dijelova.
- (10) Kada je riječ o distribuciji novih motornih vozila, čini se da ne postoje značajne pravne praznine koje se tiču tržišnog natjecanja koje bi ovaj sektor razlikovale od ostalih gospodarskih sektora i koje bi zahtijevale primjenu pravila različitih i strožih od onih koja su utvrđena u Uredbi (EU) br. 330/2010. Prag tržišnog udjela, neizuzimanje određenih vertikalnih sporazuma i ostali uvjeti utvrđeni u toj Uredbi uobičajeno osiguravaju da su vertikalni sporazumi za distribuciju novih motornih vozila u skladu sa zahtjevima iz članka 101. stavka 3. Ugovora. Zato trebaju takvi sporazumi uživati pogodnost izuzeća koje im osigurava Uredba (EU) br. 330/2010, podložno svim uvjetima koji su navedeni u istoj Uredbi.
- (11) Kada je riječ o sporazumima za distribuciju rezervnih dijelova i sporazumima za pružanje usluga popravka i održavanja u obzir se trebaju uzeti neka posebna obilježja poslijeprodajnog tržišta automobila. Iskustvo Komisije u primjeni Uredbe (EZ) br. 1400/2002 posebice ukazuje na činjenicu da se povećanja cijena za pojedinačne poslove servisiranja samo djelomično odražavaju u povećanoj pouzdanosti modernih automobila i produženju intervala između servisiranja. Taj potonji trend povezan s tehnološkim napretkom i povećanom složnošću i pouzdanošću autodijelova koje proizvođači vozila kupuju od dobavljača originalne opreme. Ti dobavljači prodaju svoje proizvode kao rezervne dijelove na poslijeprodajnom tržištu bilo putem mreže ovlaštenih serviseri koje su uspostavili proizvođači vozila, bilo putem nezavisnih kanala prodaje koji time predstavljaju važnu konkurenciju na poslijeprodajnom tržištu motornih vozila. Troškovi koje za usluge popravka i održavanja prosječno snose potrošači u Uniji predstavljaju vrlo visok udio u njihovim ukupnim troškovima koje izdvajaju za motorna vozila.
- (12) Konkurentni uvjeti na poslijeprodajnom tržištu automobila izravno utječu na javnu sigurnost, jer može doći do nepouzdanosti i nesigurnosti vozila ako se neprimjereno servisiraju, ali i na javno zdravlje i okoliš, budući da emisije ugljičnog dioksida i drugih onečišćivača zraka mogu biti veće kod vozila koja se nisu redovito održavala.
- (13) U mjeri u kojoj se može utvrditi zasebno poslijeprodajno tržište, učinkovito tržišno natjecanje na tržištima nabave i prodaje rezervnih dijelova, kao i na tržištu pružanja usluga popravka i održavanja motornih vozila, ovisi o razini kompetitivne interakcije između ovlaštenih serviseri, drugim riječima onih koji posluju unutar servisnih mreža koje su uspostavili izravno ili neizravno proizvođači vozila, kao i između ovlaštenih i neovisnih poduzetnika uključujući neovisne dobavljače i servisere rezervnih dijelova. Njihova konkurentna sposobnost ovisi o neograničenom pristupu osnovnim sredstvima kao što su rezervni dijelovi i tehničke informacije.
- (14) Uzimajući u obzir navedene specifičnosti, pravila iz Uredbe (EU) br. 330/2010, uključujući i ono o jedinstvenom pragu tržišnog udjela od 30 %, su neophodna, premda nisu dostatna za ograničavanje primjene pogodnosti skupnog izuzeća samo na vertikalne sporazume za distribuciju rezervnih dijelova i pružanje usluga popravka i održavanja za koje se s dovoljnom sigurnošću može pretpostaviti da ispunjavaju uvjete iz članka 101. stavka 3. Ugovora.

⁽¹⁾ SEC(2008) 1946.

⁽²⁾ COM(2009) 388.

- (15) Zbog toga trebaju vertikalni sporazumi za distribuciju rezervnih dijelova i pružanje usluga popravka i održavanja uživati pogodnost skupnog izuzeća samo ako udovoljavaju, pored uvjeta za izuzeće iz Uredbe (EU) br. 330/2010, strožim uvjetima koji se odnose na određene vrste posebno teških ograničenja tržišnog natjecanja koja mogu ograničiti opskrbu i upotrebu rezervnih dijelova na poslijeprodajnom tržištu motornih vozila.
- (16) Pogodnost skupnog izuzeća ne bi trebali uživati posebno sporazumi kojima se članovima selektivnog sustava distribucije koji je uspostavio proizvođač vozila ograničava prodaja rezervnih dijelova neovisnim serviserima koji ih koriste za pružanje usluga popravka ili održavanja. Bez pristupa tim rezervnim dijelovima, neovisni serviseri ne bi bili u mogućnosti učinkovito se natjecati na tržištu s ovlaštenim serviserima, budući da potrošačima ne bi mogli pružiti usluge visoke kvalitete koje doprinose sigurnom i pouzdanom funkcioniranju motornih vozila.
- (17) Osim toga, kako bi se osiguralo učinkovito tržišno natjecanje na tržištima popravka i održavanja te kako bi se omogućilo serviserima da krajnjim korisnicima nude rezervne dijelove konkurentnih proizvođača, skupno izuzeće ne bi trebalo obuhvaćati vertikalne sporazume koji, iako u skladu s Uredbom (EU) br. 330/2010, ipak ograničavaju pravo proizvođača rezervnih dijelova da takve dijelove prodaju ovlaštenim serviserima unutar sustava distribucije proizvođača vozila, neovisnim distributerima rezervnih dijelova, neovisnim serviserima ili krajnjim korisnicima. Ovo ne utječe na odgovornost proizvođača rezervnih dijelova u skladu s odredbama građanskog prava ili na pravo proizvođača vozila da od ovlaštenih serviseri unutar svojeg sustava distribucije zahtijevaju korištenje samo rezervnih dijelova usporedive kvalitete odnosno one rezervne dijelove koji kvalitetom odgovaraju dijelovima koji se koriste u montaži određenog motornog vozila. Nadalje, s obzirom na ugovorom utemeljenu izravnu uključenost proizvođača vozila u popravke pod garancijom, besplatno servisiranje te poslove opoziva vozila, sporazumi koji sadrže odredbe koje obvezuju ovlaštene serviseri da koriste samo rezervne dijelove koje mu je isporučio proizvođač vozila u svrhu tih popravaka, trebaju biti obuhvaćeni izuzećem.
- (18) Konačno, kako bi se ovlaštenim i neovisnim serviserima te krajnjim korisnicima omogućilo da prepoznaju proizvođača dijelova za motorna vozila ili rezervnih dijelova za motorna vozila, i da izaberu između ponuđenih alternativa rezervnih dijelova, skupno izuzeće ne smije obuhvaćati sporazume kojima proizvođač motornih vozila ograničava pravo proizvođača dijelova ili originalnih rezervnih dijelova da ih valjano i na vidljivom mjestu označi svojim robnim žigom ili logotipom.
- (19) Kako bi se svim poduzetnicima osiguralo vrijeme prilagodbe na ovu Uredbu, primjereno je produljiti rok do 31. svibnja 2013. za primjenu odredaba Uredbe (EZ) br. 1400/2002 koje se odnose na vertikalne sporazume za kupnju, prodaju i daljnju prodaju novih motornih vozila. Kada je riječ o vertikalnim sporazumima za distribuciju rezervnih dijelova i za pružanje usluga popravka i održavanja, ova se Uredba treba primjenjivati od 1. lipnja 2010. kako bi se osigurala kontinuirana i adekvatna zaštita tržišnog natjecanja na poslijeprodajnom tržištu motornih vozila.
- (20) Komisija će na kontinuiranoj osnovi pratiti razvoj u sektoru motornih vozila i primjereno će reagirati izricanjem mjera ako se pojave pravne praznine i nedostaci koji za posljedicu mogu imati štetu za potrošače na tržištu distribucije novih motornih vozila ili opskrbe rezervnim dijelovima ili pružanja usluga na poslijeprodajnom tržištu motornih vozila.
- (21) Komisija može povući pogodnost iz ove Uredbe, u skladu s člankom 29. stavkom 1. Uredbe Vijeća (EZ) br. 1/2003 od 16. prosinca 2002. o provedbi pravila o tržišnom natjecanju koja su utvrđena u članku 81. i 82. Ugovora o EZ-u⁽¹⁾, ako u pojedinačnom slučaju ustanovi kako vertikalni sporazum na koji se primjenjuje izuzeće iz ove Uredbe, usprkos tomu proizvodi učinke koji nisu u skladu s uvjetima utvrđenim u članku 101. stavku 3. Ugovora.
- (22) Tijelo države članice nadležno za tržišno natjecanje može povući pogodnost iz ove Uredbe na temelju članka 29. stavka 2. Uredbe (EZ) br. 1/2003 u odnosu na državno područje države članice ili neki njegov dio ako u pojedinom slučaju sporazum, na koji se primjenjuje izuzeće iz ove Uredbe usprkos tomu proizvodi učinke koji nisu u skladu s člankom 101. stavkom 3. Ugovora na državnom području te države članice ili nekom njegovom dijelu te ako takvo područje ima sva obilježja izdvojenog zemljopisnog tržišta.
- (23) Prilikom utvrđivanja treba li pogodnost iz ove Uredbe biti povučena na temelju članka 29. Uredbe (EZ) br. 1/2003, od posebne su važnosti protutržišni učinci koji mogu proizaći iz postojanja paralelnih mreža vertikalnih sporazuma koji imaju slične učinke značajnog ograničavanja pristupa mjerodavnom tržištu ili tržišnom natjecanju na njemu. Takvi kumulativni učinci mogu se primjerice pojaviti u slučaju selektivne distribucije ili postojanja obveza nenatjecanja.

⁽¹⁾ SL L 1, 4.1.2003., str. 1.

- (24) Kako bi se pojačao nadzor paralelnih mreža vertikalnih sporazuma koji imaju slične protutržišne učinke, i koji obuhvaćaju više od 50 % predmetnog tržišta, Komisija može putem uredbe ovu Uredbu proglašiti neprimjenjivom na vertikalne sporazume koji sadrže određena ograničenja koja se odnose na predmetno tržište, čime se ponovno uspostavlja puna primjena članka 101. Ugovora na takve sporazume.
- (25) Kako bi se ocijenili učinci ove Uredbe na tržišno natjecanje u sektoru maloprodaje motornih vozila, opskrbe rezervnim dijelovima i pružanja poslijeprodajnih usluga servisiranja motornih vozila na zajedničkom tržištu, primjereno je izraditi evaluacijsko izvješće o djelovanju ove Uredbe,

DONIJELA JE OVU UREDBU:

POGLAVLJE I.

ZAJEDNIČKE ODREDBE

Članak 1.

Definicije

1. Za potrebe ove Uredbe primjenjuju se sljedeće definicije:

- (a) „vertikalni sporazum” znači sporazum ili usklađeno djelovanje između dva ili više poduzetnika, od kojih svaki od njih djeluje, za potrebe sporazuma ili usklađenog djelovanja, na različitoj razini proizvodnje ili distribucijskog lanca te kojim se uređuju uvjeti pod kojima sudionici sporazuma mogu kupovati, prodavati i dalje prodavati određenu robu ili usluge;
- (b) „vertikalno ograničenje” znači ograničenje tržišnog natjecanja sadržano u vertikalnom sporazumu koje je obuhvaćeno člankom 101. stavkom 1. Ugovora;
- (c) „ovlašteni serviser” znači davatelj usluga popravka i održavanja motornih vozila koji djeluje unutar distribucijskog sustava koji je uspostavio dobavljač motornih vozila;
- (d) „ovlašteni distributer” znači distributer rezervnih dijelova za motorna vozila koji djeluje unutar distribucijskog sustava koji je uspostavio dobavljač motornih vozila;
- (e) „neovisni serviser” znači:
- i. davatelj usluga popravka i održavanja motornih vozila koji ne djeluje u okviru sustava distribucije koji je uspostavio dobavljač motornih vozila za koje pruža usluge popravka ili održavanja;
 - ii. ovlašteni serviser unutar sustava distribucije pojedinog dobavljača, ako pruža usluge popravka ili održavanja

motornih vozila za koja isti nije član predmetnog sustava distribucije navedenog dobavljača;

(f) „neovisni distributer” znači:

- i. distributer rezervnih dijelova za motorna vozila koji ne djeluje unutar sustava distribucije koji je uspostavio dobavljač motornih vozila za koja se isti bavi distribucijom rezervnih dijelova;
- ii. ovlašteni distributer unutar sustava distribucije pojedinog dobavljača, ako se bavi distribucijom rezervnih dijelova za vozila čijeg predmetnog sustava distribucije navedenog dobavljača nije član;

(g) „motorno vozilo” znači vozilo na vlastiti pogon namijenjeno uporabi na javnim cestama koje ima tri ili više kotača;

(h) „rezervni dijelovi” znači roba koju treba ugraditi u ili na motorno vozilo, kako bi se zamijenili dijelovi tog vozila, uključujući robu poput maziva koja je neophodna za uporabu motornog vozila, uz iznimku goriva;

(i) „selektivni sustav distribucije” znači sustav distribucije u kojem se dobavljač obvezuje, posredno ili neposredno, prodavati robu ili usluge koje su predmet sporazuma, samo distributerima odabranima na temelju posebnih kriterija, a ti se distributeri obvezuju da neće prodavati tu robu ili usluge neovlaštenim distributerima na državnom području koje je dobavljač odredio za primjenu tog sustava;

2. Za potrebe ove Uredbe, izrazi „poduzetnik”, „dobavljač”, „proizvođač” i „kupac” uključuju i njihove povezane poduzetnike.

Izraz „povezani poduzetnici” znači:

- (a) poduzetnici u kojima je sudionik sporazuma, izravno ili neizravno:
- i. ovlašten iskoristiti više od polovice glasačkih prava; ili
 - ii. ovlašten imenovati više od polovine članova nadzornog odbora, upravnog odbora ili tijela koja zakonski zastupaju poduzetnika, ili
 - iii. ovlašten voditi poslove toga poduzetnika;
- (b) poduzetnici koji izravno ili neizravno imaju, nad sudionikom sporazuma prava ili ovlaštenja navedena pod točkom (a);
- (c) poduzetnici u kojima poduzetnik naveden pod točkom (b) ima izravno ili neizravno prava ili ovlaštenja navedena pod točkom (a);

(d) poduzetnici u kojima sudionik sporazuma zajedno s jednim ili više poduzetnika navedenih pod točkom (a), (b) ili (c), ili u kojima dva ili više tih poduzetnika zajednički imaju prava ili ovlaštenja navedena pod točkom (a);

(e) poduzetnici u kojima prava ili ovlaštenja navedena pod točkom (a) zajednički drže:

i. sudionici sporazuma ili njihovi odnosni povezani poduzetnici navedeni u točkama (a) do (d); ili

ii. jedna ili više stranaka sporazuma odnosno jedan ili više njihovih povezanih poduzetnika navedenih u točkama (a) do (d) i jedna ili više trećih strana.

POGLAVLJE II.

VERTIKALNI SPORAZUMI ZA KUPNJU, PRODAJU ILI DALJNJU PRODAJU NOVIH MOTORNIH VOZILA

Članak 2.

Primjena Uredbe (EZ) br. 1400/2002

U skladu s člankom 101. stavkom 3. Ugovora, od 1. lipnja 2010. do 31. svibnja 2013., članak 101. stavak 1. Ugovora ne primjenjuje se na vertikalne sporazume koji se odnose na uvjete pod kojima sudionici mogu kupovati, prodavati ili preprodavati nova motorna vozila, koji ispunjavaju uvjete za izuzeće u skladu s Uredbom (EZ) br. 1400/2002 koji se izričito odnose na vertikalne sporazume za kupnju, prodaju ili daljnju prodaju novih motornih vozila.

Članak 3.

Primjena Uredbe (EU) br. 330/2010

S učinkom od 1. lipnja 2013. Uredba (EU) br. 330/2010 primjenjuje se na vertikalne sporazume za kupnju, prodaju ili daljnju prodaju novih motornih vozila.

POGLAVLJE III.

VERTIKALNI SPORAZUMI NA POSLIJEPRODAJNOM TRŽIŠTU MOTORNIH VOZILA

Članak 4.

Izuzeće

Na temelju članka 101. stavka 3. Ugovora i podložno odredbama ove Uredbe, članak 101. stavak 1. Ugovora ne primjenjuje se na vertikalne sporazume koji reguliraju uvjete pod kojima stranke sporazuma mogu kupovati, prodavati ili preprodavati rezervne dijelove za motorna vozila ili pružati usluge popravka i održavanja motornih vozila koji udovoljavaju zahtjevima za izuzeće iz Uredbe (EU) br. 330/2010 i ne sadrže teška ograničenja tržišnog natjecanja navedena u članku 5. ove Uredbe.

Ovo se izuzeće primjenjuje u mjeri u kojoj takvi sporazumi sadrže vertikalna ograničenja.

Članak 5.

Ograničenja kojima se ukida pogodnost skupnog izuzeća – teška ograničenja

Izuzeće predviđeno u članku 4. ne primjenjuje se na vertikalne sporazume koji, izravno ili neizravno, samostalno ili zajednički s drugim čimbenicima pod kontrolom stranaka, za svoj cilj imaju:

(a) ograničavanje članovima unutar sustava selektivne distribucije prodaju rezervnih dijelova za motorna vozila neovisnim serviserima koji te dijelove koriste za popravak i održavanje motornih vozila;

(b) ograničavanje mogućnosti dobavljača rezervnih dijelova, alata za popravke ili dijagnostičke ili druge opreme, ugovorene s proizvođačem motornih vozila, da prodaje navedene rezervne dijelove, alate za popravke ili dijagnostičku ili drugu opremu ovlaštenim ili neovisnim distributerima, ili ovlaštenim ili neovisnim serviserima ili krajnjim korisnicima;

(c) ograničavanje mogućnosti dobavljača dijelova za motorna vozila, ugovorene s proizvođačem motornih vozila koji koristi te dijelove u prvoj ugradnji u proizvodnji motornih vozila, da te dijelove ili rezervne dijelove valjano i na vidljivom mjestu označi svojim robnim žigom ili logotipom.

POGLAVLJE IV.

ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 6.

Neprimjenjivanje ove Uredbe

1. U skladu s člankom 1. točkom (a) Uredbe br. 19/65/EEZ, Komisija može putem uredbe proglasiti da se, u slučajevima kada paralelne mreže sličnih vertikalnih ograničenja obuhvaćaju više od 50 % mjerodavnog tržišta, ova Uredba ne primjenjuje na vertikalne sporazume koji sadrže određena ograničenja koja se odnose na predmetno tržište.

Članak 7.

Praćenje i evaluacijsko izvješće

Komisija će pratiti djelovanje ove Uredbe i najkasnije do 31. svibnja 2021. sastaviti izvješće o njezinom djelovanju uzimajući u obzir posebno uvjete utvrđene u članku 101. stavku 3. Ugovora.

*Članak 8.***Razdoblje valjanosti**

Ova Uredba stupa na snagu 1. lipnja 2010.

Prestaje važiti 31. svibnja 2023.

Ova je Uredba u cijelosti obvezujuća i izravno se primjenjuje u svim državama članicama.

Sastavljeno u Bruxellesu 27. svibnja 2010.

Za Komisiju
Predsjednik
José Manuel BARROSO

32010D0787

L 336/24

SLUŽBENI LIST EUROPSKE UNIJE

21.12.2010.

ODLUKA VIJEĆA
od 10. prosinca 2010.

o državnim potporama za zatvaranje nekonkurentnih rudnika ugljena

(2010/787/EU)

VIJEĆE EUROPSKE UNIJE,

uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju Europske unije, a posebno njegov članak 107. stavak 3. točku (e),

uzimajući u obzir prijedlog Europske komisije,

uzimajući u obzir mišljenje Europskog parlamenta ⁽¹⁾,

budući da:

- (1) Uredba Vijeća (EZ) br. 1407/2002 od 23. srpnja 2002. o državnim potporama industriji ugljena ⁽²⁾ prestaje važiti 31. prosinca 2010.
- (2) Mali doprinos subvencioniranog ugljena ukupnoj energiji više ne opravdava održavanje takvih subvencija za osiguranje opskrbe energijom u Uniji.
- (3) Politika Unije kojom se potiču obnovljivi izvori energije, održivo i sigurno gospodarstvo s niskim udjelom ugljena ne podržava beskonačno poticanje nekonkurentnih rudnika ugljena. Kategorije potpora koje su dozvoljene Uredbom (EZ) br. 1407/2002 stoga ne trebaju biti trajno zadržane.
- (4) Međutim, u nedostatku specifičnih pravila o državnim potporama za ovaj sektor, samo se opća pravila o državnim potporama primjenjuju na ugljen. U tom kontekstu, nekonkurentni rudnici ugljena koji trenutačno koriste potpore u skladu s Uredbom (EZ) br. 1407/2002 ne mogu više ostvarivati pravo na potporu te će možda morati biti zatvoreni.
- (5) Ne dovodeći u pitanja opća pravila o državnim potporama, države članice trebaju biti u mogućnosti

poduzeti mjere za ublažavanje socijalnih i regionalnih posljedica zatvaranja tih rudnika, tj. uredno okončanje aktivnosti u kontekstu neopozivog plana zatvaranja i/ili financiranje izvanrednih troškova, posebno naslijeđenih obveza.

- (6) Ova Odluka za sektor ugljena znači prijelaz s primjene posebnih sektorskih pravila na primjenu općih pravila o državnim potporama koja se primjenjuju na sve sektore.
- (7) Kako bi se na najmanju mjeru svelo narušavanje tržišnog natjecanja na unutarnjem tržištu zbog državnih potpora za zatvaranje nekonkurentnih rudnika ugljena, takve potpore trebaju biti regresivne i strogo ograničene na proizvodne jedinice za proizvodnju ugljena koje se planiraju nepovratno zatvoriti.
- (8) Radi ublažavanja učinka koji na okoliš ima proizvodnja ugljena iz proizvodnih jedinica kojima se dodjeljuju potpore za zatvaranje, države članice trebaju donijeti plan prikladnih mjera, primjerice u području energetske učinkovitosti, obnovljive energije ili hvatanja i skladištenja ugljičnog dioksida.
- (9) Poduzetnici trebaju ostvarivati pravo na potpore za pokriće troškova koji u skladu s uobičajenom računovodstvenom praksom ne utječu izravno na trošak proizvodnje. Takve su potpore namijenjene za pokriće izvanrednih troškova koji proizlaze iz zatvaranja njihovih jedinica za proizvodnju ugljena. Kako bi se izbjeglo da takve potpore neopravdano koriste poduzetnicima koji zatvaraju samo dio svojih proizvodnih mjesta, predmetni poduzetnici trebaju voditi zasebne račune za svaku od svojih jedinica za proizvodnju ugljena.
- (10) Ispunjavajući svoju zadaću u skladu s ovom Odlukom Komisija treba osigurati uspostavu, održavanje i poštovanje uobičajenih uvjeta tržišnog natjecanja. Posebno u odnosu na tržište električne energije, potpore za industriju ugljena ne bi trebale biti takve da utječu na proizvođače električne energije pri njihovom odabiru izvora opskrbe primarnom energijom. Slijedom toga, o cijenama i količinama ugljena ugovorne se strane trebaju slobodno dogovarati u svjetlu prevladavajućih uvjeta na svjetskom tržištu.

⁽¹⁾ Mišljenje od 23. studenoga 2010. (još nije objavljeno u Službenom listu)

⁽²⁾ SL L 205, 2.8.2002., str. 1.

- (11) Primjena ove Odluke ne treba isključiti mogućnost da se potpore industriji ugljena ocijene sukladnima unutarnjem tržištu po nekoj drugoj osnovi. U tom smislu, ostala specifična pravila, posebno ona koja se odnose na potpore za istraživanje, razvoj i inovacije, za zaštitu okoliša i za aktivnosti izobrazbe, nastavljaju se primjenjivati unutar granica najviših intenziteta potpora, osim ako nije drukčije predviđeno tim pravilima.
- (12) Komisija treba ocijeniti mjere prijavljene na temelju ove Odluke i donijeti odluku u skladu s Uredbom Vijeća (EZ) br. 659/1999 od 22. ožujka 1999. o utvrđivanju detaljnih pravila za primjenu članka 93. Ugovora o EZ-u ⁽¹⁾.
- (13) Kako bi se izbjegao diskontinuitet između mjera predviđenih Uredbom (EZ) br. 1407/2002 i mjera predviđenih u ovoj Odluci, ova se Odluka treba primjenjivati od 1. siječnja 2011.,

DONIJELO JE OVU ODLUKU:

POGLAVLJE 1.

UVODNE ODREDBE

Članak 1.

Definicije

Za potrebe ove Odluke, primjenjuju se sljedeće definicije:

- (a) „ugljen” znači visokokvalitetan, srednjokvalitetan i niskokvalitetan ugljen kategorije A i B u smislu međunarodnog sustava kodificiranja ugljena koji je utvrdila Gospodarska komisija Ujedinjenih naroda za Europu ⁽²⁾;
- (b) „zatvaranje” znači trajni prestanak proizvodnje i prodaje ugljena;
- (c) „plan zatvaranja” znači plan koji sastavlja država članica određujući mjere koje rezultiraju konačnim zatvaranjem jedinica za proizvodnju ugljena;
- (d) „jedinica za proizvodnju ugljena” znači podzemne i nadzemne lokacije za eksploataciju ugljena i povezana infrastruktura, kojima se može proizvoditi sirovi ugljen neovisno o ostalim dijelovima poduzetnika;
- (e) „poslovna godina” znači kalendarska godina ili drugo dvanaestomjesečno razdoblje koje se koristi kao polazište za ugovore u industriji ugljena;

⁽¹⁾ SL L 83, 27.3.1999., str. 1.

⁽²⁾ Međunarodni sustav kodificiranja srednje kvalitetnog i visokokvalitetnog ugljena (1998), Međunarodna klasifikacija ugljena u ležištu (1998) i Međunarodni sustav kodificiranja niskokvalitetnog ugljena (1999).

- (f) „troškovi proizvodnje” znači ukupni troškovi vezani uz tekuću proizvodnju, uključujući aktivnosti vađenja, oplemenjivanja ugljena, posebno pranja, mjerenja i sortiranja, kao i prijevoza do mjesta uporabe te uobičajenu amortizaciju i tržišne kamate na posuđeni kapital;
- (g) „tekući proizvodni gubici” znači pozitivna razlika između troška proizvodnje ugljena i prodajne cijene na mjestu uporabe koja je slobodno dogovorena između ugovornih stranaka u svjetlu prevladavajućih uvjeta na svjetskom tržištu.

POGLAVLJE 2.

SUKLADNOST POTPORA

Članak 2.

Načelo

1. U kontekstu zatvaranja nekonkurentnih rudnika, potpore industriji ugljena mogu se smatrati sukladnima urednom funkcioniranju unutarnjeg tržišta ako su u skladu s odredbama ove Odluke.

2. Potpore pokrivaju samo troškove u vezi s ugljenom za proizvodnju električne energije, za kombiniranu proizvodnju toplinske i električne energije, za proizvodnju koksa i dodavanje goriva za visoke peći u industriji čelika, tamo gdje postoji takva uporaba u Uniji.

Članak 3.

Potpore za zatvaranje

1. Potpore poduzetniku, koje su namijenjene posebno za pokriće tekućih proizvodnih gubitaka jedinica za proizvodnju ugljena, mogu se smatrati sukladnima unutarnjem tržištu samo ako ispunjavaju sljedeće uvjete:

- (a) poslovanje predmetnih jedinica za proizvodnju ugljena mora činiti dio plana zatvaranja čiji rok ne prelazi 31. prosinca 2018.;
- (b) predmetne jedinice za proizvodnju ugljena moraju biti definitivno zatvorene u skladu s planom zatvaranja;
- (c) prijavljene potpore ne smiju premašiti razliku između predvidljivih troškova proizvodnje i predvidljivih prihoda za poslovnu godinu. Stvarno plaćene potpore moraju podlijegati godišnjim ispravcima na temelju stvarnih troškova i prihoda najkasnije do kraja poslovne godine nakon godine za koju su potpore bile dodijeljene;

(d) iznos potpora po ekvivalentu tone ugljena ne smije dovesti do toga da cijene ugljena iz Unije na mjestu uporabe budu niže od cijena ugljena slične kvalitete iz trećih zemalja;

(e) predmetne jedinice za proizvodnju ugljena morale su biti aktivne 31. prosinca 2009.;

(f) ukupni iznos potpora za zatvaranje, koje dodjeljuje država članica, mora pratiti silazni trend: do kraja 2013. smanjenje ne smije biti manje od 25 %, do kraja 2015. ne manje od 40 %, do kraja 2016. ne manje od 60 % te do kraja 2017. ne manje od 75 % potpora dodijeljenih u 2011.;

(g) ukupni iznos potpora za zatvaranje koje dodjeljuju države članice ne smije premašiti, za svaku godinu nakon 2010., iznos koji je ta država članica dodijelila, a Komisija odobrila, u skladu sa člancima 4. i 5. Uredbe (EZ) br. 1407/2002 za 2010.;

(h) države članice moraju donijeti plan mjera radi ublažavanja učinka koji na okoliš ima proizvodnja ugljena iz proizvodnih jedinica kojima se dodjeljuju potpore u skladu s ovim člankom, primjerice u području energetske učinkovitosti, obnovljive energije ili hvatanja i skladištenja ugljičnog dioksida.

2. Uključivanje mjera, koje u smislu članka 107. stavka 1. Ugovora čine državnu potporu, u plan iz točke (h) stavka 1. ne dovodi u pitanje obvezu prijave i nečinjenja koju državama članicama u odnosu na takve mjere nameće članak 108. stavak 3. Ugovora, kao niti sukladnost takvih mjera unutarnjem tržištu.

3. Ako jedinice za proizvodnju ugljena, kojima se dodjeljuju potpore prema stavku 1., ne budu zatvorene do datuma utvrđenog u planu zatvaranja koji je odobrila Komisija, predmetna država članica vraća sve dodijeljene potpore u odnosu na čitavo razdoblje obuhvaćeno planom zatvaranja.

Članak 4.

Potpore za pokriće izvanrednih troškova

1. Državne potpore poduzetnicima koji provode ili su provodili aktivnosti u vezi s proizvodnjom ugljena kako bi im se omogućilo pokriće troškova koji proizlaze ili su proizašli iz zatvaranja jedinica za proizvodnju ugljena, a nisu vezani uz tekuću proizvodnju, mogu se smatrati sukladnima unutarnjem tržištu pod uvjetom da plaćeni iznos ne premašuje takve troškove. Takve se potpore mogu koristiti za pokriće:

(a) troškova koji su nastali ili su rezervirani samo u poduzetnicima koji zatvaraju ili su zatvorili jedinice za proizvodnju ugljena, uključujući poduzetnike koji su korisnici potpora za zatvaranje;

(b) troškova koji su nastali u nekoliko poduzetnika.

2. Kategorije troškova obuhvaćenih stavkom 1. određene su u Prilogu. Stavak 1. ne primjenjuje se na troškove proizašle iz nepridržavanja propisa o zaštiti okoliša.

Članak 5.

Zbrajanje

1. Najviši iznos potpore dopušten prema ovoj Odluci primjenjuje se bez obzira na to financiraju li potporu u cijelosti države članice ili je dijelom financira Unija.

2. Potpore odobrene prema ovoj Odluci ne smiju se zbrajati s ostalim državnim potporama u smislu članka 107. stavka 1. Ugovora odnosno s drugim oblicima financiranja Unije za iste opravdane troškove ako takvo preklapanje dovodi do iznosa potpora koji je viši od iznosa odobrenog prema ovoj Odluci.

Članak 6.

Odvajanje računa

Sve potpore koje su poduzetnici primili prikazuju se u računima dobiti i gubitka kao zasebna stavka prihoda različita od prometa. Ako poduzetnici koji koriste potpore prema ovoj Odluci nastave trgovati odnosno poslovati nakon zatvaranja nekih ili svih njihovih jedinica za proizvodnju ugljena, moraju voditi precizne i zasebne račune za svaku od svojih jedinica za proizvodnju ugljena te za ostale gospodarske aktivnosti koje nisu vezane uz vađenje ugljena. Potporama dodijeljenim prema ovoj Odluci upravlja se tako da ne postoji mogućnost njihovog prenošenja na druge jedinice za proizvodnju ugljena koje nisu dio plana zatvaranja odnosno na druge gospodarske aktivnosti istog poduzetnika.

POGLAVLJE 3.

POSTUPCI

Članak 7.

Informacije koje pružaju države članice

1. Uz Uredbu (EZ) br. 659/1999, potpore iz ove Odluke podliježu i posebnim pravilima utvrđenim u stavcima 2. do 6.

2. Države članice koje namjeravaju dodijeliti potpore za zatvaranje iz članka 3. prijavljuju Komisiji plan zatvaranja predmetnih jedinica za proizvodnju ugljena. Plan sadržava barem sljedeće elemente:

(a) identifikaciju jedinica za proizvodnju ugljena;

- (b) stvarne ili procijenjene troškove proizvodnje za svaku jedinicu za proizvodnju ugljena po poslovnoj godini;
- (c) procijenjenu proizvodnju ugljena, po poslovnoj godini, jedinica za proizvodnju ugljena koje su predmet plana zatvaranja;
- (d) procijenjeni iznos potpora za zatvaranje po poslovnoj godini.
3. Države članice Komisiji prijavljuju sve izmjene plana zatvaranja.
4. Države članice prijavljuju sve potpore koje namjeravaju dodijeliti industriji ugljena prema ovoj Odluci tijekom poslovne godine. Komisiji dostavljaju sve pojedinosti mjerodavne za izračun predvidljivih troškova proizvodnje i njihovu vezu s planovima zatvaranja koji su prijavljeni Komisiji u skladu sa stavkom 2.
5. Države članice obavješćuju Komisiju o iznosu i izračunu stvarno plaćenih potpora tijekom poslovne godine najkasnije šest mjeseci nakon završetka predmetne godine. Ako su izvršene izmjene prvotno plaćenih iznosa tijekom predmetne poslovne godine, države članice o tome obavješćuju Komisiju prije isteka sljedeće poslovne godine.
6. Prilikom prijavljivanja potpora iz članaka 3. i 4. te prilikom obavješćivanja Komisije o stvarno plaćenim potporama, države članice dostavljaju sve informacije koje su Komisiji potrebne kako bi provjerila poštovanje odredaba ove Odluke.

POGLAVLJE 4.

ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 8.

Provedbene mjere

Komisija poduzima sve mjere potrebne za provedbu ove Odluke. U granicama utvrđenim ovom Odlukom može uspostaviti zajednički okvir za priopćavanje informacija iz članka 7.

Članak 9.

Stupanje na snagu

Ova Odluka stupa na snagu sljedećeg dana od dana objave u *Službenom listu Europske unije*.

Primjenjuje se od 1. siječnja 2011.

Prestaje važiti 31. prosinca 2027.

Sastavljeno u Bruxellesu 10. prosinca 2010.

Za Vijeće
Predsjednik

V. VAN QUICKENBORNE

PRILOG

DEFINICIJA TROŠKOVA IZ ČLANKA 4.

1. Troškovi koji su nastali ili su rezervirani samo kod poduzetnika koji zatvaraju ili su zatvorili jedinice za proizvodnju ugljena

Isključivo sljedeće kategorije troškova, i to samo ako proizlaze iz zatvaranja jedinica za proizvodnju ugljena:

- (a) trošak plaćanja socijalnih naknada proizašlih iz prijevremenog umirovljenja radnika prije nego navrše zakonsku dob umirovljenja;
- (b) ostali izvanredni izdaci za radnike koji su izgubili ili će izgubiti radna mjesta;
- (c) plaćanje mirovina i naknada izvan zakonskog sustava osiguranja radnicima koji su izgubili ili će izgubiti radna mjesta i radnicima koji imaju pravo na takva plaćanja prije zatvaranja;
- (d) troškovi koje su poduzetnici snosili za prekvalifikaciju radnika kako bi im se pomoglo da nađu nova radna mjesta izvan industrije ugljena, posebno troškovi izobrazbe;
- (e) opskrba besplatnim ugljenom radnika koji su izgubili ili će izgubiti radna mjesta i radnicima koji imaju pravo na takvu opskrbu prije zatvaranja, odnosno novčani ekvivalent;
- (f) preostali troškovi proizašli iz upravnih, zakonskih ili poreznih odredaba specifičnih za industriju ugljena;
- (g) dodatni podzemni sigurnosni radovi proizašli iz zatvaranja jedinica za proizvodnju ugljena;
- (h) šteta od iskapanja, pod uvjetom da su ju prouzročile jedinice za proizvodnju ugljena koje su zatvorene ili se zatvaraju;
- (i) svi opravdani troškovi vezani uz sanaciju bivših lokacija za vađenje ugljena, uključujući:
 - preostale troškove proizašle iz doprinosa tijelima odgovornim za vodoopskrbu i uklanjanje otpadnih voda,
 - druge preostale troškove proizašle iz vodoopskrbe i uklanjanja otpadnih voda;
- (j) preostali troškovi za pokriće zdravstvenog osiguranja bivših radnika;
- (k) troškovi vezani uz otkazivanje ili izmjenu ugovora koji su u tijeku (najviše u vrijednosti šestomjesečne proizvodnje);
- (l) izvanredna intrinzična amortizacija pod uvjetom da proizlazi iz zatvaranja jedinica za proizvodnju ugljena;
- (m) troškovi rekultiviranja površine.

Povećanje vrijednosti zemljišta oduzima se od prihvatljivih troškova za troškovne kategorije iz točaka (g), (h), (i) i (m).

2. Troškovi koji su nastali ili su rezervirani u nekoliko poduzetnika

Isključivo sljedeće kategorije troškova:

- (a) povećanje doprinosa, izvan zakonskog sustava osiguranja, za pokriće troškova socijalnog osiguranja kao rezultat pada broja uplatitelja slijedom zatvaranja jedinica za proizvodnju ugljena;
 - (b) izdaci za vodoopskrbu i uklanjanje otpadnih voda proizašli iz zatvaranja jedinica za proizvodnju ugljena;
 - (c) povećanje doprinosa tijelima odgovornim za vodoopskrbu i uklanjanje otpadnih voda, pod uvjetom da je to povećanje rezultat smanjenja proizvodnje ugljena koja podliježe nametima slijedom zatvaranja jedinica za proizvodnju ugljena.
-

32012D0021

11.1.2012.

SLUŽBENI LIST EUROPSKE UNIJE

L 7/3

ODLUKA KOMISIJE

od 20. prosinca 2011.

o primjeni članka 106. stavka 2. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na državne potpore u obliku naknade za pružanje javnih usluga koje se dodjeljuju određenim poduzetnicima kojima je povjereno obavljanje usluga od općeg gospodarskog interesa

(priopćeno pod brojem dokumenta C(2011) 9380)

(Tekst značajan za EGP)

(2012/21/EU)

EUROPSKA KOMISIJA,

uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju Europske unije, a posebno njegov članak 106. stavak 3.,

budući da:

(1) Članak 14. Ugovora nalaže Uniji, ne dovodeći u pitanje članke 93., 106. i 107. Ugovora, da koristi svoje ovlasti kako bi osigurala da se usluge od općeg gospodarskog interesa obavljaju u skladu s načelima i uvjetima koji im omogućuju ispunjavanje njihovih ciljeva.

(2) Kako bi se određene usluge od općeg gospodarskoga interesa obavljale u skladu s načelima i pod uvjetima koji im omogućuju ispunjenje njihovih ciljeva, može se ukazati potreba za financijskom potporom države, kojom bi se pokrio dio ili svi specifični troškovi koji proizlaze iz obveze pružanja javne usluge. U skladu s člankom 345. Ugovora, kako ga tumači Sud Europske unije, nije važno obavljaju li takve usluge od općeg gospodarskog interesa javni ili privatni poduzetnici.

(3) U vezi s tim, članak 106. stavak 2. Ugovora navodi da su poduzetnici kojima je povjereno obavljanje usluga od općeg gospodarskog interesa, ili oni koji imaju značajke monopola koji ostvaruje prihod, podložni pravilima sadržanim u Ugovoru, osobito pravilima o tržišnom natjecanju ako primjena tih pravila, pravno ili činjenično, ne sprečava obavljanje zadaća koje su im povjerene. No, to ne smije utjecati na razvoj trgovine u mjeri u kojoj bi to bilo u suprotnosti s interesima Unije.

(4) U svojoj presudi u predmetu *Altmark* ⁽¹⁾, Sud je odlučio da naknada za obavljanje usluge od općeg gospodarskog interesa ne predstavlja državnu potporu u smislu članka 107. Ugovora pod uvjetom da su istodobno (kumulativno) ispunjena četiri kriterija. Prvo, poduzetniku koji prima naknadu moraju zaista biti povjerene obveze pružanja javnih usluga i te obveze moraju biti jasno određene. Drugo, parametri na temelju kojih se izračunava naknada moraju biti utvrđeni unaprijed, na objektiv i transparentan način. Treće, naknada ne smije premašiti iznos neophodan za pokrivanje svih ili dijela troškova koji su nastali pri izvršenju obveze javne usluge, uzimajući u obzir relevantne prihode i razumnu dobit. Konačno, ako u konkretnom slučaju poduzetnik kojem je povjereno izvršenje obveze pružanja javne usluge nije izabran na temelju postupka javnog natječaja koji bi omogućio izbor ponuditelja koji bi takve usluge mogao pružiti po najpovoljnijim uvjetima za zajednicu, visina potrebne naknade mora se odrediti na temelju analize troškova koje bi imao tipičan poduzetnik, kojim se dobro upravlja i koji ima odgovarajuća potrebna sredstva.

(5) Kada navedeni kriteriji nisu ispunjeni, a ispunjeni su opći uvjeti za primjenu članka 107. stavka 1. Ugovora, naknada za javnu uslugu predstavlja državnu potporu koja je podložna člancima 93., 106., 107. i 108. Ugovora.

(6) Osim ove Odluke, za primjenu pravila o državnim potporama na naknadu koja se dodjeljuje za obavljanje usluga od općeg gospodarskog interesa važna su tri instrumenta:

(a) nova Komunikacija o primjeni pravila o državnim potporama Europske unije na naknadu koja se dodjeljuje za obavljanje usluga od općeg gospodarskog

⁽¹⁾ Predmet C-280/00 *Altmark Trans and Regierungspräsidium Magdeburg protiv Nahverkehrsgesellschaft Atmark* [2003] Izvješća Europskog suda I-7747.

interesa ⁽¹⁾ pojašnjava primjenu članka 107. Ugovora i kriterije koji su utvrđeni presudom u predmetu *Altmark* na takvu naknadu;

- (b) nova Uredba, koju Komisija namjerava donijeti, o primjeni članaka 107. i 108. Ugovora na potpore *de minimis* za pružanje usluga od općeg gospodarskog interesa utvrđuje određene uvjete – uključujući iznos naknade - pod kojima se za naknadu za obavljanje javne usluge neće smatrati da ispunjava sve kriterije iz članka 107. stavka 1.;
- (c) revidirani okvir za državne potpore u obliku naknade za obavljanje javne usluge ⁽²⁾ detaljno navodi da će Komisija analizirati slučajeve koji nisu obuhvaćeni ovom Odlukom pa će ih se stoga morati prijaviti Komisiji.
- (7) Odlukom Komisije 2005/842/EZ od 28. studenoga 2005. o primjeni članka 86. stavka 2. Ugovora o EZ-u na državne potpore u obliku naknade za obavljanje javne usluge koja se dodjeljuje određenim poduzetnicima kojima je povjereno obavljanje usluga od općeg gospodarskog interesa ⁽³⁾ utvrđuje se značenje i opseg izuzeća na temelju članka 106. stavka 2. Ugovora i utvrđuju pravila kojima se omogućuje uspješno praćenje ispunjenja kriterija koji su utvrđeni u toj odredbi. Ovom Odlukom zamjenjuje se Odluka 2005/842/EZ i utvrđuju uvjeti pod kojima državna potpora u obliku naknade za obavljanje usluge od općeg gospodarskog interesa ne podliježe obvezi prethodne prijave iz članka 108. stavka 3. Ugovora budući da se može smatrati usklađenom sa člankom 106. stavkom 2. Ugovora.
- (8) Takva se potpora može smatrati usklađenom samo ako se dodjeljuje kako bi se osiguralo pružanje usluga od općeg gospodarskog interesa kako se na to poziva članak 106. stavak 2. Ugovora. Iz sudske prakse proizlazi da, u odsutnosti sektorskih pravila na razini Unije u tom području, države članice imaju visok stupanj diskrecionog prava pri utvrđivanju koje bi se usluge mogle svrstati među usluge od općeg gospodarskog interesa. Stoga je zadaća Komisije pobrinuti se da ne nastanu očite pogreške pri definiranju usluga od općeg gospodarskog interesa.
- (9) Pod uvjetom da je ispunjen niz uvjeta, ograničeni iznosi naknade koja se daje poduzetnicima kojima je povjereno obavljanje usluge od općeg gospodarskog interesa ne utječu na razvoj trgovine i tržišno natjecanje u mjeri u kojoj bi to bilo u suprotnosti s interesima Unije. Stoga,
- pojedinačna prijava državne potpore neće biti potrebna za naknadu čiji je iznos manji od određenog godišnjeg iznosa naknade pod uvjetom da su ispunjeni zahtjevi iz ove Odluke.
- (10) Uzimajući u obzir razvoj trgovine unutar Unije na području pružanja usluga od općeg gospodarskog interesa, koje se, na primjer, očituje kroz snažan razvoj multinacionalnih pružatelja usluga u nizu sektora koji su od velikog značaja za razvoj unutarnjeg tržišta, primjereno je odrediti nižu granicu iznosa naknade koju je moguće izuzeti od obveze prijave u skladu s ovom Odlukom nego što je to bio slučaj s Odlukom 2005/842/EZ, pri čemu je omogućeno da se taj iznos izračuna kao godišnji prosjek u razdoblju u kojem je predmetna obveza povjerena.
- (11) Bolnice i poduzetnici ovlašteni za pružanje socijalnih usluga, kojima su povjerene zadaće koje se odnose na usluge od općeg gospodarskog interesa, imaju specifične značajke koje je potrebno uzeti u obzir. Posebno je potrebno uzeti u obzir činjenicu da u postojećim gospodarskim uvjetima i s obzirom na trenutni stupanj razvoja unutarnjeg tržišta, socijalnim uslugama može biti potreban iznos potpore koji je viši od praga koji je utvrđen ovom Odlukom a kako bi nadoknadile troškove obavljanja javne usluge. Viši iznos naknade za socijalne usluge dakle ne stvara nužno veći rizik za tržišno natjecanje. Iz tog razloga, poduzetnici kojima je povjereno obavljanje socijalnih usluga, uključujući one koji pružaju usluge stambenog zbrinjavanja za socijalno ugrožene građane ili socijalne skupine koje se nalaze u nepovoljnijem položaju, kojima je zbog ograničene platežne sposobnosti do stambenog prostora nemoguće doći po tržišnim uvjetima, trebaju također uživati korist izuzeća od obveze prijave koje je predviđeno ovom Odlukom, čak i kada primaju viši iznos naknade od zadanog praga iznosa naknade koji je uređen ovom Odlukom. Isto treba primjenjivati i na bolnice koje pružaju medicinsku skrb, uključujući, kad je to potrebno, usluge hitne medicinske pomoći i povezane pomoćne usluge koje su neposredno povezane s njihovom osnovnom djelatnosti, naročito u području istraživanja. Kako bi ostvarile pravo na izuzeće od prijave, socijalne usluge trebaju biti jasno definirane kao usluge koje ispunjavaju socijalne potrebe u odnosu na zdravstvenu i dugoročnu zaštitu, zaštitu djece, pristup i ponovno uključivanje na tržište rada, socijalne stanove te skrb za socijalno ranjive skupine i njihovu socijalnu uključenost.
- (12) Učinak na trgovinu i tržišno natjecanje određene mjere kojom se osigurava naknada ne ovisi samo o prosječnom iznosu naknade koji se prima godišnje i sektoru koji ju prima, nego i o ukupnom trajanju razdoblja u kojem je zadaća za obavljanje javne usluge povjerena. Osim u slučaju ako je duže razdoblje opravdano zbog potrebe za značajnim ulaganjima, na primjer, u području socijalnog stanovanja, primjena ove Odluke treba biti ograničena na razdoblje ovlaštenja od najviše 10 godina.

⁽¹⁾ SL C 8, 11.1.2012., str. 4.

⁽²⁾ SL C 8, 11.1.2012., str. 15.

⁽³⁾ SL L 312, 29.11.2005., str. 67.

- (13) Kako bi se mogao primjenjivati članak 106. stavak 2. Ugovora, poduzetnik mora biti izričito ovlašten od strane države članice za obavljanje određene usluge od općeg gospodarskog interesa.
- (14) Kako bi se osiguralo ispunjenje uvjeta navedenih u članku 106. stavku 2. Ugovora, nužno je utvrditi preciznije uvjete koje je potrebno ispuniti u odnosu na povjeravanje pružanja usluga od općeg gospodarskog interesa. Iznos naknade može se pravilno izračunati i provjeriti samo ako su obveze koje su povjerene poduzetniku u pogledu javnih usluga i sve obveze povjerene državi jasno definirane jednim ili više zakonskih akata nadležnih javnih tijela predmetne države članice. Vrsta instrumenta može se razlikovati od države članice do države članice, no instrument mora sadržavati najmanje poduzetnike kojima je povjerena javna usluga, precizni sadržaj i trajanje dodijeljenih obveza, te ako je potrebno, državno područje na koje se odnosi ispunjavanje obveze javne usluge koje su im povjerene, dodjelu bilo kakvih isključivih ili posebnih prava, te opis mehanizma dodjele naknade i parametre za određivanje naknade kao i za izbjegavanje prekomjerne naknade i njezinog mogućeg povrata. S ciljem osiguranja transparentnosti u odnosu na primjenu ove Odluke, akt o ovlaštenju mora sadržavati i poziv na ovu Odluku.
- (15) Kako bi se izbjeglo neopravdano narušavanje tržišnog natjecanja naknada ne bi smjela premašiti iznos koji je neophodan za pokriće neto troškova koje ima poduzetnik u obavljanju usluge, uključujući i razumnu dobit.
- (16) Iznos naknade koji je viši od onoga što je neophodno kako bi se pokrili neto troškovi koje ima predmetni poduzetnik pri obavljanju javne usluge nije neophodan za obavljanje usluge od općeg gospodarskog interesa i slijedom toga predstavlja nezakonitu državnu potporu koja treba biti vraćena državi. Naknada koja je dodijeljena za obavljanje usluge od općeg gospodarskog interesa, ali se od strane predmetnog poduzetnika stvarno koristi za poslovanje na nekom drugom tržištu u svrhu koja nije navedena aktom o ovlaštenju nije neophodna za obavljanje usluge od općeg gospodarskog interesa pa slijedom toga može također predstavljati nezakonitu potporu koju je potrebno vratiti.
- (17) Opravdani neto troškovi izračunavaju se kao razlika između troškova koji su nastali u obavljanju usluge od općeg gospodarskog interesa i prihoda zarađenog od usluge od općeg gospodarskog interesa ili pak kao razlika između neto troškova obavljanja usluge od općeg gospodarskog interesa i neto troškova ili dobiti od obavljanja usluge koja nije obuhvaćena uslugom od općeg gospodarskog interesa. Naročito, ako se zbog obveze obavljanja javne usluge snižava prihod (na primjer, zbog reguliranih tarifa), ali pri tom to ne utječe na troškove, neto troškove nastale izvršavanjem obveze pružanja javne usluge moguće je utvrditi na temelju umanjenog prihoda. S ciljem izbjegavanja neopravdanog narušavanja tržišnog natjecanja sve prihode nastale iz usluge od općeg gospodarskog interesa, drugim riječima, sve prihode koje pružatelj usluge ne bi bio ostvario da mu ta obveza nije povjerena, treba uzeti u obzir u svrhu izračuna iznosa naknade. Ako su predmetnom poduzetniku dodijeljena posebna ili isključiva prava koja se odnose na djelatnosti koje nisu usluge od općeg gospodarskog interesa, a za koje se dodjeljuje potpora, i te djelatnosti ostvaruju dobit veću od razumne dobiti, ili ako poduzetnik uživa druge koristi koje mu dodjeljuje država, iste se, bez obzira na njihovo razvrstavanje u skladu s članku 107. Ugovora, ubrajaju u prihod predmetnog poduzetnika.
- (18) Razumna dobit određuje se kao stopa prinosa na kapital uzimajući u obzir stupanj rizika ili nepostojanje rizika. Pojam „stopa prinosa na kapital” ovdje znači internu stopu rentabilnosti poduzetnika (IRR) koju poduzetnik ostvaruje na uloženi kapital za čitavog razdoblja ovlaštenja.
- (19) Dobit koja ne premašuje zbroj relevantne stope kamatne zamjene (*swap rate*) i 100 baznih poena ne treba se smatrati nerazumnom. U ovom se kontekstu relevantna stopa kamatne zamjene (*swap rate*) promatra kao primjerena stopa prinosa za nerizična ulaganja. Premija od 100 baznih bodova služi, između ostalog, kao kompenzacija za rizik likvidnosti u odnosu na kapital koji je vezan za obavljanje usluge za razdoblja trajanja akta o ovlaštenju.
- (20) U slučajevima u kojima poduzetnik kojem je povjereno obavljanje usluge od općeg gospodarskog interesa ne snosi značajan stupanj poslovnog rizika, na primjer zbog toga što su troškovi koji nastaju obavljanjem usluge od općeg gospodarskog interesa u potpunosti pokriveni naknadom, dobit koja premašuje referentno mjerilo zbroja relevantne kamatne zamjene (*swap rate*) i 100 baznih bodova ne bi se smjela smatrati razumnom.
- (21) Kada, u posebnim okolnostima, nije primjereno koristiti stopu prinosa na kapital, države članice morale bi imati mogućnost osloniti se na druge pokazatelje razine dobiti kako bi utvrdile razumnu dobit, kao što je to je prosječna stopa prinosa na vlastiti kapital (ROE), prinos na imovinu (ROA) ili prinos od prodaje (ROS).
- (22) Pri određivanju što čini razumnu dobit, države članice morale bi imati mogućnost uvesti poticajne kriterije koje se odnose posebno na kvalitetu pruženih usluga i

povećanje učinkovitosti proizvodnje. Povećanje učinkovitosti proizvodnje ne bi smjelo smanjiti kvalitetu pružene usluge. Na primjer, države članice trebaju imati mogućnost da u aktu o ovlaštenju odrede ciljeve povećanja učinkovitosti, pri čemu će visina naknade ovisiti o opsegu ispunjenja tih ciljeva. Akt o ovlaštenju može odrediti da ako poduzetnik ne ostvari ciljeve, naknada bude smanjena primjenjujući metodu izračuna koja je navedena u aktu o ovlaštenju, a ako poduzetnik te ciljeve premaši, naknada bude povećana primjenjujući metodu izračuna navedenu u aktu o ovlaštenju. Sve premije povezane s povećanjem proizvodne učinkovitosti moraju biti utvrđene na razini koja će omogućiti uravnoteženu diobu koristi nastale iz učinkovitosti između poduzetnika i države članice i/ili korisnika.

- (23) Članak 93. Ugovora predstavlja *lex specialis* u odnosu na članak 106. stavak 2. Ugovora. U njemu se utvrđuju pravila koja se primjenjuju na naknade za obavljanje javnih usluga u sektoru kopnenog prometa. Članak 93. tumači Uredba Vijeća (EEZ) br. 1370/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 23. listopada 2007. o uslugama javnog putničkog prijevoza u željezničkom i cestovnom prometu kojom se izvan snage stavljaju Uredbe Vijeća (EEZ) br. 1191/69 i br. 1107/70⁽¹⁾, o utvrđivanju pravila koja se primjenjuju na naknadu za obveze pružanja javnih usluga u javnom putničkom prometu. Njegova primjena na putnički promet unutarnjim vodama diskrecijsko je pravo država članica. Uredbom (EZ) br. 1370/2007 izuzima se od prijave na temelju članka 108. stavka 3. Ugovora svaka naknada u sektoru kopnenog prometa koja ispunjava uvjete iz te Uredbe. U skladu s presudom u predmetu *Altmark*, naknada u sektoru kopnenog prometa koja nije usklađena s odredbama članka 93. Ugovora ne može se smatrati sukladnom Ugovoru na temelju članka 106. stavka 2. Ugovora, ili na temelju bilo koje odredbe iz Ugovora. Slijedom toga, ova se Odluka ne primjenjuje na sektor kopnenog prometa.
- (24) Za razliku od kopnenog prometa, sektori pomorskog i zračnog prometa podložni su članku 106. stavku 2. Ugovora. Određena pravila koja se primjenjuju na naknade za obavljanje javne usluge u sektorima zračnog i pomorskog prometa nalaze se u Uredbi (EZ) br. 1008/2008 Europskog parlamenta i Vijeća od 24. rujna 2008. o zajedničkim pravilima za obavljanje usluga u zračnom prometu u Zajednici⁽²⁾ i u Uredbi Vijeća (EEZ) br. 3577/92 od 7. prosinca 1992. o primjeni načela slobode pružanja usluga u pomorskom prometu između država članica (pomorska kabotaža)⁽³⁾. Međutim, za razliku od Uredbe (EZ) br. 1370/2007, te Uredbe ne odnose se na sukladnost bilo kojeg mogućeg elementa državne potpore, niti uređuju izuzeće od obveze prijave na temelju članka 108. stavka 3. Ugovora. Ova se Odluka stoga treba primjenjivati na naknade za obavljanje javnih usluga u sektorima zračnog i pomorskog prometa pod uvjetom da su, uz ispunjenje uvjeta utvrđenih ovom Odlukom, takve naknade usklađene s

posebnim sektorskim propisima sadržanim u uredbama (EZ) br. 1008/2008 i (EEZ) br. 3577/92, kada je to primjenjivo.

- (25) U posebnim slučajevima naknade za obavljanje javne usluge namijenjene zračnoj ili pomorskoj povezanosti s otocima i za zračne i pomorske luke koje predstavljaju usluge od općeg gospodarskog interesa u skladu s člankom 106. stavkom 2. Ugovora, primjereno je utvrditi pragove koji se temelje na prosječnom godišnjem broju putnika budući da takav izračun točnije odražava ekonomsku realnost tih djelatnosti i njihov značaj kao usluga od općeg gospodarskog interesa.
- (26) Izuzeće od obveze prethodne prijave za određene usluge od općeg gospodarskog interesa ne isključuje mogućnost da države članice prijave određeni projekt koji sadrži državne potpore. U slučaju takve prijave, ili ako u slučaju da Komisija ocjenjuje sukladnost određene mjere potpore na temelju zahtjeva ili po službenoj dužnosti (*ex officio*), Komisija će ocijeniti jesu li ispunjeni uvjeti iz ove Odluke. Ako to nije slučaj, mjera će se ocjenjivati u skladu s načelima sadržanim u Komunikaciji Komisije o okviru za državne potpore u obliku naknade za javne usluge.
- (27) Ovu Odluku treba primjenjivati ne dovodeći u pitanje odredbe Direktive Komisije 2006/111/EZ od 16. studenoga 2006. o transparentnosti financijskih odnosa između država članica i javnih poduzeća kao i o financijskoj transparentnosti unutar određenih poduzetnika⁽⁴⁾.
- (28) Ovu Odluku treba primjenjivati ne dovodeći u pitanje odredbe Unije u području tržišnog natjecanja, posebno članke 101. i 102. Ugovora.
- (29) Ovu Odluku treba primjenjivati ne dovodeći u pitanje odredbe Unije u području javnih nabava.
- (30) Ovu Odluku treba primjenjivati ne dovodeći u pitanje strože odredbe koje se odnose na obveze pružanja javnih usluga koje su sadržane u zakonodavstvu Unije za posebne sektore.
- (31) Potrebno je utvrditi prijelazne odredbe za pojedinačne potpore koje su dodijeljene prije stupanja na snagu ove Odluke. Programi potpora koji su stupili na snagu u skladu s Odlukom 2005/842/EZ prije stupanja na snagu ove Odluke trebaju nastaviti biti usklađeni s unutarnjim tržištem i izuzeti od obveze prijave u razdoblju od sljedeće 2 godine. Potpore koje su stupile na snagu prije stupanja na snagu ove Odluke, koje nisu dodijeljene u skladu s Odlukom 2005/842/EZ, ali ispunjavaju uvjete utvrđene ovom Odlukom, trebaju se smatrati usklađenima s unutarnjim tržištem i izuzete od obveze prijave.

⁽¹⁾ SL L 315, 3.12.2007., str. 1.

⁽²⁾ SL L 293, 31.10.2008., str. 3.

⁽³⁾ SL L 364, 12.12.1992., str. 7.

⁽⁴⁾ SL L 318, 17.11.2006., str. 17.

(32) Komisija namjerava ponovno ispitati ovu Odluku 5 godina nakon njezina stupanja na snagu,

DONIJELA JE OVU ODLUKU:

Članak 1.

Predmet

Ovom se Odlukom utvrđuju uvjeti pod kojima se državna potpora u obliku naknade za obavljanje javne usluge koja se dodjeljuje određenim poduzetnicima kojima je povjereno obavljanje usluga od općeg gospodarskog interesa smatra usklađenom s unutarnjim tržištem i izuzima od obveze prijave utvrđene u članku 108. stavku 3. Ugovora.

Članak 2.

Područje primjene

1. Ova se Odluka primjenjuje na državne potpore u obliku naknade za obavljanje javne usluge koja se dodjeljuje poduzetnicima kojima je povjereno obavljanje usluga od općeg gospodarskog interesa kako je navedeno u članku 106. stavku 2. Ugovora, a koje su obuhvaćene jednom od sljedećih kategorija:

(a) naknada koja ne premašuje godišnji iznos od 15 milijuna EUR za pružanje usluga od općeg gospodarskog interesa u svim područjima osim prometa i prometne infrastrukture;

ako iznos naknade varira u tijeku razdoblja u kojem je povjereno obavljanje javne usluge, godišnji iznos izračunava se kao prosjek godišnjih iznosa naknade za koje se očekuje da će se ostvariti u tijeku razdoblja u kojem je povjerena javna usluga;

(b) naknada za pružanje usluga od općeg gospodarskog interesa od strane bolnica koje pružaju medicinsku skrb, uključujući, kada je to potrebno, usluge hitne medicinske pomoći; obavljanje povezanih pomoćnih usluga koje su neposredno povezane s njihovim osnovnim djelatnostima, naročito u području istraživanja, međutim, ne sprečava primjenu ovog stavka;

(c) naknada za pružanje usluga od općeg gospodarskog interesa s ciljem ispunjavanja socijalnih potreba koje se odnose na zdravstvenu i dugoročnu zaštitu, zaštitu djece, pristup i ponovno uključivanje na tržište rada, socijalnu stanogradnju te socijalnu uključenost socijalno ranjivih skupina;

(d) naknada za pružanje usluga od općeg gospodarskog interesa za zračno ili pomorsko povezivanje s otocima na kojima prosječni godišnji promet u razdoblju od 2 financijske godine koje prethode godini u kojoj je povjereno obavljanje usluge od općeg gospodarskog interesa ne prelazi 300 000 putnika;

(e) naknada za pružanje usluga od općeg gospodarskog interesa u za zračne luke i luke u kojima prosječni godišnji promet u razdoblju od 2 financijske godine koje prethode godini u kojoj je povjereno obavljanje usluge od općeg gospodarskog interesa ne prelazi 200 000 putnika u slučaju zračnih luka, i 300 000 putnika u slučaju luka.

2. Ova Odluka primjenjuje se samo u slučaju kada razdoblje u kojem je poduzetniku povjereno obavljanje usluga od općeg gospodarskog interesa ne prelazi 10 godina. U slučajevima kada razdoblje ovlaštenja prelazi 10 godina ova se Odluka primjenjuje samo kada davatelj usluge mora izvršiti značajna ulaganja koja se moraju amortizirati u dužem vremenskom razdoblju u skladu s opće važećim računovodstvenim načelima.

3. Ako za trajanja razdoblja ovlaštenja prestanu biti ispunjeni uvjeti za primjenu ove Odluke, potpora se mora prijaviti u skladu s člankom 108. stavkom 3. Ugovora.

4. U području zračnog i pomorskog prometa ova se Odluka primjenjuje samo na državne potpore u obliku naknade za javne usluge koja se dodjeljuje poduzetnicima kojima je povjereno obavljanje usluga od općeg gospodarskog interesa u skladu s člankom 106. stavkom 2. Ugovora, i, ako je primjereno, u skladu s Uredbom (EZ) br. 1008/2008 odnosno Uredbom (EEZ) br. 3577/92.

5. Ova se Odluka ne primjenjuje na državne potpore u obliku naknade za obavljanje javne usluge koja se dodjeljuje poduzetnicima u području kopnenog prometa.

Članak 3.

Usklađenost i izuzeće od prijave

Državne potpore u obliku naknade za obavljanje javnih usluga koje ispunjavaju uvjete utvrđene u ovoj Odluci sukladne su s unutarnjim tržištem i izuzimaju se od obveze prethodne prijave predviđene člankom 108. stavkom 3. Ugovora, pod uvjetom da su istodobno usklađene i s uvjetima koji proizlaze iz Ugovora ili iz sektorskog zakonodavstva Unije.

Članak 4.

Ovlaštenje

Obavljanje usluge od općeg gospodarskog interesa povjerava se predmetnom poduzetniku na temelju jednog ili više pravnih akata, o čijem obliku može odlučiti svaka država članica. Taj akt ili akti moraju sadržavati, osobito:

(a) sadržaj i trajanje obveza pružanja javne usluge;

(b) poduzetnika i, kada je primjereno, predmetno državno područje;

- (c) vrstu svih isključivih ili posebnih prava koja je tom poduzetniku dodijelilo za to nadležno tijelo;
- (d) opis mehanizma naknade i parametre za izračun, kontrolu i reviziju naknade;
- (e) mjere za izbjegavanje i povrat moguće prekomjerne naknade; i
- (f) pozivanje na ovu Odluku.

Članak 5.

Naknada

1. Iznos naknade ne smije premašiti iznos koji je neophodan za pokrivanje neto troškova koji su nastali prilikom izvršavanja obveze pružanja javnih usluga, uključujući razumnu dobit.
2. Neto troškovi mogu se izračunati kao razlika između troškova kako su utvrđeni u stavku 3. i prihoda kako su utvrđeni u stavku 4. Također, mogu se izračunati i kao razlika između neto troškova poduzetnika za poslovanje s obvezom pružanja javne usluge i neto troškova ili dobiti istog poduzetnika za poslovanje bez obveze pružanja javne usluge.
3. Troškovi koje je potrebno uzeti u obzir uključuju sve troškove koji su nastali od obavljanja usluge od općeg gospodarskog interesa. Oni se izračunavaju na temelju općeprihvaćenih načela troškovnog računovodstva kako slijedi:
 - (a) ako su djelatnosti predmetnog poduzetnika ograničene na usluge od općeg gospodarskog interesa, mogu se uzeti u obzir svi njegovi troškovi;
 - (b) ako poduzetnik ujedno obavlja djelatnosti koje nisu obuhvaćene uslugama od općeg gospodarskog interesa, u obzir se uzimaju samo troškovi povezani s uslugama od općeg gospodarskog interesa;
 - (c) troškovi razvrstani za usluge od općeg gospodarskog interesa mogu uključivati sve izravne troškove nastale pri pružanju usluge od općeg gospodarskog interesa kao i odgovarajući udio u troškovima koji su zajednički i uslugama od općeg gospodarskog interesa i drugim djelatnostima;

- (d) troškovi povezani s ulaganjima, posebno za infrastrukturu, mogu se uzeti u obzir ako su takva ulaganja neophodna za obavljanje usluge od općeg gospodarskog interesa.

4. Prihod koji je potrebno uzeti u obzir mora uključivati najmanje čitav prihod ostvaren od obavljanja usluga od općeg gospodarskog interesa, neovisno o tome je li prihod razvrstan kao državna potpora u smislu članka 107. Ugovora. Ako predmetni poduzetnik ima posebna ili isključiva prava povezana s drugim djelatnostima koje nisu usluge od općeg gospodarskog interesa za koje se dodjeljuju potpore, a koje stvaraju dobit koja premašuje razumnu dobit, ili donose korist poduzetniku od drugih prednosti koje mu dodjeljuje država, one se moraju uključiti u njegov prihod, bez obzira na to kako se razvrstavaju u smislu članka 107. Ugovora. Predmetna država članica može odlučiti da se dobit koja se ostvaruje iz drugih djelatnosti koje su izvan opsega usluge od općeg gospodarskog interesa dodijeli u cijelosti ili djelomično za financiranje usluge od općeg gospodarskog interesa.

5. U smislu ove Odluke „razumna dobit” znači stopu prinosa na kapital koju bi za čitavog razdoblja trajanja akta o ovlaštenju zahtijevao tipičan poduzetnik koji razmišlja o tome bi li obavljao uslugu od općeg gospodarskog interesa, uzimajući u obzir pripadajući rizik. Stopa prinosa na kapital ovdje znači internu stopu rentabilnosti poduzetnika (IRR) za čitavog razdoblja trajanja ovlaštenja odnosno internu stopu prinosa na uloženi kapital. Stupanj rizika ovisi o predmetnom sektoru, vrsti usluge i obilježjima naknade.

6. Pri određivanju što predstavlja razumnu dobit, države članice mogu uvesti poticajne kriterije koji se posebno odnose na kvalitetu pružene usluge te povećanje proizvodne učinkovitosti. Povećanje učinkovitosti ne smije smanjiti kvalitetu pružene usluge. Sve premije povezane s povećanjem proizvodne učinkovitosti moraju biti utvrđene na razini koja će omogućiti uravnoteženu diobu koristi nastale iz povećanja učinkovitosti između poduzetnika i države članice i/ili korisnika.

7. U svrhu ove Odluke, stopa prinosa na kapital koja ne premašuje zbroj relevantne stope kamatne zamjene (*swap rate*) i 100 baznih bodova smatra se razumnom u svakom slučaju. Relevantna stopa kamatne zamjene (*swap rate*) odgovara stopi kamatne zamjene (*swap rate*) čije dospijeće i valuta odgovaraju dužini razdoblja i valuti akta o ovlaštenju. Kada pružanje usluga od općeg gospodarskog interesa nije povezano sa značajnim komercijalnim ili ugovornim rizikom, naročito kada se neto troškovi nastali pružanjem usluga od općeg gospodarskog interesa u bitnome naknadno (*ex post*) nadoknađuju u potpunosti, razumna dobit ne smije premašiti zbroj relevantne stope kamatne zamjene (*swap rate*) i premije od 100 baznih bodova.

8. Kada, zbog posebnih okolnosti, nije primjereno koristiti stopu prinosa na kapital, države članice mogu se koristiti i drugim pokazateljima ostvarivanja dobiti osim stope prinosa na kapital kako bi odredile koji bi trebao biti iznos razumne dobiti, kao što su prosječni prinos na vlastiti kapital (ROE), prinos na imovinu (ROA) ili prinos od prodaje (ROS). „Prinos” znači dobit prije odbitka kamata i poreza u predmetnoj godini. Prosječni prinos računa se pomoću diskontnog faktora za vrijeme trajanja ugovora, kako je uređeno Komunikacijom Komisije o reviziji metode za utvrđivanje referentnih kamatnih stopa i diskontnih stopa ⁽¹⁾. Bez obzira na to koji je pokazatelj izabran, država članica mora biti u mogućnosti Komisiji, na njezin zahtjev, dostaviti dokaze da dobit ne premašuje dobit koju bi očekivao prosječni poduzetnik koji razmišlja o tome bi li obavljao uslugu, na primjer, dostavom podataka o prinosima koji su ostvareni na temelju sličnih vrsta ugovora po tržišnim uvjetima.

9. Kada poduzetnik obavlja djelatnosti koje su i unutar i izvan opsega usluga od općeg gospodarskog interesa, na knjigovodstvenim kontima mora odvojeno prikazati troškove i prihode povezane s uslugom od općeg gospodarskog interesa i one povezane s drugim uslugama, kao i parametre za razvrstavanje troškova i prihoda. Troškovi povezani s djelatnostima izvan opsega usluga od općeg gospodarskog interesa moraju pokrivati sve izravne troškove, odgovarajući udio u zajedničkim troškovima te odgovarajući prinos na kapital. U odnosu na te troškove naknada se ne može dodijeliti.

10. Države članice će od predmetnog poduzetnika zahtijevati povrat svake primljene prekomjerne naknade.

Članak 6.

Nadzor prekomjerne naknade

1. Države članice osiguravaju da naknada koja se dodjeljuje za obavljanje usluga od općeg gospodarskog interesa ispunjava uvjete utvrđene u ovoj Odluci a naročito da poduzetnik ne prima naknadu koja bi bila viša od iznosa koji je utvrđen u skladu s člankom 5. Na zahtjev Komisije o tome dostavljaju dokaze. Provode redovite provjere ili osiguravaju da se takve provjere provode, najmanje svake 3 godine za vrijeme trajanja ovlaštenja i na kraju tog razdoblja.

2. Kad poduzetnik primi naknadu koja je viša od iznosa koji je utvrđen u skladu s članku 5., država članica mora zahtijevati od poduzetnika da vrati iznos prekomjerne naknade koji je primio. Parametri za izračun naknade ponovno se definiraju za buduća razdoblja. Kad iznos prekomjerne naknade ne premašuje 10 % iznosa prosječne godišnje naknade, takva se

prekomjerna naknada može prenijeti u slijedeće razdoblje i oduzeti od iznosa naknade koji je potrebno isplatiti za to razdoblje.

Članak 7.

Transparentnost

U slučaju naknada koje su više od 15 milijuna EUR, koje su odobrene poduzetniku koji obavlja i djelatnosti koje nisu obuhvaćene uslugama od općeg gospodarskog interesa, država članica objavljuje sljedeće informacije na internetu ili u drugim primjerenim sredstvima informiranja:

- (a) akt o ovlaštenju ili njegov sažetak koji sadržava elemente navedene u članku 4.;
- (b) godišnje iznose potpora koje su dodijeljene predmetnom poduzetniku.

Članak 8.

Raspoloživost informacija

Države članice dužne su za razdoblja ovlaštenja i najmanje 10 godina od završetka razdoblja ovlaštenja pohranjivati sve potrebne informacije kao bi se utvrdilo je li odobrena naknada u skladu s ovom Odlukom.

Po pisanom zahtjevu Komisije, države članice dužne su dostaviti Komisiji sve informacije koje Komisija smatra potrebnima kako bi se utvrdilo jesu li propisi koji su na snazi u odnosu na definiranje naknada u skladu s ovom Odlukom.

Članak 9.

Izvjешća

Svake dvije godine svaka država članica dužna je podnijeti Komisiji izvješće o provedbi ove Odluke. Izvješće mora sadržavati detaljan pregled uvjeta primjene ove Odluke za različite kategorije usluga iz članka 2. stavka 1., uključujući:

- (a) opis primjene ove Odluke na usluge koje su obuhvaćene njezinim područjem primjene, uključujući interne djelatnosti;
- (b) ukupan iznos potpora koje su dodijeljene u skladu s ovom Odlukom, raščlanjenih po gospodarskim sektorima primatelja;

⁽¹⁾ SL C 14, 19.1.2008., str. 6.

(c) napomenu o tome, je li kod određene vrste usluge primjena ove Odluke dovela do teškoća ili su uloženi prigovori trećih strana;

i

(d) sve druge informacije koje se odnose na primjenu ove Odluke koje zatraži Komisija i koje je potrebno navesti pravovremeno prije dostave izvješća.

Prvo se izvješće dostavlja do 30. lipnja 2014.

Članak 10.

Prijelazne odredbe

Ova se Odluka primjenjuje na pojedinačne potpore i programe potpora kako slijedi:

(a) svaki program potpora koji je stupio na snagu prije stupanja na snagu ove Odluke, a koji je bio usklađen s unutarnjim tržištem i izuzet od obveze prijave u skladu s Odlukom 2005/842/EZ, nastavit će biti usklađen s unutarnjim tržištem i izuzet od obveze prijave za sljedeće razdoblje od 2 godine;

(b) svaka potpora koja je stupila na snagu prije stupanja na snagu ove Odluke, a nije bila usklađena s unutarnjim tržištem, niti je bila izuzeta od obveze prijave u skladu s

Odlukom 2005/842/EZ, no ispunjava uvjete utvrđene ovom Odlukom, smatrat će se usklađenom s unutarnjim tržištem i izuzetom od obveze prethodne prijave.

Članak 11.

Stavljanje izvan snage

Odluka 2005/842/EZ ovime se stavlja izvan snage.

Članak 12.

Stupanje na snagu

Ova Odluka stupa na snagu 31. siječnja 2012.

Članak 13.

Adresati

Ova je Odluka upućena državama članicama.

Sastavljeno u Bruxellesu 20. prosinca 2011.

Za Komisiju
Joaquín ALMUNIA
Potpredsjednik

32012R0360

L 114/8

SLUŽBENI LIST EUROPSKE UNIJE

26.4.2012.

UREDBA KOMISIJE (EU) br. 360/2012

od 25. travnja 2012.

o primjeni članka 107. i 108. Ugovora o funkcioniranju Europske Unije na potpore *de minimis* koje se dodjeljuju poduzetnicima koji pružaju usluge od općeg gospodarskog interesa

(Tekst značajan za EGP)

KOMISIJA EUROPSKIH ZAJEDNICA,

uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju Europske unije,

uzimajući u obzir Uredbu Vijeća (EZ) br. 994/98 od 7. svibnja 1998. o primjeni članka 92. i 93. Ugovora o osnivanju Europske zajednice na određene kategorije horizontalnih državnih potpora ⁽¹⁾, a posebno njezin članak 2. stavak 1.,nakon objavljivanja nacрта ove Uredbe ⁽²⁾,

nakon savjetovanja sa Savjetodavnim odborom za državne potpore,

budući da:

- (1) Uredbom (EZ) br. 994/98 ovlašćuje se Komisija da uredbom utvrdi prag ispod kojeg se smatra da mjere potpore ne ispunjavaju sve kriterije utvrđene u članku 107. stavku 1. Ugovora te stoga nisu obuhvaćene postupkom prijave koji je predviđen u članku 108. stavku 3. Ugovora.
- (2) Na temelju te Uredbe, Komisija je usvojila, osobito, Uredbu (EZ) br. 1998/2006 od 15. prosinca 2006. o primjeni članka 87. i 88. Ugovora na potpore *de minimis* ⁽³⁾, kojom se utvrđuje opći prag za potpore *de minimis* od 200 000 EUR po korisniku u razdoblju od tri fiskalne godine.
- (3) Iskustvo Komisije u primjeni pravila o državnim potporama na poduzetnike koji pružaju usluge od općeg gospodarskog interesa u smislu članka 106. stavka 2. Ugovora pokazalo je da se najviši iznos potpore ispod kojega se za prednosti koje se dodjeljuju takvim poduzetnicima može smatrati da ne utječu na trgovinu između država članica i/ili ne narušavaju ili ne prijete narušavanjem tržišnog natjecanja može, u nekim slučajevima, razlikovati od općeg najvišeg iznosa potpore *de minimis* koji je utvrđen Uredbom (EZ) br. 1998/2006. Doista, barem za neke od tih prednosti je vjerojatno da predstavljaju naknadu za dodatne troškove koji su povezani s pružanjem usluga od općeg gospodarskog interesa. Štoviše, mnoge aktivnosti koje se smatraju pružanjem

usluga od općeg gospodarskog interesa ograničenog su teritorijalnog opsega. Stoga je primjereno uvesti uz Uredbu (EZ) br. 1998/2006 i Uredbu koja sadrži posebna pravila male vrijednosti (pravila *de minimis*) za poduzetnike koji pružaju usluge od općeg gospodarskog interesa. Potrebno je odrediti gornju granicu iznosa potpore *de minimis* koju svaki poduzetnik može primiti u određenom vremenskom razdoblju.

- (4) U svjetlu iskustva Komisije, za potporu koja se dodjeljuje poduzetnicima koji pružaju usluge od općeg gospodarskog interesa trebalo bi se smatrati da ne utječe na trgovinu između država članica i/ili ne narušava ili ne prijete narušavanjem tržišnog natjecanja pod uvjetom da ukupan iznos potpore koja se dodjeljuje za pružanje usluga od općeg gospodarskog interesa koju primi poduzetnik korisnik potpore ne premašuje 500 000 EUR u bilo kojem razdoblju od tri fiskalne godine. S obzirom na razvoj putničkog cestovnog prijevoza i pretežito lokalnog obilježja usluga od općeg gospodarskog interesa u ovom području, na ovaj sektor nije primjereno primijeniti niži najviši iznos, pa bi se na ovaj sektor trebao primijeniti najviši iznos od 500 000 EUR.
- (5) Pri utvrđivanju poštuje li se ta gornja granica trebalo bi u obzir uzeti fiskalne godine koje u fiskalne svrhe koristi poduzetnik u predmetnoj državi članici. Predmetno trogodišnje razdoblje trebalo bi odrediti u svakom posebnom slučaju, što znači da se pri svakoj novoj dodjeli potpore *de minimis* utvrdi ukupan potpore *de minimis* dodijeljene u predmetnoj fiskalnoj godini, kao i tijekom prethodne dvije fiskalne godine. U tu svrhu u obzir treba uzeti potporu dodijeljenu od strane države članice čak i kada se u potpunosti ili djelomično financira sredstvima iz izvora Unije. Mjere potpore koje prelaze gornju granicu za potpore *de minimis* ne bi se smjele moći razdijeliti na više manjih dijelova kako bi se ti dijelovi obuhvatili područjem primjene ove Uredbe.
- (6) Ova Uredba trebala bi se primjenjivati samo na potpore koje se dodjeljuju za pružanje usluga od općeg gospodarskog interesa. Poduzetnik korisnik potpore trebao bi stoga biti ovlašten u pisanom obliku za pružanje usluga od općeg gospodarskog interesa u vezi kojih se potpora dodjeljuje. Dok bi akt o ovlaštenju trebao poduzetnika obavijestiti o usluzi od općeg gospodarskog interesa za koju se potpora dodjeljuje, on ne mora nužno sadržavati sve detaljne informacije kako su utvrđene

⁽¹⁾ SL L 142, 14.5.1998., str. 1.⁽²⁾ SL C 8, 11.1.2012., str. 23.⁽³⁾ SL L 379, 28.12.2006., str. 5.

- u Odluci Komisije 2012/21/EU od 20. prosinca 2011. o primjeni članka 106. stavka 2. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na državne potpore u obliku naknade za javne usluge koje se dodjeljuju određenim poduzetnicima kojima je povjereno obavljanje usluga od općeg gospodarskog interesa ⁽¹⁾.
- (7) S obzirom na posebna pravila koja se primjenjuju u sektorima primarne proizvodnje poljoprivrednih proizvoda, ribarstva, ribogojstva i teretnog cestovnog prijevoza, na činjenicu da se poduzetnici u tim sektorima rijetko ovlašćuju za obavljanje usluga od općeg gospodarskog interesa, te s obzirom na rizik da bi iznosi potpora koji su ispod gornje granice utvrđene ovom Uredbom mogli ispunjavati kriterije iz članka 107. stavka 1. Ugovora u tim sektorima, ova se Uredba ne smije primjenjivati na te sektore. Međutim, ako poduzetnici djeluju u sektorima primarne proizvodnje poljoprivrednih proizvoda, ribarstva, ribogojstva ili teretnog cestovnog prijevoza kao i u drugim sektorima ili djelatnostima, ova Uredba treba se primjenjivati na te druge sektore ili djelatnosti (kao što je to primjerice sakupljanje otpada na moru) pod uvjetom da države članice osiguraju da djelatnosti u isključenim sektorima ne uživaju koristi od potpore *de minimis* na temelju ove Uredbe na primjeren način, kao što su to razdvajanje djelatnosti ili troškovno razdvajanje. Države članice mogu ispuniti ovu obvezu, naročito, ograničavanjem iznosa potpore *de minimis* na naknadu za troškove pružanja usluge, uključujući razumnu dobit. Ova se Uredba ne smije primjenjivati na sektor ugljena, s obzirom na njegova posebna obilježja i činjenicu da su poduzetnici u tim sektorima rijetko ovlašćeni za pružanje usluga od općeg gospodarskog interesa.
- (8) Uzimajući u obzir sličnosti između prerade i stavljanja na tržište poljoprivrednih proizvoda s jedne strane, i nepoljoprivrednih proizvoda, s druge strane, ova Uredba treba se primjenjivati na preradu i stavljanje na tržište poljoprivrednih proizvoda, pod uvjetom da su ispunjeni određeni uvjeti. U ovom smislu, ni djelatnosti na poljoprivrednom dobru koje su potrebne za pripremanje proizvoda za prvu prodaju, kao što su žetva, spremanje ili vršidba žita, ili pakiranje jaja, niti prva prodaja daljnjim prodavateljima ili prerađivačima, ne bi se smjele smatrati preradom ili stavljanjem na tržište.
- (9) Sud je utvrdio ⁽²⁾ da čim Unija izda propise kojima se uvodi zajedničko uređenje tržišta u predmetnom sektoru poljoprivrede, države članice se obvezuju suzdržati se od donošenja bilo kakvih mjera kojima bi se ono ugrozilo ili uvele iznimke. Iz tog razloga ova se Uredba ne smije primjenjivati na potpore čiji je iznos utvrđen na temelju cijene ili količine kupljenih proizvoda ili proizvoda koji su stavljeni na tržište. Isto se tako ne bi trebala primjenjivati na poticajne mjere male vrijednosti (poticajne mjere *de minimis*) koje su povezane s obvezom da se potpora dijeli s primarnim proizvođačima.
- (10) Ova se Uredba ne smije primjenjivati na izvoznu potporu *de minimis* ili potporu *de minimis* kojom se domaćim proizvodima daje prednost pred uvoznim proizvodima.
- (11) Ova se Uredba se ne smije primjenjivati na poduzetnike u teškoćama u smislu Smjernica Zajednice o državnim potporama za sanaciju i restrukturiranje poduzetnika u teškoćama ⁽³⁾ budući da je neprimjereno davati potporu za tekuće poslovanje poduzetnicima u teškoćama izvan koncepta restrukturiranja, a osim toga je teško odrediti bruto ekvivalent potpore koja je dodijeljena takvom poduzetniku.
- (12) U skladu s načelima kojima se vode potpore koje su obuhvaćene člankom 107. stavkom 1. Ugovora, za potpore *de minimis* trebalo bi smatrati da su dodijeljene u trenutku kada je na poduzetnika preneseno zakonsko pravo da primi potporu u skladu s važećem nacionalnom pravnom sustavu.
- (13) Kako bi se spriječilo zaobilaženje najviših intenziteta potpora koji su utvrđeni različitim instrumentima Unije, potpore *de minimis* ne smiju se zbrajati s državnim potporama u odnosu na iste opravdane troškove ako bi takvo zbrajanje potpora (kumulacija) za posljedicu imalo intenzitet potpore koji bi premašio onaj koji je utvrđen u posebnim okolnostima svakog slučaja uredbom o skupnom izuzeću ili odlukom koju je usvojila Komisija.
- (14) Ova Uredba ne smije ograničiti primjenu Uredbe (EZ) br. 1998/2006 na poduzetnike koji pružaju usluge od općeg gospodarskog interesa. Državama članicama treba biti prepušteno da se u slučaju potpore koja se dodjeljuje za pružanje usluga od općeg gospodarskog interesa pozovu na ovu Uredbu ili na Uredbu (EZ) br. 1998/2006.
- (15) U svojoj presudi u predmetu *Altmark* ⁽⁴⁾, Sud je utvrdio niz uvjeta koji moraju biti ispunjeni kako naknada za pružanje usluge od općeg gospodarskog interesa ne bi predstavljala državnu potporu. Ti uvjeti osiguravaju da naknada ograničena na neto troškove nastale od strane učinkovitih poduzetnika za pružanje usluge od općeg gospodarskog interesa ne predstavlja državnu potporu u smislu članka 107. stavka 1. Ugovora. Naknada koja premašuje te neto troškove predstavlja državnu potporu koja se može proglasiti sukladnom na temelju važećih pravila Unije. Kako bi se izbjeglo da se ova Uredba primjenjuje s ciljem zaobilaženja uvjeta koji su navedeni

⁽¹⁾ SL L 7, 11.1.2012., str. 3.

⁽²⁾ Predmet C-456/00 *Francuska Republika protiv Komisije Europskih zajednica* [2002] I-11949.

⁽³⁾ SL C 244, 1.10.2004., str. 2.

⁽⁴⁾ Predmet C-280/00 *Altmark Trans GmbH and Regierungspräsidium Magdeburg protiv Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH, and Oberbundesanwalt beim Bundesverwaltungsgericht* [2003] Izvješća Europskog suda I-7747.

u presudi Altmark, i kako bi se izbjegao utjecaj na trgovinu zbog zbrajanja potpore *de minimis* koja se dodjeljuje u skladu s ovom Uredbom s ostalim naknadama za istu uslugu od općeg gospodarskog interesa, potpora *de minimis* ne smije se zbrajati s niti jednom drugom naknadom u odnosu na istu uslugu od općeg gospodarskog interesa, bez obzira predstavlja li ona ili ne državnu potporu u skladu s presudom u predmetu Altmark ili sukladnu potporu u skladu s Odlukom 2012/21/EU ili u skladu s Priopćenjem Komisije – Okvirom Europske unije za državne potpore u obliku naknade za javne usluge (2011) ⁽¹⁾. Stoga se ova Uredba ne smije primjenjivati na naknadu primljenu za pružanje usluge od općeg gospodarskog interesa za koju se dodjeljuju i druge vrste naknada, osim kada je u slučaju te druge vrste naknade riječ o potpori *de minimis* u skladu s ostalim uredbama *de minimis* i kada se poštuju pravila o zbrajanju potpora utvrđena u ovoj Uredbi.

(16) S ciljem transparentnosti, jednakog tretmana i pravilne primjene gornje granice za potporu *de minimis*, sve države članice moraju koristiti istu metodu izračuna. Kako bi se omogućio takav izračun, a u skladu s s važećom praksom u primjeni pravila *de minimis*, iznosi potpora koji nisu novčane subvencije moraju se preračunati u svoj bruto ekvivalent potpore. Izračun ekvivalenta potpore drugih transparentnih vrsta potpora osim subvencija i potpora koje se isplaćuju u više obroka, zahtijeva uporabu tržišnih kamatnih stopa važećih u trenutku odobrenja takve potpore. S ciljem jedinstvene, transparentne i jednostavne primjene pravila o državnim potporama, tržišnim kamatnim stopama u svrhu ove Uredbe trebalo bi smatrati referentne kamatne stope kako su određene u Priopćenju Komisije o reviziji metode za utvrđivanje referentnih kamatnih i diskontnih stopa ⁽²⁾.

(17) S ciljem transparentnosti, jednakog tretmana i učinkovitog praćenja, ovu Uredbu treba primjenjivati samo na potporu *de minimis* koja je transparentna. Transparentna potpora je potpora za koju je moguće precizno unaprijed izračunati bruto ekvivalent potpore bez potrebe provođenja ocjene rizika. Takav precizan izračun može se, na primjer, izraditi za subvencije, subvencionirane kamatne stope i ograničena porezna izuzeća. Potpora sadržana u dotoku svježeg kapitala ne bi se trebala smatrati transparentnom potporom *de minimis*, osim ako ukupan iznos dotoka javnog kapitala nije niži od gornje granice potpore *de minimis*. Potpora u obliku mjera rizičnog kapitala, kako se navodi u Smjernicama Zajednice o državnim potporama za poticanje ulaganja rizičnog kapitala u mala

i srednja poduzeća ⁽³⁾, ne bi se smjela smatrati transparentnom potporom *de minimis*, osim ako predmetni program potpore rizičnog kapitala ne predviđa kapital samo do gornje granice za potporu *de minimis* za svakog ciljnog poduzetnika. Potpora u obliku zajma trebala bi se smatrati transparentnom potporom *de minimis* kada je bruto ekvivalent potpore izračunan na temelju tržišnih kamatnih stopa važećih u trenutku odobrenja subvencije.

(18) Pravnu sigurnost treba osigurati za programe jamstava koji ne mogu utjecati na trgovinu i narušiti tržišno natjecanje te za koje postoji dovoljno podataka kako bi se pouzdano mogli ocijeniti svi možebitni učinci. Ova Uredba mora stoga prenijeti gornju granicu za potpore *de minimis* u visini od 500 000 EUR u posebnu, za jamstvo specifičnu gornju granicu koja se temelji na zajamčenom iznosu pojedinačnog zajma kojemu je jamstvo namijenjeno. Ta posebna gornja granica treba se izračunati korištenjem metodologije kojom se ocjenjuje iznos državne potpore uključen u programe jamstava koji pokrivaju zajmove u korist održivih poduzetnika. Metodologija i podaci koji se koriste za izračun posebne gornje granice za jamstva morali bi isključiti poduzetnike u teškoćama kako je navedeno u Smjernicama Zajednice o državnim potporama za sanaciju i restrukturiranje poduzetnika u teškoćama. Ta se posebna gornja granica zato ne bi smjela primjenjivati na pojedinačne potpore koje se dodjeljuju izvan područja primjene programa koji sadrži jamstva, na potpore koje se dodjeljuju poduzetnicima u teškoćama, ili na jamstva za transakcije koje nisu zajmovi, poput jamstava za transakcije vlasničkoga kapitala. Posebnu gornju granicu trebalo bi odrediti na temelju činjenice da uzimajući u obzir najvišu stopu rizika (neto stopu neplaćanja) u visini od 13 %, koja predstavlja najgori mogući scenarij za programe koji sadrže jamstva u Uniji, za jamstvo u iznosu do 3 750 000 EUR može se smatrati da ima bruto ekvivalent potpore koji odgovara iznosu od 500 000 EUR gornje granice potpore *de minimis*. Te posebne gornje granice trebalo bi koristiti samo za jamstva koja pokrivaju do 80 % zajma. Metodologiju koju Komisija prihvati nakon prijave takve metodologije na temelju uredbe Komisije u području državnih potpora, mogu također koristiti države članice u svrhu ocjene bruto ekvivalenta državne potpore sadržanog u jamstvu, ako se odobrena metodologija izričito odnosi na vrstu jamstava i vrstu predmetnih transakcija za koje su jamstva namijenjena u okviru primjene ove Uredbe.

(19) Nakon prijave od strane države članice, Komisija može ispitati vodi li mjera potpore koja se ne sastoji od subvencije, zajma, jamstva, dotoka svježeg kapitala, mjere rizičnog kapitala ili ograničene stope poreznog

⁽¹⁾ SL C 8, 11.1.2012., str. 15.

⁽²⁾ SL C 14, 19.1.2008., str. 6.

⁽³⁾ SL C 194, 18.8.2006., str. 2.

izuzeća, bruto ekvivalentu potpore koji ne prelazi gornju granicu potpore *de minimis* pa stoga može biti obuhvaćena odredbama ove Uredbe.

- (20) Dužnost Komisije je osigurati da se poštuju pravila o državnim potporama a osobito da potpore koje se dodjeljuju u skladu s pravilima o potporama *de minimis* ispunjavaju uvjete iz tih pravila. Sukladno načelu o suradnji utvrđenom u članku 4. stavku 3. Ugovora o Europskoj uniji, države članice trebaju olakšati izvršenje ove zadaće uspostavom neophodnih alata kako bi se osiguralo da ukupan iznos potpore *de minimis* koja se dodjeljuje istom poduzetniku za pružanje usluga od općeg gospodarskog interesa ne prelazi sveukupnu dopuštenu gornju granicu. Zato, i kako bi se osigurala sukladnost s odredbama o zbrajanju s potporama *de minimis* na temelju drugih uredbi *de minimis*, države članice morale bi, kada dodjeljuju potpore *de minimis* na temelju ove Uredbe, obavijestiti predmetnog poduzetnika o iznosu potpore i o njezinom obilježju male vrijednosti pozivajući se na ovu Uredbu. Osim toga, predmetna država članica bi morala, prije dodjele takve potpore, od poduzetnika dobiti izjavu o potporama *de minimis* koje su obuhvaćene ovom Uredbom ili drugim uredbama *de minimis*, a koje je poduzetnik primio tijekom predmetne fiskalne godine i u prethodne dvije fiskalne godine. Države članice morale bi imati mogućnost osigurati da se poštovanje gornje granice osigura i vođenjem središnjeg registra.
- (21) Ova Uredba bi se trebala primjenjivati ne dovodeći u pitanje zahtjeve prava Unije u području javnih nabava ili dodatnih zahtjeva koji proizlaze iz Ugovora ili iz sektorskog zakonodavstva Unije.
- (22) Ovu Uredbu bi trebalo koristiti za potpore koje su dodijeljene poduzetnicima koji pružaju usluge od općeg gospodarskog interesa prije njezinog stupanja na snagu.
- (23) Komisija namjerava izvršiti preispitivanje ove Uredbe pet godina nakon njezina stupanja na snagu,

DONIJELA JE OVU ODLUKU:

Članak 1.

Područje primjene i definicije

1. Ova se Uredba primjenjuje na potpore koje se dodjeljuju poduzetnicima koji pružaju uslugu od općeg gospodarskog interesa u smislu članka 106. stavka 2. Ugovora.
2. Ova se Uredba ne primjenjuje na:
 - (a) potpore koje se dodjeljuju poduzetnicima koji djeluju u sektorima ribarstva i akvakulture, kako je obuhvaćeno Uredbom (EZ) br. 104/2000 ⁽¹⁾;
 - (b) potpore koje se dodjeljuju poduzetnicima koji djeluju u primarnoj proizvodnji poljoprivrednih proizvoda;

- (c) potpore koje se dodjeljuju poduzetnicima koji djeluju u preradi i stavljanju na tržište poljoprivrednih proizvoda, u sljedećim slučajevima:
 - i. kada je iznos potpore utvrđen na temelju cijene ili količine tih proizvoda, koji su kupljeni od primarnih proizvođača ili ih predmetni poduzetnici stavljaju na tržište;
 - ii. kada je potpora uvjetovana njenim djelomičnim ili potpunim prenošenjem na primarne proizvođače;
- (d) potpore za djelatnosti povezane s izvozom prema trećim zemljama ili državama članicama, odnosno potpora koje su u izravnoj vezi s izvezenim količinama, u svrhu uspostave i djelovanja distribucijske mreže ili za druge tekuće izdatke koji su vezani uz izvoznju djelatnost;
- (e) potpore uvjetovane prednošću uporabe domaće robe pred uvoznom robom;
- (f) potpore koje se dodjeljuju poduzetnicima koji djeluju u sektoru ugljena, kako je određeno u Odluci Vijeća 2010/787/EU ⁽²⁾;
- (g) potpore koje se dodjeljuju poduzetnicima koji djeluju u području teretnog cestovnog prijevoza robe za najam ili naknadu;
- (h) potpore koje se dodjeljuju poduzetnicima u teškoćama.

Ako poduzetnici djeluju u sektorima navedenim u točkama (a), (b), (c) ili (g) iz prvog podstavka kao i u sektorima koji nisu isključeni iz područja primjene ove Uredbe, ova se Uredba primjenjuje samo na potpore dodijeljene u vezi tih drugih sektora ili djelatnosti, pod uvjetom da države članice osiguraju, na primjeren način, na primjer razdvajanjem djelatnosti ili troškova, da djelatnosti iz isključenih sektora ne uživaju koristi potpore *de minimis* na temelju ove Uredbe.

3. Za potrebe ove Uredbe:

- (a) „poljoprivredni proizvodi” znači proizvode navedene u Prilogu I. Ugovoru, uz iznimku ribarskih proizvoda;
- (b) „prerada poljoprivrednih proizvoda” znači svaki postupak na poljoprivrednom proizvodu nakon kojega proizvod ostaje također poljoprivredni proizvod, osim djelatnosti na poljoprivrednom dobru koje su potrebne za pripremu životinjskog ili biljnog proizvoda za prvu prodaju;
- (c) „stavljanje na tržište poljoprivrednih proizvoda” znači imati na zalihu ili izlagati u svrhu prodaje, ponude za prodaju, isporuke ili bilo kojeg drugog načina stavljanja na tržište, osim prve prodaje primarnog proizvođača preprodavačima ili prerađivačima i svake djelatnosti kojom se proizvod priprema za takvu prvu prodaju; prodaja primarnog proizvođača krajnjem potrošaču smatra se stavljanjem na tržište ako se odvija u posebno odvojenim, za to namijenjenim prostorima.

⁽¹⁾ SL L 17, 21.1.2000., str. 22.

⁽²⁾ SL L 336, 21.12.2010., str. 24.

Članak 2.

Potpora *de minimis*

1. Za potporu koja se dodjeljuje poduzetnicima za pružanje usluge od općeg gospodarskog interesa smatra se da ne ispunjava sve kriterije iz članka 107. stavka 1. Ugovora pa je stoga izuzeta od obveze prijave iz članka 108. stavka 3. Ugovora, ako ispunjava uvjete utvrđene u stavicama 2. do 8. ovog članka.

2. Ukupan iznos potpore *de minimis* koja se dodjeljuje bilo kojem poduzetniku koji pruža usluge od općeg gospodarskog interesa ne smije premašiti 500 000 EUR tijekom bilo kojeg razdoblja od tri fiskalne godine.

Ova se gornja granica primjenjuje neovisno o obliku potpore *de minimis* i neovisno o tome financira li se potpora koju dodjeljuje država članica u potpunosti ili djelomično iz sredstava Unije. Vremensko razdoblje utvrđuje se na temelju fiskalnih godina koje poduzetnik koristi u predmetnoj državi članici.

3. Gornja granica utvrđena u stavku 2. izražava se u novčanoj subvenciji. Svi korišteni iznosi moraju biti bruto iznosi, što znači, prije odbitka poreza i drugih davanja. Kada se potpora dodjeljuje u nekom drugom obliku koji nije subvencija, iznos potpore je bruto ekvivalent potpore.

Potpora plativa u više obroka diskontira se na njezinu vrijednost u trenutku dodjele. Kamatna stopa koju je potrebno primijeniti pri diskontiranju je diskontirana kamatna stopa koja se primjenjuje u vrijeme dodjele.

4. Ova se Uredba primjenjuje na svaku potporu za koju je moguće unaprijed točno izračunati bruto ekvivalent potpore a bez potrebe provođenja ocjene rizika („transparentna potpora”). Pritom posebno treba u obzir uzeti sljedeće:

- (a) potpora sadržana u zajmovima smatra se transparentnom potporom *de minimis* kada se bruto ekvivalent potpore izračunava na temelju referentne kamatne stope koja se primjenjuje u vrijeme odobrenja potpore;
- (b) potpora sadržana u dotoku svježeg kapitala ne smatra se transparentnom potporom *de minimis*, osim ako ukupan iznos dotoka javnog kapitala ne premašuje gornju granicu potpore *de minimis*;
- (c) potpora sadržana u mjerama rizičnog kapitala ne smatra se transparentnom potporom *de minimis*, osim ako predmetni program potpore rizičnog kapitala ne previđa kapital samo do gornje granice potpore *de minimis* za svakog ciljnog poduzetnika;
- (d) pojedinačna potpora koja se pruža unutar programa koji sadrži jamstva, poduzetnicima koji nisu poduzetnici u teškoćama, smatra se transparentnom potporom *de minimis* kada dio zajma koji je pokriven jamstvom, predviđenog u okviru

takvog programa potpora, ne premašuje 3 750 000 EUR po poduzetniku. Ako zajamčeni dio zajma, koji je pokriven jamstvom, predstavlja samo jedan određen dio ovog najvišeg iznosa, tada je bruto ekvivalent potpore odnosno tog jamstva odgovarajući dio najvišeg iznosa utvrđenog u stavku 2. Jamstvo ne smije premašiti 80 % zajma kojem je namijenjeno. Programi potpora koji sadrže jamstva smatrat će se transparentnima i ako:

- i. je prije provedbe programa prihvaćena metodologija na temelju koje se izračunava bruto ekvivalent potpore u jamstvima, nakon što je ta metodologija bila prijavljena Komisiji na temelju uredbe koju je donijela Komisija u području državnih potpora; i
- ii. se odobrena metodologija izričito odnosi na vrste jamstva i vrste predmetnih transakcija, kojima su jamstva namijenjena, u okviru primjene ove Uredbe.

5. Kada ukupan iznos potpore *de minimis* koja je na temelju ove Uredbe dodijeljena poduzetniku za pružanje usluga od općeg gospodarskog interesa premašuje gornju granicu utvrđenu u stavku 2., taj iznos ne može uživati pogodnosti iz ove Uredbe, čak niti u dijelu koji ne premašuje tu gornju granicu. U takvom slučaju ova se Uredba, za takvu mjeru potpore, ne smije koristiti.

6. Potpora *de minimis* se u skladu s ovom Uredbom ne smije zbrajati s državnim potporama koje se odnose na iste opravdane troškove ako bi takvo zbrajanje potpora za posljedicu imalo intenzitet potpore koji bi prelazio određeni intenzitet potpore utvrđen u specifičnim okolnostima svakog pojedinog slučaja uredbom o skupnom izuzeću ili odlukom koju je donijela Komisija.

7. Potpora *de minimis* u skladu s ovom Uredbom može se zbrajati s drugim potporama *de minimis* na temelju drugih uredbi *de minimis* do gornje granice utvrđene u stavku 2.

8. Potpora *de minimis* u skladu s ovom Uredbom ne smije se zbrajati s nikakvom drugom naknadom u odnosu na istu uslugu od općeg gospodarskog interesa, bez obzira na to predstavlja li ona državnu potporu ili ne.

Članak 3.

Praćenje

1. Ako država članica poduzetniku namjerava dodijeliti potporu *de minimis* u skladu s ovom Uredbom, mora obavijestiti poduzetnika pisanim putem o predviđenom iznosu potpore izraženom u bruto ekvivalentu potpore, o usluzi od općeg gospodarskog interesa za koju se dodjeljuje i o tome da je riječ o potpori *de minimis*, uz izričito pozivanje na ovu Uredbu i navođenje njezinog naziva i podataka o njezinoj objavi u *Službenom listu Europske unije*. Kada se potpora *de minimis* dodjeljuje različitim poduzetnicima na temelju

programa potpore, a iznosi pojedinačnih potpora koje se dodjeljuju tim poduzetnicima su različiti, predmetna država članica može izabrati da ispuni tu obvezu obavješćujući poduzetnike o utvrđenom iznosu koji odgovara najvišem iznosu potpore koja će se dodijeliti na temelju tog programa potpore. U takvom slučaju, taj utvrđeni iznos koristit će se za utvrđivanje poštuje li se gornja granica iz članka 2. stavka 2. Prije dodjeljivanja potpore, država članica također dobiva izjavu od poduzetnika koji pruža uslugu od općeg gospodarskog interesa, u pisanom ili elektroničkom obliku, o bilo kojoj drugoj potpori *de minimis* koju je primio na temelju ove Uredbe ili na temelju drugih uredbi *de minimis* tijekom prethodne dvije fiskalne godine i tekuće fiskalne godine. Država članica dodjeljuje novu potporu *de minimis* na temelju ove Uredbe samo nakon što je provjerila da to neće povisiti ukupan iznos potpora *de minimis* koje su dodijeljene predmetnom poduzetniku na razinu koja je viša od gornje granice koju predviđa članak 2. stavak 2. te da su poštovana pravila o zbrajanju potpora iz članka 2. stavaka 6., 7. i 8.

2. Ako je država članica uspostavila središnji registar potpora *de minimis* koji sadrži potpune informacije o svim potporama *de minimis* koje su dodijeljene poduzetnicima koji pružaju usluge od općeg gospodarskog interesa od strane svih tijela u toj državi članici, prvi podstavak stavka 1. prestaje se primjenjivati od trenutka kada registar obuhvati razdoblje od tri godine.

3. Države članice evidentiraju i prikupljaju sve informacije u vezi primjene ove Uredbe. Takve evidencije sadrže sve informacije potrebne kako bi se dokazalo da se poštuju uvjeti iz ove Uredbe. Evidencije koje se odnose na pojedinačne potpore *de minimis* čuvaju se 10 fiskalnih godina od datuma kada je potpora odobrena. Evidencije koje se odnose na programe potpora *de minimis* čuvaju se 10 godina od datuma kada je

odobrena posljednja pojedinačna potpora na temelju takvog programa. Komisija može od predmetne države članice pisanim putem zahtijevati da joj u roku od 20 radnih dana ili u dužem roku koji je naveden u pisanom zahtjevu, dostavi sve informacije koje Komisija smatra potrebnima za ocjenu jesu li se poštovali uvjeti iz ove Uredbe, a naročito podatak o ukupnom iznosu potpora *de minimis* koje je bilo koji poduzetnik primio na temelju ove Uredbe ili bilo koje druge uredbe *de minimis*.

Članak 4.

Prijelazne odredbe

Ova se Uredba primjenjuje na potpore *de minimis* koje su dodijeljene za pružanje usluga od općeg gospodarskog interesa prije njezinog stupanja na snagu, pod uvjetom da takva potpora ispunjava uvjete utvrđene u člancima 1. i 2. Svaka potpora za pružanje usluga od općeg gospodarskog interesa koja ne ispunjava te uvjete ocjenjuje se u skladu s relevantnim odlukama, okvirima, smjernicama, priopćenjima i obavijestima.

Po isteku važenja ove Uredbe, provedba svake potpore *de minimis* koja ispunjava uvjete iz ove Uredbe može se valjano nastaviti provoditi u daljnjem razdoblju od šest mjeseci.

Članak 5.

Stupanje na snagu i razdoblje važenja

Ova Uredba stupa na snagu treći dan od dana objave u *Službenom listu Europske unije*.

Primjenjuje se do 31. prosinca 2018.

Ova je Uredba u cijelosti obvezujuća i izravno se primjenjuje u svim državama članicama.

Sastavljeno u Bruxellesu 25. travnja 2012.

Za Komisiju
Predsjednik Komisije
José Manuel BARROSO

CIJENA PRETPLATE ZA 2013. g. (bez PDV-a, uključujući uobičajene troškove otpreme)

Službeni list EU, serije L + C, tiskano izdanje	na 22 službena jezika EU	1 300 EUR godišnje
Službeni list EU, serije L + C, tiskano izdanje + godišnje izdanje na DVD-u	na 22 službena jezika EU	1 420 EUR godišnje
Službeni list EU, serija L, tiskano izdanje	na 22 službena jezika EU	910 EUR godišnje
Službeni list EU, serije L + C, mjesečno izdanje na DVD-u (zbirno izdanje)	na 22 službena jezika EU	100 EUR godišnje
Dodatak Službenom listu (serija S – natječaji za javnu nabavu), DVD, jedno izdanje tjedno	višejezično: na 23 službena jezika EU	200 EUR godišnje
Službeni list EU, serija C – natječaji	na jeziku/jezicima ovisno o natječaju/natječajima	50 EUR godišnje
Pravna stečevina EU, posebno tiskano izdanje	na hrvatskom jeziku	4 000 EUR

Pretplata na *Službeni list Europske unije*, koji se objavljuje na službenim jezicima Europske unije, dostupna je u 22 jezične inačice. Službeni list sastoji se od dviju serija: L (Zakonodavstvo) i C (Informacije i objave).

Na svaku se jezičnu inačicu pretplaćuje posebno.

U skladu s Uredbom Vijeća (EZ) br. 920/2005, objavljenom u Službenom listu L 156 od 18. lipnja 2005., institucije Europske unije nisu privremeno dužne sastaviti sve akte na irskome i objaviti ih na tom jeziku. Izdanja Službenog lista na irskom jeziku stoga se prodaju odvojeno.

Pretplatom na Dodatak Službenom listu (serija S – natječaji za javnu nabavu) obuhvaćena su sva 23 službena jezika na jednome višejezičnom DVD-u.

Pretplatnici *Službenog lista Europske unije* mogu na zahtjev primati različite priloge uz Službeni list. Pretplatnici se obavješćuju o objavljivanju priloga putem obavijesti umetnute u *Službeni list Europske unije*.

Prodaja i pretplata

Pretplatnici se na zasebno plative periodične publikacije, kao što je pretplata na *Službeni list Europske unije*, pretplaćuju preko naših prodajnih zastupnika. Popis prodajnih zastupnika nalazi se na stranici:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_hr.htm

EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) omogućuje izravan i besplatan pristup zakonodavstvu Europske unije. Ta stranica omogućuje pregled *Službenog lista Europske unije*, kao i Ugovora, zakonodavstva, sudske prakse i pripremnih akata.

Više obavijesti o Europskoj uniji može se pronaći na stranici: <http://europa.eu>

FX-AZ-13-157-HR-C

Ured za publikacije Europske unije
2985 Luxembourg
LUKSEMBURG

HR